ATHARVAVEDA SAMHITĀ

Volume I

अथर्ववेद संहिता

बेद एलिकान, नहें हित्ती

ब्रायमण्ड स्टेशनस्

R 294.59215 SAT-A.1:2

137365

Class No	1 No	Samhita
<u>I - III</u>	Borrower's Name	Returned on
SIL ALL		
SKILE ELECTE	14 300 4 4 4 4 5 1 6 1 6 1 6 1 6 1 6 1 6 1 6 1 6 1 6 1	

29 LPigitized GANZ Samai Foundation Chennai and eGangotri

ATHARVA-VEDA SAMHITĀ

अथर्ववेद संहिता

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ATHARVA-VEDA SAMHITĀ

अथर्ववेद संहिता

with English Translation by

Svami Satya Prakash Sarasvati

Udaya Vir Viraj

Volume 1 Introduction, Index & Kanda I-III

137365

प्रथमो भागः भूमिका-मन्त्रानुक्रमणी-काण्ड १-३

R 294.592 15, SAT-A.1 : 2

137365

Veda Pratishthana

Arya Samaj Mandir Marg, New Delhi - 110 001

ATHARVAVEDA Vol. I

O Veda Pratishthan, 1996 New Delhi-110001

Published by Veda Pratishthan New Delhi

29 N. 59215 29 N. 59 A. 1:2

Office:

Arya Samaj, Mandir Marg, New Delhi-110001

Price: Rs. 450/-

Printed by:

Mayank Printers

Karol Bagh, New Delhi-110005

Phone: 5783409, 5751330

R 294.592 15, SAT-A.1: 2

FOREWORD

The Vedas are the most ancient and glorious heritage of the human race. These are not meant particularly for the Aryas (Hindus), nor for the Indians only, but their appeal is universal and not restricted to any particular period of time. They belong to a global society and to a global culture.

Due to several reasons, the study of the Vedas remained confined to India and particularly to the Hindus. A few scholars in the West did study the Vedas and translate these into European languages, but due to their superiority complex and religious prejudice they were unable to do justice to these sublime verses. The fault was not exclusively theirs, because in the course of time in India itself the Vedic studies had degenerated into ritualistic ceremonials and the mantras (verses) of the Vedas were used for that purpose. Consequently, strange interpretations were imposed on the mantras purely for material gains. It were such interpretations and commentators whom the western scholars chose as their guides for translating the Vedas faithfully. The colour of the light changed due to the coloured chimney.

Swami Dayananda Sarasvati blazed a new trail in interpreting the Vedas. These efforts opened vast new avenues and what was once considered 'shepherds' songs' was found to be the thought of the highest quality.

The language of the Vedas is older even than the Samskrta. Few people study it. Therefore it was thought necessary to have an English translation of the Vedas with new interpretations for the vast English readership throughout the world.

It is the proud privilege of the Veda Pratishthan to be the chosen instrument of the monumental project for presenting a readable and systematic modern translation of all the four Vedas. The idea was first suggested by late Shri Prakash Vir Shastri and the Veda Pratishthan undertook this momentous work. Late Svami Satya Prakash ji Sarasvati, a learned and distinguished professor, was entrusted with the work of getting the translation prepared. He sought assistance from Shri Satyakam Vidyalankar and Shri Udaya Vir Viraj Vedalankar, both of them graduates of Gurukul Kangri.

This has been the result of much hard work and persistence on the part of a dedicated team of workers. In addition to late Shri Prakash Vir Shastri, who originated the idea, and the learned and industrious translators, who prepared the script, Shri Ram Nath Sehgal, late Shri Ram Sharan Das Ahuja and Late Shri Darbari Lal ji and now the young and dedicated worker of Arya Samaj Shri Ajay Sehgal have been looking after the administrative side of the project, which is equally, if not more, important. Procuring the funds and putting them to optimum use and to find the customers for printed volumes has been the key to success.

There were many difficulties, which the Veda Pratishthan had to face and surmount. At times, it appeared that the work may not be completed at all. But by God's grace and due to perseverence and resolution of the dedicated workers all the obstacles were overcome and the will found a way to reach the goal.

Shri M.L. Singhvi, Late Dr. G.L. Datta, Late Dr. Suraj Bhan and Late Shri Darbari Lal ji were closely associated with this project and offered valuable advice and guidance.

With the publication of the Atharva-veda, the translation of all the four Vedas is complete, twenty three volumes in all. Completion of this work is a moment of happiness and delight for us, and I, as President of the Veda Pratishthan take this opportunity to remember, congralulate and thank all those who have contributed to the success of this project and dedicate this work to God Supreme, with whose grace only it has been accomplished.

NEW DELHI, 1996

President Veda Pratishthana

Contents

Preface Introduction

1. The Vedic Samhitās	I amount of the latest of the
2. Eastern And Western Translations	
of the Atharva-Veda Samhita	15
3. The Atharva-Veda Samhitā:	
Its Editing By W.D. Whiteny	33
4. The Vedic Theism	
Mystic Theism Of the Atharva-Veda	43
5. Hymns of Special Significance	65
6. Treatment of Sickness -	
Medicinal Herbs in the Atharva-Veda	. 89
7. Rsis of the Atharva-Veda	110
Index of Mantras	117
Kāṇḍa - I	195
Kāṇḍa - II	255
Kānda - III	325

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

1

The Vedic Samhitas

The Veda, revealed as the Divine Knowledge at the earliest event of human history has been classified into four sections of Vidyas or Learning: Jñana or the basic principles, Karma or the dictates for the purposeful life, Upasana or man's emotional relationship with the creation and the creator and Vijnana or Vyavahara i.e. Science and other norms for attaining individual and social success through human activities. All the Vedas stand on one and common philosophy, and for convenience have been classified into four texts or the Samhitas—the Rk, the Sama, the Yajuh and the Atharva. The largest number of verses are in the Rg-veda Samhita (verses 10,552), classified in 10 Mandalas, 1028 Suktas, or 8 Astakas, 64 Adhyayas, 2024 Vargas and 85 Anuvakas. In the Atharva-veda, we have in all 6031 verses, classified in 20 Kandas 736 Suktas, 111 Anuvakas, and 36 Prapathakas. In the Yajur-veda Samhita, we have 1975 verses, classified in 40 Adhyayas (the Purvardha of 20 Adhyayas and also the Uttarardha of 20 Adhyayas. The entire Kauthumiya S'ama-veda has 1875 verses classified in the Puvarcika (585 verses). The Aranyaka (59 Verses) Mahanamni hymns (6 verses) and the Uttararcika, e.g. from 651 to 1875 verses (1225 verses).

अत्र चत्वारो वेदविषयाः सन्ति, विज्ञानकर्मोपासनाज्ञानकाण्ड भेदात् (Dayananda) ऋग्वेदे ज्ञानकाण्डम्, अयर्वेदे च विज्ञानकाण्डम्, सामवेदे उपासनाकाण्डम्, अयर्वेदे च विज्ञानकाण्डमस्तीति, also ऋग्भिःस्तुवन्ति, यर्जुर्भियंजन्ति, सामभिर्गायन्ति, अयर्वभिर्जपन्ति Kathaka Br. According to Dayananda, all the four Vedic Samhitas deal with all the four subjects.

Of course, since the Vedas were given to man at the earliest dawn of human civilization, we have no record or their history of classification. Dayananda in his great work (the Rgvedadi Bhasya Bhumika, (RBB) says:

अत्राष्टकादीनां विधानमेतदर्थमस्ति यथा सुगमतया पठन-पाठनं, मन्त्र-परिगणनं, प्रतिविद्यं विद्याप्रकरणबोधश्च भवेदेतदर्थमेतद्विधानं कृतमस्तीति । (प्रश्नोत्तर विषयः)

The classification as available into the astakās, mand alās, vargas, dasatis, triks, prapāthakās, adhyāyas, sūktas, anuvākas is for the facility of study and giving the references of the mantras, and their specifications. (परिगणन) This is known as the Samhitā-Karana. Dayānanda says:

संहिताकरणम्-यतो विद्याविधायकानां मन्त्राणां प्रकरणशः पूर्वापरसन्धानेन सुगमतया तत्रस्था विद्या विदिता भवेयुरेतदर्थं संहिताकरणम् । ।

The entire subject matter of the Vedas has been of four categories—vijnana, karma, upasana and jnana— their growth and preservation and hence a classification into four categories.

'ऋच स्तुती', 'यज देवपूजासङ्गतिकरण दानेषु', साम सान्त्वने', 'षो अन्तकर्मणि' थर्वतिश्चरति-कर्मा तत्प्रतिषेधः Nir, XI. 1811 'चर संशय', अनेनाथर्व-शब्दः संशय-निवारणार्थो गृह्यते। एवं धात्वर्थोक्त प्रमाणेभ्यः क्रमेण वेदाः परिगण्यन्ते चेति वेदितव्यम्। (Dayananda, RBB)

TABLE I
THE RG-VEDA: SĀKALA

AŞŢAKA	SÜKTA	VARGA	RKS	SYLLABLES
I	121	265	1370	48931
II	119	221	1147	51718
III	122	225	1209	47636
IV	140	250	1289	49762
V	129	238	1263	48022
VI	124	313	1650	48412
VII	116	248	1263	47562
VIII	146	246	1281	52178
	1017	2006	10472	394221
BALAKHILYA	11	18	80	3044
	1028	2024	10552	397265

R g-veda classified in Mandalas:

Maṇḍalas	Anuvakas	Suktas	Ŗcs.
I	24	191	2006
II	4	43	429
III	5	62	617
IV	5	58	589
V	6	87	727
VI	6	75	765
VII	6	104	841
VIII	10	103	1716
IX	7	114	1108
X	12	191	1754
Total	85	1028	10552

TABLE II
THE YAJUR-VEDA: MADHYANDINA

	Adhyaya	Kaṇḍikās	Mantras
Purva-vins ati (Ist twenty)	20	1211	2585
(Ist twenty) Uttara-vinsati	20	764	1403
		40	1975

Number

Number Number Number

Number of Rks (verses)

Vedic Samihita

TABLE III SAMAN TUNES

	Jaiminiya Gana	Kauthumiya Gana
Grāme-geya	1232	1197
Āranya-geya	291	294
Üha	1802	1026
Ūhya	356	205
	3681	2722

TABLE IV THE ATHARVA-VEDA SAMHITĀ (GANGEŠVARĀ NANDA)

of KĀŅŅAS		20 (I—XX)	
of Prapathakas		36	
of Anuvakas	-	111	
of Suktas		736	

6031

ATHARVA-VEDA

The word "Atharvan" is etymologically derived as: धर्वतिश्चरित कर्मा, तस्य प्रतिषेधः

it is the negation of the verb 'to move' or 'to change', i.e., it could mean stationary. The word Atharvan is familiar to the Rg-veda school also:

Atharvaṇāḥ VI.16.14; Atharva X.21.5; Atharvaṇi VIII.9.7.; Atharva' bhyeh. VI.47.24; Atharva' vat VI.15.17; X.87.12; Atharva I.80.16; 83.5; VI.16.13; X.120.9; Atharvāṇaḥ IX.11.2; X.14.6.

An interesting passage of the R.g-veda is : अङ्गिरसो न पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवाः सोम्योसः ।। (Rg. XIV.6)

Here the notable terms are Angiras, Atharvanah and Bhr gavh. These words are not proper nouns; they have etymological meanings.

Atharva (Av. VII.52), Angirah (Av. VII.51) and Bhrgu (Av VII.54.2) are the rsis of the Atharva-veda hymns.

The word Atharva (X.120.9) has been translated as (एवं महाविद्यावान् <u>स्थिरो</u> योगी,) a great unfickled yogin (Brahmamuni, Ajmer Edition, Aryamuni translates the word Atharvanah as Brahmajñani and Angirasah as prana vidyā-vetta, i.e. an adept in the sciences of vital breathings.

TABLE V

Book	Anuvākas	Verses
I	6	153
II	6	207
III	6	230
IV	8	324
V	6	376
VI	13	454
VII	10	286
VIII	5	293
IX	5	313
X	5	350
XI	5	313
XII	5	304
XIII	4	188
XIV	2	139
XV	2	220
XVI	2	103
XVII	1	30
XVIII	4	283
XIX	7	453
XX	9	958
Total	111	5977

TABLE VI
PROF. WHITNEY'S TABLE
Summary of the Atharvan hymns and verses.

Grand division I : Books I-VII Hymns Grand division II : Books VIII-XII Grand division III : Books XIII-XVIII	433 Verses 45 38	2030 1528 874
Total of the three grand divisions:	516	4432
The supplement Book XIX	72	456
Total for Books I-XIX The Kuntapa khila, Book XX	588	4888 150
Total for Books I-XIX and khila	598	5038

Prof. W.D. Whitney does not include Book XX of the Atharva-veda in his text and translation (with the exception of a few Kuntāpa Khilas). In the Edition of Svami Gangeshvarananda, we have nine Anuvākas, 111 hymns and 958 verses in Kānda XX of the Atharva-veda. This may be added to the total 4888 indicated for the Books I to XIX above; = 5846—the Grand Total for the Twenty Books of the Atharva-veda.

The reackoning as accepted by Shripada Damodar Satavalekar gives 5977 as the total number of verses in Books I to XX in the Atharva-veda Samhita.

TABLE VII SAMA-VEDA VERSES

	Jaiminiya	Kauthumiya
Purvarcika	587	585
Āraṇyaka	59	59
Uttararcika	1041	1225
Mahanamni	6	6
	1693	1875

In the Pūrvārcika, we have (a) Agneya Kānda (1 to 114 verses) (b) Aindra Kānda (115-466 : Pavamāna

Kāṇḍa (467-585), and Āraṇya Kāṇḍa (586-644), Mahānāmnī (645-650).

Atharva and the Atharva-veda

Those who adhere to the doctrine of "the Vedas Revealed" are of the opinion since ancient times that the Rg-veda came to us through an ādi Rṣi Agni, the Yajur-veda through the Rṣi Vāyu and the Sāma-veda via the divine medium ofAditya or Sūrya; this is supported by the passages like:

- (i) त्रयो वेदा अजायन्त अग्ने ऋग्वेदः, वायोर्यजुर्वेदः, सूर्यात्सामवेदः (Satapatha Br. XI.5.8)
- (ii) अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्म सनातनम्। (Manu, I.23)

Agni, Vāyu, and Sūrya (or Āditya or Ravi) are three conceptual names of the Rsis through whom the Vedas were revealed, but Atharva is not an individual of that category. Atharvā, also Atharvāngirā Bhṛgu, and for that purpose Brahmā also are the Rsis of the Atharva-veda hymns.

Atharva - a rsi of Av.I.1.; VII.87; VI.61; 62; etc.

Brahmā - a ṛṣi of Av. I.24; IV.21; V. 20; etc.

Bhrgvangira - a rsi of Av. I.25; II.8; 9; 10; etc.

Atharvangirah - ṛṣi of Av. IV.8; VI.94 etc.

Bhṛguḥ - a ṛṣi of Av. IV.9; IV.16.

Pratyangirasah - a rsi. of Av.X.1

The twentieth book (Kānda XX) of the Atharva-veda has all the verses derived from the Rg-veda and its no hymn or verse has the rsi Atharva or Atharvāngiras, and hence Whitney does not regard this Kānda as belonging to the Atharva-veda (he has translated only Kāndas I to XIX; and not the twentieth).

In the Rg, Yajuḥ and the Sāma Vedas, Agni, Vāyu, Aditya (Sūrya) are not the ṛṣi of any particular hymn or verse. (Agni is the devatā of Rv. I.75 to 79; Vāyu is the devatā of the hymns I.134 and 135; VII 90.1-41; Savitā is the devatā of hymns of V.81; VI.71; Aditya is the devatā of Rv. VII.66.4-13; Sūrya is the devatā of Rv. VII.64.14-16).

And thus it is quite evident that Atharva or Atharvangiras is the real historical person, representing the rsi of the hymns or verses of the Atharva-veda. You cannot put him in the category of Agni, Vayu and Aditya. You may well say;

For the Rg-veda: अग्निगहर्षी प्रकटीभूता

For the Yajur-veda: वायुमहर्षी प्रकटीभूता

For the Sama-veda: आदित्यमहर्षी प्रकटीभूता

but in the same strain, you cannot say:

अङ्गिरसि महर्षौ प्रकटीभूता

Angira or Atharva is the rsi. in the Atharva-veda as the Kutsa-Angiras is the rsi. of Rv. I.100 to 114 hymns, or as Dirghatama Aucathya of the Rg hymns I.140 to 164.

The following facts evidently place Angiras in a category different from that of Agni, Vayu and Aditya;

- (i) Angirā is not the devatā of any Vedic hymn, while Agni, Vāyu and Āditya are the Vedic devatās of the Veda-verses.
- (ii) Angirā is the Rsi of several Vedic verses and hymns but any where, Agni, Vayu and Aditya are not the Rsis of verses and hymns,

I would prefer Agni, Vayu and Aditya to form the triangle at the base of a solid tetrahedron, of which Angira occupies the apex.

Atharva-veda in relation to other Vedas.

Perhaps the oldest translation of the Atharva-veda Samhita, available is of the reputed scholiast Sayan acarya, who in his introduction gives the following

9

verses:

तत्कटाक्षेण तद्रूपं दधतो बुक्क भूपतेः । अभूद्धरिहरो राजा क्षीराब्धेरिव चन्द्रमाः ।। (4)

The verse refers to a king Harihara in the family of Rājā Bukka. This King entrusted the work of editing and commenting on the Atharva-veda Samhitā to Sāyaṇācārya. Having completed the commentaries on the Pūrva Mīmānsā and the Uttara-Mīmānsā, Sāyaṇācārya took the uphill task of editing and commenting on the Atharva-veda:

तन्मूलभूतमालोच्य वेदमाथर्वणाभिधम्। अदिशत सायणाचार्यं तदर्थस्य प्रकाशते।। (8)

ये पूर्वोत्तर मीमांसे ते व्याख्यायाति संग्रहात्। कृपालुः सायणाचार्यो वेदार्थं वक्तुमुद्यतः ।। (9)

According to the medieval Indian traditions, for the study and learning, and for the ecclesiastical purposes, the three Samhitas, the Rk., the Yajuh and the Sama were only duly recognized, and the Atharva-veda Samhita did not have any place in this galaxy.

For the accomplishment of the Yajñas, the accepted Vedas are only three (revealed only on seers Agni, Vayu and Aditya).

(a) अग्निवायुरिवभ्यस्तु त्रयं ब्रह्मसनातनम्। दुदोह यज्ञ-सिद्ध्यर्थंमृग्यजुः सामं लक्षणम्।। Manu I.23.

This is supported by the Anukramani of Sadguru-śisya;

(b) विनियोक्तव्य रूपश्च त्रिविधः सम्प्रदर्शयते । ऋग्यजुसामरूपेण मन्त्रो वेद चतुष्टये । ।

The Atharva-veda has been definitely included as the fourth Veda by Yajñavalkya, the author of the satapatha

Brahmana:

- (c) ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽ थर्वाङ्गीरसः। ।
- (d) एवं वा अरेऽस्य महतो भूतस्य निःश्वासितमें मे तद्-ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वा झगिरसः। (S.Br. XIV. 5.5.10) The Atharva-veda refers to the four Vedas:
- (e) यस्नादृचो अपातक्षन् यजुर्यस्मादपाक्यन् । सामानि यस्य लोमान्यथर्वाङ्गिरसो मुखम् । स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ।। (Av. X. 7.20)

There is a verse common to the Rg-veda and the Yajur-veda which refers to all the four Vedas (the Atharva is represented by a term Chandāmsi).

(f) तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जिज्ञरे । इन्दार्रस जिज्ञरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत । । (Rv. X. 90.9; Yv. XXXI. 9)

The Bṛhadaranyaka Upaniṣad (I.2.5) also uses the term Chandamsi for the Atharva:

(g) यदिदं किं चर्चो यजूंषि सामानिच्छन्दांसि।

All the four Vedas receive due recognition in the Vedic literature:

(h) ऋग्भिः शंसन्ति यजुर्भिः यजन्ति साम्भिः स्तुवन्ति अथर्वभिर्जयन्ति (Yajuḥ, Kāṭhaka Sākhā, XL. 7)

[The Rig verses consist of praises and prayers; the Yajuh verses sanction oblation offerings, the Sama verses are for chants and the Atharva for japa or meditation.]

- (i) ऋग्वेदं भगवोऽध्येभियजुर्वेदं सामवेदयाथर्वणं चतुर्थम् ।
- (j) तत्रापरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदः ।
- (k) चात्वारि श्रृङ्गा इति वेदा वा एता उक्ताः (Nir. XIII.7) (the four horns of the bull are the four Vedas).

Introduction

(1) जुहोति पृथिव्ये ऋग्वेदाय यजुर्वेदाय सामवेदाया-अथर्ववेदाय (Vaikhānasa Gr. Sūtra, 12)

(m) ऋग्वेदः सामवेदश्च यजुर्वेदश्च पाण्डव । अथर्ववेदश्च तथा सर्वशास्त्राणि च व हि । । (Mahābhārata, Sabhā Parva)

The Atharva-veda in these references has been indicated by the four terms: (i) Atharva, (ii) Atharváṇa, (iii) Atharvāṅgirasa and (iv) Chanda.

Atharva-veda has been also named as the Brahma-veda:

- (a) विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम्। शरीरं ब्रह्म प्राविशद् ऋचः सामाथो यजुः।। (Av. XI. 8.23)
- (b) तमृचश्च सामानि च यजूंषि च ब्रह्म चानुव्यचलन् (Av. XV. 6.8)
- (c) चत्वारो वा इमे वेदा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ब्रह्मवेदः । (Gopatha Br. Pu II.16)
- (d) ऋग्वेद एव भर्गो यजुर्वेद एव महः सामवेद एव यशो ब्रह्मवेद एव सर्वम्। (Gopatha Br. Pu. V.15) [ऋग् = भर्गः; यजुः = महः; साम = यशः; ब्रह्म = सर्वम्]

And thus, the fifth name of the Atharva-veda is the Brahma-veda, and therefore, in the Yajña-ritual, the four rtviks are

- (i) Brahma—the adept in the Atharva-veda.
- (ii) Adhvaryu—the adept in the Yajur-veda.
- (iii) Udgata—the chanter of the Samans.
- (iv) Hota—the adept in the Rg-veda.

"Atharva" is a synonym of "Bhesaja" or "Medicine" and hence the Atharva-veda is also known as the "Science of Medicine" or the Bhesaja-veda.

तद्यदब्रवीदथर्वाङ्गेनमेतास्वेवाप्स्विनवच्छेति तदथर्वाऽभवत् Gopatha Br. Pu. I.4

12

It is Bheṣaja (medicine) among waters (apsu) : अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। (Av. I. 6.2) also,

येऽथर्वाणस्तद् भेषजम् (Gopatha Br. Pu III. 4)

In Yaska's Nirukta, activity is synonymous of tharva and its negation or cessation is called as Atharva.

थर्वतिश्चरति कर्मा । तत्प्रतिषेधः (for atharva) Nir. XI. 19

The word "Atharva" means "medicine" and word Brahma also means the same (medicine, भेषज).

ऋचः सामानि भेषजा यजूंषि। (Av. XI. 6.14)

And thus, the Atharva-veda bears another sixth name Bheṣaja-veda. This is supported by a passage in the Gopatha Brāhmaṇa (Pū. 3.4)

येऽथर्वाणस्तद् भेषजं यद् भेषजं तदमृतं तद् ब्रह्म।
Thus we have the identities:
अथर्ववेव = भेषजवेद = अमृतवेद = ब्रह्मवेद

(Atharva-veda =Bhesaja-veda =Amrta-veda =Brah-ma-veda).

In the Aitareya Brāhmaṇa, V.34, for this reason, in a yajña, the priest Brahmā, is also known as Bhiṣak-Bheṣaja-kartā (i.e. one who can prepare medicines):

यज्ञस्य हैष भिषग् यद् ब्रह्मा यज्ञायैव तद् भेषजं कृत्वा हरति।

We have two types of Soma - the one is which is crushed as a herb and the juice taken as doses, but the second Soma is really "moon" which is known by astronomer Brahma only, and which is not partaken by an earthly man

सोमं मन्यते पपिवान् यत्. संपिषन्त्योषधिम्। सोमं यं ब्रह्मणो विदुनं तस्याश्नाति पार्थिवः।।-(Av. XIV. 1.3.)

(Here Brahmanah means the gazer at the sky, the astronomer).

Introduction

In the Atharva-veda, a large number of functions have been assigned to Brahmā: he prepares medicines, he supervises the departments of pharmacy, he is an engineer, an architect; he is an astronomer and so on:

(i) ब्रहमणा शालां निमितां कविभिर्निमितां मिताम् । (Av. IX. 3.19)

(Dwelling designed by Brahma, and masons, the Kavi)

(ii) देवास्तेचीतिमविदन् ब्रह्माण उत वीरुघः । ची तिं ते विश्वे देवा अविदन् भूम्यामधि । । (Av. II. 9.4)

[The devas have found citi (gatherings), the Brahma and the plants], Brahma is a veterinary physician or surgeon also.

उतैनां ब्रह्मणे दद्यात् तथा स्योना शिवास्यात् । (Av. III. 28.2)

[One should give her to a Brahma (a veterinary surgeon) so would she be healthy and handsome and propitious].

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

2

Eastern and Western Translations of the Atharva-veda Samhita

1. SAYANACARYA

Sāyaṇācārya, as well as his elder brother Mādhavācārya belonged to the state of Vijayanagar, situated on the southern side of the Tungabhadra river, close to the state of Karnataka and Andhra, South India. Sāyaṇa's father was Māyaṇa (or Māyannā), and his mother was respectfully known as "Śrimati", but in fact, we do not have any records about these parents. Mādhava, Sāyaṇa and Bhoganātha were three brothers, and of the three, Mādhava was the eldest and Bhoganātha the youngest. Like other brothers, Bhoganātha was also the state minister of king Saṅgama II, who was the nephew of Bukkarai and the son of Kamparai:

इति भोगनाथ सुधिया सङ्गम भूपाल नर्म सचिवेन श्री कण्ठपुर-समृद्ध्यै शासनपत्रेषु विलिखिताः श्लोकाः ।

Bhoganātha got reputation for his poetry and rhetorics. A sister of Sāyaṇa was Singale, married to one Rāmarasa, Sāyaṇa had a number of sons, Kampaṇa, Māyaṇa and Singaṇa, who were proficient in poetry and music.

We have been told that Sayana as well as Madhava received most of their education under the great scholar Vidyatirtha:

यस्य निःश्वसितंः वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत्। निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थं महेश्वरम्।। Th other teacher, equally reputed was Bharatitirtha who succeeded to the coveted position of Sankaracarya at the Sringeri Pitha in 1255 Saka. The third teacher of Sayana was Acarya Srikantha who was also the teacher of king Sangama II.

According to Aufrecht, Sayana died in 1444 Vikram Era (1387 A.D. at the age of 72). This assigns Sayana's birth as 1315 A.D. (1372 Vikrami). Madhava Vidyaranya (Sayana's elder brother) was born in 1300 A.D. (1357 Vikram).

At the age of 31, Sāyaṇa in 1346 A.D. became the state minister of king Kampana, a younger brother of king Harihara (Sāyaṇācārya was traditionally known among his people as Sāyaṇa odayalu). In 1355 A.D. king Kampana died and from 1346 to 1355, Sāyaṇa as Prime Minister ruled over the entire state of Vijayanagar. Kampaṇa's son was Saṅgama II, an infant and hence Sāyaṇa not only took care of Vijayanagar state but also of the infant prince as guardian.

Sayana was not only an administrator but also a brave warrior (of course, we know him as a scholiast of the extensive Vedic literature). At a matured age of 42, he had to lead the state army in order to protect and extend the boundaries of the Vijayanagar state.

For sixteen years, Sayana served king Bukka as Prime Minister (1364 to 1380 A.D.). During Prince Bukka's reign, Sayana was entrusted the great work of editing the entire Vedic literature in collaboration of a distingushed board of scholars. King Bukka died in 1379 A.D. and was succeeded by his son Harihara. Harihara also gave his full patronage to Sayana and entrusted to him and the Board the task of editing and translating the Vedic literature. The Atharva-veda was commented upon by Sayana during this priod. For six years (1379-1385) only, he could serve Harihara as

Prime Minister. At a ripe age of 72, Sayana passed away in 1387 A.D. (1444 Vikrami).

Sayana as an author:

We are giving here a list of $S\overline{a}$ yana's works (other than the Vedic commentaries):

- 1. Subhāṣita Sudhānidhi: During Kampana's reign (1340-1354). A collection of selected passages.
- 2. Prāyaścitta Sudhānidhi (or Karma Vipāka): During the reign of Sangama Prince II.
- 3. Alarnkāra Sudhānidhi: On the Alankāra Śāstra (During Sangama's period).
 - 4. Ayurveda Sudhānidhi On medicine.
- 5. Dhātuvṛtti (Known as if a composition of brother Mādhava (Mādhaviya) (During Sangama's period).
- 6. Puruṣārtha Sudhānidhi On Dharma Artha Kāma Mokṣa.
- 7. Yajña-tantra Sudhānidhi Composed during the period of Harihara.

Commentaries on the Vedas and the Vedic Literature:

Here is a detailed list of Sayana's works assisted by his board of scholars:

Veda Samhitas

- 1. Taittiriya Samhitā (Kṛṣṇa Yajur-veda)
- 2. Rg-veda Samhitā
- 3. Sāma-veda Samhitā (Śukla Yajur-veda)
- 4. Kanva Samhita (Śukla Yajur-veda)
- 5. Atharva-veda Samhita.

Kṛṣṇa Yajur-veda School

- 6. Taittiriya Brahmana.
- 7. Taittiriya Aranyaka.

R.g-veda School

- 8. Aitareya Brāhmaņa
- 9. Aitareya Aranyaka.

Sama-veda School

- 10. Tandya (Pañcavims'a Maha) Brahmana
- 11. Sad vimsa Brāhmaņa
- 12. sama-Vidhana Brahmana
- 13. Arseya Brāhmaņa
- 14. Devatādhyāya Brāhmaņa
- 15. Upanisad
- 16. Samhitopanisad
- 17. Vamsa Brāhmana.

Sukla Yajur-veda School

18. Satapatha Brahmana.

Probably, the commentary on the Satapatha Brāhmaṇa is the last undertaking of Sāyaṇa. The Veda-Trayi and the Comments on the other Brāhmaṇas belong to the period of Bukka king. The work on the Satapatha and the Atharva was accomplished during the reign of Harihara.

In the Central Library of Baroda, we have a MSS of the Rg-veda, with Sayana's comment on Astaka IV only. (Script is of 1452 Vikrami). This is perhaps the oldest manuscript of the Rg-veda available to us (Sayana died on 1444 Vikrami, and this is thus of eight years after the death of Sayana. Sayana's entire contribution belongs to the period 1420 to 1444 Vikrami years (i.e. of 24 years).

After the death of Prince Harihara, Mādhava the elder brother of Sāyaṇa took to renunciation and he since then, left the State Prime Ministership and became known as Vidyāraṇya Svāmi. Madhava (the same as Vidyāraṇya Svāmi) died in 1387 A.D. at the age of 87 years. Mādha-

vacarya is known for his Sarva-Darkana Samgraha, a text on the numerous systems of Indian Philosophy.

2. RALPH T. H. GRIFFITH'S TRANSLATION (with a popular commentary)

The publishers of this volume, in a prefactory note write: "While the excellent translation of W.D. Whitney too scholarly to be utilised by average readers and that of is M. Bloomfield is only selective, the metrical translation by R.T.H. Griffith with a popular commentary best serves the purpose."

R.T.H. Griffith in his preface attached to the translation of the Atharva-veda (November 1, 1894, appended at Kotagiri, Nilgiri Hills) writes: Unlike (the other) three Vedas (the Rk, Yajus and Sāman), the Atharva-veda derives the name by which it is generally known, not from the nature of its contents but from a personage of indefinitely remote antiquity, named Atharvan, who is spoken of in the Rg-veda as the first priest, who rubbed Agni forth or produced fire by attrition, who first by sacrifices made the paths or established ways of communication between men and gods, and overcame hostile demons by means of miraculous powers which he had received from heaven.

We have discussed earlier in details that Atharva, Atharvangiras and Bhrgu are the historic persons who became the Vedic seers of the Veda mantras in the Atharva Samhita.

Atharvan, for that purpose, does not belong to the category of Agni, Vayu and Aditya, to whom a reference has been made in the Satapatha Brahmana:

त्रयो वेदा अंजायन्त अग्नेः ऋग्वेदः वायोर्यजुर्वेदः सूर्यात् सामवेदः । S.Br. XI. 5.8.]

Agni, Vayu and Aditya (Surya) - these are the devatas (matter-contents) of the Vedic verses, but not the seers of any mantra, whereas Atharva was the seer of many

Atharva-veda verses. And thus Atharvan was a seer in the verses of the Atharva-veda, and was severally named (Nobody calls the Rg-veda as the Agni-veda, or the Yajur-veda as the Vayu-veda).

Griffith quotes Whitney in his preface:

"The greater portion of the hymns are plainly shown, both by their language and internal character, to be of much later date than the general contents of the other historic Vedas, and even than its tenth book with which they stand nearly connected in import and origin......... This, however, would not imply that the main body of the Atharva hymns were not already in existence when the compilation of the Rk took place. Their character would be ground enough for their rejection and exclusion from the canon until other hands were found to undertake their separate gathering into an independent collection." Griffith quotes Weber thus: "The origin of the Atharva Samhita dates from the period when Brahmanism had become dominant. It is in other respects perfectly analogous to the Rk Samhita and contains the store of songs of this Brahmanical epoch. Many of these songs are to be found also in the last, that is the least ancient book of the Rk Samhita. In the latter, they are the latest additions made at the time of its compilation; in the Atharvan, they are the proper and natural utterance of the present. The spirit of the two collections is indeed widely different. In the Rk., there breathes a lively natural feeling, a warm love for nature while in the Atharvan, there prevails, on the contrary, only an anxious dread of her evil spirits and their magical powers. In the Rk, we find the people in a state of free activity and independence; in the Atharvan, we see it bound in the fetters of hierarchy and superstition. But the Atharva Samhita likewise contains pieces of great antiquity, which may perhaps have belonged more to the people proper, to its lower grades; whereas the songs of the Rk. appear rather to have been the property of the higher families. It was not without a long struggle that the songs of the Atharvan were permitted Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

 ~ 294.59215 $\sim 397-9.1:2$ Introduction 21

to take their place as a fourth Veda. There is no mention made of them in the more ancient portions of the Brahmanas of the Rk, Saman and Yajus."

Griffith, then quotes Max Müller thus:

"The songs known under the name of the Atharvangiras as formed probably an additional part of the sacrifice from a very early time. They were chiefly intended to counteract the influence of any untoward event that might happen during the sacrifice. They also contained imprecations and blessings and various formulas such as popular superstition would be sure to sanction at all times and in all countries. If once sanctioned, however, these magic verses would grow in importance, nay, the knowledge of other Vedas would necessarily become useless without the power of remedying accidents, such as could hardly be avoided in so complicated a ceremonial as that of the Brahmanas. As that power was believed to reside in the songs of the Atharvangirasas, a knowledge of these songs became necessarily an essential part of the theological knowledge of Ancient India."

Griffith suggests the following literature for further study in connection with the Atharva-veda:

- Von Roth's Literature and Geschicht des Veda, pp. 12, 13 and also his Abhandlung über den Atharva-veda.
- 2. Weber's History of Indian Literature (Trübner's Oriental Series), pp. 145-171.
- 3. Whitney's articles in the Journal of the American Oriental Society, Vol. IV.
- 4. Max Müller's Ancient Sanskrit Literature, pp. 445- 455.
- 5. Muir's Original Sanskrit Texts, II. pp. 187-191. and 446-450.
- 6. Ludwig's Der Rigveda, III. pp. 28, 29.

The manuscripts of the Atharva-veda, made available till 1850 were so faulty that attempts made to bring sense

out of the utter nonsense became impossible. In 1856, Professors Rudolph von Roth and W.D. Whitney published the last two books at Berlin (Atharva-veda, Kāndas XIX and XX); these scholars were planning to prepare and publish a second volume, containing complete indexes, notes and translation, which, however, they could not. In 1881, Prof. Whitney's Index Verborum to the published text as Volume XII appeared in the Journ. of the Amer. Orien. Soc. Prof. Whitney soon after passed away, and from what appeared in the New York Nation as his obituary notice, we learn that Prof. Whitney did leave a manuscript nearly ready for the press, an annotated translation of the Atharva-veda, which was then later on published. (Indian Reprint by Motilal Banarsi Dass, Varanasi and Delhi, 1962).

The Śaunakiya Caturadhyāyikā or the Atharva-veda Prātiśākhya, text, translation and notes, was published by Prof. Whitney in 1862, in Vol. VII of the same society (Jour. of the Amer. Orien. Soc.).

Of the two existing ritual Sutras of the Atharva-veda, an excellent edition of the Kausika, with extracts from the commentaries of Darila and Kesava, has been brought out as Vol. XIV of the Journ. of the Amer. Orien. Soc. by Professor Maurice Bloomfield, and Dr. Richard Garbe has published a careful edition of the text of the Vaitana, with critical notes and indexes, followed by a commented translation of the work. An Anukramanika or Index to the Atharva-veda is also available.

Rao Bahadur Shankar Pandurang Pandit of Bombay discovered Sāyana's commentary on the Atharva-veda (1880) and printed but not published in their complete state. All the verses have not been commented upon by Sāyana and the reliability of this commentary is also questionable. Prof. Whitney about Mr. Pandit's printed commentary says (Festgruss and Rudolf Von Roth zum Doktor Jubiäum, 1893, p. 96: "What there is, that is valuable in the Atharva-veda commentary, apart from the various readings, is,

on the whole, only what it derives and reports from the auxilliary literature to which we also have access. Independently, and as commenary, I have not found that it anywhere makes important contribution to the understanding of the text."

One Brāhmaṇa, the Gopatha (published in the Bibiliotheca Indica, 1870-72) belongs to the Atharva-veda. This Gopatha Brāhmaṇa and its Hindi translation was edited and published by Kṣemakaraṇa Das Triveda, of 52 Lukergunj, Allahabad, in 1924 (Samvat 1981- Vikramī) but it is now not available for sale. There are about 145 minor spurious Upaniṣads of the Atharva School, of which prominent and ancient are Muṇḍaka, Māṇḍūkya, Praśna and the Śvetāśvatara.

Translations of the Atharva-veda in European Language:

In the year 1894, Griffith thus wrote - "There is no complete or nearly complete translation of the Atharva-veda in any European language. He refers to the following: (i) Prof. Von Roth has published versions of a few hymns in his History and Literature of the Veda and elsewhere (ii) Prof. Weber has published in Indischen Studien, Vol. IV, XIII, and XVII and excellent translation with exhaustive notes of Books I-III, and in Vol. V the nuptial formulas contained in book XIV, with a great variety of love-charms and similar formulas from other books.

- (iii) Mr. Muir has translated some entire hymns and many fragments and detached verses and lines from the Atharva in his original Sanskrit Texts, particularly in the fifth volume of that excellent work.
- (iv) Prof. Ludwig has translated (without comments however) about 230 of the most important hymns.
- (v) Dr. Grill in his Hundert Lieder des Atharva-veda has translated and annotated one hundred hymns.
- (vi) M. Victory Henry published a translation and commentary of Books VII and XIII.

- (vii) Herr Florenz published a version of about half of Book VI.
- (viii) Dr. Lucian Scherman translated thirty of the philosophical hymns, chiefly from Books X, XI, XIII and XIX.
- (ix) Prof. Maurice Bloomfield has thoroughly discussed and partly translated seven hymns of Books I, II and VI in the American Journal of Philology, Vol. VII. 4.

R.T.H. Griffith gave his excellent metrical translation of the Atharva-veda in English in 1894, running over 521+499 pages (total 1020 pages [Vol.I, Books I-IX, with appendices: (i) Latin version of several hymns and verses, not translated in English, (ii) Index of Hymns, and (iii) Index of Names etc.] Vol.II - Books X to XX, with appendices (i) Latin version of hymns and verses, not translated into Engligh (ii) Index of Hymns, (iii) General list of Hymns and verses, reproduced from the Rg-veda (iv) Index of names etc.

KSEMA-KARANA DASA TRIVEDA

K.D. Triveda is the most reputed translator and commenetator on the entire twenty Books of the Atharva-veda (Kanda I to XX) and also on the Gopatha Brahmana belonging to the Atharva school (Born on Nov. 3, 1845 Karttika sukla 7, 1905 Vikrami), in a village of Distt. Aligarh, Uttar Pradesh in the family seth of Saksena Kayasthas, father Lala Phundan lal. In the old type of maqtabs (schools), he was given lessons in Persian. The year 1857 is well known for Indian Mutiny (the first struggle against British domination). At the age of 15, (after the mutiny crushed and peace restored) Ksema Karana got himself enrolled in an English school at Aligarh with the arrangements of Raja Jai Kishen Das; a Hindi-Sanskrit Pandit was appointed, and thus Ksema Karana started his early Hindi-Sanskrit studies. In 1871, he passed the Entrance examination then conducted by the Calcutta University, and got himself admitted to F.A. classes at the Agra College. The financial conditions of the

Introduction

family deprived him from all these studies and Kṣema Karaṇa accepted a humble teaching job on Rupees ten a month in the Aligarh High School: Then on promotion, he was transferred to Moradabad (1873). In 1877, he qualified himsefl for a post of Accountancy and served the Roorkee College. Subsequently, he accepted several minor jobs in Railway Departments. He finally retired from the Railway Audits Office (Jodhpur - Bikaner Railways), and at an age of 59, he came to Allahabad and stayed with his son Lala Vishnu Dayal Seth, working in the Accountant General's Office.

After retirement from the Government service, Ksema Karana took to the studies of Sanskrit and the Vedic literature. For some time, he stayed at the Gurukul Kangri on a request from Mahatma Munshi Ram, (January 1911), and here he got all necessary help from Pt. Kashi Ram Sharma, incharge of the Vedic Studies. Here Ksema Karana came in contact with Pandit Shiva Shankar Kavyatirtha, a reputed Vedic scholar. On his suggestion, Ksema Karana applied for permission to take up the Veda Examination (Rg, Yajuh and Atharva) conducted by the Baroda State (1911 A.D.). During the first year he passed with credit in the Rg-veda and the Atharva-veda Examinations, but he could not go again to Baroda for the Yajur-veda examination, but actually he did complete the course of studies at Baroda. Thus with all the proficiencies in the three Vedas, he in his circle since then came to be known as Ksema Karana Das Triveda.

Kṣema Karaṇa Das Triveda closely followed Yāska's Nirukta and Uṇādi Koṣa in deriving etymologies of the Vedic words. In 1906, he brought out Hindi and English translations of the Rudrādhyāya (Chapter XVI of the Yajurveda). Havana Mantrāḥ (from the Sanskāra-vidhi) were translated by him in 1912. Finally, inspite of his old age and other financial hazards he took up the translation of the Atharva-veda. The Samhitā has twenty Kāṇḍas, and in

all 5977 verses). The Kanda I was published in December 1912. By and by, the commentary on the first six kandas could be published. In this publication adventure, he could secure minor financial helps from the Arya Samaj organizations. Quite obvious, as it is, the publication had so often been delayed on financial grounds, also on account of the hazards of Ksema Karana Das's advancing age and the tragic bereavements in the family, and also the First World War (1914-1918). The publication project continued for full nine years (from 1912 to 1921) [publication includes text, commentary and several types of indexes (including the volume of the pada- suci). Ksema Karana Das Triveda died at Jaipur (Rajasthan) on Feb. 13, 1939. After his death Dr. (Km) Prajñadevi, Acarya, Panini Kanya Mahavidyalaya took to the revision of the commentary but so far only one volume could be printed and published (Books I to IV).

K.D. Triveda would also be known for his excellent Hindi Translation of the *Gopatha Brāhmaṇa* (published 1924; Samvat 1981 Vikramī, from 52, Lukerganj, Allahabad, (now not available).

SVĀMĪ BRAHMAMUNI

Svami Brahmamuni (prior to his Sannyāsa, known as Priyaratna Ārṣa), born in 1950 Vikrami (1893 A.D.) Phālgunī Badi, 13 on Sunday, at Saharanpur (village Lakhnauti) in a Vaisya Agrawal family. Father Rajaram and mother Bhagirathi Devi. His primary education started in a village school. His early name was Pyarelal. While he was 8 years of age, his mother died. By and by, the boy Pyare Lal came into contact with the organization of the Arya Samaj and he became a member of the Arya Samaj, Gangoh, of which his father was also a member. Pyarelal read several books on the principles of the Arya Samaj and side by side, studied quite a lot of Sanskrit.

Throughout his life, Pyarelal had been self-taught, so much so that he finally became a profound scholar of

Sanskrit Grammar. He studied Astadhyayi at the feet of Chaube Banmali Datt at the Agrawal Pathshala, Mathura.

Chaube Banmali Datt had been a schoolmate of Svami Dayananda at Virajananda's Pathshala at Mathura. Later on, Pyarelal shifted to Dalmau (near Lucknow). Here he continued his study of Astadhyavi Grammar under Svami Purnananda. Brahma Datta Jijnasu used to supervise the details of Svami Pūrnānanda's Pathshala. Svami was a person of irritating hot temper, and Brahma Datta Jijnasu had been so often the target of his harsh treatment. Our Pyarelal had also to face sufferings at Svami's hands as a colleague and associate of Brahma Datta. And at last, Pyarelal got rid of his guru Purnananda after signing a deed of his entire of property in favour of his teacher. At Agra (Namver), there was a Musāfir Vidyālaya, which Pyarelal joined for some time, but none at the Vidyalaya was interested in Pānini's Astādhyāyi. The Musāfir Vidyālaya had the reputation of such alumni as Thakur Amar Singh (Amar Svami), Pandit Sukhlal a talented Bhajanopadeshak of his times, Kedar Nath (later on named as a great Scholar Mahapandit Rāhul Sankrtyāyana) and Maulavi Mahesh Prasad, teacher of Arabic and Persian at the Benares Hindu University.

Pyarelal's life has been full of adventures. After his first visit to the Punjab, he came back to a place Titaron Distt. Sharanpur, where he changed his name from Pyarelal to Priya-Ratna Arsha (now he was of the age of 26). Later on Priya Ratna proceeded to Varanasi for further studies in Sanskrit Grammar, and stayed at the Aryasamaj Mandir. From Varanasi, Priya Ratna proceeded on foot to Kashmir from Jammu he came to Udhampur and bearing all the hardships of the journey, he ultimately reached Srinagar. Priya Ratna was exceptionally good at Charkha spinning such a fine thread (from one ratti weight, he could spin a thread of 50 yards).

Priya Ratna has given the details of his adventures in his autobiography (নিজ জীবন বৃব্বে বনিকা) , published by the

Sarvadeshik Arya Pratinidhi Sabha, New Delhi (1961). A list of his scholarly publications is given below:

Hindi Books

- 1. Yama-Yami Dialogue
- 2. Yame-pitr Paricaya
- 3. Atharva-vediya cikitsā Śāstra
 - 4. Brhad-vimana sastra.
 - 5. Ārṣa Yoga Pradipikā (Vyāsa Bhāṣya Bhoja vrtti)

Sanskrit Books

- 1. Vedanta darsanam
- 2. Samkhya-darsanam

At the age of 51 years, Priya Ratna Ārṣa entered into the Sannyāsa Āṣrama, never married, and as a sannyāsin, he has been known as Svāmī Brahmamuni (Parivrājaka) (date of renunciaton: Śivarātri, Phālguna, Badi, 13. Sunday - 2000 Vikramī; 1943 A.D. He died at the age of 84 on December 16, 1977. He wrote a commentary on the Atharva-veda, Kāñḍa I, II, III, but could not complete it. Dayānanda could not complete his commentary on the Rgveda. Brahmamuni at the close of his life assisted the Paropakārinī Sabhā, Ajmer in completing Dayānanda's Rg-veda Bhāṣya. The Gurukula Kangri (Hardvāra) decorated Brahmamuni with Vidyāmārtanḍa, the highest award of the Institution.

SHRIPAD DAMODAR SATVALEKAR

Pandit Shripad Damodar Satvalekar, one of the reputed scholars in the field of the Vedic Studies, a Maharashtra Brāhmana, hailed from Ratnagiri District. He was born in 1867, September 19 (1789 Saka Samvat); Damodar Bhatt Pant was his father and Laksmibai his mother. Born of a poor family, he had to struggle hard in his early days. He joined the J.J. Bombay School of Arts, and started his career as a portrait painter and photographer. The person who attracted him was a young State Prince

of Aundha and later on, he was inspired by the teachings of Lokamanya Bal Gangadhar Tilak and Mahatma Gandhi. The personality of Mahatma Munshi Ram (later on known as Svami Shraddhanand) introduced him to his unique Vedic institution named as Gurukul Kangri, Hardwar, and here he developed his interests in the study of the Vedas. In 1918, Satvalekar laid the foundation of the Svadhyaya Mandala at Aundh, which rose to a high reputation as a publication centre of the Vedic literature. Later on in July 1948, Satvalekar shifted to Paradi, 7 miles away from Balsad, where he continued the publication of the Vedas, their texts, commentaries and translations. To Satvalekar, the Vedas are not the doctrinal texts of rituals or the Karmakanda, they are the living inspirations for leading dynamic life. His Vedic interpretations inspired him and a lot of others in the freedom struggle carried by Indians against British Imperialism.

Satvalekar lived up to a long long age (bhūyakca karadah katāt) beyond hundred years; his Centenary was celebrated by his friends and admirers in 1967 at New Delhi; under the editorship of my friend Pandit Kṣitish Vedālankar, a Commemoration Centenary Volume was published, to which his wife Saraswati Bai also contributed an article. She had been married with Satvalekar in 1889 when she was only of 12 years of age; and at the time of Satvalekar's Centenary she was 91 years of age. Satvalekar during his life time received numerous awards and honours: Hon. degrees of Vidyāmārtanda (Gurukul Kāngri) and D. Litt, (Pune. 1968); Padma Bhushana (1968), LL.D. (Bombay).

Contributions to the Vedic Literature:

- 1. Publication of authoritative Texts in Devanāgari script of all the four Vedic Samhitās, and the Taittiriya Samhitā also. (From the Svādhyāya Maṇḍal).
- 2. Easy and reasonable translation of the Rg-veda (two or three Books (Kandas) came out as posthumous publications).

- 3 Complete translation and annotation of the Atharva-veda quite a few volumes underwent several editions. (1958-1960).
- 4. Series of lectures on the Vedas. The Vaidika Vyākhyāna Mālā, three volumes of ten lectures each (Total 30 lectures) (1951-52)
- 5. Philosophy of Sage Vasistha based on the Seventh Book of the Rg-veda and several verses from the Atharva-veda.
- 6. Philosophy of Rsi Madhucchanda, 1958. Rg-veda, anuvaka 1-3.
- 7. Philosophy of Rṣi Medhātithi. Rg-veda, Anuvāka 4 and 5.
- 8. Philosophy of sunahsepa Rg-veda Anuvaka 6.
- 9. Philosophy of Rsi Hiranyastupa: Rg-veda, Anuvaka 7. (1946)
- 10. Philosophy of Rsi Kanva: as well as of Praskanva: Rg- veda, Anuvaka 7 and 9.
- 11. Philosophy of Rsi Savya: Rg-veda, Anuvāka 10.
- 12. Philosophy of Rṣi Nodhā: Rg- veda, Anuvāka 11. (1946)
- 13. Philosophy of Rsi Parasara: Rg-veda, Anuvaka 12 (1946).
- 14. Philosophy of Rsi Gotama: Rg-veda, Anuvāka 12 and 13 (1946).
- 15. Philosophy of Rsi Kutsa: Rg-veda, Anuvaka 15 and 16.
- 16. Philosophy of Rsi Trita: Rg-veda, Anuvāka 16 (1947).

VISVABANDHU & VVRI

From the Visveshvarānand Vedic Research Institute, Hoshiarpur (VVRI), Vishva Bandhu and his colleagues have now published the Text of the Saunaka Atharva-veda with the Pada-pāṭha and Sāyaṇācārya's Commentary (1960-1964) in five excellent volumes:

Part I - Kandas I-V.

Part II - Kanda VI-X

Part III - Kanda XI-XVIII

Part IV - Fasc. I (Kanda XIX-XX)

 Part IV - Fasc. II (Mantra, Pada - Rsi, Devatā and Chanda Indexes.

In the *Preface*, the editors say: We have tried to concentrate our attention on re-studying the same source-materials for the *Mantra*-text, the *Pada*-text and the $Bh\bar{a}sya$ text as had been employed by Pandit in constituting these three texts. We have tried to improve upon the work done by him on the basis of the said materials themselves along with the aforesaid subsequently published new materials.

The editors have very judicially and critically taken all the possible help from the work done by Roth and Whitney (Berlin 1856). Mantra-text of the Kanda VII (Whitney's *Index Verborum*, 1881; St. Petersburg Sanskrit-German Lexicon by Böhtling and Roth (1855-75) and Bloomfield's *Vedic Concordance* (1906).

Pandit, on the authority of the Sarvānukramaṇi and the Pañca-pat alikā divided the said text into 123 Sūktas. The editors of VVRI, uphold this latter division, but they have also indicated the former in contiguous brackets.

There is a difference in regard to *Paryāyas* between Roth-Whitney and Pandit (numbering and splitting). *Paryāyas* are in Kāṇḍas VIII, IX, XI, XII, XIII, XV and XVI and also in Kāṇḍa XI Sūktas 47, 54, 55, and 57. The VVRI editors have followed Pandit's numbering (which has the support of the Sarvānukramaṇi and Pañcapaṭalikā, as well as of Sāyaṇa.

The VVRI editors, in their Preface, have referred to a traditional Indian Vaidika Pandit who knew the entire Atharva-text by heart; He was from Mahuli; his full name was Kesava Bhat bin Daji Bhat; he knew the Samhitā and Pada texts by heart as also the krama of the four Kānḍas.

He knew the whole Samhita except the inauspicious Kanda XVIII. With the exception of a few passages, his memory for the entire Samhita was thorough. The VVRI editors fully availed Keshava's services in their edition of the Text.

The VVRI editors have described critically in details the manuscripts as could have been or were available to Roth and Whitney collaboration or to Pandit.

We in our English translation have relied on the text "THE VEDA BHAGAVAN", so critically prepared, edited and printed in one stupendous volume by Udasi Svami Gangeshwarananda, blind Centenarian and a great patron of the Vedic studies.

3

The Atharva-veda Samhita: Its Editing By W.D. Whitney

Among those, who took immense pains on the editing of the text of the Atharva-veda Samhitā, the most prominent is William Dwight Whitney (1827-1894). Translated by W.D.Whitney, it has been edited by Charles Rockwell Lanman, and it appears as Volume Seven of the Harvard Oriental Series, and its Indian edition has been reprinted by Moti Lal Banarsi Dass (Delhi-Varanasi-Patna), 1962 and 1971.

Whitney, at his younger age, studied under Prof. Weber (March 1851) in Germany, and on his teacher's suggestion got interested in the studies of the Atharva-veda Samhitā; his early transcript dates October 1851-March 1852. During the winter of 1852-53, he copied the *Prātisākhya* and its commentary. His labours include:

- 1. Excerpts from the Pratisakhya, 1862
- 2. Excerpts from the Pada-Patha, 1881
- 3. Concordance of the Av. with other Samhitas, 1852
- 4. Excerpts from the ritual (Kausika)
- 5. Excerpts from the Anukramañi
- 6. General introduction.
- 7. Exegetical notes
- 8. Critical notes

^{1. 1862,} The Atharva-veda Pratis akhya, or Saunakiya Caturadhyayika.

In 1855-56, the text of the Atharva-veda was published by Prof. Roth and Whitney. In 1862, Whitney published the Prātisākhya, text, translation, notes etc. In 1881, he prepared Index Verborums a full report on the pada-readings. In 1857, he published the index of the Pratikas. It should be also remembered that in 1878, Garbe gave us the Vaitāna-Sūtra, text and translation, and Prof. Bloomfield gave us the text of the Kausika-Sūtra in 1890 (only text, not its translation)— a standard work on the rituals, as accepted by the school of the Atharva-veda. Prof. Roth supplied Whitney a good material of exegetical notes.

Shankar Pandurang Pandit on the Saunaka Text of the Atharva-veda Samhita

In 1895-98, the Department of Public Instruction, Bombay, published S.P. Pandit's 4-Volume edition of the Saunaka recension of the Atharva-veda Samhitā, its Pada-Path, and Sāyanācārya's Commentary. Soon after S.P. Pandit's edition, by and by, a few more texts were made available to the scholars:

- (a) Kataka Samhitā (Schröder, 1900-1910);
- (b) Paippatāda Samhitā (Barret, 1901-40);
- (c) Whitney's translation and critical-cum-exegetical commentary on Saunaka's recension of the Atharva-veda Samhitā, 1905.
 - (d) Kapisthala Samhitā (Raghuvira, 1932),
- (e) The *Taittir*iya Samhitā, with Sāyana's Commentary (Anandāsrama, 1900- 05),
 - (f) the Aitareya Brahmana, Anandasrama, 1930,
 - (g) the Taittiriya Brahamana, (1911)
 - (h) the Sāmkhāyana-Brāhmana, (1911)
- (i) the Śamkhayanāran yaka, 1922, Keith, 1909 the *Taittiriyāranyaka*, 1926 and (j) the *Aitareyāranyaka* (Keith, 1926).

Recently, under the suggestions of Sri Rahdey Shyam, Munshi Lal Manohar Dass, publishers New Delhi, have published the Indian editions of several of these Vedic Texts.

Prof. Whitney could handle a number of manuscripts, as indicated by C.R. Lanman, the editor of Whitney's work of the Atharva- veda:

- 1. Vulgate. European mss.
- 2. Vulgate. Indian mss.
- 3. Vulgate. Indian reciters.
- 4. Vulgate. Commentator's reading
- 5. Vulgate. Pada readings
- 6. Vulgate. Prātiśākhya and its comm.
- 7. Vulgate. The Anukramanis
- 8. Vulgate. Kausika and Vaitana
- 9. Kashmirian recension. Pippalada mss.
- 10. Parallel texts.

Vulgate means the traditionally accepted text of any author. Whitney also depended on the version of S.P. Pandit, in matters of Indian reciters.

We have, in our text, entirely depended on the text utilized by the Single Volume Edition of all the Four Vedas (The Veda- Bhagavān), published by Udāsi Svāmi Gangeshvarānanda. Brindāban, U.P.

Whitney's Collation-Book-

Berlin books--The Collation Book of Prof. Whitney is the immediate source of the statements of "this work" concerning the variants of the European mss. of the Atharva-veda. It contains, in Whitney's hand-writing the fundamental transcript (in Roman transliteration) of the text and the memoranda of the subsequent collations. It is bound in two volumes: of these the second comprehending book I-XX, appears to have been written first, since it is dated Berlin: Oct. 1851-January 1852; while the first comprehending book I-IX, dated Berlin. Jan.-March 1852, and thus appears to have been written last.

Charles Rockwell Lanman has given the details of manuscripts used by Whitney on pages cxi-cxw; and on pages cxiv-cxv, collated after publication of the text.

Berlin Manuscripts-There are in all nine Berlin manuscripts; they have been catalogued by Weber and also by Sir Robert Chambers.

Whitney's	singla	Books (Kanda)	Weber No.	Chambers No.
1.	Bpª	ix	332	8
2.	Bpb	x-xviii	335	108
3.	Bp ^c	xx	336	114
4.	Bp ^{2a}	i	331	117
5.	Bp ^{2b} ,	v	333	109
6.	Bp ^{2b} "	vi-ix	334	107
7.	Bp ^{ac,}	xx	337	116
8.	BP'	xi-xx	338	115
9.	B	xi-xx	339	120

P and M—This manuscript is available in the Paris Library and also its copy (M) Mill's collection in the Bodleian Library at Oxford. A similar manuscript at this place is indicated as W. E is a Samhita-manuscript of all the twenty books (Kandas I-XX) and it is available in the India Office Library, in London. It has been described in Eggeling's Catalogue (now numbered as 229 and 230, (it is probably of the 17th century).

I It is a complete copy of the Samhitā-text in large form, brought by Col. Polier to Europe is in the British Museum London, 2 volumes (Vol. 1 and it first gives book XIX, then XX, then I—X; Vol. II gives the Anuakramaṇi, then the Gopatha Brāhmana. Col. Martin copied out from this script, which is available in the India Office (Nos. 233 and 236).

H-Another copy of the manuscript at the India Office Library (No. 231) contains only first six books of the Atharva-veda.

O-We have in the Munich Library (formerly which belonged to Prof. M. Haug), a parcel of Atharvan scripts, with a complete Samhitā text, and also a pada text of six books. (of 1634 A.D.) in the handscript of some Māmnaji.

Op -A pada-text of Haug or Munich manuscripts is also available (described as Op in Whitney's book), Another complete Samhitā text now is Tübingen University Library, which was consulted by Roth (1875).

T-There is a complete Samhitā manuscript, a transcript made from the Tanjore-mss., described by A.C. Burnell (nos. 2526, 2527); it was sent to Roth by Dr. Burnell and has been described by Roth and by Garbe. Copy no. 2526 written in 1800, and copy no. 2527 in 1827 A.D. at Benares.

D-This is a pada-manuscript belonging to the Deccan College at Poona(now Pune), collated while in Roth's possession at Tübingen; its copy is in Berlin Library also. It has been described by Weber.

K-Prof. Roth at Tübingen was some times in possession of a Bikaner manuscript of the Samhita text also.

First Stanza of the Atharva-veda—

Usually the Atharva-veda starts with the stanza:

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः । वाचरपतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे । ।

The thrice-seven that go about, bearing all forms, let the lord of speech assign to me today their powers, (their) selves.

But in the Kashmirian recension, we have a definite indication that the Atharva-veda's initial stanza is:

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये, शं योरभि स्रवन्तु नः ।।

(which now stands in the Atharva-veda as I.6.1)

Be the divine waters weal for us in order to assistance, to drink; weal (and) health flow they unto us.

Thus the Paippalada text of the Atharva-veda initiates with the stanza sam no devir abhistaya-this forms the opening stanza of the Atharva-veda. Whitney notes that this stanza is also found prefixed to the text of the Vulgate in four of the mss. used by him (e.g., I and R, O and Op). Thus at the beginning of I, we have the stanza(शं नो देवीरभिष्ट्येo) entire and then (ये त्रियाताः) (ye triṣaptāḥ).

In 1871, Haug (Brahma and Brahmanen, p. 45) had noted that the Mahābhāṣya (I.1.1.) of Patañjali, rehearing the beginnings of the four Vedas, gives sam no devi—as the beginning of the Atharva-veda. Weber again called attention to the fact concerning the Mahābhāṣya and to a similar fact concerning the Gopatha Brāhmaṇa, In our Brahma Yajña (the Vedic Samdhyā-Dayānanda) the opening stanza is also sam no devi.

We may also note that in 1879, Burnell observed, on p. 37b of his *Tanjore Catalogue* that the real South Indian mss. of the Mahābhāsya ignores the Atharva-veda and omits the sam no devīr stanza.

In the Gopatha Brāhmaṇa, Pūrva, Prapāṭhaka I Kaṇḍikā 29. we have:

किं देवतिमत्यृचामिनदेवतन्तदेव ज्योतिर्गायत्रं क्रन्दः पृथिवी स्थानम् । अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारं रत्नधातमित्येवमादिं कृत्वा ऋग्वेदमधीयते । यजुषां वायुर्देवतं तदेव ज्योतिः त्रैष्टुभं क्रन्दोऽन्तिरक्षं स्थानम् । इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु । श्रेष्ठतमाय कर्मण इत्येवमादिं कृत्वा यजुर्वेदमधीयते । साम्नामादित्यो देवतं तदेव ज्योतिर्जागतं क्रन्दो द्यौ स्थानम् । अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बर्हिषात्येवमादिं कृत्वा सामवेदमधीयते । अथर्वणां चन्द्रमा देवतं तदेव ज्योतिः सर्वाणि क्रन्दांस्यापः स्थानम् शन्नोदेवीरिमष्टय इत्येवआदिं कृत्वा अथर्ववेदमधीयते ।

Intoduction

Translations of the Atharva-veda

Charles R. Lanman gives an account of the translations of the Atharva-veda. The braces at the right show which of the Shankar Pandurang Pandit's (SSP) Four Volumes (Atharva-veda Samhitā, with the commentary of Sāyaṇācārya, 1894-98) contains the text with comment's of any given book.

I.	Translation of the whole text. Griffith, 1895, 1896				
II.	Translation of a mss. of selected hymns.				
	Bloomfield, 1897; Ludwig, 1878; Grill, 1888				
III.	Translation of single books				
IIIb.	Books with comment of Sayana.				
BookI	I Weber, Indiache Studien iv, 1858	Book I, entire			
Book II	I" xiii, 1873	Book II, entire SPP's			
Book III"	xvii, 1885	Book III, entire Vol.I			
Book IV "	" 1898	Book IV, entire			
Book V	11 11 11				
Book VI	1-50 Florenz 1887	Book VI, entire			
Book VII	Henry, Le livre VII 1892	Book VII, entire			
Book VIII	Henry, Les Livers VIII and IX 1894	Book VIII, 1-6			
		Vol. II SPP's			
Book IX	п				
Book X	" XI and XII 1896				
Book XI	" " 1896	Book XI, entire			
Book XII	" " 1896				
Book XIII	" Leshymnes Rohitas 1891	Spp's			
Book XI	V Weber, Indischen Studien V 1862	Vol. III			
Book XV	Aufrecht " I 1850				
Book XVI					
Book X					
Book VI	I	Book XVII, entire			
Book XVII I	Weber, Sitzungsberichte, 1895-96 Bool	XVIII Spp's Vol. IV			
Book X	IX	Book XIX, entire			
Book XXX		Book XX, 1-37			

Morphology: Grand Divisions into the Kandas and Paryayas

Prof. William Dwight Whitney (1827-1894), who is reputed for his detailed studies on the Atharva School, has

for his convenience, divided the Samhita into three grand divisions and a supplement:

- 1. First Grand Division—Books I-VII (433 hymns)
- 2. Second Grand Division—Books VIII-XII (45 hymns)
- 3. Third Grand Division—Books XIII-XVIII (38 long hymns)
 - 4. Supplement—Book XIX (72 hymns)

The Atharva-veda is available in two recensions:

- (i) the Vulgate or the Saunaka Recension
- (ii) the Kashmirian or the Paippalada Recension.

The seven other recensions, now not available are:

(i) Tauda, (ii) Mauda, (iii) Jājala, (iv) Jalada, (v) Brahmavāda, (vi) Devadarsa, and (vii) Cārana-Vaidya.

तौद, मौद, जाजल, जलद, ब्रह्मवाद, देवदर्श and चारण वैद्य

(1) Belonging to the Atharva School, we have the Kausika Sūtra and the Vaitāna Sūtra. The Vaitāna has been published in text and translation by Garbe and the text of the Kausika (in 1890) by Bloomfield. A critical work on the Kausika has been done by Bloomfield and Caland.

A summary of Atharvan verses and hymns is given below:

	(Whitne	y p. cx/vii)
Grand Division I-Kanda I-VII	433 hymns	2030 verses
Grand Division II-Kanda VIII-XII	45 hymns	1528 verses
Grand Division III-Kanda XIII-XVI II	38 hymns	874 verses
Total	516 hymns	4432 verses
Supplement Kanda XIX	72 hymns	456 verses
Total	588 hymns	4888 verses
The Kuntapa khila Kanda XX	10 hymns	150 verses
Total Kandas I-XIX	598 hymsn	5038 verses

Prof. Whitney does not take into account the Kanda XX of the Atharva-veda, since this Kanda is entirely taken and reproduced from the Rgveda. Normally, with total 20 Kandas in the Atharva-veda, we have in all 731 hymns and 5977 verses,

The Paryaya Hymns

The Atharva-veda Samhitā is characterised by its eight paryāya hymns which are scattered over seven different Kāndas (Books). They are:

(See Whitney: page 471)

1.	Kānda VIII.	10 (6 paryayas)
2.	IX	6 (6 paryayas)
3.	IX	7 (1 paryayas)
4.	XI	3 (3 paryayas)
5.	XII	5 (7 paryayas)
6.	XIII	4 (6 paryayas)
7.	XV	(18 paryayas)
8.	XVI	(9 paryayas)

The nine paryayas of Book XVI

- (1) of 13 verses अतिसृष्टोo to शिवानग्नौनo
- (2) of 6 verses निर्दुर्र्मण्यo to ऋषीणां प्रस्तरोसि ।
- (3) of 6 verses मूर्धाहं रयीणां to असंतापं मेo
- (4) of 7 verses नामिरहं रयीणांo to शक्वरी स्थ पशवोo
- (5) of 10 verses विद्म ते स्वप्नo to तं त्वा स्वप्नo
- (6) of 11 verses अजेष्माद्याo to तदमुष्माo
- (7) of 13 verses तेनैनंo to स मा जीवीत्तंo
- (8) over 37 verses or 30 जितमस्माकंo to जितमस्माकम्o
- (9) of 4 verses जितमस्माकम् o to वस्योभ्यायo

These 8 sets of paryayas are called paryaya-suktas to distinguish them from those among which they occur and which are called artha-suktas. The separate portions of which they are composed are called each a paryaya (or also

paryāya-sūkta). Each paryāya taken separately is in the old manuscripts numbered as to its verses separately; but they (the paryāyas of a given group taken together) so evidently constitute each a whole, as shown by the sense and likewise by the number in which the Anukramanis treat them, that Roth and Whitney regarded it as beyond question that they should be numbered continuously, to save a citation by more than three numbers.

Each paryāya has its own summing up at the end: if a numbered division corresponding to an rc is composed of more than one divided portion, it is called a gana, and its subdivisions avasāna-rcas or ganāvasāna arcs.

(गणाऽवसान ऋच्) Thus the first divisor (of viii.10) is summed up as follows:

पर्याय: 1, गणा: 6; गणाऽवसान ऋचः 13; and it is by the latter number, that the Anukr. treats it. Similarly the third paryaya (of VIII.10) is summed up as

पर्याय-सूक्तम् 1, गणाः 4, गणाऽवसान ऋचः 8.

In XII.5, the divisions are called *vacanāni* or *vācanā*; *vasāna* rcas. In paryāyas 5 and 6 of XIII.4, a distinction is made between the *avasanarṣaḥ* and *gaṇāvasānarṣaḥ*, those. which have the refrain, receiving the latter designation.

The divisions of Books XV and XVI are likewise paryāyas and their sub-divisions are styled avasānarcah and ganāvasānarcah in the same manner. (Whitney p. 472)

4.

The Vedic Theism Mystic Theism of the Atharva-veda

1. The Asya Vamasya Hymn—God—the Symbolic Sun

Tha Atharva-veda Samhitā, for its theism, uses the terminology of the other Vedic samhitās. The Supreme Self is one though known by numerous names: ekam sad viprābahudhā vadanti. He is One, though, the learned describe Him in numerous ways (Rv. I.164.46). The Asya vāmasya palitasya hymn of the Rg - veda (I.164) is almost verbally repeated in the Atharva-veda (IX.9 and IX.10); the Rg text in this hymn has 52 verses, while the Atharvan text in the two hymns has 22+28=50 verses. There are in numerous cases verbal differences also, as in Rv. I.164.41 and Av.IX.10.21.

Pūrvārdha: Av. IX.9=Rv. I.164.1—22.

In the Asya Vāmasya Hymn, occur passages which apply to the supreme divinity and to the Sun both. The entire hymn is a mystic one. The hymn speaks of three brothers—perhaps the three forms of Agni: Agni or solar energy in the heaven, the energy of thunder-lightning in midspace or atmosphere, and the fire on the earth, discovered by man as the fire of attrition (which had been revered as the sacrificial fire).

I am reproducing here the verbal translation of a few verses of this mystic hymn without comments.

THE PURVARDHA

 अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्नः । तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्पितं सप्तपुत्रम् । ।

The second brother of this lovely Hotar, hoary witheld, is the voracious lightning. The third is he whose back is

balmed with butter. Here I have seen the king with seven male children.

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
 त्रिनाभि चक्रमजरमनवै यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः । ।

Seven harness the one-wheeled chariot; one horse, having seven names, draws it; of three naves is the wheel, unwasting, unassailed, whereon stand all these existences.

3. इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचकं सप्त वहन्त्यश्वाः । सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निहिता सप्त नामा । ।

The seven that stand on this chariot—seven horses draw it, seven-wheeled; seven sisters shout at it together, where are set down the seven names of the kine.

को ददर्श प्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदनस्था बिभर्ति ।
 भूम्या असुरसृगात्मा क्वस्वित्को विद्वांसमुप गात्प्र प्रष्टुमेतत् । ।

Who saw it first in the process of birth, as the boneless one bears him that has bones? Where forsooth the earth's life, blood soul (?) Who shall go to ask that of him who knows?

6. पाकः पृच्छामि मनसाविजानन्देवानामेना निहिता पदानि । वत्से बष्कयेधि सप्त तन्तुन्वि तत्निरे कवय ओतवा उ । ।

Simple, not discerning with the mind, I ask about the thus set-down tracks of the gods; over the yearling calf have the poets stretched out seven lines (tantu) for weaving.

तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्बिभ्रदेक ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्त ।
 मन्त्रयन्ते दिवो अमुष्य पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्यविन्नाम् । ।

The one bearing three mothers and three fathers, stood upright; verily they do not exhaust him; on the back of yon sky, the all-knowing ones talk a speech not found by all.

11. पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा। तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न च्छियते सनाभिः।। On the five-spoked circumvolving wheel on which stood all existences—its axle, much-burdened is not heated; even from of old it is not severed with the nave.

ब्रदशारं निष्ठ तज्जराय वर्विति चक्रं पिर द्यामृतस्य ।
 आ पुत्रा अग्ने मिथुनासो अत्र सप्त शतानि विंशतिश्च तस्युः । ।

The twelve-spoked wheel for that is not to be worn out—revolves greatly about the sky of righteousness; there, O Agni, stood the sons, paired, seven hundred and twenty (720).

15. स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षण्वान्न वि चेत्दन्धः । कविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्स पितुष्पितासत् । ।

Them, being women, they declared to be men; he who hath eyes may see, but the blind will not distinguish; the son that is a poet, he verily understood; whoever knows those things apart he shall be his father's father.

20. द्व सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि षस्वजाते । तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति । ।

Two eagles, joint companions, embrace the same tree; of them the one eats the sweet berry; the other looks on all the time, not partaking.

21. यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाघि विश्वे। तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वग्रे तन्नोन्नशद्यः पितरं न वेद।।

On what tree the honey-eating eagles all settle and give birth—what they call the sweet berry in the top of it, that cannot he attain who knoweth not his father.

THE UTTARARDHA :

cf. Rg-veda, I.164.23-46; Atharva-veda, IX.10.

The verses of the second-half of the Asya Vāmasya Sūktam occur in the Atharva-veda as a separate hymn (IX.10) of 28 verses beginning with words "Yad gāyatre adhi gāyatramāhitam" (cf. Rg-veda I.164. 23). The verse refers

to the meters: gayatri, tristubh and jagati (or their corresponding Saman Chants: gayatra, traistubha and jagata).

यद् गायत्रे अधिगायत्रमाहितं त्रैष्टुभं वा त्रैष्टुभान्निरतक्षत ।
 यद्वा जगञ्जगत्याहितं पदं य इत् तद् विदुस्ते अमृतत्वमानशुः । ।

That the gayatri-verse is set in the gayatri-verse, or that they fashioned the tristubh-verse out of the tristubh verse, or that the jagati step is set in the jagati who-ever know that, they have attained immortality.

गायत्रेण प्रति मिमीते अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम्।
 वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमते सप्त वाणीः।।

By the $g\bar{a}yatr\bar{i}$ verse, he measures of the song, by the song the chant $(s\bar{a}man)$, by the tristubh verse, the hymn (vak), by the hymn of two feet $(dvipad\bar{a})$ or of four feet $(catus-pad\bar{a})$ the hymn: by the syllable, they measure the seven tunes $(v\bar{a}n\bar{i})$

उप ह्वये सुदुघां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम्।
 श्रेष्ठं सवं सविता साविषन्नोभीद्रो धर्मस्तदु षु प्र वोचत्।।

I invite that well-milking milch-cow; a skilful-handed milker also shall milk her; may the impeller impel us the best impulse; the hot drink (gharma) is kindled about: that may he kindly proclaim.

Savity means the Sun in the physical world; the word savity stands for the Supreme Impeller in the Cosmic Theism. The Cosmic Cow and her Calf of benevolence are hinted at in the numerous verses in this hymn.

Here we have a lovely hymn referring to the Supreme Divine Poem (the $deva-k\bar{a}vya$) that reminds one of another Atharva verse : devasya pasya $k\bar{a}vyam$ na $mam\bar{a}ra$ na $j\bar{i}ryati$ (x.8.32) ? :

विद्युं दद्राणं सलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पिलतो जगार ।
 देवस्य पश्य काव्यं मिहत्वाद्या ममार स ह्यः समान । ।

The shaker-apart (vidhu?) that runs on the back of the sea being young, the hoary one swallowed; see thou the poesy of the Divine One with greatness; today he died, yesterday he received breath (sam-an).

In X.8.32, we had an entirely different expression: see the wisdom of the God Supreme; He dies not; He grows not old.

12. द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम्।। उत्तानयोश्चम्बोर्योनिरन्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात्।।

The heaven our father, the generator, navel here; this great earth our connection or link, mother; the womb (yoni) within the (two) outstretched cups (cambu); here the father hath set (a-dha) the daughter's embryo.

A Pair of Verses:

Questions and Answers—verses 13 and 14 of Av. IX.10 are:

Question:

- 1. I ask of thee the extreme end of the earth. पुटकामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः।
- I ask the seed of the male (vṛṣan) horse.
 पृच्छामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
- 3. I ask thee the navel of all existence. पृच्छामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिः।
- 4. I ask the highest (parama) firmament (vyoman) of speech.

पृच्छामि वाचः परमं व्योम।

Answer: 1. This sacrificial hearth (the life of selfless actions) is the extreme end of the earth.

इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्याः ।

2. This Soma is the seed of the male horse; अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः।

- 3. This sacrifice is the navel of all existence. अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिः
- This priest (brahman) is the highest firmanent of speech.
 ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम
- अपाङ् प्राङेति स्वध्या गृभीतोमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
 ता शश्वन्ता विषुचीना वियन्ता न्यन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ।

Off ward, forward goes, seized by $svadh\bar{a}$, the immortal one, of like source with the mortal; the two, constantly going separate apart—the one they noted, the other they noted not.

(A hint at the Vedic Eschatology, or the Doctrine of Re-birth— death and life (cycle)

18. ऋचो अक्षरे परमे व्योमन् यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः । यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यित य इत् तद् विदुस्ते अमी समासते । ।

In the syllable of the verse (the rc) in the highest firmament, on which all-gods (Nature's all-bounties) sat down; he who knoweth not that, what will he do with the Revealed Verses? They, who know that, sit together yonder.

गौरिन्मिमाय सिललानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
 अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा भुवनस्य पंक्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ।

The cow verily lowed, fashioning the seas; one-footed, two-feeted is she, four-feeted; having become eight-footed, nine-footed, thousand-syllabled, a series of existence; out from her flow apart the oceans (of Divine Knowledge).

24. विराङ् वाग् विराट् पृथिवी विराङन्तिरक्षं विराट् प्रजापितः । विराण्मृत्युः साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं वशे स मे भूतं भव्यं वशे कृणोतु । ।

Virāj is speech, virāj earth, virāj atmosphere, virāj Prajāpati, virāj became death, the over-king of the perfec-

tibles $(s\overline{a}dhya)$; in his control are what was, what is to be; let him put in my control what was, what is to be.

27. चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः । गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति । ।

Speech is four-measured out quarters (pada); those are known by Brahmans who are skilful; three, deposited in secret, they do not set in motion; a fourth of speech human beings speak. (Names are para, pasyanti, baikhari).

28. इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निभाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान्। एकं सद् विप्रा बहुधा वदन्त्यिंन यमं मातिरिश्वानमाहुः।।

They call Him Indra, Mitra, Varuna, Agni: likewise he is Suparna (heavenly winged eagle); what is one, the sages (viprāḥ) name (vad) variously; they call him Agni, Yama, Mātariśvān.

2. The Cosmic Sacrifice

The Purusa Sūkta, Adhyāya XXXI of the Yajur-veda has the lines,

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः।।

which occur in the Atharva-veda also, but in the Atharva, the devatā is Atmā (Av. VII.5.1); in the Atharva (VII. 5.4), we also have :

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत । अस्ति नु तस्मादोजीयो यद् विहव्येनेजिरे । ।

The Nārāyaṇa Sūkta (cf. the Puruṣa Sūkta of the Yajuḥ.) is in Book XIX, hymn 6 with 16 verses, with the opening line:

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्। स भूमि विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम।। (Thousand-armed is Purusa, thousand- eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

The entire creation is the Cosmic Brahman's great sacrifice. Similar to the description in the Rk and the Yajuh Samhitas, the Atharva describes Narayana in the same cosmic language.

The Cosmic Purusa is described in 16 verses. The Rg-veda Hymn X.90 has also 16 verses, with considerable verbal differences. Narāyanah is the devatā of the Rg-veda and the Atharva hymns. Both the Samhitās describe the Cosmic Being and His Great Sacrifice; both in a style of their own. We shall reproduce here a few of the verses from the Atharva-veda to show what type of the Cosmic Theism is therein:

सहस्रबाहु: पुरुष: Thousand-armed is Purusa, thousand-eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

त्रिभि: पद्भि: With three feet, he ascended the sky: a foot of him, again, was here; so he stood out asunder, after eating and non-eating (विष्यङ्डशनानशने).

तावन्तो अस्य मिहमानः So many are his greatnesses and Purusa as superior (ज्यायान्) to that; a foot of him is all beings (विश्वा भूतानि); three feet of him are what is immortal in the sky (almost what we had in the preceding verse XIX).

पुरुष एवेदं सर्वम् Purusa is just this all, what is and what is to be (भूतं भव्यं)। also (is he) lord (ईश्वर:) of immortality, which was together with another.

Introduction

यत्पुरुषं व्यवधुः When they separated (व्यवधुः) Purusa, in how many parts did they distribute (व्यकल्पयन्) him? What was his face? What his (two) arms? what are called his thighs and feet?

ब्राह्मणोऽस्य The brāhmaṇa was his face; the kṣattriya became his two arms; the vaiśya his middle; from his two feet was born the śūdra.

चन्द्रमा मनसो जातः The moon is born from his mind; from his eye the Sun was born; from his mouth both Indra and Agni (electricity and fire), from his breath, Vayu was born.

नाभ्यासीदन्तरिक्ष्तम् From his navel was the midspace (अन्तरिक्ष), from his head, the sky (द्यौ) or the celestial region, came into being; from his two feet, the earth, the quarters from his ear (श्रोत्रात्); so shaped they the worlds.

विराह्ये समभवद् Virāj in the beginning came into being; out of Virāj Puruṣa it, when born, exceeded the earth behind, also in front (अत्यरिच्यत् पश्चात् भूमिमथो पुरः).

यतपुरुषेण हविषाo When with Purusa as oblation, the gods (देवा:) extended the sacrifice (यज्ञमतन्वत), spring (वसन्त) was its sacrificial butter (आज्यं); the summer its fuel; and autumn its oblation.

तं यज्ञं प्रावृषाo They sprinkled with the early rain that sacrifice Purusa born in the beginning; there with the gods sacrificed, the perfectilies (sadhya) and that are Vasus.

तस्मादश्वा अजायन्त From that were born horses and whatever (animals) have teeth in both jaws; kine were born from that, from that were born goats and sheep.

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत: o From that all sacrificing, sacrifices were born the verses (ऋचा), the chants (सामानि); metre (इन्दः, अथर्वo) were born from that; sacrificial formula (यजुः) was born from that.

तस्मद्यज्ञात्o From that all sacrificing sacrifice was collected the speckled butter (पृषदाज्यं), it made those cattle belonging to Vayu (पश्त्), those that are of the forest (अरण्य) and of the village (ग्राम्याः).

सप्तास्यासन् परिधिo Seven were made its enclosing sticks (परिधयः), thrice-seven (त्रिः सप्त) its pieces of fuel (सिमधः), (परिधयः) when the gods extending the sacrifice, bound Purusa as Pasu. (अबध्नन् पुरुषं पशुम्)

मूटनेदिवस्यo Seven times seventy (490) rays (7x70=490) were born from the head of the great god (देवस्य मूटनें बृहतः), of king Soma, when born out of Puruşa.

3. The Jyestha Brahman

The Supreme Reality is addressed in several verses of the Atharva-veda as the Jyeṣṭha Brahman (the Eldest Brahman.)

> 1. यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति। स्वर्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः।। (Av. X.8.1)

He is set over both what has been in the past (bhūta) and what is going to be in the future (bhavya); and what above is in the dyau (celestial region)—to that Jyeṣṭha (Eldest) Brahman be (our) homage.

2. यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम्। दिवं यश्चके मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः।।(Av. X.7.32.)

Of whom earth is $pram\overline{a}$ (a model of measure; i.e. foot), and midspace the belly; who made dyau (or celestial region) his head;—to that Jyestha Brahman be (our) homage.

यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।
 अगिन यश्चक आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av.X.7.33.)

Of whom the Sun is eye, and also the moon that grows new again and again; who made Agni (fire) his mouth,—to that Jyeṣṭha Brahman be (our) homage.

4. यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोभवन्। दिशो यश्चके प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av. X.7.34.)

Of whom the wind is the breath-in (prana) and the breath-out (apana), of whom the Angirases were the eye;

who made the quarters (dik) fore-knowing (prajñan iḥ)—to that Eldest Brahman be (our) homage.

For the Jyestha Brahman, see also Av. X.7.24; 36; 8.16; 20; 28.

5. यः श्रमात्तपसो जातो लोकान्त्सर्वान्त्समानशे। सोमं यश्चके केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः।।(Av. X.7.36.)

Who, born from toil (srama) and penance (tapas), completely attained all worlds, who made Soma all his own—to that Eldest Brahmman be (our) homage.

वत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते।
 यो वै तान्विद्यात्प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता स्यात्।। (Av. X.7.24.)

Where the brahman-knowing gods worship the Jyestha Brahma, whoso verily knoweth them eye-to-eye, he may be a *brahman*, a knower.

4. The Skambha Brahma

स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे
 स्कम्भो दाधारोर्वन्तिरक्षम् ।
 स्कम्भो दाधार प्रदिशः षडुर्वीः
 स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश । (Av. X.7.35)

Our Lord as Skambha sustains both heaven and earth here; the Skambha sustains the wide mid-space; the Skambha sustains the six wide directions; into the Skambha hath entered this whole existence (bhuvana).

In the Vedic terminology, by skambha is meant frame of creation; it may be regarded as the main pillar (stambha) of our creation. It has, in usage, become a synonym of Brahman. An enquiry into this skambha has become an enquiry into the nature of this Brahman. It has become a common term in the Atharva-veda. We have another verse which questions about anga and skambha both.

कियता स्कम्भः प्र विवेश भूतं कियद् भविष्यदन्वाशयेस्य।। 54

एकं यदङ्गमकृगोत्सहस्रधा कियता स्कम्भः प्र विवेश तंत्र।।(Av. X.7.9)

By how much did Skambha enter the existent? how much of him has along that which will exist? what one member (anga) he made thousand-fold; by how much did Skambha enter there?

One who knows the Jyestha Brahma can only know the Skambha. This knowledge also depends on high morality and code of conduct:

> यत्र तपः पराक्रम्य व्रतं धारयत्युत्तरम् । ऋतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ।। (Av. X.7.11)

Where penance, striding forth (पराक्रम्य), maintains the higher vow (vrata), where both Rta (ऋत) and Śraddhā (truth and the acceptance of truth—śraddhā-, āpaḥ, and brahman are set together, that Skambha, tell me; which forsooth is he?

Whoever knows the Brahman in man (The Cosmic Man),—they know the most exalted one (parameṣṭhin), and whoever knows Prajāpati, whoever knows the jyeṣṭha Brahman, they also know accordingly the Skambha, a popular refrain of numerous verses of the Atharva-veda,—that Skambha tell me which forsooth is he?

We shall refer to the hymn, Av.X. 7, in this context.

करमादङ्गाद्दीप्यते अग्निरस्य करमादङ्गात्पवते मातरिश्वा । करमादङ्गाद्वि मिमीतेधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ।। (Av. X.7.2)

From what member (anga) of his flames Agni? from what member blows Matarisvan? frrom what member doth the moon measure out, measuring the member (anga) of great Skambha?

क्व प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः क्व प्रेप्सन्पवते मातरिश्वा । यत्र प्रेप्सन्तीर्भियन्त्यावृतः स्कम्भं तं बृहि कृतमः स्विदेव सः ।। (Av. X.7.4)

Whither desiring to attain does Agni flame aloft? whither desiring to attain blows Matarisvan?

Whither desiring to attain, the turns go that Skambha, tell (me), which forsooth is he?

The entire hymn (Av.X.7) contains no less than 20 verses with the term Skambha in it. The jyestha Brahma and the Skambha (and also the Anga-Brahma in the same sense) do not only refer to the frame of creation, but in the integrated sense, they synchronize with Brahman. In this context, anga is also the frame of creation, and in the opening verse of the hymn X.7, we have the words:

कस्मिन्नङ्गे तयो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्ग ऋतमस्याध्याहितम्। क्व व्रतं क्व श्रद्धास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम्।।

(In what member of him, is penance situated? and in what member of him is *rta* deposited? Where situated is *vrata*, where his sraddhā? In what member of him is truth (*satya*) established?)

5. Adhipati Brahma

One of the verses of the Yajur-veda Samhitā (XXXII.1) declares that Agni, Aditya Vāyu, Chandramas, Sukra, Āpaḥ, Prajāpati and similarly so many are the names of one and the smae God, the Supreme Self.

तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुः तदुचन्द्रमा। तदेव शुक्रं तद् ब्रह्म ता आपः स प्रजापतिः।। All these terms, taken etymologically, represent numerous characteristics of God. Dayānanada in the first chapter of his great work, the Satyārtha Prakash, discusses these derivations in details.

The Atharva-veda, in one of the hymns, draws an associated-parallelism between six cardinal directions, six Adhipatis, six protectors or Raksitrs and six isavah or arrows (these four sets) and uses the terms Agni, Indra, Varuna, Soma, Visnu and Brhaspati as six names of one and the same God, the Supreme Self.

Quarters (Dik)	Adhipati (Supree Lord)	Rakstr (protector)	Arrow (iṣu)
Prāci, east	Agni	Asit	Aditya
Daksina, south	Indir a	Tirascirājī	Pitr
Pratici, west	Varuna	Prdākū	Anna
Udici, north	Soma	Sva jah	Asan i
Dhruva, nadir Urdhva, zenith	Viṣṇu Bṛhaspati	Kalmāsagrīva S'vitra	Virudha Varşa

- 1. प्राची दिगग्निरिधपतिरसितो रक्षितादित्या इषवः ।
- 2. दक्षिणा दिगिन्द्रोधि पतिश्तिरश्चिराजी रक्षिता पितर इषवः ।
- 3. प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः पुदाकु रक्षितान्नमिषवः ।
- 4. उदीची दिक्सोमोधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिषवः ।
- 5. ध्रुवा दिग्विष्णुरिधपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुध इषवः ।
- 6. ऊर्ध्वा दिग्बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्षमिषवः । (Av. III.27.)

6. The Ucchista or the Remnant Brahma

The Devatā of the Atharva Hymn (XI.7) is termed as ucchista (the remnant). The Remnant Lord is the Source and also the Pralaya or the Final Deluge, of the entire creation. When at the Deluge, everything disappears, the creator Lord still remains, and from Him, again and again, the new creations arise; our Lord is thus declared as Remnant. This hymn has 27 verses, of which a few are reproduced here:

Introduction

- 1. उच्छिष्टे नाम रूपं —In the Remnant are set name and form; in the Remnant is set the world; within the Remnant both Indra (Electricity) and Agni (fire), everything is set together.
- 2. उच्छिष्टे द्यावापृथिवीo In the Remnant heaven and earth; all existence is set together; in the Remnant the waters, the ocean, the moon, the wind is set.
- 3. सन्तृत्थिष्टे In the Remnant (are) the being one, and the non-being one, both, death, and vigor, Prajapati, they of the world (laukya) are supported on the Remnant, both vra (व) dra (द्र), and also Sri (fortune) in me.
- 9. अग्निहोत्रं च श्रद्धा च Both the fire- offering, and faith (śraddhā), and vaṣaṭ exclamation, the vow (vrata), penance (tapas), and dakṣiṇā (sacrificial gift); what is offered (ista) and what is bestowed (pūrta) are set together in the Remanant.
- 17. ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं० Righteousness (ऋत), truth (सत्य), penance (तपः), kingship (राष्ट्र), toil (श्रम), and virtue (धर्म, कर्तव्य), and deed (कर्म), been (भूत), what will be (भव्य), in the Remnant; heroism (वीर्य), fortune(लक्ष्मी), strength in strength (बलं बले).
- 27. देवा: पितरो मनुष्या० The gods (the enlightened ones) (देव:), the pitrs (पितर: elders), human beings (मनुष्य), the Gandharvas, and the Apsarses: from the Remnant were born all the gods in heaven, heaven-restorers, (divi-श्रित:)

(From the verse 23 to 27, the refrain is उच्छिष्टाज्जिशिर सर्वे दिवि देवा दिविश्रित:)

(From the Remnant were born all the gods in heaven, heaven restorers).

7. Gods different and Yet One

The entire hymn XI.6 of the Atharva-veda enumerates so many names of gods, yet they represent one and the

same Supreme Self or Brahman. In fact, in the Vedic literature, the term deva has numerous connotations:

- (i) Nature's all-bounties (विश्वेदेवाः) are named as visvedevāh; mother, father, preceptor and atithi, the Sannyāsin, in fact any seifless public worker is known as deva.
- (ii) The word deva is derived in Sanskrit from such roots as may mean to give (दान), to shine (दीपन), to illume (द्युत-स्थान)

[देवो दानाद् वा, द्योतनाद् वा, द्युस्थानो भक्तीति वा—Nir. VII. 15]

We have devatā of the Vedic verses, referring to the subject matter of the verse. One of the verses of the Yajur-veda (XIV.20) says: अग्निर्देक्ता वातो देक्ता सूर्यो देक्ता चन्द्रभा देक्ता।

The word according to context may mean:

Agni: fire, or foremost adorable lord, or the energy—terrestrial, of midspace or of celestial region; it may mean a leader of the group.

The hymn, AV. XI.6, has numerous verses ending with the refrain:— " तेनो मुञ्चन्त्वहसः" "Let them free us from distress", e.g.

- 1. We address Agni, Vanaspati (forest trees), the herbs (oṣadhi, and plants (virudha), Indra, Bṛhaspati and Sūrya: let them free us from distress.
- 2. We address Rājā Varuņa, Mitra, Viṣṇu, likewise Bhaga, Aṁsa, Vivasvān: let them free us from distress.
- 3. We address gods Savitr, dhatr Pusan; we address Tvastr at the head: let them free us from distress.
- 4. The Gandharvas, and Apsarses, we address; the pair of Asvins, Brahmanaspati, the god that is Aryaman by name: let them free us from distress.

These verses remind us of the Rg. verses; the following one is in the Rg and the Atharva both. (with slight variation)

शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्यमा। शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः।।Rg. I.90.9

Though God, the Supreme, Self, is One, but he is addressed by terms like Mitra, Varuna, Aryaman, Indra, Bṛhaspati, and Viṣṇu. From the Atharva Samhitā. XI.6, we have again a verse:

आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः । अंङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।।—(Av.XI. 6.13)

The Adityas, the Rudras, the Vasus, the gods in heaven, the Atharvans, the Angirases full of wisdom—let them free us from distress.

The Adityas are 12, Rudras are 11, and the Vasus are 8, and so numerous are the other luminaries in heaven (divi devāh), and hence, perhaps, these terms do not represent the Supreme Self. These bodies are merely figuratively termed as devatās. (they are luminaries: some of them give light, some retain universal equilibrium); and hence, meaningful.)

So often, the spouses of these gods are also included with them in their help to us in our distress; (see verses 19 and 20):

विश्वान् देवानिदं ब्रूमः सत्यसंघानृतावृधः । विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। (Av.XI.6.19)

All-gods now we address, of true agreements (ऋतावृधः), increaseres of righteousness (सत्यसंधान्), together with all their spouses: let them free us from distress.

(The two verses are identical, with a difference of visvān devān versus Sarvān devān, and visvābhih patnībhih versus sarvābhih patnībhih (vi s'va—collective, sarva—all)

While interpreting such verses, one ought to be cautious enough to find out whether reference here is to the Supreme Cetana (all-conscious) Self or to some physical force.

We have such invocations in the Atharva-veda, where definitely *Dhātṛ*, Vidhartā, Vāyu, Mahendra, Aryaman, Varuṇa, Rudra and Mahādeva are the terms for the Supreme Self.

(a) स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ स उच्छ्रितम् —(Av. XIII. 4.(i).3)

He is the creator, he the disposer, he Vayu, the upraised,

(b) रंसोर्यमा। स वरुणः स रुद्रः स महादेवः—(Av. XIII. 4(i).4)

He is Aryaman, he Varuna, he Rudra, he the great God.

(c) सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः—(Av.IV. 4.(i).5)

He is Agni, he also the Surya, he indeed great Yama.

(d) स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणित यच्च न—(Av.III 4.(ii).11)

He looks abroad for living creatures $(praj\overline{a})$ both what breathes, and what does not. [cf. Av. IV. 2.2)

8. Ekasmai-Devaya Theism

For that one Deva alone, we offer our devotion. The eight verses of the entire hymn of the Atharva-veda (IV.2) end with a refrain: Kasmai Devāya haviṣā vidhema, which should be really read as एकरमे देवाय हविषा विधेम ekasmai devāya haviṣa vidhema); with a variation; these verses are available in the Rg-veda (X.121, 1-9) and the Yajur-veda (XXV. 10-13) also.

I am not reproducing here the entire hymn as it occurs in the Atharva-veda: The first two verses have interchanged lines with the popular readings which we have in the Yajuh-veda.

 य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । योस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हिवषा विधेम । ।

Giver of breath (ātma), giver of strength and vigour, he whose commands all gods (Nature's bounties) acknow-

ledge, one who is lord of bipeds and cattle (quadrupeds); that God alone we adore with devotion.

2. यः प्राणतो निमिषतो......यस्य ह्यायामृतं यस्य मृत्युः

Who by his grandeur has become sole ruler of all the changeable world, that breathes and slumbers, whose shelter and shadow is immortality, but whose annoyance is death; that God alone, we adore with devotion.

> यं क्रन्दसी अवतश्चस्कमाने भियसाने रोदसी अह्वयेथाम्। यस्यासौ पन्था रजसो विमानः कसमै देवाय हविषा विधेम।।

To whom both hosts embattled, look with longing, and heaven and earth invoke HIm in terror; whose is the path that measures out the region—

That God alone and none else, shall we adore with devotion.

4. यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च मही
यस्याद उर्वन्तरिक्षम् ।
यस्यासौ सूरो विततो महित्वा
करमै देवाय हविषा विधेम । ।

Who is the mighty earth and spacious heaven and yonder ample firmament between them; whose is yon Sun extended in his grandeur—

That God alone, and none else shall we adore with devotion.

 यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रसामिदाहुः ।
 इमाश्च प्रदिशो यस्य बाह् कस्मै देवाय हविषा विधेम । ।

Whose, through His might, are all the snowy mountains, and whose, they say, Rasa in the heaven; the arms of whom are these celestial quarters—

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

आपो अग्रे विश्वमावन्तार्भं
 दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
 यासु देवीष्यिध देव आसीत्।
 कस्मै देवाय हिक्या विद्येम । ।

The deathless waters (or our actions), born in law, receiving protected all the germ in the beginning, waters divine who had the God above them,-

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

 आपो क्त्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समैरयन् तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्विरण्ययः । कस्मै देवाय हिवचा विधेम । ।

In the beginning, generating offspring, the waters brought an embryo into being; and even as it sprang in life, it had a covering of gold,

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

9. One And Only One God

The Atharva-veda is not only clear, it very emphatically declares: (Av.XIII.,4.2)

य एतं देवमेकवृतं वेद। (15)
न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते य एतं देवमेकवृतं वेद।। (16)
न फचमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते।। य एतं०
नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते। य एतं०
स सर्वरमै विपश्यति यच्च प्राणति यच्च न। य एतं०

तिमदं निगतं सहः स एव एक एकवृदेक एव। य एतं० सर्वे अस्मिन् देवा एकवृतो भवन्ति। य एतं० He who knows this single God-Not second, not third, also not fourth is He called, Not fifth, not sixth, also not seventh is He called. Not eighth, not ninth, also not tenth is He called.

He looks abroad for everything, both what breathes and what does not,

Into him is entered this power, He himself is one, single, one only.

All the gods in Him become single.

10. A Simple Prayer

Theism, as propounded very clegantly by the Atharva Samhit \overline{a} , is clear from the following lines (II.17):

ओजोस्योजो मे दाः स्वाहा। (1)
सहोसि सहो मे दाः स्वाहा। (2)
बलमसि बलं मे दाः स्वाहा। (3)
आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा। (4)
श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा। (5)
चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा। (6)
परिपाणमसि परिपाणं में दाः स्वाहा। (7)

Force art thou; force mayest thou give me: Svāhā! (1)

Power art thou; power mayest thou give me: Svāhā! (2)

Strength art thou; strength mayest thou give me: Svāhā! (3)

Life-span art thou, life-span mayest thou give me: Svāhā! (4)

Hearing art thou, hearing mayest thou give me: Svāhā! (5)

Sight art thou, sight mayest thou give me: Svahā! (6)

Protection art thou, protection mayest thou give me: Svaha! (7)

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Hymn of special Significance

1. Peace Hymn — Santi Verse

पृथिवी शान्तिरन्तिरक्षं शान्तिर्योः शान्तिरापः शान्तिरोषध्यः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्ति। ताभिः शान्तिभः सर्वे शान्तिभः शमयामोहं यदिह घोरं यदिह कूरं यदिह पापं तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमेव शमस्तु नः ।। (XIX. 9.14)

Earth peace, midspace peace, celestial region peace, waters peace, perennial plants peace, trees peace, all Nature's bounties mine peace, divine forces in entirety peace, peace and peace with peace; by those peaces, by these universal peaces, I allay all that is terrible, all that is cruel, all that is wicked. This has been allayed, that has been made auspicious: may this now be all peace-giving to us.

2. Abhaya Verses

Security and fearlessness

अभयं नः करत्यन्तरिक्षमीभयं द्यावापृथिवी उभे इमे । अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु । (XIX. 15.5)

May midspace grant us security and fearlessness, may security be from both these heaven and earth; may security be ours from the back (west), from front (east), from height (left) and from below (south)—may we be without fear (from all these quarters).

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं पुरो यः । अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु ।। (XIX. 15.6)

Security and safety be ours from friends and from the unfriendly ones; safety from whom we know and from whom we know not, safety be ours by night, and also in the day time. Friendly to me be all the quarters and regions.

3. Resplendent Lord, Our Friend In Struggles

योगेयोगे तक्स्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमृतये।। (XIX. 24.7)

In every need, in every fray, we invoke, as friend, to succour me the Resplendent Lord, Indra, the mightiest of all.

4. Sabha, Sabhya And Sabhasada

अपश्चादग्धान्नस्य भूयासम्। अन्नादायान्नपतये रुद्राय नमो अग्नये। सभ्यः सभां मे पाहि ये च सम्याः सभासदः।। (XIX. 55.5)

Never may I come short of food to feed me. Glory to Agni, Rudra, the consumer and the Lord of food. Protect my Sabhā (company, society or association), protect its courteous (sabhya) members (Sabhāsadas).

5. Invocation For Healthy Limbs And Members

वाङ्ग आस्यन् — May I have speech in my mouth.

नसोः प्राणः — Breath in my nostrils. — Sight in my eyes.

भोत्रं कर्णयोः — Hearing in my ears.

अपलिताः केशाः — Hairs not turned gray.

अशोणा दन्ता — No bleeding in teeth.

अशोणा दन्ता — No bleeding in teeth.

बहु बाह्वोर्बलम् — Plenty strength in both arms.

ক্র্বার্থান: — Force in both thighs.जङ्घयोर्जवः — Speed in my both calves.

पादयोः प्रतिष्ठा — Firm standing in my both feet. अरिष्टानि में सर्व — All things of mine uninjured.

आत्मा निभृष्टः — Myself not down-fallen. (xix. 60.1.2)

6. Make Me Beloved And Loving

प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु। प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शृद्ध उतार्ये।। (XIX. 62.1)

Make me beloved among the intellectuals.

Introduction

Make me beloved among the ruling class.

Make me dear to every one that serves—

Be he one of the labour or the business group.

7. Retaliation

यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात्। वृक्ष इव विद्युता हत आ मूलादनु शुप्यतु।। (VII.59.1)

Whoever shall curse us not cursing, and whoever shall curse us cursing, like a tree struck by lightning may the man be withered from the root.

8. Divine Poem

अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न पश्यति। देवस्य पश्य काव्यं न ममार न जीर्यति।। (X. 8.32)

Seated so close, (He) deserts not; seated so close, (Him) that is nearby, he sees not. O yea! Behold the Poem of our Divine which dies not, and decays not.

Him that is nearby He (?) deserts not; Him that is nearby he (?) sees not. See the wisdom (kavya) of the god, he died not; he grows not old. (Whitney),

9. The Supreme Self

अपूर्वेणेषिता वाचस्ता वदन्ति यथायथम् वदन्तीर्यत्र गच्छन्ति तदाहुर्बाह्मणं महत्।। (Av.X. 8.33) इमामेषां पृथिवीं वस्त एकोन्तिरक्षं पर्येको बभूव। दिवमेषां ददते यो विधर्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येके।। (Av.X. 8.36)

Words Divine as never uttered earlier ever speak just and just as they would: whither they go, they speak and declare: This is Self-Supreme.

One God inhabits the earth, we live on; the same one has encompassed air's midspace; the same one, the Supporter, takes the celestial heaven and bears it; the same one keeping watch guards all the quarters safely.

10. Thread Of The Threads

यो विद्यात् सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः । सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात् स विद्याद् ब्राह्मणं महत्।। (X. 8.37)

The man who knows the inter-drawn thread on which these creatures are all strung; the one who knows the thread of this thread, he may know the Supreme Self (the mighty Brahman).

> वेदाहें सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा. इमाः । सूत्रं सूत्रस्याहं वेदायो यद् ब्राह्मण्ं महत् । (X. 8.38)

I know the interwoven thread on which these creatures are all strung: I know the thread of this thread also, and thus I verily know the Supreme Self (the mighty Brahman).

11. Lotus Of Nine Portals

पुण्डरीकं नवद्भरं त्रिभिर्गुणेभिरावृतम् । तस्मिन्यद्यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ।। (Av.X. 8.43)

The Living Being that abides in the nine-portalled Lotus Flower, enclosed with triple bands and bonds; such a Being, men versed in sacred knowledge know.

12. City Divine

उच्चों नु सृष्टास्तिर्यंड् नु सृष्टाः सर्वा दिशः पुरुषाःआ बभूवौँ। (31) पूरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते।। (X. 2.28)

Stationed on high, Puruṣa (Cosmic Man) has pervaded all regions aloft and stretched transversely. He who knows Brahma's Castle, ye the Fort (puru) whence puruṣa is named.

यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम्। तस्मै ब्रह्म च ब्राह्माश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः।। (X. 2.29)

Yea, knows that Fort of Brahman girt about with immortality, Brahma and Brahmas have bestowed sight, progeny and life on him.

न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा। पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते।। Sight leaves him not, breath quits not him, before life's natural decay.

Whosoever knows the fort of Brahma ye the Fort whence purusa is named.

अष्टाचका नवद्धरा देवानां पूरयोध्या। तस्यां हिरण्ययः कोशः स्वर्गी ज्योतिषावृतः ।। (Av.X. 2.31)

The fort of gods, impregnable, with circles eight and portals nine, contains a golden treasure--chest, celestial (svarga), begirt with light.

Aṣtācakrā- Eight basic components of our body:

[अष्टाचका = चक्रवदावरणाभूताः अष्टधातवः -त्वक् skin, असृक् blood, मांस flesh, मेद, fat, अस्थि bone, मज्जा marrow; शुक्र semen; ओज shine or glow, (vide Sayana: Taitt. Araryaka, Part. I, Anuvaka. 27)

Navadvarah, nine portals-seven orifices in the head: 2 eyes, 2 ears, 2 nostrils, 1 mouth-opening, and two below: urinary and rectum openings.

तस्मिन् हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिप्रतिष्ठिते। तस्मिन् यद् यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः।। —Av.X. 2.32

Men, deep in love of Brahman, know that Animatd Being which dwells in the golden treasure--a chest that has three spokes (tryare), and is provided with three supports (tripratistite).

13. Life Of Dynamism

All the four Vedic Samhitas stand for dynamic realism of life, and not for its static denial. We have seen in our chapter on theism the concept of One and only One God, presiding over Nature's physical forces in the celestial region, in midspace (antarikṣa) or atmosphere and on pṛthivi (terrestrial region) on which we stand.

Hymn of special Significance

The life is not only dynamic and real, it is purposeful also. This is not our first life nor the last one. We were living prior to this life and shall continue to live after our death also. When born, we didn't come empty handed nor shall we go away empty-handed; we had been ever-living in cycles within cycles; we had been coming and going with our Sanskāras eternity and we shall carry our integrated Sanskāras to the eternal future.

The purpose of life for human beings is best narrated in the following verse of the Atharva-Samhitā:

स्तुता मया वरदा वेदमाता प्र चोदयन्तां पावमानी द्विजानाम्। आदुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम्। महयं दत्वा द्रजत ब्रह्मलोकम्। (XIX. 71.1)

Praised by me (is) the boon-giving Veda-mother. Let them urge on the Soma-hymn (pavamani) of the twice-born, (dvijanam). Having given to me ayu (life-span), prana (breath or vital activity), praja (progeny), pasu (cattle), kirti, (fame); dravina (property), Brahmavarcas (Vedic or divine splendour); go ye to the Brahma-world (brahma-loka) (i.e. to the closest proximity of the Supreme Self with entire freedom from the clutches of body).

The highest objective is to get away from the fetters of body or the cycles of birth and death. This is the amrta, enjoyment or immortality; this is known as moksa or mukti, final release or emancipation; within a wide cycle of mukti and bandha (emancipation and bondage), we have a smaller cycle of birth and death, and still smaller of awakening and sleep.

14. Span Of Life

The Supreme Crave for life is beautifully enclosed in the following lines of the Atharva-samhitā, just prior to the Veda-Mātā hymn.

इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवा जीव्यासमहम्। सर्वमायुर्जीव्यासम्। (XIX. 70.1) Live O Indra (our Resplendent Lord), Live, O Sūrya (our Lord of Enlightenment, or O Sun), have ye, O gods, O Nature's forces; may I live; may I live my whole life-span.

It is not the denial of life, nor an attachment for life. Man's life-span is hundred years; for different species of animals, the span of life (expected as a probable target) is a different one. For man (as also for an elephant) it is round about one hundred years. We have a series of small phrases indicating our eagerness to live for a full term of life, with full sight, fully capacitated in all parameters:

- 1. पश्येम शरदः शतम् may we see a hundred autumns.
- 2. जीवेम शरदः शतम् may we live a hundred autumns.
- 3. बुध्येम शरदः शतम् may we wake a hundred autumns.
- 4. दोहेम शरदः शतम may we ascend a hundred autumns.
- 5. पूर्वम शरदः शतम may we prosper a hundred autumns.
- 6. भवेम शरदः शतम् may we be a hundred autumns.
- 7. भूयेम शरदः शतम् may we adorn a hundred autumns.
- 8. भूयसी: शरद: शतात् more autumns then a hundre.

These short phrases (Av.XIX.67) retain the spirit of the following verses of the Rgveda and the Yajuh:

> तच्चक्षुर्देविहतं शुक्रमुच्चरत्। पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम्।। (Rv.VII. 66.16.)

तच्चक्षुर्देविहतं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत्। पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम्। श्रृणुयाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमदीनाः स्याम शरदः शतं भूयश्च शरदः शतात्।। (XXXVI. 24.)

We have (in the same spirit) a hymn XIX. 69 in the Atharva-veda, the devatā of which is Apaḥ (a word which means waters, as well as the omnipresent Lord). We have the invocations in the following phrases:

जीवा स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम्। (1)

Living are ye; may I live; may I live my whole life-time. उपजीवा स्थोप जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम्। (2)

Living on are ye; may I live on; may I etc.: संजीवा स्थ सं जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् (3)

Living together are ye; may I live together; may I etc.

जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमायु० (4)

Lively are ye: may I live: may I etc.

The life-span is not only expressed in terms of autumns; in several verses of the Atharva (as in the case of other Samhitas too, it could be expressed in terms of rains (क्यां), winters (हेमन्त) and spring (क्यन्त) seasons.

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्कर्तमु वसन्तान्। शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषाहार्षमेनम्।। (III. 11.4)

15. Corporate Life: Sam-Manasyam Hymn

The Atharva-veda Samhitā envisages man to belong to a corporate life. His household-pleasure finds a vent through the company of cattle like cows, horse, goat and sheep:

सर्वो वै तत्र जीवति गौरश्वः पुरुषः पशुः । (VIII. 2.25)

Everyone, verily, lives there—ox, horse, man, beast, where this brahman (pollution-eradicating campaign) is performed or undertaken, a defence (paridhi) unto living.

Corporate life is best depicted in the last hymn of the Rg-veda (X.191.2-4), called Sarnjñānam Sūktam (the devatā of the last three verses is Samjñāna and the Rṣi is Samvanana. We have almost a similar hymn in the Atharva-veda: the Rṣi of this hymn is Atharvā and the devatā is Sāmmanasyam. The three verses are (VI.64):

- सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम्। देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते।।
- समानो मंत्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम्। समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविशध्वम्।
- समानी व आकृतिः समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति । ।

Do ye concur; be ye closely combined; let your minds be concurrent, as the gods (enlightened people) of old sat concurrent about their portion. (1)

Be their counsel (mantra) the same, their gathering the same, their course (vrata) the same, their intent alike. I offer for you with the same oblation; ye enter together into the same thought. (2)

Be your design the same, your hearts the same, your mind the same, that it may be well for you together. (3)

16. Good Will In Family

सहृदयं सांमनस्यमविद्धेषं कृणोमि वः । अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाघ्न्या ।। (1)

Affectionate regards, like-mindedness, non-hostility do I make for you; do ye show affection of the one towards the other, as the inviolable cow towards her calf when born.

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः । जाया पत्ये मधुमर्ती वाचं वदतु शन्तिवान् ।। (2)

Be the son submissive to father, like-minded with the mother; let the wife to the husband speak words full of honey, wealful.

> मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमृत स्वसा। सम्यञ्चः सवता भूत्वा वाचं वदत भद्रया।। (3)

Let not brother hate brother, nor sister sister; becoming accordant, of like courses (vratas), speak ye words auspicious and well-meant. (bhadra).-Av.III.30.1-3.

17. Seven Basic Metres

गायज्युष्णगनुष्टुब्बृहती पिक्तिस्त्रिष्टुब्जगत्यै। (XIX. 21.1) Gāyatri, Uṣṇiḥ, Aṇuṣṭubh, Bṛhati, Paṇkti, Triṣṭubh and Jagati.

18. The Naksatras

 चित्राणि साकं दिवि रोचनानि सरीसृपाणि भुवने जवानि । तुर्मिशं सुमतिमिच्छमानो
 अहानि गीर्मिः सपर्यामि नाकम् । । (Av. XIX. 7.1)

Seeking favour of the twenty-eight fold wondrous of the wondrous ones, shining in the sky together, ever-moving, hasting in the creation (bhuvana) I worship (sapary) with songs the days, the firmament $(n\bar{a}ka)$.

2. सुहवमग्ने कृत्तिका (1) रोहिणी (2) चास्तु भद्रं मृगशिरः (3) शमार्द्रा (4)। पुनर्वस् (5) स्नृता चारु पुष्यो (6) भानुराश्लेषा (7) अयनं मघा (8) मे।।

Easy of invocation for me be the Kṛttikas (1) and Rohiṇi (2); be Mṛgasiras (3) excellent, and Ardra (4); healthful (sam); be the two Punarvasus (5); pleasantness, Puṣya (6) what is agreeable, the Asleṣās (7) light (bhānu), the Maghas (8) progress (dyana) for me.

3. पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ (9, 10) चात्र हस्त (11)-श्चित्रा (12) शिवा स्वाति (13) सुखो मे अस्तु। राधे विशाखे (14-15) सुहवानुराधा (16) ज्येष्ठा (17) सुनक्षत्रमरिष्ट मूतम् (18)।। (3)

Be the Pūrvā (former) Phālgunis (9) and uttarā Phālguni (10) and Hasta (3) here auspicious; be Citrā (12) propitious, and Svātī(13) easy for me; be the two Viśākhās (14-15) bestowal (rādhas), Anurādhā (16) easy of invocation; Jyeṣṭhā (17) a good asterism, Mūla (18) uninjured.

अन्नं पूर्वा रासतां मे अषाढा (19)
 ऊर्जं देव्युत्तरा (20) आ वहन्तु।
 अभिजित् (21) मे रासतां पुण्यमेव
 श्रवणः (22) श्रविष्ठाः (23) कुर्बतां सुपुष्टिम्।।(4)

Let the Pūrvā Aṣāḍhā (19) give me food; let the latter one (Uttarā Aṣāḍhā) (20) bring refreshment; let Abhijit (21) give me what is auspicious; let śravaṇa (22) and śraviṣṭhās (23) make good prosperity.

आ मे महच्छतिभिषग् (24) वरीय
 आ मे द्व्या प्रोष्ठपदा (25) सुशर्म।
 अ रेवती (26) चाश्वयुजौ (27) भगं म
 आ मे रिवं भरण्य (28) आ वहन्तु।। —Av.XIX. 7. 1-5.

Let Satabhisaj (24) bring to me what is great widely; let the double Prosthapadas (25) bring to me good protection; let Revati (26) and the two A svayuj (27) bring fortune to me; let the Bharani (28) bring to me wealth.

Then we have in the next hymn [XIX. 8.2] अष्टाविंशानि शिवानि शग्मानि सह योगं भजन्तु मे। योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमा होरात्राभ्यामस्तु।।

Let them of the series of twenty-eight, propitious, helpful, together allot to me acquisition (Yoga); I go forward to acquisition and possession (kṣema): I go forward to possession and acquisition; homage be to day and night.

19. Bhumi-Sukta

The Kanda XII of the Atharva-veda is unique in its declaration in clear words that we, all men, are the sons of the Mother Earth and we owe all our allegiance to this planet alone. Man is one where-ever he be on this planet. Perhaps, there is no other heavenly body where a Creation as of man, animals and plants (as far as our knowledge goes) exists.

The entire Earth-hymn contains 63 verses. The opening verse is:

सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति । सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु । । (1)

Great truth, formidable Rta (eternal law), consecration, penance, divine knowledge (brahman) and self-less performance of public duty, i.e. yajña sustain the Earth.

Let her for us, O Mistreses of the past and of the present, let the Earth make for us wide room (uru-loka), The last or the closing verse of this hymn (verse 63) is:

भूमे मार्तार्ने धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम्। संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूत्याम्।। (63)

O Mother Earth, do thou kindly set me down well-established; in concord with the heaven. O Sage (Kavi), do thou set me in fortune and prosperity (Śrī and Bhūti).

I shall quote here a few more striking verses from this hymn.

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभृदुः यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत्सा नो भृमिः पूर्वपेये दधातु।। (3)

On whom are the ocean and the river, the waters; on whom food, ploughings, came into being; on whom quickens this that breathes, that strives—let that Earth set us in first drinking.

यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम्। सा नो मधु प्रियं दुहामथो उक्षतु वर्चसा।। (7)

She the Earth who the gods, sleepless, defend all the time without failure—let her yield to us honey, what is dear; then let her sprinkle us with splendour.

> गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु । बसुं कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् । अजीतोऽहतो अक्षतोऽध्यष्ठां पृथिवीमहम् । । (11)

Let the hills and snowy mountains, let thy forest land, O Earth, be pleasant (syona); upon the brown, black, red, of diverse forms, fixed earth, the Earth guarded by Resplendent Lord (Indra-gupta) I unharaassed, unsmitten, unwounded, have stood upon the Earth.

यत्ते मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभृतुः । तासु नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।। पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ।। (12)

What is thy middle, O earth, and what thy navel, what refreshments (urjah) arose (sambabhuvuh) out of thy body—in them do thou set us; be purifying towards us; earth is my mother, I am earth's son; Parjanya is father—let him save us.

त्वज्जातास्त्विय चरन्ति मर्त्यास्त्वं बिभिष द्विपदस्त्वं चतुष्पदः । तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य उद्यन्त्सूर्यो रश्मिभिरातनोति।। (15)

Born from thee, mortals go about on thee: thou bearest bipeds, thou quadrupeds; thine, O earth, are these five (races) of men, for whom, mortals, the rising Sun extends with his rays immortal light.

यस्ते गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः । यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषूत हस्तिषु । । कन्यायां वर्चो यदभुमे तेनास्मौ अपि सं सुज मा नो द्विक्षत कश्चन । । (25)

What odour of thine is in human beings; in women, in men, (what) portion, pleasure, what in horses, heroes, what in wild animals and in elephants, what splendour, O earth, in a maiden—with that thou unite us also; let no one so ever hate us.

ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः । ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ।। (36)

Let thy summer, O earth, rainy season, autumn, winter, cool season, spring—let the arranged seasons, years, let day-and night, O earth, yield milk.

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलबाः । युध्यन्ते यस्यामाकन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः । सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु । । (41)

On whom, the earth, mortals sing and dance with loud noises; on whom they fight; on whom speaks the shout, the drum, let that earth push forth our rivals; let earth make me free from rivals.

जनं बिभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौकसम्। सहसं धारा द्रविणस्य में दुहां धुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती।। (45)

Let the earth, bearing in many places people of different speech, of diverse customs (), according to their homes, yield me a thousand streams of property, like a steady unresisting milch-cow.

यस्ते सर्पो वृश्चिकस्तृष्टदंश्मा हेमन्तजब्धो भृमलो गुहा शये। क्रिमिर्जिन्दरपृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोप सृपद्यच्छितं तेन नो मृह ।। (46)

What stinging (ম্বাল:) (scorpion) harsh-biting serpent of thine lies in hiding, winter-harmed, torpid (কুল্ল বংশা) whatever worm, O earth becoming lively, stirs in the early rainy season—let that, crawling, not crawl upon us; be thou gracious to us, with that which is propitious.

ये ते पन्यानो बहवो जनायना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे। यैः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमतस्करं यच्छितं तेन नो मृड।। (47)

What many roads thou hast, for people to go upon, a track (कर्म) for the chariot, and for the going of the cart, by which men of both kinds, excellent and evil go about—that road, free from enemies, free from robbers,

may we conquer; be thou gracious to us with that which is propitious.

ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघाः पुरुषादश्चरन्ति। उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधवारमत्।। (49)

What forest animals of thine, wild beasts set in the woods, lions, tigers, go about man-eating, the jackal, the owl, (उस), the demon, do thou drive away from us here.

ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूभ्याम्। ये संग्रामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते।। (56)

What villages, what forest, what assemblies, are upon the earth, what hosts, what gatherings—in them we speak, what is pleasant to thee.

शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोघ्नी पयस्वती। भूमिरिघ ब्रवीतु मे पृथिवी पयसा सह।। (59)

Tranquil, fragrant, pleasant with sweet drink in her udder, rich in milk, let earth bless me, earth together with milk.

20. The Brahmacarya — Extolling The Student

The word Brahman has in the Vedic literature many connotations; it means the great, Om kham Brahma: Kham means void or zero, sūnya, infinitesimal and Brahman means great or infinite, Dayananda (see Unadi, IV. 146) says:

बृंहेर्नोऽच्च बृंहति वधित, तदं ब्रह्म ईश्वरो वेदस्तन्त्वं तपो वा।

The word stands for the Supreme Self (Lord God), for the Penance and for the Veda.

From the word brahman are derived such terms as brahma-yajña, brahmaloka, brahmacarya, brahmacarin, brahmajaya, brahmada, brahmana (one of the four vamas), brahma (paired with ks.atra), Rsi Brahma, brahmavidya, brahmavid, brahma-dina (and brahma-r-atri), and brahmavaivartta.

Brahma-gavi-V.19; XII.5(7)

Brahma-carya—XI.5 Brahma-audana—XI.1

The Atharva-veda has several important hymns: V.17 with Sūkta on the Brahmajāyā, the Brahman's wife: hymn V. 18,19 on Brahmagavi, also the seven paryāyas, XII.V (1 to 6) on Brahmagavi; hymn XI. 1 on Brahmaudana, hymn XI. 5 on Brahmacārin, a Vedic student of disciplined life.

Brahmacārin is the name given to a student of the Vedic Studies; the studies may duly start at the age of seven or eight after the sacred thread ceremonies (the Yaj nopavita Sanskāra, the Upanayana or the Vedārambha Sanskāra with due instructions of the Gāyatrī or Sāvitrī verse. The boy or girl is expected to stay at the academy of his or her preceptor for a long period of fifteen years or so, He has to follow a detailed outlined discipline, particularly a rigid sex discipline. After the termination of his or her period of study, the Brahmacārin ordinarily marries, and becomes a householder of a prescribed vama, Brahmana, Ksattriya or a Vaisya.

The Brahmacarin may be of three categories (i) the Vasu (8 to 24 years of age); (ii) the Rudra (up to 36 years of age) and (iii) the Aditya, up to 48 years of age. For the girl, the three ages are sixteen, eighteen, and twenty.

The Brahmacarin hymn of the Atharva (XI.5) is of 26 verses; the opening verse is:

ब्रह्मचारीष्णंश्चरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः संमनसो भवन्ति। स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपर्ति।। XI. 5.1

The Brahmacarin goes on setting in motion, both firmaments, Pṛthivi to Dyau (rodasi) = earth to firmament; in him the gods become like-minded: he maintains earth and heaven; he fills his teacher with fervor (tapas).

The concluding verse of the hymn is as follows: तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोतिष्ठत्तप्यमानः समुद्रे। स स्नातो ब्रभुः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रोचते।। XI5.26

Shaping these things, the Vedic Scholar, the Brahmacarin stood performing penance (tapas-tapya) on the back of the sea, in the ocean: he bathed, brown, ruddy, shines much upon the earth.

The entire hymn is meaningful and gives the poetry of the concept of a *Brahmacārin's* position in the Vedic Society. A few of the verses are presented here:

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे। गन्धर्वा एनमन्वायन्त्र्यस्त्रिशत् त्रिशताः षट् सहसाः।। सर्वान्त्स देवांस्तपसा पिपति XI. 5.2।।

The fathers, the god-folk, all the gods, individually assemble after the Brahmacarin: the Gandharvas went after him, thirty-three, three hundred, six thousand (6333); he fills all the gods with fervor.

इयं समित्पृथिवी द्यौद्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणाति । ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तपसा पिपर्ति । (XI. 5.4)

This piece of fuel is earth, midspace the second; also the atmosphere he fills with samidh \bar{a} or fuel, the Brahmac \bar{a} rin fills the worlds with fuel (samidh \bar{a}), girdle (mekhal \bar{a}), toil (s'rama) and fervor (tapas).

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्ष्णं वसानो दीक्षितो दीर्धश्मश्रुः । स सद्य एति पूर्वस्मादृत्तरं समुद्रं लोकान्त्संगृभ्य मुहुराचरिकत् ।। (XI. 5.6)

The Brahmacarin goes kindled with fuel, clothing himself in the black-antetop-skin (कार्णवसानः), consecrated (दीक्षितः), long-bearded: he goes at once from the eastern to the northern ocean having grasped the worlds, again and again violently shaping them.

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च। ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वाः।(XI. 5.9)

This broad (prthivi) earth, and the sky (diva), Brahmacarin first brought as alms $(bhiks\bar{a})$, having made them (both) fuel, he worships; in them are set all beings.

अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्वन्ब्रह्मचार्यप्सु सिमधमा दधाति। तासामर्चीषि पृथगभ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ।। (XI. 5.13) In the fire, in the Sun, in the moon, in Matarisvan, in the waters, the Brahmacarin puts fuel; their gleams (arcinsi) go about separately in the cloud. Their sacrificial butter (ajya) is man, rains and waters.

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति। आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते।। (XI. 5.17)

By Brahmacarya (the rigid discipline of sex and sanctity), a king defends his kingdom; a teacher (preceptor, $\bar{a}c\bar{a}rya$) by Brahmacarya (its dictates and discipline) seeks a Brahmac $\bar{a}rin$.

ब्रह्मचर्येण कन्या युवानं विन्दते पतिम्। अनङ्वान्ब्रह्मचर्येणाश्वो घासं जिगीषति।। (XI. 5.18)

By observing the discipline of Brahmacarya, a girl wins a young husband; by Brahmacarya, a draft-ox and a horse strives to gain its food.

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाघ्नत। इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत्।। (XI. 5.19)

By Brahmacarya and by penance (तपसा), the gods smote away death; Indra by Brahmacarya brought heaven (स्वः), for the gods.

ओषध्यो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः । संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ।। (XI. 5.20)

The herbs, past and present, day and night (the pair of the two), the forest, tree, the year; together with the seasons—they are born of the Brahmacarin.

ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद् विभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे समोताः । प्राणापानौ जनयन्नाद्व्यानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ।। (24) चक्षुः श्रोत्रं यशो अस्मासु धेह्यन्नं रेतो लोहितमुदरम्।। (25)

The Brahmacarin bears a shining halo (brahman); in that are woven together all the gods; (he) generating prana and apana (in-breath and out-breath), then vyana (the all pervading breath), speech, mind, heart, brahman

Introduction

and wisdom, sight, hearing, glory, put thou in us; food, seed, blood (लोहित) and belly (उदर).

21. Masculinity And Erection

It is well known that masturbation and other malpractices lead to the loss of manly potency; and the Atharva-veda (IV.4) is very much conscious of this hazard of life, whereas the Vedic verses glorify the virtues of Brahmacarya, they emphatically refer to the recovery of virility with a proper use of a plant drug. Here we have an entire hymn devoted to this subject (Av.IV.4). Devatā. Ucchusmaua adhi उर्देश्यापि

 यां त्वा गन्धर्वो अखनद् वरुणाय मृतभ्रजे। तां त्वा वयं खनामस्योषिंध शेपहर्षणीम्।।

That the gandharva (royal horticulturist) dug for Varuna (people of venerability) whose virility was dead, thee here do we dig a penis-erecting herb. This herbal product is known as šepa- harṣanī.

 उदुषा उदु सूर्य उदिदं मामकं वचः । उदेजतु प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना । ।

Up, the dawn; up, too, the Sun; up these words $(v\bar{a}cah)$ of mine; up Prajapati stirring, the bull $(vrs\bar{a})$ with vigorous energy (susma)

 यथा स्म ते विरोहतो भितप्तिमवानिति। ततस्ते शुष्मवत्तरिमयं कृणोत्वोषिधः।।

As for sooth of thee growing up, it breathes as it gets heated—more full of energy than that let this herb make for thee.

उच्छुष्मीषधीनां सार ऋषभणाम्।
 सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन् धेिह तन्वशिन्।।

Up the energies (susma) of herbs, the essences of bulls; the virility (vṛṣṇṇya) of men (Puris) do thou put together in him, O Indra, self-controller.

अपां रसः प्रथमजोः थो वनस्पतीनाम्।
 उत सोमस्य भ्रातास्युतार्शमसि वृष्ण्यम्।।

Of the waters, the first-born sap, likewise of the forest trees; also Soma's brother art thou; also virility art thou of the stag.

अद्याग्ने अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति।
 अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः।।

Now, Agni! now Savitar; now goddess Sarasvati! now Brahmanaspati! make his member (pasa, penis) taut like a bow.

आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्विन ।
 क्रमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा । ।

I make thy member (penis or *pasa*) taut like a bowstring on a bow; mount (*kram*), as it were a stag, a doe unrelaxingly always. (?).

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेत्वस्य च।
 अथ ऋषभस्य ये वाजास्तानस्मिन् धेहि तनुविशन्।।

Of the horse, of the mule, of the he-goat, and of the ram, also of the bull, what $(v\bar{a}j\bar{a}h)$ there are, them do thou put in him, O self-controller $(tan\bar{u}-va\sin)$.

(Based on W.D.Whitney.)

22. The Pranasukta - Cosmic Breath

Our nostrils and lungs are the body organs through which air from the atmosphere enters into our body, the oxygen of which supports the life. The breath taken in through the nostrils known as $\sqrt[3]{a}$ sa, and in the next turn, breathed out of the body through the same two nostrils known as the outcoming breath, $ucchv\bar{a}sa$ or the anti-breath, $prati-\sqrt[3]{a}sa$ (sometimes, the pair is erroneously known as prana and apana also). These terms have usually created some confusion also in literature, Whitney translates prana as breath; and apana as expiration.

The Devatā of the Atharva hymn XI.4 is *Prāṇaḥ*; this Prāṇa hymn has in all twenty-six verses. The pair, prāṇa and apāna, is twice mentioned in the verse 13:

Introduction

प्राणापानौ वीहियवावनङ्वान्प्राण उच्यते। यवे ह प्राण आहितोपानो वीहिरुच्यते।। (XI. 4.13)

The breath and expiration are rice-and-barley, breath is called the draft-ox (anadvan); breath is set in barley; expiration is called rice, there is no other prana mentioned in this hymn (i.e. neither the vyana, nor the samana, nor the udana).

The opening verse of the hymn is as follows:

प्राणाय नमो यस्य सर्विनिदं वशे। यो भूतः सर्वस्येश्वरो यश्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम्।। (XI. 4.1)

Homage (namah, or salutation) to breath (प्राण) to whose control is this All; who hath been the lord of All; in whom all stands firm.

The concluding verse of the hymn (XI.4.26) is:

प्राण मा मत्पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यसि। अपां गर्भमिव जीवसे प्राण बध्नामि त्वा मयि।।

O breath, turn nor about from me; not another than I shalt thou be; like the embryo of the waters, in order to life (jivase), I bind thee to me, O breath.

I would quote a few selected verses from the Prana hymn, Av.XI.4

नमस्ते प्राण कन्दाय नमस्ते स्तनयित्नवे। नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्षते।। (XI. 4.2)

Namaste (homage or salutation), O breath, to thy roaring, Namaste to thy thunder; Namaste, o breath, to thy lightning; Namaste to thee raining. (2)

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम्। पशवस्तत्प्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति।। (XI. 4.5)

When breath hath rained with rain upon the great earth, then the cattle are delighted: "verily there will be greatness for us."

नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते। नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः।। (XI. 4.7)

Namaste be to thee coming; namaste be to thee going away; Namaste be to thee, O breath, standing; to thee sitting also (be) homage.

नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते। पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः।। सर्वस्मै त इदं नमः।। (XI. 4.8)

Namaste be to thee breathing, O breath; homage be to (thee) going away; homage be to thee turned away; homage to thee turned toward (us); to the whole of thee (be) this homage.

> प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रभिव प्रियम्। प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणित यच्च न।। (XI. 4.10)

Breath clothes human beings as a father a dear son; breath is lord of all, both what breathes, and what does not.

अपानति प्राणित पुरुषो गर्भे अन्तरा । यदा त्वं प्राण जिन्वस्यथ स जायते पुनः ।।(XI. 4.14)

A man breathes out (अपानति), breathes (प्राणित) within the womb, when, O breath, thou quickest, then he is born again.

यस्ते प्राणेदं वेद यर्स्मिश्चासि प्रतिष्ठितः । सर्वे तस्मै बलि हरानमुर्ष्मिल्लोक उत्तमे । (XI. 4.18)

He who knoweth this of thee, O breath, and in whom thou art established--to him shall all bring tribute to you in highest world.

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः । स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुत्रं प्र विवेशा शचीभिः । (XI. 4.20)

He moves, an ambryo, within the divinities; having come into being $(abh\overline{u}ta)$, having been $(bh\overline{u}ta)$, he is born again, he having been $(bh\overline{u}ta)$ in the past), entered with

might (šacībhiḥ) what was (past), what is present (bhavyam), and he would be (future or bhaviṣyat), as a father a son.

एकं पादं नोत्खिदित सिललाद्धस उच्चरन्। यदङ्ग स तमुत्खिदेनैवाद्य न श्वः स्यान्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत्कदा चन।। (XI. 4.21)

The swan (हंस:) ascending, does not extract (नोलिस्ट्रेंट्र) one foot from the sea; verily if he should extract that, there would not be today, nor tomorrow; there would not be night nor day; at no time soever would it dawn.

अष्टाचकं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा । अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ।। (XI. 4.22)

The eight-wheeled rolls, having one rim, thousand-syllabled, forth in front, down behind; with a half, it has generated all existence; what its (other) half is—which comet (क्

उच्र्यः सुप्तेषु जागार ननु तिर्वडनि पद्यते। न सुप्तमस्य सुप्तेष्वनु शुश्राव कश्चन। (XI. 4.25)

Upright among the sleeping, he wakes: by no means does he fall down horizontal (तिर्देह); no one soever has heard of his sleeping among the sleeping.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Treatment Of Sickness—Medicinal Herbs In The Atharva-Veda

1. Vacaspati-Lord of Divine speech

The opening verse of the Atharva-veda (I.1.1.) is— ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः । वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दघात् मे । ।

In this verse, we invoke Lord Vacaspati, the Lord of Divine Speech, for blessing us with strength of trisaptah.

Now may Vacaspati assign to me the strength and powers of those, who, wearing every shape and form (विश्वास्पाणि), the triple-seven, are wandering round.

All the four verses of the first hymn (I.1) are devoted to Lord of Speech; we have again two verses in the Atharva-veda (Book XIII) addressed to this Lord of Speech.

The Triple-seven actually refers to waters in a mystic and cryptic way.

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तल्पा नः सुशेवा। **इहै**व प्राणाः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्पर्यग्निरायुषा वर्चसा दघातु।।(XIII. 1.17)

वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मणाः परि ये संबभूवुः । इतैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्परि रोहित आयुषा वर्चसा दघातु । (XIII. 1.18)

O Lord of Speech, be earth pleasant to us; be the lair (योनि:) be pleasant, (be) our couch very propitious, just here be breath in our companionship: thee here, O most exalted one let Agni surround with life-span and with honour.

O Lord of speech, the five seasons that are ours, that come forth into being as Visvakarman, just here be breath etc.

We have in the Rg-veda also (X.166.3).

वाचस्पते नि षेधेमान्यथा मदधरं वदान्।

Press down, O Lord of speech, these men, that they may humbly speak to me.

2. Cure With Waters

The hymns 4,5 and 6 of Kānḍa I of the Atharva are devoted to waters or āpaḥ. The following verses (I.V.1-2) are very popular:

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। (I. 5.1) यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः (I. 5.2)

Ye waters, truly bring us bliss: so help ye us to strength and power, that we may look on great delight. (1)

Here grant to us a share of dew sap (rasa), that most auspicious sap of yours, like mothers in their longing love. (2)

Water gives us procreant strength also (आपो जनयथा च नः—I. 5.3.;) Waters are meant for drink: they are meant for our aid and bliss.

शं नो देवीरभिष्टयं आपो भवन्तु पीतये। शं योरभि सवन्तु नः।। (I. 6.1)

The word \overline{apah} is always feminine and plural and hence, \overline{apah} =waters, fem; and plural, hence devih, pitaye, for drink; abhistaye, for aid and bliss, amyoh = health and wealth. abhistayantu = stream from all sides,—

[āpaḥ = Omnipresent Lord, आप्तृ व्याप्ती (Pāṇini-V.15) आप्तृ लम्भने Pāṇini 265]

3. Acute Rheumatism

The term used in the Atharva Samhitā for this disease in viskandha, vi = apart; skandha = shoulder, the disease represents acute rheumatism of the shoulders and neck (I.16.3).

This overpowers the *viṣkandha*; This drives off the devourers; with this I overpower all the families of the hazardous disease. (I.=16.3)

इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्रिणः । अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ।। (I. 16.3)

The metal lead, sīsa, is associated with its cure:

यदि नो गां हंसि यद्यश्वं यदि पूरुषम्। तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोसो अवीरहा।।(I.16.4)

If our cow thy slayest; if horse; if man, we pierce thee there with lead, that thou mayest not slay our heroes. (We pierce thee with this lead preparation so that, O invisible cause of the disease, thou mayst not slay our man.)

4. Incessant Flow Of Blood Through Arteries And Veins And Venesection

The hymn (I.17.1) gives a poetic description of the incessant circulation of blood through small capillaries:

अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः । अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ।। (I. 17.1)

Those maidens there, the veins, who run their course in robes of ruddy hue (healthy red colour) must now stand quiet, reft of power, like sisters who are brotherless.

तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे। कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्धमनिर्मही।। (I. 17.2)

Stay still, thou upper vein, stay still, thou lower, stay, thou midmost one; the smallest one of all stands still: let the great vessel (महो धमनि) even be still.

शतस्य धमनीना सहस्रस्य हिराणाम्। अस्युरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत।।(I. 17.3)

Among a thousand dhamani (arteries) vessels, charged with blood, among a thousand veins (हिराणां); even these the middle-most stand still and these extremities have rest.

परि वः सिकतावती धनूर्बृहत्यक्रमीत्। तिष्ठतेलयता सु कम्।। (I. 17.4)

A mighty rampart, as if, built of sand (as in the case of rivers on land) hath circled and encompassed you; be still, and quietly take rest.

The whole hymn describes the venesection surgery; the vein is cut out; the circulation of blood is restricted; the arterial and veinous blood is extended to flow through some alternate routes. Griffith comments upon rampart built of sand (sikatāvatī); the bandage (round the cut in venesection) was probably filled with wet sand to compress and cool the vein.

5. Photo-Therapy—Sunlight Treatment

The hymn I.22 of the Atharva-veda mentions of diseases, which got cured when exposed to sunrays (rays from the rising Sun).

अनु सूर्यमुदयतां हृद्द्योतो हरिमा च ते। गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि दध्मसि।। (I. 22.1)

As the Sun rises, let thy sore-disease (हृद्योत) and yellowness (हरिमा) depart. We compass and surround thee with the colour of a ruddy ox.

The colour of a ruddy ox functions as a light-filter. Here the Sun is, as if evoked, to cure, as he rises, the sore-disease and yellow hue of the afflicted suppliant, who simultaneously exposing his afflicted body to the mild sunshine of the rising sun; when scorched, he uses a ruddy filter also.

In this hymn, the next verse reiterates the cure: पिर त्वा रोहितैर्वर्णेर्दीर्घायुत्वाय दध्मिस। यथायमरपा असदथो अहरितो भुवत्। ((I. 22.2)

With ruddy hues, we compass thee that thou mayst live a lengthened life, so that this man be free from harm, and cast his yellow tint away (a cure for anaemia or bloodlessness.) There is an interesting verse in the same hymn: I.22.4:

सुकेषु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि। अथो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि।।

To parrots and starlings, we transfer thy sickly yellowness: Now in the yellow-coloured birds, we lay this yellowness of thine.

This verse may be compared with a verse in the R.g. veda I.50.12. (the verse with the identical reading, but for me in place of the Atharva (te) in both the lines.

Any bird, it is conjectured by the scholiasts, with more or less greenish-yellow tints may be used. Griffith quotes Romans among whom people with the jaundice were called *icterici* (see Pliny, H.N.XXX. 11) from the fanciful notion that the disease was cured by looking at the icterus, one of the many varieties of the Sturnidae or starling family. The bird died instead of the patient.

Such superstitions are prevalent in many countries. But the real indication in this hymn is to treat the affectedskin by exposing to sunlight, using colour-filters also, if necessary.

6. Plant For Leprosy

The devatā of the hymn, Atharva-veda I.23 is Vanaspatayah, or plants. The hymn (of 4 verses) is devoted to a cure of leprosy, a well known (almost incurable) skin-disease. I shall quote here two verses.

नक्तञ्जातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च। इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत्।। (I.23.1)

O Plant, thou sprangest up at night, dusky, dark coloured, black in hue; so rajani, mayest thou re-colour

these ashy spots, this leprosy. Dark is the place of thy repose; dark is the place thou dwellest in, dusky and dark, O plant, do thou remove from him each speck and spot.

(The words $r\bar{a}me$ and krsne all equivalents and synonymous with dark, dusky, black or non-white; $kil\bar{a}sam$ is leprosy,)

A plant, called Asurlos, is meant to fight against leprosy. It has been a conjecture that asuri was a strongwinged bird in the beginning, which subsequently became a plant for the cure of leprosy.

We have in I.24:

सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिथ। तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन्।। (I. 24.1)

First, before all, the strong winged-bird was born: thou wast the gall (pitta) thereof.

This bird consequently became a plant.

This became the medicine for leprosy:

आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनाशनम्। अनीनशत्किलासं सरूपामकरन्त्व त्वचम्।।(I. 24.2)

We have another un-identified plant for a cure of leprosy, called $\sqrt[5]{a}$ ma (शामा) (Atharva-veda I.24.4.) This word may be identified with $\sqrt[5]{a}$ ma (श्यामा), or $\sqrt[5]{a}$ maka.

7. Fever And Its Cure

The high temperature-fever is invoked thus in the Atharva-veda I.25.4:

नमः शीताय तक्मने नमो रूराय शोचिषे कृणोमि। यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने।।

I offer homage to the chilly fever: to his fierce burning glow I offer homage; be adoration paid to fever, coming each other day, the third or two-days running.

This could be the malarial fever.

8. The Sweet Plant Or Sugar Cane

The devatā of the hymn, Atharva-veda I.34 is madhu-vanaspati. It appears to be the oldest mention of sugar-cane in our literature:

इयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा खनामसि । मधोरिध प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ।। (I. 34.1)

From honey sprang this plant to life; with honey now, we dig thee up, make us as sweet as honey, for from honey hast thou been produced.

जिह्वाया अग्रे मधु मे जिह्वामूले मधूलकम्। ममेदह क्रतावसो मम चित्तमुपायसि।। (I. 34.2)

My tongue hath honey on the tip; and sweetest honey at the root; thou yieldest to my wish and will, and shall be mine and only mine.

> मधुमन्मे निक्रमणं मधुमन्मे परायणम् । वाचा वदामि मधुमद् भूयासं मधुसंदृशः ।। (I. 34.3)

> मधोरस्मि मधुतरो दुघान्मधुमत्तरः । मामित्किल त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव । । (1:34.4)

Than honey am I sweeter, more honeyed; than the honey plant; of me verily shall thou be fond as of a honeyed branch.

परि त्वा परितत्नुनेक्षुणागामविक्रिः । यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ।। (I. 34.5)

Honeyed is my in-stepping; honeyed my forth-going; with my noise, I speak what is honeyest; may I be of honey-aspect. [मह्म = honey = sweet]

Around thee have I girt of zone of sugar-cane (इक्ष्णाम् - परितल्य) to banish hate that thou mayst be in love with me, my darling, never to depart.

9. The Jangida Plant

The Atharva-veda occasionally refers to a jangida plant; according to the superstitious traditions, this plant

has been acting as a charm against several diseases. This plant, though today unidentified was cultivated on a good scale. The devatā of Atharva II.4 hymn is Jangida-Mani, a cure for viṣkandha (a shoulder-joint disease, may be rheumatism, gout or some type of arthritis). We have: The word mani stands for the medicinal-vati just as candra-prabhāvaṭi of the Ayurveda, Vaṭi=mani=a pill, a tablet or a capsule-in no case-an amulet, as Griffith or Whitney and others report).

For length of life, for mighty joy, uninjured, evergrowing strength, we take viṣkandha's antidote—a cure for arthritis and gout) the tablet of jangiḍa, the solid dry extract of the medicinal plant).

10. Plague Destroying Plant And Inherited Disease

The $devat\overline{a}$ of the Atharva-veda, II.8 is kṣettriya diseases like leprosy or tuberculosis. We have a verse:

बभोरर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या । वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु । । (II. 8.3)

With straw of barley, tawny-brown in colour, with its silvery ears, with stalk and stem of sesamum—so let the plague-destroying plant remove inherited (ksettriya) disease.

In this hymn, the common refrain is : वीरुत्क्षेत्रिय नाशन्यप - क्षेत्रियमुटकत्

Commenting on kṣettriyasya (from kṣetra, Hindi Kheta, a field) a word neuter substantive, a chronic, constitutional or hereditary disease, derived from mother's body, regarded as a productive field. Weber takes the word here to refer to injury of the field or farm (cf. verses 3-5)—Griffith.

11. Spring Water As A Healing Balm

अदो यदवधावत्यवत्कमधि पर्वतात्। तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषुजं यथाससि। (II. 3.1) That little spring of water which is running downward from the hill.

I turn to healing balm for thee that thou mayst be good medicine.
आदङ्गा कुविदङ्गा शतं या भेषजानि ते।
तेषामसि त्वमुत्तममनास्रावमरोगणम्।। (II. 3.2)

Hither and onward! Well! Come on! Among thy hundred remedies, most excellent of all art thou, curing disease and morbid flow.

12. Pṛśniparni — A Medicinal Plant

The word priniparni means a plant with variegated leaves Hemionitis cordifolia, a well known medicinal plant. This is the devata of the hymn Av. II.25 with the opening lines:

शं नो देवी पृश्निपर्ण्यशं निऋत्या अकः (II. 25.1) सहमानेयं प्रथमा पृश्निपर्ण्यजायत (II. 25.2)

(Victorious in the olden time this pṛśniparṇī was brought forth.)

13. Pātā Plant — A Cure

For this plant, see Av. II.27.4:

पाटामिन्द्रो व्याश्नादसुरेभ्य स्तरीतवे प्राशं प्रतिप्राशो जहुयरसान्कृण्वोषधे।।

Pata is a plant, perhaps identical with Patha, (Clypea hernandifolia). It has been potent against several infectious diseases.

14. Dasa Vrksa—A Herb For Pain In Joints.

The hymn II.91 gives a reference to a medicinal herb dasavrksa to cure arthritis, rheumatism and the like:

दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अधि यैनं जग्राह पर्वसु । अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय । ।

7

Free this man, O Dasavrksa, from the several ferocious diseases (rakṣas), from Grāhi (another deficiency sickness), blood-cancer who hath, seized his joints and members. Dasavrkṣa is a tablet, made from the active principles of ten medicinal woods, to be taken by a patient suffering from muscular diseases. Grāhi is blood-cancer which seizes men and women and causes death and disease, (for Dasavrkṣa, see Kausīka Sūtra and Darila, XXVII.5)

Druha and grāhi are serious diseases, next to the noose of Varuṇa only. They may be family sickness, क्षेत्रिय, passed through heredity (एवाहं त्वां क्षेत्रिया न्निर्फ़ त्या जामिशंसाद् दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्।—(Av. II. 10.3)

(This is a refrain in 8 verses of this hymn.)

Sraktya, सक्त्य It is also one of the santa (शान्त) or holy trees (see Kausika Sutra VIII. 15, identified by Darila with the Tilaka which is a tree, bearing beautiful flowers. (सक्त्यो सि प्रतिसरो सि प्रत्यभिचरणो सि—Av. II.11.2)

15. Durva Or Kusa Grass

The devata of the hymn II.7 is a vanaspati, the Durva grass, *Poa cyanosuroides*.

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम्। तेन सहस्रकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतः।। (II. 7.3)

Spread on the surface of the earth, downward from heaven thy root depends; with this, that hath a thousand joints, keep thou us safe on every side. The finest durva grass furnishes good lawns to a public park; as dried or fresh, it becomes a good grazing fodder; its extracted sap has a herbal value. As a sacred grass, it has been since long used in rituals. As dried long fibres, it provides excellent mattresses.

16. Worms Which Infest Trees, Plants And Cattle

For such infectious troubles, refer to Av.II.31.5:

ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ये अस्माकं तन्वमाविविशः सर्वं तद्धन्मि जनिम क्रिमीणाम् । । Worms (krimi) that are found on mountains, in the forests, that live in plants, in cattle, in the waters; there that have made their way within our bodies—these I destroy, the worms' whole generation.

17. Worms— Their Destruction In Sunlight.

We have in Av.II.32.1-2

उद्यन्नादित्यः क्रिमीन्हन्तु निम्रोचन्हन्तु रश्मिभिः । ये अन्तः क्रिमयो गवि । ।

Uprising, let the sun destroy and when he sinketh, with his beams, the worms that live within the cow.

विश्वरूपं चतुरक्षं किर्मि सारङ्गमर्जुनम्। शृणाम्यस्य पुष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः।।

The four-eyed worm, of diverse shapes, the variegated and the white—I break and crush the creature's ribs, and tear away its head besides.

18. Consumption Or Yaksma Of Different Parts Of Body

The entire hymn II.33.1-7. is devoted to the well-prominent disease known as consumption, Yakṣmā, or tuberculosis. The opening verse is—

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां क्रुबुकादधि। यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काञ्जिहवाया वि वृहामि ते।।

From both thy eyes, from both nostrils, from both thine ears, and from thy chin, forth from thy brain and tongue, I root out Yakṣmā seated in thy head.

The seats of the disease are also (besides the above in verse I) neck (ग्रीवा), nape (उष्णिह्), dorsal vertebrae, (कीक्स), spine (अनुस्य), arms, shoulder-blades (अंस), arms (बाह्), lungs, gall-bladder, sides, kidneys, spleen, liver, bowels, intestines, rectum, belly, flanks, navel, mesentery, thighs, knees, heals and foreparts of feet, loins, hips, marrows, bones, tendons, veins, head, fingers, nails, every member, every hair, every joint, and in the entire skin—in short from

the entire body, and hence the hymn devotes to Yakṣma-vivarhaṇam (यक्ष्म-विवर्हणम्).—(Indirectly, we have here a vivid detail of human anatomy.)

19. Vikankata: A Thorny Tree

The hymn Av. V.81 begins with a reference to a thorny tree *Vikankata*, also used as a fuel in a fire-ritual along with oblations of ajya or melted butter.

वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह—(Av. V.8.1)

The tree is identified as *Flacourtia sapida*. Ladles, sruva and saucers for Soma juices were also made of this wood in the Vedic ritualistic period.

20. Snake-Poison And Its Remedy

Snakes have been our terror from olden times. One of the hymns of the Atharva-veda, III.27, is said to refer to six serpents, Naga, which afford protection to us at the six regions. They are our six warders, rakṣitṛ. (বধনু).

Asita—Black serpent—warder of the East.

Tirascirāji—A serpent with transverse streaks—warder of the South.

Pṛdākū—Adder or viper, warder of the West.

Svaja-A type of viper, warder of the North.

Kalmāṣagrīva—Spotty-neck serpent—warder of the Dhruva region (the Nadir)

svitra—White serpent-warder of the topmost, the urdhva or the Zenith.

The entire hymn V.13 is associated with the treatment of snake poisons, and in this connection, numerous varieties have been mentioned.

कैरात पृश्न उपतृण्य बभ्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः । मा मे सख्युः स्तामानमपि ष्ठाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ।। (V. 13.5)

Listen to me, black snakes and hateful creatures, lurker in grass, Kairata and brown or spotty, approach not

near the house my friend inhabits, give warning, and rest quite with your poison.

Peculiar names of the varieties of these venomous (or even non-venomous) snakes have been given in verses 6, 7 and 8 of this hymn:

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च। सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथाँ इव।।(V. 13.6) आलिगी च विलिगी च पिता च माता च। विद्म वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ। (V. 13.7) उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या। प्रतङ्कं दद्वषीणां सर्वासामरसं विषम्।।(V. 13.8)

Even as the cord that strings the blow, I slacken, as it were the cars; of the all-conquering serpent's wrath, of the fierce rage of Black, and Brown, Taimāta, and Apodaka, (6) and Aligī, the Viligī, their father and the mother too what will do? Your venomed sap, we know, is utterly powerless (7). Daughter of urugūlā, she-fiend, whom the black-skinned mother bare; all female serpents' poison who crept swiftly near is impotent. (8)

The unidentified antidotes of snake-poisons have been called Tabuva (ताबुव) and Tastuva (तस्तुव).

ताबुवं न ताबुवं न घेत्त्वमसि ताबुवम्। ताबुवेनारसं विषम्। (10) तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्त्वमसि तस्तुवष्। तस्तुवेनारसं विषम्। (11)

Tabuva or not Tabuva, thou verily art not Tabuva: poison is killed by Tabuva (10).

Tastuva or not Tastuva; thou verily art not Tastuva: poison is killed by Tastuva. (11)

21. Parna Tablet Or Capsule

The hymn III.5 is devoted to Parna Mani or Parna Capsule. Parna means leaf or feather; in usage, it becomes palāsa (पलाश) tree also, Butea frondosa, a beautiful tree, sometimes held sacred, and came into prominence on account of its fine stature and nice leaves. It possesses fine

red flowers. Its hard wood is used for making sacrificial utensils. The opening verse of the *Pania hymn* is:

आयमगन्पर्णमणिर्बली बलेन प्रमृणन्त्सपत्नान् । ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् । । (III. 5.1)

The pama-mani has come to this reputation; it is highly beneficial; it is supremely effective in getting away from rivals $(sapatn\overline{a}n)$, It is the oja, shine or force of godsthe enlightened people; it is milk or the essence of herbs, May it incite me with splendour (varacas) ceaselessly and unremittingly.

This Parṇa capsule hath come, strong and destroying with its strength my maladies (sapatnān, rivals)—the power of the Gods, the plant's sweet essence, may it incite me ceaselessly with vigour. (ओजो देवानां पय ओषधीनां) This parṇa maṇi is like our vitamin tablets).

22. ASvattha And Khadira Trees.

The word abrattha means a standing place for abra or horses; it is identified as—Ficus religiosa, commonly known as peepal tree or the sacred fig tree. We have at another place in Av.V.4.3 its mention as gods enjoying, resting and refreshing under its shade:

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि।

In the third heaven above us stands, the Asvattha tree, the seat of gods. in the same verse, we have a mention of the Kustha plant also, embodiment of an endless life:

तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत (V. 4.3)

Such trees are found on the snowy mountains, born on the high hill where eagles breed. The tree has been known as fever-banisher (तक्मनाशन)

> सुपर्णसुवने गिरौ जातं हिमवतस्परि। धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम्।। (V. 4.2)

The opening verse of the hymn III.6 is the following

with a mention of Asvattha and Khadira trees:

पुमान्पुंसः परिजातोश्वत्थः खदिरादिध। स हन्तु शत्रून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम्।।(III. 6.1)

Masculine springs from masculine and thus Asvattha grows from Khadira; asvattha seeds generate in the hollows of other trees, and the new growth, which generally destroys its foster mother is endowed popularly (of course, a myth) magical qualities as a cure for the disease caused by parasite misletoe, particularly, when the seed of Asvattha grows on oak or the hazel. The Asvattha generally grows on the sami (Prosopis spicigera), but here we have in this Atharva verse a reference to its growth in the Khadira, Acacia catechu (masculine from masculine since asvattha and khadira, both the words in the Vedic language are masculine.

The parasitic growth of the asvattha seeds, with a damage to the foster-mother tree is clearly indicated in the following verse III.6.6)

यथाश्वतथ वानस्पत्यानारोहन्कृणुषेधरान्। एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वग्मिन्द्वं सहस्व च।। (6)

As thou Asvattha, mountest on the trees and overthrowest them, so do they break my foeman's head asunder and overpower him.

23. Apamarga—A Herb And General Healing

Three hymns of the Atharva-veda, IV.17 to 19 are particularly devoted to the herb apamarga and the cures rendered by it, and each hymn of this group has eight verses. The word apamargais derived from $Vm \ r \ j$, to cleanse or wipe ($r \
angle$) II.59 Pan ini, $Dhatupt \ ha$) and the plant is identified as Achyranthes aspera: We have:

आपामार्गोप मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथश्च यः । अपाह यातुधानीरप सर्वा अराख्यः ।।(IV. 18.7)

Let Apāmarga sweep away chronic disease and every curse; sweep the superstitious sorceresses (black magic terrors), clean away all malignant stingy hags (witchcraft):

Treatment of Sickness

The verse itself says:

I have with this plant ruined all malignant powers of witch-craft:

अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम् I(IV. 18.5)

Again-

104

There is no fear or danger, O plant, within the limit of the range, thou fleest like a flashing dart:

सेनेवैषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोध्योषधे।। (IV. 19.2)

Further: अग्रमेष्योषधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन्।

i.e. illumining, as it were, with light, thou movest at the head of plants.

 \checkmark This may be referring to the plant, $p\overline{a}ta$ (पाटा) probably identical with $p\overline{a}$ th \overline{a} , Clypea hernandifolia, a climbing plant possessing various medicinal properties. See Av. II.27.4)

Such plants have been evoked thus in the most general manner:

पयस्वतीरोषधयः पयस्वन्मामकं वचः । अयो पयस्वतीनामा भरेहं सहस्रशः ।।(III. 24.1)

The plants of earth are rich in milk is this my word; यासां द्यौष्पता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुघां बभूव। तास्त्वा पुत्रविद्याय दैवी: प्रावन्त्वोषधय: ।। Av. III.23.6

May those celestial herbs whose sire was heaven, the earth thier mother and their root the ocean, may those celestial healing plants assist thee to obtain a son.

24. Digging Of Plants For Strengthening Nerves

We have in Atharva-veda IV.4.1

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे। तां त्वा वयं खनामस्योषधि शेपहर्षणीम्।।

We dig thee from the earth, the plant which strengthenes and exalts the penis-nerves,—the plant which Gandharvas dug for Varuna whose power was lost. (IV.4.1.)

CC-0. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

25. Cultivated Rice

Brihi and yava are the common terms of the Vedic age, meaning rice and barley. In the $Pr\overline{a}$ na $S\overline{u}$ kta, Av. XI.4,. 13 we have the following line:

प्राणापानौ व्रीहियवावनङ्वान्प्राण उच्यते यवे ह प्राण आहितो पानो व्रीहिरुच्यते । ।

A special variety of cultivated rice is known as Śāli rice (perhaps the name is derived from Śāririka or the Indian bird *Mainā*, *Gracula religiosa*. There is a mention of Śali rice in the following Atharva verse:

शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकेव पुष्यत । इहैवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि । —Av. III.14.5

Auspicious be this stall to you. Prosper like cultivated (sali) rice Even here increase and multiply.

26. Growing Of Herbs And Digging Of Plants

We have the following line in Atharva-veda III.18.1 इमां खनाम्योषिं वीरुधां बलवत्तमाम्।

From out of the earth, I dig this plant, a herb of most effective power. The herbal plants are god-sent with auspicious expanded leaves.

उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति। सपत्नीं मे परा णुद पतिं मे केवलं कृधि। —Av. III.18.2

27. Varana-A Plant Of Medicine.

In the first verse of Av.IV.7.1 there appears to be a reference of a medicinal plant, varana (Crataeva roxburghii) growing widely on the banks of Varanavati, a lake or river (from var, water, varayati, ward off or guard.)

वारिदं वारयातै वरणावत्यामधि। तत्रामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम्।।

So may this water guard us on the bank of Varanavati, therein hath Amrta been infused; with that, ward thy poison off.

Treatment of Sickness

A salve (añjana, a healing ointment for sores), a remedy for fever, consumption and snake (IV.9.8) obtainable from a three-peaked hill by the sides of a snowy mountain—

> त्रयो दासा आञ्जनस्य तक्मा बलास आदिष्टः । वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुन्नाम ते पिता । I—(IV. 9.8)

Whom so thy creepest over, O salve $(a\tilde{n}jana)$ member by member, joint by joint, from him like some strong arbiter of strife, thou banished decline.

28. Rohani-A Healer Plant

The devata of the hymn IV.12 is Rohin vanaspati, supposed to heal a broken bone.

रोहण्यसि रोहण्यस्थ्निश्कल्नस्य रोहणी। रोहयेदमरुन्धति।। (IV. 12.1)

Thou art the healer, making whole, O Rohini, the healer of the broken bone; make thou this whole, Arundhati.

How the healing takes place is vividly described thus:

सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परुः। सं ते मांसस्य विस्रस्तं समस्थ्यपि रोहतु।।(IV. 12.3) मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु। अस्कते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु।।(IV. 12.4) लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम्। अस्कते अस्थि रोहतु च्छिन्नं सं धेह्योषधे।।(IV. 12.5)

With the narrow be the narrow joined, thy limb, united with the limb, let what hath fallen of they flesh and the bone also grow, (3) let this skin grow united with the skin; let blood and bone grow strong in thee, flesh grow together with flesh, (4) join thou together hair with hair; join thou together skin with skin; let blood and bone grow strong in thee; unite the broken part, O Plant. (5)

29. Animals Familiar With Environmental Cures.

In Book VIII, Hymn 7, we have four interesting verses 23-27 in respect to the herbs and cures present in

106

our surroundings with which our forest creatures, cattle and birds are familiar and they instinctively find them out and use them whenever sick or ailing. We are reproducing these veses without any comment.

> वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषजीम्। सर्पा गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अवसे हुवे।।(VIII. 7.23)

The boar knows the plant; the mungoose know the remedial herb; what ones the serpents, the gandharvas know, those I call to aid for him.

याः सुपर्णा आङ्गिरसीर्दिव्या या रघटो विदुः । वयांसि इंसा या विदुर्या प्च सर्वे पतत्रिणः ।। मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अवसे हुवे।। (VIII. 7.24)

What (herbs) of the Angirasas, the eagles (know), what heavenly ones the *raghats* know, what ones the birds, the swans know, and what all the winged ones, what herbs the wild beasts know—those I call to aid for him.

यावतीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यध्न्या यावतीनामजावयः । तावतीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्त्वाभृताः ।। (VIII. 7.25)

Of many herbs the inviolable kine partake, of how many the goats and sheep, let so many herbs, being brought, extend protection to thee.

याक्तीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः । ताक्तीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि । (VIII. 7.26)

In how many (herbs), human physicians know a remedy, so many, all remedial, do I bring unto thee.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

7

Rsis of The Atharva-Veda

The alphabetical index of the seer-names and of passages ascribed to them was made by Prof. Whitney, and later on revised by Dr. Ryder and Charles Rockwell Lanman. (see pages 1040 and 1041, Atharva-veda Samhitā, Harvard Oriental series, W.D Whitney, (vol.II); 1971 reprint by Motilal Banarsidass).

Of course, we have added further entries for Kanda XX omitted by Whitney.

Agastyah VI.133.

Angiras II.3; 35; IV.39.1-8; V.12; VI.45-48; VII.52—53; 82; 95; XIX.22; 34-35. (see also Atharvangiras; Pratyangirasa and Bhrgangiras.

Ajamidha 30h, XX.143, 1-7.

Angiras Pracetas, with Yama VI.45-47.

Atharvan I.1-3; 9-11; 15; 20-21; 23; 27; 30; 34-35;

II.4; 7; 13; 19-23; 29; 34;

III.1-5; 8; 10; 15-16; 18; 26-27; 30;

IV.3-4; 10; 15; 22 (? or Vasistha ?); 30; 34;

V.5-6; 7-8; (?); 11; 24; 28

VI.1-7; 13; 17-18; 32.3; 36-40; 50; 58-62; 64-69; 73-74; 78-80; 85- 90; 92; 97-99; 109-113; 124-126; 138-140;

VII.1-7; 13-14; 18; 34-38; 45.2; 46-49; 52; 56; 61; 70-73; 76; 78-81; 85- 87; 91-92; 94; 97-99; 105-106.

VIII.7; 9.

IX.1-2; X.3; 7; 9; XI.2-3; 7;

XII. 1; XVIII. 1-4 (the whole Kanda) XIX. 14-20; 23-24; 26; 37-38;

Rsis of the Atharva-veda

See also Brahddiva Atharvan; also Sindhu-dvipa Atharvakṛti. Atharvan Vitahavya. VI. 136-137.

Ajamidha XX.143

Atharvangiras; IV.8; VI.72; 94; 101; 128-132; VII.74; 115-118; XIX.3; 4; 5 (?)

Cf. Angiras.

110

Atrih XX.12.7

Atharvācārya VIII.10; Cf.XII.5 (Kasyapa)

Apratirathah X.IX.13.

Atharvana. Cf. Bhrgu Atharvana

Ayasyah XX.16; 91

Astakah X.25.7; XX.33

Angīraso dvitāno mārutas-tiras cīr vā XX.137

Ayuh XX.119.1.

Indrāni XX.126.

Irimbithih XX.3-5; 38; (1-3); 44; 46; 47 (7-9)

Ucchocanah VI.10.3.

Uddālakah III.29; VI.15.

Unmocanah V.30; VI.105.

Uparibabhravah VI.30-31; VII.8-9.

Rbhuh IV.12

Kapiñjalah II.27; VII.95-96; 100-101

Kabandhah VI. 75-77.

Kalih XX.97

Kasyapa X.10; XII.4-5

Kasyapah Maricih VII.62-63 (see maricih kasyapah)

Kankayanah VI.70; XI.II

Kanvah II.31-32; V.23

Kutsah X.8; XX. 8(2); 13(3); 107(14-15); 123

Kurustutih XX.42

Kṛtiḥ sindhadv ipaḥ Atharva 1.6.

Krsnah XX,17; 89; 94.

Kaurupathih VII.60; XI.X (see Whitney)

Kauskah VI.35; 117-121; X.5 (25-36)

Khilam XX.48(1-3); 49

Garutman IV.6-7; V.13, VI.12; VI, 100; VII.93; X.4.

Gargyah VI.49; XIX.7-8

Gopathah XIX.25; 47-48; 50.

Gotamah XX.1-2; XX.13.2; XX.15; XX.25, 1-6, XX.41; XX.56; XX.63 (4-6;) XX.109.

Gopathah with Bharadvajah XIX.49 (?); 47-50

Gośūkti-aśvasūktin XX.27-29; 39 (2-5); 61; 62 (8-10); 106.

Gotama XX.1(2) XX(2); XX.13(2); XX.15; 25; 41; 56; 65; 109.

Catanah I.7- 8; 16; 28; II.14; 18; 25; IV.36; V.29; VI.32.(1-2); 34; VIII.3-4.

Jagadbijampuruşah III.6.

Jamadagnih VI. 8-9; 102.

Jātikāyanah VI.33; 116.

Tiscirāngirasah Dyutāno-Māruto vā XX.137(7-11).

Trisokah XX.22(1-3); 43

Tvastr VI.81

Devajāmayah XX.93 (4-8).

Devatithih XX.120

Dyutano trasci and others XX.137.

Dravinodah I.18

Druhvanah (?) VI. 63

Nārāyaṇaḥ X.2; XIX.6

Nṛmedhaḥ XX.58(1-2); 62(5-7); 64(1-3); 100; 104 (3-4); 105(1-3); 108.

Nodhāḥ XX.9 (1-2); 35; 49(4-5).

Pativedanah II.36

Parucchepah XX.67(1-3); 72; 75.

Parvatah XX.63(7-9); 111.

Purumidhah XX.143(1-7).

Purumih-Iah XX.103(1).

Puruşah jagad-vijam III.6.

Rsis of the Atharva-veda

Puruhanmā XX.81; 92 (16-21); 105(4-5).

Pustiguh XX.51(3-4).

112

Puranah XX.96(1-5).

Pragathah XX.85(1-2); 93(1-3).

Pracetāh VI.45-48; XX.96(24).

Prajāpatih II.30; IV.35; VI.11; VII.107; XVI 1- 2; XIX.46.

Pratyangirasah X.1. Cf. Angiras

Pramocanah VI.106.

Prasocanah VI.104.

Praskanvah VII.39-44; XX.47 (13-21); XX.51(1-2)

Priyamedhah XX.18(1-3); 22(4-6); 92(1-15^b).

Babhrupingalah VI.14.

Badarayanih IV. 37-38, VII.61, VII.114

Budhah XX.137(2).

Brhacchukrah VI.53.Cf. Sukrah

Brhaddiva Atharvan V. 1-3; Cf. Atharvan

Brhaspatih X.6

Brahmā I.17; 19; 22; 24; 26; 31-32;

II. 15-17; 24; 33;

III. 11-12; 14; 23; 28; 31;

IV. 5; 16; 21; 33; 39; (9-10)

V. 9-10; 20-21; 25-27;

VI. 26; 41; 54-56; 71; 114-115;

VII. 19-21; 22; 24; 32; 33 (?) 53; 54; (1) 60; 66-67; 103-104; 111.

VIII. 1-2;

IX.4; 6-7; 9-10;

X.5 (37-41)

XI. 1; 7

XIII.1-4 (the whole kanda); XVI.3-4;

XVII. 1 (the whole kanda);

XIX. 1; 9-12; 21; 28-30; 36; 40-43; 51-52; 58-71

Brahman with Bhrgvangiras III.11

Brahmāskandah IV. 31-32.

Bhagah VI.82.

Bharadvājah II.12; XX.8 (1).

Bharadvājah, with Gopatha Y'X.49 (?); XX.36; 58; 63(3); 90

Bhagalih VI.52.

Bhargavah VII.118-119

Bhargavah Vaidarbhih XI.6.

Bhuvanah XX.124 (4-6)

Bhuvanah Sadhano va XX.63 (1-3)

Bhṛguḥ III.13; 24-25; IV.9; 14; VI.27- 29; 122-123; VII.16-18; VII.57; VII.89; VII.112-113, VII.115; 54.2; 55; 84; 107-108; 110; IX.5; XII.2; XIX.32-33; 44-45; 53-55.

Bhrguh Atharvanah II.5.

Bhṛgvāṅgiras I.12- 14; 25; II.8-10; III.7; III.7; IV.11; V.4; 22; VI.20; 42-43; 91; 95-96; 127; VII.31; 32; 98; VIII.8; IX.3; 8; XI.12; XIX.27;39

Bhṛgvangiras Brahma XIX.72

Madhucchndāḥ XX.26(4-6); XX.38(4-6); 39(1); 40; 47(4-6); 47 (4-6; 10-12) 57(1-3); 60(4-6); 68-71; 84.

Mayobhuh V.17-19.

Maricih kasyapah VII.64.

Matrnaman II.2; IV.20; VIII.6.

Mārutas-Tiras cirāngiraso Dyutāno vā XX.137 (7-11)

Mṛgāraḥ IV. 23-29.

Medhātithih VII.26-30; XX.18(1^c-3^c)

Medhātithi and Medhyātithi XX. 143(9).

Medhyātithi XX.9(3-4); 10; 49(6-7); 50; 52; 53; 57 (11-16); 59(1-2); 85(3-4); 99; 101; 104(1-2); 116; 118(3-4).

Yamah VI.45-46; 47^d,48^e; VII.23; 41; 100-101; XII.3; XVI.5-9; XIX.56-57.

Yayatih XX.137(4-6).

Rakṣohā XX.96(11-16).

Rebhah XX.54-55.

Vatsah XX.107(1-3); 115; 138.

Varuh or Sarvahārih XX.30-32

Vasisthah I.29; III.19-22; XX.12(1-6); XX.17(12); 18(4-6); 37; 59(3-4); 73(1-3); 82; 87; 117; 121.

Vasistha or Atharva IV.22.

Vasisthah or Saktih XX.79.

Vasukrah XX.73(4-6); 76.

Vamadevah III.9; VII.57; XX.13(1); 77; 88; 124(1-3); 137(3); 143(8).

Virupah XX.1(3).

Vivrha XX.96(17-23).

Visvamanāh XX.64(4^g-6^g); 65; 66.

Visvāmitrah II.24; III.17; V.15-16; VI.44; 141; 142; XX.1(1); 6; 7(4); 8(3); 11; 13(4); 19; 20(1-4); 23; 57(4-7); 86; 102.

Visvamitrah with Gotamah and Virupah XX.2h.

Vihavyah X.5(42-50).

Vitahavyah VI.136-137.

Vṛṣākapih XX.126

Venah II.1; IV.1-2

Śanyuh XX.78; 80; 83; 98.

Saktih or Vasisthah XX.79.

santātih I.33; IV.13; VI.10; 19; 21- 24; 51; 56-57; 93; 107; VII.70-72; XI.8.

sambhuh II.28

sasakarnah XX.139-142.

sirimbithih XX.137(1).

Śukraḥ II.11; IV.17-19; 40; V.14; 31; VI.134-135; VII.67; VIII.5.

Sunahsepah VI.25; VII.88; XX.26(1-3); 74; 122.

Sunah 28s'epah Devaratah XX.45.

Saunakah II.6; VI.16; 108; VII.11-13; 87.

Śrutakaksah or Sukaksah XX.110. Srustiguh XX.119(2). Sarpa-rājñi XX.48(4-6). Sarvaharih or Varuh XX. 30-32. Savitā II.26; XIX.31 Savyah XX.21. Sadhanah or Bhuvanah XX.63(1-3). Savitri, see Surya-Savitri. Sindhudvipah I.4-5; VII.94; X.5(1-24); XIX.2 Sindhudvipah or Atharva or Krtih.I.6. Sukaksah XX.7(1-3); 112; 137(12-14). Sukaksah or Śrutakaksah XX.110. Sukaksah or Sutakaksah XX.60(1-3). Sudah Paijavanah XX.95(2-4). Suditih XX.103(1h). Suditih and Purumihla XX. 103(1). Sūryā-Sāvitrih XIV. 1-2. Sobharih XX.62(1-4). Saubharih XX.14; 114.

Note: Index of Rsis in kanda and hymns where the full hymn is devoted to the Rsi otherwise the verse of the hymn is also indicated by the number in braces.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Index of Mantras मन्त्रानुक्रमणी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

अथाथर्ववेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी

	का.	स.	零.	2.001.1000.	का.	स्.	末.
अंशो भगो वरुणो	ξ.	8.	2	अग्निः पूर्व आ रभतां	2.	9.	8
अंहोमुचं वृषभं	१९.	82.	8	अग्निः प्राणान्त्सं द्वाति	₹.	₹₹.	Ę
अंहोमुचे प्र भरे	१९.	४२.	3	अग्निः प्रातःसवने	ξ.	80.	8
अकर्म ते स्वपसो	१८.	₹.	२४	अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा	4.	२८.	2
अकामो धीरो अमृतः	20.	۷.	8.8	अग्निः स्रुचो अध्यरेषु	4.	२७.	4
अकुप्यन्तः कुपायकुः	२०.	१३०.	4	अग्निमर्ग्नि ह्वीमिनः	२0.	१०१.	2
अक्षद्वग्धो राजन्यः	4.	१८.	2	अग्निमन्तञ्छादयसि	۹.	₹.	18
अक्षन्नमीमदन्त हाव	१८.	8.	88	अग्निमीळिष्वावसे	२०.	१०३.	2
अक्षाः फलवतीं द्युवं	· 0.	42.	9	अग्निराम्नीघात्सुष्टुभः	२0.	٦.	2
अक्षितास्त उपसदोक्षिताः	ξ.	१४२.	3	अग्निरासीन उत्थितो	۹.	9.	86
अक्षितिं भूयसीम्	१८.	8.	२७	अग्निरिव मन्यो त्विषितः	8.	₹१.	2
अक्षितोतिः सनेदिमं	२0.	६९.	9	अग्निरिवैतु प्रतिकूल	4.	88.	83
अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां	٦.	33.	8	अग्निरेनं ऋव्यात्रृथिव्या	१२.	4(0).	88
	२0.	98.	१७	अग्निर्दिव आ तपत्यम्ने	१२.	8.	२०
अश्चमोपशं विततं	۹.	₹.	6	अग्निर्नः शत्रृत्त्रत्येतु	₹.	₹.	8
अक्ष्यों च ते मुखं च	8.	₹.	3	अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु	₹.	٦.	2
अक्ष्यों नि विध्य हृद्यं	4.	२९.	8	अग्निर्भूम्यामोषधीष्वग्नि	१२.	٤.	86
अक्ष्यो नौ मधुसंकाशे	v.	₹७.	8	अग्निर्मा गोप्ता परि पातु	१७.	8.	30
अगन्निन्द्र श्रवो बृहद्	२०.	20.	3	अग्निर्माग्निनावतु	१९.	84.	Ę
	२०.	40.	Ę	अग्निर्मा पातु बसुभिः	१९.	१७.	8
अगन्म स्वः स्वरगन्म	१६.	۹.	3	अग्निर्यव इन्द्रो यवः	۹.	٦.	15
अगोरुधाय गविषे	२०.	६५.	२	अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः	4.	28.	2
अप्र आ याह्यप्रिभि	२०.	१०३.	2	अग्निर्वे नः पद्वायः	4.	१८.	18
अम्र इन्द्रश्च दाशुवे	9.	११५.	8	अग्निहींताध्वर्युष्टे	१८.	s.	84
अप्रये कन्यवाहनाय	१८.	8.	७१	अग्निवासाः पृथिव्य	12.	2.	२१
अप्रावप्रिश्चरति प्रविष्ट	s.	₹९.	9	अग्निष्टे नि शमयतु	€.	१११.	2
अम्राविष्णू महि तद्दां	9.	₹0.	8	अग्निष्वात्ताः पितर	१८.	₹.	88
अम्राविष्णू महि धाम	9.	₹0.	2	अग्निस्तक्मानमप	4.		8
अप्निं ते वसुवन्त	१९.	१८.	8	अग्निहोत्रं च श्रदा च	88.	9.	9
अप्निं दूतं वृणीमहे	२०.	१०१.	8	अग्नी रक्षस्तपतु यद्वि	१२.	3.	85

120	का.	स्.	来.		का.	₹.	辆.
अप्रिं बूमो वनस्पती	११.	ξ.	. 8	अग्नी रक्षांसि सेघति	۷.	₹.	२६
अमिं होतारं मन्ये	20.	ξ · 0.	3	अग्नीपोमा पथिकृता	१८.	٦.	43
अग्निः क्रव्याद्भुत्वा		4(4).	3	अग्नीपोमाभ्यां कामाय	१२.	8.	२६
अग्निः पचत्रक्षतु त्वा	१२.	3.	२४	अग्नीषोमावद्धुर्या	۷.	۹.	88
भन्निः परेषु धामसु	ξ.	₹.	3	अग्नेः प्रजातं परि	१९.	२६.	8
अग्रेः शरीरमसि	۷.	٦.	26	अग्रमेष्योपधीनां	8.	१९.	3
अग्नेः सांतपनस्याह	ξ.	७६.	2	अवं पच्यमाना दुष्वप्रयं	१२.	4(8).	4
अम्रे अक्रव्यानिः	१२.	٦.	४२	अघद्विष्टा देवजाता	٦.	v.	8
अप्रे अच्छा वदेह	₹.	₹0.	2	अधमस्त्वधकृते शपयः	१0.	٧.	4
अप्रे चरुर्यक्षियस्त्वा	११.	٤.	१६	अघविषा निपतन्ती	१२.	५(३).	१५
अग्रेजनिष्ठा महते	११.	2.	3	अघशंसदुःशंसाभ्यां	१२.	٦.	2
अम्रे जातान्त्र णुदा	9.	३५.	8	अघायतामपि नह्या	20.	۹.	8
अम्रे जायस्वादिति	११.	2.	8	अवाश्वस्येदं भेषज	20.	8.	१०
अम्रे तपस्तप्यामह	v.	६ ३.	2	अघोरचक्षुरपतिघ्नी	१४.	٦.	१७
अप्रे त्वचं यातुधानस्य	٤.	₹.	8	अघ्न्ये पदवीर्भव	१२.	4(६).	१२
अप्ने देवाँ इहा वह	२0.	१०१.	3	अघ्न्ये प्र शिरो जहि	१२.	५(६).	88
अप्रे पृतनापाट्	4.	१४.	4	अङ्गभेदमङ्गज्वरं	۹.	۷.	4
अम्रे प्रेहि प्रथमो देव	8.	88.	4	अङ्गभेदो अङ्गज्वरो	4.	₹0.	9
अप्रे मन्युं प्रतिनुदन	4.	₹.	2	अङ्गादङ्गात्त्र च्यावय	20.	8.	२५
अग्ने यत्ते तपस्तेन	٦.	१९.	8	अङ्गादङ्गादयमस्या	88.	٦.	६९
अग्ने यत्ते तेजस्तेन	٦.	१९.	4	अङ्गिरसामयनं पूर्वी	१८.	8.	٤
अप्रे यत्तेर्चिस्तेन	٦.	१९.	3	अङ्गिरसो नः पितरो	१८.	१.	46
अम्रे यत्ते शोचिस्तेन	٦.	१९.	8	अङ्गिरोभिर्यक्षियैरा	१८.	१.	49
अम्रे यत्ते हरस्तेन	٦.	१९.	2	अङ्गेअङ्गे लोम्निलोम्नि	٦.	33.	9
अम्रेरिवास्य दहत	ξ.	२0.	8		२0.		२३
अग्नेरिवास्य दहतो	9.	80.	8	अङ्गेअङ्गे शोचिषा	٤.	१२.	2
अग्नेर्वासो अपां गर्भो	۷.	9.	4	अङ्गेभ्यस्त उदराय	११.		Ę
अग्नेर्भाग स्थ	₹6.		9	अचिकित्वांश्चिकितुष	۹.		9
अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य	8.	२३.	8	अचिक्रदत्स्वपा इह	₹.		8
अग्नेर्वर्म परि गोमि	१८.	٦.	46	अच्छ त्वा यन्तु हविनः	₹.		3
अग्ने वैश्वानर विश्वमी	٦.	१६.	8	अच्छा न इन्द्रं यशसं	٤.		2
अग्ने शर्घ महते	9.	99.	80	अच्छा म इन्द्रं मतयः	२०.		8
अप्रेष्टे प्राणममृता	۷.	٦.	१३		۹.		8
अग्ने सपन्नानधरान्	83.	₹.	38	अच्छा हि त्वा सहसः		१०३.	3
अग्रे समिधमाहार्ष	१९.	£8.	5	अच्युतच्युत्समदो	4.		12
अग्रे सहस्वानभिभू	22.	2.	4	अजं च पचत पश्च अजः पकः स्वर्गे लोके	٩.		१८
अप्रे स्वाहा कृणुहि अप्रो तुषाना वप	٧.	२७.	22	अज्ञामनिज्म पयसा	8.		40
अम्रो सूर्ये चन्द्रमसि	११. ११.	2.	२९ १३		9		80
अग्न्याघेयमयो दीक्षा	११.		(2			१२९.	20
जन्त्र्यावयम्या दावा		J.		131-11 411411			

121

अजाता आसन्

अजाता आसनृतवो	११.	۷.	4	अयो इयन्नियनिति	२०. १३०. १७	
अजा रोह सुकृतां यत्र	۹.	4.	9	अयोपदान भगवो	१९. ३४. ८	
अजिराधिराजौ स्येनौ	9.	७३.	3	अयो यानि च यस्मा	१९. ४८. १	
अजैषं त्वा संछिखित	9.	42.	4	अयो श्वा अस्थिरो	२०. १३०. १९	
अजेष्माद्यालनामाद्या	१६.	ξ.	8	अयो सर्व श्वापदं	११. ९. १०	
अजो अग्निरजमु ज्योति	۹.	4.	0	अदन्त्रि त्वा पिपीलिका	9. 46. 9	
अजो भागस्तपसस्तं	१८.	٦.	4	अद्रच्यो दिवि पृथिव्या	१७. १. १२	
अजो वा इदमग्रे	۹.	4.	20	अदान्यान्त्सोमपान्	२. ३५. ३	
अजोस्यज स्वर्गोसि	۹.	4.	१६ .	अदारसृद्भवतु देव	१. २०. १	
अजो खप्नेरजनिष्ट शोकात्	. s.	१४.	8	अदितिः स्मश्रु वपत्वाप	६. ६८. २	
अजो ह्यप्रेरजनिष्ट शोकाद्	۹.	4.	१३	अदितिद्यौरदितिरन्तरिक्ष	७. ६. १	
अअते व्यअते समअते	१८.	₹.	१८	अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या	१८. ३. २७	
अतः परिज्मन्ना गहि	२0.	90.	4	अदितेईस्तां स्रुचमेतां	११. १. २४	
अतन्द्रो यास्यन्हरितो	१३.	٦.	२८	अदूहमित्यां पूषकम्	२०. १३१. १८	
अतिथीन्प्रति पश्यति	۹.	६(५).	4	अदृश्रनस्य केतवो	१३. २. १८	
अति द्रव श्वानौ सारमेयौ	१८.	٦.	99		२०. ४७. १५	
अति घन्वान्यत्यप	v.	82.	8	अदेवृध्यपतिन्नी	१४. २. १८	
अति धावतातिसरा	4.	٤.	8	अदो यत्ते हृदि श्रितं	६. १८. ३	
अति निहो अति सृधो	٦.	ξ.	4	अदो यदवधावत्यवत्	२. ३. १	
अतिमात्रमवर्धन्त	4.	१९.	2	अदो यदवरोचते	ર. ૭. ર	
अति विश्वान्यरुहदु	१९.	89.	2	अदो यद्देवि प्रथमाना	१२. १. ५५	
अतिसृष्टो अपां वृषभो	१६.	٧.	2	अद्भिरन्नादीभिरन्नमत्ति	१५. १४. ६	
अतीदु शक ओहत	20.	92.	99	अद्भयस्त्वा राजा वरुणो	₹. ₹. ₹	
अतीव यो मस्तो	٦.	१२.	Ę	अद्याग्ने अद्य सवितरद्य	४. ४. ६	
अतो वै॰ प्रा विशत्विन्द्रं	. १५.	20.	8	अद्या मुरीय यदि	८. ४. १५	
अतो वै॰ प्राविशदिन्द्रं	24.	20.	4	अध ते विश्वमनु	२०. १५. २	
अतो वै ब्रह्म च क्षत्रं	24.	₹0.	3	अध त्यं द्रप्सं विभ्वं	१८. १. २१	
अत्यर्धर्च परस्वतः	२०.	१३१.	१९	अध द्रप्सो अंशुमत्या	२०. १३७. ९	
अत्राह गोरमन्वत	२0.	88.	3	अधराखं प्र हिणोमि	4. 22. 8	
अत्रियदः क्रिमयो	٦.	३२.	3	अध रात्रि॰ अक्षौ	१९. ५०. १	
	4.	23.	१०	अध रात्रि॰ हनू	१९. ४७. ८	
अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्	4.	۷.	9	अधरोधर उत्तरेभ्यो	६. १३४. २	
अथ य एवं विदुषा	94.	१२.	4	अघा यथा नः पितरः	१८. ३. २१	
अथ यस्यावात्यो वात्य	१4.	१३.	5.5	अधा हीन्द्र गिर्वण	२०. १००. १	
अथर्वाणं पितरं देवबन्धुं	9.	٦.	8	अधि द्वयोरद्धा	२०. २५. ३	
अथर्वाणो अबञ्चता	१0.	ξ.	२०	अधि नो त्र्तं पृतना	४. २८. ७	
अथर्वा पूर्ण चमसं	१८.	₹.	48	अधि ब्रुहि मा रभथाः	८. २. ७	
अथा ते अन्तमानां	२०.	40.	3	अधि स्कन्द वीरयस्व	५. २५. ८	
	२०.	६८.	3	अधीतीरध्यगादयमधि	२. ९. ३	
भयो इयन्निति	२०.	१३०.	१८	अध्यक्षो वाजी मम	٩. ٦. ७	

122			अन्वश्चिर्यसामम
अध्वर्यवोक्णं दुग्धमंशुं	२०. ८७. १	अनु सूर्यमुदयतां	१. २२. १
अनच्छये तुरगातु	٩. १٥. ٢	अनुस्पष्टो भवत्येषो	२०. ९६. ४
अनडुद्भयस्त्वं प्रथमं	E. 49. 48	अनुहवं परिहषं	१९. ८. ४
अनद्गानिन्द्रः स पशुभ्यो	४. ११. २	अनुहूतः पुनरेहि	4. 30. 9
अनद्गान्दाधार पृथिवी	8. ११. १	अनृक्षरा ऋजवः सन्तु	१४. १. ३४
अनद्गान्दुहे लुकृतस्य	8. 88. 8	अनृणा अस्मिजनृणाः	4. ११७. ३
अनद्वाहं प्लवमन्वा	१२. २. ४८ .	अनेनेन्द्रो मणिना	८. ५. ३
अनन्तं विततं पुरुत्रा	१०. ८. १२	अन्तकाय सृत्यवे नमः	८. १. १
अनपत्यमल्पपशुं	१२. ४. २५	अन्तकोसि मृत्युरसि	१६. ५. २
अनभ्रयः खनमाना	१९. '२. ३	Water St.	१६. ५. ९
अनमित्रं नो अधरा	€. 8o. ₹	अन्तरा द्यां च पृथिवीं	9. 3. 99
अनयाहमोषध्या सर्वाः	8. १८. 4	अन्तरिक्षं जालमासीज्ञाल	८. ८. ५
	₹0. ₹. 8	अन्तरिक्षं दिवं भूमि	१०. ९. १०
अनर्शरातिं वसुदामुप	२०. ५८. २	अन्तरिक्षं घेनुस्तस्या	8. 36. 8
अनवद्याभिः समु जग्म	२. २. ३	अन्तरिक्ष आसां स्थाम	१. ३२. २
अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः	२०. ४०. २	अन्तरिक्षाय स्वाहा	4. 9. 3
	२०. ७०. ४		4. 9. 8
अनस्याः पुताः पवनेन	४. ३४. २	अन्तरिक्षेण पतित	٤. ٥٥. ١
अनागमिल्यतो वरानवित्तेः	१६. ६. १०	अन्तरिक्षेण सह० अयं	४. ३८. ७
अनागोहत्या वै भीमा	१०. १. २९	अन्तरिक्षेण सह ० इमे	४. ३८. ६
अनाधृष्यो जातवेदा	٧. ८٩. १	अन्तरिक्षे वायवे समनमन्	४. ३९. ३
अनाप्ता ये वः प्रथमा	8. 9. 9	अन्तरेमे नभसी घोषो	4. 20. 0
	٩. ६. २	अन्तर्गर्भश्चरति देवता	११. ४. २०
अनामयोपजिहिका	२०. १२९. २०	अन्तर्दघे द्यावापृथिवी	८. ५. ६
अनास्माकस्तद्देवपीयुः	१९. ५७. ५	अन्तर्दावे जुहुता स्वे	६. ३२. १
अनुगच्छन्ती प्राणानुप	१२. ५(३). १६	अन्तर्देशा अबभ्रत	१०. ६. १९
अनुच्छ्य श्यामेन	٩. ٩. ٧	अन्तर्धिर्देवानां परिधि	१२. २. ४४
अनुजिम्नं प्रमृशन्तं	८. ६. ६	अन्तर्धेहि जातवेद	११. १०. ४
अनु ते शुष्मं तुरयन्त	२०. १०५. २	अन्तश्चरति रोचना	६. ३१. २
अनु त्वाग्निः प्राविशदनु	१०. १०. ७		२०. ४८. ५
अनु त्वा रोदसी उमे	२०. ४२. २	अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति	१०. ८. ३२
अनु त्वा हरिणो वृषा	રૂ. હ. ર	अनं पूर्वा रासतां मे	१९. ७. ४
अनुपूर्ववत्सां घेनु	٩. ५. २९	अनाधेन यशसा तेजसा	१३. ४(५). ४
अनु प्रतस्योकसः	२०. ९२. १५		१३. ४(६). ५
अनु प्रवस्यीकसो	२०. २६. ३	अन्य ऊ वु यम्यन्य	१८. १. १६
अनुमतिः सर्वमिदं वभूव	७. २१. ६	अन्यक्षेत्रे न रमसे	५. २२. ९
अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकृते	६. १३१. २	अन्यत्रास्मन्युच्यतु	६. २६. ३
अनु मन्यतामनुमन्यमानः	v. ૨ ૧ . ર	अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो	१२. २. १६
अनुवतः पितुः पित्रो	३. ३०. २	अन्वप्रिरुषसामग्र	9. CO. 8
अनुवता रोहिणी	१३. १. २२		१८. १. २७

अन्वच नोतुमतिर्यम्			123
अन्वद्य नोनुमतिर्यक्षं	v. २१. १	अपादिन्द्रो अपादब्रि	20. 92. 2
अन्वान्त्रयं शीर्षण्यमथो	2. 3	अपादेति प्रथमा पद्वतीनां	٩. १٥. २३
अन्वारभेथामनुसंरमे	६. १२२. ३	अपानति प्राणति	११. ४. १४
अन्विदनुमते त्वं मंससे	૭. ૨ ૄ. ૨	अपानाय न्यानाय	६. ४१. २
अपः समुद्रादिवमुद्दहन्ति	४. २७. ४	अपामग्रिस्तनृभिः	8. 184. 80
अपकामं स्यन्दमाना	३. १३. ३	अपामग्रमसि समुद्रं	१६. १. ६
अप ऋामति सूनृता	१२. ५(१). ६	अपामस्मै वज्रं प्र	१०. ५. ५०
अप ऋम नानदती	१०. १. १४	अपामह दिन्यानामपां	१९. २. ४
अप कामन्पीरुषेया	٥. ११٥. و	अपामार्ग ओपधीनां	8. 80. 6
अपक्रीताः सहीयसी	८. ७. ११	अपामार्गोप मार्धु	8. १८. ७
अपचितः प्र पतत	६. ८३. १	अपामिदं न्ययनं	६. १०६. २
अपचितां लोहिनीनां	٥. ٥٤. ١	अपामूर्ज ओजसो	१९. ४५. ३
अप ज्योतिषा तमो	२०. १६. ५	अपामूर्मिर्मदिनव	२०. २८. ४
अप तस्य हतं तमो	१०. ७. ४०		२०. ३९. ५
अप त्ये तायवो यथा	१३. २. १७	अपावृत्य गार्हपत्यात्	१२. २. ३४
	२०. ४७. १४	अपास्मत्तम उच्छतु	१४. २. ४८
अपथेना जभारेणां	५. ३१. १०	अपि नह्यामि ते बाहू	७. ७३. ५
अप नः शोशुचद्यमग्ने	8. 33. 8	अपि वृश्च पुराणवद्	v. eq. ?
अप न्यधुः पौरुषेयं	१९. २०. १	अपूपवानन्नवांश्वरुरेह	१८. ४. २१
अपपापं परिक्षवं	89. 6. 4	अपूपवानपवांश्वरुरेह	१८. ४. २४
अपमित्यमप्रतीत्तं	६. ११७. १	अपूपवान्क्षीरवांश्वरुरेह	१८. W. १६
अपमृज्य यातुधानानप	8. १८. ८	अपूपवान्वृतवांश्वरुरेह	85. 8. 86
अपरिमितमेव यज्ञ	9. 4. 22	अपूपवान्दधिवांश्वरुरेह	85. 8. 60
अपवासे नक्षत्रा	ą. o. o	अपूपवान्द्रप्सवांश्वरुरेह	१८. ४. १८
अपश्चा दग्धानस्य	१९. ५५. ५	अपूपवान्मधुमांश्वरुरेह	१८. ४. २२
अपर्यं गोपामनिपद्यमान	٩. १٥. ११	अपूपवान्मांसवांश्वरुरेह	१८. ४. २०
अपर्यं युवतिं नीयमानां	₹८. ३. ३	अपूपवात्रसवांश्वरुरेह	१८. ४. २३
अपस्त ओषधीमती	१९. १८. ६	अपूपापिहितान्कुम्भान्	१८. ३. ६८
अप स्तेनं वासो गोअज	१९. ५०. ५		१८. ४. २५
अवस्त्वं धुक्षे प्रथमा	₹0. ₹0. ८	अपूर्वेणोषिता वाचस्ता	१०. ८. ३३
अपां तेजो ज्योतिरोजो	१. ३५. ३	अपेत वीत वि च	१८. १. ५५
अपां फेनेन नमुचेः	२०. २९. ३	अपेतो वायो सविता	8. 24. 8
अपां मा पाने यतमो	4. 29. 6	अपेन्द्र द्विपतो मनो	१. २१. ४
अपां यो अग्रे प्रतिमा	٩. ٧. २	अपेन्द्र प्राचो मधवन्	२०. १२५. १
अपां रसः प्रथमजो	8. 8. 4	अपेमं जीवा अरुधन्	१८. २. २७
अपाः पूर्वेषां हरिवः	२०. ३२. ३	अपेमां मात्रां मिमीमहे	१८. २. ४०
अपागूहत्रमृतां मर्त्येभ्यः	१८. २. ३३	अपेयं रात्र्युच्छत्वपोच्छ	٦. ८. २
अपाङ् प्राङेति स्वधया	٩. १٥. १६	अपेहि मनसस्पते	२०. ९६. २४
अपाओं त उभी बाहू	છ. ૭૨. ૪	अपेह्यरिरस्यरिर्वा	७. ९३. १
अपाद्ग्रे समभवत्	20. ८. २१	अपैतेनारात्सीरसो	4. 8. 9

124			अमावास्ये
अपो दिन्या अचायिषं	૭. 	अभि त्वा वृषभा सुते	२०. २२. १
	१०. ५. ४६	अभि त्वा शूर नोनुमो	२०. १२१. १
अपो देवीरुप ह्रये	₹. 8. ₹	अभि त्वेन्द्र वरिमतः	E. 99. 8
अपो देवीर्मधुमती	१०. ९. २७	अभि त्वोर्णोमि पृथिव्या	१८. २. ५२
अपो निषिश्चन्नसुरः	8. 84. 82	अभि द्युम्नानि वनिन	२०. ६. ७
अपो यदद्रिं पुरुहूत	२०. ७७. ८	अभि प्र गोपतिं गिरे	२०. २२. ४
अपो वामदेन्यं यज्ञं	८. १०(२). १०		२०. ९२. १
अपो वामदेन्येन यहां	८. १०(२). ८	अभि प्र वः सुराधस	२०. ५१. १
अपो दृत्रं विववांसं	२०. ७७. ७	अभि प्रेहि दक्षिणतो	y. ३२v
अप्रजास्त्वं मार्तवत्	८. ६. २६	अभि प्रेहि माप वेन	8. c. q
अप्रपाणा च वेशन्ता	२०. १२८. ८	अभिभूर्यज्ञो अभिभू	६. ९७. १
अप्राणैति प्राणेन	८. ९. ९	अभि वर्धतां पयसामि	६. ७८. २
अप्सरसः० ता मे	७. १०४. ३	अभिवृत्य सपत्नानभि	१. २९. २
अप्सरसः० तास्ते	१४. २: ३४	अभिवृष्टा ओषधयः	११. ४. ६
अप्सु ते जन्म दिवि	ξ. co. ξ	अभि श्यावं न कृशनेभि	२०. १६. ११
अप्सु ते राजन्वरुण	٥. دد. و	अभि हि सत्य सोमपा	२०. ६४. २
अप्सु धूतस्य हरिवः	२०. ३३. १	अभीवर्तेन मणिना	१. २९. १
अप्सु मे सोमो अत्रवी	ę. ६. २	अभीवर्तो अभिभवः	१. २९. ४
अप्सु स्तीमासु वृद्धासु	११. ८. ३४	अभीवस्वः प्र जिहीते	२०. १२७. १०
अप्स्वन्तरमृतमप्सु	8. 8. 8	अभीवृता हिरण्येन	१०. १०. १६
अप्स्वासीन्मातरिश्वा	₹0. ८. ४०	अभीशुना मेया आसन	६. १३७. २
अबोध्यप्रिः समिधा	१३. २. ४६	अभी पुणः सखीना	२०. १२४. ३
अभयं द्यावाष्ट्रियवी	€. 80. १	अभीहि मन्यो तवस	४. ३२. ३
अभयं नः करत्यन्तरिक्ष	१९. १५. ५	अभुत्स्यु प्र देन्या	२०. १४२. १
अभयं मित्राद्भय	१९. १५. ६	अभूतिरुपहियमाणा	१२. ५(४). ८
अभयं मित्रावरुणा	६. ३२. ३	अभृदूतः प्रहितो	१८. ४. ६५
अभागः सन्नप परेतो	४. ३२. ५	अभ्यक्ताक्तां स्वरंकृता	१०. १. २५
अभिकन्दन्त्स्तनयन्	११. ५. १२	अभ्यञ्जनं सुरिम सा	६. १२४. ३
अभि ऋन्द स्तनयार्दयो	8. १५. €	अभ्यन्यदेति पर्यन्य	१३. २. ४३
अभि गोत्राणि सहसा	१९. १३. ७	अभ्यर्चत सुष्टुतिं	9. 69. 8
अभि तं निर्ऋतिर्धत्ता	8. <i>३६.</i> १०	अभ्यावर्तस्व पशुभिः	११. १. २२
अभि तिष्ठामि ते मन्युं	६. ४२. ३	अभ्रं पीवो मजा	٩. ७. १८
अभि तेथां सहमाना	₹. १८. ६	अभ्रातृष्ठीं वरुणापशुष्ठीं	१४. १. ६२
अभि त्यं देवं सविता	७. १५. १	अभ्रातृच्यो अना त्वमना	२०. ११४. १
अभि त्वा जरिमाहित	₹. ११. ८	अभ्रिये दिद्युत्रक्षत्रिये	ર. ૨. ૪
अभि त्वा देवः सविता	१. २९. ३	अमन्महीदनाशवो	२० ११६. २
अभि त्वा पूर्वपीतय	२०. ९९. १	अमा कृत्वा पाप्मानं	४. १८. ३
अभि त्वा मनुजातेन	७. ३८. १	अमा घृतं कृणुते केवल	११. ५. १५
अमि त्वा वर्चसा गिरः	२०. ४८. १	अमावास्यां च पौर्णमासी	१५. २. १४ ७. ८४. ४
अभि त्वा वर्चसासिचन्	и. с. ę	अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो	9. C8. 8

अमासि मात्रां			125
अमासि मात्रां स्वरगा	१८. २. ४५	अयं यो विश्वान्हरितान	4. 22. 2
अमित्रसेनां मधवन्	. 4. 4. 3	अयं लोकः प्रियतमो	4. 30. 80
अमी ये युधमायन्ति	ξ. १ο ξ. ξ	अयं छोको जालमासी	۷. ۷. ۷
अमीषां चित्तानि प्रति	3. 2. 4	अयं वज्रस्तर्पयता	६. १३४. १
अमुक्या यक्ष्मादुरिता	٦. १٥. ६	अयं वस्ते गर्भ पृथिन्या	१३. १. १६
अमुत्रभूयादधि	v. 44. 8	अयं वां घर्मो अश्विना	२०. १३९. ४
अमुत्र सन्निह वेत्येतः	१३. १. ३९	अयं वा उ अग्नि	१4. १0. 4
अमुत्रेनमा गच्छताद्	٩. ३. १०	अयं विष्कन्धं सहतेयं	२. ४. ३
अमृः पारे पृदाक	१. २७. १	अयं स देवो अप्स्वन्तः	१३. ३. १५
अमूनश्वत्थ निः शृणीहि	८. ८. ३	अयं स शिङ्के येन	٩. १٥. ७
अमून्हेतिः पतत्रिणी	६. २९. १	अयं सहस्रमा नो दशे	७. २३. १
अमू ये दिवि सुभगे	ર. ૭. ૪	अयं सहस्रमृपिभिः	२०. १०४. २.
अमूर्या उप सूर्ये	१. ४. २	अयं स्तुवान आगम	₹. ८. २
अमूर्या यन्ति योपितो	१. १७. १	अयं स्नाक्त्यो मणिः	८. ५. ४
अमोतं वासो दद्याद्	٩. ٩. १४	अयि्षयो हतवर्चा	१२. २. ३७
अमोहमस्मि सा त्वं	१४. २. ७१	अयन्महा ते अर्वाहः	२०. १२९. ११
अम्बयो यन्त्यध्वभि	٤. ٧. ٤	अयमग्निः सत्पति	७. ६४. १
अम्भो अमो महः सह	१३. ४(५). ५	अयमग्निरमृमुहद्	३. २. २
अम्भो अरुणं रजतं	१३. ४(५). ६	अयमग्निरुपसद्य इह	५. ३०. ११
अयं प्रावा पृथुबुद्रो	१२. ३. १४	अयमस्तु धनपति	४. २२. ३
अयं जीवतु मा मृतेमं	८. २. ५	अयमा यात्यर्यमा	ξ. ξo. ₹
अयं त इन्द्र सोमो	२०. ५. ५	अयमिद्धै प्रतीवर्त	८. ५. १६
अयं ते अस्म्युप न	४. ३२. ६	अयमिन्द्र वृषाकपिः	२०. १२६. १८
अयं ते कृत्यां विततां	₹0. ₹. ४	अयमु ते समतिस	२०. ४५. १
अयं ते योनिर्ऋत्वियो	इ. २०. १	अयमु त्वा विचर्षणे	२०. ५. १
अयं दर्भो विमन्युकः	६. ४३. १	अयमेमि विचाकशद्	२०. १२६. १९
अयं देवा इहैवास्त्वयं	८. १. १८	अयमौदुम्बरो मणि	१९. ३१. १४
अयं देवानामसुरो वि	१. १०. १	अयस्मये द्वपदे वेधिष	६. ६३. ३
अयं नो नभसस्पतिः	६. ७९. १		£. <8. 8
अयं पन्थाः कृत्येति	१०. १. १५	अयामि घोष इन्द्र	२०. १२. २
अयं पिपान इन्द्र	٩. ४. २१	अया विष्ठा जनयन्	٥. ३. १
अयं प्रतिसरो मणि	८. ५. १	अया ह त्यं मायया	२०. ३६. ६
अयं मणिः सपत्नहा	८. ५. २	अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः	१३. २. २४
अयं मणिर्वरणो विश्व	१०. ३. ३		२०. ४७. २१
अयं मे वरण उरसि	१०. ३. ११	अयुतोहमयुतो म	१९. ५१. १
अयं मे वरणो मणिः	₹0. ₹. ₹	अयोजाला असुरा	१९. ६६. १
अयं मे हस्तो भगवानयं	४. १३. ६	अयोदंष्ट्रो अर्चिषा	८. ३. २
अयं यो अभिशोचयिष्णु	६. २०. ३	अयोमुखाः सूचीमुखा	११. १०. ३
भयं यो भूरिमूलः	६. ४३. २	अरं कामाय हरवों	२०. ३१. २
अयं यो वक्रो विपरु	9. 46. 8	अरंगरो वावदीति	२०. १३५. १३

126			अइमचर्म
अरंषुषो निमज्योन्मज्य	₹0. ४. ४	अल्गण्डून्हन्मि महता	٦. ३१. ३
अरदुपरम	२०. १३१. १५	अवः परेण पर एनावरेण	9. 9. 80
अरसं कृत्रिमं नाद	१९. ३४. ३		१३. १. ४१
अरसं प्राच्यं विषमरसं	8. ૭ . ર	अवः परेण पितरं यो	9. 9. 86
अरसस्त इषो शल्यो	8. 4. 4	अवकादानभिशोचानप्सु	४. ३७. १०
अरसस्य शर्कोटस्य	७. ५८. ५	अवकोल्बा उदकात्मान	८. ७. ९
अरसास इहाहयो	₹0. 8. €	अवऋक्षिणं वृषभं	२०. ८५. २
अरातीयोर्भ्रावृन्यस्य	₹0. ₹. ₹	अव जिह यातुधाना	4. १४. २
अरात्यास्त्वा निर्ऋत्या	₹0. ₹. ७	अव ज्यामिव धन्वनो	4. 84. 8
अरायक्षयणमस्य	२. १८. ३	अव दिवस्तारयन्ति	७. ११२. १
अरायमसृक्पावानं	२. २५. ३	अव द्रप्सो अंशुमती	२०. १३७. ७
अरायान्त्रुमो रक्षांसि	११. ६. १६	अवधीत्कामो मम ये	9. 2. 22
अरिप्रा॰ रिप्रमस्मत्।	१६. १. १०	अव पद्यन्तामेषा	८. ८. २०
अरिप्रा॰ रिप्रमस्मत्। प्रास्म	१०. ५. २४	अव बाधे द्विपन्तं	४. ३५. ७
अरिष्टोहमरिष्टगु	₹0. ₹. ₹0	अव मन्युरवायताव	e. eq. ?
अरुस्राणमिदं महत्	2. 3. 4	अव मा पाप्मन्तसृज	६. २६. १
अर्चत प्रार्चत प्रिय	२०. ९२. ५	अवर्तिरश्यमाना	१२. ५(४). १०
अर्चीम वां वर्घायापो	१८. १. ३१	अवशसा निःशसा	६. ४५. २
अर्जुनि पुनर्वो यन्तु	२. २४. ७	अवश्रक्ष्णमिव भ्रंशदन्त	२०. १३३. ६
अर्धमर्धेन पयसा	4. 2. 9	अव श्वेत पदा जहि	₹0. 8. ₹
अर्थमासाश्च मासा	११. ७. २०	अव सृज पुनरमे	१८. २. १०
अर्बुदिर्नाम यो देव	११. ९. ४	अवसृष्टा परा पत	₹. १९. ८
अर्बुदिश्च त्रिषन्धिश्चा	११. ९. २३	अव स्य शूराध्वनो	२०. ७७. २
अर्भको न कुमारको	२०. ९२. १२	अव स्वराति गर्गरो	२०. ९२. ६
अर्यमणं बृहस्पति	₹. २०. ७	अवाचीनानव जहीन्द्र	१३. १. ३०
अर्यमणं यजामहे	१४. १. १७	अवायन्तां पक्षिणो ये	११. १०. ८
अर्वागन्यः परो अन्यो	११. 4. १०	अवास्तुमेनमस्वग	१२. ५(५). ७
अर्वागन्य इतो अन्यः	११. ५. ११	अविः कृष्णा भागधेयं	१२. २. ५३
अर्वाङेहि सोमकामं	२०. ८. २	अविवै नाम देवतर्ते	१०. ८. ३१
अर्वाङ् परस्तात्त्रयतो	१३. २. ३१	अवीरामिव मामयं	२०. १२६. ९
अर्वाचीनं सु ते मन	२०. १९. २	अवैतेनारात्सीरसौ	٩. ६. ६
भर्वाञ्चं त्वा सुसे रये	२०, २३, ९	अवैरहत्यायेदमा	६. २९. ३
अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो	4. 3. 66	अवो द्वाभ्यां पर एकया	२०. ९१. ४
अर्वावतो न आ गहि	₹0. €. ८	अन्यसभ न्यचसभ	१९. ६८. १
अर्वावतो न आ गहाथो	20, 20, 8	अशिता लोकाच्छिनति	१२. ५(४). ११
2.0	20, 40, 0	अशितावत्यतिथा	٩. ६(३). ٢
अलसालासि पूर्वा	£. \$£. B	अशीतिभिस्तिसृभिः	2. 82. 8
अलावुकं निलातकम्	२०, १३२, २	अभापिनद्धं मधु	20. 24. 6
अलाबूनि पृषातकान्य	२०, १३५, ३	अञ्चन्दती रीयते सं	१२. २. २६
अलिह्नवा जाष्क्रमदा	११. ९. ९	अस्मवर्म० मा दक्षिणाया	4. 80. 2

अध्मवर्म			127
अस्मवर्म० मा दिशा	4. 80. 0	असंज्ञा गन्धेन शुगु	१२. ५(४). ७
अञ्मवर्म० मा ध्रुवाया	4. 80. 4	असंतापं मे हृदयमुर्वी	१६. ३. ६
अक्सवर्म० मा प्रतीच्या	५. १०. ३	असंतापे सुतपसौ	४. २६. ३
अञ्मवर्म० मा प्राच्या	4. 80. 8	असंबाधं मध्यतो	१२. १. २
अञ्मवर्म० मोदीच्या	٧. १٥. ٧	असंबाघे पृथिन्या	१८. २. २०
अञ्मवर्म० मोर्ध्वाया	4. 80. E	असच्छाखां प्रतिष्ठन्तीं	१०. ७. २१
अश्रमदियमर्यमन्	ξ. ξo. ર	असति सत्प्रतिष्ठितं	१७. १. १९
अश्रान्तस्य त्वा मनसा	१९. २५. १	असदन्गावः सदने	७. १०१. १
अश्रृणि कृपमाणस्य	५. १९. १३	असद्भूम्याः समभवत्	४. १९. ६
अश्रेष्माणो अधारयन्	३. ९. २	असन्मन्नादुष्वप्रया	४. ९. ६
अश्लीला तनूर्भवति	१४. १. २७	असपन्नं नो अधरा	८. ५. १७
अश्व इव रजो दुधुवे	१२. १. ५७	असपत्नं पुरस्तात्	१९. १६. १
अश्वत्य खदिरो धवः	२०. १३१. १४		१५. २७. १४
अश्वत्थो दर्भो वीरुधां	८. ७. २०	असर्ववीरश्चरतु	٩. २. १४
अश्वत्थो देवसदन । ततः	१९. ३९. ६	असितं ते प्रलयनमा	१. २३. ३
अश्वत्थो देवसदन ० देवाः	4. 8. 3	असितस्य ते ब्रह्मणा	5. 58. R
	६. ९५. १	असितस्य तैमातस्य	५. १३. ६
अश्वस्य वारो गोशपद्यके	२०. १२९. १८	असि हि वीर सेन्योसि	२०. ५६. २
अश्वस्याश्वतरस्याजस्य	8. 8. 6	असुन्वामिन्द्र संसदं	२०. २९. ५
अश्वस्यास्नः संपतिता	4. 4. 9	असुराणां दुहितासि	६. १००. ३
अश्वाः कणा गावस्तण्डुला	११. ३(१). ५	असुरास्त्वा न्यखनन्	६, १०९. ३
अश्वायन्तो गन्यन्तो	२०. ९६. ५	असूतिका रामायण्यप	E. < 3. 3
अश्वावति प्रथमो गोषु	२०. २५. १	असृप्रमिन्द्र ते गिरा	२०. ७१. १०
अश्वावतीं प्र तर या	१८. २. ३१	असौ मे स्मरतादिति	६. १३०. २
अश्वावतीर्गोमतीर्न	३. १६. ७	असौ या सेना मस्तः	३. २. ६
अश्विना त्वाग्रे मित्रा	3. 8. 8	असौ यो अधराद्वह	२. १४. ३
अश्विना ब्रह्मणा यात	५. २६. १२	असौ हा इह ते मनः	१८. ४. ६६
अश्विना सारघेण० भर्ग	६. ६९. २	अस्तंयते नमोस्तमेष्यते	१७. १. २३
अश्विना सारघेण० वर्च	٩. १. १९	अस्तावि मन्म पूर्व्य	२०.११९. १
अषाळ्हमुग्रं पृतनासु	२०. ९२. १९	अस्तेव सु प्रतरं	२०. ८९. १
अष्ट च मेशीतिश्व	4. 84. 6	अस्त्रा नीलशिखण्डेन	११. २. ७
अष्ट जाता भूता प्रथम	८. ९. २१	अस्याद्वौरस्थात् अस्थ	E. 88. 8
अष्टघा युक्तो वहति	१३. ३. १९	अस्याद्यौरस्यात्० आस्याने	६. ७७. १
अष्टर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ५	अस्य कृत्वा समिघं	११. ८. २९
अष्टाचकं वर्तत	११. ४. २२	अस्थिजस्य किलासस्य	१. २३. ४
अष्टाचक्रा नवद्वारा	१०. २. ३१	अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्य	२. ३३. ६
अष्टादशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १५		२०. ९६. २२
अष्टापदी चतुरक्षी	4. 88. 0	अस्थिस्रंसं परुसंसमा	£. 5R. 5
अष्टार्विशानि शिवानि	१९. ८. २	अस्यीन्यस्य पीडय	१२. ५(७). ९
भष्टेन्द्रस्य पड्यमस्य	८. ९. २३	अस्मा इदु ब्राश्चिद्	₹0. ₹4. ८

7	$\overline{}$	റ
•	_	-
ш	L	

आ घ त्वावान्

अस्मा इदु त्यदनु	२०. ३५. १५	अहं पशूनामधिपा	१९. ३१. ६
अस्मा इदु त्यमुपमं	२०. ३५. ३	अहं प्रतेन मन्मना	२०. ११५. २
अस्मा इदु त्वष्टा	२०. ३५. ६	अहं राष्ट्री संगमनी	४. ३०. २
अस्मा इदु प्र तवसे	२०. ३५. १	अहं रुद्राय घनुरा	४. ३०. ५
अस्मा इदु प्र भरा	२०. ३५. १२	अहं रुद्रेभिर्वसुभि	४. ३०. १
अस्मा इदु प्रय इव	२०. ३५. २	अहं वदामि नेत्त्वं	७. ३९. ४
अस्मा इदु सप्तिमिव	२०. ३५. ५	अहं विवेच पृथिवी	६. ६१. २
अस्मा इदु स्तोमं सं	२०. ३५. ४	अहं वि ज्यामि मयि	१४. १. ५७
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु	१५. १३. ११	अहं सुवे पितरमस्य	४. ३०. ७
अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र	२०. ७१. १२	अहं सोममाहनसं	४. ३०. ६
अस्मिनिन्द्रो नि द्वातु	८. ५. २१	अहन्नहिं पर्वते	٦. ٩. ६
अस्मिन्मणावेकशतं	१९. ४६. ५	अहमस्मि सहमान	१२. १. ५४
अस्मिन्वयं संकसुके	१२. २. १३	अहमस्मि सहमानायो	ર. ૧૮. ષ
अस्मिन्वसु वसवो	१. ٩. १	अहमिद्धि पितुष्परि	२०. ११५. १
अस्मे धेहि श्रवो बृहद्	२०. ७१. १४	अहमेनावुद्तिष्ठिपं	७. १००. २
अस्मै क्षत्रमग्रीषोमा	६. ५४. २	अहमेव वात इव	8. 30. ८
अस्मै क्षत्राणि धारयन्त	७. ८३. २	अहमेव स्वयमिदं	४. ३०. ३
अस्मै ग्रामाय प्रदिश	६. ४०. २	अहमेवास्म्यमावास्या	७. ८४. २
अस्मै द्यावापृथिवी	४. २२. ४	अहल कुश वर्त्तक	२०. १३१. ६
अस्मै भीमाय नमसा	२०. १५. ३	अहश्च रात्री च परि	१५. २. २०
अस्मै मणिं वर्म बघ्नन्तु	८. ५. १०	अहा अरातिमविदः	२. १०. ७
अस्मै मृत्यो अधि त्रहीमं	٠	अहीनां सर्वेषां विषं	१०. ४. २०
अस्य देवाः प्रदिशि	१. ९. २	अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः	६. १२८. ३
अस्य पीत्वा शतऋतो	२०. ६८. ८	अहोरात्रे अन्वेषि	१२. २. ४९
अस्य वामस्य पछितस्य	٩. ٩. १	अहोरात्रे इदं त्रूमः	११. ६. ५
अस्येदिन्द्रो वावृधे	२०. ९९. २	अहोरात्रे नासिके	१५. १८. ४
अस्येदु त्वेषसा रन्त	२०. ३५. ११	अहोरात्रैर्विमितं	१३. ३. ८
अस्येदु प्र बृहि पूर्व्याणि	२०. ३५. १३	अह्ना प्रत्यङ्वात्यो	१५. १८. ५
अस्येदु भिया गिरयश्च	२०. ३५. १४	अहे च त्वा रात्रये	८. २. २०
अस्येदु मातुः सवनेषु	२०. ३५. ७	आकूतिं देवीं सुभगां	१९. ४. २
अस्येदेव प्र रिरिचे	२०. ३५. ९	आकृत्या नो बृहस्पत	१९. ४. ३
अस्येदेव शवसा	२०. ३५. १०	आ ऋन्दय धनपते	२. ३६. ६
अस्येन्द्र कुमारस्य	५. २३. २	आ ऋन्दय बलमोजो	६. १२६. २
अस्यै देवताया उदक	१५. १३. १३	आक्ष्यैकं मणिमेकं	१९. ४५. ५
अस्तामस्त्वा हविषा	१. ३१. ३	आगच्छत आगतस्य	६. ८२. १
अस्वगता परिह्नुता	१२. ५(५). २	आगन्रात्री संगमनी	. ૮૪. ર
अहं गुभ्णामि मनसा	₹. ८. ६	आगादुदगादयं	२. ९. २
	६. ९४. २	आ गावो अग्मन्नुत	४. २१. १
अहं जजान पृथिवी	६. ६१. ३	आ गृह्णीतं सं बृहतं	११. ९. ११
अहं पचाम्यहं ददामि	१२. ३. ४७	आ घ त्वावान्त्मनाप्त	२०. १२२. २

आ घा गमचिद			129
आ घा गमद्यदि	२०. २६. २	आ त्वा हर्यन्तं प्रयुजो	२०. ३२. २
आ घा ता गच्छानुत्तरा	१८. १. ११	आ त्वाहार्षमन्तरभू	ę. co. ę
आङ्गिरसानामाद्यैः	१९. २२. १	आ त्वेता नि पीदतेन्द्र	20. ६८. ११
आचार्य उपनयमानो	११. ५. ३	आथर्वणानां चतुर्ऋचेभ्यः	१९. २३. १
आचार्यस्ततक्ष नभसी	११. 4. 6	आथर्वणीराङ्गिरसी	११. ४. १६
आचार्यो ब्रह्मचारी	११. ५. १.६	आदङ्गा कुविदङ्गा	२. ३. २
आचार्यो मृत्युर्वरुणः	११. ५. १४	आदङ्गिराः प्रथमं	२०. २५. ४
आच्छद्विधानैर्गुपितो	१४. १. ५	आ दत्से जिनतां	१२. ५(६). १०
आच्या जानु दक्षिणतो	१८. १. ५२	आददानमाङ्गिरसि	१२. ५(६). ६
आ जनाय द्वहणे	२०. ३६. ८	आ दधामि ते पदं	२. १२. ८
आजामि त्वाजन्या	३. २५. ५	आदलाबुकमेककम्	२०. १३२. १
आजुह्वान ईड्यो	५. १२. ३	आदह स्वधामनु	२०. ४०. ३
आज्यं विभाति घृतमस्य	۹. 8. ७		२०. ६९. १२
आज्यस्य परमेष्ठिआत	१. ७. २	आदानेन संदानेना	६. १०४. १
आञ्जनं पृथिव्यां जातं	१९. ४४. ३	आदाय जीतं जीताय	१२. ५(६). ११
आअनस्य मदुघस्य	६. १०२. ३	आदित्ते अस्य वीर्यस्य	२०. ७५. ३
आतन्वाना आयच्छन्तो	६. ६६. २	आदित्पश्याम्युत वा	₹. १३. ६
आतिष्ठन्तं परि विश्वे	8. 4.	आदित्य चश्चरा दत्स्व	4. 28. 80
आ तून इन्द्र मद्यग्	२०. २३. १	आदित्य नावमारुक्षः	१७. १. २५
आ तू सुशिप्र दंपते	२०. ९२. १३	आदित्या रुद्रा वसव	२०. १३५. ९
आ ते ददे वक्षणाभ्य	७. ११९. १	आदित्या रुद्रा वसवो जुपन्ता	<i>६९.</i> ११. 8
आ ते नयतु सविता	२. ३६. ८	आदित्या रुद्रा वसवो दिवि	११. ६. १३
आ ते प्राणं सुवामसि	७. ५५. ६	आदित्या ह जरित	२०. १३५. ६
आ ते योनिं गर्भ एतु	३. २३. २	आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो	१२. ३. ४४
आ ते राष्ट्रमिह रोहितो	१३. १. ५	आदित्यैरिन्द्रः सगणो	२०. ६३. २
आ ते सिञ्चामि कुक्ष्यो	२०. ४. २		२०. १२४. ५
आ ते स्तोत्राण्युद्यतानि	4. 88. 8	आदिनवं प्रतिदीन्ने	o. 668. 8
आतोदिनौ नितोदिना	٥. १००. ३	आ देवानामपि पन्था	१९. ५९. ३
आत्मन्वत्युर्वरा नारी	१४. २. १४	आ देवेषु वृश्चते	१५. १२. १०
आत्मानं पितरं पुत्रं	٩. ५. ३٥	आधीपणी कामशल्या	3. 24. 2
आ त्वा गन्नाष्ट्रं सह	ર. ૪. ૧	आनन्दा मोदाः० उच्छिष्टा	११. ७. २६
आ त्वागमं शंतातिभि	४. १३. ५	आनन्दा मोदाः हसो	११. ८. २४
आ त्वाम इधीमहि	१८. ४. ८८	आ नयैतमा रभस्व	٩. ٩. ٤
आ त्वा चृतत्वर्यमा	५. २८. १२	आ नूनं यातमिश्वनेमा	२०. १४१. ४
आ त्वा त्रह्मयुजा हरी	२०. ३. २	आ नूनं रघुवर्तनिं	२०.१४०. ३
	२०. ३८. २	आ नूनमश्चिना युवं	२०. १३९. १
	२०. ४७. ८	आ नूनमश्चिनोर्ऋषि	२०. १४०., २
आ त्वा रुरोह बृहत्यूत	१३. १. १५	आनृत्यतः शिखण्डिनो	8. 30. 0
आ त्वा विशन्तु सुतास	٦. ٩. ٧	आ नो अग्ने सुमतिं	२. ३६. १
आ त्वा विशन्त्वाशवः	२०. ६२. ५	आ नो भर मा परि	4. 0. 8

130			आयुष्पता
आ नो यहां भारती	4. 88. 6	आमणको मणत्सकः	२०. १३०. ९
आ नो यातं दिवो	२०. १४३. ५	आ मध्वो अस्मा असिचन्	२०. ७६. ७
आ जो याहि सुतावतो	२०. ४. १	आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभि	७. १२२. १
आ नो विश्वासु हन्य	२०. १०४. ३	आ मा पुष्टे च पोषे च	3. 80. 9
आम्राणि जत्रवो गुदा	११. ३(१). १०	आ मारुक्षत्पर्णमणि	3. 4. 4
आम्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो	२. ३३. ४	आ मारुश्रदेवमणि	८. ५. २०
	२०. ९६. २०	आमिनोनिति भद्यते	२०. १३१. १
आपः पृणीत भेषजं	१. ६. ३	आ मे धनं सरस्वती	१९. ३१. १०
आप इद्वा॰ तास्ते	q. 98. g	आ मे महच्छतमिषग्	१९. ७. ५
आप इद्धा॰ तास्त्वा	ફ. ૭. ૧	आमे सुपक्वे शबले	4. 29. 8
आ पप्राथ महिना	२०. ८१. २	आयं गौः पृश्चिरक्रमी	६. ३१. १
	२०. ९२. २१	Fault als	२०. ४८. ४
आ पर्जन्यस्य वृष्ट्यो	3. 38. 88	आ यं विशन्तीन्दवो	६. २. २
आपश्चित्पप्यु स्तर्यो	२०. १२. ४	आ यत्पतन्त्येन्यः	२०. ९२. ७
आ पश्यति प्रति पश्यति	8. 20. 8	आ यहुवः शतऋतवा	२०. १२२. ३
आपस्पुत्रासो अभि सं	१२. ३. ४	आयने ते परायणे	६. १०६. १
आपूर्णी अस्य कलशः	₹0. ८. ३	आ यन्ति दिवः पृथिवीं	१२. ३. २६
आपो अग्निं प्र हिणुत	१८. ४. ४०	आयमगन्त्संवत्सरः	₹. १०. ८
आपो अप्रं दिन्या	د. ٥. ٤	आयमगन्त्सविता	٤. ६८. १
आपो अग्रे विश्वमावन्	y. 2. Ę	आयमगन्पर्णमणि	ર. 4. ૧
आपो अस्मान्मातरः	ξ. 48. 2	आयमगन्युवा भिषक्	१०. ४. १५
आपो न देवीरुप	२०. २५. २	आ ययाम सं वबर्ह	٩. ३. ३
आपो न सिन्धुमि	२०. १७. ७	आय वनेनती जनी	२०. १३१. ८
आपो भद्रा घृतमिदाप	इ. १३. ५	आ यात पितरः सोम्यासो	१८. ४. ६२
आपो मौपधीमती	१९. १७. ६	आ यातु मित्र ऋंतुभिः	₹. ८. १
आपो यदः शोचिस्तेन	२. २३. ४	आ यात्विन्द्रः स्वपति	२०. ९४. १
आपो यद्दस्तपस्तेन	२. २३. १	आ याहि सुपुमा हि त	२०. ३. १
आपो यद्दस्तेजस्तेन	२. २३. ५		२०. ३८. १
आपो यद्दोचिंस्तेन	२. २३. ३		२०. ४७. ७
आपो यद्दो हरस्तेन	२. २३. २	आयुरस्मै धेहि जातवेदः	२. २९. २
आपो वत्सं जनयन्ती	8. 2. 6	आयुरस्यायुर्मे दाः	ર. १७. ૪
आपो विद्युदभ्रं वर्ष	४. १५. ९	आयुर्ददं विपश्चितं	६. ५२. ३
आपो हि ष्ठा मयो भुव	١. ٩. ١	आयुर्दा अग्ने जरसं	२. १३. १
आप्नोतीमं लोकमाप्नोत्यमुम	(९. ६(६). १३	आयुर्यत्ते अतिहितं	७. ५५. ३
आ प्र च्यवेथामप	१८. ४. ४९	आयुर्विश्वायुः परि	१८. २. ५५
आ प्रत्यश्चं दाशुषे	. હ. ક ર . ૨	आयुश्च रूपं च नाम	१२. ५(२). ३
आ प्र द्रव परमस्याः	3. 8. 4	आयुषायुष्कृतां जीवा	१९. २७. ८
आप्रुपायन्मधुन	२०. १६. ४	आयुषे त्वा वर्चसे	१९. २६. ३
आबयो अनावयो	६. १६. १	आयुषोसि प्रतरणं	१९. ४४. १
आभूत्या सहजा वज्र	४. ३१. ६	आयुष्मतामायुष्कृतां	3. 38. 6

आ यूथेच				131
आ यूथेव क्षुमति	₹८. ३.	२३	आशीर्ण ऊर्जमुत	२. २९. ३
आ यो धर्माण प्रथमः	4. 2.	2	आशुः शिशानो वृषभो	१९. १३. २
आ रभस्व जातवेद	₹८. ३.	७१	आशृण्वन्तं यवं देवं	६. १४२. २
आ रभस्व जातवेदो	٤. ن.	ę	आ संयतमिन्द्र णः	२०. ३६. १०
आ रभस्वेमाममृतस्य	۷. ٩.	- ?	आ सत्यो यातु मघवाँ	२०. ७७. १
आराच्छत्रुमप बाधस्व	20. ८९.	9	आसीनासो अरुणीना	₹c. ₹. ¥₹
आ रात्रि पार्थिवं रजः	१९. ४७.	9	आसुरी चक्रे प्रयमेदं	१. २४. २
आरादरातिं निर्ऋतिं	٤. ٦.	१२	आ सुष्वयन्ती यजते	4. 82. 8
आरे अभूद्विपमरीद्	₹o. 8.	२६	'आ सुस्रसः सुस्रसो	9. 60. 8
आरेसावस्मदस्तु हेति	१. २६.	,	आसो बलासो भवतु	9. 6. 20
आ रोदसी हर्यमाणो	२०. ३२.	8	आस्नस्ते गाथा अभवन्	१०. १०. २०
आ रोह चर्मीप सीदाग्नि	१४. २.	२४	आस्त्रेयीश्च वास्तेयीश्च	११. ८. २८
आरोहञ्छुको बृहती	१३. २.	४२	आस्यै ब्राह्मणाः स्नपनी	१४. १. ३९
आ रोहत जनित्रीं	₹c. 8.	2	आहं खिदामि ते मनो	६. १०२. २
आ रोहत दिवमुत्तमा	₹८. ३.	£8	आहं तनोमि ते पसो	૪. ૪. ૭
आ रोह तल्पं सुमनस्य	₹8. ₹.	38		E. 909. 3
आ रोहतायुर्जरसं	१२. २.	२४	आहं पितृन्त्सुविदत्राँ	१८. १. ४५
आरोहन्द्याममृतः	१३. १.	83	आ हरयः ससुन्निरे	२०. २२. ५
आ रोहोरुमुप धत्स्व	₹8. ₹.	39		२०. ९२. २
आतिरवर्तिनिर्ऋतिः	₹0. ₹.	१०	आ हरामि गवां क्षीर	२. २६. ५
आर्थेयेषु नि दध	११. १.	33	आहवनीयस्य च वै	१4. ६. १4
आलापाश्च प्रलापाश्च	११. c.	२५	आहार्षमविदं त्वा	८. १. २०
आिंगी च विलिगी	4. १३.	9		२०. ९६. १०
आ विक्ष देवाँ इह	२०. ६७.	4	आहुतास्यभिहुत	६. १३३. २
आवतस्त आवतः	4. 30.	8	आहुत्यान्नाद्यान्नमत्ति	१4. १8. ८
आ वां प्रजां जनयतु	१४. २.	80	द्वच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं	२०. १८. ३
आ वात वाहि भेषजं	8. १३.	3	इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः	२०. ४१. २
आ वामगन्तसुमति	१४. २.	4	इटस्य ते वि चृता	٩. ३. १८
आविः सन्निहितं गुहा	₹0. ८.	Ę	इडया जुह्नतो वयं	3. १०. ११
आविरात्मानं कृणुते	१२. ४.	30	इडायास्पदं घृतवत्	₹. १०. ६
आविष्कृणुष्व रूपाणि	४. २०.	4	इडेवास्माँ अनु वस्तां	७. २८. १
आविष्टिताघविषा	4. 82.	3	इत ऊती वो अजर	२०. १०५. ३
आ वृपायस्व श्वसिहिं	६. १०१.	2	इत एत उदारुहन्	१८. १. ६१
आ वो वहन्तु संप्तयो	२०. १३.	2	इतश्च मामुतश्चावतां	१८. ३. ३८
आशरीकं विशरीकं	१९. ३४.	१०	इतश्च यद्मुतश्च	₹. २०. ३
आशसनं विशसनमधो	88. 8.	२८	इतिहासस्य च वै	१4. ६. १२
आशानामाशापालेभ्य	₹. ३१.	8	इतो जयेतो वि जय	८. ८. २४
आशामाशां वि द्योततां	8. 84.	6	इतो वा सातिमीमहे	२०. ७०. ६
अम्मासाना सौमनसं	१४. १.	४२	इत्यं श्रेयो मन्यमाने	८. ९. २२
आशिषश्च प्रशिषश्च	११. ८.	२७	इदं कसाम्बु चयनेन	१८. ४. ३७

132			इन्द्र एषां नेता
इदं खनामि भेषजं	७. ३९. १	इदमिद्वा उ नापर जरस्यन्	१८. २. ५१
इदं जना उप श्रुत	२०. १२७. १	इदमिद्धा उ नापरं दिवि	१८. २. ५०
इदं जनासो विदय	१. ३२. १	इदमिद्वा उ भेषजमिदं	६. ५७. १
इदंत एकं पर	१८. ३. ७	इदिमन्द्र शृणुहि सोमप	२. १२. ३
इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं	E. 48. 8	इद्मुग्राय वभ्रवे नमो	७. ११४. १
इदं तद्रूपं यदवस्त	१४. १. ५६	इदमुच्छ्रेयोवसानमागां	१९. १४. १
इदं तमति सृजामि	<i>६६.</i> १. ४	इदावत्सराय परिवत्सराय	६. ५५. ३
इदं तृतीयं सवनं	६. ४७. ३	इध्मेन त्वा जातवेदः	१९. ६४. २
इदं ते हन्यं घृतवत्	૭. ૭૦, ૨	इध्मेनाम् इच्छमानो	इ. १५. इ
इदं देवाः शृणुत ये	२. १२. २	इन्दुरिन्द्राय पवत	२०. १३७. ५
इदं पितृभ्यः प्र भगामि	१८. ४. ५१	इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्	२०. ९२. १७
इदं पितृभ्यो नमो	१८. १. ४६	10. 1	२०. १०५. ५
इदं पूर्वमपर नियानं	१८. ४. ४४	इन्द्रं ते मरुत्वन्त	१९. १८. ८
इदं पैद्धो अजायते	₹o. 8. ७	इन्द्रं मित्रं वरुणमग्नि	٩. १٥. २८
इदं प्रापमुत्तमं काण्ड	१२. ३. ४५	इन्द्रं वयं महाधन	२०. ७०. ११
इदं मह्यं मदूरिति	२०. १३१. १०	इन्द्रं वयमनूराघं	१९. १५. २
इदं मे ज्योतिरमृतं	११ १. २८	इन्द्रं वृत्राय हन्तवे	२०. १९. ५
इदं यत्कृष्णः शकुनिरभि	७. ६६. १	इन्द्रं वो विश्वतस्परि	२०. ३९. १
इदं यत्कृष्णः शकुनिरवा	७. ६६. २	The second second	२०. ७०. १६
इदं यत्परमेष्ठिनं	१९. ९. ४	इन्द्रं सोमस्य पीतये	२०. २४. ४
इदं यत्त्रेण्यः शिरो	٤. ८٩. १	इन्द्रः कारुमबूबुध	२०. १२७. ११
इदं व आपो हृदय	३. १३. ७	इन्द्रः पूर्भिदातिरद्	२०. ११. १
इदं वर्ची अग्निना दत्त	१९. ३७. १	इन्द्रः प्राङ्तिष्ठन्दक्षिणा	e. v. 20
इदं विद्वानाञ्जन सत्यं	४. ९. ७	इन्द्रः स दामने कृत	२०. ४७. २
इदं विष्कन्धं सहत	१. १६. ३		२०. १३७. १३
इदं विष्णुविं चऋमे	७. २७. ४	इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु	₹. १७. ४
इदं सदो रोहिणी	१३. १. २३	इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ	७. ९६. १
इदं सवितविं जानीहि	١٥. ٤. ٩		२०. १२५. ६
इदं सु मे नरः शृणुत	१४. २. ९	इन्द्रः सेनां मोहयतु	₹. १. ६
इदं हविर्यातुधाना	٤. ٤. ٤	इन्द्रः स्वर्षा जनयन	२०. ११. ४
इदं हिरण्यं गुल्गुल्व	२. ३६. ७	इन्द्र आशाभ्यस्परि	२०. २०. ७
इदं हिरण्यं विसृहि	१८. ४. ५६		२०. ५७. १०
इदमकर्म नमो अभ्रियाय	२०. १६. १२	इन्द्र इद्धर्योः सचा	२०. ३८. ५
इदमहं रुशन्तं प्राभं	१४. १. ३८		२०. ४७. ५
इदमहमामुष्यायणे	१६. ७. ८		₹0. ७0. ८
इदमाज्यं घृतवज्ञुषाणाः	۹. ۹. ۷	इन्द्र उक्थामदान्यस्मिन्	५. २६. इं
इदमादानमकरं तपसे	ξ. १ ο ૪ . ૨	इन्द्र एतमदीधरद्	€. ८७. ३
इदमापः प्र वहता	v. es. 3	इन्द्र एतां ससृजे	२. २९. ७
इदमायः त्र यहता	e. 4. 28	इन्द्र एषां नेता	१९. १३. ९
व्यानयनवारय क्ष	7. 7. 48	44 111 1111	

इन्द्र ओयधीरसनो			133
इन्द्र ओपधीरसनो	२०. ११. १०	इन्द्रस्य गृहोसि	4. 8. 21
इन्द्र ऋतुं न आ भर	१८. ३. ६७	इन्द्रस्य त्वा वर्मणा	१९. ४६. ४
	२०. ७९. १	इन्द्रस्य नाम गृह्णन्त	१९. ३५. १
इन्द्र ऋतुविदं सुतं	२०. ६. २	इन्द्रस्य नु प्रा बोचं	٩. ٩. ٩
	२०. ७. ४	इन्द्रस्य प्रथमो रथो	₹0. 8. ₹
इन्द्र क्षत्रमभि वाम	७. ८९. २	इन्द्रस्य बाहू स्थविरो	१९. १३. १
इन्द्र चित्तानि मोहय	ર. ર. ર	इन्द्रस्य भाग स्थ	₹0. 4. €
इन्द्र जठरं नन्यो न	२. ५. २	इन्द्रस्य मन्महे	y. ૨૬. ફ
इन्द्र जिह पुमांसं	८. ४. २४	इन्द्रस्य या मही	२. ३१. १
इन्द्र जीव सूर्य जीव	१९. ७०. १	इन्द्रस्य व इन्द्रियेणा	१६. १. ९
इन्द्र जुपस्व प्र वहा	२. ५. १	इन्द्रस्य वचसा वयं	q. 64. q
इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरँ	२०. ८०. १	इन्द्रस्य वरूथमिस	4. 4. 88
इन्द्र त्रिधातु शरणं	२०. ८३. १	इन्द्रस्य वर्मासि	4. 4. 83
इन्द्रत्वा वृषभं वयं	२०. १. १	इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य	१९. १३. १०
	२०. ६. १	इन्द्रस्य शर्मासि	4. ६. १२
इन्द्र त्वोतास आ वयं	२०. ७०. १९	इन्द्रस्योज वोगाय क्षत्र	१०. ५. २
इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे	३. १०. १३	इन्द्रस्योज ० योगाय त्रह्म	20. 4. ?
इन्द्र प्र णो धितावानं	२०. ६. ३	इन्द्रस्योज ० योगाय विश्वानि	٩٥. ٤. ६
इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं	२०. ५. ३	इन्द्रस्योज ० योगाय सोम	१०. ५. ४
इन्द्रमहं वणिजं	३. १५. १	इन्द्रस्योज ० योगायाप्सु	१०. ५. ५
इन्द्रमित्केशिना हरी	२०. २९. २	इन्द्रस्यौज ० योगायेन्द्र	१०. ५. ३
इन्द्रमित्था गिरो ममा	२०. २४. ३	इन्द्रस्यौजो मस्तामनीकं	६. १२५. ३
इन्द्रमिद्गाथिनो बृहद्	२०. ३८. ४	इन्द्रस्योजो वरुणस्य	٩. ४. ८
	२०. ४७. ४	इन्द्रामी काम सरथं	٩. २. ٩
	२०. ७०. ७	इन्द्रामी द्यावापृथिवी	१४. १. ५४
इन्द्रमिद्देवतातय	२०. ११८. ३	इन्द्राणी भसद्वायुः	٩. ७. ८
इन्द्र वाजेषु नोव	२०. ७०. १०	इन्द्राणीमासु नारिषु	२०. १२६. ११
इन्द्रवायू उभाविह	३. २०. ६	इन्द्रादिन्द्रः सोमात्सोमो	११. ८. ९
इन्द्रश्वकार प्रथमं	६. ६५. ३	इन्द्राय गाव आशिरं	२०. २२. ६
इन्द्रश्च मृलयाति नो	२०. २०. ६		२०. ९२. ३
	२०. ५७. ९	इन्द्राय भागं परि	٩. ٧. २
इन्द्रश्च सोमं पिवतं	२०. १३. १	इन्द्राय मदने सुतं	२०. ११०. १
इन्द्र सेनां मोहया	इ. १. ५	इन्द्राय साम गायत	२०. ६२. ५
इन्द्र सोमाः सुता इमे तव	२०. ६. ४	इन्द्राय सोममृत्विजः	E. 2. 8
इन्द्र सोमाः सुता इमे तान्	२०. २४. ५	इन्द्रा याहि चित्रभानो	₹0. ८४. १
इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ	२०. ११. ५	इन्द्रा याहि तूतुजान	२०. ८४. ३
इन्द्रस्तुराषाण्मित्रो	२. ५. ३	इन्द्रा याहि धियेषितो	२०. ८४. २
इन्द्रस्त्रातोत वृत्रहा	१९. १५. ३	इन्द्रा याहि मे हविमदं	4. 2. 2
इन्द्र स्थातर्हरीणां	२०. ६४. ५	इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य	७. ६०. २
इन्द्रस्य कुक्षिरसि	७. ११६. १	इन्द्रावरुणा सुतपाविमं	٥. ६٥. १

134				्रमा उ	त्या
इन्द्रासोमा तपतं रक्ष	c. 8. 1	इन्द्रो यातूनामभवत्	۷.	8.	28
इन्द्रासोमा दुष्कृतो वने	۷. ۷. ٤	इन्द्रो युनक्तु बहुधा	4.	२६.	6.6
इन्द्रासोमा परि वां	८. ४. ६	इन्द्रो राजा जगत	१९.	4.	,
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिव	۷. ۷. ۹	इन्द्रो रूपेणाग्निर्वहेन	8.	22.	9
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो	۷. ۷. ۷	इन्द्रो वलं रक्षितार	₹0.	99.	ę
इन्द्रासोमा समघशंस	c. y. z	इन्द्रो वीर्येणोदकामत्	१९.	89.	9
इन्द्रियाणि शतऋतो	२०. २०. २	इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्घ	₹0.	११.	3
4.4	२०. ५७. ५	इन्द्रो ह चके त्वा	٦.	२७.	3
इन्द्रेण दत्तो वरुणेन	२. २९. ४	इमं ऋत्यादा विवेशायं	१२.	٦.	83
इन्द्रेण मन्युना वयमभि	v. ec. e	इमं गावः प्रजया सं	१४.	٧.	33
इन्द्रेण रोचना दिवो	२०. २८. ३	इमं गोष्टं पशवः सं	٦.	२६.	2
	२०. ३९. ४	इमं जीवेभ्यः परिधिं	१२.	٦.	23
इन्द्रेण सं हि इक्षसे	२०. ४०. १	इमं बञ्जामि ते मणिं	१९.	२८.	8
	२०. ७०. ३	इमं विभिं वरणमायु	१0.	₹.	१२
इन्द्रेन्द्र मनुष्याः	₹. ४. ६	इमं विभिं सुकृतं ते	₹0.	98.	9
इन्द्रेमं प्रतरं कृधि	ę. y. ą	इमं मे अग्ने पुरुषं	ξ.	१११.	8
इन्द्रे ठोका इन्द्रे तप	१०. ७. ३०	इमं मे कुष्ठ पूरुपं	q.	8.	Ę
इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो	२०. ७१. ७	इमं यम प्रस्तरमा	१८.	٧.	60
इन्द्रो अङ्ग महद्भय	२٥. २٥. ٩	इमं यवमष्टायोगैः	ξ.	98.	?
	२०. ५७. ८	इमं रथमधि ये सप्त	۹.	۹.	3
इन्द्रो जघान प्रथमं	१०. ४. १८	इमं वीरमनु हर्षध्व	ξ.	90.	3
इन्द्रो जयाति न परा	E. 96. ?		१९.	१३.	8
इन्द्रो जातो मनुष्ये	8. ११. ३	इमं स्तोममर्हते	₹0.	१३.	3
इन्द्रोतिभिर्वहुलाभिर्नी	७. ३२. १	इमं होमा यज्ञमवतेमं	१९.	2.	. 2
इन्द्रो दधीचो अस्यभि	२०. ४१. १	इम उप्ता मृत्युपाशा	. 6.	۷.	१६
इन्द्रो दिवोधिपतिः	4. 28. 88	इममग्न आयुषे वर्चसे	٦.	२८.	4
इन्द्रो दीर्घाय चक्षस	२०. ३८. ६	इममग्ने चमसं मा वि	१८.	₹.	43
	२०. ४७. ६	इममादित्या वसुना	4.	२८.	8
	२०. ७०. ९	इमिन्द्रं वहिं पत्रिमन्वा	१२.	٦.	80
इन्द्रो ब्रह्मा ब्राह्मणात्	२०. २. ३	इममिन्द्र गवाशिरं	२0.	28.	9
इन्द्रो मदाय वावृधे	२०. ५६. १	इममिन्द्र वर्धय	8.	२२.	2
इन्द्रो मन्यतु मन्यिता	۷. ۷. ٤	इममोदनं नि दधे	8.	₹8.	6
इन्द्रो महा महतो	२०. ९१. १२	इमां खनाम्योपधिं	₹.	१८.	8
इन्द्रो महा रोदसी	२०. ११८. ४	इमां धियं सप्तशीर्व्णी	२0.	99.	8
इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या	१९. १७. ८	इमा भूमिं पृथिवीं	११.	. 4.	9
इन्द्रो मा मरूवान्	१८. ३. २५	इमां मात्रां मिमीमहे	१८.	٦.	36
इन्द्रो मेन्द्रियेणावतु	१९. ४4. ७	इमां शालां सविता	₹.	१२.	R
इन्द्रो मेहिमरन्धयत्	१०. ४. १७	इंमा आपः प्र भरा	₹.	१२.	9
इन्द्रो मेहिमरन्धयन्	१०. ४. १६		۹.	₹.	२३
इन्द्रो यज्डने गृणते	४. २१. २	इमा उत्वा पुरूवसो	₹0.	१०४.	

इमा नारीरविधवाः			135
इमा नारीरविधवाः	१२. २. ३१	इरेव नोप दस्यति	३. २९. ६
	१८. ३. ५७	इपिरा योपा युवति	१९. ४९. १
इमानि यानि पश्चेन्द्रियाणि	१९. ९. ५	इपीकां जरतीमिष्टा	१२. २. ५४
इमा नु कं भुवना	२०. ६३. १	इपुरिव दिग्धा नृपते	4. 86. 84
	२०. १२४. ४	इष्टं च वा एप पूर्त	९. ६(३). १
इमा त्रह्म बृहिद्दः	4. 2. 6	इष्वा ऋजीयः पततु	4. १४. १२
	२०. १०७. ११	इह गावः प्रजायध्व	२०. १२७. १२
इमा त्रह्म त्रह्मवाहः	२०. २३. ३	इह तेसुरिह प्राण	८. १. ३
इमामम्ने शरणिं	ર. १५. ૪	इह त्वा गोपरीणसा	२०. २२. ३
इमामेषां पृथिवीं	१०. ८. ३६	इह पृष्टिरिह रस	इ. २८. ४
इमा याः पञ्च प्रदिशो	३. २४. ३	इह प्र त्रूहि यतमः	८. ३. ८
इमा या देवीः प्रदिश	२. १०. ४	इह प्रियं प्रजाये ते	१४. १. २१
इमा या ब्रह्मणस्पते	१९. ८. ६	इह त्रवीतु य ईमङ्ग	٩. ٩. ٩
इमा यास्तिस्रः पृथिवी	६. २१. १	इहा यन्तु प्रचेतसो	۷. ن. ن
इमा यास्ते शतं हिराः	७. ३६. २	इहेत्य प्राग॰ अक्लिली	२०. १३४. ६
इमास्तिस्रो देवपुरा	५. २८. १०	इहेत्य प्राग० अराला	२०. १३४. १
इमे गृहा मयोभुव	७. ६२. २	इहेत्य प्राग० आप्टे लाहणि	२०. १३४. ५
इमे जीवा वि मृते	१२. २. २२	इहेत्य प्राग० वत्साः	२०. १३४. २
इमे त इन्द्र ते वयं	२०. १५. ४	इहेत्य प्राग० स वै पृथु	२०. १३४. ४
इमे मयूखा उप	१०. ७. ४४	इहेत्थ प्राग० स्थालीपाको	२०. १३४. ३
इमौ युनज्मि ते वह्नी	१८. २. ५६	इहेदसाथ न परो गमायेमं	१४. १. ३२
इयं कल्याण्यजरा	१०. ८. २६	इहेदसाथ न परो गमाथेर्यो	₹. ८. 8
इयं ते धीतिरिद्मु	११. १. ११	इहेमाविन्द्र सं नुद	१४. २. ६४
इयं नारी पतिलोकं	१८. ३. १	इहेह यद्वां समना	२०. १४३. ७
इयं नार्युप त्रूते	१४. २. ६३	इहैधि पुरुष सर्वेण	५. ३०. ६
इयं पित्र्या राष्ट्रयेत्वप्रे	४. १. २	इहैव गाव एतनेहो	રે. १४. ૪
इयं मही प्रति गृह्णातु	११. १. ८	इहैव ध्रुवां नि मिनोमि	३. १२. १
इयं या परमेष्ठिनी	१९. ९. ३	इहैव भ्रुवा प्रति तिष्ठ	३. १२. २
इयं वा उ पृथिवी	१५. १०. ६	इहैव सन्तः प्रति द्वा	६. ११७. २
इयं वीरुन्मधुजाता मधुना	१. ३४. १	इहैव स्तं प्राणापानी	३. ११. ६
इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्रुन्	७. ५८. २	इहैव स्तं मा वि	१४. १. २२
इयं वेदिः परो अन्तः	٩. १٥. १४	इहैव स्त मानु गात	७. ६२. ७
इयं समित्पृथिवी	११. ५. ४	इहैव स्त माप याता	६. ७३. ३
इयममे नारी पर्ति	२. ३६. ३	इहैव हवमा यात	१. १५. २
इयमन्तर्वदति जिह्ना	५. ३०. १६	इहैवाग्ने अधि धारया	७. ८७. ३
इयमेव पृथिवी कुम्भी	११. ३(१). ११	इहेवाभि वि तनूभे	€. €. ₹
इयमेव सा या प्रथमा	3. १०. ४	इहैवैधि धनसनि	१८. ४. ३८
	८. ९. ११	इहैवैधि माप च्योष्ठाः	६. ८७. २
इरा पुंश्वली हसो	१५. २. १९	र्ड् ह्वयन्तीरपस्युव	२०. ९३. ४
इरावेदुमयं दत	२०. १३०. १६	ईजानश्चितमारक्ष	śc. 8. ś 8

136				उरि	तष्ठेतो
ईबानानां सुकृतां	٩. ٩. १२	उत हन्ति पूर्वासिनं	20.	٤.	२७
ईडे अप्रिं स्वावसुं	७. ५२. ३	उतासृतासुर्वत एमि	4.	₹.	9
ईळेन्यो नमस्यस्तिर	२०. १०२. १	उतारब्धान्स्यृणुहि	۷.	₹.	v
ईमीभ्यामयनं जातं	१०. १०. २१	उतासि परिपाणं यातु	8.	۹.	3
ईर्ष्याया भ्राजिं प्रथमां	٠ ٤. ١٤. ١	उतेदानीं भगवन्तः	₹.	१६.	8
ईशां वो मरुतो देव	११. ९. २५	उतेयं भूमिर्धरुणस्य	8.	१६.	3
ईशां वो वेद राज्यं	११. १०. २	उतेब प्रभ्वीस्त	१२.	₹.	२७
ईशान एनमिष्वासः	१4. 4. १4	उतैनां भेदो नाददाद्	१२.	8.	40
ईशानां त्वा भेषजाना	४. १७. १	उत्तेषां पितोत वा	१0.	۷.	२८
ईशाना वार्याणां क्षयन्ती	٧. ٩: ٧	उतो अस्यबन्धुकृदुतो	8.	१९.	8
उक्षानाय॰ वैश्वानर	३. २१. ६	उतो नो अस्या उपसो	२0.	७२.	3
उक्षान्नाय • स्तोमै	२०, १. ३	उत्कसन्तु इदयान्यूर्थः	११.	۹.	२१
उक्ष्णो हि मे पश्चदश	२०, १२६. १४	उत्केतुना बृहता देव	१३.	٦.	9
उग्रंपश्ये राष्ट्रभृत्	६. ११८. २	उत्कामातः परि चेदतप्त	۹.	4.	Ę
उम्रं वनिषदाततम्	२०. १३२. ६	उत्कामातः पुरुष माव	۷.	٤.	8
उग्र इत्ते वनस्पत	१९. ३४. ९	उत्तमेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	१२
उप्र एनं देव इष्वास	१५. ५. ९	उत्तमो अस्योषधीनां	ξ.	१५.	8
उद्रो राजा मन्यमानो	4. 89. 8	उत्तमो अस्योषधी० नद्यायं	१९.	३९.	8
उचा पतन्तमरूणं	१३. २. ३६	उत्तमो अस्योषधी० यमैच्छा	٤.	4.	88
उचैर्घोषो दुन्दुभिः	4. 20. 8	उत्तमी नाम कुष्ठास्युत्तमी	4.	8.	9
उच्छिष्टे द्यावापृथिवी	११. ७. २	उत्तरं द्विषतो मामयं	१0.	ξ.	3 8
उच्छिष्टे नाम रूपं	११. ७. १	उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरा	१२.	₹.	50
उच्छ्रभौषधीनां सार	8. 8. 8	उत्तरस्त्वमधरे ते	8.	२२.	Ę
उच्छ्रयस्व बहुर्भव	६. १४२. १	उत्तराहमुत्तर उत्तरे	₹.	१८.	8
उच्छुश्चमाना पृथिवी	१८. ३. ५१	उत्तरेणेव गायत्री	१0.	۷.	85
उच्छुश्चस्व पृथिवि	१८. ३. ५०	उत्तरेभ्यः स्वाहा	86.	२२.	83
उज्जायतां परशुज्योतिषा	२०. १७. ९	उत्तानपर्णे सुभगे	₹.	१८.	2
उज्जिहीध्वे स्तनयत्यिभ	८. ७. २१	उत्तानायै शयानायै	20.	33.	8
उत मा न्यन्तु देवपत्नी	७. ५१. २	उत्तिष्ठतमा रभेथा	88.	۹.	4
उत देवा अवहितं	8. 83. 8	उत्तिष्ठत सं नहाध्यं	88.	۹.	2
उत नः सुभगाँ अरि	२०. ६८. ६	उत्तिष्ठत सं नह्यध्व	88.	20.	8
उत नम्रा बोभुवती	4. 0. 6	उत्तिष्ठता प्र तरता	१२.	٦.	२७
उत पुत्रः पितरं	4. 8. 6	उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य	9.	७५.	8
उत प्रहामतिदीवा	७. ५२. ६	उत्तिष्ठ त्वं ॰ अयं	88.	20.	4
	२०. ८९. ९	उत्तिष्ठ त्वं ॰ भअन्	88.	۹.	4
ं उत मुबन्तु नो निदो	२०. ६८. ५	उत्तिष्ठकोजसा सह	20.	82.	3
उत यत्पतयो दश	4. 80. 6	उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रवीकः	१८.	3.	6
उत यो द्यामतिसर्पा	8. 84. 8	उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते	१९.	£ 3.	,
उत खेत आशुपत्वा	२०. १३५. ८	उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्ती	88.	٦. ٦.	१९
उत स्म सद्य हर्यतस्य	२०. ३१. ५	उत्तिष्ठेतो विश्वावसो	88.		-

उत्तुदस्त्वोत्तुदतु			137
उत्तुदस्त्वोत्तुदतु मा	३. २५. १	उदीरयत मस्तः समुद	8. 84. 4
उत्ते स्तभ्रामि पृथिवीं	१८. ३. ५२	उदीराणा उतासीना	12. 1. 26
उत्ता द्यौरुत्पृथिन्युत्	८. १. १७	उदीर्घ्व नार्यभि जीवलोकं	₹८. ३. २
उत्ता मन्दन्तु स्तोमाः	२०. ९३. १	उदुत्तमं वरुण पाश	٠. ٧٠. ١
उत्वा मृत्योरपीपर	८. १. १९		१८. ४. ६९
उत्त्वा यज्ञा त्रह्मपूता	१३. १. ३६	उदु त्यं जातवेदसं	१३. २. १६
उत्त्वा वहन्तु मस्त	१८. २. २२		२०. ४७. १३
उत्त्वाहार्षं पञ्चशलादयो	८. ७. २८	उद् त्ये मधुमत्तमा	₹0. ₹0. ₹
उत्थापय सीदतो बुध्न	१२. ३. ३०		२०. ५९. १
उत्पुरस्तात्सूर्य एति	५. २३. ६	उदुत्सं शतधारं	\$. 28. B
उत्समक्षितं व्यचन्ति	४. २७. २	उदु ब्रह्माण्यैरत	२०. १२. १
उत्सूर्यो दिव एति	६. ५२. १	उदुषा उदु सूर्य	g. g. ર
उदगातां० प्रेहामृतस्य	६. १२१. ३	उदेणीव वारण्यभि	4. 88. 88
उदगातां० वि क्षेत्रियस्य	۶. ८. १	उदेनं भगो अग्रभी	८. १. २
उदगादयमादि त्यो	१७. १. २४	उदेनमुत्तरं नयाग्रे	E. 4. 8
उद्यभं परिपाणा	४. २०. ८	उदेहि वाजिन्यो अप्स्व	१३. १. १
उदङ् जातो हिमवतः	4. 8. 6	उदेहि वेदिं प्रजया	११. १. २१
उदन्वती द्यौरवमा	१८. २. ८८	उद्गा आजदङ्गिरोभ्य	२०. २८. २
उदपूरिस मधुपूरिस	१८. ३. ३७		२०. ३९. ३
उदपुतो न वयो	२०. १६. १	उद्देदिभ श्रुतामधं	२०. ७. १
उदपुतो मरुतस्ताँ	६. २२. ३	उद्धर्वन्तां मघवन्	3. 84. 8
उदरात्ते क्लोम्नो नाभ्या	٩. ८. १२	उद्धर्षणं मुनिकेशं	८. ६. १७
उदसौ सूर्यो अगादुदिदं	१. २९. ५	उद्गिन्दतीं संजयन्ती	8. 34. 1
उदस्य केतवो दिवि	१३. २. १	उद्यस्त्वं देव सूर्य	१३. १. ३२
उदस्य श्यावी विथुरी	٥. १००. १	उद्यच्छध्वमप रक्षो	१४. १. ५९
उदह्वमायुरायुषे ऋत्वे	१८. २. २३	उद्यते नम उदायते	१७. १. २२
उदायुरुद्धलमुत्कृतमृत्	4. 9. 6	उद्यद्वभस्य विष्टपं	२०. ९२. ४
उदायुषा समायुषो	३. ३१. १०	उद्यन्नादित्यः क्रिमीन्	२. ३२. १
उदितस्त्रयो अक्रमन्	४. ३. १	उद्यन्नश्मीना तनुषे	१३. २. १०
उदिद्युदिहि॰ द्विषंश्व	१७. १. ६	उद्यानं ते पुरुष	८. १. ६
उदिद्युदिहि॰ यांश्च	१७. १. ७	उद्योधन्त्यभि वल्गन्ति	१२. ३. २९
उदिन्वस्य रिच्यतेंशो	२०. ५९. ३	उद्द ऊर्मिः शम्या	१४. २. १६
उदिमां मात्रां मिमीमहे	१८. २. ४३	उद्धयं तमसस्परि	છ. ૧૧. હ
उदीची दिक्सोमो	३२७. ४	उद्धाज आ गन्यो	१३. १. २
उदीचीनैः पथिभिर्वायु	१२. २. २९	उद्देपमाना मनसा	4. 28. 2
उदीच्यां त्वा दिशि पुरा	१८. ३. ३३	उद्देपय त्वमर्बुदे	११. ९. १८
उदीच्या दिशः शालाया	९. ३. २८	उद्देपय सं विजन्तां	११. ९. १२
उदीच्यै त्वा दिशे सोमा	१२. ३. ५८	उन्माद्यत मस्त	£. {30. W
उदीरतामवर उत्परास	१८. १. ४४	उन्सुञ्चन्तीर्विवरुणा	2. v. to
उदीरय पितरा जार आ	१८. १. २३	उन्मुख पाशांस्त्वमग्र	६. ११२. २

138			ऊसभ्यां ते
उपजीका उद्धरन्ति	२. ३. ४	उपाहृतमनुबुद्धं निखातं	१०. १. १९
उपजीका स्थोप	१९. ६९. २	उपेहोपपर्चनास्मिन्	٩. ४. २३
उप त्वा कर्मजूतये	२०. १४. २	उपैनं विश्वरूपाः सर्वरूपाः	९. ७. २६
	२०. ६२. २	उपो ते बध्वे बद्धानि	१३. ४(४). १७
उप त्वा देवो अग्रभी	७. ११५. ३	उपोत्तमेभ्यः स्वाहा	१९. २२. ११
उप त्वा नमसा वयं	3. 84. 0	उपोहश्च समूहश्च	ર. ૨૪. ૭
उप द्यामुप वेतस	१८. ३. ५	उभयं शृणवच्च न	२०. ११३. १
उप द्रव पयसा गोधु	७. ७७. ६	उभयोरग्रभं नामास्मा	१९. ३८. ३
उप नः सवना गहि	२०. ५७. २	उभा जिभ्यथुर्न परा	७. ४५. १
	२०. ६८. २	उभाभ्यां देव सवितः	६. १९. ३
उप नः सुतमा गहि	२०. २४. १	उभावन्ती समर्पसि	१३. २. १३
उप नो न रमिस	२०. १२७. १४	उमे नमसी उभयांश्व	१२. ३. ६
उपप्रवद मण्डूकि	8. १५. १४	उभोभयाविन्नुप धेहि	८. ३. ३
उप प्रागात्सहस्राक्षो	६. ३७. १	उयं यकांशलोकका	२०. १३०. २०
उप प्रागादेवो अमी	१. २८. १	उरुं नो लोकमनु नेषि	१९. १५. ४
उप प्रियं पनिप्रतं	७. ३३. १	उरुः कोशो वसुधान	११. २. ११
उपन्दे पुनर्वी यन्तु	२. २४. ६	उरुः पृथुः सुभूर्भुवः	१३. ४(६). १
उपमितां प्रतिमिता	٩. ३. १	उरुः प्रथस्व महता	११. १. १९
उप मौदुम्बरो मणिः	१९. ३१. ७	उरुगूलाया दुहिता	५. १३. ८
उप श्रेष्ठा न आशिषो	४. २५. ७	उरुव्यचसाम्रेर्धामा	५. २७. ८
उपश्वसे द्ववये सीदता	११. १. १२	उरुव्यचा नो महिषः	٩. ٤. ٧
उप श्वासय पृथिवीमुत	६. १२६. १	उरूणसावसुतृपा	१८. २. १३
उप सर्प मातर भूमि	१८. ३. ४९	उर्वश्र मा चमसश्र	१६. ३. ३
उप स्तृणीहि प्रथय	१२. ३. ३७	उर्वीरासन्परिधयो	१३. १. ४६
उप स्तृणीहि बल्बज	१४. २. २३	उल्कयातुं शुशुल्कयातुं	८. ४. २२
उपस्थास्ते अनमीवा	१२. १. ६२	उल्लं मुसले यश्र	१०. ९. २६
उप हरति प्रति	٩. ६(५).	उवे अम्ब सुलाभिके	२०. १२६. ७
उप हरति हवींच्या	९. ६(२). ३	उशतीः कन्यला इमाः	१४. २. ५२
उपहन्यं विषूवन्तं	११. ७. १५	उशन्तस्त्वेधीमह्युशन्तः	१८. १. ५६
उपहूता इह गाव	७. ६२. ५	उशन्ति घा ते अमृतास	१८. १. ३
उपहूता नः पितरः	१८. ३. ४५	उपसे नः परि देहि	१९. ५०. ७
उपहूता भूरिधनाः	७. ६२. ४	उपस्पतिर्वाचस्पतिना	१६. ६. ६
उपहूतो मे गोपा	१६. २. ३	उषाः पुंश्वली मन्त्रो	१५. २. १३
उपहूतो वाचस्पति	6. 6. 8	उषा अप स्वसुस्तमः	१९. १२. १
उपहूतौ सयुजी	€. १४०. ३	उषा देवी वाचा संविदाना	१६. ६. ५
उप ह्रंये सुदुषां	v. vv. v	उषो यस्माहुष्वप्न्या	१६. ६. २
	۹. १٥. ४	उष्ट्रा यस्य प्रवाहणो	२०. १२७. २
उपावसृज त्मन्या समअन्	4. 82. 80	ऊती शचीवस्तव	२०. ३३. ३ २. ३३. ५
उपास्तरीरकरो लोक	१२. ३. ३८	ऊरुभ्यां ते अष्ठीवद्भगां	
उपास्मान्त्राणो ह्रयता	१९. ५८. २		२०. ९६. २१

उरू पादावष्टीवन्तौ			139
ऊरू पादावष्टीवन्तौ	११. ८. १४	ऋतवः पक्तार आर्तवाः	११. ३(१). १७
ऊर्ज विभ्रद्वसुवनिः	७. ६२. १	ऋतवस्तमबभ्रता	₹0. ₹. ₹८
ऊर्ज एहि स्वध एहि	 ₹ • (₹). 	ऋतस्य च वे स	१4. ६. ६
ऊर्जमस्मा ऊर्जस्वती	२. २९. ५	ऋतस्य पन्थामनु तिस्र	८. ९. १३
ऊर्जस्वती पयस्वती	٩. ३. १६	ऋतस्य पन्थामनु पश्य	१८. ४. ₹
ऊर्जी च वा एप स्फातिं	९. ६(३). ३	ऋतस्यर्तेनादित्या	६. ११४. २
ऊर्जे त्वा नलाय त्वा	१९. ३७. ३	ऋतावानं वैश्वानर	६. ३६. १
ऊर्जो भागो निहितो	११ १. १५	ऋतुभिष्ट्वार्तवैरायुषे	५. २८. १३
ऊर्जो भागो य इमं	१८. 8. 48		१९. ३७. ४
ऊर्ध्व भरन्तमुदकं	१०. ८. १४	ऋतुभ्यष्ट्रातिवेभ्यो माद्भवः	₹. १०. १०
ऊर्ध्वः सुप्तेषु जागार	११. 8. २५	ऋतूनां च वै स आर्तवानां	१५. ६. १८
ऊर्ध्वस्तिष्ठतु रक्षन्	१९. ४६. २	ऋतून्त्रूम ऋतुपती	११. ६. १७
ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतये	२०. ४५. ३	ऋतून्यज ऋतुपती	₹. १०. ९
ऊर्ध्वा अस्य सिमधो	4. 20. ?	ऋतेन गुप्त ऋतुभिश्व	१७. १. २९
ऊर्ध्वा दिग्बृहस्पति	३. २७. ६	ऋतेन तष्टा मनसा	११. १. २३
ऊर्ध्वा यस्यामितर्भा	७. १५. २	ऋतेन स्थूणामधि रोह	₹. १२. ६
ऊर्थ्वायां त्वा दिशि पुरा	१८. ३.३५	ऋधझन्नो योनिं य	4. 2. 2
ऊर्ध्वाया दिशः शालाया	٩. ३.३٥	ऋभुरिस जगच्छन्दा	६. ४८. २
ऊर्ध्वाये त्वा दिशे	१२. ३. ६०	ऋषिभ्यः स्वाहा	१९. २२. १४
ऊर्ध्वो नु सृष्टास्तिर्यङ्	१०. २. २८	ऋषीणां प्रस्तरोसि	१६. २. ६
ऊर्ध्वो बिन्दुस्दचरद्	१०. १०. १९	ऋषी बोधप्रतीबोधाव	५. ३०. १०
ऊर्ध्वो रोहितो अधि	१३. १. ११	एकं पादं नोत्खिद्ति	११. ४. २१
ऊर्वोरोजो जङ्घयोर्जवः	१९. ६०. २	एकं रजस एना परो	4. 88. E
ऋक्साम यजुरुच्छिष्ट	११. ७. ५	एकचर्क वर्तत एकनेमि	१०. ८. ७
ऋक्सामाभ्यामभिहितौ	१४. १. ११	एकपदी द्विपदी सा	१३. १. ४२
ऋचं साम यजामहे	७. ५६. १	एकपाद्० चतुष्पाचक्रे	१३. ३. २५
ऋचं साम यदप्राक्षं	v. 4v. ?	एकपाद्० द्विपाद्व	१३. २. २७
ऋचः पदं मात्रया	٩. १٥. १९	एकया च दशिभश्चा	છ. ૪. १
ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो	१५. ३. ६	एकरात्रो द्विरात्रः	११. ७. १०
ऋचः सामानि च्छन्दांसि	११. ७. २४	एकर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. २०
ऋचां च वे स साम्नां	१५. ६. ९	एकशतं ता जनता	५. १८. १२
ऋचा कपोतं नुदत्	६. २८. १	एकशतं लक्ष्मयो मर्त्यस्य	७. १२०. ३
ऋचा कुम्भीमध्यम्रो	e. 4. 4	एकशतं विष्कन्धानि	3. 9. 8
ऋचा कुम्भ्यधिहिता	११. ३(१). १४	एका च मे दश च	q. १q. १
ऋचो अक्षरे परमे	٩. १٥. १८	एकादशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ८
ऋजीपी वज्री वृपभ	२०. १२. ७	एकानृचेभ्यः स्वाहा	१९. २३. २२
ऋणाद्दणमिव संनयन्	१९. ४५. १	एकाष्टका तपसा	३. १०. १२
ऋतं शंसन्त ऋजु	२०. ९१. २	एकैकयेषा सृष्ट्या	३. २८. १
ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं	११. ७. १७	एको गौरेक एकऋषि	८. ९. २६
ऋतं हस्तावनेजनं	११. ३(१). १३	पकोनविंशतिः स्वाहा	१९. २३. १६

एव इवाय

4	7	,	1
	4	۱	•

एको बहूनामसि	४. ३१. ४	एनश्चिपङ्किका हविः	२०. १३०. ११
एको वो देवोप्यतिष्टत्	३. १३. ४	एना व्याघ्रं परिषस्वजानाः	8. 6. 0
एजदेजदजग्रभं	8. 4. 8	एनीर्घाना हरिणीः	₹<. 8. ≸8
एतं पृच्छ कुहं पृच्छ	२०. १३०. ५	एन्द्र नो गधि प्रियः	२०. ६४. १
एतं मागं परि ददामि	६. १२२. १	एन्द्रवाहो नृपतिं वज्र	₹0. ९४. ३
एतं वो युषानं प्रति	٩. ४. २४	एन्द्र सानसिं रियं	२०. ७०. १७
एतं सधस्थाः परि	६. १२३. १	एन्येका स्येन्येका	६. ८३. २
एत उ त्ये पतयन्ति	८. ४. २०	एभिर्द्धभिः सुमना	२०. २१. ४
एतत्ते तत स्वधा	१८. ४. ७७	एमं पन्थामरुक्षाम	₹8. २. ८
एतत्ते ततामह	१८. ४. ७६	एमं भज प्रामे अश्वेषु	४. २२. २
एतत्ते देवः सविता	१८. ४. ३१	एमं यहामनुमतिर्जगाम	७. २१. ५
एतत्ते प्रततामह	१८. ४. ७५	एमां कुमारस्तरुण	३. १२. ७
एतत्त्वा वासः प्रथमं	१८. २. ५७	एमा अगुर्योषितः	११. १. १४
एतदा रोह वय	१८. ३. ७३	एमाशुमाशवे भर	२०. ६८. ७
एत देवा दक्षिणतः	११. ६. १८	एमेनं सृजता सुते	२०. ७१. ८
एतद्धि शृणु मे वचो	१०. १. २८	एयमगन्दक्षिणा	१८. ४. ५०
एतद्वा उ स्वादीयो	९. ६(३). ९	एयमगन्नोपधीनां	४. ३७. ६
एतद्वे ब्रभ्नस्य विष्टत्	११. ३(३). १	एयमगन्पतिकामा	२. ३०. ५
एतद्दे विश्वरूपं	٩. ७. २५	एयमगन्बर्हिषा	५. २६. ६
एतद्वो ज्योतिः पितर	٩. ५. ११	एवा ते हारियोजना	२०. ३५. १६
एतद्दो बाह्मणा हवि	१२. ४. ४८	एवा त्वं देव्यझ्ये	१२. ५(७). ४
एतमिध्मं समाहितं	१०. ६. ३५	एवा नूनमुप स्तुहि	२०. ६६. २
एतस्माद्वा ओदनापं	११. ३(३). ३	एवानेवाव सा गरत्	१६. ७. ४
एता अश्वा आ प्लवन्ते	२०. १२९. १	एवा पतिं द्रोणसाचं	२०. ९४. ४
एता एना व्याकर	७. १२०. ४	एवा पाहि प्रत्नथा	२०. ८. १
एता देवसेनाः सूर्यकेतवः	५. २१. २१	एवा पित्रे विश्वदेवाय	२०. ८८. ६
एतास्ते अग्ने समिधः	4. 29. 88	एवा महान्बृहदिवो	4. 2. 9
एतास्ते अप्रे समिध	१९. ६४. ४		२०. १०७. १२
एतास्ते असौ धेनवः	१८. ४. ३३	एवा रातिस्तुवीमघ	२०. ६०. २
एतास्त्वाजोप यन्तु	٩. ٧. १५	एवा हि ते विभूतय	२०. ६०. ५
एतु तिस्रः परावत	६. ७५. ३		२०. '७१. ५
एते अस्मिन्देवा एकवृतो	१३. ४(१). १३	एवा ह्यसि वीरयुरेवा	२०. ६०. १
एते त इन्द्र जन्तवो	૭. ५६. ६	एवा ह्यस्य काम्या	२०. ६०. ६
एते वै प्रियाश्चाप्रिया	٩. ६(३). ६		२०. ७१. ६
एते स्तोमा नरां नृतम	२०. ३७. १०	एवा ह्यस्य सृतृता	२०. ६०. ४
एतो न्विन्द्रं स्तवाम	२०. ६५. १		२०. ७१. ४
एतौ प्रावाणौ सयुजा	११. १. ९	एवेदिन्द्रं वृषणं	२०. १२. ६
एदं बहिंरसदो मेध्यो	१८. ४. ५२	एवैवापागपरे सन्तु	२०. ९४. ७
एदु मध्वो मदिन्तरं	२०. ६४. ४	एवो ष्वस्मनिर्ऋते	€. ८४. ३
एधोस्येधिषीय समिद्रसि	૭. ૧.૪. ૪	एव इवाय मामहे	२०. १२७. ३

एष ते यज्ञो			141
एप ते यहा यहापते	७. १०२. ६	ओष दर्भ सपत्नान्मे	१९. २९. ७
एष यहानां विततो	४. ३४. ५	ओषधयो भूतभन्य	११. ५. २०
एप वा अतिथि	٩. ६(३), ٥	ओषधीनामहं वृण	१०. ४. २१
एव स्य ते तन्वो	२०. ६७. ६	ओषधीभिरन्नादीभि	१५. १४. १२
एषा ते कुलपा राजन्	₹, ₹₩, ₹	ओषधीरेव रयन्तरेण	८. १०(२). ७
एषा ते राजन्कन्या	१. १४. २	ओषधीरेवास्मै रथन्तर	८. १०(२). ٩
एषा त्वचां पुरुषे	१२. ३. ५१	अं ान्ती समोपन्ती	१२, ५(६). ८
एषा पश्चन्त्सं क्षिणाति	३. २८. २	आदुम्बरेण मणिना	१९. ३१. १
एषामहं समासीनानां	७. १३. ३	कः काष्ण्याः पयः	२०. १३०. ४
एषामहमायुधा सं	ર. ૧૯. ૧	कः पृश्चिं घेतुं वरुणेन	७. १०९. १
एषा सनज्ञी सनमेव	₹0. ८. ₹0	कः सप्त खानि वि	१०. २. ६
एह यन्तु पशवो ये	२. २६. १	क इदं कस्मा अदात	इ. २९. ७
एह यातु वरुणः सोमो	६. ७३. १	क ई वेद सुते सचा	२०. ५३. १
एहि जीवं त्रायमाणं	४. ९. १		२०. ५७. ११
एह्यस्मानमा तिष्ठाश्मा	4. 13. R	क एषां कर्करी लिखत्	२०. १३२. ८
ऐतु देवस्त्रायमाणः	18, 38, 1	क एषां दुन्दुभिं हनत	२०. १३२. ९
ऐतु प्राण ऐतु मन	५, ३०, १३	कण्वः कक्षीवान्पुरुमीढो	१८. ३. १५
ऐनं निकामी गच्छति	१५. ११. ११	कण्वा इन्द्रं यदक्रत	२०. १३८. ३
ऐनं प्रियं गच्छति	१५, ११, ७	कण्वा इव भृगवः	२०. १०. २
ऐनं ब्रह्म गच्छति	१4. १0. ८		२०. ५९. २
ऐनं वशो गच्छति	१५. ११. ९	कण्वेभिर्धृष्णवा धृपद्	२०. ५२. ३
ऐनं श्रद्धा गच्छत्यैनं	१५. ७. ५		२०. ५७. १६
ऐनमापो गच्छत्यैनं	१५. ७. ३	कतरत्त आ हराणि	२०. १२७. ९
ऐनमिन्द्रियं गच्छती	१५. १०. १०	कति देवाः कतमे त	१०. २. ४
ऐनान्यतामिन्द्रामी	€. १०४. ३	कति नु वशा नारद	१२. ४. ४३
ऐन्द्राग्नं पावमानं	११. ७. ६	कयं गायत्री त्रिवृतं	८. ९. २०
ऐन्द्राग्नं वर्म बहुलं	८. ५. १९	कथं महे असुराया	4. ११. १
ऐभिरमे सरथं	२०, १३, ४	कथं वातो नेलयति	१०. ७. ३७
ऐषां यज्ञमुत वर्ची	٧. ٩. ٧	कदा मर्तमराधसं	२०. ६३. ५
ऐपु नह्य वृषाजिनं	६. ६७. ३	कदु द्युम्नमिन्द्र त्वावतो	२०. ७६. ४
ओको अस्य मूजवन्त	4. 22. 4	कदु स्तुवन्त ऋतयन्त	२०. ५०. २
ओ चित्सखायं सख्या	. १८. १. १	कदू न्वस्याकृतमिन्द्र	२०. २७. ३
ओजश्च तेजश्च सहश्च	१२. ५(२). १	कन्नव्यो अतसीनां	२०. ५०. १
ओजस्तदस्य तित्विष	२०, १०७. २	कपृत्ररः कपृथमुद्	२०. १३७. २
ओजोस्योजो मे	२. १७. १	कत्रु फलीकरणाः	११. ३(१). ६
ओता आपः कर्मण्या	६. २३. २	कया नश्चित्र आ भुव	२०. १२४. १
ओते मे॰ इन्द्रश्वाप्रिश्च	4. 23. 8	करम्भं कृत्वा तिर्यं	४. ७. ३
ओते मे॰ इन्द्रश्वाग्निश्चर्ध्या	ę. ୧ ୪. ३	करीषिणीं फलवतीं	१९. ३१. ३
ओदन एवौदनं प्राशीत्	११. ३(१). ३१	कर्करिको निखातकः	२०. १३२. ३
ओदनेन यहाव्चः	११. ३(१). १९	कर्णाभ्यां ते कङ्क्ष्यभ्यः	8
		4	

142			केनेयं भूमिर्विहिता
कणां श्वावित्तद्ववीद्	५. १३. ९	कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च	१३. ४(२). १
कर्शफस्य विशफस्य	ર. ૧. ૧	कुतः केशान्कुतः स्नाव	११. ८. १२
कर्षेदेनं न चैनं	१५. १३. १२	कुत इन्द्रः कुतः सोमः	११. ८. ८
कल्याणि सर्वविदे मा	६. १०७. ४	कुतस्ती जाती कतमः	८. ९. १
कविर्न निण्यं विद्थानि	२०. ७७. ३	कुम्भीका दूपीकाः	१६. ६. ८
कश्यपस्त्वामसृजत	८. ५. १४	कुलायं कृणवादिति	२०. १३२. ५
कश्यपस्य चक्षुरसि	४. २०. ७	कुलायेधि कुलायं	९. ३. २०
कस्तं प्रवेद क उतं	٩. १. ६	कुवित्सस्य प्र हि वर्ज	२०. ७८. ३
कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो	२०. ७६. ३	कुविदङ्ग यवमन्तो	२०. १२५. २
कस्त्वा सत्यो मदानां	२०. १२४. २	कुहाकं पककं पृच्छ	२०. १३०. ६
कस्मादङ्गाद्दीप्यते	१०. ७. २	कुहूं देवीं सुकृतं	७. ४९. १
कस्मान् गुल्फावधरा	१०. २. २	कुहूर्देवानाममृतस्य	७. ४९. २
कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि	१०. ७. १	कूटयास्य सं शीर्यन्ते	१२. ४. ३
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति	₹0. ७. ३	कृणुत धूमं वृपणः	११. १. २
कस्ये मृजाना अति	१८. ३. १७	कृणोमि ते प्राजापत्य	३. २३. ५
कामस्तद्ये समवर्तत	१९. ५२. १	कुणोमि ते प्राणापानी	८. २. ११
कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य	٩. २. ६	कृतं न श्वन्नी वि चिनोति	२०. १७. ५
कामेन मा काम आगन्	१९. ५२. ४	कृतं मे दक्षिणे हस्ते	७. ५२. ८
कामो जज्ञे प्रथमो नैनं	9. 2. 89	कृतन्यधनि विध्य	4. 88. 9
कालः प्रजा असृजत	१९. ५३. १०	कृत्याः सन्तु कृत्या	4. 88. 4
कालादापः समभवन्	१९. ५४. १	कृत्याकृतं वलगिनं	५. ३१. १२
काले तपः काले ज्येष्ठं	१९. ५३. ८	कृत्याकृतो वलिंगनो	१०. १. ३१
कालेन वातः पवते	१९. ५४. २	कृत्यादूषण एवायमथो	१९. ३४. ४
काले मनः काले प्राणः	१९. ५३. ७	कृत्यादूपिरयं मणिरथो	२. ४. ६
कालेयमङ्गिरा देवो	१९. ५४. ५	कृत्रिमः कङ्कतः शत	१४. २. ६८
कालो अश्वो वहति	१९. ५३. १	कृत्त दर्भ सपत्नात्मे	१९. २८. ८
कालो भूतिमसृजत	१९. ५३. ६	कृष्णं नियानं ० सदनादतस्य	१३. ३. ९
कालोमूं दिवमजनयत्	१९. ५३. ५	कृष्णं नियानं ० सद्नाहतस्या	६. २२. १
कालो यज्ञं समैरयद्	१९. ५४. ४		٩. १०. २२
कालो ह भूतं भव्यं च	१९. ५४. ३	वृ .प्णायाः पुत्रो अर्जुनो	१३. ३. २६
किं भ्रातासद्यदनाथं	१८. १. १२	केतुं कृण्वन्नकेतवे	२०. २६. ६
किं सुवाहो स्वङ्गरे	२०. १२६. ८		२०. ४७. १२
किं स्विन्नो राजा जगृहे	१८. १. ३३		२०. ६९. ११
किमङ्ग त्वा मघवन्	२०. ८९. ३	केन देवाँ अनु क्षियति	१०. २. २२
किमयं त्वां वृपाकिप	२०. १२६. ३	केन पर्जन्यमन्वेति	१०. २. १९
कियता स्कम्भः प्र विवेश	१०. ७. ९	केन पार्णी आसते	१०. २. १
किलासं च पलितं च	१. २३. २	केन श्रोत्रियमामोति	१०. २. २०
कीर्ति च वा एप	٩. ६(३). ٩	केनापो अन्वतनुत	१०. २. १६
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरा	१५. २. ८	केनेमां भूमिमीर्णीत्	१०. २. १८
	१५. २. २८	केनेयं भूमिविंहिता	१०. २. २४

क्षत्रेणाग्ने स्वेन सं

144			जिङ्गडोसि
गृहमेधी गृहपतिर्भवति	८. १०(१). ३	चक्षुपो हेते मनसो	۹. ۶. ۶
गृहाण प्रावाणी सकृती	११. १. १०	चतस्रश्च मे चत्वारिंशच	4. 84. 8
गृह्णामि ते सौभगत्वाय	१४. १. ५०	चतस्रो दिवः प्रदिश	१. ११. २
गोभिष्टरेमामतिं विश्वाम्	२०. १७. १०	चतुरः कुम्भांश्चतुर्घा	४. ३४. ७
	२०. ९४. १०	चतुर्दृष्ट्राञ्छयावदतः	११. ९. १७
गोभिष्टरेमामतिं० विश्वे	७. ५२. ७	चतुर्दशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ११
	२०, ८९, १०	चतुर्घा रेतो अभवद्	१०. १०. २९
गोभिष्टा पात्रुषभो	१९. २७. १	चतुर्नमो अष्टकृत्वो	११. २. ९
गोभ्यो अश्वेभ्यो नमो	٩. ३. १३	चतुर्वीरं वध्यत आअन	१९. ४५. ४
गोसनिं वाचमुदेयं	३. २०, १०	चतुर्होतार आप्रियश्चातु	११. ७. १९
गौरमीमेदभि वत्सं	٩. १٥. ६	चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं	१०. २. ३
गौरिन्मिमाय सिललानि	٩. १.٥. २१	चतूरात्रः पश्चरात्रः	११. ७. ११
गौरेव तान्हन्यमाना	4. 86. 88	चत्वारि वाक्परिमिता	९. १०. २७
व्रामणीरसि व्रामणी	१९. ३१. १२	चन्द्रमा अप्स्वन्तरा	१८. ४. ८९
ग्राहिं पाप्मानमति ताँ	१२. ३. १८	चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः	4. 28. 20
प्राह्या गृहाः सं सृज्यन्ते	१२. २. ३९	चन्द्रमा नक्षत्रेरुदकामत्	१९. १९. ४
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः	२. ३३. २	चन्द्रमा मनसो जातश्रक्षोः	१९. ६. ७
	२०. ९६. १८	चन्द्र यत्ते तपस्तेन	२. २२. १
ग्रीवास्ते कृत्ये पादौ	१०. १. २१	चन्द्र यत्ते तेजस्तेन	२. २२. ५
ब्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि	१२. १. ३६	चन्द्र यत्तेर्चिस्तेन	२. २२. ३
ग्रीष्मो हेमन्तः शिशिरो	E. 94. 2	चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन	२. २२. ४
ग्रैष्मावेनं मासौ दक्षिणाया	१५. ४. ६	चन्द्र यत्ते हरस्तेन	२, २२. २
ग्रैष्मौ मासौ गोप्तारा	१५. ४. ५	चरं पञ्चिबलमुखं	११. ३(१). १८
घुर्मः समिद्धो अग्निना	८. ८. १७	चरेदेवा त्रैहायणा	१२. ४. १६
घर्म इवाभितपन्दभे	१९. २८. ३	चित्तिरा उपवर्हणं	१४. १. ६
घृतं ते अमे दिन्ये	७. ८७. ६	चित्रं देवानां केतुरनीकं	१३. २. ३४
वृतं प्रोक्षन्ती सुभगा	१०. ९. ११		२०. १०७. १३
घृतमप्सराभ्यो वह	७. १०४. २	चित्रं देवानामुदगादनीकं	१३. २. ३५
वृतस्य जूतिः समनाः	१९. ५८. १		२०. १०७. १४
वृतहदा मधुकूलाः	४. ३४. ६	चित्रश्चिकित्वान्महिषः	१३. २. ३२
च्तादुल्द्धप्तं मधुना	५, २८. १४	चित्राणि साकं दिवि	१९. ७. १
वृतादुल्लुमो ० भूमिहंहो	१९, ३३. २	चेतो हृदयं यकृन्मेधा	٩. ७. ११
ज्ञातादुल्लुमो । सहस्र	१९. ४६. ६	च्युता चेयं बृहत्यच्युता	٩. ٩. १५
घृतेन त्वा समुक्षाम्यप्र	१९. २७. ५	छुन्दःपक्षे उपसा	८, ९, १२
घृतेन सीता मधुना	₹. १७. ९	छन्दांसि यहो मस्तः	५. २६. ५
घोरा ऋषयो नमो	२. ३५. ४	छिनत्त्यस्य पितृबन्धु	१२. ५(५). ५
चक्षः श्रोत्रं यशो	११. 4. 24	छिन्धि दर्भ सपन्नान्मे	१९. २८. ६
चश्चरित चश्चर्मे दाः	٩, १७. ६	छिन्ध्या च्छिन्धि प्र	१२, ५(६). ५
चश्चर्मुसळं काम	११. ३(१). ३	जगता सिन्धुं दिन्यस्कमा	٩. १٥. ३
वक्षुपा ते पक्षुर्हन्मि	4. १३. ४	जङ्गिडोसि जङ्गिडो	१९. ३४. १

जिल्लेडो जम्भाद्						145
जङ्गिडो जम्भाद्रिशरा	٦. ٧.	2	जितमस्माक॰ स राज्ञो	१६.	٤.	29
जज्ञानः स्रोमं सहसे	२०. ८७.	3	जितमस्माक० स वनस्पतीनां	१६.	٤.	26
जनं विभ्रती बहुधा	१२. १.	84	जितमस्माक० स वानस्पत्यानां	१६.	۷.	१९
जनाद्विश्वजनीनात्	૭. ૪૬.	8	जितमस्माक० सोङ्गिरसां	१६.	٤.	18
जनाय चिद्य ईवत	२०. ९०.	2	जितमस्माक सोथर्वणां	१६.	۷.	१६
जनित्रीव प्रति हर्यासि	१२. ३.	२३	जितमस्माक० सोभूत्याः	१६.	٤.	Ę
जनियन्ति नावग्रवः	१४. २.	७२	जितमस्माकः सोर्घमासानां	१६.	٤.	२३
जरां सु गच्छ परि	१९. २४.	4	जितमस्माक सोहोरात्रयोः	१६.	۷.	२४
जरायुजः प्रथम उस्त्रियो	१. १२.	8	जितमस्माक० सोह्रोः	१६.	۷.	२५
जरायै त्वा परि ददामि	₹. ११.	v	जिह्ना ज्या भवति	4.	१८.	4
जवस्ते अर्वन्निहितो	६. ९२.	2	जिह्नाया अग्रे मथु	2.	₹8.	2
जिह त्वं काम मम ये	٩. ٦.	१०	जीवं रुद्दन्ति वि नय	88.	₹.	88
जिह दर्भ सपत्नान्मे	१९. २९.	٩	जीवतां ज्योतिरभ्ये	۷.	٦.	2
जाग्रहुष्वप्नयं स्वप्ने	१६. ६.	9	जीवलां ॰ अरुन्धती	۷.	9.	Ę
जातवेदो नि वर्तय	६. ७७.	3	जीवलां० त्रायमाणां	۷.	₹.	Ę
जातो व्यख्यत्पित्रो	₹0. ₹8.	१६	जीवला नाम ते माता	१९.	₹९.	3
जानीत स्मैनं परमे	६. १२३.	2	जीवला स्थ जीन्यासं	१९.	६९.	8
जायमानाभि जायते	१२. ४.	१०	जीवानामायुः प्र तिर	१२.	٦.	84
जाया इद्दो अप्सरसो	४. ३७.	१२	जीवा स्थ जीव्यासं	१९.	६९.	8.
जालांषेणाभि पिञ्चत	g. 40.	२	जीवेभ्यस्त्वा समुदे	۷.	१.	१५
जितमस्माक० मभ्यष्टां	१६. ९.	8	जीवेम शरदः शतम्	१९.	& 19.	2
जितमस्माक० मभ्यष्ठां० इदमह	१०. 4.	3 8	जुष्टो दमूना अतिथि	9.	99.	٩
जितमस्माक मृतमस्माकं	१६. ८.	8	जुहूर्दाधार द्यामुप	१८.	8.	4
	१६. ८.	3.0	जूणिं पुनर्वी यन्तु	٦.	28.	4
जितमस्माक । स आङ्गिरसानां	१६. ८.	१५	ज्याके परिणो नमा	१.	٦.	2
जितमस्माक० स आथर्वणानां	१६. ८.	20	ज्याघोषा दुन्दुभयो	4.	२१.	9
जितमस्माक० स आर्तवानां	१६. ८.	२१	ज्यायस्वन्तश्चित्तिन <u>ो</u>	₹.	30.	9
जितमस्माक० स आर्थेयाणां	१६. ८.	१३	ज्यायान्निमि पतोसि	۹.	٦.	२३
जितमस्माक० स इन्द्राझ्योः	१६. ८.	२७	ज्येष्ठझ्यां जातो विचृतो	€.	११०.	२
जितमस्माक० स ऋतूनां	१६. ८.	20	ज्योतिष्मतो लोकाञ्जयति	۹.	ξ(ξ).	18
जितमस्माक० स ऋषीणां	१६. ८.	१२	तं घेमित्था नमस्विन	२0.	92.	18
जितमस्माक० स देवजामीनां	१६. ८.	٩	तं जहि तेन मन्दस्व	१६.	v.	१२
जितमस्माक० स द्यावापृथिव्योः	१६. ८.	२६	तं ते मदं गृणीमसि	२0.	६१.	8
जितमस्माक । स निर्ऋत्याः	१६. ८.	4	तं त्वा वाजेषु वाजिनं	२0.	६८.	9
जितमस्माक स निर्भूत्याः	१६. ८.	9	तं त्वा स्वप्न विग्न॰ स त्वं	१९.	40.	8
जितमस्माक स पराभृत्याः	१६. ८.	4	तं त्वा स्वप्न विग्न । स नः	१६.	4.	3
जितमस्माक स प्रजापतेः	१६. ८.	28		18.	4.	80
जितमस्माक । स बृहस्पतेः	१६. ८.	१०	तं त्वौदनस्य प्रच्छामि	22.	\$(8).	२२
जितमस्माक स मासानां	१६. ८.	22	तं दितिश्रादितिश्रेडा	84.	٤.	20
जितमस्माक । स मित्रावरुणयोः	१६. 4.	२८	तं धाता प्रत्यमुश्चत	20.	Ę.	28

146			तनूष्टे वाजिन्
तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वा	८. १०(٤). ८	ततश्चैनमन्येन शीर्ष्णा	११. ३(२). १
तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं	२०. ३६. ५	ततश्चैनमन्येनोदरेण	११. ३(२). १.१
तं प्रजापतिश्च० पितामहश्चानु	१५. ६. २५	ततश्चैनमन्येनोरसा	११. ३(२). १०
तं प्रजापतिश्च० पितामहश्चाप	१५. ७. २	ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः	११. ३(२). ७
तं बृहच रथन्तरं	१५. २. २	ततश्चैनमन्यैर्दन्तेः प्राशी	१२. ३(२). ६
तं भूमिश्चाप्रिश्चौपधयश्च	१५. ६. २	ततस्ततामहास्ते मावन्तु	५. २४. १७
तं यज्ञं प्रावृषा प्रोक्षन्	१९. ६. ११	तता अवरे ते मावन्तु	५. २४. १६
तं यज्ञायज्ञियं च	१५. २. १०	तत्त्वा यामि सुवीयँ	२०. ९. ३
तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येक	१३. ४(१). ६	STATE OF THE PARTY	२०. ४९. ६
तं वर्धयन्तो मतिभिः	२०. ९१. ९	तत्सूर्यस्य देवत्वं	२०. १२३. १
तं वां रथं वयमद्या	२०. १४३. १	तथा तदम्ने कृणु	५. २९. २
तं वृक्षा अप सेवन्ति	4. १९. ९	तद्ग्निराह० पूपा	१६. ९. २
तं वैरूपं च वैराजं	१५. २. १६	तद्ग्निराह० वृहस्पतिः	८. ५. ५
तं वो दस्ममृतीपहं	२०. ९. १	तद्ग्ने चक्षुः प्रति धेहि	८. ३. २१
	२०. ४९. ४	तद्द्या चित्त उक्थिनो	२०. ६१. ३.
तं वो धिया नव्यस्या	२०. ३६. ७	तद्मुष्मा अग्ने देवाः	१६. ६. ११
तं वो वाजानां पति	२०. ६४. ६	तदस्तु मित्रावरुणा	१९. ११. ६
तं स्यैतं च नौधसं	१५. २. २२	तदिदास भुवनेषु ज्येष्टं	4. 2. 8
तं श्रद्धा च यहाश्च	१५. ७. ४		२०. १०७. ४
तं सभा च समितिश्च	१५. ९. २	तदू पु ते महत्पृथुन्म	4. 8. 4
तं समाप्नोति जूतिभि	१३. २. १५	तदेकमभवत्तहलाम	१५. १. ३
तं सुष्टुत्या विवासे	२०. ४४. ३	तद्रह्म च तपश्च सप्त	८. १०(४). १६
तं हि स्वराजं वृष्भं	२०. ११३. २	तद्भद्भाः समगच्छन्त	१०. १०. १७
तक्मन्भात्रा बलासेन	५. २२. १२	तद्यस्मा एवं विदुषे	८. १०(६). १
तक्मन्मूजवतो गच्छ	५. २२. ७	तद्यस्यैवं विद्यान्वात्य उद्धृते	१५. १२. १
तक्मन्व्याल वि गद	५. २२. ६	तद्यस्यैवं विद्यान्वात्य एकां	१५. १३. १
ततं तन्तुमन्वेके तरन्ति	६. १२२. २	तद्यस्यैवं विद्रान्त्रात्यश्चतुर्थी	१५. १३. ७
ततश्चैनमन्यया जिह्नया	११. ३(२). ५	तद्यस्यैवं विद्यान्त्रात्यस्तृतीयां	१५. १३. ५
ततश्चैनमन्यया प्रतिष्ठया	११. ३(२). १८	तद्यस्यैवं विद्वान्त्रात्योतियि	१५. ११. १
ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां	२१. ३(२). १५	तद्यस्यैवं विद्यान्त्रात्यो द्वितीयां	१५. १३. ३
ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां	११. ३(२). १६	तद्यस्यैवं विद्वान्त्रात्यो परि	१५. १३. ९
ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां	१२. ३(२). २	तद्यस्यैवं विद्वान्त्रात्यो राज्ञो	१५. १०. १
ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां	११. ३(२). १७	तद्रा अथर्वणः शिरो	१०. २. २७
ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां	१९. ३(२). ३	तद्वात उन्मथायति	२०. १३२. ४
ततश्चैनमन्याभ्यामष्ठीवद्भवां	११. ३(२). १४	तद्विषं सर्पा उप	८. १०(५). १६
ततश्चैनमन्याभ्यामृहभ्यां	११. ३(२). १३	तद्भिष्णोः परमं पदं	y. 29. y
ततश्चैनमन्येन पृष्टेन	११. ३ (२). ९	तहै राष्ट्रमा स्रवति	4. 89. c
ततश्चैनमन्येन मुखेन	११. ३(२). ४	तद्दो गाय सुते सचा	
ततश्चैनमन्येन वस्तिना	११. ३(२). १२	तनूनपात्पथ ऋतस्य	
ततश्चैनमन्येन व्यचसा	११. ३(२). ८	तनूष्टे वाजिन्तन्वं	६. ९२. ३

तव द्यौरिन्द्र पौंस्यं

तस्य०। एकं तदेषा

2 19.

20

24.

148				तावन्तो अस्य
तस्य ० । यदादित्य	१५. १७.	9	तस्येमे सर्वे यातव	१३. ४(३). ६
तस्य । योस्य चतुर्थः	१५. १५.	Ę	तस्यै५ मारुतो गणः	१३. ४(१). ८
तस्य । योस्य चतुर्थोपानः	१५. १६.	8	तस्यौदनस्य बृहस्पतिः	११. ३(१). १
तस्य । योस्य चतुर्थो व्यान	१५. १७.	8	तां तिरोधामितरजना	८. १०(५). १२
तस्य । योस्य तृतीयः	१५. १५.	4	तां देवः सविताश्रोक्ता	८. १०(५). ३
तस्य । योस्य वृतीयोपानः	१५. १६.	3	तां देवमनुष्या अत्रुवन्	८. १०(२). २
तस्य । योस्य तृतीयो न्यानः	१५. १७.	3	तां देवा अमीमांसन्त	१२. ४. ४२
तस्य । योस्य द्वितीयः	१५. १५.	8	तां द्विमूर्घात्व्योधोक्तां	८. १०(४). ३
तस्य । योस्य द्वितीयोपानः	१५. १६.	२	तां धृतराष्ट्र ऐरावतो	८. २०(५). १५
तस्य । योस्य द्वितीयो व्यान	१५. १७.	2	तां पूर्वं छिवतमा	१४. २. ३८
तस्य । योस्य पञ्चमः	१५. १५.	S	तां पृथी वैन्योधोक्तां	८. १०(४). ११
तस्य । योस्य पञ्चमोपानः	१५. १६.	4	तां बृहस्पतिराङ्गिरसो	८. १०(४). १५
तस्य । योस्य पश्चमो व्यान	१५. १७.	9	तां मायामसुरा उप	८. १०(४). ४
तस्य । योस्य प्रथमः	१५. १५.	3	तां मे सहस्राक्षो देवो	४. २०. ४
तस्य । योस्य प्रथमोपानः	१4. १६.	8	तां रजतनाभिः कावेरको	८. १०(५). ११
तस्य । योस्य प्रथमो व्यानः	१५. १७.	8	तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसो	८. १०(١٠). ٥
तस्य । योस्य पष्टः	१५. १५.	6	तां सवितः सत्यसवां	७. १६. १
तस्य । योस्य पष्ठोपानः	१५. १६.	Ę	तांस्त्वं प्र च्छिन्द्व	१०. ३. १६
तस्य । योस्य पष्ठो व्यानः	१५. १७.	٠ ६	तां स्वधां पितर उप	८. १०(४). ८
तस्य । योस्य सप्तमः	१५. १५.	9	तां ह जरितर्नः प्रत्यगृभ्णं	२०. १३५. ७
तस्य । योस्य सप्तमोपानः	१५. १६.	9	ता अधरादुदीचीराववृत्रन्	१२. २. ४१
तस्य । योस्य सप्तमो व्यानः	१५. १७.	9	ता अपः शिवा अपो	१९. २. ५
तस्य ० । समानमर्थं	१५. १७.	۷	ता अर्पन्ति शुभ्रियः	२०. ४८. २
तस्याः कुवेरो वैश्रवणो	८. १०(٠٠).	१०	ता अस्य नमसा सहः	२०. १०९. ३
तस्याः सोमो राजा वत्स	८. १०(४).	१४	ता अस्य पृशनायुवः	२०. १०९. २
तस्या आहननं कृत्या	१२. ५(५).	8	ता नः प्रजाः सं दुहतां	१२. १. १६
तस्या इन्द्रो वत्स आसीचमसः	८. १०(५).	2	तानश्वत्य निः शृणीहि	३. ६. २
तस्या इन्द्रो वत्स आसीद्	८. १०(२).	4	तानि कल्पद्रह्मचारी	११. ५. २६
तस्या ग्रीष्मश्च वसन्तश्च	१५. ३.	8	तानि सर्वाण्यप ऋामन्ति	१२. ५(२). ५
तस्या मनुर्वेवस्वतो	८. १०(४).	१०	तान्त्सत्यौजाः प्र दह	४. ३६. १
तस्यामू सर्वा नक्षत्रा	१३. ४(३).	9	ताबुवं न ताबुवं न	५. १३. १०
तस्यामृतस्येमं वलं	۷. ن		तामन्तको मार्त्यवोधोक्तां	८. १०(४). ७
तस्यामेवास्य तद्देवतायां	१५. १३.	68	तामाददानस्य त्रह्मगर्वी	१२. ५(१). ५
तस्या यमो राजा वत्स	८. १०(४).	E	तामासन्दीं वात्य आरोहत्	१५, ३. ९
तस्या विरोचनः प्राहादि	c. १ o(8).		तामुपाह्रयन्त	८. १०(२). ﴿ عَالَمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلَّمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعَالِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمِ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمِ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمِ الْمُعِلِمُ الْمُعِلَمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمِ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ الْمُعِلِمُ ال
तस्याश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो	८. १०(५).		तामूर्जी देवा उप	८. १०(५). ४
तस्यास्तक्षको वैशालेयो	८. १०(५).	१४	तार्ष्टीचीरम्रे समिधः	५. २९. १५
तस्येदं वर्चस्तेजः	१६. ८.		ता वित्रणं मन्दिनं	२०. ३१. १
	१६. ८.		ताबद्दां चक्षुस्तति	१२. ३. २
तस्येमे नव कोशा	१३. ४(१).	१०	तावन्तो अस्य महिमान	१९. ६. ३

तावांस्ते मधवन्					149
तावांस्ते मघवन्महिमो	१३. ४(४).	१६	तृन्धि द्भी सपत्नानी	१९. २९.	2
तासामेका हरिक्रिका	२०. १२९.	3	तृष्टमेतत्कदुकमपा	१४. १.	२९
तासु त्वान्तर्जरस्या	२. १०.	4	तृष्टासि तृष्टिका विषा	७. ११८.	2
तास्ते रक्षन्तु तव	٩. ٧.	36	तृष्टिके तृष्टवन्दन	७. ११८.	2
तिग्ममनीकं विदितं	પ્ <mark>ર. ૨૭.</mark>	. 0	तृष्णामारं क्षुधामार	૪. ૧૭.	G
तिग्मो विभ्राजन्तन्वं	१३. २.	३३	ते कुष्ठिकाः सरमायै	٩. ४.	१६
तिरश्चिराजेरसितात्	9. 42.	8	ते कृषिं च सस्यं च	८.१०(४).	१२
तिर्यग्विलश्चमस ऊर्ध्व	₹0. ८.	3	ते त्वा मदा अमदन्	२०. २१.	Ę
तिष्ठावरे तिष्ठ पर	१. १७.	२	ते त्वा मदा इन्द्र	२०. १२.	4
तिस्रश्च मे त्रिंशच	4. 84.	3	ते त्वा रक्षन्तु ते त्वा	٤. ١.	१४
तिस्रो जिह्ना वरुणस्यान्त	१०. १०.	26	ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते	१२. २.	40
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवीः	४. २०.	2	तेथराञ्चः० न वैवाध	₹. ६.	७
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवी	१९. २७.	3	तेधराञ्चः० न सायक	٩. ٩.	१२
तिस्रो दिवो अत्यतृणत्	१९. ३२.	8	तेन तमभ्यतिसृजामो	१६. १.	4
तिस्रो देवीर्महि नः	٧. ٦.	ø	तेन भूतेन हविषायमा	ξ. υζ.	8
तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्	٩. ٩.	१०	तेनेपितं तेन जातं	१२. ५३.	٩
तिस्रो मात्रा गन्धर्वाणां	રૂ. ૨૪.	Ę	तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं	१६. ७.	2
तिस्रो ह प्रजा अत्यायमा	१٥. ८.	3	तेमुष्मे परा वहन्त्व	१६. ६.	9
तीक्ष्णीयांसः परशो	३. १९.	8	तेवदन्प्रथमा त्रह्म	4. 80.	3
तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुपा	८. ३.	٩	ते वृक्षाः सह तिष्ठति	२०. १३१.	88
तीक्ष्णेषवो ब्राह्मणा	4. १८.	9	तेषां न कश्चनाहोता	९. ६(६).	8
तीक्ष्णो राजा विपासही	१९. ३३.	8	तेपां प्रज्ञानाय यज्ञ	११. ३(३).	8
तीर्थेस्तरन्ति प्रवतो	१८. 8.	9	तेषां सर्वेपामीशाना	११. ९.	२६
तीवस्याभिवयसो	२०. ९६.	8	तेपामासन्नानामतिथि	९. ६(२).	8
तुओतुओ य उत्तरे	२०. ७०.	१३	ते सत्येन मनसा गोपतिं	२०. ९१.	4
तुभ्यं वातः पवतां	८. १.	4	तैस्त्वा सर्वेरिम प्यामि	४. १६.	9
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु	२०. ९६.	2	तौदी नामासि कन्या	१०. ४	. २४
तुभ्यमग्रे पर्यवहन्	१४. २.	8	तौविलिकेवेलयावाय	६. १६.	3
तुभ्यमारण्याः पशवो	११. २.	२४	त्यमू पु वाजिनं देवजूतं	9. 90.	. १
तुभ्यमेव जरिमन्	٦. २८.	8	त्रपु भस्म हरितं वर्णः	११. ३(१)	
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ये	२०. २४.	4	त्रयः केशिन ऋतुथा	٩. १٥.	२६
तुभ्येदिमा सवना शूर	२०. ७३.	8	त्रयः पोपास्त्रिवृति	4. 26.	3
तुरण्यवो मधुमन्तं	२०. ११९.	2	त्रयः सुपर्णा उपरस्य	१८. ४	. 8
तुराणामतुराणां	७. ५२.	2	त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता	4. 26	
तुविग्रीवो वपोदरः	२०. ५.	2	त्रयस्त्रिशद्देवतास्त्रीणि	१९. २७	. १०
वृचेभ्यः स्वाहा	१९. २३.	१९	त्रयोदशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३.	. 20
तृणानि प्राप्तः सोमो	۹. ७.	२२	त्रयो दासा आअनस्य	8. 9	
तृणैरावृता पलदान्	٩. ३.	१७	त्रयो लोकाः संमिता	१२. ३	२०
तृतीयकं वितृतीयं	4. 22.	१३	त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं	v. 98	. 8
तृतीयेभ्यः शङ्क्षेभ्यः	१९. २२.	90	त्रायध्वं नो अघविषाभ्यो	. 93	. 3

150			त्वमिनद्रासि
त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां	४. १३. ४	त्वं नो मेघे प्रथमा	E. 206. 2
त्रायन्तामिमं पुरुषं	८. ७. २	त्वं भूमिमत्येष्योजसा	१९. ३३. ३
त्रायमाणे विश्वजिते मा	ξ. ξο υ. ૨	त्वं मणीनामधिपा	१९. ३१. ११
त्रिंशद्धामा वि राजति	६. ३१. ३	त्वं रक्षसे प्रदिशश्च	१७. १. १६
	२०. ४८. ६	त्वं वर्मासि सप्रथः	२०. १८. ६
त्रिः शाम्बुभ्यो अङ्गिरेभ्यः	१९. ३९. ५	त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमा	६. १३८. १
त्रिकदुकेभिः पवते	१८. २. ६	त्वं वृपाक्षुं मघवन्नम्रं	२०. १२८. १३
त्रिकदुकेषु चेतनं	२०. ११०. ३	त्वं सिन्धूँरवासृजो	२०. ९५. ३
त्रिकदुकेषु महिपो	२०. ९५. १	त्वं सुतस्य पीतये	२०. ६९. ४
त्रिते देवा अमृज	६. ११३. १	त्वं स्त्री त्वं पुमानसि	१०. ८. २७
त्रिभिः पद्भिर्धामरोहत्	१९. ६. २	त्वं ह त्यत्सप्तभ्यो	२०. १३७. १०
त्रिर्यातुधानः प्रसितिं	८. ३. ११	त्वं ह त्यदप्रतिमाननोजो	२०. १३७. ११
त्रिशीर्पाणं त्रिककुदं	५. २३. ९	त्वं ह त्यदिनद्र कुत्स	२०. ३७. २
त्रिषन्धे तमसा त्वमित्रा	११. १०. १९	त्वं हि नः पिता वसो	२०. १०८. २
त्रिषु पात्रेषु तं सोममा	१०. १०. १२	त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः	४. ३२. ४
त्रिष्ट्वा देवा अजनयन्	१९. ३४. ६	त्वं हि विश्वतोमुख	४. ३३. ६
त्रीणि च्छन्दांसि कवयो	१८. १. १७	त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र	२०. ६४. ३
त्रीणि ते कुछ नामानि	१९. ३९. २	त्वं हि स्तोमवर्धन	२०. २९. १
त्रीणि पदानि रुपो	१८. ३. ४०	त्वं हाङ्ग वरुण इवीषि	4. 88. 0
त्रीणि पदा वि चऋमे	७. २७. ५	त्वं हाङ्ग वरुण स्वधा	4. 88. 4
त्रीणि वै वशाजातानि	१२. ४. ४७	त्वजातास्त्वयि चरन्ति	१२. १. १५
त्रीण्युष्ट्रस्य नामानि	२०. १३२. १३	त्वमग्न ईडितो जातवेदो	१८. ३. ४२
त्रीनाकांस्त्रीन्त्समुद्रां	१९. २७. ४	त्वमग्ने ऋतुभिः केतुभि	१३. ३. २३
त्रेघा जातं जन्मनेदं	५. २८. ६	त्वमग्ने यातुधानानुप	१. ७. ७
त्रेधा भागो निहितो	११. १. 4	त्वमग्ने वतपा असि	१९. ५९. १
त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य	4. 26. 0	त्वमसि सहमानोहमस्मि	१९. ३२. ५
त्वं करअमुत पर्णयं	२०. २१. ८	त्वमस्यावपनी जनाना	१२. १. ६१
त्वं काम सहसासि	१९. ५२. २	त्वमाविथ सुश्रवसं	२०. २१. १०
त्वं तमिन्द्र पर्वतं	२०. १५. ६	त्वमिन्द्र कपोताय	२०. १३५. १२
त्वं तृतं त्वं पर्येष्युत्सं	१७. १. २५	त्वमिन्द्र प्रतृतिंध्वभि	२०.१०५. १
त्वंत्वमहर्यथा उपस्तुतः	२०. ३०. ५	त्विमन्द्र बलाइधि	. २०. ९३. ५
त्वं दाता प्रथमो राधसा	२०. १०४. ४	त्वमिन्द्र शर्मरिणा	२०. १३७. ११
त्वं धृष्णो धृषता वीत	२०. ३७. ३	त्विमन्द्र सजीपसमकं	२०. ९३. ७
त्वं न इन्द्र महते	१७. १. ९	त्विमन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं	१७. १. १८
त्वं न इन्द्रा भरँ ओजो	२०. १०८. १	त्विमन्द्राधिराजः श्रवस्य	e. ec. e
त्वं न इन्द्रोतिभिः	१७. १. १०	त्वमिन्द्रा पुरुहूत विश्व	१९. ५५. ६
त्वं नृभिर्नृमणो देव	२०. ३७. ४	त्वमिन्द्राभिभूरसि	२०. ६२. ६
त्वं नो अप्ने अप्निमि	इ. २०. ५	-0-000	२०. ९३. ८
त्वं नो अग्ने अधरा	८. ३. १९	त्वमिन्दासि विश्वजित्	१७. १. ११
त्वं नो नभसस्पत	६. ७९. २	त्वमिन्द्रासि वृत्रहा	२०. ९३. ६

त्वमीशिषे			151
त्वमीशिषे पशूनां	२. २८. ३	द्दामीत्येव त्रूयादनु	१२. ४. १
त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र	२०. ९३. ३	ददाम्यस्मा अवसान	१८. २. ३७
त्वमेतां जनराज्ञो द्विर्दशा	२०. २१. ९	ददिहिं मह्यं वरुणो	५. १३. १
त्वमोदनं प्राशीस्त्वामो	११. ३(१). २७	द्विकाव्णो अकारिषं	२०. १३७. ३
त्वया पूर्वमथर्वाणो	४. ३७. १	द्धिष्वा जठरे सुतं	२०. ६. ५
त्वया प्रमुणं मृदित	१२. ५(६). १५	दमूना देवः सविता	७. १५. ४
त्वया मन्यो सरथ	४. ३१. १	दर्भः शोचिस्तरूणक	१०. ४. २
त्वया वयं शाशग्रहे	4. 7. 4	दर्भेण त्वं कृणवद्दीर्याणि	१९. ३३. ५
	२०. १०७. ८	दर्भेण देवजातेन दिवि	१९. ३२. ७
त्वया वयमप्सरसो	४. ३७. २	दर्शय मा यातुधानान्	४. २०. ६
त्विय रात्रि वसामिस	१९. ४७. ९	दर्शोसि दर्शतोसि	७. ८६. ४
त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्या	4. 24. 88	दश च मे शतं च	4. 84. 80
त्वष्टा जायामजनयत्	६. ७८. ३	दशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ७
त्वष्टा दुहित्रे॰ कृणोति	१८. १. ५३	दशवृक्ष मुञ्जेमं	٦. ٩. १
त्वष्टा दुहित्रे॰ युनक्तीदं	३. ३१. ५	दश साकमजायन्त	११. ८. ३
त्वष्टा मे दैव्यं वचः	ę. 8. ę	दह दर्भ सपत्नान्मे	१९. २९. ८
त्वष्टा युनक्तु बहुधा	५. २६. ८	दाना मृगो न वारणः	२०. ५३. २
त्वष्टा वासो न्यदधाच्छुभं	१४. १. ५३		२०. ५७. १२
त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र	२०. ८९. ४	दिक्षु चन्द्राय समनमन्	४. ३९. ७
त्वां विशो वृणतां राज्याय	રૂ. ૪. ૨	दितिः शूर्पमदितिः	११. ३(१). ४
त्वां विष्णुर्वृहन्श्रयो	२०. १०६. ३	दितेः पुत्राणांमदिते	७. ८. १
त्वां शुष्मिन्पुरुहूत	२०. १०८. ३	दितेश्व वै सोदिते	१५. ६. २१
त्वां सुतस्य पीतये	२०. २४. ९	दिवं च रोह पृथिवीं	<i>६३. ६. ३४</i>
त्वां स्तोमा अवीवृधन्	२०. ६९. ६	दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं	३. २१. ७
त्वामग्ने वृणते वाह्मणा	२. ६. ३	दिवं बूमो नक्षत्राणि	११. ६. १०
त्वामाहुर्देववर्म त्वां	१९. ३०. ३	दिवस्पृथिन्याः पर्यन्त	१९. ३. १
त्वामिद्धि हवामहे	२०. ९८. १	दिवस्पृथिन्याः पर्योज	६. १२५. २
त्वामिन्द्र ब्रह्मणा	१७. १. १४	दिवस्पृथिन्या अन्तरिक्षात्	٩. १. १
त्वामुग्रमवसे चर्षणी	२०. ८०. २	दिवस्त्वा पातु हरितं	4. 26. 9
त्वाष्ट्रेणाहं वचसा वि	૭. ૭૮. રૂ	दिवस्पृष्ठे धावमानं	१३. २. ३७
त्वे ऋतुमपि पृञ्चन्ति	4. 2. 3	दिवा मा नक्तं यतमो	५. २९. ९
	२०. १०७. ६	दिवि जातः समुद्रजः	8. 80. 8
त्वेषस्ते धूम ऊर्णोतु	१८. ४. ५९	दिवि ते तूलमोषधे	१९. ३२. ३
दक्षिणा दिगिन्द्रोधिपति	રૂ. ૨૭. ૨	दिवि त्वात्रिरधारयत्	१३. २. १२
दक्षिणां दिशमभि	१२. ३. ८	दिवि न केतुरिध धायि	२०. ३०. ४
दक्षिणायां त्वा दिशि	१८. ३. २१	दिवि स्पृष्टो यजतः	२. २. २
दक्षिणाया दिशः शालाया	٩. ३. २६	दिवे चशुषे नक्षत्रेभ्यः	E. 80. 3
दक्षिणायै त्वा दिश	१२. ३. ५६	दिवे स्वाहा	4. 9. 9
दण्डं हस्तादाददानो	१८. २. ५९		4. 9. 4
1 2 4 11 11			THE PERSON NAMED IN

152			वेवो वेवान
दिवो नु मां बृहतो	६. १२४. १	देवस्य त्वा सवितुः	१९. ५१. २
दिवो मादित्या रक्षन्तु	१९. १६. २	देवस्य सवितुः सवे	६. २३. ३
	१९. २७. १५	देवस्य सवितुर्भाग	१०. ५. १४
दिवो मूलमवततं	२. ७. ३	देवहेतिहिंयमाणा	१२. ५(४). २
दिवो विष्ण उत वा	७. २७. ८	देवाः कपोत इपितो	६. २७. १
दिन्यं सुपर्णं पयसं	y. 80. ?	देवाः पितरः पितरो	६. १२३. ३
दिव्यस्य सुपर्णस्य	४. २०. ३	देवाः पितरो० उच्छिष्टा	११. ७. २७
दिव्यादित्याय समनमन्	४. ३९. ५	देवाः पितरो० ते त्वा	१०. ९. ९
दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य	٦. ٦. १	देवा अग्रे न्यपद्यन्त	१४. २. ३२
दिशश्चतस्रोश्वतयो	८. ८. २२	देवा अदुः सूर्यो	६. १००. १
दिशां प्रज्ञानां स्वरयन्त	१३. २. २	देवा अमृतेनोदऋामं	१९. १९. १०
दिशो ज्योतिष्मतीरभ्यावर्ते	१०. ५. ३८	देवा इमं मधुना संयुतं	६. ३०. १
दिशोदिशः शालाया	٩. ३. ३१	देवाअन त्रैककुदं	१९. ४४. ६
दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो	४. ३९. ८	देवा ददत्वासुरं तद्दो	२०. १३५. १०
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कशो	२०. ५. ४	देवानां निहितं निधिं	१९. २७. ९
दीर्घायुत्वाय बृहते	ર. ૪. ૧	देवानां पत्नीः पृष्टय	٩. ७. ६
दुर्णामां च सुनामा	८. ६. ४	देवानां पत्नीनां गर्भ	१९. ५७. ३
दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां	4. 20. 4	देवानां पत्नीरुशती	७. ५१. १
दुरदभ्नैनमा शये	१२. ४. १९	देवानां भाग उपनाह	٩. ૪. ٩
दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र	२०. २१. २	देवानां हेतिः परि त्वा	८. २. ९
दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम	१८. १. ३४	देवानामस्थि कृशनं	8. 80. 0
दुर्हार्दः संघोरं चक्षुः	१९. ३५. ३	देवानामेतत्परिपूत	११. ५. २३
दुष्ट्ये हि त्वा भत्स्यीमि	ર. ૧. ૧	देवानामेनं घोरैः	१६. ७. २
दुष्वप्रयं काम दुरितं	٩. २. ३	देवान्यन्नाथितो हुवे	७. ११४. ७
दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे	४. ११. १२	देवा यज्ञमृतवः	१८. ४. २
दुहां मे पश्च प्रदिशो	३. २०. ९	देवा वशां पर्यवद्न	१२. ४. ४९
दूराचकमानाय प्रतिपाणा	१९. ५२. ३	देवा वशामयाचनमुखं	१२. ४. २०
दूरे चित्सन्तमरुपास	३. ३. २	देवा वशामयाचन्यस्मिन्	१२. ४. २४
दूरे पूर्णेन वसति	१०. ८. १५	देवा वा एतस्या	4. 80. E
दूष्या दूषिरसि हेत्या	२. ११. १	देवास्ते चीतिमविदन्	२. ९. ४
दंह प्रताअनयाजाता	६. १३६. २	देवी देन्यामधि जाता	६. १३६. १
हंह मूलमाग्रं यच्छ	६. १३७. ३	देवी हनत्कुहनत्	२०. १३२. ११
हडो हंहस्थिरो न्यो	११. ७. ४	देवेभ्यः कमवृणीत	१८. ३. ४१
दृष्टमदृष्टम तृहमयो	२. ३१. २	देवेभ्यो अधि जातोसि	4. 8. 9
देवजना गुदा मनुष्या	९. ७. १६	देवैनसात्पित्र्यान्नामग्राहात्	१०. १. १२
देव त्वप्रतिसूर्य	२०. १३०. १०	देवैनसादुन्मदितमुन्मत्तं	६. १११. ३
देवपीयुश्चरति मर्त्येषु	५. १८. १३	देवैर्दत्तं मनुना साक	१४. २. ४१
देवयन्तो यथा मति	२०. ७०. २	देवैर्दत्तेन मणिना	ર. ૪. ૪
देव संस्फान सहस्रा	६. ७९. ३	देवो अग्निः संकसुको	१२. २. १२
देवस्ते सविता हस्तं	१४. १. ४९	देवो देवान्यरिभूर्ऋतेन	१८. १. ३०

					152
देवो देवान्					153
देवो देवानमर्चयस्यन्त	१३. १. ४०	द्वा सुवर्णा सयुजा	۹.	۹.	२०
देवो देवाय गृणते	4. ११. ११	द्वितीयेभ्यः शङ्क्षेभ्यः	१९.	२२.	9
देवो देवेपु देवः	५. २७. २	इिभागधनमादाय	१२.	٦.	34
देवो द्रविणोदाः पोत्रात्	२०. २. ४	द्धिपतस्तापयन्हदः	१९.	24.	2
देवो मणिः सपत्नहा	१९. ३१. ८	द्धिपते तत्परा वह	१६.	ξ.	3
देवा होतार ऊर्ध्व	५. २७. ९	द्विषो नो विश्वतोमुखा	8.	33.	9
दैवीः पडुर्वीरुरु नः	4. 3. 8	द्वे च मे विंशतिश्व	ч.	१५.	2
देवीविंशः पयस्वाना	٩. ४. ٩	द्वे ते चक्रे सूर्ये	१४.	१.	6 &
दैव्या होतारा प्रथमा	५. १२. ७	द्दौ च ते विंशतिश्व	१०.	80.	4
दोषो गाय बृहद्गाय	ξ. ?. ?	द्दी वा ये शिशवः	२०.	१३२.	84
दोहेन गामुप शिक्षा	२०. ८९. २	द्र्यास्याचतुरक्षात्पश्च	٤.	ξ.	२२
दौव हस्तिनो हती	२०. १३१. २०	धनं न स्पन्दं बहुलं	२०.	८९.	4
दोष्वप्नयं दोर्जीवित्यं	४. १७. ५	धनुविंभपिं हरितं	११.	٦.	१२
	७. २४. १	धनुईस्तादाददानो	१८.	٦.	६०
द्यावा चिदस्मै पृथिवी	२०. ३४. १४	धन्व च यत्कृत्तत्रं	२०.	१२६.	२०
द्यावाष्ट्रियेवी अनु मा	२. १२. ५	धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः	₹.	१२.	3
द्यावाष्ट्रथिवी उपश्चत्या	२. १६. २	धर्ता घ्रियस्व धरुणे	१२.	3.	34
द्यावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं	२. १२. १	धर्तासि धरुणोसि	१८.	₹.	3 &
द्यावापृथिवी दातृणा	५. २४. ३	धर्ता ह त्वा धरुणो	१८.	₹.	२९
द्यावापृथिवी श्रोत्रे	११. ३(१). २	धातः श्रेष्टेन रूपेणास्या	4.	२५.	१०
द्यावा ह क्षामा प्रथमे	१८. १. २९	धाता च सविता चाष्टीवन्तौ	۹.	9.	80
द्युक्षं सुदानुं तविषी	२०. ९. २	धाता दधातु दाशुषे	9.	१८.	2
	२०. ४९. ५	धाता दधातु नो रिय	9.	१८.	8
द्युमन्तस्त्वेधीमहि द्युमन्तः	१८. १. ५७	धाता दाधार पृथिवीं	ξ.	ξ 0.	3
द्युम्नेषु पृतनाज्ये पृत्सु	२०. १९. ७	धाता मा निर्ऋतया	१८.	₹.	२६
द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्यो	४. ३९. ६	धाता रातिः सवितेदं जुपन्तां	9.	१८.	8
द्यौर्नः पिता जनिता	९. १०. १२	धाता रातिः सवितेदं जुपन्ता	₹.	٤.	2
द्यौश्च म॰ च प्रवेतसौ	६. ५३. १	धाता विधाता भुवनस्य	4.	₹.	9
द्यौश्च म० चान्तरिक्षं	१२. १. ५३	धाता विश्वा वार्या द्धातु	9.	१८.	3
द्यौद्धा पिता पृथिवी	२. २८. ४	धाना घेनुरभवद्दत्सो	१८.	8.	३२
द्रप्समपश्यं विषुणे	२०. १३७. ८	धाम्रोधाम्रो राजन्नितो	9.	. 66.	2
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवी	१८. ४. २८	धिये समिश्वना प्रावतं	ξ.	-8.	3
द्रुपदादिव मुमुचानः	६, ११५. ३	धीती वा ये अनयन	9.	१.	2
द्वादशधा निहितं त्रित	६. ११३. ३	धीभिः कृतः प्र वदाति	4.	२०.	-
द्वादश प्रधयश्चक	१०. ८. ४	धुनेतयः सुप्रकेतं	२०.	66.	2
द्वादशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ९	धूमाक्षी सं पत्तु	११.	१०.	9
द्वादश वा एता रात्री	8. 88. 88	धृषत्पिव कलशे सोम	9.	८१.	2
द्वादशारं नहि तज्जराय	९. ९. १३	घेतुष्ट इन्द्र सूनृता	२0.	२७.	3
द्वारो देवीरन्वस्य	4. 20. 0	ध्रुवं ते राजा वरुणो	ξ.	۷٤.	2
द्वाविमौ वातौ वात	ध. १३. २	ध्रुवं ध्रुवेण हविपाव	9.	99.	8

154

न यस्याः पारं

2 0 0			
भुव आ रोह पृथिवीं	₹ C. 8. €	न बहवः समशकन्	१. २७. ३
भुवा दिग्विष्णुरिधपतिः	३. २७. ५	न ब्राह्मणो हिंसितव्यो	4. 86. 8
भुवा घौभ्रेवा पृथिवी	ξ. ८ ८.	न भूमिं वातो अति वाति	४. ५. २
भ्रुवायां त्वा दिशि पुरा	१८. ३.३४	नमः शीताय तक्मने	१. २५. ४
भ्रुवाया दिशः शालाया	९. ३. २९	नमः सनिस्नसाक्षेभ्यो	२. ८. ५
ध्रुवाये त्वा दिशे विष्णवे	१२. ३. ५६	नमः सायं नमः प्रात	११. २. १६
ध्रुवेयं विराण्नमो	१२: ३. ११	न मत्स्त्री सुभसत्तरा	२०. १२६. ६
ध्रुवोच्युतः प्र मृणीहि	€. ८८. ३	नमस्कृत्य द्यावापृथिवी	७. १०७. १
न कामेन पुनर्मघो	4. 88. 2	नमस्तस्मै नमो दात्रे	९. ३. १२
न किल्बिपमत्र नाधारो	१२. ३. ४८	नमस्ते अधिवाकाय	६. १३. २
निकष्टं कर्मणा नशद्	२०. ९२. १८	नमस्ते अस्तु नारदा	१२. ४. ४५
नकी रेवन्तं सख्याय	२०. ११४. २	नमस्ते अस्तु पश्यत	१३. ४(५). ३
नक्तआतास्योषधे	१. २३. १		१३. ४(६). ४
नक्षत्रमुल्काभिहतं	१९. ९. ९	नमस्ते अस्तु विद्युते	१. १३. १
न घा त्वद्रिगप वेति	२०. १७. २	नमस्ते अस्त्वायते	११. ४. ७
न घा वसुनिं यमते	२०. ७८. २	नमस्ते घोषिणीभ्यो	११. २. ३१
न घेमन्यदा पपन	२०. १८. २	नमस्ते जायमानायै	१०. १०. १
न घ्रंस्तताप न हिमो	७. १९. २	नमस्ते प्रवतो नपाद्	१. १३. २
न च प्रत्याहन्यान्मनसा	८. १०(६). २	नमस्ते प्राण ऋन्दाय	११. ४. २
न च प्राणं रुणिद	११. ३(३). ६	नमस्ते प्राण प्राणते	११. ४. ८
न च सर्वज्यानिं जीयते	११. ३(३). ७	नमस्ते यातुधानेभ्यो	4. १३. ३
नडमा रोह न ते	१२. २. १	नमस्ते राजन्वरुणास्तु	१. १०. २
न तं यक्ष्मा अरुन्धते	१९. ३८. १	नमस्ते रुद्रास्यते नमः	E. 90. 3
न ता अर्वा रेणुककाटो	४. २१. ४	नमस्ते लाङ्गलेभ्यो	٦. ८. ४
न ता नशन्ति न दभाति	४. २१. ३	नमस्तेस्त्वायते नमो	११. २. १५
न तिष्ठन्ति न नि	१८. १. ९	नमो गन्धर्वस्य नमसे	१४. २. ३५
न ते नाथं यम्यत्राहमस्मि	१८. १. १३	नमो देववधेभ्यो	६. १३. १
न ते बाह्वोर्वलमस्ति	v. 4c. E	नमो यमाय नमो	५. ३०. १२
न ते वर्तास्ति राधस	२०. २७. ४	नमो रुद्राय नमो	ξ. २ο. २
न ते सखा सख्यं	१८. १. २	नमो रूराय च्यवनाय	७. १२१. १
न त्वदन्यः कवितरो	4. ११. 8	नमो वः पितरः स्वधा	१८. ४. ८५
न त्वा पूर्वा ओपधयो	१९. ३४. ७	नमो वः पितर ऊर्जे	१८. ४. ८१
न त्वावाँ अन्यो दिव्यो	२०. १२१. २	नमो वः पितरो भामाय	१८. ४. ८२
नदीं यन्त्वप्सरसोपां	४. ३७. ३	नमो वः पितरो यच्छिवं	१८. ४. ८४
नदी सूत्री वर्षस्य पतय	٩. ७. १४	नमो वः पितरो यद्वोर	१८. ४. ८३
न देवेष्वा वृश्वते	१५. १२. ६	नमोस्तु ते निर्ऋते	६. ६३. २
न द्वितीयो न तृतीय	१३. ४(२). ३	नमोस्त्वसिताय नम	६. ५६. २
न पश्चमो न पष्टः	१३. ४(२). ४	नयतामृन्मृत्युदूता	c. c. 88
न पितृयाणं पन्थां	१५. १२. ९	न यत्पुरा चकृमा	१८. १. ४
न पिशाचैः सं शकोमि	४. ३६. ७	न यस्याः पारं दहशे	१९. ४७. २

नवं बर्हिरोदनाय			155
नवं बर्हिरोदनाय	१२. ३. ३२	नास्य पशूच्च समानान्	रेपी प. व
नवं वसानः सुरभिः	१४. २. ४४		१५. ५. १६
नव च मे नवतिश्व	4. 84. 9	नास्य श्वेतः कृष्ण	4. 20. 24
नव च या नवतिश्च	६. २५. ३	नास्यास्थीनि भिन्दान्न	९ ५. २३
न वनिषद्नाततम्	२०. १३२. ७	नास्यास्मिँहोक आयतनं	१५. १२. ११
नव प्राणान्नविभः सं	4. 26. 8	नाहमिन्द्राणि रारण	२०. १२६. १२
नव भूमीः समुद्रा	११. ७. १४	निःसालां घृष्णुं धिषण	२. १४. १
नव यो नवतिं पुरो	२०. ७. २	निक्ष दर्भ सपन्नान्मे	१९. २९. १
नवर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ६	नि गावो गोष्ठे असदन्	६. ५२. २
न वर्षं मैत्रावरुणं	4. 89. 84	निगृह्य कर्णको हो	२०. १३३. ३
न वा उते तनृं	१८. १. १४	नि तद्द्धिषेवरे	٩. २. ६
न वा उ सोमो वृजिनं	८. ४. १३		२०. १०७. ९
न विकर्णः पृथुशिरा	५. १७. १३	निधनं भूत्याः प्रजायाः	९. ६(५). ३
न वि जानामि यदिवेद	٩. १٥. १५		९. ६(५). १०
न वै तं चक्षुर्जहाति	१०. २. ३०	निधिं निधिपा अभ्येन	१२. ३. ४२
नवैव ता नवतयो	4. 89. 88	निधिं विभ्रती वहुधा	१२. १. ४४
न वै वातश्चन काम	٩. २. २४	निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च	११. ८. २२
नवोनवो भवसि	७. ८६. २	निम्रुचस्तिस्रो व्युपो ह	१३. ३. २१
	१४. १. २४	नि येन मुष्टिहत्यया	२०. ७०. १८
नष्टासवो नष्टविषा	१०. ४. १२	निरमुं नुद ओकसः	६. ७५. १
न सेशे यस्य रम्बते	२०. १२६. १६	निररणिं सविता साविपक्	१. १८. २
न सेशे यस्य रोमशं	२०. १२६. १७	निरितो मृत्युं निर्ऋतिं	१२. २. ३
नहि ते अप्ने तन्वः	E. 89. 8	निरिमां मात्रां मिमीमहे	१८. २. ४२
नहि ते नाम जग्राह	₹. १८. ₹	निर्दुरर्मण्य ऊर्जा	१६. २. १
नहि स्थूर्यृतुथा यात	२०. १२५. ३	निर्द्धियन्तं दिवो निः	१६. ७. ६
नाके राजन्त्रति तिष्ठ	६. १२३. ५	निर्बलासं वलासिनः	६. १४. २
नाके सुपर्णमुप यत्	१८. ३. ६६	निर्बळासेतः प्र पताशुंगः	€. 58. ₹
नाधृष आ दधृषते	६. ३३. २	निर्लक्ष्मयं ललाम्यं	. १. १८. १
नाभिरहं रयीणां	१६. ४. १	निर्वे क्षत्रं नयति	4. 86. 8
नाभ्या आसीदन्तरिक्षं	१९. ६. ८	निर्वे गोष्ठादजामसि	२. १४. २
नाम नाम्ना जोहवीति	१०. ७. ३१	निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्	E. EE. ?
नामानि ते शतक्रतो	२०. १९. ३	निर्हस्ताः सन्तु शत्रवो	६. ६६. ३
नाल्प इति ब्र्यान्नानुप	११. ३(१). २४	निर्हस्तेभ्यो नैर्हस्तं	E. E4. 2
नाष्टमो न नवमो दशमो	१३. ४(२). ५	निवेशनः संगमनो	१०. ८. ४२
नास्मै पृश्निं वि दुहन्ति	4. 80. 80	नि शीर्षतो नि पत्तत	६. १३१. १
नास्य केशान्त्र वपन्ति	१२. ३२. २	नि ब्वापया मिथूहशा	२०. ७४. ३
नास्य क्षत्ता निष्क	4. 80. 88	नीचैः खनन्त्यसुरा	2. 3. 3
नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी	4. 20. 28	नीचैः पद्यन्तामधरे	3. १९. ३
नास्य जाया शतवाही	4. १७. १२	नीलनसेभ्यः स्वाहा	१९. २२. ४
नास्य धेतुः कल्याणी	4. 80. 80	नीलमस्योदरं लोहितं	१५. १. ७

156			परि त्वा पातु
नीललोहितं भवति	१४. १. २६	पञ्जीदनः पञ्चधा वि	٩. 4. 6
नीलशिखण्डवाहनः	२०. १३२. १६	पताति कुण्डुणाच्या	२०. ७४. ६
नीलेनैवाप्रियं भ्रातृव्यं	१4. १. ८	पत्नी यदृश्यते पत्नी	२०. १३५. ५
नुदस्व काम प्र णुदस्व	٩. ٦. ४	पथ्या रेवतीर्बहुधा	₹. 8. v
नू इन्द्र शूर स्तवमान	२०. ३७. ११	पद्ज्ञा स्थ रमतयः	७. ७९. २
नू चिन्नु ते मन्यमानस्य	२०. ७३. २	पदा पणौरराधसो	२०. ९३. २
नूनं तदस्य काव्यो	४. १. ६	पदोरस्या अधिष्ठानाद्	१२. ४. ५
नू नो रियं पुरुवीरं	२०. १४३. ६	पद्भिः सेदिमवकामन्	8 ११. १०
नृचक्षा रक्षः परि	८. ३. १०	पनाय्यं तदिश्वना कृतं	२०. १४३. ९
नेच्छत्रुः प्राशं जयाति	२. २७. १	पयश्च रसश्चान्नं	१२. ५(२). ४
नेमा इन्द्र गावो रिपन्	२०. १२७. १३	पयश्च वा एष रसं	९. ६(३). २
नेमिं नमन्ति चक्षसा	२०. ५४. ३	पयस्वतीः कृणुथाप	६. २२. २
नेव मांसे न पीवसि	१. ११. ४	पयस्वतीरोपधयः० पयः	१८. ३. ५६
नैतां ते देवा अददु	4. 86. 8	पयस्वतीरोपधयः० वचः	३. २४. १
नैतां विदुः पितरो	१९. ५६. ४	पयो धेनूनां रसमोपधीनां	४. २७. ७
नैनं झन्ति पर्यायिणो	६. ७६. ४	परं मृत्यो अनु परेहि	१२. २. २१
नैनं घन्त्यप्सरसो न	८. ५. १३	परं योनेरवरं ते	७. ३६. ३
नैनं प्राप्नोति शपयो	8. 9. 4	परः सो अस्तु तन्वा	८. ४. ११
नैनं रक्षांसि न पिशाचाः	१. ३५. २	परमां तं परावत	६. ७५. २
नैवाहमोदनं न मामोदनः	११. ३(१). ३०	पराक्ते ज्योतिरपथं	१०. १. १६
न्यग्वातो वाति न्यक्तपति	इ. ९१. २	पराच एनान्त्र णुद	२. २५. ५
न्यस्तिका रुरोहिथ	६. १३९. १	पराजिताः प्र त्रसता	८. ८. १९
न्यूषु वाचं प्र महे	२०. २१. १	पराश्चं चैनं प्राशीः	११. ३(१). २८
न्वेतेनारात्सीरसौ	٩. ६. ٩	परा देहि शामुल्यं	१४. १. २५
पुक्षी जायान्यः पतति	y. co. 8	पराद्य देवा वृजिनं	८. ३. १४
पश्च च मे पश्चाशच	9. 89. 9	परामित्रान्दुन्दुभिना	५. २१. ७
पञ्च च याः पञ्चाशच	६. २५. १	परा यात पितरः	१८. ४. ६३
पश्चदशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १२	परा यात पितर आ	१८. ३. १४
पश्चपादं पितरं द्वादशाकृति	9. 9. 82	परा शृणीहि तपसा	८. ३. १३
पश्चभिः पराङ्गपस्येक	१७. १. १७		१०. ५. ४९
पञ्च राज्यानि वीरुधां	११. ६. १५	परा हीन्द्र धावसि	२०. १२६. २
पञ्च रुक्मा ज्योतिरस्मै	९. ५. २६	परि ग्रामिवाचितं	8. 9. 4
पञ्च रुक्मा पञ्च नवानि	९. ५. २५	परिच्छिन्नः क्षेममकरोत्	२०. १२७. ८
पञ्चर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. २	परि णो बृङ्ग्धि शपथ	६. ३७. २
पञ्चवाही वहत्यग्रमेपां	₹0. ८. ८	परि त्रयः	२०. १२९. ८
पञ्च ब्युष्टीरनु पञ्च	८. ९. १५	परि त्वाग्ने पुरं वयं	٥. ٧٤. १ د. ٤. ٦٤
पञ्चापूपं विवृणां	३. २९. ४		2. 2. 2. 2. 2. 2.
पञ्चापूपं ० सूर्यामास	३. २९. ५	परि त्वा धात्सविता	१. ३४. ५
पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने	٩. ٩. ११	परि त्वा परितत्नुनेश्चणा	
पञ्चोदनं पञ्चभिरङ्गुलिभि	४. १४. ७	परि त्वा पातु समानेभ्यो	

			1
परि त्वा			157
परि त्वा रोहितैर्वर्णे	१. २२. २	पर्यावर्ते दुष्वम्यात्	७. १०५. १
परि दग्न इन्द्रस्य	६. ९९. ३	पर्यू पु प्र धन्वा	4. E. 8
परि द्यामिव सूर्योहीनां	६. १२. १	पर्वतादिवो योने	4. 24. ?
परि द्यावाष्ट्रियवी सद्य	२. १. ४	पर्शुई नाम मानवी	२०. १२६. २३
परि धत्त धत्त नो	२. १३. २	पलालानुपलाली शर्क	८. ६. २
	१९. २४. ४	पल्प बद्ध वयो इति	२०. १२९. १५
परि धामान्यासामाशु	२. १४. ६	पवमानः पुनातु मा	E. 8C. 2
परिपाणं पुरुषाणां	४. ९. २	पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणन्	४. ७. ६
परिपाणमसि परिपाणं	२. १७. ७	पवीनसात्तङ्गल्वाच्छायका	८. ६. २१
परि पूपा परस्ताद्धस्तं	y. 20. 8	पशुपतिरेनमिष्वासः	१५. ५. ७
परि मां परि मे प्रजां	ર. ૭. ૪	पश्चात्पुरस्ताद्घरादुतो	८. ३. २०
परि मा दिवः परि मा	१९. ३५. ४	पश्चात्प्राञ्च आ तन्वन्ति	१३. ४(१). ७
परि वः सिकतावती	१. १७. ४	पश्यन्त्यस्याश्चरितं	٩. १. ३
परि वर्त्मानि सर्वत	६. ६७. १	पश्याम ते वीर्यं जातवेदः	٧. ७. ٩
परि विश्वा भुवनान्या	٦. ٩. ٩	पश्येम शरदः शतम्	१९. ६७. १
परिवृक्ता च महिपी	२०. १२८. १०	पाकः पृच्छामि मनसा	٩. ٩. ६
परिसृष्टं धारयतु	८. ६. २०	पाक बलिः	२०. १३१. १२
परि स्तृणीहि परि धेहि	७. १०४. १	पाटामिन्द्रो व्याश्रा	२. २७. ४
परिहस्त वि धारय	६. ८१. २	पातं न इन्द्रापूपणा	ξ. ξ . ?
परीदं वासो० भूर्यृष्टीना	२. १३. ३	पातां नो देवाश्विना	ξ. ξ. ξ
परीदं वासो० भूर्वापीना	१९. २४. ६	पातां नो द्यावापृथिवी	ξ. ξ . ૨
परीमं सोममायुपे	१९. २४. ३	पादाभ्यां ते जानुभ्यां	٩. ८. २१
परीममिन्द्रमायुपे	१९. २४. २	पापाय वा भद्राय वा	१३. ४(४). १४
परीमेग्निमर्पत परीमे	६. २८. २	पाप्माधिधीयमाना	१२. ५(४). ३
परिवृतो ब्रह्मणा वर्मणा	१७. १. २८	पार्थिवस्य रसे देवा	२. २९. १
परुपानमृन्परुपाहः	۷. ۷. 8	पार्थिवा दिव्याः० उत ये	११. ६. ८
परेणेतु पथा वृकः	y. રૂ. ર	पार्थिवा दिव्याः श्राम्याश्च	११. ५. २१
परेयिवांसं प्रवतो	१८. १. ४२	पार्श्वे आस्तामनुमत्या	٩. ४. १२
परेहि कृत्ये मा तिष्ठो	१०. १. २६	पिंश दर्भ सपत्नानमे	१९. २८. ९
परेहि नारि पुनरेहि	११. १. १३	पिङ्ग रक्ष जायमानं	८. ६. २५
परेहि विग्रमस्तृत	२०. ६८. ४	पिण्ड दर्भ सपन्नान्मे	१९. २९. ६
परोपेहि मनस्पाप	ξ. 8 ¹ 4. ²	पितरः परे ते मावन्तु	4. 28. 84
परोपेह्यसमृद्धे वि	4. 9. 9	पिता जनितुरुच्छिष्टो	११. ७. १६
पर्णो राजापिधानं	१८. ४. ५३	पिता वत्सानां पति	e. 8. 8
पर्णोसि तनूपानः	રૂ. ધ. ૮	पितृभ्यः सोमबद्भयः	१८. ४. ७३
पर्यस्ताक्षा अप्रचङ्करा	८. ६. १६	पितृणां भाग स्य	१०. ५. १३
पर्यस्य महिमा पृथिवीं	१३. २. ४५	पितेव पुत्रानभि सं	१२. ३. १२
पर्यस्यास्मिँहोक	१५. १२. ७	पिप्पली क्षिप्तभेप ज्यू	E. 809. '8
पर्यागारं पुनः पुनः	२०. १३२. १२	पिप्पल्यः समवदन्ता	q. १०९. २
पर्यायिकेभ्यः स्वाहा	१९. २२. ७	पिवा सोममिन्द्र मन्दतु	२०. ११७. १
ननानिकारकः (नाहा			

प्रजया स वि

1	5	C

पिशङ्गरूपो नभसो	۹. 8.	२२	पूर्णः कुम्भोधि काल	१९. ५३.	3
पिशङ्गे सूत्रे खृगळं	ર. ૧.	3	पूर्णात्पूर्णमुदचित	₹0. ८.	२९
पिशाचश्रयणमसि	٦. १८.	8	पूर्णा पश्चादुत पूर्णा	७. ८५.	8
पुंसि वै रेतो भवति	٤. ११.	2	पूर्वीपरं चरतो० विचष्ट	७. ८६.	8
पुण्डरीकं नवद्वारं	₹0. ८.	83		१४. १.	२३
पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यो	१९. ७.	3	पूर्वापरं चरतो० विचष्टे	१३. २.	9.9
पुत्रं पौत्रमभितर्पयन्ती	१८. ४.	39	पूर्वी अग्निष्टा तपतु	१८. ४.	9
पुत्र इव पितरं गच्छ	4. 88.	१०	पूर्वी जातो ब्रह्मणो	११. 4.	4
पुत्रमत्तु यातुधानीः	१. २८.	8	पूर्वी दुन्दुभे प्र वदासि	4. 20.	Ę
पुत्रमिव पितराविश्वनो	२०. १२५.	4	पूपन्तव वर्ते वयं	y. 20.	3
पुनः कृत्यां कृत्या	4. 88.	8	पूषा त्वेतश्र्यावयतु	१८. २.	48
पुनः पत्नीममिरदादायुषा	१४. २.	2	पूषेम शरदः शतम्	१९. ६७.	4
पुनः प्राणः पुनरात्मा	६. ५३.	2	पूषेमा आशा अनु	y. 20.	2
पुनन्तु मा देवजनाः	६. १९.	8	पृच्छामि त्वा परमन्तं	٩. १٥.	23
पुनरेहि वाचस्पते देवेन	१. १.	2	पृतनाजितं सहमान	७. ६५.	8
पुनरेहि वृषाकपे सुविता	२०. १२६.	28	पृथक्प्रायन्प्रथमा	२०. ९४.	Ę
पुनर्दाय ब्रह्मजायां	4. 80.	28	पृथक्सर्वे प्राजापत्याः	११. 4.	२२
पुनर्देहि वनस्पते	₹८. ३.	90	पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा	१९. २२.	१९
युनमैत्विन्द्रियं पुनरात्मा	७. ६९.	8	पृथग्रुपाणि बहुधा	१२. ३.	28
पुनवें देवा अददुः	4. 20.	90	पृथिवीं त्वा॰ तनूः	१२. ३.	२२
पुनस्त्वादित्या रुद्रा	१२. २.	Ę	पृथिवीं त्वा॰ देवो	१८. ४.	84
पुनस्त्वा दुरप्सरसः	E. 888.	8	पृथिवी दण्डोन्तरिक्षं	٩. १.	21
पुमां कुस्ते निमिच्छसि	२०. १२९.	१४	पृथिवी धेनुस्तस्या अग्नि	४. ३९.	2
पुमांसं पुत्रं जनय	३. २३.	3	पृथिवीप्रो महिपो	१३. २.	88
पुमानन्तर्वान्त्स्यविरः	٩. ૪.	3	पृथिवी शान्तिरन्तिरक्षं	१९. ९.	88
पुमान्युंसः परिजातो	ą. ę.	8	पृथिन्याममये समनमन्	४. ३९.	8
पुमान्युंसोधि तिष्ठ	₹2. ₹.	8	पृथिन्यै श्रोत्राय	٤. १٥.	8
पुरं देवानाममृतं	4. 26.	99	पृथिन्यै स्वाहा	٩. ٩.	2
पुरस्तात्ते नमः कृण्म	११. २.	8		٩. ٩.	Ę
पुरस्ताद्युक्तो वह	4. 29.	8	पृदाकवः	२०. १२९.	٩
पुरुष एवेदं सर्व	१९. ६.	8	पृष्ठं धावन्तं हर्योरौचैः	२०. १२८.	24
पुरुष्टुतस्य धामभिः	२०. १९.	8	पृष्ठात्पृथिन्या अहमन्तरिक्ष	8. 88.	3
पुरूतमं पुरूणामीशानं	२०. ६८.	१२	पैद्व प्रेहि प्रथमोनु	₹0. 8.	Ę
पुरोडाशवत्सा सुदुघा	१२. ४.	34	पैद्वस्य मन्महे वयं	₹0. 8.	22
पुष्टिं पशूनां परि	१९. ३१.	4	पैद्वो हन्ति कसर्णीछं	₹0. 8.	4
पुष्टिरसि पुष्ट्या मा	१९. ३१.	१३	पौरो अश्वस्य पुरुकृद्	२०. ११८.	2
पुष्पवतीः प्रसूमतीः	۷. ن	२७	पौर्णमासी प्रथमा यज्ञिया	v. ८4.	8
पूताः पवित्रैः पवन्ते	१२. ३.	24	प्र केतुना बृहता	₹८. ₹.	89
पूतिरज्जुरुपध्मानी	c. c.	2	प्र च्यवस्व तन्वं	₹८. ₹.	9
पूर्ण नारि प्र भर	३. १२.	6	प्रजया स वि कीणीते	१२. ४.	2

प्रजां च वा				159
प्रजांच वा एप	९. ६(३).	R	प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा	१८. ३. ३२
प्रजानत्यघ्न्ये जीवलोकं	१८. ३.	8	प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य	8. 88. 6
प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु	२. ३४.	4	प्रतीच्या दिशः शालाया	९. ३. २७
प्रजानां प्रजननाय	٩. ६(४).	१०	प्रतीच्ये त्वा दिशे वरुणा	१२. ३. ५७
प्रजापतिं ते प्रजननवन्त	१९. १८.	٩	प्रतीपं प्राति सुत्वनम्	२०. १२९. २
प्रजापतिः प्रजाभिरुद्कामत्	१९. १९.	99	प्रतीहारो निधनं विश्व	११. ७. १२
प्रजापतिः सिललादा	8. 84.	9.9	प्र ते अस्या उपसः	२०. ७६. २
प्रजापतिरनुमतिः	ξ.	3	प्र ते भिनचि मेहनं	१. ३. ७
प्रजापतिर्जनयति प्रजा	७. २०.	8	प्र ते महे विद्ये	२०. ३०. १
प्रजापतिर्मा प्रजननवान्	१९. १७.	9	प्रते शृणामि शृङ्गे	२. ३२. ६
प्रजापतिश्च परमेष्ठी	۹. ७.	8	प्रत्नो हि कमीड्यो	६. ११०. १
प्रजापतिश्चरति गर्भे	१٥. ٤.	१३	प्रत्यग्रिरुषसामग्र	७. ८७. ५
प्रजापतिष्ट्वा बन्नात्	१९. ४६.	8		१८. १. २८
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो	७. ८५.	3	प्रत्यङ्तिष्ठन्धातोदङ्	९. ७. २१
प्रजापतेरावृतो ब्रह्मणा	१७. १.	२७	प्रत्यङ् देवानां विशः	१३. २. २०
प्रजापतेर्वा एप विक्रमा	९. ६(२).	१२		२०. ४७. १७
प्रजापतेश्च वै स	१५. ६.	२६	प्रत्यङ् हि संबभूविथ	४. १९. ७
प्रजापते श्रेष्टेन रूपेणास्या	4. 24.	१३	प्रत्यश्चं चैनं प्राशी	११. ३(१). २९
प्रजामृतस्य पिप्रतः	२०. १३८.	2	प्रत्यञ्चमर्कं प्रत्यर्पयित्वा	१२. २. ५५
प्रजावतीः सूयवसे	४. २१.	9	प्रत्यञ्चमर्कमनयं	२०. ६३. ३
	७. ७९.	8		२०. १२४. ६
प्रणेतारं वस्यो अच्छा	२०. ४६.	2	प्रत्वा मुआमि॰ उरुं	१४. १. ५८
प्र णो यच्छत्वर्यमा	₹. २०.	3	प्रत्वा मुञ्जामि॰ ऋतस्य	१४. १. १९
प्र णो वनिर्देवकृता	٧. ७.	3	प्रथमा ह न्युवास	₹. १०. १
प्र तद्विष्णु स्तवते	७. २७.	2	प्रथमेन प्रमारेण	११. ८. ३३
प्र तद्दोचेदमृतस्य	٦. १.	2	प्रथमेभ्यः शङ्क्षेभ्यः	१९. २२. ८
प्रतिघ्रानाः सं धावन्तूरः	११. ९.	१४	प्रथो वरो व्यचो लोक	१३. ४(६). २
प्रतिप्रानाश्रुमुखी कृशुकर्णी	११. ९.	v	प्रदुद्धदो मघाप्रति	२०. १३०. १२
प्रति चक्ष्य वि चक्ष्येन्द्रश्च	۷. ۷.	24	प्र द्युमाय प्र शवसे	२०. १४२. ५
प्रति तमभि चर यो	२. ११.	3	प्र नभस्व पृथिवि	७. १९. १
प्रति तिष्ठ विराडसि	१४. २.	१५	प्र पतेतः पापि	७. १२०. १
प्रति दह यातुधानान्	१. २८.	2	प्रपथे पथामज्निष्ट	y. 80. 8
प्रतिष्ठे ह्यभवतं वसूनां	४. २६.	2	प्र पदोव नेनिग्धि	٩. ५. ३
प्रति स्मरेथां तुजयद्भि	۷. 8.	9	प्र पादौ न यथायति	१९. ४९. १०
प्रतीचीं त्वा प्रतीचीनः	٩. ३.	२२	प्र पितृयाणं पन्थां	१५. १२. ५
प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः	३. २७.	3	प्र बुध्यस्व सुबुधा	१४. २. ७५
प्रतीची दिशामियमिद्धरं	१२. ३.	9	प्र बोधयोपो अश्विना	२०. १४२. २
प्रतीचीन आङ्गिरसो	१०. १.	Ę	प्रब्हीनो मृदितः शयां	११. ९. १९
प्रतीचीनफलो हि त्व	७. ६७.	8	प्रभाजमानां हरिणीं	१०. २. ३३
अतीची सोममसि	७. ३९.	3	प्र मंहिष्ठाय बृहते	२०. १५. १

160						प्रैणाञ्च्	णीहि
प्रमुञ्जन्तो भुवनस्य	٦.	₹8.	2	प्राणापानी चक्षुः० वाङ्मन	११.	٤.	8
प्र यच्छ पर्शु त्वरया	१२.	₹.	38	प्राणापानौ मा मा हासिष्टं	१६.	8.	4
प्र यत्ते अमे सूरयो	8.	३३.	8	प्राणापानौ मृत्योर्मा	٦.	१६.	8
प्र यद्ग्रेः सहस्वतो	8.	३३.	4	प्राणापानौ व्रीहियवा	११.	8.	१३
प्र यदेते प्रतर पूर्व्य	4.	٤.	8	प्राणायं नमो यस्य	११.	8.	8
प्र यद्भन्दिष्ठ एषां	8.	३३.	3	प्राणायान्तरिक्षाय	ξ.	20.	2
प्र यमन्तर्वृषसवासो	२०.	८९.	4	प्राणेन त्वा द्विपदां	۷.	٦.	8
प्र या जिगाति खर्गलेव	۷.	8.	१७	प्राणेन प्राणतां प्राणे	₹.	₹१.	9
प्र यो जज्ञे विद्यानस्य	8.	٤.	3	श्राणेन विश्वतोवीर्यं	₹.	₹१.	७
प्र रेभ धीं भरस्व	२0.	१२७.	Ę	प्राणेनाम्निं सं सृजति	१९.	२७.	9
प्र रेभासो मनीषा	२०.	१२७.	4	प्राणेनाग्ने चक्षुपा सं	9.	₹0.	18
प्रवतो नपान्नम एवास्तु	٧.	१३.	3	प्राणेनान्नादेनान्नमत्ति	१५.	88.	२२
प्र वर्तय दिवोश्मानमिन्द्र	٤.	8.	१९	प्राणो अपानो व्यान	१८.	٦.	४६
प्र वा एतीन्दुरिन्द्रस्य	१८.	8.	६०	प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्मा	११.	8.	88
प्र विशतं० अयं	v.	94.	4	प्राणो विराट् प्राणो	११.	8.	१२
प्र विशतं० व्यन्ये	₹.	११.	4	प्रातःप्रातर्गृहपतिन <u>ो</u>	१९.	99.	8
प्रवीयमाना चरति	१२.	8.	३७	प्रातरिमं प्रातरिन्दं	₹.	१६.	8
प्र वो महे महिन्नुधे	२0.	७३.	3	प्रातर्जितं भगमुग्रं	3.	139	२
प्र सम्राजं चर्षणीना	20.	88.	8	प्रान्यान्त्सपत्नान्त्सहसा	v.	₹€.	8
प्र सुमतिं सवितर्वाय	8.	२५.	६	प्रामूं जयाभीमे जयन्तु	ξ.	१२६.	3
प्र सु श्रुतं सुराधस	२0.	48.	3	प्रास्मत्पाशान्० य उत्तमा	৩.	cc.	8
प्रसूत इन्द्र प्रवता	₹.	१.	8	प्रास्मत्पाशान्० यैः ससामे	१८.	8.	90
प्र स्कन्धान्त्र शिरो	१२.	५(७).	Ę	प्रास्मदेनो वहन्तु प्र	१६.	٤.	११
प्रस्तृणती स्तम्बिनी	۷.	v.	8	त्रियं पशूनां भवति	१२.	8.	80
प्राप्तये वाचमीरय	ξ.	₹8.	8	त्रियं त्रियाणां कृणवाम	१२.	₹.	४९
प्राचींप्राचीं प्रदिशमा	१२.	₹.	o	त्रियं मा कृणु देवेषु	१९.	६२.	8
प्राची दिगम्निरिधपति	₹.	२७.	8	त्रियं मा दर्भ कृणु	१९.	३२.	۷
प्राचीनं वहिंः प्रदिशा	4.	१२.	8	त्रिया तष्टानि मे कपि	२0.	१२६.	4
प्राच्यां त्वा दिशि पुरा	१८.	₹.	30	त्रियात्रियाणि बहुला	१0.	٦.	9
प्राच्या दिशः शालाया	۹.	₹.	२५	त्रियास इत्ते मघवन्	₹0.	₹७.	6
प्राच्या दिशस्त्विमन्द्रांसि	ξ.	94.	3	थेतं पादौ प्र स्फुरतं	१.	२७.	8
प्राच्ये त्वा दिशेष्रये	१२.	₹.	44	प्रेता जयता नर	₹.	१९.	v
प्राजापत्याभ्यां स्वाहा	१९.	२३.	२६	त्रेतो मुञ्जामि नामुतः	88.	१.	55
प्राजापत्यो वा एतस्य	۹.	६(२).	28	प्रेतो यन्तु व्याध्यः	v.	११९.	. 2
प्राणः प्रजा अनु वस्ते	22-	8.	१०	प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा	२०.	۷٥.	4
प्राण प्राणं त्रायस्वासी	१९.	88.	8	प्रेमां मात्रां मिमीमहे	१८.	٦.	,३९
प्राण मा मत्पर्यावृतो	११.	8.	२६	प्रेरय सूरो अर्थं न पारं	२०.	७६.	4
प्राणमाहुर्मातरिश्वानं	११.	8.	१५	प्रेव पिपतिपति मनसा	१२.	٦.	42
प्राणापानौ चक्षः० उच्छिष्टाजाहिरे	22.	s.	२५	त्रेहि प्रेहि पथिभिः	१८.	٤.	48
प्राणापानौ चक्षुः० वाङ्मनः	११.	۷.	२६	प्रैणाञ्छुणीहि प्र मृणा	१०.	3.	. 3

प्रैपान्जुदे			161
त्रैणाचुदे मनसा प्र	3. 4. 6	वृहज्ञेषामधिष्ठाता	४. १६. १
प्रैषा यज्ञे निविदः	५. २६. ४	वृहस्पतिं ते विश्वदेव	१९. १८. १०
प्रोग्नां पीतिं वृष्ण	२०. २५. ७	वृहस्पतिः प्रथमं जायमानो	२०. ८८. ४
Programme	२०. ३३. २	वृहस्पतिः प्रथमः सूर्याया	१४. १. ५५
प्रो ष्ठेशयास्तल्पेशया	४. ५. ३	वृहस्पतिः समजयद्	२०. ९०. ३
प्रो व्यस्मै पुरोरथ	२०. ९५. २	बृहस्पतिः सविता ते	٩. ४. १०
ह्यट्सूर्य अवसा महाँ	२०. ५८. ४	बृहस्पतिनाव० तेजो	१४. २. ५४
बण्महाँ असि॰ महस्ते	२०. ५८. ३	बृहस्पतिनाव० पयो	१४. २. ५७
बण्महाँ असि॰ महांस्ते	१३. २.२९	बृहस्पतिनाव० भगो	१४. २. ५५
बतो बतासि यम नैव	१८. १.१५	बृहस्पतिनाव० यशो	१४. २. ५६
बद्ध वो अघा इति	२०. १२९. १६	बृहस्पतिनाव ० रसो	१४. २. ५८
बन्धस्त्वाग्रे विश्वचया	१९. ५६. २	वृहस्पतिनाव० वर्ची	१४. २. ५३
बभ्रे रक्षः समदमा	११. १.३२	वृहस्पतिरमत हि	२०. १६. ७
बभ्रेरध्वर्यो मुखमेतद्	११. १.३१	बृहस्पतिराङ्गिरस	११. १०. १०
वभ्रोरर्जुनकाण्डस्य	२. ८. ३	बृहस्पतिराङ्गिरसो -	११. १०. १३
बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय	२०. २५. ६	बृहस्पतिरूर्जयोद्गायति 	<. ६(५). २
वहिंषदः पितर ऊत्य	१८. १. ५१	वृहस्पतिर्नः० वरिवः	२०. १७. ११
बलमिस बलं मे	२. १७. ३		२०. ८९. ११
वलविज्ञायः स्थविरः	१९. १३. ५	and the state of t	२०. ९४. ११
बलेनान्नादेनान्नमत्ति	१५. १४. ४	वृहस्पतिर्नः ० वरीयः	७. ५३. १
बहिर्विलं निर्द्वतु	9. 6.88	वृहस्पतिर्म आकूति	<i>६९.</i> 8. 8
बहीदं राजन्वरुणा	१९. ४४. ८	वृहस्पतिर्म आत्मा	१६. ३. ५
वालादेकभणीयस्क	१०. ८.२५	बृहरूपतिर्मा विश्वेदेवे	१९. १७. १०
बाळास्ते प्रोक्षणीः सन्तु	१०. ९. ३	वृहस्पते परि दीया	१९. १३. ८
बुध्येम शरदः शतम्	१९. ६७. ३	वृहस्पते या परमा	२०. ८८. ३
वृहच रथंतरं चा	१५. ३. ५	वृहस्पते युविमन्द्रश्च	२०. १७. १२
वृहच रथन्तरं च द्रौ	८. १०(२). ६		२०. ८७. ७
वृहतः परि सामानि	८. ९. ४	बृहस्पते सवितर्वर्धयैनं	७. १७. १
वृहतश्च वे स रथ	१५. २. ४	बोधश्च त्वा प्रतिबोधश्च	٥. ١. ١٤
बृहता मन उए ह्रये	4. 80. 6	बोधा सु में मघवन	२०. ११७. ३
बृहती परि मात्राया	८. ९. ५	व्रव्नः समीचीरुपसः	७. २३. २
बृहते च वै स रथ	१५. २. ३	त्रञ्जलोको भवति त्रञ्जस्य	११. ३(३). २
वृहत्ते जालं वृहत	۷. ۷. ۷	त्रह्मगवी पच्यमाना	4. 86. 8
बृहत्पलाशे सुभगे	ξ. ξο. ξ	त्रह्म चक्षत्रं चराष्ट्रं च	१२. ५(२). २
बृहदन्यन्तः पक्ष	१३. ३.१२	व्रह्म च क्षत्रं च श्रोणी	e. v. e
बृहदायवनं रथन्तरं	११. ३(१). १६	त्रह्म च तपश्च कीर्तिश्च	ξ 3. 8(3). ξ
वृहदेनमनु वस्ते	१३. ३.११	व्रह्मचर्येण कन्या युवानं	११. 4. १८
बृहद्गावासुरेभ्योधि	१९. ५६. ३	ब्रह्मचर्येण तपसा देवा	११. ५. १९
वृहद्धि जालं वृहतः	۵. ۵. ٤	व्रह्मचर्येण तपसा राजा	११. ५. १७
बृहन्तो नाम ते देवा	१०. ७. २५	त्रह्मचारिणं पितरो	११. 4. 2

162				भूतं च भव्यं
ब्रह्मचारी चरति वेविषद्	4. 80.	9	त्राह्मणो जज्ञे प्रथमो	४. ६. १
व्रह्मचारी जनयन्	११. ५.	9	ब्राह्मणोस्य मुखमासीद्	१९. ६. ६
ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजव्	११. ५. २	18	ब्रूमो देवं सवितार	११. ६. ३
ब्रह्मचारीव्यंश्वरति	११. ५.	8	बूमो राजानं वरुणं	११. ६. २
ब्रह्मचार्येति समिधा	११. ५.	Ę	भग एव भगवाँ अस्तु	३. १६. ५
ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं	8. 8.	2	भग प्रणेतर्भग सत्यराधो	३. १६. ३
	٩. ٤.	8	भगमस्या वर्च आदिष्यधि	१. १४. १
ब्रह्मज्यं देन्यम्य आ	१२. ५(७).	2	भगस्ततक्ष चतुरः	१४. १. ६०
ब्रह्मज्येष्ठा संभृता	१९. २२. ३	8.8	भगस्ते हस्तमग्रहीत्	१४. १. ५१
	१९. २३. इ	10	भगस्त्वेतो नयतु हस्त	१४. १. २०
त्रह्मणाग्निः संविदानो		18	भगस्य नावमा रोह	२. ३६. ५
ब्रह्मणामी वाष्ट्रधानी		19	भगेन मा शांशपेन	६. १२९. १
ब्रह्मणा तेजसा सह		60	भगो मा भगेनावतु	१९. ४५. ९
ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा		8	भगो युनक्त्वाशिषो	५. २६. ९
ब्रह्मणान्नादेनान्नमत्ति		१४	भद्रमिच्छन्त ऋषयः	१९. ४१. १
ब्रह्मणा परिगृहीता		4	भद्रात्स्रक्षान्निस्तिष्ठस्य	9. 9. 9
ब्रह्मणा भूमिर्विहिता		रप	भद्राद्धि श्रेयः प्रेहि	v. e. ?
ब्रह्मणा शालां निमितां		१९	भद्रासि रात्रि चमसो	१९. ४९. ८
ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता		86	भद्राहं नो मध्यन्दिने	६. १२८. २
ब्रह्मणे स्वाहा		२०	भरूजि पुनर्वी यन्तु	२. २४. ८
		२९	भव एनमिष्वासः	१५. ५. २
ब्रह्म देवाँ अनु क्षियति		23	भवद्वसुरिदद्वसुः संयद्	१३. ४(६). ३
व्रह्म पदवायं ब्राह्मणो	१२. ५(१).	8	भव राजन्यजमानाय	११. २. २८
ब्रह्म प्रजापतिर्धाता		१२	भवारुद्रो सयुजा	88. 5. 88
त्रह्म त्रह्मचारिभ	१९. १९.	6	भवाशर्वावस्यतां पापकृते	१०. १. २३
त्रह्मवादिनो वदन्ति		२६	भवाशर्वाविदं त्रूमो भवाशर्वी मन्वे वां	११. ६. ९
ब्रह्म श्रोत्रियमाप्रोति		२१	भवाशवीं मृडतं माभि	8. २८. १
त्रह्म सुचो घृतवती	१९. ४२.	2	भवेम शरदः शतम्	११. २. १
ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञा ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा	१९. ४२. २०. ३.	3	भवी दिवो भव ईशे	१९. ६७. ६ ११. २. २७
व्रक्षागत्त्वा वय युगा	२०. ३८.	3	भसदासीदादित्यानां	q. y. 13
	२०. ४७.	9	भिन्धि दर्भ सपत्नानां	१९. २८. ४
ब्रह्मापर युज्यतां ब्रह्म		E8	भिन्धि दर्भ सपत्नान्मे	१९. २८. ५
ब्रह्माभ्यावर्ते । तन्मे		80	भिन्धि विश्वा अप द्विषः	20. 83. 8
ब्रह्मास्य शीर्षं बृहद्स्य		8	भीमा इन्द्रस्य॰ शतमृष्टि	8. 30. 6
ब्राह्मण एव पतिर्न		9	भीमा इन्द्रस्य॰ शतमृष्टी	४. ३७. ९
त्राह्मणाँ अभ्यावर्ते		४१	भुगित्यभिगतः शिल	२०. १३५. १
ब्राह्मणेन पर्युक्तासि		2	भुवो जनस्य दिव्यस्य	२०. ३६. ९
ब्राह्मणेभ्य ऋषभं दत्त्वा		१९	भूतं च भविष्यच	१५. २. ६
ब्राह्मणेभ्यो वशां दत्त्वा		33	भूतं च भन्यं च श्रद्धा च	१३. ४(३). २
मालगम्या प्रशा प्रश			ď.,	

164			मुग्धा देवा
महानस्यतृप्रदि मोकद	२०. १३६. ५	मानस्य पत्नि शरणा	3. 82. 4
महानम्युप वृते भ्रष्टो॰ यथा	२०. १३६. ८	मा नो अज्ञाता वृजना	२०. ७९. २
महानम्युप ब्रुते भ्रष्टो ॰ यथैव	२०. १३६. ७	मा नो गोषु पुरुवेषु	११. २. २१
महानम्युप ब्रुते स्वसा	२०. १३६. ९	मा नो देवा अहिर्वधीत्	4. 44. 8
महानम्युलूखलभति	२०. १३६. ६	मा नो निदे च वक्तवे	२०. १८. ५
महान्तं कोशमुदचाभि	४. १५. १६	मा नोभिस्नामत्यं	११. २. १९
महान्वे भद्रो विल्वो	२०. १३६. १५	मानो मर्ताअभि	२०. ६९. ८
महावृषान्मूजवतो	५. २२. ८	मा नो महान्तमुत	११. २. २९
महीमू पु मातर	૭. ફ. ર	मानो मेथां मानो	१९. ४०. ३
महो महानि पनयन्त्य	२०. ११. ६	मानो रक्षो अभि	८. ४. २३
मह्यं त्वा मित्रावरुणो	६. ८९. ३	मा नो रुद्र तक्मना	११. २. २६
मह्यं यजन्तां मम यानी	q. ą. g	मा नो विदन्विन्याधिनो	१. १९. १
मह्यमापो मधुमदेरयन्तां	६. ६१. १	मा नो हासिपुर्ऋषयो	६. ४१. ३
मांसान्यस्य शातय	१२. ५(७). ८	मा नो हिंसीरिध नो	११. २. २०
मा गतानामा दीधीथा	८. १. ८	मा प्रंगाम पथो वयं	१३. १. ५९
मा चिदन्यद्वि शंसत	२०. ८५. १	मा विभेर्न मरिष्यसि	4. 30. 6
मा ज्येष्ठं वधीदयमग्न	६. ११२. १	मा भूम निष्ट्या इवेन्द्र	२०. ११६. १
मातरिश्वा च पवमानश्च	१५. २. ७	मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्	३. ३०. ३
	१५. २. २७	मा मां प्राणो हासीन्मो	१६. ४. ३
मात्ली कन्यैर्यमो	१८. १. ४७	मा मा वोचन्नराधसं	4. 88. 6
मातादित्यानां दुहिता	٩. १. ४	मायाभिरुत्सि सृ प्सत	२०. २९. ४
माता पितरमृत आ	٩. ٩. ८	मारे अस्मद्वि मुमुचो	२०. २३. ८
मातुष्टे किरणो द्वो	२०. १३३. २	मा वः प्राणं मा वोपानं	१९. २७. ६
मा ते अस्यां सहसावन्	२०. ३७. ७	मा वनिं मा वाचं नो	y. v. &
मा ते प्राण उप दसन्	५. ३०. १५	मा विदन्परिपन्थिनो	१४. २. ११
मा ते मनस्तत्र गान्मा	८. १. ७	माश्वानां भद्रे तस्करो	१९. ४७. ७
मा ते मनो मासोर्मा	१८. २. २४	मा सं वृतो मोप सृप	८. ६. ३
मात्रे तु ते सुमिते इन्द्र	२०. ७६. ६	मा स्मैतान्त्सखीन्	4. 22. 88
मा त्वा ऋन्यादभि	८. १. १२	मा हिंसिष्टं कुमार्यं	१४. १. ६३
मा त्वा जम्भः संहतुर्मा	८. १. १६	मित्रः पृथिव्योदकामत्	१९. १९. १
मा त्वा दभन्त्सिळेळे	१७. १. ८	मित्र ईक्षमाण आवृत्त	٩. ७. २३
मा त्वा दभन्परियान्त	१३. २. ५	मित्र एनं वरुणो वा	२. २८. २
मा त्वाभि सखा नो	२०. १३०. १४	मित्रश्च त्वा वरुणश्चानु	१९. ४४. १०
मा त्वा मूरा अविष्यवो	२०. २२. २	मित्रश्च वरुणश्चांसौ	۹. ७. ७
मा त्वा वृक्षः सं वाधिष्ट	१८. २. २५	मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो	3. 22. 2
मादयस्व सुते सचा	२०. ५६. ५	मित्रावरुणयोर्भाग स्थ	१०. ५. ११
मा नः पश्चानमा पुरस्ता	१२. १. ३२	मित्रावरुणा परि मामधाता	१८. ३. १२
मानः पाशं प्रति मुचो	९. ३. २४	मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती	q. 28. q
मा नः पीपरदक्षिना	१९. ४०. ४	मुखाय ते पशुपते यानि	88. 2. 4
मा न आपो मेधां	१९. ४०. २	मुग्धा देवा उत शुना	v. v. v

मुञ्जन्तु मा			165
मुञ्जन्तु मा शपथ्यादयो	६. ९६. २	म्रोको मनोहा खनो	१६. १. ३
	७. ११७. २	यं ऋन्दसी अवतश्च	y. २. ३
मुञ्चन्तु मा शपथ्यादहोरात्रे	११. ६. ७	यं ऋन्दसी संयती	२०. ३४. ८
मुञ्च शीर्षक्तया उत	१. १२. ३	यं त्राममाविशत इद्मुग्रं	४. ३६. ८
मुआमि त्वा वैश्वानरा	2. 20. 8	यं ते मन्यं यमोदनं	१८. ४. ४२
मुञ्जामि त्वा हविषा	3. ११. १	यं त्वमग्ने समदहस्तमु	१८. ३. ६
	२०, ९६. ६	यं त्वा पृपती रथें	१३. १. २१
मुमुक्तमस्मान्दुरिताद्व	٧. ٤. ٤	यं त्वा वेद पूर्व इक्ष्वाको	१९. ३९. ९
मुमुचाना ओषधयो	૮. ૭. १६	यं त्वा होतारं मनसा	इ. २१. ५
मुहुर्गृध्यैः प्र वद्दत्यार्ति	१२. २. ३८	यं देवाः पितरो मनुष्या	१०. ६. ३२
मुह्यन्त्वेषां वाहवश्चित्ता	११. ९. १३	यं देवाः स्मरमसिश्चन्	६. १३२. १
मूढा अमित्रा न्यर्बुदे	११. १०. २१	यं देवा अंशुमाप्याययन्ति	७. ८६. ६
मूढा अमित्राश्चरता	६. ६७. २	यं दिप्मो यश्च नो देष्टि	१६. ६. ४
मूर्णा मृगस्य दन्ता	४. ३. ६	यं निद्धर्वनस्पतौ	३. ५. ३
मूर्धानमस्य संसीन्यायर्वा	१०. २. २६	यं परिहस्तमविभरदितिः	६. ८१. ३
मूर्घाहं रचीणां मूर्घा	१६. ३. १	यं बल्बजं न्यस्यथ	१४. २. २२
मूर्झो देवस्य बृहतो	१९. ६. १६	यं ब्राह्मणे निद्धे यं	٩. ٩. १९
मूलबर्हणी पर्याकियमाणा	१२. ५(४). ६	यं मित्रावरुणौ स्मर	६. १३२. ५
मृगो न भीमः कुचरो	७. ८९. ३	यं मे दत्तो त्रह्मभागं	१४. २. ४२
यृण दर्भ सपन्नान्मे	१९. २९. ४	यं याचाम्यहं वाचा	9. 9. 9
मृत्यवेमून्त्र यच्छामि	٤. ٤. ٤٥	यं वयं मृगयामहे	१०. ५. ४२
मृत्युः प्रजानाभधिपतिः	५. २४. १३	यं वां पिता पचति	12. 3. 4
मृत्युरीशे द्विपदां	८. २. २३	यं वातः परिशुम्भति	१३. १. ५१
मृत्युर्हिङ्गण्वत्युग्रो देवः	१२. ५(३). १०	यं विश्वे देवाः स्मरमसि	६. १३२. २
मृत्योः पदं योपयन्त	१२. २. ३०	यं स्मा पृच्छन्ति कुह	२०. ३४. ५
मृत्योरहं त्रह्मचारी	६. १३३. ३	यः कीकसाः प्रशृणाति	७. ८०. ३
मृत्योरायमा पद्यन्तां	۵. ۵. ۹۵	यः कुक्षिः सोमपातमः	२०. ७१. ३
मेदस्वता यजमानाः	६. ११४. ३	यः कुमारी पिङ्गलिका	२०. १३६. १६
मेधां सायं मेधां प्रात	इ. १०८. ५	यः कृणोति प्रमोतमन्धं	۷. ۲. 8
मेधामहं प्रथमां त्रह्मण्वतीं	६. १०८. २	यः कृणोति मृतवत्सा	۷. ٤. ٩
मेनिः शतवधा हि सा	१२. ५(३). ५	यः कृत्याकृन्मूलकृद्	8. 24. 8
मेनिः शरव्या भवा	१२. ५(६). १३	यः कृष्णः केश्यसुर	८. ६. ५
मेनिर्दुद्यमाना शीर्ष	१२. ५(३). १२	यः परस्याः परावत	£. 38. 3
मेमं प्राणी हासीन्मी	9. 44. 8	यः परुषः पारुषेयो	4. 22. 3
मेष इव वै सं च वि	६. ४९. २	यः पर्वतान्व्यद्धाद्	२०. १२८. १४
मैतं पन्थामनु गा भीम	८. १. १०	यः पृथिवीं बृहस्पति	१५. १०. ९
मैनमप्ने वि दहो माभि	१८. २. ४	यः पृथिवीं व्यथमाना	२०. ३४. २
मो पु ब्रह्मेव तन्द्रयु	२०. ६०. ३	यः पौरुषेयेण ऋविषा	८. ३. १५
मो पु वो अस्मद्भि	२०. ६७. २	यः प्रयमः कर्मकृत्याय	8. 28. 8
म्रोकानुम्रोक पुनर्वो	२. २४. ३	यः प्रथमः प्रवतमा	€. २८. ३

166			यशपदीराक्षीरा
यः प्राणतो निमिषतो	8. 2. 2	य उत्तरतो जुहति	8. 80. 8
यः प्राणदः प्राणद्वान्	४. ३५. ५	य उदानट् परायणं	६. ७७. २
यः प्राणेन द्यावाष्ट्रियवी	₹₹. ₹. ¥	य उद्दचीन्द्र देवगोपाः	२०. २१. ११
यः शतौद्नां पचति	₹0. ९. ४	य उपरिष्टाज्ञुह्नति	8. 80. 9
यः शम्बरं पर्यतरत्	२०. ३४. १२	य उभाभ्यां प्रहरसि	y. 42. c
यः शम्बरं पर्वतेषु	२०. ३४. ११	य उशता मनसा	२०. ९६. ३
यः शश्वतो महोनो	२०. ३४. १०	य ऊरू अनुसर्पत्यथो	۹. د. ه
यः श्रमात्तपसो जातो	१०. ७. ३६	य ऋते चिद्भिश्रिषः	१४. २. ४७
यः संग्रामान्नयति सं	४. २४. ७	य ऋष्णवो देवकृता	१९. ३५. ५
यः सपत्नो योसपत्नो	१. १९ ४	य एक इद्धन्यश्चर्यणी	२०. ३६. १
यः सप्तरिमर्श्वपभ	२०. ३४. १३	य एक इद्विद्यते	२०. ६३. ४
यः सभेयो विद्थ्यः	२०. १२८. १	य एकश्चर्यणीनां	२०. ७०. १५
यः समाम्यो वरुणो	४. १६. ८	य एतं देवमेकवृतं	१३. ४(२). २
यः सहमानश्चरिस	₹. ६. ४		१३. ४(३). ३
यः सुन्वते पचते दुध्र	२० ३४. १८	य एनं परिषीदन्ति	६. ७६. १
यः सुन्वन्तमवति यः	२०. ३४. १५	य एनं हन्ति मृदुं	4. 86. 4
यः सोमकामो हर्यश्व	२०. ३४. १७	य एनां वनिमायन्ति	१२. ४. ११
यः सोमे अन्तर्यो	३. २१. २	य एनामवशामाह	१२. ४. १७
य आक्ताक्षः सुभ्यकः	२०. १२८. ७	य एवं विदुषेदत्त्वा	१२. ४. २३
य आगरे मृगयन्ते	४. ३६. ३	य एवं विदुषो त्राह्मणस्य	१२. ५(५). ८
य आत्मदा० कस्मै	8. 2. 8	य एवं विद्यात्स वशां	१०. १०. २७
य आत्मदा॰ तस्य	१३. ३. २४	य एवापरिमिताः	१५. १३. १०
य आत्मानमतिमात्र	८. ६. १३	यचक्षुषा मनसा यच	६. ९६. ३
य आदित्यं क्षत्रं	१५. १०. ११	यच प्राणित प्राणेन	११. ७. २३
य आएं मांसमदन्ति	८. ६. २३	यच वर्चो अक्षेषु	१४. १. ३५
य आर्षेयभ्यो याचद्रवो	१२. ४. १२	यचिद्धि त्वा जना	२०. ८५. ३
य आशानामाशापाला	१. ३१. २	यचिद्धि सत्य सोमपा	२०. ७४. १
य आस्ते यश्चरति	8. 4. 4	यच्छका वाचमारुहन्	२०. ४९. १
य इन्द्र इव देवेषु	٩. ٧. ११	यच्छयानः पर्यावर्ते	१२. १. ३४
य इन्द्र सोमपातमो	२०. ६३. ७	यजमानबाह्मणं वा	९. ६(२). १
य इन्द्रेण सरथं याति	३. २१. ३	यज्ञंषि यहो समिधः	4. 24. 8
य इमां देवो मेखला	६. १३३. १	यज्ञाप्रद्यत्सुप्तो यद्दिवा	१६. ७. १०
य इमे द्यावाष्ट्रियवी जजान	१३. ३. १	यज्ञामयो यद्युवतयो	१४. २. ६१
य इमे द्यावाष्ट्रियवी जनित्री	4. 82. 8	यहां दुहानं सदमित्	११. १. ३४
य इह पितरो जीवा	१८. ४. ८७	यक्षं ब्रूमो यजमानमृचः	११. ६. १४
य ई चकार न सो	٩. १٥. ११	यशं यन्तं मनसा	६. १२२. 8
य ईशे पशुपतिः	२. ३४. १	यज्ञ इन्द्रमवर्धयद्	२०. २७. ५
य उग्रः सन्ननिष्टृतः	२०. ५३. ३	यज्ञ एति विततः	१८. ४. १३
,	२०. ५७. १३	यज्ञपतिमृषय एनसा	२. ३५. २
य उप्रीणामुप्रबाह्	४. २४. २	यज्ञपदीराक्षीरा स्वधा	१०. १०. ६

यज्ञ यज्ञं गच्छ			167
यहा यहां गच्छ यहापतिं	७. १०२. ५	यत्ते नाम सुहवं	૭. ૨૧. ૪
यहार्ती दक्षिणीयो	८.१०(१). ७	यत्ते नियानं रजसं	८. २. १०
यहस्य चक्षुः प्रभृति	२. ३५. ५	यत्ते पितृभ्यो ददतो	20. 2. 22
	१९. ५८. ५	यत्ते पुच्छं ये ते बाला	१०. ९. २२
यज्ञायि्चयस्य च	१५. २. १२	यत्ते प्रजायां पशुपु	१४. २. ६२
यज्ञायिज्ञयाय च	१५. २. ११	यत्ते भूमे विखनामि	१२. १. ३५
यक्षेन यक्षमयजन्त	y. y. ?	यत्ते मजा यदस्य	१०. ९. १८
यज्ञैः संमिश्ठाः पृपतीभि	२०. ६७. ४	यत्ते मध्यं पृथिवि	१२. १. १२
यहौरथर्वा प्रथमः	२०. २५. ५	यत्ते माता यत्ते पिता	५. ३०. ५
यज्ञैरिपूः संनममानो	८. ३. ६	यत्ते यकृद्ये मतस्त्रे	१०. ९. १६
यज्ञो दक्षिणाभिरुद्कामत्	१९. १९. ६	यत्ते रिष्टं यत्ते द्यूत	४. १२. २
यज्ञो बभूव स आ बभूव	v. q. 2	यत्ते वर्ची जातवेदी	ર. ૨૨. ૪
यतः सूर्य उदेत्यस्तं	१०. ८. १६	यत्ते वासः परिधानं	८. २. १६
यत इन्द्र भयामहे	१९. १५. १	यत्ते शिरो यत्ते मुखं	१०. ९. १३
यतो दष्टं यतो धीतं	७. ५८. ३	यत्त्वं शीतोथो रूरः	4. 22. 80
यत्कशिपूपवर्हणमाहरन्ति	٩. ६(१). १०	यत्त्वा कुद्धाः प्रचकु	१२. २. ५
यत्काम कामयमाना	१९. ५२. ५	यत्त्वाभिचेरुः पुरुषः	५. ३०. २
यत्किं चासौ मनसा	७. ७३. १	यत्त्वा शिकः परावधीत्	१०. ६. ३
यत्किं चेदं पतयति	१९. ४८. ३	यत्त्वा सोम प्रपिबन्ति	६8. ६. 8
यत्किं चेदं वरुण	६. ५१. ३	यत्परममवमं यच	१०. ७. ८
यत्कृषते यद्दनुते	१२. २. ३६	यत्परिवेष्टारः पात्रहस्ताः	९. ६(६). ३
यत्क्षत्तारं ह्रयत्या	٩. ६(६).	यत्पिवामि सं पिवामि	६. १३५. २
यत्क्षुरेण मर्चयता	८. २. १७	यत्युरा परिवेपात्त्वाद	९. ६(१). १२
यत्त आत्मनि तन्त्रां	₹. १८. ३	यत्पुरुषं व्यद्धुः कतिधा	१९. ६. ५
यत्तच्छरीरमशयत्	११. ८. १६	यत्पुरुषेण हविषा देवा	१९. ६. १०
यत्तर्पणमाहरन्ति	٩. ६(१). ६	यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं	y. y. 8
यत्ते अङ्गमतिहितं	१८. २. २६	यत्त्रतिशृणोति प्रत्या	९. ६(६). २
यत्ते अत्रं भुवस्पत	१०. ५. ४५	यत्प्रत्याहन्ति विषमेव	८. १०(६). ३
यत्ते अपोदकं विप	५. १३. २	यत्प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया	१३. २. ३
यत्ते काम शर्म त्रिवरूथ	٩. ٦. १६	यत्त्राण ऋतावागते	88. R. R
यत्ते कृष्णः शकुन	१८. ३. ५५	यत्र्राण स्तनयिनुना	११. ⊌. ₹
यत्ते ऋद्धो धनपति	१०. १०. ११	यत्त्रेषिता वरुणेना	३. १३. २
यत्ते क्लोमा यद्धदयं	१०. ९. १५	यत्र ऋषयः प्रथमजा	१०. ७. १४
यत्ते चन्द्रं कश्यप	१३. ३. १०	यत्र तपः पराक्रम्य	१०. ७. ११
यत्ते चर्म शतौदने	१०. ९. २४	यत्र देवा ब्रह्मविदो	१०. ७. २४
यत्ते तनूष्वनह्यन्त	१९. २०. ३	यत्र देवाश्च मनुष्या	१०. ८. ३४
यत्ते दर्भ जरामृत्युः	१९. ३०. १	यत्र नावप्रभ्रंशनं यत्र	१९. ३९. ८
यत्ते देवा अकृण्वन्	७. ८४. १	यत्र ब्रह्मविदो॰ अग्निर्मा	१९. ४३. १
यत्ते देवी निर्ऋति	६. ६३. १	यत्र ब्रह्मविदो॰ आपो मा	१९. ४३. ७
यत्ते नद्धं विश्ववारे	٩. ३. २	यत्र ब्रह्मविदो ० इन्द्रो मा	१९. ४३. ६

168		यथासितः
यत्र ब्रह्मविदो ० चन्द्रो सा १९. ४३. ४	यथा प्रधिर्यथोपधि	६. ७०. ३
यत्र ब्रह्मविदो ० त्रह्मा मा १९. ४३. ८	यथा प्राण वलिहत	११. ४. १९
यत्र ब्रह्मविदो । वायुर्भा १९. ४३. २	यथा वाणः सुसंशितः	द. १०५. २
यत्र ब्रह्मविदो ० सूर्यो मा १९. ४३. ३	यथा नीजमुर्वरायां	१०. ६. ३३
यत्र ब्रह्मविदो ० सोमो मा १९. ४३. ५	यथा ब्रह्म च क्षत्रं च	२. १५. ४
यत्र लोकांश्च कोशांश्चापो १०. ७. १०	यथा भूतं च भव्यं च	२. १५. ६
यत्र वः प्रेङ्घा हरिता ४. ३७. ५	यथा भूमिर्मृतमना	६. १८. २
यत्र स्कम्भः प्रजनयन् १०. ७. २६	यया मक्षा इदं मधु	٩. १. १७
यत्रादित्याश्च रुद्राश्च १०. ७. २२	यथा मधु मधुकृतः	९. १. १६
यत्रामूस्तिस्तः शिंशपाः २०. १२९. ७	यथा मनो मनस्केतैः	६. १०५. १
यत्रामृतं च मृत्युश्च १०. ७. १५	यथा सम स्मरादसौ	६. १३०. ३
यत्राश्वत्था न्यग्रोधा ४. ३७. ४	यथा मांसं यथा सुरा	६. ७०. १
यत्रा सुपर्णा अमृतस्य ९. ९. २२	यथा सृगाः लंविजन्त	4. 28. 8
यत्रा सुहार्द्ः० अञ्छोणा ६. १२०. ३	यथायं वाहो अश्विना	E. 802. 8
यत्रा सुहार्द्ः तं लोकं ३. २८. ५	यथा थमाय हर्म्य	१८. ४. ५५
यत्रा सुहार्दा सुकृता ३. २८. ६	यथा यशः कन्यायां	१०. ३. २०
यत्रेदानीं पश्यसि ८. ३. ५	यथा यशः पृथिन्यां	१०. ३. १९
यत्रैपामप्रे जिनमानि १. ८. ४	यथा यशः प्रजापती	१०. ३. २४
यत्संयमो न वि यमो ४. ३. ७	यथा यशः सोमपीये	१०. ३. २१
यत्सभागयति दक्षिणाः ९. ६(६). ६	यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये	१०. ३. १८
यत्समुद्रमनु श्रितं १३. २. १४	यथा यशोप्रिहोत्रे	१०. ३. २२
यत्समुद्रो अभ्यक्रन्दत् १९. ३०. ५	यथा यशो यजमाने	१०. ३. २३
यत्सुपर्णा विवक्षवो २. ३०. ३	यथायाद्यषसादनात्	१२. ५(७). ३
यत्सोमिमन्द्र विष्णवि २०. १११. १	यथा वातश्वाप्तिश्च	१०. ३. १४
यत्स्वमे अन्नमभामि ७. १०६. १	यथा वातश्र्यावयति	१०. १. १३
यथा कलां ० सर्व दिवते ६. ४६. ३	यथा वातेन प्रक्षीणा	१०. ३. १५
यथा कळां० सर्वमित्रिये १९. ५७. १	यथा वातो यथा मनो	१. ११. ६
यथालरो मघवंश्चारु २. ३६. ४	यथा वातो वनस्पतीन्	१०. ३. १३
यथाप्रे त्वं वनस्पते १९. ३१. ९	यथा वृकादजावयो	५. २१. ५
यथा चकुर्देशसुरा ६. १४१. ३	यथा वृक्षं लिबुजा	E. C. ?
यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पे १२. ४. ३४	यथा वृक्षमशनि	७. ५२. १
यथा त्वमुत्तरोसो असपत्नः १९. ४६. ७	यथा वृत्र इमा आप	६. ८५. ३
यथादित्या वसुभिः ६. ७४. ३	यथा शास्याकः प्रपतन्	१९. ५०. ४
यथा देवा असुरान् ९. २. १८	यथा शेपो अपायतै	٥. و٩. ٤
यथा देवेष्वसृतं यथेषु १०. ३. २५	यथा शेवधिर्निहितो	१२. ४. १४
यथा द्यां च पृथिवीं १. २. ४	यथा इयेनात्पतत्रिणः	4. 28. E
यथा द्योश्व पृथिवी २. १५. १	यथाश्वत्य निरभनो	
यथा नकुलो विच्छिद्य ६. १३९. ५	यथाश्वत्य वानस्पत्या	
यथा नडं कशिपुने ६. १३८. ५	यथा सत्यं चानृतं च यथासितः प्रथयते	۶. १५. ५ ६. ७२. १
यथापसस्तायादरं ६. ७२. २	ययात्तः भवपत	4. 04.

यथा सिन्धु					169
यथा सिन्धुर्नदीनां	१४.	१.	83	यदद्य कच वृत्रहन्	.20. ११२. १
यथा सुपर्णः प्रपतन्	ξ.	۷.	२	यदद्य त्वा प्रयति	७. १०२. १
यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च	٦.	१4.	3	यदद्य वां नासत्यो	२०. १४०. ४
यथा सूर्यस्य रक्ष्मयः	ξ.	१०५.	3	यदद्या रात्रि सुभगे	१९. ५०. ६
यथा सूर्यो अतिभाति	१0.	₹.	१७	यदद्याश्विनावहं हुवेय	२०. १४१. ३
यथा सूर्यो नक्षत्रा	v.	88.	8	यदनूचीन्द्रमैरात्व	१०. १०. १०
यथा सूर्यो मुच्यते	१0.	१.	३२	यदन्तरं तद्वाह्यं	२. ३०. ४
यथा सो अस्य परिधि	4.	39.	3	यदन्तरा द्यावापृथिवी	१०. ८. ३९
थथा सोमः प्रातःसवने	۹.	٤.	88	यदन्तरा परावत	२०. ६. ९
यथा सोम ओपधी	ξ.	१५.	3	यदन्तरिक्षं पृथिवी	६. १२०. १
यथा सोमस्तृतीये	۹.	१.	१३	यदन्तरिक्षे यदिवि	२०. १३९. २
यथा सोमो द्वितीये	۹.	१.	१२	यदन्नमि बहुधा	६. ७१. १
यथा स्म ते विरोहतो	૪.	8.	3	यदन्नमग्रयनृतेन	६. ७१. ३
यथा हन्यं वहसि	8.	२३.	2	यद्न्ये शतं याचेयु	१२. ४. २२
यथाहश्च रात्री च	٦.	१५.	२	यद्प्सु यद्दनस्पती	२०. १३९. ५
यथा हस्ती हस्तिन्याः	ξ.	90.	2	यद्भिवद्ति दीक्षा	<i>٩. ६(१). ४</i>
यथाहान्यनुपूर्व	१२.	٦.	२५	यद्यातं शुभस्पती	१४. १. १५
यथेदं भूम्या अधि	٦.	₹0.	8	यदर्वाचीनं त्रैहायणा	१०. ५. २२
यथेन्द्र उद्दाचनं रुख्या	4.	۷.	۷	यद्विपकास्वविपका	२०. १३६. ३
यथेन्द्रो द्यावापृथिव्यो	ξ.	40.	२	यदशनकृतं ह्रयन्ति	९. ६(१). १३
यथेमे द्यावाष्ट्रियवी	ξ.	۷.	3	यदश्रामि वलं कुर्व	६. १३५. १
यथेयं ० दाधार पर्वतान्	ξ.	१७.	3	यद्श्रासि यत्पिवसि	८. २. १९
यथेयं॰ दाधार विष्ठितं	ξ.	१७.	8	यदिश्वना प्रच्छमाना	१४. १. १४
यथेयं ० दाघारेमान्	ξ.	१७.	2	यदसावमुतो देवा	4. ८. ३
यथेयं ० भूतानां ० दधामि	4.	24.	२	यदस्मासु दुष्वप्नयं	१९. ४५. २
यथेयं ॰ भूतानां ॰ भ्रियतां	ξ.	१७.	8	यदस्मृति चकृम किं	७. १११. १
यथेषुका परापत	٧.	₹.	٩	यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ	१५. १८. २
यथोदकमपपुषो	ξ.	१३९.	8	यदस्य हतं विहतं	५. २९. ५
यदक्षेषु वदा यत्समित्यां	१२.	₹.	42	यदस्याः कस्मै चिद्	१२. ४. ७
यदम्र एषा समिति	१८.	₹.	२६	यदस्याः पल्पूलनं	१२. ४. ९
यदमिरापो अदहत्	٧.	२५.	8	यदस्या अंहुभेद्याः	२०. १३६. १
यदमे अद्य मिथुना	٤.	₹.	१२	यदस्या गोपतौ सत्या	१२. ४. ८
	१0.	4.	85	यदहरहरभिगच्छामि	१६. ७. ११
यदग्ने तपसा तप	9.	६३.	8	यदा केशानस्य स्नाव	११. ८. ११
यदम्रे यानि कानि	१९.	E8.	3	यदा गार्हपत्यमसपर्येत्	१४. २. २०
यदम्रो सूर्ये विषं	१0.	8.	२२	यदाअनं त्रैककुदं	8. 9. 9
यददः संप्रयतीरहा	₹.	१३.	8	यदाअनाभ्यअनमा	९. ६(१). ११
यददीन्यचृणमहं	ξ.	११९.	8	यदा त्वष्टा व्यतृणत्	११. ८. १८
यददोअदो अभ्यगच्छन्	१६.	9.	9	यदादित्यैर्ह्यमानोपा	१०. १०. ९
यददो देवा असुरां	8.	१९.	8	यदान्त्रेषु गवीन्यो	۶. ٤. ٤

170		यहुष्कृतं यच्छुमलं
यदापीतासो अंशवो	२०. १४२. ४	यदि वाहमनृतदेवो ८. ४. १४
यदापो अझ्या इति	१९. ४४. ९	यदि वृक्षाद्भ्यपप्त ६. १२४. २
यदा प्राणो० ओषधयः	११. ४. १७	यदि शोको यदि वाभि १. २५. ३
यदा प्राणो० पशव	११. ४. ५	यदि पहुषोसि ५. १६. ६
यदाबञ्जन्दाक्षायणा	१. ३५. १	यदि सप्तन्नुषोसि ५. १६. ७
यदा वज्रं हिरण्यमिद्या	२०. ७३. ४	यदि स्त्री यदि वा पुमान् ५. १४. ६
यदा वलस्य पीयतो	२०. १६. ६	यदि स्थ क्षेत्रियाणां २. १४. ५
यदावसथान्कल्पयन्ति	٩. ६(१). ७	यदि स्थ तमसावृता १०. १. ३०
यदा वाजमसनद्विश्व	२०. ९१. १०	यदि हुतां यद्यहुताममा १२. ४. ५३
यदाशसा वदतो मे	७. ५९. १	यदीदं मातुर्यदि वा ६. ११६. ३
यदा शृतं कृणवो जात	१८. २. ५	यदीदिदं मस्तो ४. २७. ६
यदासन्द्यामुपधाने	१४. २. ६५	यदीमे केशिनो जना १४. २. ५९
यदासुतेः ऋियमाणायाः	₹. ७. ६	यदीयं दुहिता तव १४. २. ६०
यदा स्थूलेन पससाणी	२०. १३६. २	यदीयं हनत्कयं हनत् २०. १३२. १०
यदाह भूय उद्धरेति	९. ६(२). २	यदुद्ञो वृषाकपे २०.१२६. २२
यदि कर्तं पतित्वा	४. १२. ७	यदुदरं वरुणस्यानु १०. १०. २२
यदि कामादपकामाद्	۹. ८. ८	यदुदीरत आजयो २०. ५६. ३
यदि क्षितायुर्यदि वा	३. ११. २	यदुपरिशयनमाहरन्ति ९. ६(१). ९
	२०. ९६. ७	यदुपस्तृणन्ति ९. ६(१). ८
यदि चतुर्वृषोसि	4. 88. 8	यदुवक्थानृतं जिह्नया १. १०. ३
यदि चिन्नु त्वा धना	٧. २. ४	यदुषो यासि भानुना २०.१४२.
	२०. १०७. ७	यदुस्त्रियास्वाहुतं ७. ७७. ४
यदि जाप्रद्यदि स्वपन्	६. ११५. २	यदेजित पति यच १०. ८. ११
यदि त्रिवृषोसि	4. 88. 3	यदेनमाह वात्य का १५. ११. ३
यदि दशत्रुपोसि	५. १६. १०	यदेनमाह बात्य तर्पयन्त्वित १५. ११. ५
यदि द्विष्टपोसि	५. १६. २	यदेनमाह बात्य यथा ते निकाम १५. ११. १०
यदि नववृषोसि	५. १६. ९	यदेनमाह ब्रात्य यथा ते प्रियं १५. ११. ६
यदि नो गां हंसि	१. १६. ४	यदेनमाह बात्य यथा ते वश १५. ११. ८
यदिन्द्र प्रागपागुदङ्	२०. १२०. १	यदेनमाह बात्योदक १५. ११. ४
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पते	६. ४५. ३	यदेनसो मातृकृताच्छेपे ५. ३०. ४
यदिन्द्र यावतस्त्वमेता	२०. ८२. १	यद्गायत्रे अधि गायत्र ९. १०. १
यदिन्द्रादो दाशराहो	२०. १२८. १२	यद्गिरामि सं गिरामि ६. १३५. ३
यदिन्द्राहं यथा त्व	२०. २७. १	यद्गिरिषु पर्वतेषु ९. १. १८
यदिन्द्रेण सरयं याथो	२०. १४१. २	यद्दण्डेन यदिष्वा ५. ५. ४
यदि पश्चवृषोसि	4. 88. 4	यहिं प्रदिवि २०. ८७. २
यदि प्रेयुर्देवपुरा त्रह्म	4. 6. 8	यहारुणि बध्यसे ६. १२१. २
	११. १०. १७	यहुद्रोहिथ शेपिषे ५. ३०. ३
यदि वासि तिरोजनं	७. ३९. ५	यहुर्भगां प्रस्नपितां १०. १. १०
यदि वासि त्रैककुदं	8. 9. 60	यहुष्कृतं यच्छमलं यद् वा ७.६७.२ यहष्कृतं यच्छमलं विवाहे १४.२.६६
यदि वासि देवकृता	4. 88. 9	यदुष्कृतं यच्छमलं विवाहे १४. २. ६६

यहेवा देवहेडनं			171
यद्देवा देवहेडनं देवा	4. ११8. १	यद्वेद राजा वरुणो वेद	19. 38- 8-
यद्देवा देवान्हविषा	v. q. ą	यद्दो अग्निरजहादेकमङ्ग	१८. 8. E8
यद्देवासो ललामगुं	२०. १३६. ४	यद्दो देवा उपजीका	E. 200. 2
यद्याव इन्द्र ते शतं	२०. ८१. १	यद्दो मनः परागतं	७. १३. ४
	२०. ९२. २०	यद्दो मुद्रं पितरः	१८. ३. १९
यद्भिपाच चतुष्पाच	१९. ३१. ४	यद्दो वयं प्रमिनाम	१९. ५९. २
यद्व प्राचीरजगन्तोरो	२०. १३७. १	यन्तासि यच्छसे हस्ता	E. ८१. १
यदस्ताभ्यां चक्रम	६. ११८. १	यन्त्यस्य देवा देवहूतिं	८. १०(१). ५
यद्धावसि त्रियोजनं	६. १३१. ३	यन्त्यस्य सभां सभ्यो	८. १०(१). ٩
यद्धिरण्यं सूर्येण सुवर्ण	१९. २६. २	यन्त्यस्य समितिं सामित्यो	८. १०(१). ११
यद्रह्मभिर्यदृषिभि	६. १२. २	यन्त्यस्यामञ्जणमामञ्जणीयो	८. १०(१). १३
यद्भद्रस्य पुरुषस्य	२०. १२८. ३	यन्न इन्द्रो अखनद्	७. २५. १
यद्यग्निः ऋव्याद्यदि वा	१२. २. ४	यन्नासत्या पराके	२०. १४१. ५
यद्यज्ञाया पचति त्वत्	१२. ३. ३९	यन्नासत्या भुरण्यथो	२०. १४०. १
यद्यत्कृष्णः शकुन एह	१२. ३. १३	यन्नृनं धीमिरश्विना	२०. १४२. ६
यद्यन्तरिक्षे यदि वात	७. ६८. १	यन्मन्युर्जीयामावहत्	११. ८. १
यद्यचिर्यदि वासि शोचिः	१. २५. २	यन्मातली रथकीत	११. ६. २३
यद्यष्टवृषोसि	५. १६. ८	यनमा हुतमहुतमाजगाम	६. ७१. २
यद्यामं चकुर्निखनन्तो	६. ११६. १	यन्मे अक्ष्योरादिद्योत	६. २४. २
यद्येकवृषोसि	५. १६. १	यन्मे छिद्रं मनसो	१९. ४०. १
यद्येकादशोसि	५. १६. ११	यन्मेदमभिशोचित	४. २६. ७
यद्येयथ द्विपदी	१०. १. २४	यन्मे मनसो न त्रियं	٩. ٦. ٦
यद्योधया महतो	२०. ८७. ४	यन्मे माता यन्मे पिता	₹0. ₹. ८
यद्राजानो विभजन्त	३. २९. १	यमः परोवरो विवस्वान्	१८. २. ३२
यद्रिप्रं शमलं चक्रम	१२. २. ४०	यमः पितृणामधिपतिः	4. 28. 88
यद्रोदसी रेजमाने	१. ३२. ३	यमबभाद् ० तं देवा	१०. दे. १६
यद्वः सहः सहमाना	८. ७. ५	यमबभाद् ० तं विभ्रचन्द्रमा	१०. ६. १०
यद्दामि मधुमत्तद्	१२. १. ५८	यमबभाद् ० तं विभ्रत्सविता	१०. ६. १३
यद्दां कक्षीवाँ उत	२०. १४०. ५	यमबभाद् ं तं राजा	१०. ६. १५
यद्वा अतिथिपति० परि	ς. ξ(ξ). ς	यमबन्नाद्० तं सूर्यः	₹0. €. ९
यद्दा अतिथिपति । प्रति	९. ६(१). ३	यमबभाद् ० तं सोमः	₹٥. ٩. ٢
यद्वा कृणोष्योषधीर्यद्वा	१३. ४(४). १५	यमबभाद् ० तमग्निः	٠, ٩, ٩
यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न	२०. ११२. २	यमबभाद् ० तंमापो	१०. ६. १४
यदा रुमे रुशमे	२०. १२०. २	यमबभाद् तिमन्द्रः	१०. ६. ७
यद्धाः शक्र परावति	२०. १११. २	यमबभाद् तिममं देवता	१०. ६. १७
यद्वासि सुन्वतो वृधो	२०. १११. ३	यमबभाद् ० तेनेमां	१०. ६. १२ १०. ६. २७
यद्विद्वांसो यदविद्वांस	E. 884. 8	यमवधाद् भत्तेजसा	१०. ६. २८
यद्वीळाविन्द्र यत्स्थिरे	२०. ४३. २.	यमबभाद् भत्सर्वाभि	१०. ६. २३
यद्वीघ्रे स्तनयति	٩. १. २४	यमबञ्चाद् भत्सह गोभि	₹0. €. ₹8
यदेद राजा वरुणो यदा	4. 24. 8	यमबभ्राद् । मत्सह वीहि	4. 7.

172			बस्मा ऋणे
यमबङ्गाब् • मदूर्जया	१०. ६. २६	यश्च सापक्षः शपयो	ર. ૭. ર
यमबञ्जाद् • मद्रसेन	१a. ६. २२	वश्चिद्धि त्वा बहुभ्य	२०. ६३. ६
यमबद्भाद् ं मन्मधो	१०. ६. २६	यस्त आस्यत्पञ्चाङ्गरि	y. ફ. પ્ર
यमबभाव् । सो अस्मै	₹0. €. ११	यस्त ऊरू विहरत्यन्तरा	२०. ९६. १४
यममी पुरोदधिरे	4. 6. 4	यस्तस्तम्भ सहसा	20. ८८. १
यमराते पुरोधत्से	٧. ७. २	यस्तिग्मशृङ्गो वृषमो	२०. ३७. १
यमस्य भाग स्थ	१०. ५. १२	यस्तिष्ठति चरति यश्च	४. १६. २
यमस्य मा यम्यं	₹८. १. ८	यस्ते अप्ने सुमितं	१८. १. २४
यमस्य लोकादध्या	१९. ५६. १	यस्ते अप्सु महिमा	१९. ३. २
यमाय घृतवत्पयो	१८. २. ३	यस्ते केशोवपद्यते	६. १३६. ३
यमाय पितृमते	१८. ४. ७४	यस्ते गन्धः पुरुषेपु	१२. १. २५
यमाय मधुमत्तमं	१८. २. २	यस्ते गन्धः पुष्कर	१२. १. २४
यमाय सोमः पवते	१८. २. १	यस्ते गन्धः पृथिवि	१२. १. २३
यमिन्द्र दिधेषे त्वमश्वं	२०. ५५. ३	यस्ते गर्भ प्रतिमृशा	८. ६. १८
यमिन्द्राग्नी स्मरमसिञ्चता	६. १३२. ४	यस्ते गर्भमंभीवा	२०. ९६. १२
यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चद	६. १३२. ३	यस्तेङ्कशो वसुदानो	६. ८२. ३
यमिमं त्वं वृषाकपिं	२०. १२६. ४	यस्ते देवेषु महिमा	१९. ३. ३
यमु पूर्वमहुवे तमिदं	२०. ६७. ७	यस्ते परूषि संदधी	₹0. ₹. ८
यमोदनं प्रथमजा	8. 34. 8	यस्ते पृथु स्तनयिबु	७. १२. १
यमो नो गातुं प्रथमो	१८. १. ५०	यस्ते प्राणेदं वेद	११. ४. १८
यमो मृत्युरघमारो	६. ९३. १	यस्ते प्लाशियों वनिष्ठ	१०. ९. १७
यया द्यौर्यया पृथिवी	₹0. ₹0. 8	यस्ते मदो युज्यश्वारु	२०. ११७. २
ययोः संख्याता वरिमा	४. २५. २	यस्ते मदोवकेशो	६. ३०. २
ययो रथः सत्यवर्त्म	४. २९. ७	यस्ते मन्योविधव्	४. ३२. १
ययोरभ्यध्व उत यद्	४. २८. २	यस्ते शृङ्गवृशे नपात्	२०. ५. ७
ययोरोजसा स्कभिता	७. २६. १	यस्ते शोकाय तन्वं	4. 2. 3
वयोर्वधान्नापपद्यते	४. २८. ५	यस्ते सर्पो वृश्चिक	१२. १. ४६
यवानो यतिस्वभिः	२०. १३०. ७	यस्ते स्तनः शशयुर्यो	o. ११. १
यशसं भेन्द्रो मघवा	E. 4C. ?	यस्ते हन्ति पतयन्तं	२०. ९६. १३
यशा इन्द्रो यशा	€. ३ ९. ३	यस्ते हवं विवदत्	₹. ₹. €
	E. 46. 3	यस्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा	८. ५. १५
यशा यासि प्रदिशो	१३. १. ३८	यस्त्वा पिनति जीनति	4. 4. 2
यशो हविर्वर्धतामिन्द्रजूतं		यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा	२०. ९६. १५
यश्च कवची यश्चाकवचो		यस्त्वा शाले निमिभाय	٩. ३. ११
यश्चकार न॰ मभगो	५. ३१. ११	यस्त्वा शाले प्रतिगृह्णाति	٩. ३. ९
यश्चकार न० मात्मने	४. १८. ६	यस्त्वा स्वपन्तीं तसरित	८. ६. ८
यश्रकार स निष्करत्	٦. ٩. ٩	यस्त्वा स्वप्नेन तमसा	२०. ९६. १६
यश्च गां पदा स्फुरति	१३. १. ५६	यस्त्वा स्वप्ने निपद्यते	۷. ٤. ٥
यश्च पणि रघुजिष्ठयो	२०. १२८. ४	यस्त्वोवाच परेहीति	20. 2. 9
यधर्प्रणिप्री दृषभः	४. २४. ३	यस्मा ऋणं यस्य जाया	६. ११८. ३

यस्मात्कोशा						173
यस्मात्कोशादुदभराम	१९. ७२.	8	यस्य विश्वे हिमवन्तो	8.	٦.	4
यस्मात्पकादमृतं	8. 34.	6	यस्य वतं पशवो यन्ति	v.	88.	2
यस्माहची अपातक्षन		20	यस्य शिरो वैश्वानर	٤٥.	v.	26
यस्माद्वाता ऋतुथा	१३. ३.	2	यस्य संस्थे न वृण्वते	२०.	EQ.	2
यस्मान ऋते विजयन्ते	२०. ३४.	٩	यस्य सूर्यश्रश्चश्चनद्रमाश्च	20.	v.	33
यस्मान्मासा निर्मिता	8. 34.	8	यस्य हेतोः प्रच्यवते	۹.	٤.	3
यस्मिन्त्समुद्रो द्योर्भूमि	११. ३(१).	20	यस्यां कृष्णमरुणं च	१२.	٤.	42
यस्मिन्त्स्तब्ध्वा प्रजापति	₹o. ७.	9	यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति	१२.	₹.	88
यस्मिन्देवा अमृजत	१२. २.	१७	यस्यां पूर्वे पूर्वजना	१२.	₹.	4
यस्मिन्देवा मन्मनि	१८. १.	3 &	यस्यां पूर्वे भूतकृत	१२.	٤.	39
यस्मिन्देवा विदये	१८. १.	34	यस्यां वृक्षा वानस्पत्या	१२.	٤.	२७
यस्मिन्नुकथानि रण्यन्ति	२०. ४४.	2	यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति	१२.	2.	१३
यस्मिन्भूमिरन्तरिक्षं	20. v.	१२	यस्यां सदोहविधीने	१२.	٤.	35
यस्मिन्वयं दिधमा	२०. ८९.	. 8	यस्यां समुद्र उत सिन्धु	१२.	٤.	3
यस्मिन्वराद्वरमेष्ठी	१३. ३.	4	यस्याः पुरो देवकृताः	१२.	₹.	83
यस्मिन्विश्वा अधि	२०. ११०.	2	यस्याअन प्रसर्पस्यङ्ग	8.	۹.	8
यस्मिन्बृक्षे मध्वदः	٩. ٩.	२१	यस्यामन्नं वीहियवी	१२.	8.	४२
यस्मिन्यडुर्वीः पश्च	१३. ३.	8	यस्यामापः परिचराः	१२.	2.	9
यस्मै त्वा यज्ञवर्धन	१٥. ६.	38	यस्यामितानि वीर्या	२०.	ξ ų.	3
यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां	१०. ७.	39	यस्याश्चतत्रः प्रदिशः	१२.	₹.	8
यस्य कृण्मो हविर्गृहे	8. 9.	3	यस्याश्वासः प्रदिशि	२0.	३४.	9
यस्य क्रूरमभजन्त	१९. ५६.	4	यस्यास्त आसनि घोरे	ξ.	58.	8
यस्य चतस्रः प्रदिशो	१०. ७.	१६	यस्येदं प्रदिशि॰ प्र चानति	9.	२६.	2
यस्य जुष्टिं सोमिनः	४. २४.	4	यस्येदं प्रदिशि॰ यज्ञातं	8.	२३.	9
यस्य तक्मा कासिका	११. २.	22	यस्येदमा रजो युजस्तुजे	ξ.	33.	8
यस्य ते वासः प्रथम	२. १३.	4	यस्योरुपु त्रिपु विक्रमणे	9.	२७.	3
यस्य ते विश्वमानुषो	२०. ४३.	3	यां कल्पयन्ति वहतौ	१०.	8.	8
यस्य त्रयस्त्रिशहेवा अङ्गे गात्रा	१o. v.	२७	यां जमदम्रिरखनद्	٤.	१३७.	8
यस्य त्रयस्त्रिशद्देवा अङ्गे सर्वे	१०. ७.	१३	यां ते कृत्यां कूपे	4.	38.	2
यस्य त्रयस्त्रिंशदेवा निधिं	१o. v.	२३	यां ते चकुः कृकवाका	ч.	3 ?.	2
यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे	११. ३(१).	२१	यां ते चकुः पुरुषास्थे	4.	₹₹.	9
यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी	४. २.	8	यां ते चकुः सभायां	4.	₹ ?.	E
यस्य द्विवर्हसो बृहत्	२०. ६१.	4	यां ते चकुः सेनायां	4.	3 %.	9
	२०. ६२.	9	यां ते चकुरमूलायां	d.	3 %.	8
यस्य नेशे यज्ञपति	8. 88.	4	यां ते चकुरामे॰ नीललोहिते	8.		8
यस्य ब्रह्म मुखमाहुजिह्नां	१o. v.	१९	यां ते चकुरामे॰ मिश्रभान्ये	4.	₹१.	2
यस्य भीमः प्रतीकाश	۹. د.	६	यां ते चकुरेकशफे	٩.	38.	3
यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्ष	१०. ७.	32	यां ते चकुर्गार्हपत्ये	9.	38.	4
यस्य वशास ऋषभास	४. २४.	8	यां ते घेतुं निपृणामि	१८.		30
यस्य वातः प्राणापानौ	१०. ७.	38	यां ते बर्हिपि यां	१0.	8.	१८

174				या	वदिम्रिष्टो	मेनेष्ट्रा
यां ते रुद्र इषुमास्य	٤. ९٥.	8	यानि तेन्तः शिक्या	۹.	3.	Ę
यां त्वा गन्धर्वो अखनद्	y. y.	8	यानि त्रीणि बृहन्ति	۷.	۹.	3
यां त्वा देवा असृजन्त	٠ ५. १३.	8		१९.	٤.	2
यां त्वा पूर्वे भूतकृत	4. (44.	4	यानि भद्राणि बीजा	₹.	२३.	8
यां देवाः प्रतिनन्दन्ति	₹. १०.	2	यान्युलूखलमुसलानि	۹.	ξ(१) .	१५
यां देवा अनुतिष्ठन्ति	११. १०.	२७	याप सर्पं विजमाना	१२.	2.	३७
यां द्विपादः पक्षिणः	१२. १.	98	या पुरस्ताद्युज्यते	₹0.	٤.	१०
यां प्रच्युतामनु यहाः	८. ९.	4	या पूर्व पति वित्त्वा	۹.	4.	२७
यां मृतायानुबध्नन्ति	4. १ .	१२	या प्लीहानं शोषयति	₹.	24.	3
यां मेधामृभवो विदुर्या	₹. १° €.	3	या बभ्रवो याश्च शुका	۷.	9.	8
यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्व	१२. १.	9	याभ्यामजयन्त्स्वरप्र	9.	११५.	2
याः कृत्या आङ्गिरसीर्याः	८. ५.	9	या मज्ज्ञो निर्धयन्ति	۹.	۷.	25
याः क्रन्दास्तमिषीचयो	٦. ٦.	4	यामन्यामन्त्रुपयुक्तं	8.	२३.	3
याः पार्श्वे उपर्यन्त्यनु	۹. د.	१५	यामन्वैच्छद्वविषा	१२.	٧.	80
याः सीमानं विरुजन्ति	۹. ८.	१३	यामश्विनाविममातां	१२.	2.	20
याः सुपर्णा आङ्गिरसी	۷. ن	88	या महती महोन्माना	4.	9.	9
या अकृत्तन्नवयन्याश्च	१४. १.	84	यामापीनामुपसीदन्त्यापः	۹.	2.	9
या अक्षेषु प्रमोदन्ते	४. ३८.	8	या मा लक्ष्मीः पतया	9.	१२०.	2
या आपो दिन्याः पयसा	8. 4.	4	यामाहुतिं प्रथमामयर्वा	१९.	8.	8
या आपो याश्च देवता	११. ८.	30	यामाहु स्तारकैपा	4.	१७.	8
या इन्द्रभुज आभरः	२०. ५५.	2	यामिन्द्रेण संधां समधत्या	११.	20.	٩
या एव यहा आपः	٩. ६(१).	4	यामृषयो भूतकृतो	ξ.	१०८.	8
या ओषधयः सोमराज्ञी	६. ९६.	8	या मे त्रियतमा तनूः	88.	٦.	40
या ओषधयो या नद्यो	१४. २.	v	यायैः परिनृत्यत्याददाना	8.	₹८.	3
या गुदा अनुसर्पन्त्यान्नाणि	۹. ८.	6.8	या रोहन्त्याङ्गिरसीः	۷.	9.	१७
या गृतस्यस्त्रिपञ्चाशीः	१९. ३४.	२	या रोहिणीर्देवत्या	2.	२२.	3
या ग्रैन्या अपचितोयो	v. co.	2	यार्णवेधि सिळलमग्र	१२.	2.	6
यातं छर्दिष्या उत	२०. १४१.	8	यावङ्गिरसमवथो	8.	२९.	3
या त इन्द्र तनूरप्सु	१९. १.	१३	यावचतस्रः प्रदिश	₹.	२२.	4
यातुधानस्य सोमप	₹. ८.	3	यावतीः कियतीश्चेमाः	۷.	9.	१३
यातुधाना निर्ऋतिरादु	७. ७३.	२	यावतीः कृत्या उपवासने	88.	٦.	86
या ते प्राण् प्रिया	११. ४.	9	यावती द्यावाष्ट्रियवी व्यावत्सप्त	8.	ξ.	2
या ते वसोर्वात इषुः	१९. ५५.	2	यावती द्यावाष्ट्रियवी० यावदापः	۹.	٦.	२०
या दुर्हादों युवतयो	१४. २.	२९	यावतीनामोषधीनां	۷.	9.	२५
या देवीः पश्च प्रदिशो	११. ६.	२२	यावतीर्दिशः प्रदिशो	۹.	٦.	२१
या द्विपक्षा चतुष्पक्षा	٩. ३.	२१	यावतीर्भृङ्गा जत्वः	۹.	٦.	२२
यानसावतिसरांश्वकार	4. 6.	७	यावतीपु मनुष्या भेषजं	۷.	9.	
यानावह उशतो देव	७. १०२.	3	यावत्तेभि विपश्यामि	१२.		33
यानि कानि चिच्छान्तानि	१९. ९.	१३	यावत्सत्रसद्येनेष्ट्रा		£(8).	Ę
यानि चकार भुवनस्य	१९. २०.	2	यावद्भिष्टोमेनेष्ट्रा	۹.	£(A):	2

यावदङ्गीनं			175
यावदङ्गीनं पारस्वतं	६. ७२. ३	युअन्त्यस्य काम्या	२०. २६. ५
यावदतिरात्रेणेष्ट्रा	<. ६(४). ४		२०. ४७. ११
यावदस्या गोपतिर्नोप	१२. ४. २७		२०. ६९. १०
यावद्दाताभिमनस्येत	११. ३(१). २५	युध एकः सं सृजति	१०. १०. २४
याबद्वादशाहेनेष्ट्रा	٩. ६(४). د	युधा युधमुप घेदेषि	२०. २१. ७
यावन्तो अस्याः पृथिवीं	१२. ३. ४०	युधेन्द्रो महा वरिव	२०. ११. ७
यावन्तो मा सपत्नाना	૭. 	युनक्त सीरा वि युगा	३. १७. २
या वशा उदकल्पयन्	१२. ४. ४१	युनक्तु देवः सविता	५. २६. २
यावारेभाथे बहु	४. २८. ४	युनज्मि त उत्तरावन्त	४. २२. ५
या विश्पत्नीन्द्रमसि	७. ४८. ३	युवं भगं सं भरतं	१४. १. ३१
या शशाप शपनेन	१. २८. ३	युवं श्रियमश्विना	२०. १४३. २
	४. १७. ३	युवं सुराममश्विना	२०. १२५. ४
याश्चाहं वेद वीरुधो	८. ७. १८	यूयं गावो मेदयया	४. २१. ६
यासां देवा दिवि कृण्वन्ति	१. ३३. ३	यूयं नः प्रवतो नपान्	. १. २६. ३
यासां द्यौष्पिता पृथिवी	३. २३. ६	यूयमग्ने शंतमाभि	१८. ४. १०
यासां नाभिरारेहणं	E. e. 3	यूयमुद्रा मरुतः आ वो	१३. १. ३
यासां राजा वरुणो	१. ३३. २	यूयमुद्रा मरुतः सोमी	4. 28. 88
या सुबाहुः स्वङ्गरिः	y. 8c. 2	यूयमुद्रा मरुत ईदृशे	₹. १. २
यास्तिरश्चीरुपर्वन्त्यर्व	٩. ८. १६	ये अप्रयो अप्स्वन्तर्ये	३. २१. १
यास्ते ग्रीवा ये स्कन्धा	१०. ९. २०	ये अग्निजा ओषधिजा	१०. ४. २३
यास्ते जङ्घा याः कुष्ठिका	१०. ९. २३	ये अग्निदग्धा ये अनिन्न	१८. २. ३५
यास्ते धाना० सन्तु विभ्वीः	१८. ३. ६९	ये अग्रवः शशमानाः	१८. २. ४७
यास्ते धाना० सन्तूद्भ्वीः	१८. ४. २६	ये अङ्गानि मदयन्ति	٩. ८. १९
	१८. ४. ४३	ये अत्रयो अङ्गिरसो	१८. ३. २०
यास्ते प्राचीः प्रदिशो	२. १. ३१	ये अन्ता यावतीः	१४. २. ५१
यास्ते राके सुमतयः	v. 40. 2 ·	ये अपीयन्ये अदिहन्	४. ६. ७
यास्ते रुहः प्ररुहो	१३. १. ९	ये अमृतं विभृयो ये	४. २६. ४
यास्ते विशस्तपसः	१३. १. १०	ये अस्रो जातान्मारयन्ति	८. ६. १९
यास्ते शतं धमनयो	E. 90. 2	ये अर्वाड्यध्य उत वा	१०. ८. १७
यास्ते शिवास्तन्वः	٩. २. २५	ये अर्वाञ्चस्ताँ उ पराच	٩. ٩. १٩
यास्ते शोचयो रहयो	१८. २. ९	ये उस्त्रिया विश्वयो ये	४. २६. ५
या हस्तिनि द्वीपिनि	६. ३८. २	ये कीलालेन तर्पययो	४. २६. ६
या हृदयमुपर्यन्त्यनु	٩. ٤. १४	ये कीलालेन तर्पयन्ति	४. २७. ५
युक्ता मातासीद्धरि	٩. ٩. ٩	ये कुकुन्धाः कुकूरभाः	८. ६. ११
युजे रयं गवेषणं	२०. १२. ३	ये क्रिमयः पर्वतेषु	2. 38. 4
युज्यमानो वैश्वदेवो	٩. ७. २४	ये किमयः शितिकक्षा	५. २३. ५
युअन्ति ब्रधमरुषं	40. २६. ४	ये गन्धर्वा अप्सरसो	65. 6. 40
	२०. ४७. १०	ये गर्भा अवपद्यन्ते	4. 20. 0
	२०. ६९. ९	ये गन्यता मनसा	२०. ८३. २
युअन्ति हरी इषिरस्य	२०. १००. ३	ये गोपतिं पराणीया	१२. ४. ५२

176					येना स	रहस्रं
ये ग्रामा यदरण्यं	१२. १.	48	येधस्ताज्जुह्नति जातवेदो	/s.	80.	4
ये प्राम्याः पशवो	२. ३४.	8	ये धीवानो रथकाराः	₹.	4.	Ę
ये च जीवा ये च मृता	१८. 8.	40	ये नः पितुः० अनूजहिरे	१८.	₹.	४६
ये च देवा अयजन्तायो	२०. १२८.	4	ये नः पितुः० तेभ्यः	१८.	₹	49
ये च धीरा ये चाधीराः	११. ९.	२२	ये नः पितुः० य आ	१८.	٦.	४९
ये चित्पूर्व ऋतसाता	१८. २.	१५	ये नः सपत्ना अप ते	4.	₹.	१०
ये त आरण्याः पशवो	१२. १.	४९	येन ऋषयो बलमद्योतयन्	8.	२३.	4
ये त आसन्दश जाता	११. ८.	90	येन कृशं वाजयन्ति	ξ.	१०१.	2
येत आसीद्भमिः पूर्वा	११. ८.	v	येन ज्योतींष्यायवे	२०.	६१.	2
ये तातृषुर्देवत्रा	१८. ३.	80	ये नदीनां संस्नवन्त्युत्सासः	٧.	१५.	3
ये ते देवि शमितारः	१०. ९.	v	येन देवं सवितारं	१९.	२४.	8
ये ते नाड्यों देवकृते	६. १३८.	8	येन देवाः स्वरारुरुह	8.	११.	Ę
ये ते पन्थानो बहवो	१२, १.	80	येन देवा असृत	8.	२३.	E
ये ते पन्यानीव दिवो	v. 4v.	2	येन देवा असुराणा	ξ.	9 .	3
ये ते पाशा वरुण	४. १६.	६	येन देवा असुरान्	۹.	٦.	१७
ये ते पूर्वे परागता	₹८. ₹.	७२	येन देवा ज्योतिषा	११.	₹.	३७
ये ते रात्रि नृचक्षसो	१९. ४७.	3	येन देवा न वियन्ति	₹.	₹0.	R
ये ते रात्र्यनद्वाह	१९. ५०.	2	येन धनेन० तन्मे	₹.	१५.	4
ये ते शृङ्गे अजरे	८. ३.	२५	येन धनेन० तस्मिन्	₹.	१५.	६
येत्र पितरः पितरो	१८. 8.	८६	येन महानम्या जघन	१४.	₹.	3 &
ये त्रयः कालकाञ्जा	٤. ٥٥.	२	येन मृतं स्नपयन्ति	٩.	१९.	१४
ये त्रिपप्ताः परियन्ति	१. १.	8	येन वृक्षाँ अभ्यभवो	ξ.	१२९.	2
ये त्वा कृत्वालेभिरे	१०. १.	9	येन वेहद्धभूविथ	₹.	२३.	8
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुबु	२०. ११५.	3	येन सिन्धुं महीरपो	२०.	६३.	9
ये त्वा श्वेता अजैश्रवसो	२०. १२८.	१६	येन सूर्या सावित्री	ξ.	८२.	२
येदं पूर्वागत्रशना	१४. २.	७४	येन सोम साहन्त्यासुरा	ξ.	9.	2
ये दक्षिणतो जुहृति	8. 80.	2	येन सोमादितिः पथा	٤.	9.	8
ये दस्यवः पितृषु	१८. २.	२८	येन हस्ती वर्चसा	₹.	२२.	3
ये दिवि पुण्या लोका	१५. १३.	Ę	येनाग्निरस्या भूम्या	१४.	٤.	85
ये दिशामन्तर्देशेभ्यो	8. 80.	4	येनातरन्भूतकृतो	8.	३५.	२
ये देवाः पृथिव्या	१९. २७.	83	येना दशग्वमधिगुं	२०.	६३.	4
ये देवा अन्तरिक्ष	१९. २७.	१२	येनादित्यान्हरितः	१३.	₹.	१७
ये देवा दिविषदो॰ पृथिन्यां	११. ६.	१२	येना निचक्र आसुरीन्द्रं	9.	३५.	2
ये देवा दिविषदो॰ ये चेमे	१०. ९.	१२	येना पावक चक्षसा	१३.	٦.	२१
ये देवा दिवि ष्ठ ये	₹. ३०.	3		२०.	४७.	१८
ये देवा दिन्येकादश	१९. २७.	११	येनावपत्सविता क्षुरेण	ξ.	६८.	3
ये देवानामृत्विजो यिष्वयासो	१९. ११.	4	येना श्रवस्यवश्चरथ	₹.	۹.	8
ये देवानामृत्विजो ये च	१९. ५८.	Ę	येना समुद्रमसृजो	२०.	۹.	8
ये देवा राष्ट्रभृतो	१३. १.	34		२०.	४९.	9
ये देवास्तेन हासन्ते	8. 38.	4	येना सहस्रं वहसि	۹.	۹.	१७

, ,			177
येनासी गुप्त			
येनासौ गुप्त आदित्य	११. १०. ११	ये शालाः परिवृत्यन्ति	८. ६. १०
ये निखाता ये परोप्ता	१८. २. ३४	येश्रद्धा धनकाम्या	१२. २. ५१
येनेन्द्राय समभरः	٧. ٩. ٤	येषां पश्चात्प्रपदानि	c. q. 84
येनेमा विश्वा च्यवना	२०. ३४. ४	येषां प्रयाजा उत वानु	₹. ₹o. 8
येन्तरिक्षाज्ञुहृति	8. 80. 8	येपामध्येति प्रवसन्	७. ६२. ३
येन्तरिक्षे पुण्या लोकाः	१५. १३. ४	ये सत्यासो हविरदो	१८. ३. ४८
ये पन्थानो ० ते मा जुपन्तां	इ. १५. २	ये सर्पिषः संस्रवन्ति	१. १५. ४
ये पन्थानो ० तेषामज्यानिं	E. 44. ?	ये सहस्रमराजन्	4. 86. 80
ये पर्वताः सोमपृष्ठा	३. २१. १०	ये सूर्यं न तितिक्षन्त	८. ६. १२
ये पश्चाजुह्नति	y. yo. ३	ये सूर्यात्परिसर्पन्ति	८. ६. २४
ये पाकशंसं विहरन्त	८. ४. ९	ये सोमासः परावति	२०. ११२. ३
ये पितरो वधूदर्शा	१४. २. ७३	येस्माकं पितरस्तेषां	₹ C. 8. € C
ये पुण्यानां पुण्या	१५. १३. ८	येस्यां स्य दक्षिणायां	३. २६. २
ये पुरस्ताज्ञुह्नति	8. 80. 8	येस्यां स्य ध्रुवायां	३. २६. ५
ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते	१०. ७. १७	येस्यां स्य प्रतीच्यां	३. २६. ३
ये पूर्वे वध्वो यन्ति	८. ६. १४	येस्यां स्थ प्राच्यां	3. 24. ?
ये पृथिन्यां पुण्या	१५. १३. २	येस्यां स्योदीच्यां	₹. २ ६. ४
ये बध्यमानमनु	२. ३४. ३	येस्यां स्थोर्ध्वायां	३. २६. ६
ये बाहवो या इपवो	११. ९. १	ये स्नात्त्यं मणिं जना	८. ५. ७
ये बृहत्सामानमा	4. 89. 2	यैरिन्द्रः प्रक्रीडते	4. 28. 6
ये ब्राह्मणं प्रत्यष्ठीवन्	4. 89. 3	यो अऋन्दयत्सिळळं	८. ९. २
ये भक्षयन्तो न वसून्	२. ३५. १	यो अक्ष्यौ परिसर्पति	५. २३. ३
येभिः पाशैः परिवित्तो	६. ११२. ३	यो अग्निः क्रव्यात	१२. २. ७
येभिर्वात इपितः	१०. ८. ३५	यो अग्नौ रुद्रो यो	७. ९२. १
ये मा क्रोधयन्ति	४. ३६. ९	यो अग्रतो रोचनानां	8. 80. 2
येमावास्यां रात्रिमुद	१. १६. १	यो अङ्गयो यः कर्ण्यो	६. १२७. ३
ये मृत्यव एकशतं	८. २. २७	यो अद्य देव सूर्य	१३. १. ५८
ये यक्ष्मासो अर्भका	१९. ३६. ३	यो अद्य सेन्यो वधोघायू	१. २०. २
ये युध्यन्ते प्रधनेषु	१८. २. १७	यो अद्य सेन्यो वधो जिघांस	र् ६. ९९. २
ये रथिनो ये अरथा	११. १०. २४	यो अद्य स्तेन आयति	8. 3. 4
ये राजानो राजकृतः	ર. ષ. ૭	यो अद्य स्तेन आयत्यघायु	१९. ४९. ९
ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति	१९. ४८. ५	यो अद्गिभित्प्रथमजा	20. 90. 8
ये व आपोपामग्रयो	१०. ५. २१	यो अनिध्मो दीदय	१४. १. ३७
ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं	१४. २. १०	यो अन्तरिक्षेण पतित	४. २०. ९
ये वर्मिणो येवर्माणो	११. १०. २३	यो अन्धो यः पुनःसरो	६. १२९. ३
ये वशाया अदानाय	१२. ४. ५१	यो अन्नादो अन्नपति	१३. ३. ७
	२०. १३९. ३	यो अन्येद्युरुभयद्यु	v. १२१. २
ये वां दंसांस्यश्विना		यो अस्य पारे रजसः	ę. ३ ४. ५
येवापासः कष्कपास		यो अस्य विश्वजन्मन	११. ४. २३
ये वो देवाः पितरो		यो अस्य समिघं वेद	ę. oę. a
ये बीहयो यवा निरुप्यन्ते	٩. ६(१). १४	11 412 11113 11	

178			यो वै ते
यो अस्य सर्वजन्मन	११. ४. २४	योन्तरिक्षे तिष्ठति	११. २. २३
यो अस्य स्याद्दशा	१२. ४. १३	योप्स्वग्निरति तं	१६. १. ७
यो अस्याः कर्णा	१२. ४. ६	योभियातो निलयते	११. २. १३
यो अस्या ऊधो न	१२. ४. १८	यो भूतं च भन्यं च	₹0. ८. १
यो अस्या ऋच उप	१२. ४. २८	यो ममार प्रथमो	१८. ३. १३
यो गिरिष्वजायथा	٧. ٧. १	यो मा पाकेन मनसा	८. ४. ८
योगेयोगे तबस्तर	१९. २४. ७	यो माभिच्छायमत्येषि	१३. १. ५७
	२०. २६. १	यो मायातुं यातुधानेत्याह	८. ४. १६
यो जात एव प्रथमो	२०. ३४. १	यो मारयति प्राणयति	१३. ३. ३
यो जाम्या अप्रथय	२०. १२८. २	यो यज्ञस्य प्रसाधन	१३. १. ६०
यो जायमानः पृथिवी	१९. ३२. '९	यो रक्षांसि निजूर्वत्यप्रि	६. ३४. २
यो जिनाति तमन्विच्छ	६. १३४. ३	यो रघ्रस्य चोदिता यः	२०. ३४. ६
योतिथीनां स आहवनीयो	९. ६(२). १३	यो राजा चर्पणीनां	२०. ९२. १६
योयर्वाणं पितरं देवबन्धुं	४. १. ७		२०. १०५. ४
यो ददाति शितिपाद	३. २९. ३	यो रायोवनिर्महान्	२०. ६८. १०
यो दघे अन्तरिक्षे	१८. ३. ६३	यो रोहितो वृषभ	१३. १. २५
यो दाधार पृथिवी	४. ३५. ३	यो वः शिवतमो रस	१. ५. २
यो देवाः कृत्यां कृत्वा	४. १८. २	यो वः शुष्मो हृद्ये	६. ७३. २
यो देवो विश्वाद्यमु	ર. ૨૧. ૪	यो व आपोग्निराविवेश	१६. १. ८
यो नः पाप्मन्न जहासि	६. २६. २	यो व आपोपां भागो	१०. ५. १५
यो नः शपादशपतः० वृक्ष	७. ६१. १	यो व आपोपां वत्सो	१०. ५. १७
यो नः शपादशपतः ० शुने	६. ३७. ३	यो व आपोपां वृषभो	१०. ५. १८
यो नः सुप्ताञ्जाव्रतो	७. ११३. २	यो व आपोपां हिरण्य	१०. ५. १९
यो नः सोम सुशंसिनो	ξ. ξ. ૨	यो व आपोपामश्मा	१०. ५. २०
यो नः सोमाभिदासति	ξ. ξ. ξ	यो व आपोपायूमिं	१०. ५. १६
यो नः स्वो यो अरणः	१. १९. ३	यो वा अभिभुवं नामतुँ	٩. ٩. ३६
यो न इदमिदं पुरा	२०. १४. ३	यो वा उद्यन्तं नामर्तुं	٩. ५. ३५
	२०. ६२. ३	यो वाचा विवाचो	२०. ७३. ६
यो न जीवोसि न मृतो	६. ४६. १	यो विद्यात्सप्त प्रवतः	१०. १०. २
यो नस्तायद्दिप्सति	७. ११३. १	यो विद्यात्सूत्रं विततं	१०. ८. ३७
योनाक्ताक्षो अनभ्यक्तो	२०. १२८, ६	यो विद्याद्वस्य प्रत्यक्षं	٩. ६(१).
यो नो अग्निः पितरो	१२. २. ३३	यो विश्वचर्षणिस्त	१३. २. २६
यो नो अग्निर्गार्हपत्यः	१९. ३१. २	यो विश्वाभि विपश्यति	£. 38. 8
यो नो अश्वेषु वीरेषु	१२. २. १५	यो वेतसं हिरण्ययं	१०. ७. ४१
यो नो दिप्सददिप्सतो	४. ३६. २	यो वेदानडुहो दोहा	8. 88. 8
यो नो द्युवे धनमिदं	७. ११४. ५	यो वेहतं मन्यमानो	१२. ४. ३८
यो नो द्वेषत्पृथिवि	१२. १. १४	यो वै कशायाः सप्त	९. १. २२
यो नो भद्राहमकरः	६. १२८. ४	यो वै कुर्वन्तं नामर्तुं	९. ५. ३२
यो नो मर्ती मस्तो	७. ८२. २	यो वै तां ब्रह्मणो	१०. २. २९
यो नो रसं दिप्सति	८. ४. १०	यो वै ते विद्यादरणी	१०. ८. २०

यो वै नैदाघं					179
यो वै नैदाघं नामर्तुं	٩. ٧. ३१	रात्रीभिरस्मा अहभि	१८.	2.	60
यो वै पिन्वन्तं नामतुँ	٩. ५. ३४	रात्री माता नभः पिता	4.	4.	1
यो वै संयन्तं नामर्तुं	٩. ٩. ३३	राद्धिः प्राप्तिः समाप्ति	११.	9.	२२
यो न्यताँरफाणयत्	२०. ९२. १०	राया वयं सुमनसः	88.	٦.	38
योस्मांश्रञ्जूषा मनसा	५. ६. १०	रारन्धि सवनेषु ण	२०.	23.	8
योस्मान्द्वेष्टि तमात्मा	१६. ७. ५	रिश्यपदीं वृपदतीं	2.	१८.	8
योस्मान्द्वेष्टि यं वयं	७. ८६. ५	रिश्यस्येव परीशासं	4.	18.	3
योस्मान्त्रह्मणस्पते	ξ. ξ. ?	रुक्मप्रस्तरणं वहां	88.	٦.	30
योस्य दक्षिणः कर्णोयं	१५. १८. ३	रुचिरसि रोचोसि	१७.	2.	२१
यो हत्वाहिमरिणात्	२०. ३४. ३	रुजन्परिरुजनमृणन्	१६.	8.	2
यो हरिमा जायान्	१९. ४४. २	रुजश्च मा वेनश्च	१६.	3.	2
यो त ऊरू अष्ठीवन्तो	१०. ९. २१	रुद्र एनमिष्वासो	84.	4.	15
यौ त ओष्ठो ये नासिके	१०. ९. १४	रुद्र जलापभेषज	₹.	२७.	8
यों ते दूतों निर्ऋत	६. २९. २	रुद्रस्य मूत्रमस्यमृतस्य	٤.	88.	3
यो ते बलास तिष्ठतः	इ. १२७. २	रुद्रस्यैलवकारेभ्यो	88.	٦.	30
यो ते बाहू ये दोषणी	१०. ९. १९	रुद्रो वो ग्रीवा अश्रेत	٤,	32.	2
यो ते मातोन्ममार्ज	८. ६. १	रुन्धि दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२९.	3
यो ते श्वानो यम	१८. २. १२	रुहो रुरोह रोहित	15.	8.	8
यौ भरद्वाजमवथो	y. २९. ५	रूपंरूपं वयोवयः	84.	٧.	3
यो मेधातिथिमवथो	४. २९. ६	रेवतीरनाधृषः सिपासवः	٤.	२१.	3
यो न्याघ्राववरूढो	६. १४०. १	रेवतीर्नः सधमाद		१२२.	8
यौ स्यावाश्वमवथो	y. ૨૧. ૪	रैभ्यासीदनुदेयी	18.	₹.	9
रक्षन्तु त्वाप्रयो ये	८. १. ११	रोचसे दिवि रोचसे	83.	٦.	30
रक्षांसि लोहितमितर	٩. ७. १७	रोहण्यसि रोहण्यस्थ	8.	१२.	4
रक्षा माकिनों अघशंस	१९. ४७. ६	रोहितः काळो अभवद्	१३.	۹.	३९
रक्षोहणं वाजिनमा	૮. રૂ. ૧	रोहिते द्यावापृथिवी	१३.	2.	30
रथजितां राथजितेयी	६. १३०. १	रोहितेभ्यः स्वाहा	80.	23.	२३
रथे अक्षेष्ट्रपभस्य	६. ३८. ३	रोहितो दिवमारुहत्	१३.	٦.	२५
रपद्गन्धर्वीरप्या च	१८. १. १९	रोहितो दिवमारुहन्	१३.	. १.	२६
रयिं मे पोषं सवितोत	y. २५. ५	रोहितो द्यावाष्ट्रियवी अदंहत्	१३.	٤.	9
रिमिभिर्नभ आशृतं	१३. ४(१). २	रोहितो द्यावापृथिवी जजान	१३.		E
	१३. ४(१). ९	रोहितो यहां न्यदधाद्	83.		58
राकामहं सुहवा	y. 40. 8	रोहितो यज्ञस्य जनिता	१३.		83
राजन्ये दुन्दुभावाय	દ. રૂડ. ૪	रोहितो लोको अभवद्	१३.		80
राजसूयं वाजपेय	११. ७. ७	रोहेम शरदः शतम्	१९.		8
राज्ञो वरुणस्य बन्धोसि	eo. 4. 88	लाङ्गलं पवीरवत्	₹.		3
राज्ञो विश्वजनीनस्य	२०. १२७. ७	लोम लोम्ना सं कल्पया	8.		4
रात्रिंरात्रिमप्रयातं	१९. ५५. १	लोमान्यस्य सं छिन्धि		4(0).	
रात्रिंरात्रिमरिष्यन्त	१९. ५०. ३	लोहितेन स्वधितिना		१४१.	
रात्रि मातरुपसे नः	१९. ४८. २	वंशानां ते नहनानां	۹.	3.	8

1	20	
1	OU	

180					वानर	स्पत्या
बच्यस्व रेभ वच्यस्व	२०. १२७.	8	वर्म मह्यमयं मणिः	१0.	ξ.	2
बज्रापवसाध्यः कीतिं	२०. ४८.	3	वर्म मे द्यावाष्ट्रियवी० वर्म म	۷.	4.	26
बज्रेण शतपर्वणा	१२. ५(७).		वर्म मे द्यावाष्ट्रियवी ० वर्म मे	१९.	२०.	8
बच्चो धावन्ती वैश्वानर	१२. ५(३).	9	वर्ये वन्द्ये सुभगे	१९.	४९.	3
बत्सो विराजो वृषभो	१३. १.	33	वर्षं वनुष्वापि गच्छ	१२.	₹.	43
वध्रयस्ते खनितारो	y. ફ.	4	वर्षमाज्यं घ्रंसो अग्नि	१३.	٤.	43
वनस्पतिः सह देवैर्न	१२. ३.	१५	ववक्ष इन्द्रो अमित	२0.	.vv	4
वनस्पतीन् गन्धर्वाप्सरसः	११. ९.	२४	वशां देवा उप जीवन्ति	१०.	१c.	38
वनस्पतीन् द्विपाचतुष्पा	٤. ٤.	१४	वशा चरन्ती वहुधा	१२.	8.	२९
वनस्पतेव सृजा रराणः	4. 20.	9.9	वशा दग्धामिमाङ्गुरिं	२०. १	₹€.	१३
वनस्पते वीडुङ्गो हि	६. १२५.	2	वशा द्यौर्वशा पृथिवी	१0.	१0.	30
वनस्पते स्तीर्णमा सीद	१२. ३.	23	वशा माता राजन्यस्य तथा	१२.	8.	33
वनिष्ठा नाव गृह्यन्ति	२०. १३१.	9	वशा माता राजन्यस्य वशा	१०.	१0.	१८
वने न वा यो न्यधायि	२०. ७६.	8	वशामेवासृतमाहुर्वशां	१0.	१0.	२६
वनोति हि सुन्वन्क्षयं	२०. ६७.	8	वशा यहां प्रत्यगृह्णाव्	१०.	१०.	२५
वयं घ त्वा सुतावन्त	२०. ५२.	2	वशायाः पुत्रमा यन्ति	२०. १	₹ 0.	१५
	२०. ५७.	58	वशाया दुग्धं पीत्वा	१0.	ξο.	38
वयं जयेम त्वया युजा	७. ५२.	8	वषद्वारेणानादेनानमत्ति	१4.	१४.	8 %
वयं तदस्य संभृतं	y. 94.	2	वषट्टे पूपन्नस्मिन्	٤.	११.	8
वयं श्रेमिरस्तृभि	२०. ७०.	२०	वषड्दुतेभ्यो वषडहुतेभ्यः	9. 8	٥٦.	9
वयमिन्द्र त्वायवोभि	२०. १८.	8	वसवस्त्वा दक्षिणत	१0.	۹.	۷
वयमिन्द्र त्वायवा हवि	२०. २३.	9	वसोरिन्द्रं वसुपतिं	२०.	٠, ١	१५
वयमु त्वा तदिदर्था	२०. १८.	4	वसोर्या धारा मधुना	१२.	₹.	88
वयमु त्वामपूर्व्य स्थूर	२०. १४.	9	वस्योभूयाय वसुमान्	8.8.	۹.	8
	२०. ६२.	8.	वाड्य आस्यन्नसोः	१९.	ξ0.	8
वयमेनमिदा ह्योपी	२०. ९७.	2	वाचमष्टापदीमहं	२०.	૯ ૨.	8
वयो न वृक्षं सुपलाश	२०. १७.	8	वाचस्पत् ऋतवः पञ्च	१३.	8.	१८
वरणेन प्रन्यथिता	₹0. ₹.	9	वाचस्पते पृथिवी नः	१३.	۶.	50
वरणो वारयाता अयं	६. ८५.	8	वाचस्पते सौमनसं	१३.	٤.	88
	१०. ३.	4	वाजस्य नु प्रसवे मातरं	७.	9.	2
वराहो वेद वीरुधं	۷. ن	२३	वाजस्य नु प्रसवे सं	₹. :	२०.	4
वरुणं त आदित्यवन्त	१९. १८.	R	वाजेषु सासहिर्भव	२०.	१९.	18
वरुणस्य भाग स्थ	١٥٠ ٩٠	20	बाञ्छ मे तन्वं पादी	ξ.	۹.	8
वरुणोपामधिपतिः	4. 28.	8	वातं ब्र्मः पर्जन्य	११.	ξ.	E
वरुणो मादित्यैरेतस्या	१९. १७.	8	वात इव वृक्षानि	१०.	१.	१७
वरुणो याति वस्वभिः	२०. १३१.	3	वातरहा भव वाजिन्		२ २.	8
वर्च आ घेहि मे	१९. ३७.	2	वाताज्ञातो अन्तरिक्षाव्	8.	१०.	8
वर्चसा मां पितरः	₹८. ₹.	20	वातात्ते प्राणमविदं	۷.	٦.	3
वर्षसा मां समनत्त्वप्रि	₹८. ३.	१?	वानस्पत्यः संभृत		२१.	3
र्वसो द्यावाष्ट्रियवी	१९. ५८.	3	वानस्पत्या प्रावाणो	₹.	? 0.	4

वायुं तेन्तरिक्षवन्त				181
वायुं तेन्तरिक्षवन्त	१९. १८.	2	वि त्वा ततस्त्रे मिथुना	२०. ७२ र
वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः	٩. २४.	4		२०. ७५. १
वायुरन्तरिक्षेणोदऋामत्	१९. १९.	2	विदुष्टे अस्य वीर्यस्य	२०. ७५. २
वायुरमित्राणा सिष्व प्रा	११. १०.	१६	विदेवस्त्वा महानग्नी	२०. १३६. १४
वायुरेनाः समाकरत्	६. १४१.	2	वि देवा जरसावृतन्वि	3. 38. 8
तायुर्मान्तरिक्षेणेतस्या	१९. १७.	2	विद्य ते सभे नाम	७. १३. २
वायोः पूतः पवित्रेण	દ. ५१.	2	विद्य ते सर्वाः परिजाः	१९. ५६. ६
वायोः सवितुर्विद्थानि	8. 24.	2	विद्य ते स्वम जनित्रं प्राह्माः	१६. ५. १
वायो यत्ते तपस्तेन	٦. २٥.	8	विम ते स्वम जनित्रं देव	१६. ५. ८
वायो यत्ते तेजस्तेन	२. २०.	4	विद्य ते स्वप्न जनित्रं देव • अन्त	
वायो यत्तेचिंस्तेन	२. २०.	3	विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्ऋत्याः	१६. ५. ४
वायो यत्ते शोचिस्तेन	२. २०.	8	विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्भूत्याः	१६. ५. ६
वायो यत्ते हरस्तेन	٦. २٥.	2	विम ते स्वम जनित्रं पराभृत्या	
वारिदं वारयाते वरणा	8. 9.	१	विश्व ते स्वप्न जनित्रमभूत्याः	१६. ५. ५
वार्ण त्वा यन्याभि	२०. १००.	2	विद्य वै ते जायान्य जानं	9. ८१. १
वार्त्रहत्याय शवसे	२०. १९.	2	विद्या शरस्य पितरं चन्द्रं	₹. ₹ . 8
वार्षिकावेनं मासौ	१५. ४.	٩	विद्या शरस्य पितरं पर्जन्यं भू	
वार्षिको मासो गोप्तारा	१५. ४.	4	विद्या शरस्य पितरं पर्जन्यं श	त १. ३. १
वावाता च महिषी	२०. १२८.	११	विद्या शरस्य पितरं मित्रं	₹. ₹. ₹
वाबृधानः शवसा	٩. २.	2	विद्या शरस्य पितरं वरुणं	₹. ३. ३
	२०. १०७.	4	विद्या शरस्य पितरं सूर्यं	१. ३. ५
वाबृधानस्य ते वयं	२०. २७.	ę	विद्या हि त्वा धनंजयं	२०. २४. ६
वासन्तावेनं मासौ	१५. 8.	3	वि द्यामेपि रजस्पृथ्वह	१३. २. २२
वासन्तौ मासौ गोप्तारा	१५. ४.	2		२०. ४७. १९
विंशतिः स्वाहा	१९. २३.	१७	विद्याश्च वा अविद्याश्च	११. ८. २३
वि ग्राम्याः पशव	₹. ₹१.	3	विद्युजिहा मस्तो दन्ता	٩. ७. ३
वि चिद्वत्रस्य दोधतो	२०. १०७.	3	विद्युत्यंश्वली स्तनयिनु	१५. २. २५
विचिन्वतीमाकिरन्ती	8. 34.	2	विद्योतमानः प्रति हरति	९. ६(५). ७
वि जिहीष्व बार्हत्सामे	4. 24.	٩	विद्रधस्य बलासस्य	६. १२७. १
वि जिहीष्व लोकं कृणु	६. १२१.	8	विधुं दद्राणं सलिलस्य	٩. १٥. ٩
विजेषकृदिन्द्र इवानव	g. રૂશ.	4	विध्य दर्भ सपत्नान्मे	१९. २८. १०
वि ज्योतिषा बृहता	८. ३.	२४	विध्याम्यासां प्रथमां	७. ७८. २
विततो किरणो दो	२०. १३३.	?	वि न इन्द्र मृधो जहि	१. २१. २
वि तर्तूर्यन्ते मघवन्	20. 64.	8	विपश्चितं तरणिं भ्राजमानं	१३. २. ४
. वि तिष्ठध्वं मरुतो	c. 8.	१८	विभिद्या पुरं शयथे	२०. ९१. ५
वि तिष्ठन्तां मातुरस्या	१४. २.	२५	विभिन्दती शतशाखा	४. १९. ५
वि ते भिनम्भि मेहनं	१. ११.	9	विभ्राजञ्योतिपा स्व	२०. ६२. ७
वि ते मदं मदावति	g. g.	8	वि मिमीष्व पयस्वतीं	१३. १. २७
वि ते मुआमि रशनां	७. ८३.	2	विमृग्वरीं पृथिवीमा	१२. १. २९
वि ते हनव्यां शरणि	€. 83.	3	विमोकश्च मार्द्रपविश्व	१६. ३ . ⊌

182			वीळु चिदारुजत्नुभि
वि य और्णोत्यृथिवीं	१३. ३. २२	विषं गवां यातुश्राना	८. ३. १६
वि रक्षो वि मृधो जहि	१. २१. ३	विषं प्रयस्यन्ती तक्मा	१२. ५(४). ४
विराजश्च वे स सर्वेषां	१५. ६. २३	विषमेतद्देवकृतं राजा	4. १९. १०
विराजानाद्यानमत्ति	१५. १४. १०	विषमेवास्याप्रियं भ्रातृन्य	८. १०(६). ४
विराडग्रे समभवद्	१९. ६. ९	विषाणा पाशान्वि प्याध्यस्मद्य	६. १२१. १
विराद्वा इदमग्र आसीत्	८. १०(१). १	विषासहिं इन्द्रः प्रियः पशूनां	१७. १. ४
विराङ्गाग्विराट् पृथिवी	९. १०. २४	विपासहिं ० इन्द्रं प्रियः प्रजानां	१७. १. ३
वि रोहितो अमृशद्	१३. १. ८	विपासहिं ० इन्द्रं प्रियः समाना	१७. १. ५
वि लपन्तु यातुधाना	१. ७. ३	विषासहिं इन्द्रं प्रियो	१७. १. २
विलिप्ती या बृहस्पते	१२. ४. ४६	विपासहिं ० इन्द्रमायु	१७. १. १
विलिप्त्या बृहस्पते या	१२. ४. ४४	विपासह्ये स्वाहा	१९. २३. २७
विलोहितो अधिष्ठाना	१२. ४. ४	विषितं ते वस्तिविलं	१. ३. ८
विवस्वान्नो अभयं	१८. ३. ६१	वि पु विश्वा अरातयो	२०. ९५. ४
विवस्वान्नो अमृतत्वे	१८. ३. ६२	विषूच्येतु क्रन्तती पिनाक	१. २७. २
विवाहां ज्ञातीन्त्सर्वानपि	82. 4(4). E	विषूत्रदिन्द्रो अमतेस्त	२०. १७. ३
विशंविशं मघवा पर्यशायत	२०. १७. ६	विषेण भङ्गुरावतः प्रति	८. ३. २३
विशां च वे स सवन्यूनां	१५. ८. इ	विष्टारिणमोदनं ० नैनानवर्तिः	४. ३४. ३
विश्वंभरा वसुधानी	१२. १. ६	विष्टारिणमोदनं ० नैनान्यमः	४. ३४. ४
विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः	۹. ७. ४	विष्णुर्युनक्तु बहुधा	. १. २६. ७
विश्वकर्माणं ते सप्तऋषि	१९. १८. ७	विष्णुर्योनिं कल्पयतु	५. २५. ५
विश्वकर्मा मा सप्तऋषिभि	१९. १७. ७	विष्णोः कर्माणि पश्यत	७. २७. ६
विश्वजित्कल्याण्ये मा	६. १०७. ३	विष्णोः क्रमोसि सपत्नह	१०. ५. ३०
विश्वजित्त्रायमाणायै	E. 800. 8	विष्णोः सपत्नहा कृषि	१०. ५. ३४
विश्वमन्यामभीवार	१. ३२. ४	विष्णोः सपत्नहा दिक्	१०. ५. २८
विश्वमभर विश्वेन मा	२. १६. ५	विष्णोः सपत्नहा द्यो	१०. ५. २७
विश्वरूपं चतुरक्षं	२. ३२. २	विष्णोः० सपत्नहान्तरिक्ष	१०. ५. २६
विश्वरूपां सुभगामच्छा	E. 49. 3	विष्णोः सपत्नहा पृथिवी	१०. ५. २५
विश्वन्यचा घृतपृष्ठो	१२. ३. १९	विष्णोः० सपत्नहा प्राण	१०. ५. ३५
विश्वन्यचाश्रमींपधयो	٩. ७. १५	विष्णोः॰ सपत्नहाप्सु	१०. ५. ३३
विश्वस्वं मातरमोपधीनां	१२. १. १७	विष्णोः सपत्नहा यज्ञ	१०. ५. ३१
विश्वाः पृतना अभिभूतर	२०. ५४. १	विष्णोः॰ सपत्नहाशा	१०. ५. २९
विश्वानि शको नर्याणि	२०. ७७. ६	विष्णोः सपत्नहौपधी	१०. ५. ३२
विश्वान्देवानिदं त्रूमः	११. ६. १९	विष्णोर्नु कं प्रा वोचं	७. २७. १
विश्वान्येवास्य भूता	१५. ३. ११	विष्वश्चस्तस्माद्यक्ष्मा	१९. ३८. २
विश्वामित्र जमदमे	१८. ३. १६	विष्वञ्चो अस्मच्छरवः	१. १९. २
विश्वाहा ते सदमिद्	₹. १५. ८	विसल्पस्य विद्रधस्य	٩. ८. २०
विश्वे देवा उपरिष्टा	८. ८. १३	विहल्हो नाम ते पिता	ę. १६. २
विश्वे देवा मस्त इन्द्रो	ξ. 8υ. ૨	वि हि सोतोरसृक्षत	२०. १२६. १
विश्वे देवा वसवो रक्ष	₹. ३०. ₹	विहृद्यं वैमनस्यं	4. 28. 8
विश्वेषु हि त्वा सवनेषु	२०. ७२. १	वीळु चिदारुजतुमि	२०. ७०. १

·			183
बीवं मध्यमवास्पव्			
बीदं मध्यमवासृपद्	१९. ४४. ७	वैरूपाय च वै स	१५. २. १७
वीमां मात्रां मिमीमहे	१८. २. ४१	वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं	E. ११६. 2
वीमे देवा अऋंसता	२०. ;३५. ४	वैश्वदेवीं वर्चस आ	१२. २. २८
वीमे द्यावापृथिवी इतो	३. ३१. ४	वैश्वदेवी ह्युच्यसे	१२. ५(६). ७
वीहि स्वामाहुतिं	६. ८३. ४	वैश्वानरः पविता मा	६. ११९. ३
वृकश्चिदस्य वारण	२०. ९७. २	वैश्वानरस्य दंष्ट्राभ्यां	१०. ५. ४३
वृक्षं यद्गावः परिषस्व	१. २. ३	वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि	८. ९. ६
वृक्षंवृक्षमा रोहसि	4. 4. 3	वैश्वानरस्यैनं दंष्ट्रयोरपि	१६. ७. ३
वृश्च दर्भ संपत्नान्मे	१९. २८. ७	वैश्वानराय प्रति वेदयामि	E. 889. 2
वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च	१२. ५(७). १	वैश्वानरीं वर्चस आ	ę. ę. ą
वृषणं त्वा वयं वृषन्	२०. १०२. ३	वैश्वानरीं सूनृतामा	६. ६२. २
वृषभं वाजिनं वयं	v. ८५. २	वैश्वानरे हिवरिदं	१८. ४. ३५
वृषभो न तिग्मशृङ्गो	२०. १२६. १५	वैश्वानरोङ्गिरसां स्तोम	६. ३५. ३
वृपभोसि स्वर्ग	११. १. ३५	वैश्वानरो न आगम	६. ३५. २
वृपाकपायि रेवति	२०. १२६. १३	वैश्वानरो न ऊतय	६. ३५. १
वृषा न ऋदः पतयद्	२०. १७. ८	वैश्वानरो रिममिर्नः	६. ६२. १
वृषा मतीनां पवते	१८. ४. ५८	व्यचस्वतीरुर्विया वि	4. 82. 4
वृषा मे रवो नभसा	4. १३. ३	व्यन्तरिक्षमतिरन्मदे	२०. २८. १
वृषायमाणो अवृणीत	٦. ٩. ७		२०. ३९. २
वृषा यूथेव वंसगः	२०. ७०. १४	व्यवात्ते ज्योतिरभूदप	८. १. २१
वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा	१८. १. १८	व्यस्यै मित्रावरुगौ	३. २५. ६
वृषासि त्रिष्टुप्छन्दा	€. 8c. ₹	व्याकरोमि हविषाहमेती	१२. २. ३२
वृपेन्द्रस्य वृषा दिवो	ę. ¿ę. ę	व्याकूतय एषामिताथो	₹. ₹. ¥
वृपेव यूथे सहसा	4. 20. 3	न्याघ्रं दत्वतां वयं	8. 3. 8
वृषो अग्निः समिध्यते	२०. १०२. २	व्याच्रेह्मचजनिष्ट वीरो	€. ११०. ३
वेत्था हि निर्ऋतीनां	२०. ६६. ३	व्याच्रो अधि वैयाच्रे	8. 4. 8
वेदः स्वस्तिर्द्वघणः	७. २९. १	ब्यानळिन्द्रः पृतनाः	२०. ७६. ८
वेद आस्तरणं ब्रह्मो	१५. ३. ७	न्याप पूरुषः	२०. १३१. १७
वेद तत्ते अमर्त्य यत्त	१३. १. ४४	न्यार्त्या पवमानो वि	३. ३१. २
वेद वै रात्रि ते नाम	१९. ४८. ६	वर्ज कृणुध्वं स हि	१९. ५८. ४
वेदाहं पयस्वन्तं	ર. ૨૪. ૨	व्रतेन त्वां व्रतपते	9. 92. 8
वेदाहं सप्त प्रवतः	₹0. ₹0. ₹	व्रात्य आसीदीयमान	१4. १. १
वेदाहं सूत्रं विततं	१०. ८. ३८	वात्याभ्यां स्वाहा	१९. २३. २५
वेदिं भूमिं कल्पयित्वा	१३. १. ५२	वीहिंमत्तं यवमत्तमथो	६. १४०. २
वेदिष्टे चर्म भवतु	10. 9. 2	शंच नो मयश्च नो	६. ५७. ३
वेनस्तत्पश्यत्परमं	२. १. १	शं त आपो धन्वन्याः	१९. २. २
वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य	4. 6. 8	शं त आपो हैमवतीः	१९. २. १
वैयाघ्रो मणिवीरुधां	८. ७. १४	शं तप माति तपो	१८. २. ३६
बैर विकृत्यमाना	१२. ५(४). १	शं ते अग्निः सहाद्भिरस्तु	२. १०. २
वैरूपस्य च वै स	१५. २. १८	शं ते नीहारो भवतु	१८. ३. ६०

184			शवसा ग्रसि
शं ते बातो अन्तरिक्षे	٦. १٥. ३	शतं जीव शरदो	₹. ११. ¥.
शं ते हिरण्यं शमु	१४. १. ४०		२०. ९६. ९
शं नः सत्यस्य पतयो	१९. ११. १	शतं ते दर्भ वर्माणि	१९. ३०. २
शं नः सूर्य उठचका	१९. १०. ८	शतं तेयुतं हायनान्द्वे	८. २. २१
शं नः सोमो भवतु	१९. १०. ७	शतं या भेषजानि	६. ४४. २
शं न आपो धन्वन्याः	१. ६. ४	शतं वा भारती शवः	२०. १३१. ४
शं न इन्द्राम्नी भवता	१९. १०. १	शतं वीरानजनयच्छतं	१९. ३६. ४
शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो	१९. १०. ६	शतं सहस्रमयुतं न्यर्बुद	१०. ८. २४
शं नो अग्निज्योंतिरनीको	१९. १०. B	शतकाण्डो दुश्चयवनः	१९. ३२. १
शं नो अज एकपाइवो	१९. ११. ३	शतधारं वायुमकं	१८. ४. २९
शं नो अदितिर्भवतु	१९. १०. ९	शतमहं दुर्णास्नीनां	१९. ३६. ६
शं नो ग्रहाश्चान्द्रमसाः	१९. ९. १०	शतमाश्वा हिरण्ययाः	२०. १३१. ५
शं नो देवः सविता	१९. १०. १०	शतयाजं स यजते	٩. ४. १८
शं नो देवा विश्वदेवा	१९. ११. २	शतवारो अनीनशद्	१९. ३६. १
शं नो देवी पृश्चि	२. २५. १	शतस्य धमनीनां	१. १७. ३
शं नो देवीरभिष्टय	१. ६. १	शतहस्त समाहर	३. २४. ५
शं नो द्यावाष्ट्रियवी	१९. १०. ५	शतानीका हेतयो अस्य	२०. ५१. ४
शं नो धाता शमु धर्ता	१९. १०. ३	शतानीकेव प्र जिगाति	२०. ५१. २
शं नो भगः शमु नः	१९. १०. २	शतापाष्ठां नि गिरति	4. 82. 0
शं नो भवन्त्वप ओपधयः	٦. ٦. ६	शतेन पाशैरिम धेहि	४. १६. ७
शं नो भूमिर्वेप्यमाना	१९. ९. ८	शतेन मा परि पाहि	8. 86. 5
शं नो मित्रः० शं विवस्वा	१९. ९. ७	शत्रूपाण्नीपाडभिमाति	4. 20. 88
शं नो मित्रः । शं विष्णुः	१९. ९. ६	शन्तिवा सुरभिः स्योना	१२. १. ५९
शं नो बातो बातु	७. ७२. १	शप्तारमेतु शपयो	२. ७. ५
शं मे परस्मै गात्राय	१. १२. ४	शफेन इव ओहते	२०. १३१. ७
शं रुद्राः शं वसवः	१९. ९. ११	शमप्रयः समिद्धा आ	१८. ४. १२
शक्धूमं नक्षत्राणि	६. १२८. १	शमग्ने पश्चात्तप शं	१८. ४. ११
शक विलः	२०. १३१. १३	शमीमश्वत्थ आरूढ	६. ११. १
शक्तमयं धूममारादपश्यं	9. 80. 24	शम्या ह नाम द्धिपे	१९. ४९. ७
शको वाचमधृष्टायो	२०. ४९. २	शयो हत इव	२०. १३१. १६
शको वाचमधृष्णुहि	२०. ४९. ३	शरदे त्वा हेमन्ताय	८. २. २२
शक्वरी स्थ पशवो	१६. ४. ७	शरन्या मुखेपिनह्यमान	१२. ५(३). १४
शम्ध्यू पु शचीपत इन्द्र	२०. ११८. १	शर्कराः सिकता अश्मान	११. ७. २१
शङ्खेनामीवाममति	४. १०. ३	शर्म यच्छत्वोपधिः	६. ५९. २
शचीव इन्द्र पुरुकृद्	२०. २१. ३	शर्म वर्मेतदा हरास्यै	१४. २. २१
शणश्च मा जङ्गिडश्च	٦. ٧. ٩	शर्वः ऋदः पिश्यमाना	१२. ५(४). °,
शतं कंसाः शतं दोग्धारः	१०. १०. 4	शर्व एनमिष्वासो	१५. ५. ५
शतं च न प्रहरन्तो	१९. ४६. ३	शल्याद्विपं निखोचं	8. 8. 4
शतं च में सहस्रं	4. 84. 88	शवसा ह्यसि श्रुतो	१८. १. ३८
4111 4 11 11411			

शालियो शालियुजनार्य १०. ५. ६ छुद्धाः आपश्चर ११. १. १० शाला श्रीः शाला प्रथिवी १९. ९. १ छुद्धाः न्रह्मणां द्वात ६ १२.२. ५ शालाप्रविद्धा १९. ९. २ छुद्धाः न्रह्मणां द्वात ६ १२.२. ५ शालाप्रविद्धा १९. १. १० छुद्धाः न्रह्मणां द्वात ६ ११. १. १० शालाप्रविद्धा १९. १. १० छुनं वाद्वाः शुनं नरः १. १. १० ६ शास्त्वां मासावृद्धिया १९. ७. ११ छुनं बाद्वाः शुनं नरः १. १० ६ शास्त्वां मासो गोप्तारा १९. १. ११ छुनं बुह्म मध्यान १०. ११. १. १९ छुनं क्षेत्र मध्यान १०. ११. ११ छुनं क्षेत्र मध्यान १६. १०. १० छुन्मनती श्रावाप्रविद्या ११. १०. १० छुन्मनती व्याप्रविद्या ११. १०. १० छुन्ममती ११. १०. १० ११ छुन्ममती ११. १०. १० ११ छुन्ममती ११. १०. १० ११ छुन्ममती ११. १०. १० घुनम्ममती ११. १०. १० घुनम्ममती ११. १०. १० ११ छुनम्ममती ११. १०. १० घुनम्ममती ११. १०. १० घुनममती ११. १०	शाचिगो							185
हान्ता धी : शान्ता पृथियी १९. ९. १ युद्धाः० ब्रह्मणां० दराहि १. १२२. ५ प्राचान्ती युर्वेष्ठपणि १९. ९. २ युद्धाः० ब्रह्मणां० दराहिदं ११. १. २० शान्तो अग्निः क्रव्याच्छान्तः ३. २१. ९ युद्धाः० ब्रह्मणां० दराहिदं ११. १. २० शामा सरूपकूषणी १. २४. ४ युनं वाहाः युनं नरः ३. १७. ५ शामा सरूपकूषणी १. २४. ४ युनं सुक्षात्रणी व तुदन्तु ३. १७. ५ शासा दर्गा मार्थो अस्य १. २०. ४ युनं हुवेम मधवान २०. ११. ११ यास दर्गा मार्थो अस्य १. २०. ४ युनं क्रेत्रेष्ट्र मे ३. १७. ७ विश्वेषात्रा अनुगराः ११. २. २५ युने क्रेत्रेष्ट्र मा सारािष्णि ११. २. २ विश्वेषात्र अनुगराः ११. २. २५ युने क्रेत्रेष्ट्र मा सारािष्णि ११. २. २ विश्वेषात्र अनुगराः ११. २. २ युनं क्रेत्रेष्ट्र मा सारािष्णि ११. २. २ विश्वेषात्र प्रताहा १९. २. १५ युम्भन्तां क्रोताः पितृषद्वाः १८. ४ ५ युष्यान्तानां पते २०. ४ १ युम्भन्तां क्रोताः पितृषद्वाः १८. १ ५ युष्यान्तानां पते २०. ४ १ युम्भन्तां क्राताः विश्वेष्य ११. १०. १ युम्भन्तां व्याच्याच्याच्याच्याच्याच्याच्याच्याच्याच	शाचिगो शाचिपूजनायं	२0.	4.	Ę	गुद्धाः आपश्च र	22.	٧.	20
शान्ताने पूर्वेष्ठपाणि १९. ९. २ युद्धाः ब्रह्मणां व्हादिदं ११. १. २७ शान्तां अप्तिः क्रव्याच्छान्तः ३. २१. ९. शुद्धां न आपस्तन्ते १२. १. ३० शामां सरुष्ट्वरणी १. २७. ४ शुद्धां न आपस्तन्ते १२. १. ३० शासां सरुष्ट्वरणी १. २७. ४ शुनं वाहाः शुनं नरः २. १७. ९ शासां दोण्या १५. ४. ११ शुनं बृहेब मचवान २०. ११. ११ शास दृत्या महाँ अस्य १. २०. ४ शुनं बृहेब मचवान २०. ११. ११ शास दृत्या महाँ अस्य १. २०. ४ शुनं क्षेष्ट्र मा शारीराणि ११. २. २ शिशेयमस्मै दित्तेयं २०. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शिलेयम् वर्ते स्वाह ११. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शिलेयम् वर्ते स्वाह ११. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शिलेयम् वर्ते स्वाह ११. २०. २ शुम्भनी यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शिलेयम् वर्ते स्वाह ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शिलेयम् वर्ते स्वाह ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. १ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो प्रतिपद्या ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रचिवा ११. २०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रच्या ११. १०. २ शुम्भनो यावाष्ट्रच्या ११. १०. १०. १० शुम्भनो वर्ते ह्वयम्यो ११. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०.		१९.	۹.	8	शुद्धाः । ब्रह्मणां । ददातु	ξ.	122.	4
शान्तो अग्निः क्रव्याच्छान्तः		१९.	۹.	2		११.	₹.	२७
शारदावेनं मांसावुरीच्या १५. ४. १२ शुनं कुफाळा वि तुदन्तु ३. १७. ५ शारदा मांसी गोप्तारा १५. ४. ११ शुनं हुकेन मणवान २०. ११. ११ शास हत्या महीं अस्य १. २०. ४ शुनं क्रोने प्रमाना २०. ११. ११ शास हत्या महीं अस्य १. २०. ४ शुनं क्रोप्ट्रे मा शरीराणि ११. २. २५ शुनं क्रोप्ट्रे मा शरीराणि ११. २. १ शिक्षेपमिन्महयते २०. ८२. २ १७. ३ शुम्मनी द्यावाप्ट्रियवी ७. ११७. १ शिक्षेपमिन्महयते १०. ८२. १ शुम्मनी द्यावाप्ट्रियवी ७. ११७. १ शिक्षेपमिन्महयते १०. ८२. १ शुम्मनतां ळोकाः पितृपदनाः १८. ४. १७ शिक्षेपमिन्महयते १०. २०. १ शुम्मनतां ळोकाः पितृपदनाः १८. ४. १७ शिक्षेपमिन्महयते १०. ०. १ शुम्मनतां ळोकाः पितृपदनाः १८. ४. १७ शिक्षेपमिन्महयते १०. १०. १ शुम्मनतां ळोकाः पितृपदनाः १८. ४. १० शिक्षेपमिन्महयते १०. ०. १ शुम्मनतां ळोकाः पितृपदनाः १८. ४. १ शुम्मनतां लोकाः पितृपदनाः १८. १०. १० १ शुम्मनतां मा उत्तरे १०. १०. १ शुम्मनतां मा उत्तरे १०. १०. १ शुम्मनतां मा उत्तरे १०. १०. १० शुम्मनतां मा उत्तरे १०. १०. १ शुम्मनतां मा उत्तरे १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०.		₹.	२१.	9	शुद्धा न आपस्तन्वे	१२.	₹.	30
शारदावेनं मासाइदीच्या १५. ४. १२ युनं सुफाला वि तुदन्तु ३. १७. ५ ११ शारदा मासी गोप्तारा १५. ४. ११ युनं ह्वेम मयवान २०. १२. ११ शास हत्या महाँ अस्य १. २०. ४ युन कोष्ट्र मा मरारीराण ११. २. २५ युने कोष्ट्र मा शारीराण ११. २. १५ युने कोष्ट्र मा शारीराण ११. १०. २ ११ युन्मनी द्यावाप्ट्यिवी ७. ११७. १ विस्त्रेयिनमहत्यते २०. ८२. २ युन्मनी द्यावाप्ट्यिवी ७. ११७. १ विस्त्रेयिनमहत्यते २०. ८२. २ युन्मनी द्यावाप्ट्यिवी ७. ११७. १ विस्त्रेयिन से धतु ११. १०. २० विस्त्रिया मुक्ते ११. १०. २० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १०. १० विस्त्रावा मुक्ते ११. १०. १० विस्त्रावा मा बुद्धा ११. १०. १०. १० विस्त्रावा मा विस्त्राव ११. १०. १०. १० विस्त्रावा मा विद्धा भवत्व ११. १०. १० विस्त्रावा मा विद्धा भवत्व ११. १०. १० विस्त्राव मा विद्धा ११. १०. १०. १० विस्त्राव मुक्ता ११. १०. १० विस्त्राव मा विद्धा ११. १०. १० विस्त्राव मा विद्धा ११. १०.	शामा सरूपङ्करणी	₹.	२४.	8	शुनं वाहाः शुनं नरः	₹.	१७.	Ę
शास्त्री मासो गोप्तारा १५. ४. ११ छुनं हुने ममयान २०. ११. ११ शास इत्या महाँ अस्य १. २०. ४ छुनासीरेह सम मे २. १७. ७ विद्यामा अजगराः ११. २. २५ छुने कोष्ट्रे मा शारीराणि ११. २. २ विद्यामसे दित्सेयं २०. २७. २ छुम्मनी ब्रावाप्ट्रियवी ७. ११७. ४ विद्याममे स्वाहा १२. २२. १५ छुम्मन्तां ठोकाः पितृपदनाः १८. ४. १६ छुम्मन्तां न ऊतये २०. १०. १ वितिपदी सं यत्र ११. १०. २० छुम्मन्तां न ऊतये २०. १०. १ वितिपदी सं यत्र ११. १०. २० छुम्मन्तां न ऊतये २०. १०. १ वितिपदी सं यत्र ११. १०. २० छुम्मन्तां विति हृदयमयो १. १३०. २ ११ छुम्मन्तां मक्ता सिकृता १०. १०. १०. १० वित्रा पितृपदृत्यं १२. १. २६ छुम्मन्तां आकृता सिकृता १०. १२. १० वित्रा पात्रिमृतुपूर्व १०. ४०. १० थुङ्ग अमन्त आसते २०. १२०. १० वित्रा पात्रिमृतुपूर्व १०. ४०. १० थुङ्ग असन्त असते २०. १३०. १३० वित्रा मात्रिमृतुपूर्व १९. १०. १० थुङ्ग असन्त असते २०. १३०. १० वित्रा मात्रिमृतुपूर्व १९. १०. १० थुङ्ग असन्त भावता १०. १०. १०. १०. १० वित्रा मात्र पुत्रम्या ११. १०. १०. १० वित्रा मात्र पुत्रम्या भाष्ट्रा १०. १०. १०. १० वित्रम्या मात्र बुत्रम्या १०. १०. १०. १० वित्रम्य मात्र बुत्रम्या १०. १०. १०. १० वित्रम्य मात्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रम्य मात्रमुत्रम्य १०. १०. १०. १० वित्रम्य मात्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रम्य मात्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रम्य मात्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रम्य १०. १०. १०. १० वित्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रमुत्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रमुत्रमुत्रमुत्रम्य १०. १०. १० वित्रमुत्रमुत्रमुत्रमुत्रमुत्रमुत्रमुत्रमु		१4.	8.	१२	शुनं सुफाला वि तुदन्तु	₹.	१७.	4
तिशुमारा अजगराः ११. २. २५ शुने कोष्ट्रे मा शारीराणि ११. २. २ शिक्षेयमस्मै दित्सेयं २०. २७. २ शुम्मन्तां ढोकाः पितृपदनाः १८. ४. १५ शुम्मन्तां ढोकाः पितृपदनाः १८. ४. १५ शुम्मन्तां ढोकाः पितृपदनाः १८. ४. १७ शिक्षेयमिनमृहयते १९. १०. ६ शुम्मन्तां ढोकाः पितृपदनाः १८. ४. १७ शितिपदी सं षातु ११. १०. २० शितिपदी सं पत्त ११. १०. २० शितिपती सं पत्त ११. १०. २० शृष्यतु मिये ते हृदयमयो १. १२. १. १६ शृष्यतु मिये ते हृदयमयो १. १२. १. १६ शृष्यतु मिये ते हृदयमयो १. १२. १. १६ शृष्यतु मिये ते हृदयमयो १. ११. १. १६ शृष्ट भूत्या प्राकृता स्त्रिकृता १०. १. १६ शृष्ट भूति वित्रतं तुपा १. ११. १६ शृष्ट भूतिया प्रात्मा पात्तुः १२. १. १६ शृष्ट भूत्या प्रात्मा भावते १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०.	शारदी मासी गोप्तारा	84.	8.	9.9		२0.	११.	११
शिक्षेयमस्मे दित्सेयं २०. २७. २ ग्रुम्भनी द्यावाष्ट्रियवी ७.११७. १ शिक्षेयमिन्महयते २०. ८२. २ १५ ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ४. १५ ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ४. १७ शितिपदी सं यतु ११. १०. २० ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ५. १० शितिपदी सं यतु ११. १०. २० ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ५. १० शितिपदी सं पतत्व ११. १०. २० ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ५. १० शितिपदी सं पतत्व ११. १०. २० ग्रुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः १८. ५. १० श्रुम्भन्तां नापते ११. १०. १० ग्रुम्भन्तां मा प्रान्ताः सिकृताः १०. १०. १० ग्रुम्भन्तां मा प्रान्ताः सिकृताः सिकृताः सिकृताः सिकृताः १०. १०. १० श्रुम्भन्तां सिकृताः सिकृताः सिकृतः १०. १०. १० श्रुम्भन्तं भाषते १०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः भाषते २०. १०. १० श्रुम्भन्तं भाषते १०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः भाषते २०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः भाषते २०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः भाषते २०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः १०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः स्थान्तः १०. १०. १० श्रुम्भन्यं स्थान्तः १०. १०. १० श्रुमम्मनं स्थानाः १०. १०. १० श्रुमम्मम्मनं स्थानाः १०. १०. १० श्रुमम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्मम्	शास इत्या महाँ अस्य	٤.	२०.	8	शुनासीरेह स्म मे	₹.	१७.	9
शिक्षेयिमिन्महयते २०. ८२. २ पृम्मन्तां होकाः पितृपदनाः १८. ४. ६७ शिक्षिभ्यः स्वाहा १९. २०. ६ ग्रुम्मन्तां होकाः पितृपदनाः १८. ४. ६७ शिक्षिभ्यः स्वाहा ११. १०. ६ ग्रुम्मन्तां होकाः पितृपदनाः १८. ४. ६७ शिक्षिन्यज्ञानां पते २०. ७४. २ ग्रुम्मन्तां होकाः पितृपदनाः १८. ५०. १ शिक्षिन्यज्ञानां पते २०. ७४. २ ग्रुम्मन्तां होकता प्राकृताः सिक्ष्ताः १०. १. ३ शिक्षाः स्वाप्ताः ११. १. १. १६ ग्रुम्मितं हिताः स्वाप्ताः ११. १०. २ शृङ्कं प्रमन्तं आसते २०. १२९. १० शृङ्कं प्रमन्तं सासते १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं भाषा १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं भाषा १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं भाषा १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं भाषा १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं भाषा १०. १०. १० शृङ्कं प्रमन्तं १०. १०. १० शृङकोति भ्रालोत् १०. १०. १० शृङकोति भ्रालं १०. १०. १० शृङकोति भ्रालं १०. १०. १० शृङकोति भ्रालं १०. १०. १० शृङकोत्वं १०. १०. १० शृङकोत्वं १०. १०. १० शृङकोत्वं १०. १०. १० शृङकोत्वं १०. १०.	शिंशुमारा अजगराः	११.	٦.	24	शुने क्रोष्ट्रे मा शरीराणि	११.	٦.	2
शिक्षिभ्यः स्वाहा १९. २२. १५ ग्रुम्भन्तां होताः पितृपदनाः १८. ४. ६७ शितिपदी सं यतु ११. १०. ६ ग्रुम्भन्तां होताः पितृपदनाः १८. ५०. २० १ शितिपदी सं पतत्व ११. १०. २० १८. १०. २० १८. १०. २० १८. १०. ५०. ५७. १८. १०. २० १८. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०	शिक्षेयमस्मै दित्सेयं	२0.	२७.	2	शुम्भनी द्यावाष्ट्रथिवी	· .	११७.	8
शितिपदी सं यत्व ११. १०. ६ युष्मिन्तमं न ऊतये २०. २०. १ शितिपदी सं पतत्व ११. १०. २० युष्म ११. १०. २० युष्म ११. १०. २० युष्म ११. १०. २० युष्म ११. १०. १० युष्म ११ ते हृदयमयो ६. १३९. २ शिरो हस्तावयो मुखं ११. ८. १५ युद्ध सा प्राजकृता स्रीकृता १०. १. ३ शिता भूमिरसमा पांमुः १२. १. २६ युर्म पवित्रं तुषा ९. ६(१). १६ शिवा सिमृतुसूर्य १९. ४९. ५ थृङ्क उत्पच २०. १३०. १३ शिवा नः शंतमा भव ७. ७१. १ थृङ्क उत्पच २०. १३०. १३ शिवा नाः शंतमा भव ७. ७१. १ थृङ्क अत्यच १०. ६१. १० शिवा नातीयमस्तमागन् १४. २. १३ थृद्ध ता हृद्ध युम्म सीदन्तु ११. १. २५ शिवा मा युरुषेश्यो ३. २८. ३ थृतं ता हृद्ध युम सीदन्तु ११. १. २५ शिवा मा युरुषेश्यो ३. २८. ३ थृतमत्रं थृतया प्रोणुहि ४. १४. ९ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शिवास्त सन्त्वोपथय ८. २. १५ शिवास्त सन्त्वोपथय ८. २. १५ शिवास्त मा सा सा सा १५. ४. १८ शिवास्त मा सा	शिक्षेयमिन्महयते	२0.	૮ ٦.	2		१४.	٦.	84
शितिपदी सं पतत्व ११. १०. २० शुण्यतु मिय ते हृदयमयो ६. १२९. २ शिपिन्याजानां पते २०. ७४. २ शुण्यतु मिय ते हृदयमयो ६. १२९. २ शिरो हस्तावयो मुखं ११. ८. १५ शृद्ध प्राप्त प्राजकृता स्रीकृता १०. १. ३ शृद्ध प्रमत्त प्राप्त हिता १०. १. ३ शृद्ध प्रमत्त प्राप्त हिता १०. १. १६ शिवा कपोत हिपतो ६. २७. २ शृद्ध प्रमत्त आसते २०. १२९. १० शिवा पात्र मनुसूर्य १९. ४९. ५ शृद्ध प्रमत्त आसते २०. १२९. १३ शृद्ध प्रमत्त आसते २०. १३०. १३० १३ शृद्ध प्रमत्त असते २०. १३०. १३० १३ शृद्ध प्रमत्त असते १०. १३० १३ शृद्ध प्रमत्त असते १०. १३० १३ शृद्ध प्रमत्त असत्त १९. ३६. २ शृद्ध प्रमत्त प्राप्त	शिखिभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	१५	शुम्भन्तां लोकाः पितृपदनाः	१८.	8.	६७
शिपिन्वाजानां पते २०. ७४. २ शुच्यतु मिय ते हृद्यमयो ६. १३९. २ शिरो हस्तावयो मुखं ११. ८. १५ शृद्धुकृता राजकृता स्त्रीकृता १०. १. ३ शिला भूमिरस्मा पांसुः १२. १. २६ शृपं पवित्रं तुषा ९. ६(१). १६ शिवः कपोत हिपतो ६. २७. २ शृङ्कं धमन्त आसते २०. १२९. १० शिवां रात्रिमतुपूर्य १९. ४९. ५ शृङ्कं धमन्त आसते २०. १२९. १३ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य १९. ३६. २ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य प्राणुंहि ४. १४. २ शृङ्काभ्यां प्रत्रो नुदते १९. ३६. २ शृङ्काम्यां प्रत्रो नुदते १९. ३६. २ शृङ्काम्यां प्रत्रो नुदते १९. ३५. २ शृङ्काम्यां प्रत्रो नुदते १९. ३५. २ शृङ्काम्त्रा भूष्ति नुद्रा नुवां २. २४. १ शृङ्काम्यां प्रत्रा नुवां २. २४. १ शृङ्काम्यां प्रत्रो निष्का निष्का १९. १८. १ शृङ्काम्यां नुवां १९. ४. १ शृङ्काम्यां प्रत्रो न्यां न्यां न्यां न्यां १९. ४. १ शृङ्काम्यां नुवां ११. ५. १ १ शृङ्काम्यां नुवां ११. ५. १ १ शृङ्काम्यां नुवां ११. ५. १ १ शृङ्काम्यां नुवां ११. १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १	शितिपदी सं द्यतु	११.	20.	Ę	शुष्मिन्तमं न ऊतये	२0.	२०.	
शिरो हस्तावयो मुखं ११. ८. १५ शृद्धता राजकृता स्रीकृता १०. १. ३ शिला भूमिरसमा पांसुः १२. १. २६ शृर्ष पवित्रं तुषा ९. ६(१). १६ शिवः कपोत इपितो ६. २७. २ शृङ्कं धमन्त आसते २०. १२९. १० शिवां रात्रिमनुत्पूर्य १९. ४९. ५ शृङ्कं धमन्त आसते २०. १२९. १३ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १३ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य १७. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य १७. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां रक्ष कपत्य ११. १. २५ शृङ्काभ्यां पक्षो नुदते १९. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां पक्षो नुदते १९. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां पक्षो नुदते १९. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां प्रेष्ठा नुदते १९. ३६. २. १३ शृङ्काभ्यां प्रेष्ठा शृङ्का प्रेष्ठा १९. १८. १८. ३ शृङ्काभ्यां प्रेष्ठा १९. १८. १८. १९. १९. १९. १९. १९. १९. १९. १९. १९. १९	शितिपदी सं पतत्व	११.	१0.	20		२०.	40.	8
शिला भूमिरश्मा पांसुः १२. १. २६ शूर्पं पवित्रं तुषा ०. ६(१). १६ शिवः कपोत इपितो ६. २७. २ थृङ्गं घमन्त आसते २०. १२०. १० शिवां पात्रिमनुसूर्य १९. ४९. ५ थृङ्गं घमन्त आसते २०. १२०. १३ शिवा नः शंतमा भव ७. ७१. १ थृङ्गाभ्यां रक्ष ऋषत्य ९. ४. १७ शिवा नाप्रीमस्सागन् १४. २. १३ थृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते १९. ३६. २ शिवा नाप्रीयमस्तमागन् १४. २. १३ थृत्तमा इन्यमुप सीवन्तु ११. १. २५ शिवा भव पुरुषेभ्यो ३. २८. ३ थृतमा शृणिह ४. १४. ९ शिवासिष्ठे हृदयं २. २९. ६ शेरभा शेरमा पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेह्यक शेह्य पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त सन्त्वोपथय ८. २. १५ शेह्यात शेह्य पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त सन्त्वोपथय ८. २. १५ शेह्यात हेन्यं मासा १५. ४. १८ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । शृतश्चतः १. ३३. ४ श्यामयोस्य मासानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामयोस्य मासानि ११. ३(१). ७ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पेक शेवोपमियं ९. ८. १ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पेक शिपंमयं ११. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पेक ते तिर्यो स्वती १०. १. २ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पेकती नस्वती १०. १. २ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पेकती नस्वती १०. १. २ श्यावपत्त कुण्यासितं ११. २. १८ शिषेककं तृतीयकं १९. ३०. १० श्योनित सा २०. १२. १९ श्योनित सा २०. १२. १९ श्योनित सा २०. १२. १९ श्योनित स्वता ६न्यः ७. ४२. २ श्योनीति गायत्रच्छन्ता ६. ४८. १ श्योनीति भाजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनीति गायत्रच्छन्ता ६. ४८. १ श्रिकोति भाजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येनीति शाव्यच्यच्य ३. ३. ४ श्योनीति भाजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येनीति भाजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येनीति भाजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतीत्य च वेत्य व व स १५. २. २३	शिप्रिन्वाजानां पते	२0.	98.	2	शुष्यतु मिय ते हृदयमथो	ξ.	१३९.	2
शिला भूमिरस्मा पांसुः १२. १. २६ शूर्षं पवित्रं तुषा ९. ६(१). १६ शिवः कपोत इपितो ६. २७. २ शृङ्गं धमन्त आसते २०. १२९. १० शिवां रात्रिमनुसूर्यं १९. ४९. ५ शृङ्गं धमन्त आसते २०. १२९. १० शिवां रात्रिमनुसूर्यं १९. ४९. ५ शृङ्गं धमन्त आसते २०. १३०. १३० १३ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ९. ४. १७ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ११. १. २५ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ११. १. २५ शृङ्गाभ्यां रक्ष कपत्य ११. १. २५ शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते १९. ३६. २ शृङ्गाम्यां रक्ष कपत्य प्रोणुंहि ४. १५. १५ शृङ्गामाम्य १४८. २. १३ शृङ्गामाम्य भूत्यां प्रोणुंहि ४. १५. ९ शृङ्गामाम्य १५. १५. १५ शृङ्गामाम्य १५. ५ १५. १५ शृङ्गामाम्य १५. ५ १५. १५ शृङ्गामाम्य १५. ५ १५ १५ शृङ्गामाम्य १५. ६ १६ शृङ्गामामाम्य १५. ६ १६ शृङ्गामामाम्य १५. ६ १६ शृङ्गामामाम्य १५. ६ १६ शृङ्गामामाम्य १५. ६ १६ १६ श्रिण्यती नस्वती १०. १० १० शृङ्गामाम्य १५. १० १० श्रिण्यती स्वत्य १६. १०. १० शृङ्गामाम्य १५. १० १० श्रिण्यती स्वत्य १६. १०. १० १० श्रिण्यती स्वत्य १६. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १६. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य वित्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य वित्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य वित्य १५. १०. १० श्रिण्यती स्वत्य १५. १०. १० श्रिण्यती स	शिरो हस्तावथो मुखं	११.	4.	१५	शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता	१0.	2.	3
शिवां रात्रिमनुसूर्यं १९. ४९. ५ शृङ्क उत्पन्न २०. १३०. १३ शिवा नः शंतमा भव ७. ७१. १ शृङ्काभ्यां रक्ष ऋपत्य ९. ४. १७ शिवा नः शंतमा भव ७. ७१. १ शृङ्काभ्यां रक्ष ऋपत्य ९. ४. १७ शिवा नारीयमस्तमागन् १४. २. १३ शृङ्काभ्यां रक्षो नुदते १९. ३६. २ शिवा नारीयमस्तमागन् १४. २. १३ शृङ्काभ्यां रक्षो नुदते १९. ३६. २ शिवा मय पुरुषेभ्यो ३. २८. ३ शृङ्काभ्यां प्रोणुंहि ४. १४. ९ शिवा मय पुरुषेभ्यो ३. २८. ६ शेरमक शेरभ पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेशिरावेनं मासा १५. ४. १८ शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी ८. २. १५ शेशिरावेनं मासा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुया० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्वि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुया० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्वि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुया० मे । दृतश्चतः १. ३३. ४ श्यामभ्यत्या मासानि ११. ३(१). ७ शिवे ते स्तां वीहि ८. २. १८ शोचयामसि ते हार्वि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुया० मे । दृतश्चतः १. ३३. ४ श्यावयासि ते हार्वि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुया० मे । दृतश्चतः १. ३३. ४ श्यामभ्यत्वा मा शब्तश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनस्तिना ६. ६७. ३ श्रीर्पकती नस्वती १०. १. २ श्यावार्श्व कुण्णमसितं ११. २. १८ श्रीर्पकती नस्वती १०. १. २ श्यावार्श्व कृण्णमसितं ११. २. १८ श्रिकं वहन्ति हत्यो १३. ३. १६ श्येनोपति सा २०. ८२९. १९ श्रुके वहन्ति हत्यो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ श्रुकोसि श्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २३ श्रुकोसि श्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २३		१२.	٤.	२६	शूर्पं पवित्रं तुषा	۹.	६(१).	१६
शिवा नः शंतमा भव ७. ७१. १ शृङ्गाभ्यां रक्ष ऋपत्य ९. ४. १७ शिवानमीनप्सुपदो १६. १. १३ शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते १९. ३६. २ शिवा नारीयमस्तमागन् १४. २. १३ शृतं त्वा इन्यमुप सीदन्तु ११. १. २५ शिवा मय पुरुषेभ्यो ३. २८. ३ शृतमां शृतया प्रोणुंहि ४. १४. ९ शिवासिष्टे हृदयं २. २९. ६ शेरभक शेरभ पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शृत्वाक्ष शेष्ट्रध पुनर्वे २. २४. १ शिवास्त सन्त्वोपथ्य ८. २. १५ शिवास्ते मासा १५. ४. १८ शिवेत स्तां द्यावाप्ट्रियवी ८. २. १४ शिवोत्ते मासा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । धृतश्चतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मासानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शब्तश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यामश्च त्वा मा शब्तश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यामश्च त्वा मा शब्तश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यामश्च त्वा मा शब्तश्च ८. १. ९ श्यापिर्णति शिपीमयं ९. ८. १ श्यापिर्णति नस्वती १०. १. २ श्यापिर्णति स्वती सस्वती १०. १. २ श्योपिर्णति स्वति १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वति १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्ति १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्ति १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्ति १०. १०. १० श्योपिर्णति सा २०. ८२. १० श्योपिर्णति सा २०. ८२. १० श्योपिर्णति सा २०. ८२. १० श्योपिर्णति सा १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्णा १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्णा १०. १०. १० श्योपिर्णति स्वर्णा १०. १०. १०. १० श्योपिर्णा १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०.	शिवः कपोत इषितो	ξ.	२७.	2	शृङ्गं धमन्त आसते	20.	१२९.	50
शिवानग्नीनप्सुवदो १६. १. १३ शृङ्गाभ्यां रक्षो तुदते १९. ३६. २ शिवा नारीयमस्तमागन् १४. २. १३ शृतमजं शृतया प्रोणुहि ४. १४. ९ शृतमजं शृतया प्रोणुहि ४. १४. ९ शृतमजं शृतया प्रोणुहि ४. १४. ९ शिवास्ति एका अशिवास्त ७. ४४. १ शृह्माक्ष्य ११. १०. १४ शृह्माक्ष्य ११. १०. १८ शृह्माक्ष्य ११. १०. १०. १४ शृह्माक्ष्य ११. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०. १०.	शिवां रात्रिमनुसूर्यं	१९.	४९.	4	शृङ्ग उत्पन्न	२०.	१३०.	83
शिवा नारीयमस्तमागन् १४. २. १३ शृतं त्वा ह्व्यमुप सीदन्तु ११. १. २५ शिवा मय पुरुषेभ्यो ३. २८. ३ शृतमजं शृतया प्रोणृंहि ४. १४. ९ शिवासिष्टे हृदयं २. २९. ६ शेरभक शेरभ पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेवृधक शेवृध पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त सन्त्वोपध्य ८. २. १५ शेवृधक शेवृध पुनर्वो २. २४. १ शिवास्ते सन्त्वोपध्य ८. २. १५ शेवृधक शेवृध पुनर्वो २. २४. १ शिवास्ते सन्त्वोपध्य ८. २. १४ शेवृधक शेवृध पुनर्वो २. २४. १ शेवृधक ते स्तां द्यावाष्ट्रयवि ८. २. १४ शेवृधक शेवृध पुनर्वो २. १५. १० शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्चतः १. ३३. ४ श्यामध्यस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्चतः १. ३३. ४ श्यामध्य त्वा मा शवळश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां विहि ८. २. १८ श्यावदता कुनस्विना ६. ६७. ३ शिपिक शीपीमयं ९. ८. १ श्यावाश्च कृष्णमस्तितं ११. २. १८ शिपिकते तृतीयकं १९. ३०. १० श्येनाः क्रोडोन्तिस्वं ९. ७. ५ श्येनां म्युपहत्या ५. ४. १० श्येनो म्युक्ता दिव्यः ७. ४२. १ श्येनोसि भाजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो ह्व्यं नयत्वा ३. ३. ४ श्येनोसि भाजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो ह्व्यं नयत्वा ३. ३. ४ श्येनोसि भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनोस् भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनोस् व्यं वस्त्वा ३. ३. ४ श्येनोस् भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनोस् भावत्वा ३. ३. ४ श्येनोस् भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनोस् भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनोस् भाजोसि स्वरस्त २. ११. ५ श्येनास्त्र व व स १५. २. २३ श्येनास्त्र व व स १५. २. २३ श्येनास्त्र व व स १५. २. २३	शिवा नः शंतमा भव	v.	७१.	8	शृङ्गाभ्यां रक्ष ऋषत्य	۹.	8.	50
शिवा भव पुरुषेभ्यो ३. २८. ३ शृतमाजं शृतया प्रोणुंहि ४. १४. ९ शिवासिट हृद्दं २. २९. ६ शेरभक शेरभ पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेवृध्यक शेवृध्य पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त सन्त्वोपथ्य ८. २. १५ शेशित्रावेनं मासा १५. ४. १८ शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी ८. २. १४ शेशित्रावेनं मासा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामित ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । वृतश्चतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१) ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शवलश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावश्च कृष्णमितं ११. २. १८ शिर्पिकती नस्वती १०. १. २ श्येनः कोडोन्तरिशं ९. ७. ५ शिर्पिकते तृतीयकं १९. ३९. १० श्येना कुच्छा दिव्यः ७. ४२. २ श्योमीमयमुपहत्या ५३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ श्योसि भाजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हृद्यं नयत्वा ३. ३. ४ श्योतस्य च व स १५. २. २४ श्योताय च व स १५. २. २४ श्योताय च व स १५. २. २३ श्योताय च व स १५. २. २३	शिवानग्नीनप्सुपदो	१६.	٤.	१३	शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते	१९.	₹.	2
शिवासिष्टे हृद्यं २. २९. ६ शेरमक शेरम पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेव्यक शेव्य पुनर्वो २. २४. २ शिवास्ते सन्त्वोपध्य ८. २. १५ शैशिरावेनं मासा १५. ४. १८ शिवेत ते स्तां द्यावाप्ट्यिवी ८. २. १४ शैशिरावेनं मासा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोच्यामिस ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । इतश्चतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्टो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्चात्वा मा शब्लक्ष्य ८. १. ९ शिवो ते स्तां व्रीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक शीर्पामयं १०. १. २ श्यावश्च कृष्णमिसतं ११. २. १८ शिर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्च कृष्णमित्रतं ११. २. १८ शिर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्च कृष्णमित्र दिव्यः ७. ४२. १९ शिर्पामयमुण्हत्या ५. ४. १० श्येनो तृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ श्योनीस भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनोस गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ श्योतीस भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनोस गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ श्योतीस भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च वे स १५. २. २४ श्येताय च वे स १५. २. २४ श्येताय च वे स १५. २. २३ श्येताय च वे स १५. २. २३	शिवा नारीयमस्तमागन्	१४.	٦.	१३	शृतं त्वा हन्यमुप सीदन्तु	११.	₹.	२५
शिवाभिष्टे हृदयं २. २९. ६ शेरमक शेरम पुनर्वो २. २४. १ शिवास्त एका अशिवास्त ७. ४४. १ शेव्यक शेव्य पुनर्वो २. २४. २ शिवास्ते सन्त्वोपथ्य ८. २. १५ शैशिरावेनं मासा १५. ४. १८ शिवेत ते स्तां द्यावापृथिवी ८. २. १४ शैशिरावेनं मासा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोच्यामित ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्चुतः १. ३३. ४ श्यामम्योस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबस्त्रश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां व्रीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक्त शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिक्त शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावाश्च कृष्णमिततं ११. २. १८ शिर्पिक्तोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ४२९. १९ शीर्पामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनीपती सा २०. ४२९. १९ श्योनीस भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनीस गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनीस गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ श्येताय च व स १५. २. २४	शिवा भव पुरुषेभयो	₹.	२८.	3	शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि	8.	18.	9
शिवास्ते सन्त्वोपध्य ८. २. १५ शैशिरावेनं मासा १५. ४. १८ शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी ८. २. १४ शैशिराते मासौ गोप्तारा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामिस ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्चुतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबळश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्योनोपती सा २०. १२०. १० शोर्पण्वती स्वत्या ५२. ३०. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ श्योनोपती सा २०. १२०. १९ श्योनोसि भाजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो ह्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च वे स १५. २. २४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतास्य च वे स १५. २. २३ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतास्य च वे स १५. २. २३ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतास्य च वे स १५. २. २३		٦.	२९.	Ę	शेरभक शेरभ पुनर्वी	٦.	२४.	8
शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी ८. २. १४ शैशिरौ मासौ गोप्तारा १५. ४. १७ शिवेन मा चक्षुपा० मे । १६. १. १२ शोचयामसि ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्चुतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबळश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिखना ६. ६७. ३ शीर्षिक्तं शीर्षामयं ९. ८. १ श्यावाश्चं कृष्णमसितं ११. २. १८ शीर्षण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमसितं ११. २. १८ शीर्षण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमसितं ११. ०. ५ श्यावाश्चं कृष्णमसितं ११. २. १८ शीर्षण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तिरक्षं ९. ७. ५ श्रिण्वती कृतियकं १९. ३०. १० श्येनीपती सा २०. १२०. १९ शीर्षामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ श्रुक्तं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ श्रुक्तोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ श्रुक्तोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ श्रुक्तोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ श्रुक्तोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २३ श्रुक्तोसि ज्ञावोस्या ३. २५. ४ श्रेताय च व स १५. २. २३	शिवास्त एका अशिवास्त	v.	88.	8	शेवृधक शेवृध पुनर्वी	٦.	28.	2
शिवेन मा चक्षुपा॰ मे । १६. १. १२ शोचयामिस ते हार्दि ६. ८९. २ शिवेन मा चक्षुपा॰ मे । घृतश्चतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबळश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पित शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. ०. ५ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १०. ३०. १० श्योनीपती सा २०. १२०. १९ शीर्पामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनी नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हस्यो १३. ३. १६ श्येनीसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो ह्व्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च वे स १५. २. २४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च वे स १५. २. २४ श्येतस्य च वे स १५. २. २४ श्येताय च वे स १५. २. २३	शिवास्ते सन्त्वोपधय	٤.	٦.	१५		१५.	8.	१८
शिवेन मा चक्षुपा० में । घृतश्चुतः १. ३३. ४ श्याममयोस्य मांसानि ११. ३(१). ७ शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबलश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पामयं ९. ८. १ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शिर्पाण्वती नस्वती १०. १. २ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शिर्पाण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तिरक्षं ९. ७. ५ शिर्पाण्वती कृतियकं १९. ३९. १० श्येनोपती सा २०. ८२९. १९ शिर्पामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येनस्य च व स १५. २. २४ श्येताय च व स १५. २. २३	शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी	۷.	٦.	१४		84.	8.	29
शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबस्त्रश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां वीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिवना ६. ६७. ३ शिर्पिति शीर्पामयं ९. ८. १ श्यावाश्चं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तरिशं १. ७. ५ शिर्पिलोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ८२९. १९ शीर्पामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो तृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ श्येताय च व स १५. २. २३	शिवेन मा चक्षुपा॰ मे।	१६.	٧.	१२	शोचयामिस ते हार्दि			2
शिवो वो गोष्ठो भवतु ३. १४. ५ श्यामश्च त्वा मा शबलश्च ८. १. ९ शिवो ते स्तां बीहि ८. २. १८ श्यावदता कुनिबना ६. ६७. ३ शिर्पित शिर्पामयं ९. ८. १ श्यावदता कुनिबना ११. २. १८ शिर्पण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तरिक्षं ९. ७. ५ शिर्पिलोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ८२९. १९ शिर्पामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ श्येताय च व स १५. २. २३	शिवेन मा चक्षुपा० मे । घृतश्	तः १.	३३.	8	इयाममयोस्य मांसानि	११.	३(१).	9
शीर्षिति शीर्षामयं ९. ८. १ श्यावाश्वं कृष्णमितं ११. २. १८ शीर्षण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तरिशं ९. ७. ५ शीर्षलोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ८२९. १९ शीर्षामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो हचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ शुवा विद्धा व्योषया ३. २५. ४ श्येताय च व स १५. २. २३				4		۷.	8.	9
शीर्षण्वती नस्वती १०. १. २ श्येनः क्रोडोन्तरिक्षं ९. ७. ५ श्येनां क्रीविलोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ४२९. १९ शिर्षामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४	शिवौ ते स्तां बीहि	۷.	٦.	१८			E 0.	3
शीर्षलोकं तृतीयकं १९. ३९. १० श्येनीपती सा २०. ८२९. १९ शीर्षामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ शुचा विद्धा व्योषया ३. २५. ४ श्येताय च व स १५. २. २३	शीर्षिक्तं शीर्षामयं	۹.	۷.	8		88.	٦.	85
शीर्षामयमुपहत्या ५. ४. १० श्येनो नृचक्षा दिव्यः ७. ४२. २ शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ श्येनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० श्येनो हव्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ श्येतस्य च व स १५. २. २४ शुचा विद्धा व्योषया ३. २५. ४ श्येताय च व स १५. २. २३	शीर्पण्वती नस्वती	٤٥.	٤.	2				
शुक्रं वहन्ति हरयो १३. ३. १६ इयेनोसि गायत्रच्छन्दा ६. ४८. १ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा १७. १. २० स्येनो हन्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ स्यैतस्य च वै स १५. २. २४ शुचा विद्धा न्योषया ३. २५. ४ स्यैताय च वै स १५. २. २३	शीर्पलोकं तृतीयकं	१९.	३९.	80		२०.		
शुक्रोसि भ्राजोसि। स यथा १७. १. २० स्येनो ह्व्यं नयत्वा ३. ३. ४ शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ स्यैतस्य च व स १५. २. २४ शुचा विद्धा ब्योषया ३. २५. ४ स्यैताय च व स १५. २. २३	शीर्षामयमुपहत्या	4.	૪.	80				
शुक्रोसि भ्राजोसि स्वरसि २. ११. ५ इयैतस्य च वै स १५. २. २४ शुचा विद्धा ब्योषया ३. २५. ४ इयैताय च वै स १५. २. २३		१३.	₹.	१६				
शुचा विद्धा ब्योषया ३. २५. ४ इयैताय च वै स १५. २. २३		१७.	٤.	२०				
3 "		٦.	११.	4				
शुची ते चक्रे यात्या १४. १. १२ श्रद्धा पुंधली मित्री १५. २. ५		₹.						
	शुची ते चक्रे यात्या	१४.	2.	१२	श्रदा पुश्रला मित्री	19.	٦.	4

186			सं सं स्नवन्तु
श्रद्धाया दुहिता तपसो	६. १३३. ४	संजग्माना अविभ्युषी	₹. १४. ₹
श्रमेण तपसा सृष्टा	१२. ५(१). १	संजयन्यृतना ऊर्ध्व	4. 20. 8
श्रातं मन्य ऊधनि	७. ७६. १	सं जानामहै मनसा	७. ५४. २
श्रातं हविरो ष्विन्द्र	७. ७५. २	सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं	६. ६४. १
श्राम्यतः पचतो विद्धि	११. १. ३०	संजीवा स्थ सं जीव्यासं	१९. ६९. ३
श्रायन्त इव सूर्य	२०. ५८. १	संज्ञपनं वो मनसो	६. ७४. २
श्रियं च वा एष	٩, ६(३). ६	संज्ञानं नः स्वेभिः	७. ५४. १
श्रुतं च विश्रुतं च	१५. २. २६	सं ते मजा मज्हा भवतु	४. १२. ३
श्रुत्कर्णाय कवये वेद्याय	१९. ३. ४	सं ते शीर्ष्णः कपालानि	9. ८. २२
श्रुधी नो अमे सदने	१८. १. २५	सं ते हन्मि दता	६. ५६. ३
श्रेयः केतो वसुजित्	4. 20. 80	सं त्वा नह्यामि पयसा	१४. २. ७०
श्रेयांसमेनमात्मनो	१५. १०. २	संदंशानां पलदानां	٩. ३. ٩
श्रेष्ठमसि भेषजानां	६. २१. २	संदानं वो बृहस्पतिः	६. १०३. १
श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे	٦. १७. ५	सं परमान्त्समवमानथो	६. १०३. २
श्रद्भणायां श्रद्भणकायां	२०. १३३. ५	सं पितरावृत्विये सृजेथां	१४. २. ३७
श्वन्वतीरप्सरसो रूपका	११. ९. १५	सं बर्हिरक्तं हविषा	७. १०३. १
श्वेवैकः कपिरिवैकः	४. ३७. ११	संभले मलं सादयित्वा	१४. २. ६७
पट्च मे पष्टिश्च	4. 84. 8	सं माग्ने वर्चसा सृज	y. 98. 2
षट् त्वा प्रच्छाम ऋषयः	८. ९. ७		९. १. १५
षडाहुः शीतान्यडु मास	८. ९. १७		१०. ५. ४७
षड्वेभ्यः स्वाहा	१९. २३. ३	सं मा सिश्चन्तु मरुतः	७. ३४. १
षड्जाता भूता प्रथमजर्तस्य	८. ९. १६	संयतं न वि व्यरद्	₹0. 8. ८
पष्टिश्च पट्च रेवति	१९. ४७. ४	सं राजानो अगुः	१९. ५७. २
षष्ट्यां शरत्सु निधिपा	१२. ३. ३४	सं वः पृच्यन्तां तन्वः	६. ७४. १.
पष्टाय स्वाहा	१९. २२. २	सं वः सृजत्वर्यमा	ર. १४. ૨
पोडशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १३	संवत्सरं शशयाना	8. १५. १३
ह्मुंकर्षन्ती करूकर	११. ९. ८	संवत्सरस्य प्रतिमां	₹. १०. ₹
संकसुको विकसुको	१२. २. १४	संवत्सरीणं पय उस्त्रिया	८. ३. १७
सं काशयामि वहतुं	१४. २. १२	संवत्सरीणा मस्तः	७. ८२. ३
संकन्दनः प्रवदो धृष्णु	4. 20. 9	संवत्सरो रथः परिवत्सरो	८. ८. २३
संकन्दनेनानिमिषेण	१९. १३. ३	संवननी समुष्पला वभु	E. 830. 3
सं क्रामतं मा जहीतं	v. 44. 2	सं वर्चसा पयसा सं	ę. 43. 3
सं क्रोशतामेनान्	८. ८. २१	संवसव इति वो नामधेय	७. ११४. ६
संख्याता स्तोकाः पृथिवीं	१२. ३. २८	सं विशन्त्वह पितरः	१८. २. २९
सं गच्छस्व पितृभिः	१८. ३. ५८	सं वो गोष्ठेन सुपदा	3. 88. 8
सं गोभिराङ्गिरसो	२०. १६. २	सं वो मनांसि सं वता	3, 6, 4
सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे	२०. ७१. १२		ξ. ς υ. ε
सं चेध्यस्वाग्ने प्र	२, ६, २	सं वोवन्तु सुदानव	છ. ૧૫. ૭
सं चेन्नयाथो अश्विना	२, ३०, २	संशितं म इदं ब्रह्म	3. 89. 8 89. 8. 8
सं चोदय चित्रमर्वाग्	२०. ७१. ११	सं सं स्रवन्तु नद्यः	१९. १. १

सं सं स्रवन्तु पशवः	सं सं स्नवन्तु			187
सं सं स्वन्तु सिच्यवः संप्तिमुबुसरें हुपत्रको	सं सं स्रवन्तु पशवः	२. २६. ३	स चातिसृजेजहुयान	१५. १२. ३
संसमिशुसर्ते इण्वती ६. ६२. ४ स तांड्रीकानसामागित १०. २०. १. ६ संसिश्चामि गावं सीर संसिश्चामि गावं सीर १०. २०. १८ सतां व वेद स उ तो १०. १०. १०. १० सत्ते व तं च वशुपी १०. १०. १०. १८ सत्ते व तं च वशुपी १०. १०. १०. १८ संहि तोपाण्यप्रभं १०. १०. १०. १८ संहि तोपाण्यप्रभं १०. १०. १०. १८ संहि सोपाण्यप्रभं १०. १०. १०. १८ संहि सोमेनागतः समु १०. १०. १३ सत्यावित श्वशुपी १०. १०. १३ सत्यावित श्वशुपा १०. १०. १० सत्यावित श्वशुपा १०. १०. १० सत्योगोर्वस्ताविती १०. १०. १० सत्याविताविता १०. १०. १० सत्याविताविताविती १०. १०. १० सत्याविताविताविती १०. १०. १० सत्याविताविताविता १०. १०. १० सत्याविताविताविता १०. १०. १० सत्यावित स्ववता १०. १०.	सं सं स्रवन्तु सिन्धवः	१. १५. १		
संसिचो नाम ते देवा	संसमिद्युवसे वृषक्षे	६. ६३. ४		१९. ३४. ५
संसष्ट धनसुभयं		११. ८. १३		
संसृष्टं धनसुभयं ध. ३१. ७ सत्तो होता न क्रित्वय २०. २३. २ सं हि वातेनागत समु १०. १०. १७ सत्त्यं बर्तं च बशुर्यी १. ५. १. १ सं हि होषिण्यप्रभं १०. १०. १५ सत्त्यं ब्रह्म्द्रसुर्य १२. १. १ सं हि सूर्येणागत समु १०. १०. १५ सत्त्यं ब्रह्म्द्रसुर्य १२. १. १ सं हि सूर्येणागत समु १०. १०. १३ सत्त्यमहं गमीरः क्राच्येन ५. ११. ३ संहोंत्रं सम पुरा नारी १०. १२९. १० सत्त्याबाशियं क्रुणुता २०. ११. १ सं इच्छकं समायते १०. १२९. १२ सत्याय च तपसे १२. ३. ७६ सहयायों महरति १७. १. १० सत्याया च तपसे १२. १. १० सहयुहत्तैः स निपङ्गिभे १०. १३. ४ सत्येनाञ्चतित्रा १२. १०. १३. ४ सत्येनाञ्चतित्रा १२. १०. १३. ४ सत्येनाञ्चतित्रा ११. १०. १०. १३. ४ सत्येनाञ्चतित्रा ११. १०. १०. १०. १०. १०. सत्येनाञ्चतित्रा ११. १७. १०. १०. १०. सत्येनाञ्चत्रस्त्यति १०. ८. १०. सत्येनाञ्चत्रस्त्यति १०. १०. ०. १०. २०. सत्येनाञ्चत्रस्त्याति १०. १०. ०. १०. २०. सत्येनाञ्चत्रस्त्याति १०. १०. १०. १०. १०. १०. सत्येनाञ्चत्रस्त्याति १०. १०. १०. १०. १०. सत्येनाञ्चत्रस्त्याति १०. १०. १०. १०. १०. सत्येनाञ्चत्रस्त्यात्रस्त्रस्त्यात्रस्त्यात्रस्त्रस्त्रस्त्रस्त्रस्त्रस्त्रस्त्रस	सं सिञ्चामि गवां क्षीर	२. २६. ४		
सं हि शीर्षाण्यमभं १०. ४. १९ सत्यं इहहतमुम्रं १२. १. १ सं हि स्पूर्णगागत समु १०. १०. १५ सत्यजितं शपययावर्गी ४. १७. २ सं हि सं सोनागतः समु १०. १०. १३ सत्यमहं गमीरः कान्येन ५. ११. ३ सं होतं सम पुरा नारी २०. १२. १२ सत्याय व तपसे १२. ३. ४६ सत्याय व तपसे १२. ३. ४६ सत्याय व तपसे १२. ३. ४६ सत्याय व तपसे १२. १. १० सह्यायों निवाद १४. १. ३० सत्याय व तपसे १२. १. १० सह्यायों मत्ययों ८. ५. १२ सत्याय व तपसे १२. ५. ५० सह्यायों मत्ययों १८. १३. ४ सत्याय व तपसे १२. ५. ५० सह्यायों मत्ययों १८. १३. ४ सत्याय व तपसे १२. ५. ५० सह्याया भत्ययों १२. ५ १० सह्याया भत्ययों १२. ५ १३. ४ सत्याय व तपसे १२. ५ ५० सह्याया भत्ययों १२. ५ १० सत्याय व तपसे १२. १० सह्याया भत्ययों १२. ५ १० सत्याय व तपसे १२. १० १० सत्याय व तपसे १२. ५ १० सत्याय व तपसे ११. १० १० १० सत्याय व तपसे ११. १० १० १० सत्याया व तपसे ११. १० १० १० सत्याया व तपसे ११. १० १० सत्याया व त्याया ११. १० १० सत्यासाहं वरेण्यं २०. ११. १० सत्यासाहं प्रवास्य १०. १०. १० सत्यासाहं वरेण्यं २०. ११. १० सत्यासाहं यवसंव १०. १०. १० १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० १० सत्यासाहं वरेण्यं २०. १६. १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० १० सत्यासाहं स्वास्य १०. १०. १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० सत्यासाहं वर्षाय्या १०. १०. १० सत्यासाहं वर्षाय १०. १०. १० सत्यासाव्यासाव १०. १०. १० सत्यासाव १०	संसृष्टं धनसुभयं	४. ३१. ७		२०. २३. २
सं हि स्वेंणागत समु	सं हि वातेनागत समु	१०. १०. १४	सत्यं चर्तं च चक्षुपी	٩. ٩. २१
सं हि सोमेनागतः समु १०. १०. १३ सत्यमहं गमीरः क्राब्येन ५. ११. ३ संहोत्रं स्म पुरा नारी २०. १२६. १० सत्यामाशिषं क्रुणुता २०. ९१. ११ स इच्छकं सघाघते २०. १२९. १२ सत्याय च तपसे १२. ३. ४६ स इच्छकं सघाघते १४. १. ३० सत्ये अन्यः समाहितो १३. १. ५० स इच्छकं सघाघते ८. ५. १२ सत्येनान्ता श्रिया १२. ५(१). २ स इच्छकं स निपङ्गिम १९. १३. ४ सत्येनोन्तान्तिता श्र्या १२. ५(१). २ स इच्छकं स निपङ्गिमः १९. १३. ४ सत्येनोन्तान्तिता भूमः १४. १. १ स ई सत्येनोन्त्रित्र सामिः १४. १. १ स ई सत्येनोन्त्र सामिः १४. १ स इच्छकं स उत्तिष्ठ स इच्छकं स उत्तिष्ठ स इच्छकं स उत्तिष्ठ स इच्छकं स १५. २. १५ स स्वास्ति एष्ये यवसेव १८. १. २२ स स द्वासि एष्ये यवसेव १८. १. २२ स स उपहृतः पृथिच्यां ९. ६(६). १२ स सच्चित्र तेष्य १५. १. १. १ स उपहृतो देखे १५. १. ६. १६. ११. १ स इच्छकं तेष्य १५. १. १. ११. १ स उपहृतो विच १. ६(६). १२ स सच्चां वाता व्यमिमीत १. १. ११. १ स उपहृतो विच १. ६(६). ११ स ध्रुवो विचान्त्र १५. १. ११. १ स अर्थो दिशमन्त्र १५. ६. ११. १ स अर्थो दिशमन्त्र १५. १. १ स स्वात्र विचान्त्र १५. १. १ स स स एक्डात्योभवत् १५. १. १ स स स प्रवो विचान्त्र १५. १. १ स स स एक्डात्योभवत् १५. १. १ स स स प्रवो विचान्त्र १५. १. १ स स स एक्डात्योभवत् १५. १. १ स स स स एक्डाक्वाव्य १५. १. १ स स स स एक्डाक्वाव्य १५. १. १ स स स स स स स स स स स स स स स स स	सं हि शीर्षाण्यय्रभं	१०. ४. १९	सत्यं बृहदृतमुग्रं	१२. १. १
संहोत्रं स्म पुरा नारी	सं हि सूर्येणागत समु	१०. १०. १५	सत्यजितं शपथयावनीं	४. १७. २
स इच्छर्क संघायते २०. १२०. १२ सत्याय च तपसे १२. ३. ७६ सं इत्तर्स्योमं हरित १७. १. ३० सत्ये अन्यः समाहितो १३. १. ५० स इद्वायोमे भवत्ययो ८. ५. १२ सत्येनान्वता श्रिया १२. ५(१). २ स इद्वायोमे भवत्ययो ८. ५. १२ सत्येनोत्तमिता भूमिः १७. १. १ स ई सत्येभिः सिक्षिभः २०. ९१. ७ सत्येनोत्तमिता भूमिः १७. १. १ स इं सत्येभिः सिक्षिभः २०. ९१. ७ सत्येनोत्त्रमिता भूमिः १७. १. १ स उत्तामं दिशमन् १५. ६. ७ सत्येनोत्त्रमिता भूमिः १०. ११. ८ स उत्तामं दिशमन् १५. २. ११ स त्वं न हन्द्र बांबोभे २०. ७६. ३ स उद्तिष्ठत्स उदीवीं १५. २. २१ स त्वं न हन्द्र बांबोभे २०. ७६. ३ स उद्दिष्ठत्स दिक्षणां १५. २. १५ सद्दान्वाक्षयणमित २. १८. ५ स उद्दिष्ठत्स दिक्षणां १५. २. १५ सद्दान्वाक्षयणमित २. १८. ५ स उद्दिष्ठत्स प्रतीचीं १५. २. १५ सद्दान्वाक्षयणमित २. १८. ५ स उपहृतः पृविव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ६ स उपहृतः पृविव्यां ९. ६(६). १२ सव्यिञ्च ते मचवन २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १२ सव्यिञ्च ते मचवन २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ५(१). ३ स उपहृतो होकेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ५(१). ३ स उपहृतो होकेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ५(१). ३ स उपहृतो होकेषु १५. ६. ६ स मः पिता जितता २. १. १ स उपहृतो होकेषु १५. ६. ६ स नः पिता जितता २. १. १ स सम्बायोमन्व १५. ६. ६ स नः पिता जितता २. १. ३ स स पक्रावत्त्रोमन्व १५. १. ६ स नः पिता जितता २. १. ३ स स पक्रावत्त्रोमन्व १५. १. ६ स नः पिता जितता २. १. ३ स स पक्रावत्रमम्या १०. १. ३ स सावत्रमम्या १०. १. ३ स सावत्रमम्याह्यस्वा १०. १. ३ स सावत्रमम्याह्यस्वा १०. १. ३ स सावत्रमम्याह्यस्व १०. १. १. १ स सावत्रम सावत्रम सावत्रम्यस्व १०. १०. ३ स सावत्रम सावत्रम सावत्रम सावत्रम सावत्रम सावत्रम सावत्रम १०. १०. १०. १० स सावत्रम सावत्रम सावत्रम सावत्रम १०. १०. १०. १० स सावत्रम सावत	सं हि सोमेनागतः समु	१०. १०. १३	सत्यमहं गभीरः काव्येन	4. ११. ३
सं इत्तर्स्योगं हरित १७. १. ३० सत्ये अन्यः समाहितो १३. १. ५० स इद्घाघो भवत्ययो ८. ५. १२ सत्येगाइता श्रिया १२. ५(१). २ स इद्घाघो भवत्ययो ८. ५. १२ सत्येगाइता श्रिया १२. ५(१). २ स ई सत्येभिः सिक्षिभः १०. ११. ७ सत्येगोर्घ्यस्तपित १०. ८. १९. स उत्ता दिशमनु १५. ६. ७ सत्येगोर्घ्यस्तपित १०. ८. १९. स उत्ता दिशमनु १५. ६. ७ सत्येगोर्घ्यस्तपित १०. ८. १९. स उत्ताद्व दिशमनु १५. २. २१ स त्यं न इन्द्र वाजेभि २०. ४६. ३ स उद्तिष्ठत्स उदीवीं १५. २. २१ स त्यं न इन्द्र वाजेभि २०. ५८. २ स उद्तिष्ठत्स दक्षिणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमिस २. १८. ५ स उद्तिष्ठत्स प्रतीवीं १५. २. १५ स द्वासो एको यवसेव १८. १. २२ स उद्तिष्ठत्स प्रतीवीं १५. २. १५ स द्वासो एको यवसेव १८. १. २२ स उपहृत्व उपहृतः १५. ६६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृत्व उपहृतः १५. ६६). १० स स्वामाश्रा १५. १. १५ स उपहृत्व देवेषु १. ६६). १० स स्वामाश्रा १५. १२. ११ स उपहृत्वो देवेषु १. ६६). १० स स्वामा स्वर्धत १३. ५(१). ३ स उपहृतो लोकेषु १. ६६). १० स प्रतास त्वच्च १५. ६. १ स म प्रतास त्वच्च १५. १. ६ स म प्रतास त्वच्च १५. १. ६ स म प्रतास त्वच्च १५. १. १ स म म प्रतास त्वच्च १५. १. १ स म म स्वयः स्वाम १५. १. १ स समात म स्वव्य १०. ८. १ स स्वाम १५. १. १ स समात म स्वव्य १०. ८. १ स समावाम १५. १. १ समावाम १५. १०. १६ समावाम १५. १ स म न स्वाम १५. १०. १६ समावाम १५. १ स म न स्वाम १५. १ स म न स्वाम १५. १०.	संहोत्रं स्म पुरा नारी	२०. १२६. १०	सत्यामाशिषं कृणुता	२०. ९१. ११
स इद्याद्यो भवत्ययो ८. ५. १२ सत्येनाइता श्रिया १२. ५(१) २ स इपुहस्तैः स निपङ्किमि १९. १२. ४ सत्येनोत्तमिता भूमिः १७. १. १ स ई सत्येमिः सिक्षिमः २०. ९१. ७ सत्येनोर्घ्यस्तपि १०. ८. १९ स उत्तमां दिशमत्र १५. ६. ७ सत्रासाहं वरेण्यं २०. ११. ८ स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव ४. १२. ५ स त्वं न इन्द्र वाजेमि २०. ४६. ३ स उद्तिष्ठत्स उदीवीं १५. २. २१ स त्वं न श्रित्र वज्रहस्त २०. ९८. २ स उद्तिष्ठत्स दक्षिणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमिस २. १८. ५ स द्वात्यक्षरणमिस १५. १. १ स द्वात्यक्षरणमिस १५. १ १ स उपहृता उपहृतः १. ६(६) १ स स्वात्यक्षत्र वेष् १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ १ स्वात्यक्षत्र १५. १ १ स्वात्यक्षत्र १६. ११ स्वात्यक्षत्र १६. ११ स्वात्यक्षत्र १६. ११ स्वात्यक्षत्र १६. ११ स्वात्यक्षत्र १५. ११ स्वात्यक्षत्र १६. ११ स्वात्यक्षत्र १५. १	स इच्छकं सघाघते	२०. १२९. १२	सत्याय च तपसे	१२. ३. ४६
स इंदुहस्तैः स निपङ्गिमि १९. १३. ४ सत्येनोत्तमिता भूमिः १४. १. १ स ई सत्येमिः सिक्षिमः २०. ९१. ७ सत्येनोर्ध्यस्तपति १०. ८. १९. स उत्तमां दिशमनु १५. ६. ७ सत्रासाहं वरेण्यं २०. ११. ८ स उत्ताष्ठ प्रेहि प्र द्रव ४. १२. ५ स त्वं न इन्द्र वाजेमि २०. ४६. ३ स उदितष्ठस्त उदीचीं १५. २. २१ स त्वं नश्चित्र वक्षहस्त २०. ९८. २ स उदितष्ठस्त इतिणां १५. २. १५ सदासि रण्वो यवसेव १८. १. २२ स उदितष्ठस्त प्राचीं १५. २. १५ सदासि रण्वो यवसेव १८. १. २२ स उपहृतः प्राचीं १५. २. १ स दिशोनु व्यचलतं १५. ६. २२ स उपहृतः प्रथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १२ सम्बश्चित्र तेषष्ठ प. १६). १२ सम्बश्चित्र तेषष्ठ प. १६). १२ सम्बश्चित्र तेषष्ठ प. १६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). ११ स प्रवादिशमनु १५. ६. १ स प्रवात्ता स्वित्र १३. ५(१). १ स नः प्रिन्य प्रताता २०. ४६. १ स प्रवाता स्वित्र स्वाता स्वित्र १३. ५(१). १ स नः प्रिन्य स्वाता स्वाता १५. १. १ स स प्रवाता स्वित्र १३. ५(१). १ स नः प्रताता स्वत्र १३. ५(१). १ स नः स्वत्र स्वाता १०. ८. २३ स स्वाता अशिषामहे १८. १. ३७ स ना ता इन्द्र २०. ३७. ६ स्वाता आशिषामहे १८. १. ३७ स ना ता इन्द्र १०. १०. ११ स्वातात्व स्वन्य १८. २६. २ स स्वाता विक्षमप्रता १९. २६. २ स स्वातात्व स्वम्पर्य १९. २६. २ स स्वातात्व स्वम्पर्य १९. २६. २ स स्वातात्व स्वम्पर्य १९. २६. ११ समातात्व स्वम्पर्य १९. २६. २ स स्वाता ता इन्द्र १०. २०. ११ स्वातात्व गामीया १९. ८२. १३ स स्वाता स्वत्र ता स्वाता स्वत्र १०. ९०. ११ स्वातात्व गामीया १९. ८२. १३ स स्वेत्र स्वत्र ता स्वत्र १०. २०. ११ स्वात्र नो मीया स्वत्र स्वत्र १०. १०. ३६. ११	सं इत्तत्स्योनं हरति	१४. १. ३०	सत्ये अन्यः समाहितो	१३. १. ५०
स ई सत्येभिः सिर्बिभः २०. ०१. ७ सत्येनोर्ध्वस्तपति १०. ८. १९ स उत्तमां दिशमनु १५. ६. ७ सत्रासाहं वरेण्यं २०. ११. ८ स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव ४. १२. ५ स त्वं न इन्द्र वाजेभि २०. ४६. ३ स उदितष्ठत्स उदीवीं १५. २. २१ स त्वं निश्चत्र वज्रहस्त २०. ९८. २ स उदितष्ठत्स दिशणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमिस २. १८. ५ स उदितष्ठत्स प्रतीवीं १५. २. १५ सदासि एण्वो यवसेव १८. १. २२ स उपहृतः प्रविव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृतः प्रविव्यां ९. ६(६). १२ स स्वाधिज्ञ ते मचवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १२ सम्बाधा तातो व्यमिमीत ५. १२. ११ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो तोकेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो तोकेषु ९. ६(६). ११ स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो तोकेषु ९. ६(६). ११ स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स एक्बात्योभवत् १५. ६. ४ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एक्बात्योभवत् १३. ४(१). १ स नः स्मिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स स्वायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनातानमेनमाहुरुताछ १०. ८ २३ सनातान इन्द्र २०. ३७. ६ साधातावस्तमभ्यमस्तु १. २६. २ सनातात इन्द्र २०. ३७. ६ साधातावस्तमभ्यमस्तु १. २६. २ सनातात्वम् मुक्ति १५. ९. ११ समावावम् १६. ८. ३ सनिम चक्रमजर्र वि ९. ९. १५ समावात्वेवः सविता ६. १२. ११ समावात्वेवः सविता ६. १२. ११ सनो द्वत्वः तां रिय ६. ३३. ३ समावाने नेवः सविता ६. १२. ११	स इद्वयाच्रो भवत्यथो	८. ५. १२	सत्येनावृता श्रिया	१२. ५(१). २
स उत्तमां दिशमनु १५. ६. ७ सत्रासाहं बरेण्यं २०. ११. ८ स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव ४. १२. ५ स त्वं न हन्द्र वाजेभि २०. ४६. ३ स उदितष्ठत्स उदीवीं १५. २. २१ स त्वं न श्चित्र वक्रहस्त २०. ९८. २ स उदितष्ठत्स दिलणां १५. २. १५ सदाान अयणमिस २. १८. ५ स उदितष्ठत्स प्रतीवीं १५. २. १५ सदाास रण्वो यवसेव १८. १. २२ स उदितष्ठत्स प्रतीवीं १५. २. १ स दिशोचु व्यवकृतं १५. ६. २२ स उपहृतः प्रथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृतः प्रथिव्यां ९. ६(६). १२ सष्टश्चित्र ते मधवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १२ सष्टश्चित्र ते मधवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ५(१). ३ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). १८ सप्रीचीनान्वः संमनस ३. ३०. ७ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). ११ स प्रुवां दिशमनु १५. ६. ४ स मुवां दिशमनु १५. ६. ४ स मुवां दिशमनु १५. ६. १ स मनः पिता जनिता २. १. ३ स एते सविता स्वर्दिव १३. ५(१). १ स नः पिता जनिता २. १. ३ स पत्र स्वर्ता आश्चित्र १३. ५(३). ४ स नः स्वन्ताति ४. ३३. ८ स प्रवां प्रवानान्या १९. ५३. ४ स नः स्वन्ताति ४. ३३. ८ स पत्र संप्रवानान्या १९. ५३. ४ स नाता त हन्द्र २०. ३७. ६ स स्वां आशिपामहे १८. १. ३७ सनाता त हन्द्र २०. ३७. ६ स सवायाविव सचवहा ६. ४२. २ सनादा स्वात्र प्रणास यातुधानान ५. २०. ११ स सावाराविव सचवहा ६. ४२. २ सनोदी चक्रमजर्र वि ९. ९. १५ स सावाराव प्राचनान्या १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १५ समावार प्राचनान्या १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १५ समावारे गोमीधा २०. १२०. १३ स नो देवः सविता ६. १. ३ स नो देवः सविता ६. १. ३६ ११	स इपुहस्तैः स निपङ्गिभि	१९. १३. ४	सत्येनोत्तभिता भूमिः	१४. १. १
स उतिष्ठ प्रेहि प्र द्रव ध. १२. ५ स तं न हन्द्र वाजेभि २०. ध६. ३ स उदितिष्ठत्स उदीर्ची १५. २. २१ स तं नश्चित्र वज्रहस्त २०. ९८. २ स उदितिष्ठत्स दक्षिणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमिस २. १८. ५ स उदितिष्ठत्स प्रतीर्ची १५. २. १५ सदासि एण्वो यवसेव १८. १. २२ स उदितष्ठत्स प्राची १५. २. १ स दिशोतु व्यचळतं १५. ६. २२ स उपहृतः पृथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृतः उपहृतः ९. ६(६). १२ सद्यश्चित्र ते मधवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० सद्यश्चित्र ते मधवन् ५. १२. ११ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० सधाता स विधर्ता १३. ध(१). ३ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). १० सधीचीनान्वः संमनस ३. ३०. ७ स उपहृतो लोकेषु ९. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमतु १५. ६. १ स चः परिता जितता २. १५. ६. १ स नः परिता जितता २. १५. ६. १ स नः परिता जितता २. १५. १ स नः परिता जितता २. १५. १ स नः परिता जितता २. १५. ३ स नः परिता जितता २. १५. ३ स नः स्वाय आ शिपामहे १८. १३. ४५३). ४ स न हन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स्खाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बायाविव सचावहा ६. ४२. २ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बायाविव सचावहा ६. ४२. २ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सम्बाय अ शिपामहे १८. १३ सने मि चक्रमण्य व ९. ११ सने सम्बाय ने देवः सविता ६. १३. १३ सने ने द्वातु ता रिये ६. ३३. ३ सम्बाय ने वेवः सविता	स ई सत्येभिः सिविभिः	२०. ९१. ७	सत्येनोर्ध्वस्तपति	१०. ८. १९
स उदिग्रिटस उदीचीं १५. २. २१ स तं नश्चित्र वज्रहस्त २०. ९८. २ स उदिग्रिटस दिशणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमिस २. १८. ५ स उदिग्रिटस प्रतीचीं १५. २. १५ सदासि एण्वो यवसेव १८. १. २२ स उदिग्रिटस प्राचीं १५. २. १ स दिशोनु व्यच्छत्तं १५. ६. २२ स उपहृतः प्रथ्वियां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहृतः उपहृतः ९. ६(६). १२ सम्बश्चित्र ते मधवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १० स धाता स विधतौ १३. ५(१). ३ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधतौ १३. ५(१). ३ स उपहृतोन्तिरिक्षे ९. ६(६). १० स धाता स विधतौ १३. ५(१). ३ स उपहृतोन्तिरिक्षे ९. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. ४ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. ४ स प्रवादिशमनु १५. ६. ४ स म नः पप्रिः पारयाति २०. ४६. २ स एक ग्रुत्युः सोमृतं १३. ५(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव ग्रुत्युः सोमृतं १३. ५(३). ४ स नः सनः पिता जनिता २. १. ३ स एव ग्रुत्युः सोमृतं १३. ५(३). ४ स नः हन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स स्वाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सवायाविव सचावहा ६. ४२. २ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सावायाविव सचावहा ६. ४२. २ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो प्रणाहमान्या १६. ८. ३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो ग्रामीया २०. १२. १ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो ग्रामीया २०. १२. ११ सम्बाद्यो ग्रामीया २०. १२. १३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो ग्रामीया २०. १२. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. ८. ३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो ग्रामीया २०. १२. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. १३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. १४ स्वाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. ११ स्वाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. १३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. १३ सतेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यान्यां १६. १२. १४ सम्बाद्यो न्वाराह्यां १४ ६. ११ स्वाद्यो न्वाराह्यां १४ ६. ११ स्वाद्यो न्वाराह्यां १४ ६. ११ सत्वाद्यां १४ स्वाद्यां १४ ६. १४ स्वाद्यां १४ स्वाद्यां १४ स्वाद्यां १४ स्वाद्यां १४ ६. १४ स्वाद्यां	स उत्तमां दिशमनु	१५. ६. ७	सत्रासाहं वरेण्यं	₹0. ११. ८
स उदितष्टस्स दक्षिणां १५. २. ९ सदान्वाक्षयणमसि २. १८. ५ स उदितष्टस्स प्रतीचीं १५. २. १५ सदासि एण्वे यवसेव १८. १. २२ स उदितष्टस्स प्राचीं १५. २. १ स दिशोनु व्यचळत्तं १५. ६. २२ स उपहूतः पृथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहूतः उपहृतः ९. ६(६). १२ सद्यश्चिन्नु ते मचवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो दिवि ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतोन्तिरक्षे ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतोन्तिरक्षे ९. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स म वाता प्राचित्ता २०. ४६. २ स एकचात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एक मृत्युः सोमृतं १३. ४(१). १ स नः स्तिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न हन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव मृत्युः सोमृतं १२. ५३. ४ सना ता त हन्द्र २०. ३७. ६ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सनातनमेनमाहुस्ताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सनातत मेनमाहुस्ताद्य १०. ८. २३ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनात ता कृत्यू २०. ३७. ६ स्त्राह्याः पाशान्ता १६. ८. ३ सनेमि चक्रमणरं वि ९. ९. १४ स चावाते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो देवातु तां रिये ६. ३३. १ स चा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुहृत २०. ३६. ११	स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव	४. १२. ५	स त्वं न इन्द्र वाजेभि	२०. ४६. ३
स उदितष्टत्स प्रतीचीं १५. २. १५ सदासि एषो यवसेव १८. १. २२ स उदितष्टत्स प्राचीं १५. २. १ स दिशोतु ब्यचळत्तं १५. ६. २२ स उपहूतः पृथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहूतः उपहृतः ९. ६(६). १२ सद्यश्चित्र ते मघवन् २०. ३७. ९ स उपहृतो देवि १. ६(६). १० सघाता स विघर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो देवेषु १. ६(६). १० स धाता स विघर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो लोकेषु १. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमतु १५. ६. १ स ध्रुवां दिशमतु १५. ६. १ स ध्रुवां दिशमतु १५. ६. १ स स्वार्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्वर्दिव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति १. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). १ स नः सिन्धुमिव नावाति १. ३३. ८ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. १ सनात त इन्द्र २०. ३७. ६ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनेमि चक्रमजर् वि ९. ९. ११ सनेमि चक्रमजर् वि ९. ९. ११ सम्बाधते गोमीद्या २०. १२. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ११ सम्बाधते गोमीद्या २०. १२. १३ स नो तियुद्धिः पुरुदूत २०. ३६. ११ सम्बाधते गोमीद्या ६. १. ३ स नो तियुद्धः पुरुदूत २०. ३६. ११	स उदतिष्ठत्स उदीचीं	१५. २. २१	स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त	२०. ९८. २
स उदिष्ठस्स प्राचीं १५. २. १ स दिशोतु व्यचळतं १५. ६. २२ स उपहूतः पृथिव्यां ९. ६(६). ७ स देवानामीशां १५. १. ५ स उपहूतः उपहूतः ९. ६(६). १२ सद्यक्षिन्न ते मघवन् २०. ३७. ९ स उपहूतो दिवि ९. ६(६). १० स घाता स विधती १३. ४(१). ३ स उपहूतो देवेषु ९. ६(६). १० स घाता स विधती १३. ४(१). ३ स उपहूतो लोकेषु ९. ६(६). १० स प्राचीनान्वः संमनस ३. ३०. ७ स उपहूतो लोकेषु ९. ६(६). ११ स प्रुवां दिशमतु १५. ६. ४ स मः पित्रः पारयाति २०. ४६. २ स एकबात्योभवत् १५. १. ६ स मः पित्रा जनिता २. १. ३ स एति सविता स्वर्दिव १३. ४(१). १ स नः पित्रा जनिता २. १. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ स नः हन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुह्न्ताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सनाता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादमे मृणिस यातुधानान् ५. २०. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. १४ समे प्राचाने पारान्या १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजर्र वि ९. ९. ११ समा वो देवः सविता ६. १. ३ स नो त्युद्धः पुरुद्धत २०. ३६. ११	स उदतिष्ठत्स दक्षिणां	१५. २. ९	सदान्वाक्षयणमसि	2. १८. 4
स उपहूतः पृथिव्यां	स उद्तिष्ठत्स प्रतीचीं	१५. २. १५	सदासि रण्वो यवसेव	१८. १. २२
स उपहूत उपहूतः	स उदतिष्ठत्स प्राचीं	१५. २. १	स दिशोनु व्यचळत्तं	१५. ६. २२
स उपहृतो दिवि	स उपहूतः पृथिन्यां	٩. ६(६). ७	स देवानामीशां	१५. १. ५
स उपहृतो देवेषु ९. ६(६). १० स धाता स विधर्ता १३. ४(१). ३ स उपहृतो तिरिक्षे ९. ६(६). ८ सम्रीचीनान्वः संगनस ३. ३०. ७ स उपहृतो ठोकेषु ९. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स उप्रध्नां दिशमनु १५. ६. ४ स नः पप्रिः पारयाति २०. ४६. २ स एकब्रात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्वदिंव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सनाता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनाता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखासावस्मभ्यमस्तु १. २६. २ सनोदमे मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावस्मभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चक्रमजरं वि ९. ९. १४ सम्राह्मः पाशान्मा १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजरं वि ९. ९. १४ सम्राह्मते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिये ६. ३३. ३ स धा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुहृत २०. ३६. ११	स उपहूत उपहूतः	९. ६(६). १२	सद्यश्चिनु ते मघवन्	२०. ३७. ९
स उपहृतोन्तरिक्षे ९. ६(६). ८ साध्रीचीनान्वः संमनस ३. ३०. ७ स उपहृतो लोकेपु ९. ६(६). ११ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स नः पितः पारयाति २०. ४६. २ स एकब्रात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्विदंव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादमे मृणिस यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावस्मभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चऋमजरं वि ९. ९. १४ समावते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स मा वेदः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दत २०. ३६. ११	स उपहूतो दिवि	९. ६(६). ९	सद्यो जातो न्यमिमीत	4. १२. ११
स उपहृतो छोकेषु ९.६(६). ११ स ध्रुवां दिशमनु १५. ६. १ स ऊर्ध्वां दिशमनु १५. ६. १ स नः पितः पारयाति २०. ४६. २ स एकवात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्विदंव १३.४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३.४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिषामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादमे मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चऋमजरं वि ९. ९. १४ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दत २०. ३६. १९	स उपहूतो देवेषु	९. ६(६). १०	स धाता स विधर्ता	१३. ४(१). ₹
स उर्ध्वा दिशमनु १५. ६. ४ स नः पितः पारयाति २०. ४६. २ स एकतात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्वर्दिव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादमे मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावस्मभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चऋमजरं वि ९. ९. १४ समावते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्धत २०. ३६. १९	स उपहृतोन्तरिक्षे	<. ξ(ξ). <		₹. ₹0. ७
स एकबात्योभवत् १५. १. ६ स नः पिता जनिता २. १. ३ स एति सविता स्विदंव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादम्रे मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चऋमजरं वि ९. ९. १४ सघाघते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स खा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुदूत २०. ३६. १९		९. ६(६). ११		१५. ६. १
स एति सिवता स्विदंव १३. ४(१). १ स नः सिन्धुमिव नावाति ४. ३३. ८ स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सस्वा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सस्वाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनाद्रो मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ सनेमि चऊमजरं वि ९. ९. १४ सम्बाधते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स नो देवः सिवता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुदूत २०. ३६. ११	स ऊर्ध्वा दिशमनु	१५. ६. ४		२०. ४६. २
स एव मृत्युः सोमृतं १३. ४(३). ४ स न इन्द्रः शिवः सखा २०. ७. ३ स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादम्ने मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ ८. ३ सनेमि चक्रमणरं वि ९. ९. १४ समाधाते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्धत २०. ३६. १९		१4. १. ६		₹. १. ₹
स एव सं भुवनान्या १९. ५३. ४ सनातनमेनमाहुरुताद्य १०. ८. २३ सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादग्ने मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ ८. ३ सनेमि चक्रमजरं वि ९. ९. १४ सघाघते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ६ स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दृत २०. ३६. ११		१३. ४(१). १		४. ३३. ८
सखाय आ शिपामहे १८. १. ३७ सना ता त इन्द्र २०. ३७. ६ सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादम्ने मृणसि यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ ८. ३ सनेमि चक्रमणरं वि ९. ९. १४ सघाषते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ६ स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दृत २०. ३६. ११		१३. ४(३). ४		
सखायाविव सचावहा ६. ४२. २ सनादग्ने मृणिस यातुधानान् ५. २९. ११ सखासावस्मभ्यमस्तु १. २६. २ ८. ३. १८ स ग्राह्माः पाशान्मा १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजरं वि ९. ९. १४ सघाघते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. ३ स नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्द्त २०. ३६. ११		१९. ५३. ४	सनातनमेनमाहुरुताद्य	१०. ८. २३
सखासावरमभ्यमस्तु १. २६. २ ८. ३. १८ स. माह्याः पाशान्मा १६. ८. ३ स.				
स ब्राह्माः पाशान्मा १६. ८. ३ सनेमि चक्रमजरं वि ९. ९. १४ सधाषते गोमीद्या २०. १२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. १ स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दूत २०. ३६. ११	सखायाविव सचावहा		सनादग्ने मृणसि यातुधानान्	
सधावते गोमीद्या २०.१२९. १३ स नो ददातु तां रिय ६. ३३. १ स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दृत २०.३६. ११				
स वा नो देवः सविता ६. १. ३ स नो नियुद्धिः पुरुद्दूत २०. ३६. ११				
स वा नो योग आ २०. ६९. १ स नो भवः परि इणकु ११. २. ८				
	स घा नो योग आ	२०. ६९. १	स ना भवः परि वृणकु	११. २. ८

188					स मृत्योः
स नो रक्षतु जङ्गिडो	१९.	₹4.	2	सभायाश्च वै स समितेश्च	१५. ९. ३
स नो वृषज्ञमुं चरु	२०.	90.	१२	समं ज्योतिः सूर्येणाह्ना	8. १८. १
सनुच्छिष्टे असंश्रोभौ	११.	9.	3	समग्रयो विदुरन्यो अन्यं	१२. ३. ५०
स पचामि स ददामि	ξ.	१२३.	8	समध्वरायोपसो नमन्त	३. १६. ६
सपत्रक्षयणं दर्भ	१९.	₹0.	8	स मन्दस्वा हान्धसो	२०. २३. ६
सपत्रक्षयणमसि	٦.	१८.	2	समस्मिँहोके समु	१२. ३. ३
सपत्रक्षयणो वृषाभि	₹.	२९.	Ę	समस्य मन्यवे विशो	२०. १०७. १
सपत्नहनमृषभं घृतेन	۹.	٦.	8	समहमेषां राष्ट्रं	३. १९. २
सपत्नहा शतकाण्डः	१९.	३२.	१०	स महिमा सद्धर्भूत्वा	१4. ७. १
स परमां दिशमनु	१4.	ξ.	१३	समाचिनुष्वानुसंप्रयाह्यग्रे	११. १. ३६
सप्तऋषीनभ्यावर्ते	१0.	4.	39	स मा जीवीत्तं प्राणो	१६. ७. १३
सप्त क्षरन्ति शिशवे	9.	49.	२	समानलोको भवति	٩. ५. २८
सप्त चक्रान्वहति काछ	१९.	५३.	2	समानां मासामृतुभिष्ट्वा	१. ३५. ४
सम च मे सप्ततिश्व	4.	84.	e	समानी प्रपा सह	३. ३०. ६
सप्त च याः सप्ततिश्च	ξ.	२५.	२	समानी व आकूतिः	६. ६४. ३
सप्त च्छन्दांसि चतुरुत्तरा	۷.	۹.	86	समानो मन्त्रः समितिः	६. ६४. २
सप्त जातान्यर्बुद	११.	۹.	E	समा नौ बन्धुर्वरुण	4. ११. १०
सप्त त्वा हरितो रथे	१३.	٦.	२३	समास्त्वाप्न ऋतवो	٦. ६. १
	२०.	80.	२०	समाहर जातवेदो	५. २९. १२
सप्तदशर्चेभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	१४	समिद्धो अम्र आहुत	१२. २. १८
सप्त प्राणाः सप्तापानाः	१५.	१५.	२	समिद्धो अग्निः समिधानो	१३. १. २८
सप्त प्राणानष्टी मन्य	٦.	१२.	9	समिद्धो अग्निरश्विना	७. ७७. २
सप्त मर्यादाः कवय	4.	8.	६	समिद्धो अग्निर्वृपणा	9. 99. 8
सप्तमाष्टमाभ्यां स्वाहा	१९.	२२.	3	समिद्धो अग्ने समिधा	११. १. ४
सप्त मेधान्यशवः	१२.	₹.	१६	समिद्धो अद्य मनुषो	4. 82. 8
सप्त युअन्ति । तस्थुः ।	٥	۹.	2	समिन्द्र गर्दभं मृण	२०. ७४. ५
सप्त युअन्ति । तस्य	१३.	₹.	१८	समिन्द्र नो मनसा	७. १०२. २
सप्तर्चेभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	8	समिन्द्र राया समिपा	२०. २१. ५
सप्तर्पीन्वा इदं ब्रूमो	११.	ξ.	88	समिन्धते अमर्त्यं	१८. ४. ४१
सप्त सूर्यो हरितो यातवे	१३.	٦.	٤	समिन्धते संकसुक	१२. २. ११
सप्त होमाः समिधो	٤.	۹.	१८	समिमां मात्रां मिमीमहे	१८. २. ४४
सप्तार्घगर्भा भुवनस्य	۹.	१०.	१७	समीं रेभासो अस्वरन्	२०. ५४. २
सप्तास्यासन्परिधयस्त्रः	१९.	ξ.	१५	समीक्षयन्तु तविषाः समीक्षयस्व गायतो	y. १५. ૨ y. १५. ર
स प्रजापतिः सुवर्ण	१५.	٤.	2		
स प्रजाभ्यो वि पश्यति		४(१).	8.	समुत्पतन्तु प्रदिशो समुद्रं वः प्र हिणोमि	४. १५. १ १०. ५. २३
सबन्धुश्चा० तेषां	Ę.	84.	2	समुद्र ईशे स्रवतामग्निः	ę. cę. 'a
सबन्धुश्रा० सर्व	۶. 8.	48. 2.	3 4	समुद्राज्ञातो मणिर्वृता	8. 80. 4
स बुध्यादाष्ट्र जनुषो	۶. و.	ξ.	20	समुद्रो नदीभिरुदकामत्	१९. १९. ७
स बृहतीं दिशमतु	٧٠.	۶ą.	40	स मृत्योः पड्डीशात्	१६. ८. ३२
सभा च मा समितिश्वावतां	G.	4.	,	(1 S. 11. 13 1411)	

समृद्धिरोज आकूतिः ११. ७. १८ सहपा नाम ते माता १. २४ समृद्धिरोज आकूतिः ११. ७. १८ सहपी नाम ते माता १. २४ समेत विश्वे वचसा ७. २२. १ सहपी हो विह्मो हो ५. २३. समोहे वा य आशत २०. ७१. २ सर्पानुसर्प पुनर्वो २. २४. सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशो १३. ३. २० सर्वं तद्भाजा वरुणो ४. १६. सम्राङ्येधि श्वशुरेपु १४. १. ४४ सर्वं परिक्रोशं जहि २०. ७४. सम्राडस्यसुराणां ककुन् ६. ८६. ३ सर्वज्यानिः कर्णो १२. ५(३).	8 4 9 88 80 82
समेत विश्वे वचसा ७. २२. १ सह्पो हो विह्पो हो ५. २३. समोहे वा य आशत २०. ७१. २ सर्पानुसर्प पुनर्वो २. २४. सम्यश्चं तन्तुं प्रदिशो १३. ३. २० सर्वं तद्वाजा वरुणो ४. १६. सम्राइयेधि श्वशुरेपु १४. १. ४४ सर्वं परिक्रोशं जहि २०. ७४.	3 3 4 9 8 8 8 8 8
समोहे वा य आशत २०. ७१. २ सर्पानुसर्प पुनर्वो २. २४. सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशो १३. ३. २० सर्वं तद्राजा वरुणो ४. १६. सम्राङ्येधि श्रशुरेषु १४. १. ४४ सर्वं परिक्रोशं जहि २०. ७४.	8 4 9 88 80 82
सम्यश्चं तन्तुं प्रदिशो १३. ३. २० सर्वं तद्राजा वरुणो ४. १६ सम्राङ्येधि श्वशुरेषु १४. १. ४४ सर्वं परिक्रोशं जहि २०. ७४.	, 4 , 9 , 88 , 80 , 82
सम्राइयेघि श्रशुरेषु १४. १. ४४ सर्वं परिक्रोशं जहि २०. ७४.	. ?? ?° ??
	. ?? . ?? . ??
(1313(48)(-11.43))	१० १२
स य एवं विदुष ११. ३(३). ५ सर्वदा वा एष युक्त ९. ६(२).	१२
स य एवं विद्वपा १५. १२. ४ स्वीं होकान्त्समजयन् ११. १०.	
स य एवं विद्वानुदक ९. ६(४). ९ सर्वाः समग्रा ओषधी ८. ७.	१९
स य एवं विद्वान्क्षीर ९. ६(४). १ सर्वाण्यस्यां क्रूराणि १२. ५(३).	
स य एवं विद्वान्त्सिर्प ९. ६(४). ३ सर्वाण्यस्यां घोराणि १२. ५(३).	
स य एवं विद्वाच ९. ६(२). ७ सर्वा दिशः समचरद् १३. २.	
स य एवं विद्वानमधू ९. ६(४). ५ सर्वानम्रे सहमानः १२. २.	
स य एवं विद्वान्मांस ९. ६(४). ७ सर्वान्कामान्यूरयत्या ३. २९.	2
स य ओदनस्य महिमानं ११. ३(१). २३ सर्वान्कामान्यमराज्ये १२. ४	. 38
स यक्षः प्रथमो भूतो १३. १. ५५ सर्वान्त्समागा अभिजित्य १२. ३.	3 8
स यज्ञस्तस्य यज्ञः १३. ४(४). १२ सर्वान्देवानिदं बूमः ११. ६	. २०
स यत्पशूननु व्यचछद् १५. १४. ११ सर्वास्याङ्गा पर्वाणि १२. ५(७)	. १0
स यत्पितृननु व्यचलद् १५. १४. १३ सर्वास्याङ्गा पर्वा मूलानि १२. ५(५)	. 8
स यत्प्रजा अनु व्यचलत् १५. १४. २१ सर्वे अस्मिन्देवा एकवृतो १३. ४(२)	
स यत्प्रतीचीं दिशमनु १५. १४. ५ सर्वे गर्भादवेपन्त १०. १०	. २३
स यत्प्राचीं दिशमनु १५. १४. १ सर्वे देवा अत्यायन्ति ११. १०	. १४
स यत्सर्वानन्तर्देशाननु १५. १४. २३ सर्वे देवा अत्यायन्तु ११. १०	. १५
स यदुदीचीं दिशमनु १५. १४. ७ सर्वे देवा उपाशिक्षन्त ११. ८	. १७
स यदूर्थ्वा दिशमनु १५. १४. १७ सर्वेभ्योङ्गिरोभ्यो १९. २२	. १८
स यद्क्षिणां दिशमनु १५. १४. ३ सर्वेषां च क्रिमीणां ५. २३	. १३
स यद्देवाननु व्यचलद् १५. १४. १९ सर्वो वा एप जग्ध ९. ६(२)). 2
स यद्भुवां दिशमनु १५. १४. ९ सर्वो वा एपोजम्ध ९. ६(२)). 9
स यन्मनुष्याननु १५. १४. १५ सर्वो वै तत्र जीवति ८. २	. 24
(1)(1)(1)(1)	. १३
१८. ४. ४७ स वा अग्नेरजायत १३. ४(४	
सरस्वित व्रतेषु ते ७. ७०. १ स वा अद्भयोजायत १३. ४(४)	
सरस्वतीं देवयन्तो १८. १. ४१ स वा अन्तरिक्षादजायत 🧳 १३. ४(४	
१८. ४. ४५ स वा अह्नोजायत १३.४(४	
सरस्वतीं पितरो १८. १. ४२ स वा ऋग्भ्योजायत १३. ४(४)	
१८. ४. ४६ सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या ५. २५	
सरस्वतीमनुमतिं ५. ७. ४ सविता प्रसवानःमधिपतिः ५. २४	
11 1111/1 30211	٤. २
२०. ६२. १० स विशोतु व्यचलतः १५. ९	
स रुद्रो वसुवनिर्वसुदेये १३. ४(३). ५ स विश्वा प्रति चाक्रुप ६. ३६	. 3

190				सुखं सूर्य
स वेद पुत्रः पितर	٥. ٩.	2	सहृद्यं सांमनस्य	₹. ₹0. १
स वै दिग्भ्योजायत	१३. ४(४).	Ę	सहे पिशाचान्त्सहसैपां	૪. રૂ ફ. ૪
स वै दिवोजायत	१३. ४(४).	4	सहोसि सहो मे	२. १७. २
स वे भूमेरजायत	१३. ४(४).	v	सांतपना इदं हविर्मस्त	७. ८२. १
स वे यज्ञादजायत	१३. ४(४).	28	साकंजानां सप्तथमाहु	٩. ٩. १६
स वै रात्र्या अजायत	१३. ४(४).	2	साकं सजातैः पयसा	११. १. ७
स वै वायोरजायत	१३. ४(४).	8	सा ते काम दुहिता	٩. २. ٩
स संवत्सरमूर्ध्वो	१4. 3.	8	साधुं पुत्रं हिरण्ययम्	२०. १२९. ५
ससन्तु त्या अरातयो	२०. ७४.	8	साध्या एकं जालदण्ड	८. ८. १२
स सर्वस्मै वि पश्यति	१३. ४(२).	Ę	साध्वर्या अतिथिनी	२०. १६. ३
स सर्वानन्तर्देशाननु	१५. ६.	२४	सा नो भूभिरा दिशतु	१२. १. ४०
ससानात्याँ उत सूर्य	२०. ११.	9	सा पश्चात्पाहि सा पुरः	१९. ४४. ४
स सुत्रामा स्ववाँ	७. ९७.	8	सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं	१२. ५(३). ४
	२०. १२५.	o	सा मन्दसाना मनसा	१४. २. ६
स सुष्टुभा स ऋकता	२०. ८८.	4	सामानि यस्य लोमानि	<. ६(१). २
स स्तनयति स वि	१३. ४(४).	83	सामासाद उद्गीथो	१५. ई. ८
सस्त्रुपीस्तदपसो दिवा	६. २३.	8	सायंसायं गृहपतिनों	१९. ५५. ३
स स्वर्गमा रोहति	१०. ९.	4	सावीहिं देव प्रथमाय	७. १५. ३
सहमानेयं प्रथमा	२. २५.	2	साहस्रस्त्वेष ऋषभः	٩. ૪. १
सहस्रकुणपा शेता	११. १०.	२५	सिंह इवास्तानीद्	4. 20. 2
सहस्रणीयाः कवयो	१८. २.	१८	सिंहप्रतीको विशो	४. २२. ७
सहस्रधामन्विशिखान्	8. १८.	8	सिंहस्य रात्र्युशती	१९. ४९. ४
सहस्रधारं शतधार	१८. 8.	३६	सिंहस्येव स्तनथोः	८. ७. १५
सहस्रधारः पवते	२०. १३७.	Ę	सिंहे व्याघ्र उत या	६. ३८. १
सहस्रधार एव ते	٩. ६.	3	सिनात्वेनान्निर्ऋति	३. ६. ५
सहस्रपृष्ठः शतधारो	११. १.	२०	सिनीवाछि पृथुष्टुके	७. ४८. १
सहस्रबाहुः पुरुषः	१९. ६.	8	सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः	६. २४. ३
सहस्रशृङ्गो वृषभो जात	१३. १.	१२	सिन्धोर्गभींसि विद्युतां	१९. ४४. ५
सहस्रशृङ्गो वृपभो यः	8. 4.	8	सिळाची नाम कानीनो	9. 9. 6
सहस्राक्षमतिपश्यं	११. २.	१७	सीताः पर्शवः सिकता	११. ३(१). १२
सहस्राक्षेण शतवीर्यण	3. ११.	3	सीते वन्दामहे त्वा	₹. १७. ८
	२०. ९६.	۷	सीरा युअन्ति कवयो	३. १७. १
सहस्राक्षी वृत्रहणा	४. २८.	3	सीसायाध्याह वरुणः	१. १६. २
सहस्रार्घः शतकाण्डः	१९. ३३.	8	सीसे मलं सादयित्वा	१२. २. २०
सहस्राह्मयं ० विश्वा ।	₹0. ८.	55	सीसे मृड्दूं नडे मृड्दू	१२. २. १९
	१३. २.	36	सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तो	१८. ३. २२
सहस्राह्मग्रं॰ विश्वा । तस्य	१३. ३.	88	सुकिंशुकं वहतुं विश्वरूपं	१४. १. ६१
सहस्व नो अभिमाति	१९. ३२.	E	सुकेषु ते हरिमाणं	१. २२. ४
सहस्व मन्यो अभिमाति	४. ३१.	3	सुक्षेत्रिया सुगातुया	४. ३३. २
स हि दिवः स पृथिव्या	8. 8.	8	सुखं सूर्य रथमंशुमन्तं	१३. २. ७

सुगा वो देवाः			191
लुगा वो देवाः सदना	७. १०२. ४	सूर्य यत्तेचिंस्तेन	२. २१. ३
सुजातं जातवेदसमि	४. २३. ४	सूर्य यत्ते शोचिस्तेन	२. २१. ४
सुतपाने सुता इमे	२०. ६९. ३	सूर्य यत्ते हरस्तेन	२. २१. २
सुतासो मथुमत्तमाः	२०. १३७. ४	सूर्यश्चञ्चातः प्राणं	११. ८. २१
सुतेसुते न्योकसे	२०. ७१. १६	सूर्यश्चशुपामधिपतिः	٠. ૨૪. ९
सुत्रामाणं पृथिवीं	૭. ૭. १	सूर्यस्य रक्षीननु याः	४. ३८. ५
सुदेवस्त्वा महानम्नी	२०. १३६. १२	सूर्यस्यावृतमन्वावर्ते	१०. ५. ३७
सुदेवो असि वरुण	२०. ९२. ९	सूर्यस्याश्वा हरयः	१३. १. २४
सुनोता सोमपाने	६. २. ३	सूर्याभ्यां स्वाहा	१५. २३. २४
सुपर्णसुवने गिरौ	٩. ૪. २	सूर्याया वहतुः प्रागात्	१४. १. १३
सुपर्णस्त्वा गम्द्रमान्	४. ६. ३	सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय	१४. २. ४६
सुपर्णस्त्वान्व ० दिप्सौपधे	4. 88. 8	सूर्यो दिवोदकामत्	१९. १९. ३
सुपर्णस्त्वान्व० प्राशं	२. २७. २	सूर्यो देवीमुपसं रोचमानां	२०. १०७. १५
सुपर्णा वाचमक्रतोप	६. ४९. ३	सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं	१३. १. ४५
सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य	१. २४. १	सूर्यी मा द्यावापृथिवीभ्यां	१९. १७. ५
सुप्रपाणा च वेशन्ता	२०. १२८. ९	सूर्यो माह्रः पात्वग्निः	१६. ४. ४
सुमङ्गन्छी प्रतरणी	१४. २. २६	सूर्यो मे चक्षुर्वातः	4. 9. 9
सुमङ्गलीरियं वयू	१४. २. २८	सूपा व्यूर्णीतु वि योनिं	१. ११. ३
सुयामंश्राक्षुप	१६. ७. ७	सेदिरुग्रा व्युद्धिरातिं	۷. ۷. ۹
सुरूपकृ त्नुमूतये	२०. ५७. १	सेदिरुपतिष्ठन्ती मिथो	१२. ५(३). १३
	२०. ६८. १	सैषा भीमा ब्रह्मगव्य	१२. ५(३). १
सुविज्ञानं चिकितुपे	८. ४. १२	सो अग्निः स उ सूर्य	१३. ४(१). ५
सुश्रुतिश्च मोपश्रुतिश्च	१६. २. ५	सो अस्य वज्रो हरितो	२०. ३०. ३
सुश्रुतौ कणों भद्रश्रुतौ	१६. २. ४	सो चिन्नु भद्रा क्षमती	१८. १. २०
सुपूदत मृडत मृडया	१. २६. ४	सो चिन्नु वृष्टिर्यूथ्या	२०. ७३. ५
सुष्टामा रथः सुयमा	२०. ९४. २	सोदकामत्सा गन्धर्वाप्सरस	८. १०(५). ५
सुहवसम्रे कृत्तिका	१९. ७. २	सोदकामत्सा गाईपत्ये	८. १०(१). २
सृनृतावन्तः सुभगा	७. ६२. ६	सोदकामत्सा दक्षिणाग्नी	८. १०(१). ६
सृतृता संनतिः क्षेमः	११. ७. १३	सोदकामत्सा देवा॰ अन्नत	८. १०(३). ५
सृयवसाद्भगवती हि	v. vv. ११	सोदकामत्सा देवा ॰ उपाह्नय	८. १०(५). १
STATE OF THE PARTY.	٩. १٥. २०	सोद्कामत्सान्तरिक्षे चतुर्धा	८. १०(२). १
सूरिरसि वर्चोधा	ર. ११. ૪	सोदकामत्सा पितृ पितर	८. १०(४). ५
सूर्यं चक्षुपा गच्छ	१८. २. ७	सोदकामत्सा पितृ । पितरो	८. १०(३). ३
सूर्यं ते द्यावाष्ट्रियवी	१९. १८. ५	सोदकामत्सा मनुष्या अञ्चत	८. १०(३). ७
सूर्य एनं दिवः प्र	१२. ५(७). १२	सोदकामत्सा मनुष्या उपाह्य	€. १०(8). ९
सूर्य चक्षुषा मा	२. १६. ३	सोदकामत्सामत्रणे	८. १०(१). १२
सूर्य नावमारुक्षः	१७. १. २६	सोदकामत्सा वनस्पती	८. १०(३). १
सूर्यमृतं तमसो	२. १०. ८	सोदकामत्सा सप्तक्रपी	८. १०(४). १३
सूर्य यत्ते तपस्तेन	२. २१. १	सोद्कामत्सा सभायां	८. १०(१). ८
सूर्य यत्ते तेजस्तेन	२. २१. ५	सोदकामत्सा समिती	८. १०(१). १०

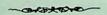
192			स्वयमेन
सोदकामत्सा स	८. १०(५). १३	सोपामविन्दत्स स्वः	२०. १६. ९
सोदकामत्सासुरा	८. १०(४). १	स्कम्भेनेमे विष्टमिते	१०. ८. २
सोदकामत्साहवनीये	८. १०(१). ४	स्कम्भे लोकाः स्कम्भे	१०. ७. २९
सोदक्रामत्सेतरजना	८. १०(५). ९	स्कम्भो दाधार द्यावाष्ट्रियवी	२०. ७. ३५
सोनादिष्टां दिशमनु	१५. ६. १६	स्तनयित्नुस्ते० भूम्यां दिवि	٩. १. २०
सोनावृत्तां दिशमनु	१५. ६. १९	स्तनयिन्नुस्ते ० भूम्यामधि	٩. १. १٥
सोत्रवीदासन्दीं मे	१५. ३. २	स्तुता मया वरदा वेदमाता	१९. ७१. १
सोमं ते रुद्रवन्त	१९. १८. ३	स्तुवानमग्न आ वह	१. ७. १
सोमं मन्यते पपिवान्	१४. १. ३	स्तुष्व वर्ष्मन्युरुवत्र्मानं	५. २. ७
सोमं राजानमवसेग्निं	₹. २०. ४		२०. १०७. १०
सोम एकेभ्यः पवते	१८. २. १४	स्तुहि श्रुतं गर्तसदं	१८. १. ४०
सोम ओषधीभिरुदकामत्	१९. १९. ५	स्तुहीन्द्रं व्यश्ववदनूमिं	२०. ६६. १
सोमजुष्टं ब्रह्मजुष्ट	२. ३६. २	स्तेगो न क्षामत्येषि	१८. १. ३९
सोममेनामेके दुहे	१०. १०. ३२	स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं	११. ८. २०
सोम राजन्त्संज्ञानमा	११. १. २६	स्तोत्रं राधानां पते	२०. ४५. २
सोमस्त्वा पात्वोपधीभि	१९. २७. २	स्तोमस्य नो विभावरि	१९. ४९. ६
सोमस्य जाया प्रथमं	१४. २. ३	स्तोमा आसन्प्रतिधयः	१४. १. ८
सोमस्य पर्णः सह	ર. ૧. ૪	स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे	९. ९. १५
सोमस्य भाग स्थ	१०. ५. ९	स्योनं ध्रुवं प्रजायै	१४. १. ४७
सोमस्यांशो युधां	७. ८६. ३	स्योनाद्योनेरिध बुध्यमानौ	१४. २. ४३
सोमस्येव जातवेदो	५. २९. १३	स्योना भव श्वशुरेभ्यः	१४. २. २७
सोमाय पितृमते	१८. ४. ७२	स्योनास्मै भव पृथिव्य	१८. २. १९
सोमारुद्रा युवमेता	७. ४३. २	स्रत्तयोसि प्रतिसरोसि	२. ११. २
सोमारुद्रा वि वृहतं	७. ४३. १	स्नात्तयेन मणिन ऋषिणेव	८. ५. ८
सोमेन पूर्ण कलशं	९. ४. ६	स्रुग्दविंनेक्षणमायवनं	९. ६(१). १७
सोमेनादित्या बिलनः	१४. १. २	स्रुचा हस्तेन प्राणे	 \(\xi \) \(\xi \) \(\xi \)
सोमो ददद्गन्धर्वाय	१४. २. ४	स्रुवेव यस्य हरिणी	२०. ३१. ४
सोमो मा रुद्दैर्दक्षिणाया	१९. १७. ३	स्वधया परिहिता श्रद्धया	१२. ५(१). ३
सोमो मा विश्वेदें वे	१८. ३. २८	स्वधाकारेण पितृभयो	१२. ४. ३२
सोमो मा सौम्येनावतु	१९. ४५. ८	स्वधाकारेणानादेनानमत्ति	१५. १४. १४
सोमो युन्तु बहुधा	५. २६. १०	स्वधा पितृभ्यः पृथिवि	१८. ४. ७८
सोमो राजाधिपा मृडिता	१०. १. २२	स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्ष	१८. ४. ७९
सोमो राजा प्रथमो	५. १७. २	स्वधा पितृभ्यो दिवि	१८. ४. ८०
सोमो राजा मस्तिष्को	९. ७. २	स्वधास्तु मित्रावरुणा	६. २७. २
सोमो वधूयुरभव	१४. १. ९	स्वप्नु माता स्वप्नु पिता	४. ५. ६
सोमो वीरुधामधिपतिः	ં. ૨૪. ૭	स्वप्नं सुखा यदि पश्यासि	१०. ३. ६
सोरज्यत ततो राजन्	१4. ८. १	स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन	8. 4. 9
सोरिष्ट न मरिष्यसि	८. २. २४	स्वमो वै तन्द्रीनिर्ऋतिः	११. ८. १९
सोर्यमा स वरुणः स	१३. ४(१). ४	स्वमेतदच्छायन्ति यद्वशां	१२. ४. १५
सोवर्धत स महानभवत्	१५. १. ४	स्वयमेन० त्र्याद्वात्य	१५. ११. २

स्वयमेन						193
स्वयमेन ० त्रृयाद्वात्याति	१५. १२.	2	हर्यश्वं सत्पतिं चर्पणीसहं	२0.	१४.	8
स्वरन्ति त्वा सुते नरो	२०. ५२.	2		२0.	६ २.	8
	२०. ५७.	१५	हविर्धानमग्निशालं	۹.	₹.	9
स्वर्ग लोकमिं नो	१२ ३.	१७	हस्ताभ्यां दशशास्त्राभ्यां	8.	१३.	9
स्वर्यद्वेदि सुदृशीक	२०. ७७.	8	हंसैरिव सखिभिर्वाव	२०.	98.	3
स्वर्यन्तो नापेक्षन्त	8. 88.	8	हतं तर्दं समङ्कमाखु	ξ.	40.	8
स्वविंदो रोहितस्य	१३. १.	85	हतासो अस्य वेशसो	٦.	३२.	4
स्वस्तितं मे सुप्रातः	१९. ८.	*		4.	२३.	१२
स्वस्ति ते सूर्य चरसे	१३. २.	Ę	हतास्तिरश्चिराजयो	१०.	8.	13
स्वस्तिदा० इन्द्रो बभ्रातु	८. ५.	२२	हतो येवाषः क्रिमीणां	4.	२३	4
स्वस्तिदा० वृषेन्द्रः	१. २१.	8	हतो राजा क्रिमीणा	٦.	३२.	8
				4.	२३.	8.8
स्वस्ति नो अस्त्वभयं	१९. ८.	v	हन्त्वेनान्त्र दहत्वरियों	83.	₹.	२९
स्वस्ति मात्र उत पित्रे	१. ३१.	8	हन्वोहिं जिह्वामद्धात्	१0.	٦.	9
स्वस्त्यद्योपसो दोषसश्च	१६. ४.	Ę	हरिं हि योनिमि ये	२०.	₹0.	2
स्वाक्तं मे द्यावापृथिवी	७. ३१.	8	हरिः सुपर्णो दिव	१९.	٤٩.	8
स्वादुष्किलायं मधुमाँ	१८. १.	85	हरिक्तिके किमिच्छसि	२०.	१२९.	8
स्वादुष्टे अस्तु संसुदे	२०. ४.	3	हरिणस्य रघुष्यदो	₹.	७.	4
स्वादोरितथा विषुवतो	२०. १०९.	8	हरितेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	4
स्वायसा असयः सन्ति	१०. १.	२०	हरिमाणं ते अङ्गेभ्यो	۹.	۷.	9
स्वावृग्देवस्यामृतं यदी	१८. १.	3 2	हरिश्मशारुईरिकेश	२०.	38.	3
स्वासदिस सूपा अमृतो	१६. ४.	२		ξ.	९५.	2
स्वासस्ये भवतिमन्दवे	१८. ३.	36	हिरण्ययेन पुरुभू		१४३.	8
स्वाहाकारेणान्नादेनान्नमत्ति	१५. १४.	१६	हिरण्यवर्णाः शुचयः	٧.	33.	8
स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु	9. 99.	3	हिरण्यवर्णी सुभगा	۹.	9.	१०
हस्तिवर्चसं प्रथतां	३. २२.	8	हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्मे	4.	4.	9
हस्ती मृगाणां सुंपदा	३. २२.	Ę	हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे	4.	ч.	E
हस्तेनैव ग्राह्य आधि	4. 80.	3	हिरण्यवर्णी अजरः	१९.	28.	4
हिङ्करिऋती बृहती	٩. ١.	۷	हिरण्यशृङ्ग ऋषभः	१९.	3 8.	9
हिङ्कण्वती॰ मनसा न्यागन्	9. 99.	2	हिरण्यस्रगयं मणिः	20.	ξ.	8
हिङ्कण्वती० मनसाभ्यागात्	٩. १०.	4	हिरण्यानामेकोसि	8.	20.	8
हिमं घ्रंसं चाधाय	१३. १.	80	हुवे सोमं सवितार	ξ.	۷.	3
हिमवतः प्र स्रवन्ति	६. २४.	8	हृदयाते परि क्लोम्नो	٦.	33.	3
हिमस्य त्वा जरायुणा	६. १०६.	3		₹0.	98.	१९
हिमेव पर्णा मुषिता	२०. १६.	१०	हृदा पूर्त मनसा	8.	39.	20
हिरण्य इत्येके अववीत्	२०. १३२.	68	हेडं पशूनां न्येति	१२.	8.	28
हिरण्यगृर्भ परममनृत्युद्यं	१०. ७.	२८	हेतिः पक्षिणी न दभा	ξ.	20.	3
हिरण्यगर्भः समवर्तताप्रे	४. २.	9	हेतिः शफानुत्खिदन्ती		५(३).	2
हिरण्यपाणिं सवितार	३. २१.	6	हैमनावेनं मासी	84.	8.	24
हिरण्ययाः पन्थान	q. 8.	4	हैमनो मासो गोप्तारा	१५.	8.	18

194							ह्रय	ामि ते
हिरण्ययी नौ० चक्षणं	१९.	३९.	v	७८१	ह्रयन्तु त्वा प्रतिजनाः	₹.	₹.	4
हिरण्ययी नौ॰ पुष्पं	4.	g.	8	६२०	ह्यामि ते मनसा	₹ €.	٦.	२१

॥ इत्यथवंबेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी ॥

॥ इति चतुर्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमण्यः ॥

Kānda I प्रथमं काण्डम्

अथ प्रथमं काण्डम्

(१) प्रथमं स्क्रम् (१-४) चतुर्काचस्यास्य स्क्रस्थायर्वा प्राचिः । वाजस्यतिर्देवता । (१-६) प्रथमादितृजस्या-तृषुप्, (४) चतुर्ध्या क्रम्बश्च चतुष्पदा विराहुरोज्ञृहती छम्बसी ॥

ये त्रिष्ताः परियन्ति विश्वां रूपाणि विश्वतः ।

बाक्स्पितिर्बला तेषां तन्वो अच्य देधातु मे ॥१॥

पुन्रेहिं वाक्स्पते देवेन मनेसा सह ।

वसीष्पते नि रमय मच्येवास्तु मियं श्रुतम् ॥२॥

इहेवामि वि तेनुभे आशीं इव ज्ययां ।

बाक्स्पितिर्नि येच्छतु मच्येवास्तु मियं श्रुतम् ॥३॥

उपहृतो वाक्स्पितिरुपास्मान्वाक्स्पिर्क्षयताम् ।

सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥४॥

ये । त्रिऽस्ताः । पृरिऽयान्ते । विश्वा । रूपाणि । विश्वेतः । वाचः । पतिः । बलो । तेषीम् । तुन्बुः । अद्य । द्धातु । मे ॥ १ ॥ पुनः । आ । इहि । वाचः । पते । देवेने । मनेसा । सह । वसोः । पते । नि । रमय । मयि । एव । अस्तु । मयि श्रुतम् ॥ २ ॥ इह । पव । अभि । वि । तनु । उभे इति । आत्नी इवेत्यात्नींऽइव । ज्ययो । वाचः । पतिः । नि । युच्छुतु । मयि । एव । अस्तु । मयि । श्रुतम् ॥ ३ ॥ उपेऽहृतः । वाचः । पतिः । उपे । अस्मान् । वाचः । पातैः । ह्वयताम् । सम् । श्रुतेने । गुमेमहि । मा । श्रुतेने । वि । राधिषि ॥ ४ ॥

Vācaspatih (Lord of Speech)

- I.1.1 May, this day, the Lord of Speech (Vācaspati) assign to me the selves and powers of those tripleseven (trişapteh) that roam all around wearing all the shapes and forms (rupāṇi). (3+7=10; 3x7=21; 3+5+7=15; 15+21x10=360) -(see also Av.I.27.1.).
- I.1.2 O Lord of Speech, may you come again with the mind divine. O Lord of Wealth may you stay here in comfort. May I retain in me as the heard one. (i.e.all that I have heard of the Divine Revelation from the earliest sages).
- I.1.3 May you stretch on the string tightly forward just here as it were the two ends of a bow (Thus, may you spread your arms of shelter). May the Lord of Speech so order (and bless) that I may retain what I learn as the heard one.
- I.1.4 The Lord of Speech has been invoked. May we be united with true knowledge. I never be at variance with the divine Knowledge (the heard one).

198

अथर्ववेदः

(२) दितीयं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्क्रस्यायर्वा ऋषिः। चन्द्रमाः पर्जन्यश्च देवते। (१-२, ४) प्रथमाहितीयाचतुर्वीनाबुचामनुहुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा विराङ्गायत्री छन्दसी॥

विद्या श्रास्य पितरं पर्जन्यं मूरिधायसम् ।
विद्यो ष्ट्रीस्य मातरं पृथिवीं मूरिवर्पसम् ॥१॥
ज्या के परि णो नमाश्मानं तन्वं क्वि ।
वीद्ववीयोरातीरप् देषांस्या केषि ॥२॥
वृक्षं यद्गावंः परिषस्वजाना अनुस्कुरं श्रारमचैन्त्यृभुम् ।
शर्मसम्सायावय दिद्युमिन्द्र ॥३॥
यथा यां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेजनम् ।
पुवा रोगं चाम्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुझ इत्॥४॥

विद्या । श्रास्ये । पितरंम् । पर्जन्यंम् । भूरिंऽधायसम् ।
विद्यो इति । सु । अस्य । मातरंम् । पृथिवीम् । भूरिंऽवर्पसम् ॥ १ ॥
ज्याऽके । परिं । नः । नमः । अस्मनम् तन्त्रुम् । कृधि ।
वीद्धः । वरीयः । अरोतीः । अपे । देषांसि । आ । कृधि ॥ २ ॥
वृक्षम् । यत् । गार्वः । परिऽस्रव्जानाः । अनुऽस्फुरमः । शरम् । अर्चन्ति । ऋभुम्
शर्रम् । अस्मत् । युव्य । दि्युम् । इन्द्र ॥ ३ ॥
यथां । द्याम् । च । पृथिवीम् । च । अन्तः । तिष्ठति । तेजनम् ।
प्व । रोगम् । च । आऽस्रावम् । च । अन्तः । तिष्ठत् । सुक्षः । इत् ॥ ४ ॥

(३) इतीयं स्क्रम्
(१-९) नवर्षस्यास्य स्क्रस्यायवां ऋषिः । मन्त्रोक्ताः सर्वा देवताः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्षा पथ्यापिहः, (६-९) पष्टपादिचतस्याञ्चातुहुप् छन्दसी ॥
विद्या शुरस्य पितरं पर्जन्यं शुतवृष्ण्यम् ।
तेनां ते तन्वेई शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥९॥

विष । शरस्य । पितरम् । पूर्जन्यम् शतऽर्वृष्ण्यम् । तेन । ते । तुन्वे । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेर्चनम् । बहिः । ते । अस्तु । बाल् । इति ॥ १ ॥ Kāṇḍa-I 199

Parjanyah

- I.2.1 We know the showering cloud as the father of the reed, with which an arrow is made, that nourishes in various ways. We also know very well earth, as its mother, the earth imparting profuse designs.
- I.2.2 O bow-string, may you bend round for us. Make our bodies hard as stone. Being strong and superior, may you dispel from us the miserliness and the malice.
- I.2.3 As the bow-strings embracing the wooden staff of the bow sing praises to the mighty whizzing arrow, O resplendent Lord, may you ward off the shining shaft from us.
- **I.2.4** As the sharpened point of arrow stands between the heaven and earth, so may this reed grass stand between the disease and fatal dysenteric discharge.

Parjanyah etc.

I.3.1 We all know the reed's father, this shower to be the cloud (rain cloud or God), having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Parjanya).

200

अथर्ववेदः

विद्या श्रास्य पितरं मित्रं श्तवृष्ण्यम् ।
तेनां ते तन्वेर् शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बृहिष्टे अस्तु बालिति ॥२॥
विद्या श्रास्य पितरं वर्रणं श्तवृष्ण्यम् ।
तेनां ते तन्वेर् शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बृहिष्टे अस्तु बालिति ॥३॥
विद्या श्रास्य पितरं चन्द्रं श्तवृष्ण्यम् ।
तेनां ते तन्वेर् शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बृहिष्टे अस्तु बालिति ॥४॥
विद्या श्रास्य पितरं स्थै श्तवृष्ण्यम् ।
तेनां ते तन्वेर् शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बृहिष्टे अस्तु बालिति ॥४॥
यदान्त्रेषु गवीन्योर्यद्वस्ताविष्ट संश्रुतम् ।
पुवा ते मूत्रं मुच्यतां बृहिर्बालिति सर्वकम् ॥६॥

विद्या । श्रारस्ये । पितर्रम । मित्रम् । श्रातऽर्वृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वेऽ । शम् । कर्म् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः । ते ।
अस्तु । बाल् । इति ॥ २ ॥

विद्या । श्रारस्ये । पितरम् । वर्रणम् । श्रातऽर्वृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वेऽ ।शम् । कर्म् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः । ते ।
अस्तु । बाल् । इति ॥ ३ ॥

विद्या । श्रारस्य । पितर्रम् । चन्द्रम् । श्रातऽर्वृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वेऽ । शम् । कर्म् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः ।
त् । अस्तु । बाल् । इति ॥ ४ ॥

विद्या । श्रारस्य । पितर्रम् । स्र्यम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः ।
तेन । ते । तन्वेऽ । शम् । क्रम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः ।
तेन । ते । तन्वेऽ । शम् । क्रम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचेनम् । बृहिः ।
ते । अस्तु । बाल् । इति ॥ ५ ॥

यत् । आन्त्रेषु । गृत्रीन्योः । यत् । वृस्तौ । अधि । सम्ऽश्रितम् ।
एव । ते । स्त्रेम् । मुच्युताम् । बृहिः । बाल् । इति । सूर्वकम् ॥ ६ ॥

Kāṇḍa-I 201

- I.3.2 We all know the reed as father to be the vital breath (or the friendly Lord) having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Mitra).
- I.3.3 We all know the reed as the father to be the encompasser (sky or the venerable Lord) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Varun).
- I.3.4 We all know the father of the reed, father to be the gladdener having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out with a splash (Candra).
- I.3.5 We all know the reed's father to be the Sun (or impeller or creator, Savitṛ) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out pouring on the earth. May it and all of it, come out of you with a splash (Sūrya or Savitṛ).
- I.3.6 Whatever urine is filled in your bowels (entrails), in both the groins and in the bladder, may all of it be released. May all of it come out with a splash.

प्र ते भिनिष्म मेहेनं वर्षे वेशन्त्या ध्व ।
प्रवा ते मूर्षं मुच्यतां बृहिर्बालिति सर्वकम् ॥७॥
विषितं ते वस्तिब्रिलं समुद्रस्योद्धेरिव ।
प्रवा ते मूर्षं मुच्यतां बृहिर्बालिति सर्वकम् ॥८॥
यथेषुका प्रापंतद्वसृष्टाधि धन्वनः ।
प्रवा ते मूर्षं मुच्यतां बृहिर्बालिति सर्वकम् ॥९॥

प्र । ते । भिन् भि । मेहनम् । वर्त्रेम् । वेशन्त्याः ऽईव ।

एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ७ ॥

विऽसितम् । ते । वस्तिऽबिलम् । स्मुद्रस्य । उद्धेः ऽईव ।

एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ८ ॥

यथा । इषुका । प्राऽअपेतत् । अर्वऽस्रष्टा । अधि । धन्वनः ।

एव । ते । मूर्त्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ९ ॥

(४) वर्त्र प्तम् (१-४) वर्त्तर्भवस्यास्य प्तम्स्य सिन्ध्रदीप ऋषिः। अयांनपात सोम आपक्ष देवताः। (१-६) प्रयमादित्यस्य गायत्री, (४) वर्त्त्या क्ष्यश्च प्रस्ताद्वती बन्दती। अम्बयो यन्त्यध्वेभिर्जामयो अध्वरीयताम्। पृञ्जतीर्मधुना पर्यः ॥१॥ अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह। ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥२॥ अपो देवीरुपं क्षये यत्र गावः पिवन्ति नः। सिन्धुभ्यः कर्त्व हृविः॥३॥

अम्बर्यः । युन्ति । अर्ध्वऽभिः । जामर्यः । अध्वरिऽयुताम् । पृञ्चतीः । मधुना । पर्यः ॥ १ ॥

अम्:। याः। उपं। स्र्यें। याभिः। वा। स्यः। सह। ताः। नः। हिन्वन्तु। अध्वरम्॥२॥

अपः । देवीः । उर्प । <u>ह्रये</u> । यत्रे । गार्वः । पित्रन्ति । नुः । सिन्धुं ऽभ्यः । कर्त्वम् । हृविः ॥ ३ ॥ Kāṇḍa-I 203

- I.3.7 I hereby open your urinary passage like the weir or dam of a tank. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.
- I.3.8 Orifice of your bladder has been opened like a flood gate holding the water of an ocean. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.
- I.3.9 As a small arrow let loose from and archer's bow flies forth, so may your urine be released. May all of it come out with a splash.

Āpaḥ

- I.4.1 As mothers always bring happiness to their children, in the same manner, the streams, nourishers of mankind, flow incessantly, adding milk and honey to their waters all the way. (Also Rg. I.23.16)
- I.4.2 May these streams of water which are contiguous to the Sun (in the sense that water is carried away by rays) and those waters with which the Sun is associated, be propitious to our sacred work and worship. (Also Rg. I.23.17)
- I.4.3 I invoke the Lord for the divine waters which are enjoyed by the rays of the Sun. For these flowing streams, we offer our gratitude (to the Lord) (cf.Rg. I.23.18)

अथर्ववेदः

204

अप्स्बर्धन्तर्मतेमप्सु भेषुजम् । अपामुत प्रशस्तिभिरश्चा भवेष वाजिनो गावौ भवथ वाजिनीः॥४॥

अप्रसु । अन्तः । अमृतेम् । अप्रसु । भेषुजम् । अपाम् । उत । प्रशंस्तिऽभिः । अश्वीः । भवेष । वाजिनैः । गावैः । भवुष् । बाजिनीः ॥ ४ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-४) कार्ककरवास्य स्कर्म सिन्ध्रवीप क्रिकाः। वर्षानपात् सोम भाषभ देवताः। गावणी छन्यः॥
आपो हि छ। मयो अवस्ता ने कुर्जे देधातन । मुद्दे रणीय चक्षेते ॥१॥
यो वेः शिवतेमो रसस्तस्य भाजयतेह नेः । उशातिरिव मातरेः ॥२॥
तस्मा और गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वेथ । आपो जनयथा च नः ॥३॥
ईशाना वायीणां क्षयेन्तीश्चर्षणीनाम् । अपो याचामि भेषाजम् ॥४॥

आर्षः । हि । स्थ । मृयःऽभुवः । ताः । नः । कुर्जे । दुधातन् ।
मृंहे । रणाय । चक्षसे ॥ १ ॥
यः । वः । शिवऽतमः । रसः । तस्य । भाज्यत् । इह । नः ।
उश्तीःऽईव । मातरः ॥ २ ॥
तस्मै । अरम् । गुमाम् । वः । यस्य । क्षयीय । जिन्वेथ ।
आर्षः । जनयेथ । च । नः ॥ ३ ॥
ईशानाः । वायीणाम् । क्षयेन्तीः । चुर्षणीनाम् ॥
अपः । याचाम् । भेषुजम् ॥ ४ ॥

(१) वहं त्कर (१-४) वहंकवस्यास्य त्कस्य तिन्धुद्यीपोऽवर्श वा क्रविः। अपांतपात् सोम आपश्च देवताः। (१-३) प्रवमादित्वस्य गायत्री, (४) वहध्यां क्रवश्च पथ्यापक्किश्चन्यसी॥ दां नो देवीर्मिष्टंय आपो भवन्तु पीत्रये। दां योर्मि स्रवन्तु नः॥१॥

शम् । नः । देवीः । अभिष्टेये । आपः । भवन्तु । पीतये । शम् । योः । अभि । ष्रवन्तु । नः ॥ १ ॥ Kānda-I 205

I.4.4 O learned persons, may you know that there is ambrosia in the waters; there is healing balm in them, and there are medicinal herbs; know this, and by their proper use become vigorous like horses and kine.(cf.Rg. I.23.19)

Āpaḥ

- I.5.1 Since, waters, you are the source of happiness, grant to us energy giving food, and an insight to enjoy your divine splendour. (also Rg. X.9.1)
- I.5.3 May we, O waters, quickly come to you for food, shelter and procreant strength which you are always pleased to bestow upon us. (also Rg.X.9.3).
- I.5.4 O waters, sovereigns of precious treasures, and granters of habitations to men, I solicit of you medicine (for the cure of my infirmities).

Āpaḥ

I.6.1 May the divine waters be propitious to us, for the fulfillment of desires, and for our drinking. Let them shower on us joy and fearlessness. (also Rg. X.9.4)

206

अथर्ववेदः

अप्सु मे सोमी अमवीदुन्तर्विश्वानि भेषुजा। अप्ति च विश्वद्रान्भुवस् ॥२॥ आपः पृणीत भेषुजं वर्रूषं तुन्वेद्रं मर्म। ज्योक्च स्पै हुद्रो ॥३॥ इा न आपो धन्वन्याद्रः द्रास्तुं सन्त्वनृप्यािः। इा नेः खिन्विमा आपः द्रामु याः कुम्भ आर्थताः शिवा नेः सन्तु वाधिकीः॥४॥

अप्ऽस्त । मे । सार्मः । अब्रवात् । अन्तः । विश्वानि । भेषुजा । अग्निम् । च् । विश्वऽशंभवम् ॥ २ ॥ आर्पः । पृणीत । भेषुजम् । वर्र्त्रथम् । तुन्वेऽ । मर्म । ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ ३ ॥

राम् । नः । आपः । धन्वन्यादः । राम् । कुँ इति । सन्तु । अनुप्यादः । राम् । नः । खनित्रिमाः । आपः । राम् । कुँ इति । याः । कुम्भे । आऽर्भृताः । रिज्ञाः । नः । सन्तु । वार्षिकाः ॥ ४॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्यस्यास्य स्तूत्रस्य चातन ऋषिः। (१-२, ३, ४-७) प्रथमाद्वितीययोर्क्रचोस्कृतीयापूर्वार्द्वस्य चतुर्थ्यादिचतसृणाञ्चाद्विः, (३) तृतीयाया उत्तरार्द्यस्य चान्नीन्द्री देवते। (१-४, ६-७) प्रथमादिचतुर्क्तयां चडीसप्तस्योधानुषुप्, (५) पञ्चस्याश्च त्रिषुप् इन्द्रसी ॥

स्तुवानमेम् आ वेह यातुधानं किमीदिनम् । त्वं हि देव वन्दितो हुन्ता दस्योर्ब्रभूविथ ॥१॥ आज्यंस्य परमेष्टिञ्जातेवेदस्तन्विशित् । अभे तौलस्य प्राशान यातुधानान्वि लापय ॥२॥ वि लपन्तु यातुधानां अन्निणो ये किमीदिनः। अथेदमेमे नो हृविरिन्द्रेश्च प्रति हर्यतम् ॥३॥

स्तुवानम् । अग्ने । आ । वह । यातुऽधानम् । किमीदिनम् । त्वम् । हि । देव । वन्दितः । हन्ता । दस्योः । बभूविष ॥ १ ॥ आज्येस्य । प्रमेऽस्थिन् । जातेऽवेदः । तर्न् ऽविशन् । अग्ने । तौलस्य । प्र । अशान् । यातुऽधानीन् । वि । लाप्य ॥ २ ॥ वि । लप्नतु । यातुऽधानीः । अत्त्रिणीः । ये । किमीदिनैः । अर्थः । इदम् । अग्ने । नः । हविः । इन्द्रैः । च । प्रति । हुर्युतम् ॥ ३ ॥ Kāṇḍa-I 207

- I.6.2 Wise men have acclaimed that within the waters dwell all balms that heal, the waters contain all the healing herbs, and also the fire, the benefactor of the universe. (also Rg. I.23.20).
- I.6.3 Waters, bring to perfection all disease-dispelling medicaments for the up-keep of my body, so that I may live long to see the bright sun. (also Rg. I.23.21).
- I.6.4 May the waters of the desert be for our well-being; also for well-being the waters of the low lands. May the waters dug out from earth be for our well-being; also for well-being those, that have been brought in pitchers. May the rainwaters also be beneficial for us (joy-giving to us).

Agnih

- I.7.1 O adorable Lord, may you bring here the vile informer (the deceit) who has confessed him-self. O Lord, our reverence to you, for surely you are (and you have been) the killer of the evil spirit or barbarism.
- I.7.2 O most exalted Lord, O omniscient, O controller of body, may you consume butter and oil, (in a prescribed quantity), and make the deceit weep in mourning.
- I.7.3 May the deceits, who are vagrants and vile informers, mourn, then O adorable Lord, adorable may and resplendent, accept our this oblation.

अभिः पूर्व आ रेमतां प्रेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।

प्रथमि ते वीर्ये जातवेदः प्रणो बृहि यातुधानां भृचक्षः ।

त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात्त आ यन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ॥५॥

आ रेमस्व जातवेदोस्माकाथीय जिल्ले ।

दूतो नो अमे भृत्वा योतुधानान्व लोपय ॥६॥

त्वमेमे यातुधानानुपंबदाँ दृहा वेह ।

अथैषामिन्द्रो वञ्चेणापि शीर्षाणि वृश्वतु ॥७॥

अप्रिः । पूर्वैः । आ । र्भिताम् । प्र । इन्द्रेः । नुद्रतु । ब्राहुऽमान् । ब्रितीतु । सर्वैः । यातुऽमान् । अयम् । अस्मि । इति । आऽइत्यं ॥ ४ ॥ पत्र्याम । ते । वीर्ये म् । जातुऽबेदः । प्र । नः । ब्रूहि । यातुऽधानान् । नृऽच्धः । त्वर्या । सर्वै । परिंऽतप्ताः । पुरस्तति । ते । आ । यन्तु । प्रऽब्रुवाणाः । उपं । इदम् ॥ ५ ॥ आ । र्भस्व । जातुऽबेदः । अस्माक्तं । अर्थीय । ज्ञिषे ॥ द्तः । नः । अग्ने । भूत्वा । यातुऽधानान् । वि । लाप्य ॥ ६ ॥ त्वम् । अग्ने । यातुऽधानान् । उपंऽबद्धान् । इहं । आ । वह । अर्थ । एषाम् । इन्द्रेः । वज्रेण । अपिं । श्रीर्षाणि । वृश्चतु ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं स्कम्

(१-४) वर्तुर्क्रयस्यास्य स्कस्य यातन क्रिः। (१-२) प्रयमादितीययोर्क्रयोद्देहस्यतिरम्नीयो मौ य, (१-४) वर्तीयायतुर्ध्योधान्निर्देवताः। (१-३) प्रयमादित्यस्यातुष्टुप्, (४) यतुर्ध्याध्य वार्द्वतगर्मा निष्टुप् अवसी ॥
इदं हवियीत्धानां नदी फेर्निमवा वहत् ।

इदं हुवियौतुधानशिदी फेर्निम्वा वेहत् । य इदं स्त्री पुमानकेरिह स स्तुवतां जनः॥१॥ अयं स्तुवान आगमदिमं स्म प्रति हर्यत्। बृहंस्पते वद्री लुब्धाभीषोमा वि विध्यतम्॥२॥

इदम् । हृविः । यातुऽधानीन् । नृदी । फेनम्ऽइव । आ । बृहृत् । यः । इदम् । स्त्री । पुर्मान् । अर्कः । इह । सः । स्तुवृताम् । जनः ॥१॥ अयम् । स्तुवानः । आ । अगुमृत् । इमम् । स्म । प्रति । हुर्युत् । बृहस्पते । वशे । लुब्धा । अग्नीषोमा । वि । विध्युत्म् ॥ २ ॥

Kānda-I

- I.7.4 May the adorable and resplendent Lord with powerful arms push their deceits hard, so that everyone of them comes and speaks out, "this am I. I confess my guilt; I am here".
- I.7.5 O knower of each and everyone, may we behold your might. O the Keepers of watchmen, let you expose the deceits to us. Having been branded by you on the fore-front, let all of them come here confessing their guilts themselves.
- I.7.6 Take hold of them, O knower of each and every-one. You and your existence is for our sake. O adorable Lord, may you be our messenger and make the deceits weep and cry.
- I.7.7 O adorable Lord, may you bring the sorcerers (deceits) here captive and bound. May the resplendent Lord thereafter also chop off their heads with his bolt.

Brhaspatih, Agni-Soma

- I.8.1 May this sacrifice bring the deceits here as a river brings the foam. What-so-ever woman or man has been committing such frauds, let she or he confess it.
- I.8.2 This one has come confessing. Let you welcome him. Subjugate him, O Lord Supreme. May the adorable Lord and the gladdener Lord pierce him through and through.

यातुधानस्य सोमप जिहि प्रजां नयस्य च।
नि स्तुवानस्य पातय परमक्ष्युतावरम् ॥३॥
यत्रैषाममे जिनमानि वेत्थ गृहां सतामित्रणां जातवेदः।
तांस्त्वं ब्रह्मणा वावृधानो जुह्ये विं शत्तिक्षमे ॥४॥

यातुऽधानस्य । सोम्ऽप् । जिहि । प्रऽजाम् । नयस्व । च । निः । स्तुवानस्य । पात्य । पर्रम् । अक्षि । उत । अवरम् ॥ ३ ॥ यत्रं । पृषाम् । अग्ने । जिनिमानि । वेत्यं । गुहौ । सताम् । अत्त्रिणौम् । जातुऽबेदः । तान् । त्वम् । ब्रह्मणा । बावृधानः । जिहि । पृषाम् । शुतुऽतिहीम । अग्ने ॥ ४ ॥

(९) नवमं सुक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्यायर्ग ऋषिः । (१-२) प्रयमाद्वितीययोर्क्रचोरन्निपुरोगमा वस्वावयो मन्त्रोक्ताः, (१-४) दृतीयाचतुर्ध्योभान्निर्देवताः । त्रिषुप् इन्दः ॥

असिन्वसु वसवी धारयन्त्वन्द्रः पृषा वरुणो मित्रो अग्निः।
इममदित्या उत विश्वे च देवा उत्तरिस्पञ्ज्योतिषि धारयन्तु ॥१॥
अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिरस्तु स्यौं अग्निरुत वा हिरेण्यस्।
सपन्नी अस्मदर्धरे भवन्तृत्तमं नाकुमधि रोहयेमम् ॥२॥
येनेन्द्रीय समर्भरः पर्यांस्युत्तमेन ब्रह्मणा जातवेदः ।
तेन त्वमम इह वर्धयेमं संजातानां श्रेष्ट्य आ धेक्षेनस्॥३॥

अस्मिन् । वर्ष्ठ । वर्सवः । धार्यन्तु । इन्द्रेः । पूषा । वर्रुणः । मित्रः । अग्निः । इमम् । आदित्याः । उत् । विश्वे । च । देवाः । उत्ऽतरस्मिन् । ज्योतिषि । धार्यन्तु ॥ १ ॥ अस्य । देवाः । प्रऽदिशि । ज्योतिः । अस्तु । सूर्यः । अग्निः । उत् । वा । हर्रण्यम् । स्ऽपत्नाः । अस्मत् । अधि । भृवन्तु । उत्ऽत्मम् । नाकम् । अधि । रोह्य । इमम् ॥ २ ॥

येने । इन्द्रीय । सुम्ऽअभेरः । पयीसि । उत्ऽत्मेने । ब्रह्मणा । जात्ऽब्रेदः । तेने । त्वम् । अग्ने । इह । वर्धय । इमम् । सुऽजातानीम् । श्रेष्ठिये । आ । धेहि । एनुम् ॥ ३ ॥

Kānda-I

Agnih

- I.8.3 O enjoyer of devotional bliss, despatch the progeny of the sorcerer (deceit) and lead it away. Make the deceit's eye, this as well as that, fall out.
- I.8.4 O adorable Lord, knower of each and everyone, wherever you know the races of these vagrants in their hide-outs, may you, strengthened by your search of and finding, destroy them in hundreds, O adcrable Lord.

Vasu

- I.9.1 May the young sages, the resplendent Lord, the nourisher Lord, the venerable Lord, the friendly Lord and the adorable Lord keep riches in this man. May the old sages and all the enlightened ones keep him in the highest light.
- I.9.2 O enlightened ones, may all the lights be under his command, whether of the Sun or of the fire or of the glittering gold. May our rivals be under our subjugation; may you make him ascend to the highest place of bliss.
- I.9.3 O knower of each and every one, with the same sublime knowledge, with which you had been providing the resplendent Lord with draughts of nourishing drink, O adorable Lord, may you exalt this man. May you place him at the highest among his kinsfolk.

212

ऐषां युज्ञमुत वर्षी द्देष्टं रायस्पोषेमुत चित्तान्यंग्ने । सुपन्ना अस्मद्धरे भवन्तूत्तमं नाकुमधि रोष्ट्येमम् ॥४॥

आ । एषाम् । युज्ञम् । उत । वर्चः । दुदे । अहम् । रायः । पोषंम् । उत । चित्तानि । अग्ने ।

सुऽपत्नीः । अस्मत् । अर्थरे । भवन्तु । उत्ऽतुमम् । नाकम् । अर्धि । रोहृय । हुमम् ॥ ४ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्कस्यायर्वा ऋषिः। (१) प्रथमचींऽसुरः, (२-४) द्वितीयादितृचस्य च वरुणो देवते। (१-२) प्रथमाद्वितीययोखिष्टुप्, (३) तृतीयायाः ककुम्मत्यतुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याधातुष्टुप् छन्दांसि ॥

अयं देवानामसुरो वि राजित वशा हि सत्या वरुणस्य राहाः । तत्रस्परि ब्रह्मणा शाशीदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नेयामि ॥१॥ नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वं ह्यु प्र निच्किषि द्वुग्धम् । सहस्रमन्यान्त्र सुवामि साकं शतं जीवाति श्रद्सत्वायम् ॥२॥ यदुवस्थानृतं जिह्ह्यां वृजिनं बहु । राह्मस्त्वा सत्यर्धर्मणो मुञ्जामि वरुणादुहम् ॥३॥

अयम् । देवानाम् । अस्रुरः । वि । राजृति । वशा । हि । सुत्या । वरुणस्य । राज्ञीः ।

तर्तः । परि । ब्रह्मणा । शारीदानः । उप्रस्य । मुन्योः । उत् । इमम् । नुयामि ॥ १ ॥

नरः।ते । राजन् । वृष्णु । अस्तु । मन्यवे । विश्वम् । हि । उप्र । निऽचिकिषि । दुग्धम् । सहस्रम् । अन्यान् । प्र । सुवामि । साकम् । ज्ञातम् । ज्ञीवाति । ज्ञारदेः । तर्व । अयम् ॥ २ ॥

यत् । उवक्थं । अर्तृतम् । जिह्नयो । वृजिनम् । बहु । राज्ञः । त्वा । सत्यऽधर्मणः । मुख्वामि । वर्रणात् । अहम् ॥ ३ ॥ Kāṇḍa-I 213

I.9.4 O adorable Lord, I have taken to myself their sacrifice, their splendour, their abundance of riches as well as their minds. May our rivals be under us. May you make him ascend to the highest place of bliss.

Asura

I.10.1 This bestower of life (asura) of the bounties of nature rules supreme. The will of the venerable Lord, the king of all, has to be complied with. Even then strengthened with prayer, I save this man from the wrath of the furious one (asuḥ=prāṇa).

Varuna

- I.10.2 O venerable Lord, the king of all, our homage to your wrath. O furious Lord, you take not of all the (ghastly) treacherous sins. Thousands of others I urge along with him. May this servant of yours live through a hundred autumns.
- I.10.3 For the false-hood and plenty of evil that you have been speaking with your tongue, I hereby get you released from the venerable Lord, the king of true ordinances

अथर्ववेदः

214

मुश्रामि त्वा वैश्वान्तरादेर्ण्वान्महृतस्परि सजातानुग्रेहा वदु ब्रह्म चाप चिकीहि नः

11811

मुद्भामि । त्वा । वैश्वानुरात् । अर्णवात् । महुतः । परि । सुऽजातान् । उप्र । इह । आ । वृद् । ब्रह्म । च । अर्प । चिक्वीहि । नः ॥ ४ ॥

(११) एकादशं मृतम्

(१-६) बडुबस्यास्य स्क्रस्याधर्वा ऋषिः । पूषादयो देवताः । (१) प्रथमर्वः पङ्किः, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप् , (३) तृतीयायाश्चतुष्यदोल्णिग्गर्भा ककुम्मत्यनुष्टुप् , (४-६) बतुर्थ्यादितृचस्य च पश्यापङ्कित्रछन्दांसि ॥

वर्षद्रे पूषन्नस्मिन्त्स्तीवर्यमा होती कृणोतु वेधाः ।
सिस्नेतां नार्यृतप्रेजाता वि पर्वीणि जिहतां स्त्वा उ ॥१॥
चतेस्रो दिवः प्रदिशक्षतेस्रो भूम्यो उत ।
देवा गर्भे समैरयन्तां व्यूर्णवन्तु स्तेवे ॥२॥
सूषा व्यूर्णोतु वि योनिं हापयामसि ।
श्रूथया सूषणे त्वमव त्वं बिष्कठे सज ॥३॥
नेवं मांसे न पीर्वसि नेवं मुझस्वाहतम् ।
अवैतु पृश्चि शेवेठं शुने जुराय्वन्त्वेवं जुरायुं पद्यताम् ॥४॥

वर्षद् । ते । पूष्म् । अस्मिन् । स्तौ । अर्यमा । होतो । कृणोतु । वेधाः । सिम्नेताम् । नारौ । ऋतऽप्रेजाता । वि। पत्रीणि । जिह्नताम् । स्त्वै । जुँ इति ॥ १ ॥ चतेम्नः । प्रिवः । प्रऽदिशः । चतेम्नः । भूम्योः । जुत । देवाः । गर्भम् । सम् । ऐरयम् । तम् । वि । जुर्णुवन्तु । स्त्वे ॥ २ ॥ सूषा । वि । जुर्णोतु । वि । योर्निम् । हाप्यामसि । श्रथये । सूष्पणे । त्वम् । अर्व । त्वम् । बिष्कुले । सृज् ॥ ३ ॥ नऽईव । मांसे । न । पीर्वासे । नऽईव । मुज्जऽस्त्रं । आर्ठतम् । अर्व । पृतु । पृत्रि । शेवलम् । शुने । जुरायुं । अर्त्तवे । अर्व । जुरायुं । पृत्रु । पृत्रि । शेवलम् । शुने । जुरायुं । अर्त्तवे । अर्व । जुरायुं । पृत्रु । पृत्रि । शेवलम् । शुने । जुरायुं । अर्त्तवे । अर्व । जुरायुं । पृत्रु । पृत्रि । शेवलम् । शुने । जुरायुं । अर्त्तवे । अर्व । जुरायुं ।

Kānda-I

I.10.4 I get you released completely from the watcher of all men very much agitated (in it) (arṇāvat). O formidable man, let you tell your kinsfolk here about it and respect our true (tenets) and knowledge.

Pusan etc.

- I.11.1 O nourisher Lord, dedication (vasat) to you. At this birth let the close companion (aryaman, the gyanocologist) act as a wise accomplisher. May this lady who has been bearing children in the past in a normal way, start bring forth her child this time also. Let her relax her limbs for child-birth.
- I.11.2 Four quarters of the sky as well as four regions of the earth and bounties of Nature have given motion to the foetus. May they unclose it for easy birth.
- I.11.3 Let this woman, having easy child-birth unclose her. We hereby make the vagina expand. O woman, release your genitals. O courageous woman, let the child come out.
- I.11.4 It is not as if fastened in the flesh, nor in the fat, nor as if in the marrows. Let the dappled and slimy after-birth come down for the dog to eat. Let the after-birth (jarāyu) descend.

वि ते भिनिष्म मेहेनं वि योनिं वि ग्वीनिके । वि मातरं च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणार्व जरायुं पद्यताम् ॥५॥ यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः । प्रवा त्वं देशमास्य साकं जरायुंणा प्रतार्व जरायुं पद्यताम् ॥६॥

वि । ते । भिनुद्धि । मेर्हनम् । वि । योनिम् । वि । गुवीनिके इति । वि । मातरम् । च । पुत्रम् । च । वि । कुमारम् । जरायुणा । अवे । जरायु । पुद्यताम् ॥ ५ ॥

यथो । वार्तः । यथो । मर्नः । यथो । पर्तन्ति । पृक्षिणेः । एव । त्वम् । दुशुऽमास्य । साकम् । जुरायुणा । पृत् । अर्व । जुरायु । पृ**य**ताम् ॥ ६ ॥

(१२) दादशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्य भृग्विक्षरा क्रविः। यक्ष्मनाशनरूपोऽर्यो देवता। (१) प्रथमचौँ जगती, (२-३) द्वितीयावृतीययोक्षिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्वातुष्टुप् छन्दांसि ॥

जरायुजः प्रथम उक्तियो वृषा वातंभ्रजा स्तुनयंभेति वृष्ट्या।
स नो मृडाति तुन्व∫ ऋजुगो रूजन्य एक्मोर्जस्रोधा विचक्रमे ॥१॥
अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिश्रियाणं नेमस्यन्तंस्त्वा हुविषा विधेम।
अङ्गान्त्तंमङ्गान्हुविषा विधेम यो अर्थभीत्पवीस्या प्रभीता॥२॥
मुख शीर्षक्त्रया उत कास ऐनं परुष्परुराविवेशा यो अस्य।
यो अभ्रजा वातुजा यश्च शुष्मो वनुस्पतीन्त्सचतां पर्वतांश्च॥३॥

जुरायुङ्जः। पृथमः। उस्त्रियेः वृषो । वातुङअभ्रजाः। स्तुनयेन् । एति । वृष्टया। सः। नः । मृह्यति । तुन्वे । _जुङ्गः। रूजन्। यः। एकम्। ओर्जः। त्रेधा । विङचक्रमे ॥ १॥

अङ्गेऽअङ्गे । शोचिषां । शिश्रियाणम् । नुमस्यन्तः । त्वा । हृविषां । विधेम् । अङ्गान् ।सुम्ऽअङ्गान् ।हृविषां । विधेम् ।यः । अप्रभात् । पर्वं । अस्य । प्रभीता ॥ २ ॥

मुख । शुर्षित्त्याः । उत । कुासः । एनम् । पर्रः ऽपरुः । आऽविवेशे । यः । अस्य । यः । अख्रुऽजाः । वातुऽजाः । यः । च । शुष्पेः । वनस्पतीन् । सुचताम् । पर्वतान् । च ॥ ३ ॥

Kānda-I

- I.11.5 I split apart your passage of womb, apart the vagina, and apart both the groins. I split apart the son from the mother and the child from the after-birth. May the after-birth descend.
- I.11.6 As the wind, as the mind and as the birds descend, so o foetus of ten months, may you descend along with the after-birth. May the after-birth descend.

Yaksmā-Disease and Cure

- I.12.1 Born first from the after-birth, a ruddy over-whelming, born of wind and the cloud, it (the puerperal fever) comes thundering with rain. May it spare our body. It goes on straight causing pain. Though being one, it progresses in three forms.
- I.12.2 To you, who cling to each and every part of the body burning (heat), we bow in reverence and offer oblations. We offer our oblations to the symptoms and sing of him who seized the joints of this man.
- I.12.3 Relieve him from the headache and from the cough that has entered into his each and every joint. May the disease, that has been caused by the cloud, by the wind or by the heat, be cured by resorting to herbs and medicine from hills and plants collected from mountains.

अथर्ववेदः

218

शं में परिसी गात्रीय शमुस्त्वविराय मे । शं में चुतुभ्यों अङ्गेभ्यः शमेरतु तुन्वेर्ट्ट मर्म ॥४॥

शम् । मे । परस्मै । गात्रीय । शम् । अस्तु । अर्वराय । मे । शम् । मे । चुतुःऽभ्यः । अङ्गिभ्यः । शम् । अस्तु । तुन्वे । मर्म ॥ ४ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिग ऋषिः। विद्युदेवता। (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्क्रचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्याद्विराड् जगती, (४) चतुर्ध्याश्च त्रिष्टुप्परा इहतीगर्भा पङ्किरछन्दांसि ॥

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनियुत्रवे ॥१॥
नमस्ते अस्त्वश्मेने येनौ दूडाशे अस्यिस ॥१॥
नमस्ते प्रवतो नपाद्यतस्तर्पः समूहिस ॥२॥
प्रवतो नपान्नमे प्रवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृष्मः ।
विद्या ते धामे परमं गुहा यत्समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥३॥
यां त्वी देवा अस्रेजन्त विश्व इषुं कृष्याना असनाय धृष्णुम् ।
सा नौ मृड विद्ये गृणाना तस्यै ते नमौ अस्तु देवि ॥४॥

नर्मः । ते । अस्तु । वि. इष्ते । नर्मः । ते । स्तुन्यित्नवे । नर्मः । ते । अस्तु । अस्मेने । येने । दुःऽदारो । अस्पेसि ॥ १ ॥ नर्मः । ते । प्र ऽवृतः । नुपात् । यतः । तर्पः । सुम् ऽऊहिस । मृद्ध्ये । नः । तुन् स्पः । मर्यः । तोकेभ्यः । कृष्टि ॥ २ ॥

प्रऽवेतः । नुपात् । नर्मः । एव । अस्तु । तुभ्यम् । नर्मः । ते । हेतये । तपुषे । च । कृण्मः ।

विद्या ते । धार्म । पुरमम् । गुह्रा । यत् । सुमुद्रे । अन्तः । निऽहिता । असि । नाभिः ॥ ३ ॥

याम् । त्वा । देवाः । असृजन्त । विश्वे । इषुम् । कृष्वानाः । असनाये । धृष्णुम् । सा । नुः । मृड् । विद्ये । गृणाना । तस्यै । ते । नर्मः । अस्तु ।देवि ॥ ४ ॥

Kānda-I

I.12.4 May it be well with the upper part of mine. May it be well with the lower part of mine. May it be well with four limbs of mine. May the whole of my body, be in perfect health.

Vidyut-Deterrent Homage to Lightning

- I.13.1 O Lord, homage (Namaste) be to you the lightning, homage to you the thundering. Homage be to you the raining hail and stones, with which you drive away the delinquent
- I.13.2 Homage be to you, O never falling from the moral height, due to which quality you gather warmth (influence). May you be gracious to ourselves and bestow happiness on our children.
- I.13.3 O never falling from the moral heights, let our homage be to you without fail. We pay homage to your weapon as well as to your influence. We know your supreme abode, the cave that is hidden in the centre of the ocean.
- I.13.4 O divine force, our homage be to you, whom all the enlightened ones create a powerful arrow for hurling. May you, winning laurels in battle, be gracious to us.

अथर्ववेदः

220

(१४) चतुर्वशं सुक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सृतस्य भृग्विङ्गरा ऋषिः । वरुणो यमो वा देवता । (१) प्रथमर्चः ककुम्मत्यनुष्टुप् , (२, ४) द्वितीयाचनुश्योगन्षुप् , (३) तृतीयायाश्च चतुष्यादिराडनुष्टुप् छन्वांसि ॥

भगमस्या वर्च आदिष्यधि वृक्षादिव स्रजेम् ।
महार्त्रभ्न इव पर्वतो ज्योक्पितृष्वास्ताम् ॥१॥
पुषा ते राजन्कन्या वृध्वि धूयतां यम ।
सा मातुर्वध्यतां गृहेथो भातुरथी पितुः ॥२॥
पुषा ते कुलुपा राजन्तास्र ते परि दद्मसि ।
ज्योक्पितृष्वासाता आ शीष्णः श्रमोप्यात् ॥३॥
असितस्य ते ब्रह्मणा कुश्यपस्य गर्यस्य च ।
अन्तःकोशमिव जामयोपि नह्यामि ते भगम् ॥४॥

भगम् । अस्याः । वर्चः । आ । अदिषि । अधि । वृक्षात् ऽईव । स्रजम् ।
महाबुं भ्रः ऽइव । पर्वतः । ज्योक् । पितृषुं । आस्ताम् ॥ १ ॥
एषा । ते । राजन् । कृत्या । वृध्ः । नि । धूयताम् । यम् ।
सा । मातुः । बृध्यताम् । गृहे । अथो इति । भातुः । अथो इति । पितुः ॥ २ ॥
एषा । ते । कुल्ऽपाः । राजन् । ताम् । ऊँ इति । ते । परि । दुमसि ।
ज्योक् । पितृषुं । आसाते । आ । द्यार्षाः । द्यम्रैं ऽओप्यात् ॥ ३ ॥
असितस्य । ते । ब्रह्मणा । कृत्यपस्य । गर्यस्य । च ।
अन्तःकोशम् ऽईव । जामर्यः । अपि । नृह्यामि । ते । भर्गम् ॥ ४ ॥

(१५) पश्चदशं सृक्तम्
(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सृक्तस्यायवी ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमची श्विरिग्
इहती, (२) द्वितीयायाः पथ्यापङ्किः, (३-४) तृतीयाचतुथ्यीश्वातुष्टुप् छन्दांसि ॥
सं स्रवन्तु सिन्धेवः सं वाताः सं पतित्रिणेः ।

स स स्रवन्तु सिन्धवः स वाताः स पतात्रणः। इमं युज्ञं प्रदिवो मे जुषन्तां संस्राच्ये∫ण हुविषां जुहोमि॥१॥

सम् । सम् । खृत्रन्तु । सिन्धेवः । सम् । वार्ताः । सम् । पृत्रिणेः । इमम् । युज्ञम् । पृऽदिवेः । मे । जुष्यन्ताम् । सम्ऽष्टाव्येऽण । हृतिषी । जुहोमि ॥ १ ॥ Kāṇḍa-I 221

Yama

- I.14.1 I have taken her riches (bhāga) as well as her reputation, as one takes a wreath from a tree. Like a big rooted tree (or a hill with big base), let her stay with her parents for a while.
- I.14.2 This maiden, O king, is your bride. O ordainer, now let her behave (enjoy) so. May she be bound to her mother's home, or to that of brothers, or to that of her father's.
- I.14.3 O prince, this maiden would keep the traditions of your family. We give her to you wholly and fully. Let her stay with her parents for a while, till her head is dressed and decorated.
- I.14.4 With the knowledge of family traditions, domestic customs and with an acquaintance with domestic cures and medicines, I bind your fortune as the sisters pack their valuables segure in an attache (or basket).

Sindhu etc.-Rivers

I.15.1 May the rivers flow to meet together, together the winds and also the birds together. May the excellent divine persons come to this sacrifice of mine. I hereby perform a sacrifice of confluence. (i.e. with a confluent oblation).

अथर्ववेदः

222

इहैव हवमा यति म इह सैस्रावणा उतेमं वेर्धयता गिरः। इहैतु सर्वो यः पुशुरस्मिन्तिष्ठतु या रियः ॥२॥ ये नदीनौ संस्रवन्त्युत्सीसः सद्मिक्षताः। तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्नावयामिस ॥३॥ ये सुर्पिषः संस्रवन्ति शीरस्य चोद्कस्य च। तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्नावयामिस ॥४॥

इह। पुत्र। ह्वम्। आ। यात्। मे । इह। सम् ऽस्रावृणाः। उत। इमम्। वर्धयत्। गिरः। इह। आ। पृतु । सर्वैः। यः। पृशुः। अस्मिन्। तिष्ठुतु। या। रियः॥ २॥ ये। नदीनाम्। सम् ऽस्रविन्त । उत्सासः। सदीम्। अक्षिताः। तेभिः। मे । सर्वैः। सम् ऽस्रावैः। धनीम्। सम्। स्रावयामसि॥ ३॥ ये। सिपिः। सम् ऽस्रविन्त । क्षीरस्य। च। उद्कस्य । च। तेभिः। मे । सर्वैः। सम् ऽस्रावैः। धनीम्। सम्। स्रावयामसि॥ ॥ ॥ तेभिः। मे । सर्वैः। सम् ऽस्रावैः। धनीम्। सम्। स्रावयामसि॥ ॥ ॥

(१६) वोडवां स्क्रम्
(१-४) वर्क्किवस्यास्य स्क्रस्य वातन क्रविः। मन्त्रोक्ता अविन्ववरुणा वेवताः। (१-६) व्यवसाविः व्वस्यातुरुप्, (४) वर्क्कियां क्रक्कम्मत्यतुरुप् बन्दसी ॥
ये मावास्यां त्रे रात्रिमुद्रस्थुर्ज्ञाजम् त्रिणः ।
अकिस्तुरीयो यातुहा सो अस्मभ्यमिधं ज्ञवत् ॥१॥
सीसायाध्योह वर्रुणः सीसायाभिरुपावित ।
सीसं म इन्द्रः प्रायच्छत्तदुङ्गः योतुचातेनम् ॥२॥
इदं विष्केन्धं सहत इदं बांधते अत्रिणः।
अनेन विश्वा ससद्दे या जातानि पिशाच्याः॥३॥

ये । अमाऽबास्यारम् । रात्रिम् । उत्ऽअस्थुः । बाजम् । अत्त्रिणः । अग्निः । तुरीयः । यातुऽहा । सः । अस्मभ्यम् । अधि । ब्रवत् ॥ १ ॥ सीसीय। अधि । आहु । वर्रणः । सीसीय। अग्निः । उप । अवति । सीसीम् । मे । इन्द्रेः । प्र । अयुच्छत् । तत् । अङ्ग । यातुऽचार्तनम् ॥ २ ॥ इदम् । विऽस्केन्धम् । सहते । इदम् । बाधते । अत्त्रिणः । अनेन । विश्वा । ससहे । या। जातानि । पिशाच्याः ॥ ३ ॥

- I.15.2 Do come to this sacrifice of mine just here. O promoters of organization, good speakers, give encouragement to it. Let every beast come here. Whatever is wealth, let all wealth stay with the sacrificer.
- I.15.3 The fountains of streams that flow to meet together unexhausted for ever, with all those confluent streams, may you make riches flow converging towards me.
- I.15.4 The streams of melted butter, of milk, and of water flow to meet together, with all those confluent streams may you make riches flow converging towards me.

Agni

I.16.1 About the vagabonds, who invade our hamlet during the night of new moon, let the powerful leader Agni, the fourth one, the destroyer of robbers, inform us before hand.

Varuna, Agni and Indra

I.16.2 The venerable Lord (Varuna) has said about sīsa (a metal). The adorable Lord (Agni) approves the use of lead. The resplendent Lord (Indra) has given lead (the metal) to me. O dear one, that lead is the dispeller of robbers.

Sisam-Lead

I.16.3 This (lead) stands against all disturbances. This keeps in check the vagrants. With this I resist all those who are born as blood suckers. 224

अथर्ववेदः

यदि नो गां हंसि यद्यश्वं यदि पूरुषम्। तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोसो अवीरहा ॥४॥

यदि । नः । गाम् । हंसि । यदि । अश्वम् । यदि । पूर्रपम् । तम् । त्वा । सीसेन । विध्यामः । यथा । नः । असीः । अवीरऽहा ॥ ४ ॥

(१७) सप्तवशं स्कम् (१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा क्रियः । मन्त्रोक्ता लोहितवाससः । योवितो देवताः । (१) प्रथमचीं भुरिगतुष्टुप्, (२-३) द्वितीयावृतीययोग्तुष्टुप्, (४) चतुर्ध्याश्च त्रिपदाषीं गायत्री छन्दांसि ॥ अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः । अभ्रातर इव जामयुस्तिष्ठेन्तु हुतवेर्चसः ॥१॥

तिष्ठीवरे तिष्ठे पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।

कृतिष्ठिका च तिष्ठिति तिष्ठादिद्यमनिर्मुद्दी ॥२॥

श्रतस्य धुमनीनां सहस्रस्य द्विराणीम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा द्रमाः साकमन्ती अरंसत ॥३॥

परि वः सिकतावती धुनूईहित्यिकमीत् । तिष्ठितेलयेता सु कम् ॥४॥

अमः । याः । यन्ति । योषितः । हिराः । लोहितऽवाससः । अभातरःऽइव । जामयः । तिष्ठेन्तु । हृतऽवर्चसः ॥ १ ॥ तिष्ठे । अवरे । तिष्ठे । पूरे । उत । त्वम् । तिष्ठ । मृध्यमे । कृतिष्ठिका । च । तिष्ठति । तिष्ठात् । इत् । ध्मानिः । मही ॥ २ ॥ श्रातस्य । ध्मनीनाम् । सुरुष्तस्य । हिराणीम् । अस्युः । इत् । मृध्यमाः ! हृमाः । साकम् । अन्ताः । अरंसत् ॥ ३ ॥ परि । वः । सिकतावती । धृनः । वृह्ती । अकृमीत् । तिष्ठत । हुल्यत । सु । कृम् ॥ ४ ॥

225

I.16.4 If you kill our cow, our horse or our man, we shall pierce you with lead, so that you may no more be killer of our brave men.

Yoşitah-Dhamani-Artery

- I.17.1 Let these ladies, who go around clad in blood-red robes, the veins, stand still-devoid of vigour, like brotherless sisters.
- I.17.2 O you stop the lower one, O you stop the upper one, and O you the middle one, let you also stop. The smallest has stopped, let the large (great) artery (dhamani) also stop for sooth
- I.17.3 Amidst hundreds of the arteries and thousands of the veins these medium ones have stopped still and with it their ends have become joined (and they thus vest together).
- I.17.4 A large surface (dhanūḥ) of granules has come up around you. Let you keep quiet and rest in happiness.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्य द्रविणोदा ऋषिः । विनायको देवता । (१) प्रथमर्थ उपरिष्ठादिराङ्गृहती, (२) द्वितीयाया निष्ठ्यगती, (३) द्वतीयाया विराडास्तारपङ्किखहुप् , (४) चतुर्थ्याधानुष्टुप् छन्दांसि ॥

निरराति सुवामिस निर्लक्ष्म्यंि ललाम्यं १ भद्रा तानि अराति नयामसि ॥१॥ नः प्रजाया निररेणि सविता सविषकपदोर्निर्हस्तयोर्वरुणो मित्रो अर्युमा। निरसम्यमनुमती ररोणा प्रेमां देवा असाविषुः सौभेगाय ॥२॥ यत्तं आत्मनि तन्वां घोरमस्ति यहा केदोषु प्रतिचक्षणे वा । देवस्त्वा सविता तद्वाचाप हन्मो स्वयत् ॥३॥ वर्य रिश्यपदीं वृषदतीं गोषेधां विधमामृत असमारायामसि विली**ट्य**ि ललाम्यं १ ता 11811

निः। लक्ष्म्युम्। ल्लाम्युम्। निः। अरोतिम्। सुवामसि । अर्थ। या। भद्रा। तानि । नः। प्रऽजायै । अरोतिम्। नयामसि ॥ १ ॥ निः । अरोणम् । सविता । साविषक् । पदोः। निः। हस्तयोः। वर्रणः। मित्रः। अर्युमा।

निः । अस्मभ्यम् । अनुमितिः । रर्राणा । प्र । इमाम् । देवाः । असाविषुः । सौभगाय ॥ २ ॥ यत् । ते । आत्मिने । तुन्वारम् । घोरम् । अस्ति । यत् । वा । केरेषु । प्रति ऽचक्षणे । वा । सर्वम् । तत् । वाचा । अपं । हुन्मः । वयम् । देवः । त्वा । स्विता । सूद्युतु ॥ ३ ॥

रिस्यंऽपदीम्। वृषंऽदर्ताम्। गोऽसेधाम्। विऽधमाम्। वृत । विऽल्राब्युम्। ल्लाम्युम्। ताः । अस्मत् । नारायामसि ॥ ४॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्
(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा क्रविः। (१) प्रथमर्च इन्द्रः, (२) द्वितीयाया मनुष्येषवः, (३) तृतीयाया सद्रः,
(४) चतुर्थ्याश्च विश्वे देवा देवताः। (१, ४) प्रयमाचतुर्थ्योरनुष्टुप् , (२) द्वितीयायाः पुरस्ताद्वृद्दती,
(३) तृतीयायाश्च पथ्यापङ्किष्ठक्रन्यांसि ॥

मा नो विदन्विञ्याधिनो मो अभिन्याधिनो विदन्। आराच्छर्ज्या अस्मिद्दर्भूचीरिन्द्र पातय ॥१॥

मा । नः । विदन् । विऽन्याधिनः । मो इति । अभिऽन्याधिनः । विदन् । आरात् । शुरुव्यादः । अस्मत् । विषूचीः । इन्द्र । पात्य ॥ १ ॥

Savitr-Impeller etc.

- I.18.1 We remove the deformity marks disgracing beauty and drive malignity away. There-after we put in the marks full of grace and in this way we keep the malignity off our progeny.
- I.18.2 The creator Lord (Savitr) has removed the pains out of her feet. The venerable Lord (Varuna), the friendly Lord (Mitra), and the Lord of justice (Aryaman) have removed the pains out of her hands. The bounteous favour (Anumatī) has sent her out to us. The enlightened one (devāḥ) have urged her to marital bliss.
- I.18.3 Whatever is unpleasing (frightening) in your self, in your body, or in your hair or in your looks, all that we remove with our words. May the divine creator Lord guide you aright.
- I.18.4 The antelope-foot, the bull-tooth, the cow terrifier the blowing, the large licking lip and the pallid deformity, all this, we remove from us.

Indra

I.19.1 May the sharp piercing arrows not find us, nor those piercing from all sides. May you, O resplendent Lord, make the volleys of arrows fall scattered away from us on all the sides.

विष्वश्चो असम्ब्छरवः पतन्तु ये अस्ता ये बास्यािः। ममामित्रान्वि देवीर्मनुष्येषवो विध्यत 11511 यो नः स्वो यो अर्गः सजात उत निष्ट्यो यो अस्माँ अभिदासीत । रुद्रः श्ररव्य यैतान्ममामित्रान्वि विध्यत् 11311 यः सपन्नो योसपन्नो यश्च द्विषञ्छपति नः सर्वे धूर्वन्तु वर्म देवास्तं ब्रध ममान्तरम् ॥४॥

विष्वेद्धः । अस्मत् । शर्रवः । पृतुन्तु । ये । अस्ताः । ये । च । आस्याऽः । दैवीः । मृनुष्युऽइषुवः । मर्म । अमित्रीन् । वि । विध्यत् ॥ २ ॥ यः । नः । यः । अर्रणः । सुऽजातः । उत । निष्टर्यः । यः । अस्मान् । अभिऽदासेति ।

हृद्रः । शुर्व्युया । पृतान् । मर्म । अभित्रान् । वि । विध्युतु ॥ ३ ॥ -यः । सुऽपत्नेः । यः । असेपत्नः । यः । च । द्विषन् । शर्पाति । नः । देवाः । तम् । सेवै । धूर्वेन्तु । ब्रह्म । वर्म । मर्म । अन्तरम् ॥ ४ ॥

(२०) विशं सूक्तम्
(१-४) वर्तुर्क्रवस्यास्य सूक्तस्यायर्वा क्रविः। (१) प्रथमर्वः सोमो मरुतश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुणौ,
(३) तृतीयाया वरुणः, (४) चतुःर्याश्चेन्द्रो देवताः। (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप् ,
(२-४) द्वितीयादितृचस्य चातुष्टुप् छन्दसी ॥

अद्रिस्द्भवतु देव सोमास्मिन्यक्षे मरुतो मृडती नः। मा नौ विदद्भिभा मो अद्रिस्तिर्मा नौ विदद्धिना देण्या या॥१॥ यो अद्य सेन्यौ वधोघायूनीमुदीरते । युवं तं मित्रावरुणावस्मद्यीवयतं परि ॥२॥

अदौरऽसृत् । भृतृतु । देव । सोम् । अस्मिन् । युन्ने । मृष्टते । नुः । मा । नुः । विदुत् । अभिऽभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नुः । विदुत् । वृजिना । देष्यी या ॥ १ ॥

यः । अद्य । सेन्यः । वृधः । अघुऽयूनीम् । उत्रर्इरेते । युवम् । तम् । मित्रावृहणौ । अस्मत् । युवयुतम् । परि ॥ २ ॥

Indra and Man

I.19.2 Diverted away from us may fall the arrows, that have been shot or are yet to be shot at us. O divine arrows of men, may you pierce my enemies through and through.

Rudra

I.19.3 Be he our own or a stranger, be he one of our kinsmen, or an outsider, if he tries to enslave us, may the terrible punisher pierce these enemies of mine with a volley of arrows.

Devāh

I.19.4 Be he an enemy, or not an enemy, if he reviles us maliciously, may all the enlightened ones destroy him. Prayer is my inner armour, the closest mail.

Soma and Marut

I.20.1 O blissful Lord, may you be gliding without causing injury. May the cloud-bearing winds delight us at this sacrifice. May not a calamity reach us, nor a revilement (vilification). May not a malicious sin detect and find us out.

Mitra and Varuna

I.20.2 Slaughter of the sinfuls, (The deadly weapon), that is going to be (flies today), the powerful missile of the wicked, may you, the enemies may you, the friendly and venerable Lord, keep far away from us.

इतश्च यदुमुतेश्च यहुधं वेरुण यावय । वि महच्छमे यच्छु वरीयो यावया वृधम् ॥३॥ शास इतथा महाँ अस्यमित्रसाहो अस्तृतः । न यस्य हुन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥४॥

इतः । च । यत् । अमुतेः । च । यत् । वधम् । वहण् । य<u>वय</u> । वि । मृहत् । शर्मे । युच्छ । वरीयः । युवय । वधम् ॥ ३ ॥ श्वासः । इत्था । महान् । असि । अमित्रऽसहः । अस्तृतः । न । यस्य । हुन्यते । सर्खा । न । जीयते । कदा । चन ॥ ४ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्कचस्यास्य स्क्रस्यायर्थ क्रक्षिः। इन्द्रो देवता । अतुष्ट् छन्दः ॥
स्वृह्मिद्दा विद्राां पतिर्वृत्रहा विमृधो वृद्री ।
वृषेन्द्रेः पुर एतु नः सोम्पा अभयङ्करः ॥१॥
वि न इन्द्र मधो जिह नीचा येच्छ पृतन्यतः ।
अध्मं गमया तमो यो अस्माँ अभिदासिति ॥२॥
वि रक्षो वि मधो जिह वि वृत्रस्य हन् रुज ।
वि मन्युमिन्द्र वृत्रहन्नमित्रस्याभिदासितः ॥३॥
अपेन्द्र द्विष्तो मनोप जिज्यासतो वृधम् ।
वि महच्छमै यच्छ वरीयो यावया वृधम् ॥४॥

स्विस्तिऽदाः । विशाम् । पतिः । वृत्रऽहा । विऽमृधः। वृशी । वृषी । इन्द्रेः । पुरः । एतु । नः । सोम्ऽपाः । अभयम्ऽक्ररः ॥ १ ॥ वि । नः । इन्द्र । मृधः । जिहि । नीचा । यच्छ । पृतन्यतः । अधुमम् । गुम्य । तमः । यः । अस्मान् । अभिऽदासीते ॥ २ ॥ वि । रक्षेः । वि । मृधः । जिहि । वि । वृत्रस्य । हन् इति । रुज् । वि । मृन्यम् । इन्द्र । वृत्रुऽहन् । अमित्रेस्य । अभिऽदासीतः ॥ ३ ॥ अपे । इन्द्र । वि । मृन्यम् । वि । मृन्य । वि । मृन

Kānda-I

Varuna

I.20.3 Murderous weapon, that comes from this side and that comes from the other side, O venerable Lord, may turn that away. May you bestow great happiness and protection on us and turn the deadly weapon far away.

Indra

I.20.4 Verily, you are the mighty ruler, conqueror of enemies and himself unconquered, whose friend is never slain and never subdued.

Indra

- I.21.1 May the resplendent Lord come to us and be with us; he is the granter of prosperity, the Lord of men, the slayer of dark forces, the warrior, the subduer, the showerer, the cherisher of divine love and the assurer of safety. (Also Rg. X.152.2)
- I.21.2 O resplendent Lord, destroy the evil-spirited persons of wickedness, and also the enemies; tear asunder jaws of Nescience, the darkness. O resplendent ones, the subduer of Nescience, baffle the wrath of our adversaries who always threaten us. (Also Rg. X.152.3)
- I.21.3 O resplendent Lord, destroy our enemies; humble those who are in array against us; send him to the deep dungeon who seeks to harm us. (Also Rg. X.152.4)
- I.21.4 May you frustrate the purpose of him who hates us, deprive him of his weapon who seeks to overpower us, grant us full security against his fury and wrath, and ward off his weapon. (Also Rg. X.152.5)

232

अथर्ववेदः

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्भवस्थास्य स्कास्य ब्रह्मा क्रिया स्वां हरिया हित्या । अनुष्ठुप् छन्दः ॥
अनु सूर्यमुद्रियतां हृद्दयोतो हित्या चे ते ।
गो रोहितस्य वर्णेन तेने त्वा परि द्ध्मिस ॥१॥
परि त्वा रोहित्वैर्वेणिर्दीर्घायुत्वायं द्ध्मिस ।
यथायमरपा असद्यो अहरितो भुवेत् ॥२॥
या रोहिणीर्देवत्यार्थु गावो या उत रोहिणीः ।
कृपंरूपं वयीवयस्ताभिद्या परि द्ध्मिस ॥३॥
सुकेषु ते हित्याणं रोप्णाकांसु द्ध्मिस ।
अथो हारिद्रवेषु ते हित्माणं नि द्ध्मिस ॥४॥

अर्च । सूर्यम् । उत् । अय्ताम् । हृत्ऽयोतः । हृित्मा । च । ते । गोः । रोहितस्य । वर्णेन । तेने । त्वा । परि । दध्मिस ॥ १ ॥ परि । त्वा । रोहितः । वर्णेः । दीर्घायुऽत्वायं । दध्मिस । यर्था । अयम् । अर्पाः । असेत् । अथो इति । अहरितः । भुवेत् ॥ २ ॥ याः । रोहिणीः । देवत्या । गावेः । याः । उत । रोहिणीः । हृत्यम् । गावेः । याः । उत । रोहिणीः । हृत्यम् । वर्षः ऽवयः । ताभिः । त्वा । परि । दध्मिस ॥ ३ ॥ शुकेषु । ते । हृिसाणम् । रोप्णाक्तीस । दध्मिस । अथो इति । हारिद्रवेषु । ते । हृिसाणम् । नि । दध्मिस ॥ ४ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-४) वर्तुक्रंवस्थास्य स्कस्याधर्वं क्रविः । असिक्नीवनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥ नक्तुञ्जातास्योषध्य रामे कृष्णे असिकि च । इदं रजिन रजय किलासं पलितं च यत्॥१॥

नुक्तम्ऽजाता । असि । ओष्धे । रामे । कृष्णे । असिकि । च । इदम् । रजुनि । रजुय । किलासेम । पालृतम् । च । यत् ॥१॥ 🐪

Sūrya and Cure for Jaundice

- I.22.1 May your sore-sickness and yellowness disappear when exposed to the Sun. We have enclosed and surrounded you with the ruddy radiations of the Sun
- I.22.2 With ruddy colours we enclose and surround you for a long life, so that this man may be cured of the disease and become un-yellowed, free from Jaundice (harimāṇam).
- I.22.3 Whatever are the divine red rays or the cows are of ruddy colour, with various forms and with various potencies; with them we enclose and surround you.
- I.22.4 May the pale-green hue, the sign of weakness of my body, be transferred to enrich the beauty of parrots and the freshness of herbs. (Also Rg. I.50.12).

Vanaspati-Ramā, Kris and Asiknī

I.23.1 Night-born you are O herb:O dusky (rāme), O dark kṛṣṇe, and black in hue (asiknī), O Rajanī, the colour-imparting hue, please recolour the ashy spots, the leprosy or leucoderma. (dusky-rāma, dark-kṛṣṇa and black in hue-asiknī.).

कि्ठासं च पिठ्तं च निरितो नाराया पृषेत् । आ त्वा स्वो विरातां वर्णः पर्रा शुक्कानि पातय ॥२॥ असितं ते प्रठयनमास्थानमसितं तर्व । असिक्यस्योषधे निरितो नाराया पृषेत् ॥३॥ अस्थिजस्य कि्ठासंस्य तन्जुजस्य च यत्त्वचि । दृष्यां कृतस्य ब्रह्मणा ठक्ष्म श्वेतमनीनराम् ॥४॥

किलासेम् । च । पृष्टितम् । च । निः । इतः । नाश्य । पृषेत् । आ । त्वा । स्वः । विश्वताम् । वर्णः । परो । शुक्कानि । पात्य ॥ २ ॥ असितम् । ते । प्राऽल्येनम् । आऽस्थानेम् । असितम् । तवे । असिक्ती । असि । ओष्धे । निः । इतः । नाश्य । पृषेत् ॥ ३ ॥ अस्थिऽजस्ये । किलासेस्य । तुनूऽजस्ये । च । यत् । त्वचि । दूष्यो । कृतस्ये । ब्रह्मणा । लक्ष्मे । स्वेतम् । अनीनशम् ॥ ४ ॥

(२४) चतुर्किशं सूक्तम् (१-४) चतुर्किशं सूक्तम् (१-४) चतुर्किचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आसुरीवनस्पतिर्देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्यीनामृचामनुष्टुप् , (२) द्वितीयायाश्च निमृत्यथ्यापङ्करुख्न्दसी ॥

सुपुर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमस्थि।
तदासुरी युधा जिता रूपं चेके वनस्पतीन ॥१॥
आसुरी चेके प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनार्यनम्।
अनीनशिक्तलासं सर्रूपामकर्त्त्वचेम् ॥२॥
सर्रूपा नामे ते माता सर्रूपो नामे ते पिता।
सुरूपकृत्वमीषधे सा सर्रूपमिदं कृषि ॥३॥

सुऽपूर्णः । जातः । प्रथमः । तस्ये । त्वम् । पित्तम् । आसिष् । तत् । आसुरी । युधा । जिता । रूपम् । चक्रे । वनस्पतीन् ॥ १ ॥ आसुरी । चक्रे । प्रथमा । इदम् । किलासुऽभेषजम् । इदम् । किलासुऽनारीनम् । अनीनरात् । किलासम् । सऽरूपाम् । अकुरत् । त्वचम् ॥ २ ॥ सङ्क्ष्पा । नामे । ते । माता । सङ्क्ष्पः । नामे । ते । पिता । सुक्ष्पुऽकृत् । त्वम् । ओषुष्ठे । सा । सङ्क्ष्पम् । इदम् । कृष्ठि ॥ ३ ॥ Kāṇḍa-I 235

- I.23.2 May you remove from this place the leprosy patch and the white ash-coloured one; make the spots disappear. May your own colour come to you and let you throw far away his white specks.
- I.23.3 Dark is your place of repose and dark your dwelling. O herb, you yourself are dusky. May you make every spot disappear from this place.
- I.23.4 With my excellent knowledge and experience (as a physician), I have chased away the spots of bone born leprosy and those of the body-born, which are caused on the skin by infections.

Asurī Vanaspati-Against Leprosy

- I.24.1 The Sun, the strong winged bird (suparna) was born first. Its gall, the pitta, you have received. The biotic force, gained by the sustained experiments and observations, gave that form to the plants.
- I.24.2 First of all, the biotic experiments led to the discovery of the remedy the leprosy. It is destroyer of leprosy. We have again and again confirmed it. This destroys leprosy and has made the skin of uniform natural colour.
- I.24.3 Of uniform colour is your mother and of uniform colour is your father. O medicinal herb, you make the skin uniform. May you make this man of uniform appearance.

शामा संरूपङ्करणी पृथिव्या अध्युद्धृता। इदमू खु प्र साधय पुना रूपाणि कल्पय॥४॥

श्यामा । सुरूपुम्ऽकरणी । पृथिन्याः । अधि । उत्ऽर्भृता । इदम् । ऊं हार्ति । सु । प्र । साध्य । पुनेः । रूपाणि । कृल्पय ॥ ४ ॥ (२५) पश्चित्तं स्कम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्कस्य भग्विद्गरा क्रियः। यश्मनाशनाग्निर्देवता । (१) प्रथमचीसिष्टुप्, (२-३) द्वितीया-तृतीययोविराङ्गभी त्रिष्टुप्, (४) चतुश्र्याश्च पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यद्भिराणे अदंहत्प्रविश्य यत्रार्कृण्वन्धर्म्भृतो नमंसि ।
तत्रं त आहुः पर्मं जनित्रं स नः संविद्वान्परि वृष्टि तक्मन् ॥१॥
यद्धर्विर्यदि वासि शोचिः शंकल्येषि यदि वा ते जनित्रंम् ।
ह्र्डुर्नामंसि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृष्टि तक्मन् ॥२॥
यदि शोको यदि वाभिशोको यदि वा राङ्गो वर्रुणस्यासि पुत्रः ।
ह्र्डुर्नामंसि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृष्टि तक्मन् ॥३॥
ननः शीतार्य तक्मने नमो रूरार्य शोचिषे कृणोमि ।
यो अन्येग्रुरुभय्गुरुभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने ॥४॥

यत् । अग्निः । आपः । अर्दहत् । प्रुऽविश्यं । यत्रं । अर्कृष्वन् । धुर्मेऽधृतः । नमांसि । तत्रं । ते । आहुः । पर्मम् । जनित्रम् । सः । नः । सम्ऽविद्वान् । परि । वृङ्गिष् । तकमन् ॥ १ ॥

यदि । अर्चिः । यदि । वा । असि । शोाचिः । शक्त्युऽपृषि । यदि । वा । ते । जनित्रम् ।

र्ह्युः । नाम । असि । हृतितस्य । देव । सः । नः । सम्ऽविद्वान् । परि । वृद्धिष् । तुक्मन् ॥ २ ॥

यदि । शोकः । यदि । वा । अभिऽशोकः । यदि । वा । रार्नः । वर्रणस्य । असि । पुत्रः ।

हुई: । नामं । असि । हरितस्य । देव । सः । नः । सुम्ऽविद्वान् । परि । वृङ्गिष् । तक्मन् ॥ ३ ॥

नर्मः । श्रीतार्य । तुक्मने । नर्मः । रूरार्य । श्रोचिषे । कृणोमि । यः । अन्येषुः । उभयुऽषुः । अभिऽएति । तृतीयकाय । नर्मः । अस्तु । तुक्मने ॥ ४ ॥

Kanda-I

I.24.4 This herb is dark-coloured. This makes the skin of uniform colour. This herb has been pulled out of earth. O herb, may you accomplish this work efficiently and restore (to man his) previous (original) natural appearances.

Agni-Cure of Disease

- I.25.1 Entering which the fire burns up the waters, and where the scrupulous performers of duty pay homage (i.e.the vital breath), that they say, is your highest real birth place. Appreciating this, O fever, may you spare us.
- I.25.2 If you are the burning or if you are the heat, or if your cause of birth shows its effect throughout the whole body, then, you are called (ramp or spasm) (hrudu). O divine one, causing jaundice (yellowness). Appreciating this, O fever may you spare us.
- I.25.3 If you are paining or if your are aching all over the body, or if you are the son of the venerable Lord, the sovereign, then you are called cramp and spasm (hrdu) .O divine one, causing pallidness. Appreciating this, O fever, may you spare us.
- I.25.4 Homage be to the chilling fever (that comes with shiver). I pay homage to the dry heat, homage be to the fever that comes on alternate days (anyedyu), to the one that comes on both days (ubhayedyu), and the one, that comes every third day (tṛtīyaka).

238

(२६) पर्द्विशं सूक्तम्

(१-४) बर्क् बस्यास्य स्कस्य बहा क्रिशः। इन्हादयो मन्त्रोक्ता देवताः। (१,३) प्रथमावृतीययोर्क्रबोर्गायत्री, (२) द्वितीयाया एकावसाना विषदा साम्री विदुप्, (४) बर्क्याभैकावसाना पादनिष्ट्वायत्री छन्दांसि ॥ आरे द्वेसावस्मदेस्तु हेतिर्देवासो असत्। आरे अस्मा यमस्यथ ॥१॥ सखासावस्मभ्यमस्तु ग्रातिः सखेन्द्रो भर्गः सविता चित्ररोधाः॥२॥ युयं नेः प्रवतो नपान्मरुतः सूर्यत्वचसः। इामें यच्छाथ सप्तप्रथाः॥३॥ सुषुदते मृदते मृदयौ नस्तुनुभ्यो मयस्तोकेभ्यंस्कृधि ॥४॥

अारे । असी । अस्मत् । अस्तु । हेतिः । देवासः । असत् । अगरे । अस्मे । यम् । अस्पेष ॥ १ ॥ सर्खो । असा । अस्मम्येम् । अस्तु । रातिः । सर्खो । इन्द्रेः । भगः । सुविता । चित्रऽरोधाः ॥ २ ॥

युयम् । नः । प्र<u>ऽवतः । नपात् । मर्रतः । सूर्ये</u>ऽत्वचसः । शर्मे । युच्छाय् । सुऽप्रयोः ॥ ३ ॥ न

सुसूदते । मृडते । मृडये । नः । तुन्भ्यः । मर्यः । तोकेभ्यः । कृधि ॥ ४ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्यायर्वा क्रविः । चन्द्रमा इन्द्राणी वा देवता । (१) प्रयमर्वः पथ्यापङ्किः, (२-४) द्वितीयादितृचस्य चातुष्टुप् छन्दसी ॥

अम्ः पारे पृदाकि सिष्पा निर्जरायवः । तासौ जरायुभिर्वयम् क्ष्या ३ विषै व्ययामस्यघायोः परिपृन्थिनेः ॥१॥ विष्वेच्येतु कृन्त्ती पिनोकिमव बिश्रेती । विष्वेचपुनुर्भुवा मनोसंमुद्धा अघायवः ॥२॥

अम्: । पारे । पृटाकः । त्रिऽस्प्ताः । निःऽजेरायवः । तासाम् । जरायेऽभिः । वयम् । अक्ष्यौ । अपि । व्ययामसि । अघ्ऽयोः । परिऽपन्थिनेः ॥ १ ॥ विष्वी । पृतु । कृन्तृती । पिनोकम्ऽइव । विश्वेती । विष्वेक् । पुनःऽभुवोः । मनेः । असेम्ऽऋद्धाः । अघ्ऽयवेः ॥ २ ॥ Kāṇḍa-I

239

Indra and Others

- I.26.1 O bounties of Nature, may that weapon (lightning) remain far from us and far the hail-stones, that you hurl.
- I.26.2 May that liberal donor, be our companion; may the resplendent Lord, the Lord of prosperity and the inspirer Lord of wonderful wealth be our friend.
- I.26.3 O cloud-bearing winds, children of heavenly heights, with sun-like skins, may you grant us protection and happiness ever spreading.
- I.26.4 May you give us good shelter. Be gracious and bestow happiness on our bodies. May you grant delight to our offsprings.

Indrāņī

- I.27.1 There on the other bank are thrice-seven (trişaptāḥ) she pythons, just having cast their sloughs. With their sloughs we cover the eyes of the evil-intending highway robber.
- I.27.2 Let the army carrying large bows, move in all the directions cutting down the enemy and raising the morale of our people all around.

न बहुवः समेशकुन्नार्भुका अभि द्राधृषुः । वेणोरद्गा इवाभितोसंगृदा अघायवः ॥३॥ प्रेतं पादौ प्र स्फ्रेरतं वहतं पृण्तो गृहान् । इन्द्राण्येति प्रथमाजीताम्रेषिता पुरः ॥४॥

न। बहर्वः । सम्। अञ्चल् । न। अर्भकाः । अभि। द्रधृषुः । वेणोः । अद्गीः ऽइव । अभितेः । असम् ऽऋद्भाः । अघुऽयर्वः ॥ ३॥ प्र । इत्म् । पादौ । प्र । स्फुरत्म् । वहतम् । पृण्तः । गृहान् । इन्द्राणी । पृतु । पृथुमा । अजीता । अमुषिता । पुरः ॥ ४ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । (१, २) प्रथमचों द्वितीयायाः पूर्वार्द्वस्य चाग्निः, (२, ३-४) द्वितीयाया उत्तरार्द्वस्य वृतीयाचतुर्थ्योश्च यातुधान्यो देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप् ,
(२) वृतीयाया विराद् पथ्यावृहती, (४) चतुर्थ्याश्च पथ्यापङ्कित्रछन्दांसि ॥

उप प्रागिद्वो अभी रिशोहामीव्चातेनः ।
दह्नपे द्वयाविनी यातुधानिकमीदिनेः ॥१॥
प्रति दह यातुधानान्प्रति देव किमीदिनेः ।
प्रतिचीः कृष्णवर्तने सं देह यातुधान्यिः ॥२॥
या शशाप् शर्पनेन याघं मूर्रमाद्धे ।
या रसंस्य हर्रणाय जातमारेभे तोकमंतु सा ॥३॥
पुत्रमंतु यातुधानीः स्वसारमुत नृष्ट्यिम् ।
अधी मिथो विकेश्योर् वि द्वांतां यातुधान्योर् वि तृष्टान्तामराय्यिः ॥४

उपं । म्र । अगात् । देवः । अगिः । रक्षःऽहा । अमीव्ऽचातेनः । दहन् । अपं । द्वयाविनेः । यातुऽधानीन् । किमीदिनेः ॥ १ ॥ मिति । दह । यातुऽधानीन् । प्रति । देव । किमीदिनेः । मिति । दह । यातुऽधानीः । कृष्णऽवर्तने । सम् । दह । यातुऽधान्यिः ॥ २ ॥ या । श्राशापं । शपेनेन । या । अधम् । मूर्यम् । आऽद्धे । या । रसिस्य । हर्रणाय । जातम् । आऽद्भे । तोकम् । अन्तु । सा ॥ ३ ॥

पुत्रम् । अतु । यातुऽधानीः । स्वसारम् । उत । नृप्युम् । अर्थ । मियः । विऽकेश्युः । वि । ध्नुताम् । यातुऽधान्युः । वि । तृह्यन्ताम् । अराय्युः ॥ ४ ॥

Kānda-I .

- I.27.3 Many were not able to withstand the attack. They could not even take away their children with them. Like the shoots of bamboo they were finished from all sides. Those with evil intentions never prosper.
- I.27.4 Move forward, O both our feet. Be quick. Hurry up. Carry the liberal donors to their houses. Let the resplendent lady, unconquered and unrobbed, move in the fore-front as leader.

Agni

- I.28.1 The divine adorable Lord, the killer of pests and dispeller of disease, has come forth burning the double-dealers, the germs, sorcerers (Yātudhāna) and the vile infections away.
- I.28.2 O divine one, may you subdue the deceits, germs or infections and burn them up. O Lord of black trail, may you burn out the malicious ones thoroughly.

Yātudhānī

- I.28.3 These malignant microbes have cursed(the patient) with cursings that has taken malignity as her root (mūra= mūla); that has seized our young babies to suck the blood. Let her devour her own child (tokam).
- I.28.4 May the bacteriophages (Yātudhānī) eat-up their own sons, sister and grand-children, may the hurried (vikeśyah) mutually destroy (one another). May the parasites be shattered asunder.

अथर्ववेदः

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-६) बडुबस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्देवता । अनुष्ट्प् छन्दः ॥ अभीवर्तेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावधे। तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेभि राष्ट्राय वर्धय ॥१॥ अभिवृत्ये सपन्नानिभ या नो अरातयः। अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो नी दुरस्यति ॥२॥ अभि त्वा देवः संविताभि सोमो अवीवृधत् । अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवृतीं यथासंसि ॥३॥ अभीवर्ती अभिभवः संपन्नक्षयणो मुणिः। राष्ट्राय मह्यं बध्यतां सपन्नेभ्यः पराभुवे ॥४॥ उदसी सूर्यी अगादुदिदं मामकं वर्चः। शंत्रुहोसान्यसपुत्रः संपन्नहा ॥५॥ यथाहं सुप्रमुक्षयणो वृषाभिराष्ट्रो विषासहिः। यथाहमेषां वीराणां विराजानि जनस्य च ॥६॥

अभिऽवृतेने । मृणिनी । येने । इन्द्रेः । अभिऽवृत्ये । वर्धय ॥ १॥ तेने । अस्मान् । दृद्धणः । पृते । अभि । राष्ट्रिये । वर्धय ॥ १॥ अभिऽवृत्ये । स्ऽपानीन् । अभि । याः । नः । अरातयः । अभि । पृतन्यन्तम् । तिष्ठ । अभि । यः । नः । दुर्स्यति ॥ २ ॥ अभि । त्वा । देवः । स्विता । अभि । सोमः । अवीवृध्त । अभि । त्वा । विश्वा । भूतानि । अभिऽवृतः । यथा । असीस ॥ ३ ॥ अभिऽवृतः । अभिऽभुवः । सपुल्नुऽक्षयणः । मृणिः । गुष्ट्र्र्यं । महाम् । बृध्यताम् । स्ऽपत्ने भ्यः । प्राऽभुवे ॥ ४ ॥ उत् । असी । स्यः । अगुत्रुऽहः । असीनि । असप्तः । सपुत्रुऽहः ॥ ॥ सपुत्नुऽक्षयणः । वृष्यं । वृष्यं । अभिऽर्योदः । वृऽस्सिहः । सपुत्नुऽक्षयणः । वृषा । अभिऽर्योदः । विऽस्सिहः । यथा । अहम् । प्षाम् । वृश्यम् । वृश्यम् । वृश्यम् । विऽराजीनि । जनस्य । च ॥ ६ ॥ यथा । अहम् । प्षाम् । वृश्यम् । वृश्यम् । विऽराजीनि । जनस्य । च ॥ ६ ॥

Kānda-I

Brahmanaspati-Abhīvarta-Manīh

- I.29.1 With the all conquering ampoule (mani), with which the sick patient (Indra) gains strength, O Lord of Sciences (knowledge), may you strengthen us for the sake of our nation.
- I.29.2 Conquering our rivals, conquering those enemies who do not pay our dues, and conquering those who invade us, may you defeat him who reviles us.
- I.29.3 The Divine Creator Lord has strengthened you and so has the Blissfull Lord. All the elements have strengthened you so that you have become all conquering.
- I.29.4 All-conquering, all-subduing, and the destroyer of rivals, let this muscle (of mine) be injected with the fluid from and ampoule. These vaccines are in our nations'interest. They are the cures against epidemic disasters.
- I.29.5 Lo, the Sun has gone up high and high has gone up this word (vācas) of mine, so that I may be slayer of enemies, slayer of rivals, no rival would be spared from my side.
- I.29.6 May I be destroyer of rivals, full of strength, conqueror of Nation and having sway over subjects, so that I may rule over these heroes (vīrān) or brave sons and the people.

244

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यस्य सूक्तस्यायर्वा क्रविः। विश्वे देवा देवताः। (१-२, ४) प्रथमाद्वितीया-चतुर्यीनावृत्वां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च शाक्वरगर्भा विराद् अगती छन्दसी ॥

विश्वे देवा वसंवो रक्षतेममुतादित्या जागृत यूयमस्मिन् ।

मेमं सर्नाभिकृत वान्यनीभिमेंमं प्राप्त्यौर्रुषयो वधो यः ॥१॥

ये वो देवाः पितरो ये च पुत्राः सर्चेतसो मे श्रृणुतेदमुक्तम् ।

सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं स्वस्त्ये नि जरसे वहाथ ॥२॥

ये देवा दिवि ष्ठ ये पृथिव्यां ये अन्तरिक्ष ओषधीषु पृद्युष्वप्स्वर्भन्तः ।

ते कृणुत जरसमायुर्से शृतमन्यान्परि वृणकु मृत्यून् ॥३॥

येषौ प्रयाजा उत वोनुयाजा हुतभौगा अहुतादेश्च देवाः ।

येषौ वः पत्र प्रदिशो विभक्तास्तान्वौ अस्मै सेत्रसर्दः कृणोमि ॥४॥

विश्वे। देवाः । वस्त्रः । रक्षतः । इमम् । उतः । आदित्याः । जागृतः । यूयम् । अस्मिन् । मा । इमम् । सऽनाभिः । उतः । वा । अन्यऽनाभिः । मा । इमम् । प्र । आपत् । पौरुषेयः । वुधः । यः ॥ १॥

ये। वः। देवाः। पितरः। ये। चृ। पुत्राः। सऽचेतसः। मे । शृ्णुत्। इदम्। उक्तम्। सवैभ्यः। वः। परि । ददामि । एतम् । स्वस्ति । एनम्। ज्रासे । वहाथ ॥ २ ॥ ये। देवाः। दिवि। स्थ। ये। पृथिव्याम्। ये। अन्तरिक्षे। ओषधीषु। पृशुषु । अप्ऽसु। अन्तः। ते। कृणुत्। ज्रासम्। आर्थः। अस्मै। श्वतम्। अन्यान्। परि । वृण्वक्तु। मृत्यून् ॥ ३ ॥ येषाम्। मृऽयाजाः। उत। वा। अनुऽयाजाः। हुतऽभौगः। अहुत्ऽअदः। च। देवाः। येषाम्। वः। पञ्चे। प्रदर्शः। विऽभक्ताः। तान्। वः। अस्मै। स्त्रुऽसर्दः। कृणोमि॥ ४॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा क्रचिः। आशापाळा वास्तोज्यतयश्च देवताः। (१-२) प्रयमाद्वितीययो-र्क्रचोरनुहुप् , (३) तृतीयाया विराद् त्रिहुप् , (४) चतुर्ध्वाश्च परानुहुप् त्रिहुप् छन्दांसि ॥

> आज्ञानामाज्ञापालेभ्यश्चतुभ्यी असतेभ्यः । इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम् ॥१॥

आशीनाम् । आशाऽपालेभ्यः । चतुःऽभ्यः । अमृतेभ्यः । इदम् । भूतस्य । अधिऽअक्षेभ्यः । । विधेमे । ह्विषौ । वयम् ॥ १ ॥

Viśve-devāḥ-All Bounties of Nature

- I.30.1 O Nature's all bounties, O heavenly planets may you offer protection to this man. O months (the Adityas= months), may you or stars keep a watchful eye on him. May no one, whether related or unrelated, bring to him death caused by human weapons.
- I.30.2 O enlightened ones, may those among you, who are fathers and who are sons, listen intently to these words uttered by me. I entrust this man wholly to your charge. Looking after him well carry him to the full span of life.
- I.30.3 O dear bounties of Nature, who are in heaven, who are on earth, who are in the midspace, in the herbs and in the cattle, may you extend the life of this man to his full old age. Let him get over the hundreds of other deaths.
- I.30.4 O enlightened ones, those of you whose share are the after-offerings, those who consume oblations and those who eat the food not offered as oblation, and those, among whom the five regions have been divided, all of you I make his companions at (assigned different) sessions.

Āśāpātāḥ--Guardians of Quarters

I.31.1 To the four immortal quarter-guards of the regions, the controllers of all the creation or existences, we offer our oblations.

य आश्चानामाशापालाश्चत्वार् स्थनं देवाः।
ते नो निर्मत्याः पाशेभ्यो मुश्चतांहेसोअंहसः॥२॥
अस्नामस्त्वा हुविषा यजाम्यस्रोणस्त्वा घृतेनं जुहोमि ।
य आश्चानामाशापालस्तुरीयो देवः स नेः सुभूतमेह वेक्षत्॥३॥
स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगेते पुरुषेभ्यः।
विश्वं सुभूतं सुविद्तं नो अस्तु ज्योगेव हेशेम् सूर्यम्॥४॥

ये । आशीनाम् । आशाऽपालाः । चत्वारः । स्थनं । देवाः ।
ते । नः । निःऽऋत्याः । पार्शेभ्यः । मुञ्जते । अंहंसःऽअंहसः ॥ २ ॥
अस्नीमः । त्वा । हृविषो । युजामि । अश्लोणः । त्वा । घृतेने । जुहोमि ।
यः।आशीनाम्।आशाऽपालः।तुरीयेः।देवः।सः।नः।सुऽभूतम्।आ।इह।वृक्षत्॥ ३ ॥
स्वस्ति । मात्रे । उत । पित्रे । नः । अस्तु । स्वस्ति । गोभ्येः । जर्गते ।
पुरुषेभ्यः ।
विश्वम्।सुऽभूतम्।सुऽविदर्त्रम्।नः।अस्तु । ज्योक्।एव। दृशेम्।सूर्यम् ॥ ४ ॥

(१-४) बार्त्रशं स्कर् (१-४) बर्त्त्रबस्यास्य स्कर्त्य ब्रह्मा क्रिशः। धावाष्ट्रिययो देवते। (१, ६-४) प्रथमा-दतीयाबतुर्धानाश्चामतुद्दुप्, (२) दितीयायाश्च कप्रम्मत्यतुद्दुप् छन्दती॥ इदं जनासो विद्धं मुहद्भुद्धं वदिष्यति। न तत्पृथिव्यां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरुधः॥१॥ अन्तरिक्ष आसां स्थामं श्रान्तसद्गिव। आस्थानमस्य भूतस्यं विदुष्टद्वेधसो न वा॥२॥

इदम् । जुनासः । विदर्थ । मृहत् । ब्रह्मं । वृदिष्यति । न । तत् । पृथिव्याम् । नो । इति । दिवि । येने । प्राणन्ति । वृक्तिः ॥ १॥ अन्तरिक्षे । आसाम् । स्थामं । श्रान्तसदीम् ऽइव । आऽस्थानेम् । अस्य । भूतस्य । वृदुः । तत् । वृधर्सः । न । वृा ॥ २ ॥ Kāṇḍa-I 247

- I.31.2 May the four bounties of Nature, that are the quarter-guards of the regions, release us from the nooses of misery (perdition-Nirrti) as well as from each and every sin.
- I.31.3 United I offer oblations to you. Unlamed I offer you oblations of melted butter. May that bounty of Nature, which is the fourth quarter-guard of the regions, bring well being to us.
- I.31.4 May it be well with our mother and father, well with our cows, animals and men. May all the creatures be good and benevolent to us. May we behold the Sun for long long years.

Dyāvā--Pṛthivi-Cosmogony

- I.32.1 O men, let you listen and understand this. He will speak of the great spiritual knowledge. That, from which the plants draw their life, is neither on earth nor in the sky.
- I.32.2 The mid-space is their stop-over, like the one meant for the resting of the tired. The real station of all this creation, only the virtuous ones know or perhaps they also know not.

248

अथर्ववेदः

यद्रोदंसी रेजमाने भूमिश्व निरतक्षतम् । आद्रं तद्य सर्वदा समुद्रस्येव स्रोत्याः ॥३॥ विश्वमन्यामेशीवार् तद्रन्यस्यामधि श्रितम् । दिवे चे विश्ववेदसे पृथिव्ये चौकरं नमेः ॥४॥

यत् । रोर्दस् इति । रेजमाने इति । भूमिः । च । निःऽअतेक्षतम् । आईम् । तत् । अद्य । सर्वदा । संमुद्रस्येऽइव । स्रोत्याः ॥ ३ ॥ विश्वम् । अन्याम् । अभिऽवारे । तत् । अन्यस्यीम् । अधि । श्रितम् । दिवे । च । विश्वऽवेदसे । पृथिवये । च । अक्र्रम् । नर्मः ॥ ४ ॥

(३३) त्रवस्त्रिशं सूक्तम्

(१-४) बतुर्कबस्यास्य स्कस्य शन्तातिर्काषः। बन्नमा भाषो ग देवताः। त्रिष्ठुप छन्दः ॥
हिरण्यवर्णाः शुच्यः पावका यासुं जातः सिवता यास्विप्तः।
या अप्तिं गर्भे दिधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥१॥
यासां राजा वर्रणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यक्षनीनाम्।
या अप्तिं गर्भे दिधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥२॥
यासां देवा दिवि कृष्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति।
या अप्तिं गर्भे दिधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥३॥
या अप्तिं गर्भे दिधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥३॥

हिर्रण्यऽवर्णाः । शुन्तेयः । पावकाः । यास्ते । जातः । सृविता । यास्ते । अग्निः । याः । अग्निम् । गर्भम् । द्धिरे । सुऽवर्णीः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ १ ॥ यासाम् । राजां । वर्रणः । याति । मध्ये । सृत्यानृते इति सृत्यऽअनृते । अवऽपस्येन् । जनीनाम् । याः । अग्निम । गर्भम् । द्धिरे । सुवर्णीः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ २ ॥

यासीम् । देवाः । दिवि । कृष्वन्ति । भक्षम् । याः । अन्तरिक्षे । बहु ऽधा । भवन्ति । याः । अग्निम् । गर्भम् । दुधिरे । सुऽवणीः । ताः । नः । आर्षः । राम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ ३ ॥ Kāṇḍa-I 249

I.32.3 Whatever the agitated heaven and earth have formed, that even today is ever full of sap like the springs coming out of a lake.

I.32.4 All this has surrounded the one of them and all that is resting in the other. I pay my homage to heaven, the knower of all and to the earth, the bestower of all the riches.

Āpaḥ--Waters

I.33.1 The golden-hued glittering, purifying, wherein was born the Sun and wherein the fire, those of beautiful colour that conceived the fire (the foremost adorable one) in their womb, may those elemental waters be beneficial and pleasing to us.

I.33.2 Amidst whom the venerable sovereign goes over-seeing the truth and the untruth of men; those of beautiful colours that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

I.33.3 Those, that the bounties of Nature consume as food in heaven and that come up often in the midspace; those of beautiful colours, that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

250

अथर्ववेदः

शिवेन मा पक्षेषा पश्यतापः शिवया तन्वोपे स्पृशत त्वर्ष मे । घृतश्चतः श्चर्ययो याः पावकास्ता न आपः श स्योना भवन्तु ॥४॥

शिवेन । मा । चक्षुषा । पुरयुत् । आपः । शिवया । तुन्वा ∫ । उपे । स्पृशुत् । त्वचम् । मे । षृतुऽश्चुतः । शुचेयः । याः । पुावुकाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवुन्तु ॥ ४ ॥

(१४) चतुर्सिशं सूक्तम्

(१-५) पत्रवंखास्य स्कल्यावर्ग कि । मधुननस्पतिरंका । मदुद्द क्यः ॥
इयं वीरुन्मधुंजाता मधुंना त्वा स्वनामसि ।
मधोरिष्ठ प्रजातासि सा नो मधुंमतस्कृषि ॥१॥
जिह्नाया अग्रे मधुं मे जिह्नामूळे मधुळकम् ।
ममेदह कतावसो ममं चित्तमुपायसि ॥२॥
मधुंमन्मे निक्रमणं मधुंमन्मे प्रायणम् ।
वाचा वदामि मधुंमकूयासं मधुंसंहशः ॥३॥
मधोरिस् मधुंतरो मदु्घान्मधुंमत्तरः ।
मामित्कळ् त्वं वनाः शाखां मधुंमतीमिव ॥४॥

परि त्वा परितृतुनेक्षुणांगामविद्विषे । यथा मा कामिन्यसो यथा मन्नापंगा असः ॥५॥

ड्यम् । ब्रीरुत् । मधुंऽजाता । मधुंना । त्वा । खुनामुसि ।

मधीः । अधि । प्रऽजाता । असि । सा । नः । मधुंऽमतः । कृधि ॥ १ ॥

जिह्नायाः । अप्रे । मधुं । में । जिह्नाऽमूले । मधूलिकम् ।

ममें । इत् । अहं । कतौ । असः । ममं । चित्तम् । उप्पऽआयिसि ॥ २ ॥

मधुंऽमत् । में । निऽक्रमणम् । मधुंऽमत् । में । प्राऽअयेनम् ।

बाचा । बुदामि । मधुंऽमत् । भूयासम् । मधुंऽसंदशः ॥ ३ ॥

मधौः । असिम् । मधुंऽतरः । मुदुधात् । मधुंमत्ऽतरः ।

माम् । इत् । किले । त्वम् । वनाः । शाखाम् । मधुंमताम्ऽइव ॥ ४ ॥

परि । त्वा । परिऽत्तत्तुनां । इक्षुणां । अगाम् । अविऽद्विषे ।

यथां । माम् । कृमिनीं । असः । यथां । मत् । न । अपंऽगाः । असः ॥ ५ ॥

I.33.4 O elemental waters, may you behold me with an auspicious glance; may you touch my skin with your body. Dripping lustre, glittering here and that are purifying, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

Sweet Vegetation-Sugar-Cane: Love-Spell

- I.34.1 This creeper is born from honey. We dig you out with honey. You are born from honey, so you make us full of honey.
- I.34.2 May the honey be at the tip of my tongue. May the sweetness (of honey) be at the root of my tongue. O sweetness, may you reside in my action; may you come to my intentions too.
- I.34.3 May honey-sweet be my coming in, and may honey-sweet my going away be. May I speak honey-sweet with my tongue; and may I become honey personified.
- I.34.4 I am sweeter than honey. Sweeter even than the honeyyielding plant (ikşu or sugar cane) am I. May you verily desire me like a branch with honey-comb on it.
- I.34.5 To banish malice, I have surrounded you with sugar cane (iksu) spreading all around, so that you may be desirous of me and may never go away from me.

(३५) पञ्जित्रं सूक्तम्

(१-४) चतुर्क्रचस्यास्य स्कर्त्यावर्षं क्रकिः। हिरण्यमिन्द्राज्ञी विन्ते देवा वा देवताः। (१-६) प्रवजादि-तृषस्य वगती, (४) चतुर्ध्वाधानुषुमार्मा चतुष्पदा प्रिष्ठुप् अन्वसी ॥

यदाबंधन्दाक्षायुणा हिरेण्यं शतानीकाय सुमन्स्यमीनाः ।
तते बध्नाम्यायुषे वर्षेसे बलाय दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ॥१॥
नेनं रक्षांसि न पिशाचाः सहन्ते देवानामोजेः प्रथमजं ह्ये देतत् ।
यो बिनिति दाक्षायुणं हिरेण्यं स जीवेषुं कृणुते दीर्घमायुः ॥२॥
अपां तेजो ज्योतिरोजो बलै च वनस्पतीनामृत वीर्याणि ।
इन्द्रं इवेन्द्रियाण्यधिधारयामो अस्मिन्तइक्षमाणो बिनर्बिरेण्यम् ॥३॥
समीनां मासामृतुनिष्टा वयं सैवत्सरस्य पर्यसा पिपर्मि ।
इन्द्राधी विश्वे देवास्तेनुं मन्यन्तामद्दंणीयमानाः ॥४॥

यत् । आऽअबिमन् । दाक्षायणाः । हिरेण्यम् । शतऽअनीकाय । सुऽमनस्यमानाः । तत् । ते । बुभ्रामि । आयुषे । वचैसे । बलीय । दीर्घायुऽत्वाये । शतऽशारदाय ॥ १॥

न । एनम । रक्षांसि । न । पुराचाः । सहुन्ते । देवानाम । ओर्जः । प्रथमऽजम् । हि । एतत् ।

यः । बिर्मिति । दाक्षायणम् । हिरेण्यम् । सः । जीवेषु । कृणुते । दीर्घम् । आर्युः ॥ २ ॥

अपाम् । तेर्जः । ज्योतिः । ओर्जः । बर्लम् । च । वनुस्पतीनाम् । उत । वीर्या]णि ।

इन्द्रें ऽइव । इन्द्रियाणि । अधि । धारयामः । अस्मिन् । तत् । दक्षमाणः । बिमरत् । हिर्रण्यम् ॥ ३ ॥

समीनाम् । मासाम् । ऋतुऽभिः । त्वा । वयम् । सम्ऽत्रत्सरस्ये । पर्यसा । पिपुर्मि । इन्द्राम्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । अनु । मुन्युन्ताम् । अहणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमं काण्डम् ॥

Hiranyam - Gold

- I.35.1 The gold, which the children of the dexterous tie affectionately to the commander of a hundred (śatānīka) armies; that I tie to you for vital power, for lustre, for strength and a long life of hundred autumns.
- I.35.2 The pests and the blood suckers cannot stand against him, as this is the first born vigour of the bounties of Nature. He, who wears the gold got from the children of dexterous, leads a long life among the living ones.
- I.35.3 Brilliance, light, vigour and power of the waters as well as potencies of the plants we lay in him just as the capabilities abide in the resplendent Lord. Whosoever wants to become dexterous, let him wear gold.
- I.35.4 With the seasons of even months (samāna māsa) I fill you with the milk of the year. May the resplendent Lord, the adorable Lord and all the enlightened ones approve you ungrudgingly.

Here ends Kānda-I

Hymns 35, Verses 153

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Kanda II द्वितीयं काण्डम्

अथ द्वितीयं काण्डम्॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य वेन ऋषिः । ब्रह्मात्मा देवता । (१-२, ४-५) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीपश्चमी-नामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दसी ॥

वेनस्तर्पश्यरप्मं गुहा यद्यत्र विश्वं भव्रयेकेरूपम् ।

इदं पृश्चिरदुहुआयमानाः स्विविदी अभ्युन्षित् त्राः ॥१॥

प्र तद्वीचेद्मृतस्य विद्वान्गेन्ध्वों धामं प्रमं गुहुा यत् ।

श्रीणि पृदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद् स पितुष्पृतासेत् ॥२॥

स नेः पिता जेनिता स उत बन्धुर्धामीनि वेद् भवनानि विश्वा ।

यो देवाना नाम् ध एक एव तं सैप्रश्नं भुवना यन्ति सर्वी ॥३॥

पित् द्यावीपृथिवी सद्य अयमुप्तिष्ठे प्रथम्जामृतस्य ।

वाचिमव वक्तरि भुवनेष्ठा धास्युरेष नन्वेद्रेषो अप्रिः ॥४॥

बेनः । तत् । पुर्यत् । प्रमम् । गुहा । यत् । यत्रं । विश्वम् । भवति । एकंऽरूपम् इदम् । पृश्विः । अदुहृत् । जायमानाः । स्वःऽविदेः । अभि । अनुष्त् । वाः ॥ १ प्र । तत् । बोचेत् । अमृतंस्य । बिद्वान् । गृन्ध्वः । धामे । प्रमम् । गुहा । यत् । त्रीणि । प्रानि । निऽहिता । गुहा । अस्य । यः । तानि । वेदं । सः । पितुः । पिता । असुत् ॥ २ ॥

सः। नः। पिता। जुनिता। सः। जुत। बन्धुः। धार्मानि। बेद्र्। भुवनानि। विश्वा। यः। देवानाम्। नार्मेऽधः। एकः। प्व। तम्। सुम्ऽप्रक्षम्। भुवना। यन्ति। सर्वा॥ ३॥ परि । बार्वापृथिवी इति । सुबः। आयम्। उप । ऑऽतिष्ठे । प्रथमऽजाम्। ऋतस्ये वार्चम्ऽइव । वृक्तरि । भुवनेऽस्थाः। धास्यः। पुषः। नृतु । पुषः। अप्रिः॥ ४॥

Brahman or Atman

- II.1.1 The Vena, the dexterous seeker, beholds the supreme that lies in the cavity and wherein all this assumes one form. The varigated one (the matter, the Sun, the ākāśa,) has produced this all. The blessed ones, being born, having attained the light, extol Him with praises.
- II.1.2 Let the master of speech, who knows the immortal one, describe the cavity that is His highest abode. Three quarters of Him lie in that cavity. He, who knows them, is the father's father.
- II.1.3 He is our father, He is our creator as well as our kinsman. He knows all the abodes as well as all the beings. He alone (i.e. though one) assumes the names of various deities. All the creatures (beings) go to Him, to the one alone worthy of thorough quest.
- II.1.4 I have gone round the heaven and earth just now to approach the first born of the truth. This sustainer one stays within all the beings just as speech within the speaker. Surely, this one is adorable Lord.

अथर्ववेदः

258

परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं वितेतं ह्दो कम् । यत्रे देवा अमृतमानशानाः समाने योनावध्येरयन्त ॥५॥

परि। विश्वा । भुवनानि । आयम् । ऋतस्य । तन्तुम् । विऽततम् । दृशे । कम् । यत्रं । देवाः । अमृतम् । आनुशानाः । सुमाने । योनौ । आधे । ऐरयन्त ॥ ५ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-५) वर्बास्यास्य स्कस्य मावनामा किः। गन्धर्वाप्सरसो देवताः। (१) प्रथमवो विराइ जगती.
(१-६) वितीयावतीययोक्षिष्ट्रप्, (४) बतुर्ध्या विराह्मावत्री, (५) पृश्चम्याश्व श्वरिगतुष्ट्रप् छन्दांसि॥
दिवयो गन्ध्र्यो भुवनस्य यस्पित्रिक एव नमस्यो विक्ष्यीड्यः।
तं त्वा योमि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि ते स्ध्यस्यम् ॥१॥
दिवि स्पृष्टो यज्तः स्यैत्वगवयाता हरसो देव्यस्य।
मृडाद्रन्ध्र्यो भुवनस्य यस्पित्रिके एव नमस्याः सुद्रोयाः॥२॥
अन्वव्याभिः सस्र जग्म आभिरप्सरास्वि गन्ध्र्व आसीत्।
समुद्र असां सद्नं म आहुर्यतः स्य आ च पर्रा च यन्ति॥३॥
अभिये दिखुक्कक्षित्रिये या विश्वावसुं गन्ध्र्वं सचेष्व।
ताभ्यो वो देवीनम् इत्कृणोमि

दिव्यः । गुन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नुमुस्य]ः । विश्च । ईड्यः । तम् । त्वा । यौमि । ब्रह्मणा । दिव्य । देव । नर्मः । ते । अस्तु । दिवि । ते । सुध्र प्रस्ते । १ ॥

दिवि । स्पृष्टः । युज्तः । सूर्यंऽत्वक् । अवऽयाता । हरसः । दैन्यस्य । मृडात् । गुन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नुमृस्युः । सुऽरावाः ॥ २ ॥ अनुवद्याभिः । सम्। कुं हीत । जुग्मे । आभिः । अप्सरास्च । अपि । गुन्धर्वः । आसीत् । समुद्धे । आसाम् । सर्दनम् । मे । आहुः । यतः । सद्यः । आ। च । पर्रा । च । यन्ति ॥ ३ ॥ अश्रिय । दिद्युत् । नक्षत्रिये । याः । विश्वऽवसुम् । गुन्धर्वम् । सर्चेष्वे । ताभ्यः । वः । देवाः । नर्मः । इत् । कृणोम् ॥ ४ ॥

Kāṇḍa-II 259

II.1.5 I have gone around all the worlds to watch for the well-spread and delight-full warp and woof of truth, where the enlightened ones, enjoying the immortality, ascend to a common abode.

Gandharva-Apsarasa

- II.2.1 The divine sustainer of earth, the gandharva, who is the Lord of universe, is the only one worthy of homage and praise by people. To you, being such, I approach through prayer. O divine Lord, homage be to you. In heaven is your common abode.
- II.2.2 He touches the heaven, Sun-like is His skin. He deflects away from the sacrificer the wrath of all providential calamities. May the sustainer of earth, who is the Lord of universe, (gandharva) the only one who deserves worship, and full of delight, bestow happiness and be propitious.
- II.2.3 He was united with these blemishless ones. In the vital forces (Apsarasas) also the sustainer of the earth (gandharva) was there. I have been told that the ocean is home of these vital forces, from where they come and go away quickly.
- II.2.4 O divine vital forces, who shine in the clouds and in the constellations, and who keep company with the sustainer of the earth (gandharva) master of all the riches, I do hereby pay my homage to you.

अथर्ववेदः

260

याः क्रुन्दास्तमिषीचयोक्षकामा मनोमुहः । ताभ्यो गन्धुर्वपत्नीभ्योप्सुराभ्योकरं नर्मः ॥५॥

याः । क्लुन्दाः । तमिषीचयः । अक्षऽक्तीमाः । मृनुःऽमुहैः । ताभ्यः । गुन्धर्वऽपेत्नीभ्यः । अप्सराभ्यः । अकुरुम् । नर्मः ॥ ५ ॥

(३) तृतीयं सूत्त.म्

(१-६) पडुचस्यास्य सृक्तस्याङ्गरा ऋषिः । भैपज्यायुर्धन्वन्तरयो देवताः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामनुष्टुप्, (६) षष्ठमाश्च त्रिपान् स्वराह् उपरिष्टान्महाबृहती छन्दसी ॥

अद्दो यदंवधावेत्यव्रक्तमधि पर्वतात् । तत्ते कृणोमि भेष्ठजं सुभेषजं यथासीस ॥१॥ आदुङ्गा कुविदुङ्गा शतं या भेष्जानि ते । तेषामित त्वर्रात्तममनास्त्रावमरीगणम् ॥२॥ नीचैः त्वनुन्त्यस्रीरा अकुस्नाणिमिदं महत् । तदास्त्रावस्य भेष्ठजं तदु रोगमनीनशत् ॥३॥ उपजीका उद्भरन्ति समुद्राद्धि भेष्ठजम् । तदास्त्रावस्य भेष्ठजं तदु रोगमशीशमत् ॥४॥ अकुस्नाणिमिदं महत्पृथिव्या अध्युकृतम्। तदास्त्रावस्य भेष्ठजं तदु रोगमनीनशत् ॥५॥ शं नौ भवन्त्वप ओषधयः शिवाः । इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षसं आराद्विस्पृष्टा इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥६॥

अदः । यत् । अविऽधाविति । अवित्रक्षम् । अधि । पवितात् ।
तत् । ते । कृणोमि । भेषजम् । सुऽभेषजम् । यथौ । असीसे ॥ १ ॥
आत् । अङ्ग । कुवित् । अङ्ग । शतम् । या । भेषजािन । ते ।
तेषाम् । असि । त्वम् । उत्ऽत्मम । अनाषावम् । अरोगणम् ॥ २ ॥
नीचैः । खनुन्ति । असराः । अरुः ऽस्राणम् । इदम् । मृहत् ।
तत् । आऽस्रावस्ये । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ३ ॥
उपुऽजीकोः । उत् । मुरन्ति । सुमुद्रात् । अधि । भेषजम् ।
तत् । आऽस्रावस्ये । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अशीशम्त ॥ ४ ॥
अरुः ऽस्राणम् । इदम् । मृहत् । पृथिव्याः । अधि । उत्ऽर्भतम् ।
तत् । आऽस्रावस्ये । भेषजम् । तत् । कुं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ५ ॥
शम् । नः । भवन्तु । अपः । ओषधयः । शिवाः ।
इन्द्रस्य । वर्षः । अपे । हन्तु । रक्षसः । आरात् । विऽस्रिष्टाः । इषवः । पतन्तु ।
स्क्षसाम् ॥ ६ ॥

II.2.5 Who are shrill-voiced, dispellers of darkness, beautiful to look at, and capturers of heart, and who are as if the wives of the sustainer of the earth, (gandharvas) to those vital forces (apsaras) I hereby pay my homage.

Remedy for Āsrāva or Flow

- II.3.1 The water, that runs downward there from the top of the mountain, that I make a remedy for you, so that you may be good medicine.
- II.3.2 Hither O dear, and thither O dear, whatsoever are your remedies, among them you are the best, curing the flux (morbid flow) and curing disease.
- II.3.3 Out of deep earth, the vitality-givers (asuras) dig it up, which is a great wound-healer. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.
- II.3.4 The white ants bring up this remedy out of the water flood. This is the remedy for morbid flux and this has cured the disease.
- II.3.5 This is the great wound-healer, which has been brought up out of the earth. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.
- II.3.6 May the waters be to our weal. May the herbs be propitious to us. May the thunder-bolt of the resplendent Lord smite off the demoniac tendencies. May the arrows, hurled by evilminded persons, fall far away from us.

अथर्ववेदः

(४) चतुयं सूक्तम्

(१-६) षड्रवस्यास्य सृकस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा जङ्गिडो वा देवता । (१) प्रथमर्चो विराट् प्रस्तारपङ्किः, (२-६) द्वितीयादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

रणायारिष्यन्तो दीर्घायुत्वाय सदेव। बृहते दक्षमाणाः मणि विष्कन्धदुषणं जिङ्गेडं बिभूमो वयम् 11911 जिङ्गडो जम्भादिशुरादिष्कन्धाद्भिशोचनात् मणिः ं सहस्रवीर्यः परि विश्वतः ॥२॥ णः पातु अयं सहतेयं वांधते अत्रिणः विष्कन्धं विश्वभेषजो पात्वंहंसः ॥३॥ अयं जिङ्ग्डः देवेर्दत्तेन मणिना जङ्गिडेन मयोभुवा। विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे सहामहे ॥४॥ जिङ्गडश्च विष्कन्धादुभि रक्षताम् । शणश्र मा अरेण्यादन्य आर्थतः कृष्या रसेभ्यः ॥५॥ अन्यो कृत्याद्रविर्यं मुणिरथी अरातिद्रविः

सहस्वान् जिङ्गडः प्र णु आयृषि

तारिषत् ॥६॥

दीर्घायुऽत्वायं । बृहते । रणाय । अरिष्यन्तः । दक्षमाणाः । सदां । एव ।
मृणिम् । विस्कृत्युऽदूर्षणम् । जृङ्गिडम् । विभूमः । व्यम् ॥ १ ॥
जृङ्गिडः । जृत्मात् । विऽशारात् । विऽस्कृत्यात् । अभिऽशोर्चनात् ।
मृणिः । सहस्रंऽवीर्यः । परि । नः । पातु । विश्वतः ॥ २ ॥
अयम् । विऽस्कृत्यम् । सहते । अयम् । बाधते । अत्तित्रणैः ।
अयम् । नः । विश्वऽभेषजः । जृङ्गिडः । पातु । अहंसः ॥ ३ ॥
देवैः । दृत्तेनं । मृणिनां । जृङ्गिडेनं । मृयःऽभुवां ।
विऽस्कृत्यम् । सवीं । रक्षांसि । विऽजायामे । सहामहे ॥ ४ ॥
शृणः । च । मृ। । जृङ्गिडः । च । विऽस्कृत्यात् । अभि । रक्षताम् ।
अरिष्यात् । अन्यः । अऽभृतः । कृष्याः । अन्यः । रसेभ्यः ॥ ५ ॥
कर्याऽद्विः । अयम् । मृणिः । अथो द्वि । अग्विऽद्विः ।

कृत्या ऽद्षिः । अयम् । मृणिः । अथो इति । अगतिऽद्पिः । अयो इति । सर्हस्त्रान् । जङ्किङः । प्र । नुः । आर्यूषि । तारिष्त् ॥ ६ ॥

CC-0. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

262

Jangida-Mani

- II.4.1 For long life and for great happiness, we properly utilize the jangida-mani, a jewel, or a vaccine derived from plants that removes obstacles, and thus we are never injured and are always gaining dexterity.
- II.4.2 May the jangida-inoculation, having thousand of poweress, protect us all around from lock-jaw, polio, rheumatism, and mental depression.
- II.4.3 This jangida-mani, a vaccination derived from plants, overcomes the rheumatism; this resists the devouring germs. May this jangida vaccine, a wide based remedy, protect us from various diseases.
- II.4.4 With this joy-bestowing jangida vaccine, that has been given by the bounties of Nature, we overcome every obstacle and all the germs of diseases in our struggle.
- II.4.5 May the hemp and the jangida protect me from the rheumatism. One of these is procured from the forest and the other one from the saps of the cultivated plants.
- II.4.6 This vaccine is a destroyer of evil infections as well as a destroyer of hostile worms. Therefore, may this powerful jangida extend our lives.

264

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्वस्यास्य स्कस्यायर्वणो सृगुर्क्तविः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमचौँ निच्नुपरिष्टाङ्गृहती, (२) दितीयाया विराद् पथ्यावृहती, (४) चतुर्थ्या पुरोविराद् जगती, (५-७) पञ्चम्यादितृवस्य च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रं जुषस्व प्र वृहा यहि शूर् हरिभ्याम् ।
पिबो सुतस्य मृतेरिह मधोश्रकानश्चारुर्मदाय ॥१॥
इन्द्रं जुठरं नृज्यो न पृणस्व मधोर्दिवो न ।
अस्य सुतस्य स्वर्णोपं त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥२॥
इन्द्रंस्तुराषाण्मित्रो वृत्रं यो जुधान यतीन ।
बिभेदं वृळं श्रुप्तं संसद्दे शत्रुन्मदे सोमस्य ॥३॥
आत्वा विशन्तु सुतासं इन्द्र पृणस्व कुक्षी विद्वि शंक धियेद्या नः ।
श्रुधी हवं गिरो मे जुषस्वेन्द्रं स्वयुग्मिर्मत्स्वेह महे रणाय ॥४॥
इन्द्रंस्य नु प्रा वोचं वीर्याणि यानि चकारं प्रथमानि वज्री ।
अहुक्रहिमन्वपस्तंतर्द् प्र वृक्षणा अभिनृत्पर्वतानाम् ॥५॥

इन्ह्रं । जुषस्वं । प्र । वृह् । आ । याहि । शूर् । हिर्रेऽभ्याम् ।

पिवं । सुतस्यं । मृतेः । इह । मधोः । चकानः । चार्रः । मदीय ॥ १ ॥

इन्ह्रं । जुरुरम् । नृत्यः । न । पृणस्वं । मधीः । दिवः । न ।

अस्य । सुतस्यं । स्त्रुः । न । उपं । त्वा । मदीः । सुऽवाचेः । अगुः ॥ २ ॥

इन्ह्रंः । तुराषाद् । मित्रः । वृत्रम् । यः । ज्ञ्ञानं । यतीः । न ।

बिभेदं । वृत्यम् । भ्रगुः । न । सुसहे । शत्रून् । मदे । सोमस्य ॥ ३ ॥

आ । त्वा । विश्वन्तु । सुतासंः । इन्द्र । पृणस्वं । कुक्षी इति । विङ्ढि । शृक्ष । धिया ।

आ । इहि । आ । नः ।

श्रुधि । हर्वम् । गिर्रः । मे । जुष्यस्व । औं । इन्द्र । स्वयुक्ऽभिः । मत्स्वं । इह । मृहे ।

रणीय ॥ ४ ॥

इन्हरेस्य । न । प्र । वोचम । वीर्याणि । यानिं । चकारं । प्रथमानि । वज्री ।

इन्द्रेस्य । नु । प्र । वेाचुम् । वीर्या]णि । यानि । चुकारे । प्रथमानि । वुजी । अहेन् । अहिंम् । अनु । अपः । तुतुर्दे । प्र । वृक्षणीः । आभिनृत् । पर्वतानाम् ॥ ५ ॥ Kāṇḍa-II 265

Indra

- II.5.1 O resplendent Lord, may you be pleased, may you bring to us what is good. O the brave one, come with your two steeds. May you enjoy here sweet and pure devotion expressed by the wise one to your heartiest exhiliration and satisfaction.
- II.5.2 O resplendent Lord, like one to be praised, may you fill your belly with this devotional bliss, which is as if sweet honey of heaven. May our intoxicating sweet words of praise for this expressed devotion reach high up to you in heaven.
- II.5.3 The resplendent one is friend coming swiftly to aid. He kills the nescience like unrighteous offenders. Like a blazing sun, he, breaks open the cave (of ignorance). He overpowers the enemies in the ecstacy of devotional bliss.
- II.5.4 May our expressed devotions approach you from all sides. O resplendent self, may you fill both sides of your belly (with them). Make us prosper, O mighty one. May you listen to my invocation. May my words of praise please you. May you enjoy yourself along with your companions for great pleasing accomplishments (and victories).
- II.5.5 May I acclaim the valorous deeds of the resplendent soul (the lower self), which he has achieved; he has cloven (and split asunder) the clouds of blind and dark impulses; and cast out the evil thoughts; he has broken a way for the torrents of wisdom through obstacles. (also Rg. I.32.1)

अहुन्निहुं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मे वज्रं स्वर्यं ततक्ष । बाश्रा देव धेनवः स्यन्देमाना अञ्जः समुद्रमवे जग्मुरापः ॥६॥ वृषायमाणो अवृणीत सोमं त्रिकंद्रुकेष्विपवत्सुतस्य । आ सार्यकं मुघवदित्त वज्रमहेन्नेनं प्रथमुजामहीनाम् ॥७॥

अहेन् । अहिंम् । पर्वते । शिश्रियाणम् । त्वष्टां । अस्मै । वर्ष्रम् । स्वर्युम् । तृत्क्षः । वाश्राः ऽईव । धेनर्वः । स्यन्देमानाः । अर्ज्ञः । स्मुद्रम् । अर्व । ज्यमुः । आर्यः ॥ ६ ॥ वृष्ऽयमोनः । अवृण्ति । सोमम् । त्रिऽकद्वेकषु । अपिवृत् । सुतस्यं । आ । सायकम् । मघऽवां । अदुन् । वर्ष्रम् । अहेन् । एनम् । प्रथमऽजाम् । अहीनाम् ॥ ७ ॥ (६) षष्ठं सक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य स्कस्य शौनक ऋषिः । अग्निर्देवता । (१-३) प्रथमादितृषस्य त्रिष्टुप् , (४) चतुर्थ्याश्चतृष्यदापीं पङ्किः, (५) पञ्चम्याश्च दिराट् प्रस्तारपश्चित्रष्टन्दांसि ॥

समस्तिम ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि स्त्या।
सं दिव्येने दीदिहि रोचनेन् विश्वा आ भोहि प्रदिश्रश्रतिसः ॥१॥
सं चेध्यस्वामे प्र च वर्धयेमसुच तिष्ठ महुते सौभगाय।
मा ते रिषस्रुपस्तारो अमे ब्रह्माणेस्ते युश्तसः सन्तु मान्ये ॥२॥
त्वामीमे वृणते बाग्नुणा इमे शिवो अमे संवरणे भवा नः।
स्पुल्हामे अभिमातिजिद्भव स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥३॥
भूत्रेणीमे स्वेन सं रेभस्व मित्रेणीमे मित्रुधा यंतस्व।
सजातानौ मध्यमेष्ठा राज्ञीममे विह्वयौ दीदिहीह ॥४॥

समः। त्वा। अग्ने। ऋतवः। वर्धयन्तु। सम् ऽवत्सराः। ऋषयः। यानि। सत्या।
सम्। दिव्येने। दीदिहि। रोचनेने। विश्वाः। आ। भाहि। प्रऽदिशः। चर्तसः॥ १॥
सम्। च। ङ्थ्यस्वं। अग्ने। प्र। च। वर्धय। इमम्। उत्। च। तिष्ठः। महृते। सौभगाय।
मा। ते। रिष्वन्। उपुऽसत्तारः। अग्ने। ब्रह्माणेः। ते। यश्तरः। सन्तु। मा। अन्ये॥ २॥
त्वाम्। अग्ने। वृण्ते। ब्राह्मणाः। इमे। शिवः। अग्ने। सम् ऽवरेणे। भवः। नः।
सपुत्नऽहा। अग्ने। अभिमातिऽजित्। भवः। स्वे। गये। जागृहि । अप्रऽयुच्छन्॥ २॥
क्षत्रेणे। अग्ने। स्वेने। सम्। रमस्व। मित्रेणे। अग्ने। मित्रऽधा। यतस्व।
सऽजातानीम्। मध्यमेऽस्थाः। राज्ञीम्। अग्ने। विऽह्व्यः। दीदिहि। इहः॥ ४॥

- II.5.6 He has sent asunder the cloud of blind impulses seeking refuge in the obstacles. The supreme architect has conquered with his all-encompassing bolt of will-power. The cloud of passions have been broken; the water of animated evil thoughts has rapidly rushed to the heart, like cows hastening to the calves. (also Rg. I.32.2)
- II.5.7 The powerful soul accumulated his strength in three virtuous directions physical, mental and spiritual. He sharpened his will-power and struck the first born of the evil impulses, the sexual one. (also Rg. I.32.3)

Agni

- II.6.1 Half-years and seasons, O adorable Lord, strengthen all of us, including seers and seekers of truth; may you flash forth with your divine effulgence, please do illume me all the four regions of heavens. (also Yv. XXVII.1)
- II.6.2 O adorable Lord, please kindle yourself, and make this devotee prosperous, O man rise up erect for high and happy prosperity and fortune. O Lord, may those who adore you, be always free from injury; may our men of wisdom and learning be glorious-not others (who are opposed to truth) (also Yv. XXVII.2).
- II.6.3 These persons of divine learning have chosen you (for leadership), O foremost adorable Lord, may you be propitious in our sacred field of work. O Lord, slayer of rivals, please quell our foemen; please give all of us your protection, and such assistance that never ceases. (also Yv. XXVII.3)
- II.6.4 O foremost adorable Lord, please take hold of thine own dominion, with your devotees, please strive in friendly wise. Placed be in the centrr of our fellows, O Lord, shine you here with flash, and be invoked by our princes and kings. (also Yv. XXVI II.5)

अथर्ववेदः

268

अति निहो अति सधोत्यचित्तीरति हिषः । विश्वा ह्यक्रि दुरिता तेर त्वमधासम्यं सहवीरं रुपि दाः॥५॥

अति । निर्हः । अति । सृधेः । अति । अचित्तीः । अति । द्विषेः । विश्वा । हि । अग्ने । दुःऽड्ता । तरे । त्वम् । अर्थ । अस्मम्यम् । सहऽवीरम् । रुयिम् । द्वाः ॥ ५ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्यस्यास्य स्कस्यायर्गं ऋषिः । मैषज्यायुर्वनस्यतयो देवताः । (१) प्रथमर्थो श्रुरिगनुष्टुप् , (२-३, ५) दितीयातृतीयापञ्चमीनामनुष्टुप् , (४) चतुर्ध्याश्च विराहुपरिष्टाहृदती छन्दांसि ॥

अघिष्टेष्टा देवजाता वीरुच्छेपथ्योपेनी ।
आपो मलेमिव प्राणैक्षीत्सर्वान्मच्छ्रपथाँ अधि ॥१॥
यश्रे सापुत्रः शपथो जाम्याः शपथेश्व यः ।
ब्रह्मा यन्मेन्युतः शपात्सर्वे तन्नो अधरपुदम् ॥२॥
दिवो मूल्मवेततं पृथिव्या अध्युत्ततम् ।
तेने सहस्रेकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतेः ॥३॥
परि मां परि मे प्रजां परि णः पाहि विश्वतेः ॥३॥
परि मां परि मे प्रजां परि णः पाहि यदनम् ।
अरोतिनों मा तरिन्मा नस्तारिष्ट्रिममातयः ॥४॥
श्रासरमेतु शपथो यः सुहार्तेने नः सह ।
चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हादीः पृष्टीरिप श्रणीमिस ॥५॥

अघडिद्वेष्टा । देवडजीता । वीरुत् । शुप्युडयोपेनी ।
आपः । मलेम्ऽइव । प्र । अनैक्षीत् । सर्वीन् । मत् । शुप्यांन् । अधि ॥ १ ॥
यः । च । साप्तः । शुप्यः । जाम्याः । शुप्यः । च । यः ।

ब्रह्मा । यत् । मृन्युतः । शपीत् । सर्वम् । तत् । नः । अधःऽपदम् ॥ २ ॥
दिवः । मूलम् । अवेऽततम् । पृथिव्याः । अधि । उत्ऽतंतम् ।
तेने । सहस्रेऽकाण्डेन । परि । नः । पाहि । विश्वतः ॥ ३ ॥
परि । माम् । परि । मे । प्रऽजाम् । परि । नः । पाहि । यत् । धर्नम् ।
अरातिः । नः । मा । तारीत् । मा । नः । तारिषः । अभिऽमातयः ॥ ४ ॥
श्वासार्यम्। पृतु । शपर्यः । यः । सुऽहार्त् । तेने । नः । सह ।
वक्षुः अनन्तस्य । दुःऽहार्दः । पृष्टीः । अपि । शृणीमसि ॥ ५ ॥

Kāṇḍa-II 269

II.6.5 O adorable Lord, overpower them who slay; may you crush our énemies; please defeat the plans of thoughtless persons; subdue them who hate us. O Lord, please hear us and take us safe past all distresses. Please make us and all our people opulent; (may we be accompanied) with heroes. (also Yv. XXVII.6)

Vanaspatih

- II.7.1 Hating sins (and also hated by sinners), born of the bounties of Nature, this creeper (plant) is remover of deep seated diseases. As waters wash away the filth, so may this clean me from all serious diseases.
- II.7.2 The cursed disease, that has come from the evil company of my rivals, and the cursed disease that has come from women, and the cursed disease that might have come from a wrathful physician, may all that be overcome by us.
- II.7.3 The root has come down from the sky, and from the earth you spread upwards. With this, that has a thousand joints, may you protect us from all the sides.
- II.7.4 From all the sides, may you protect me, my progeny, and my wealth whatever I have. May not a miser enemy surpass us, nor may the bullies overcome us.
- II.7.5 May the cursed disease go back to the curser. May our friendship be with him, who is of good heart. We shall crush even the ribs of the ill-intending persons who look at us with an evil eye (and deliberately spread infectious diseases).

270

(८) अष्टमं सूक्तम्

अथर्ववेदः

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्य सृग्वङ्गिरा ऋषिः। वनस्यतिर्यक्ष्मनाशनञ्च देवते। (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुषुप्, (३) कृतीयायाः पथ्यापङ्किः, (४) चतुर्थ्या विराडतुषुप्, (५) पञ्चस्याश्च निष्टत्यथ्यापङ्किष्ठस्यांसि ॥

उदंगातां भगवती विचृतों नाम तारके	1
वि क्षेत्रियस्य मुबतामधुमं पार्शमुत्तमम्	11911
अपेयं रात्र्युच्छत्वपोच्छन्त्वभिकृत्वरीः	1
बीरूसेनियुनाश्नन्यपे क्षेत्रियमुच्छतु	॥२॥
बुभ्रोरर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते प्रह्याल्या तिलस्य तिलप्रिङ्या	1
वीरुत्क्षेत्रियुनाशुन्यपे क्षेत्रियसुंच्छतु	11311
नर्मस्ते लाङ्गलेभ्यो नर्म ईषायुगेभ्यः	1
बीरुत्क्षेत्रियुनाशुन्यपे क्षेत्रियसुच्छतु	iisii
नमः सनिस्नसाक्षेभ्यो नमः संदेश्ये भ्यः	1
नमः क्षेत्रस्य पतेये बीरुत्क्षेत्रियनाश्चन्यपे क्षेत्रियसुच्छतु	॥५॥

उत् । अगाताम् । भगवती इति भगेऽवती । विऽचृतौ । नामे । तारेके इति । वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अधुमम् । पार्राम् । उत्ऽत्मम् ॥ १ ॥ अपे । इयम् । रात्रीं । उच्छुतु । अपे । व्रच्छुन्तु । अभिऽकृत्वेरीः । वीरुत् । क्षेत्रियुऽनार्रानी । अपे । क्षेत्रियम् । व्रच्छुतु ॥ २ ॥ बुभोः । अर्जुनऽकाण्डस्य । यर्वस्य । ते । पुल्तात्या । तिलेस्य । तिल्ऽिपुञ्ज्या । वीरुत् । क्षेत्रियुऽनार्रानी । अपे । क्षेत्रियम् । उच्छुतु ॥ ३ ॥ नमेः । ते । लाईक्लेम्यः । नमेः । ईषाऽयुगेम्येः । वीरुत् । क्षेत्रियुऽनार्रानी । अपे । क्षेत्रियम् । उच्छुतु ॥ ४ ॥ वर्मः । सिनुस्तरुअक्षेम्यः । नमेः । सम्इदेश्ये भ्यः ।

नर्मः । क्षेत्रेस्य । पर्तये । बीरुत् । क्षेत्रियुऽनारीनी । अप । क्षेत्रियम् । वुच्छुतु ॥ ५ ॥

Ksettriya Diseases - Hereditary

- II.8.1 Two shining stars have risen up; releasers vicrtau is their name. May both of them unfasten the noose of the hereditary disease (kṣetriya), pertaining to the lower part of the body, as well as to the upper one.
- II.8.2 May this night depart and may the smiting malignities depart.

 May this medicinal plant, destroyer of hereditarty diseases,

 help us in eliminating the hereditary diseases,
- II.8.3 With the straw of the brown-colored, whitish-jointed barley and with the stalks of sesame, may this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove your hereditary disease.
- II.8.4 Let your homage be to ploughs (lāngala) and homage to poles (iṣā) and yokes (yuga) May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove, the hereditary disease.
- II.8.5 Let your homage be to ever-watchful sentinels and homage to the orderlies. Homage also to the master of the field. May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove the hereditary disease.

272

अथर्ववेदः

(९) नवमं सूक्तम्

(१-५) पश्चर्यस्यास्य सुक्तस्य भृग्वक्किरा ऋषिः। यक्ष्मनाशनो वनस्पतिर्देवता । (१) प्रथमची विराद् क्स्तारपङ्किः, (२-५) दितीयादिचतसृणाञ्चानुहुप् छन्दसी ॥ द्राष्ट्रक्ष मुश्रेमं रक्षसो प्राह्मा अधि येनं जग्राह पर्वस् । अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकसून्नय 11911 आगादुदंगाद्यं जीवानां वातमप्यगात् अभूद्र पुत्राणी पिता नृणां च भगवत्तमः 11711 अधीतीरध्यगाद्यमधि जीवपुरा अंगन् शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमुत वीरुधः 11311 देवास्ते चीतिमविदन्ब्रह्माण उत वीरुधः चीति ते विश्वे देवा अविदुन्भूम्यामधि 11811 यश्वकार् स निष्केर्त्स पुव सुभिषक्तमः स पुव तुभ्यै भेषुजानि कृणविद्भिषजा श्रुचिः ॥५॥

दर्शऽन् । मुख्य । इमम् । रक्षंसः । प्राद्याः । अधि । या । एनम् । ज्याहे । पर्वेऽसु । अथो इति । एनम् । वनस्पते । जीवानाम् । लोकम् । उत् । न्यु । ॥ १ ॥ आ । अगात् । उत् । अगात् । अयम् । जीवानाम् । व्रातेम् । अपि । अगात् । अभूत् । उतं इति । पुत्राणाम् । पिता । नृणाम् । च । भगवत्ऽतमः ॥ २ ॥ अधिऽइतीः । अधि । अगात् । अयम् । अधि । जीवऽपुराः । अगन् । श्वातम् । हि । अस्य । भिषजीः । सहस्रम् । उत । वीरुधः ॥ ३ ॥ देवाः । ते । विश्वे । देवाः । अविदन् । मूम्योम् । अधि ॥ ४ ॥ यः । चकारे । सः । निः । कर्त् । सः । एव । सार्भिषक्ऽतमः । सः । पृव । तुम्येम् । भृष्जानि । कृणवित् । भृष्षजी । शुन्तिः ॥ ५ ॥ सः । पृव । तुम्येम् । भृष्जानि । कृणवित् । भृष्षजी । शुन्तिः ॥ ५ ॥

Vegetation - Vanaspatih

- II.9.1 O daśavṛkṣa (liter.-"ten-tree") may you free this person from the grip of the evil disease, that has seized him in the joints. Thereafter, O Lord of vegetation, may you bring him up to the world of the living.
- II.9.2 This person has come round, has risen up and has also come into the community of the living. He has become father of sons and most reputed among men.
- II.9.3 He has obtained the thing worth obtaining. He has got all the necessities of life. A hundred are his healers and a thousand his medicinal herbs.
- II.9.4 The enlightened ones know how to collect you and the physician know the plants. All the bounties of Nature have made it possible to gather you on the earth.

II.9.5 He, who so makes frees also from the disease. He is the best of the healers. May only, He, the true healer, provide remedies for you.

अथर्ववेदः

274

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-८) भ्रष्टर्यस्यास्य स्कस्य स्व्विक्षरा ऋषिः। (१) प्रथमचें ब्रह्मणा सह निर्क्रतिः, (२-८) द्विती विसप्तानाश्च यावाष्ट्रयिष्यो, तत्रापि (२) द्वितीयायाः पूर्वपादस्याद्भिः सहाग्निः, उत्तरस्य च ओपिधिभिः सह सोमः, (३) तृतीयायाः पूर्वपादस्य बात उत्तरस्य च चतस्रो दिशः, (४-८) चतुर्ध्यादिपश्चानाश्च वातपत्न्यः सूर्यो यक्ष्मा निर्क्रति-प्रभृतयश्च देवताः। (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः सप्तपादिः, (३-५, ७-८) तृतीयादि-तृत्रस्य सप्तम्यष्टम्योश्च सप्तपदा धृतिः, (६) वष्टयाश्च सप्तपदात्यद्विश्चन्दांसि ॥

क्षेत्रियात्वा निर्मेत्या जामिश्साहुहो मुश्चामि वर्रणस्य पाशीत्। अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते चाविष्टिथिवी उमे स्तीम् ॥१॥ शं ते अमिः सहाद्विरेस्तु शं सोमः सहौषधीमः । प्रवाहं त्वां क्षेत्रियानिर्मेत्या जामिश्साहुहो मुश्चामि वर्रणस्य पाशीत्। अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते चाविष्टिथिवी उमे स्तीम् ॥२॥ शं ते वाती अन्तरिक्षे वयी धाच्छं ते भवन्तु प्रदिशुभ्वतेसः। प्रवाहं त्वां क्षेत्रियानिर्मेत्या जामिश्ंसाहुहो मुश्चामि वर्रणस्य पाशीत्। अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते चाविष्टिथिवी उमे स्तीम्॥३॥

श्चेत्रियात् । त्वा । निःऽऋत्याः । जामिशुंसात् । द्रुहः । मुञ्चामि । वर्रणस्य । पाशांत् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् ॥ १ ॥

शम् । ते । अग्निः । सह । अत्ऽभिः । अस्तु । शम् । सोर्मः । सह । ओषधिभिः । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निः ऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्वुहः । मुञ्चामि । वर्षणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । वावापृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् ॥ २ ॥

शम् । ते । वार्तः । अन्तरिक्षे । वर्यः । धात् । शम् । ते । भवन्तु । प्रऽदिशेः । चर्तस्रः । पृत्र । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽश्ंसात् । द्वुहः । मुञ्चामि । वर्षणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । वावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ३ ॥

Kāṇḍa-II 275

Nivṛti - Hereditary Diseases

II.10.1 I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord (Varuna). With my prayer (knowledge or brahmanā), I make you free from the faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.2 May the fire-divine along with the waters be benevolent to you. Benevolent to you be the Soma along with the medicinal herbs. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you free from ills and faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.3 Benevolent to you be the wind in the midspace and bestow vigour. May the four mid-regions be benevolent to you. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

इमा या देवीः प्रदिश्भतिस्रो वार्तपत्नीर्मि स्यौ विचर्छे ।
पुवाहं त्वां क्षेत्रियानिक्रीत्या जामिशंसाहुहो स्रेश्वामि वर्रणस्य पाशात ।
अनुगम् बह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यार्वापृथिवी उमे स्ताम् ॥४॥
तास्र त्वान्तर्ज्ञरस्या देधामि प्र यक्ष्म एतु निक्रीतः पराचैः ।
पुवाहं त्वां क्षेत्रियानिक्रीत्या जामिशंसाहुहो स्रेश्वामि वर्रणस्य पाशात ।
अनुगम् बह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यार्वापृथिवी उमे स्ताम ॥५॥
अस्रकथा यक्ष्माहित्तादेवद्याहुहः पाशाहाह्याभ्वोदेसुक्थाः ।
पुवाहं त्वां क्षेत्रियानिक्रीत्या जामिशंसाहुहो स्रेशामि वर्रणस्य पाशात ।
अनुगम् बह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यार्वापृथिवी उमे स्ताम ॥६॥
अहा अरोतिमविदः स्योनमप्यमूर्भेद्रे स्रुकृतस्य ठोके ।
पुवाहं त्वां क्षेत्रियानिक्रीत्या जामिशंसाहुहो स्रेशामि वर्रणस्य पाशात ।
अनुगमसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यार्वापृथिवी उमे स्ताम ॥९॥
अनुगमसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यार्वापृथिवी उमे स्ताम ॥९॥

हुमाः । याः । देवीः । मुऽदिर्शः । चर्तम्नः । वार्तऽपत्नीः । अभि । सूर्यः । विऽचर्षे । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्वुहः । मुञ्चामि । वर्रणस्य । पाशीत् ।अनागसेम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । बार्वापृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् ॥ ४ ॥

तास्चं । त्वा । अन्तः । जरिसं । आ । द्वामि । प्र । यक्ष्मः । पृतु । निःऽऋतिः । पृराचैः । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्वुहः । मुञ्चामि । वर्रणस्य । पाशीत् । अनागसीम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्वावीपृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् ॥ ५ ॥

अमुक्याः । यक्ष्मीत्।दुःऽड्तात्।अव्वद्यात्।दुः । पाशीत्। प्राह्याः । च्। उत् । अमुक्याः । प्रव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निः ऽत्रीत्याः । जामिऽश्ंसात् । दुः । मुख्रामि । वर्रणस्य । पाशीत् । अनुगर्मम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावीपृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् ॥ ६ ॥

अहाः। अरातिम्। अविदः। स्योनम्। अपि। अभूः। भुद्रे। सुडकृतस्ये। लोके। एव। अहम्। त्वाम्। क्षोत्रियात्। निः उन्नेत्याः। जामि ऽशंसात्। दुहः। मुद्धामि। वर्रणस्य। पाशीत्। अनागसम्। ब्रह्मणा। त्वा। कृणोमि। शिवे इति। ते। बावापृथिवी इति। उभे इति। स्ताम्॥ ७॥

- II.10.4 These are the four heavenly mid-regions, protectors of the wind, on which the Sun shines all around. With them I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults, and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.5 I put you in the midst of them to reach the ripe old age. May your wasting disease and the wretchedness go far away. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.6 You have been freed from the wasting disease, from the heinous sin, from treachery, and from the grip of rheumatism. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.
- II.10.7 You have left the misery behind. You have attained happiness and you have come into the nice world of virtue. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasent consequences of attachment of women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

स्येमृतं तमेसो प्राह्मा अधि देवा मुझन्तौ अस्जि निरेणसः। प्रवाहं त्वां क्षेत्रियानिक्रीत्या जामिशुंसाहुहो स्रेश्चामि वर्रणस्य पाशीत्। अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते चार्वापृथिवी उमे स्ताम् ॥८॥

सूर्यम्।ऋतम्। तमेसः। प्राह्याः। अधि। देवाः। मुख्जन्तः। असृज्नन्। निः। एनेसः। एव। अहम्। त्वाम्। क्षेत्रियात्। निःऽऋत्याः। जामिऽशंसात्। द्रुहः। मुञ्चामि । वरुणस्य। पाशाति। अनागसम्। ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । वार्वापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ८॥

(११) एकाव्यां सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य स्तस्य शुक्र क्रविः । हृत्याद्वणं देवता । (१) प्रथमायाश्चतुष्यदा विराक्कावत्री, (२-५) द्वितीयादिषतस्याञ्च, त्रिपदा परोस्थिक्, तन्नापि (४) चतुर्थ्याः पिपीलिकमञ्या निष्युक्तम्यां सि ॥

दूष्या दूषिरसि हेत्या हेतिरसि मेन्या मेनिरसि । आप्नुहि श्रेयीसमित समं क्रीम ॥१॥ स्वक्त्यो सि प्रतिसरो सि प्रत्यिभ्चरणोसि । आप्नुहि श्रेयीसमित समं क्रीम ॥२॥ प्रति तमि चर् यो इसान्देष्टि यं वयं द्विष्मः । आप्नुहि श्रेयीसमित समं क्रीम ॥३॥ सूरिरसि वर्चोधा असि तनूपानीसि । आप्नुहि श्रेयीसमित समं क्रीम ॥४॥ शुको सि भ्राजो सि स्व रिस ज्योतिरसि । आप्नुहि श्रेयीसमित समं क्रीम ॥४॥

दूष्याः । दूषिः । असि । हेत्याः । हेतिः । असि । मेन्याः । मेनिः । असि । आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ १ ॥ स्वस्यः । असि । प्रतिऽस्रः । असि । प्रतिअऽभिचरणः । असि । असि । आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ २ ॥ प्रति । तम् । अभि । चर् । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । दिष्मः । आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ ३ ॥ स्तिः । असि । वर्चःऽधाः । असि । तनूपानः । असि । सि । सि । अपि । वर्चःऽधाः । असि । तनूपानः । असि । असि । आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ १ ॥ आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ १ ॥ आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ ४ ॥ आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ ५ ॥ आप्नुहि । श्रेयांसम् । अति । समम् । काम् ॥ ५ ॥

II.10.8 The bounties of the Nature releasing the truthful Sun from the grip of the darkness have made him free from blemish. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you faultless. May both the heaven and earth be benevolent to you.

Given in the Hymn

- II.11.1 You pollute the polluter. You are weapon of the missile. You are thunderbolt of thunder-bolt. Attain superiority. Surpass your equals.
- II.11.2 You are dynamic. You are pushing forward. You are counteract of evil. Attain superiority. Surpass your equals.
- II.11.3 Move against him, who hates us and whom we do hate. Attain superiority. Surpass your equals.
- II.11.4 You are learned. You are full of lustre. You are protector of body. Attain superiority. Surpass your equals.
- II.11.5 You are bright. You are blazing. You are the light. You are illuminator. Attain superiority. Surpass your equals.

(१२) इादशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्षस्यास्य स्तूकस्य भरद्वाज ऋषिः। धावाष्ट्रियिव्यादिवह्नयो देवताः। (१, ३-६) प्रयमर्थस्त्रतीयादिचतसृणाञ्च त्रिष्टुप् , (२) द्वितीयाया जगती, (७-८) सप्तम्यष्टम्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यावापृथिवी उर्वर्नन्तिरक्षं क्षेत्रस्य पत्युरुगायोद्धतः ।
उतान्तिरक्षमुरु वातंगोपं त इह तेप्यन्तां मियं तृप्यमिने ॥१॥
इदं देवाः श्रृणुत् ये यहित्या स्थ भ्राद्धांजो मह्यमुक्थानि शंसित ।
पाशे स ब्रद्धो दुर्ति नि युज्यतां यो अस्माकं मने इदं हिनस्ति ॥२॥
इदिमन्द्र श्रृणुहि सोमप् यत्त्वो हृदा शोचता जोहंवीमि ।
वृश्वामि तं कुर्तिशेनेव वृक्षं यो अस्माकं मने इदं हिनस्ति ॥३॥
अशीतिभित्तिष्टिभिः सामगेभिरादित्येभिर्वसुभिरिद्वरोभिः ।
इष्टापूर्तमेवतु नः पितृणामासुं देदे हर्रसा देव्येन ॥४॥
यावापृथिवी अनु मा दीधीथां विश्वे देवासो अनु मा रमध्यम् ।
अद्गिरसः पितरः सोम्यासः पापमार्छत्वपकामस्य कृती ॥५॥
अतीव यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्मं वा यो निन्दिषिक्ययमाणम् ।
तपृषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मदिष्टं योरिभसंतिपाति ॥६॥

बावापृथिवी इति । जुरु । अन्तरिक्षम् । क्षेत्रेस्य । पत्नी । जुरुऽगुगयः । अद्भेतः । जुत । अन्तरिक्षम् । जुरु । वार्तऽगोपम् । ते । इह । तुप्यन्ताम् । मिर्ये । तुप्यमीने ॥१॥ इदम् । देवाः । शुणुत् । ये । यिश्वयोः । स्थ । भरत्ऽत्रोजः । मह्यम् । जुक्थानि । शुंसति । पारो । सः । बुद्धः । दुःउहते । नि । युज्यताम् । यः । अस्माक्षम् । मनेः । इदम् । हिनस्ति ॥२ ॥ इदम् । इन्द्र । शुणुहि । सोमुऽप् । यत् । त्वा । हृदा । शोचेता । जोहंवीमि । वृश्वामि । तम् । कुर्लिशेनऽइव । वृक्षम् । यः । अस्माक्षम् । मनेः । इदम् । हिनस्ति ॥३ ॥ अश्वरितिऽभिः । तिसुऽभिः । सामुऽगेभिः । आदित्येभिः । वसुऽभिः । अङ्गरःऽभिः । इष्टापूर्तम् । अवतु । नः । पितृणाम् । आ । असुम् । द्वे । हर्रसा । देव्येन ॥ ४ ॥ बावापृथिवी इति । अने । मा । आ। दीर्धायाम् । विश्वे । देवासः । अने । मा । आ। रम्भ्वम् । अङ्गिरसः । पितरः । सोम्यासः । पापम् । आ । ऋच्छतु । अपुऽकामस्य । कर्ता ॥ ५ ॥ अतिऽइव । यः । मुहतः । मन्यते । नः । ब्रह्मं । वा । यः । निन्दिर्षत् । क्रियमीणम् । तर्येषे । तस्मै । वृजिनानि । सन्तु । बृग्वऽदिर्षम् । बौः । अभिऽसंतिपाति ॥ ६ ॥

Dyāvā-Pṛthivī-Midspace

II.12.1 Heaven and earth, the vast midspace, the mistress of the universe, the wonderful wide-strider and the wind protected vast midspace, may all these be inflamed while I am inflamed.

Divinities

II.12.2 O enlightened ones, who are worthy of adoration may you listen. The offerer of food oblations sings your praises on my behalf. May he, who obstructs our such righteous intentions, be doomed to be bound in a deadly fetter.

Indra

II.12.3 O resplendent Lord, enjoyer of devotional bliss. May you listen to me, who invokes you with an anguished mind. Whosoever obstructs our this righteous thought, him I cut down like a tree with an axe.

Āditva

II.12.4 With two hundred forty (80x3) singers of Sāmān Chanters, with Ādityas, the Divasus, the Angirsas, let what is sacrificed and blessed by the elder fathers (Pitṛs) give full support to us, I take that man out of the grip of so called evil minded leaders of the society.

Somyah, Pitra

II.12.5 May the heaven and earth be inflamed when I am inflamed. May all the enlightened ones be mobilized in my support, and so be the elders, luminous and enjoyers of devotional bliss. Let the doer of detestable deeds be doomed to death.

Maruta

II.12.6 O vital breaths, whosoever arrogates himself too much, and who reviles us or reviles our prayer that we make for him, may his mis-deeds be hot and scorching. May heaven turn its fury on the person who hates the virtuous.

अथर्ववेदः

सप्त प्राणानुष्टी मन्यस्तांस्ते वृश्चामि ब्रह्मणा । अयो यमस्य सादेनमुभिदूतो अरैकृतः ॥७॥ आ देधामि ते पुदं समिद्धे जातवेदसि । अभिः शरीरं वेवेष्ट्रसुं वागपि गच्छतु ॥८॥

स्त । याणान् । अष्टौ । मन्यः । तान् । ते । वृश्चामि । ब्रह्मणा । अयोः । यमस्य । सर्दनम् । अग्निऽदूतः । अरम्ऽकृतः ॥ ७ ॥ आ । दुधामि । ते । पुदम् । सम्ऽईद्धे । जातऽत्रेदिसि । अग्निः । शरीरम् । वेवेष्टु । असीम् । वाक् । अपि । गुच्छुतु ॥ ८ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्नस्यास्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः। अग्निर्विश्वे देवा वा देवताः। (१-३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या अनुष्टुप् , (५) पञ्चम्याश्च विराङ्जगती छन्दांसि ॥

आयुर्दा अमे जरसै वृणानो घृतप्रतीको घृतपृष्ठो अमे ।
घृतं पीत्वा मधु चारु गर्व्य पितेव पुत्रान्भि रक्षतादिमम्॥१॥
परि वत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्यं कृणत दीर्घमायुः ।
ब्हस्पितः प्रायच्छ्दासं पुतत्सोमाय राक्ने परिधात्वा उं ॥२॥
परीदं वासो अधिथाः स्वस्तयेभूर्यष्ट्रीनामंभिशस्तिपा उं।
श्रतं च जीवं श्ररदः पुरूची ग्रयश्च पोषम्रप्संव्ययस्व ॥३॥
एह्यस्मानमा तिष्ठाश्मा भवतु ते तन्ः ।
कृष्वन्तु विश्वं देवा आयुष्टे श्ररदंः श्रतम् ॥४॥

अायुःऽदाः । अग्ने । जरसम् । वृणानः । घृतऽप्रेतीकः । घृतऽपृष्ठः । अग्ने । घृतम् । पृतिवा । मधे । चार्रः । गव्यम् । पृताऽईव । पुत्रान् । अभि । रक्षतात् । इमम् ॥ १ ॥ पिरे । धृत्त । धृत्त । नः । वर्षसा । इमम् । जराऽपृत्युम् । कृणुत् । दीर्घम् । आर्युः । बृह्स्पितिः । प्र । अयुच्छृत् । वार्सः । णृतत् । सोमाय । राज्ञे । पिरेऽधात्वे । जं इति ॥२॥ पिरे । इदम् । वार्सः । अधियाः । स्वस्तये । अर्मूः । गृष्टीनाम् । अभिशास्तिऽपाः । कुं इति । शृतम् । चृ । जीर्य । श्रारदः । पुद्धचीः । रायः । च । पोषम् । उप्पऽसंव्ययस्व ॥ ३ ॥ आ । इहि । अश्मीनम् । आ । तिष्ठ् । अश्मी । भवतु । ते । तन्ः । कृण्वन्तु । विश्वे । देवाः । आर्युः । ते । श्रारदः । श्रातम् ॥ ४ ॥

Yama-Sādanam: Brahman

II.12.7 With my prayer, I rend away your seven vital breaths (drawn through two eyes, two ears, two nostrils and one mouth opening) and eight marrows (one in each division of two arms and two legs) (sense-organs). Let you go to the abode of death welladorned, and with fire as your envoy.

Agni

- II.12.8 I hereby set your path into the raging fire. May the fire engulf you, your life and your speech also.
- II.13.1 O adorable Lord, you verily are the bestower of long life. May you bless this young boy to a long old age. O fire, with bright front and bright back, having enjoyed the sweet and pleasant melted butter of cow, may you guard this boy from all sides just as a father his sons. (investiture of a young boy of 18 years, prior to his marriage-go dānam)

Brhaspati

- II.13.2 Wrap this cloth around him. May you fill him with luster for us. Bless him with long life, so that he dies at a ripe old age only. The Lord supreme has provided this cloth for the blissful young man to put on. (investiture of bachelor Soma with garment).
- II.13.3 O man, you have wrapped this cloth around you for well-being. You have become the protector of people from evil influences. May you live a full span of hundred autumns, and put riches and nourishment on you.

Nauture's All Bounties

H.13.4 O boy, come here and stand on this stone. May your body become hard as stone. May the bounties of Nature, make your life-span of a hundred autumns.

अथर्ववेदः

यस्य ते वासः प्रथमवास्यं हरीमस्तं त्वा विश्वेवन्तु देवाः। तं त्वा भ्रातरः सुवृधा वर्धमानुमनु जायन्तां बृहवः सुजीतम् ॥५॥

यस्य । ते । वार्सः । प्रथमऽवास्यिम् । हरामः । तम् । त्वा । विश्वे । अवन्तु । देवाः । तम् । त्वा । भ्रातरः । सुऽवृधां । वर्धमानम् । अनुं । जायन्ताम् । बृहवेः । सुऽजीतम् ॥५॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-६) षड्डचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः। शालाग्निर्मन्त्रोक्ता वा देवताः। (१, ३, ५-६) प्रथमातृतीयापश्च^{नाः} प्रीतासुचामनुष्ठुप्, (२) द्वितीयाया भुरिगनुष्ठुप्, (४) चतुर्ध्याश्चोपरिष्टाद्विराङ्गृहती छन्दांसि ॥

निःसालां धृष्णुं धिषणमेकवाद्यां जिघ्दस्विम् । सर्वाश्वण्डस्य नप्त्यो नादायोमः सदान्वाः ॥१॥

निर्वे गोष्ठादंजामसि निरक्षानिरुपानसात् ।
निर्वे मगुन्दा दृहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे ॥२॥
असौ यो अधराहृहस्तत्रं सन्त्वग्रय्याः ।
तत्रं सेदिन्युं च्यतु सर्वश्च यातुधान्याः ॥३॥
भृतपित्रिनर्रज्तिनद्रश्चेतः सदान्वाः ।
गृहस्यं बुझ आसीनास्ता इन्द्रो बज्जेणाधि तिष्ठतु ॥४॥
यदि स्थ क्षेत्रियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।
यदि स्थ दस्युंभ्यो जाता नश्यतेतः सदान्वाः॥५॥

निःऽसालाम् । धृष्णुम् । धिषणेम् । एक्ऽत्राद्याम् । जिघत्ऽस्त्र नि । सतीः । चण्डस्य । नृप्य ि । नाशयोमः । सदान्त्रीः ॥ १ ॥ निः । वः । गोऽस्थात् । अजामसि । निः । अक्षोत् । निः । उपऽआनसात् । निः । वः । मगुन्द्याः । दुहित्रः । गृहेभ्यः । चात्यामहे ॥ २ ॥ असौ । यः । अधरात् । गृहः । तत्रे । सन्तु । अराय्य ि । असौ । यः । अधरात् । गृहः । तत्रे । सन्तु । अराय्य ि । तत्रे । स्तिः । नि । उन्युतु । सत्रीः । च । यातुऽधान्य ि ॥ ३ ॥ भूतऽपितः । निः । अजुतु । इन्द्रेः । च । इतः । सदान्त्रीः । गृहस्ये । बुभे । आसीनाः । ताः । इन्द्रेः । वन्नेण । अधि । तिष्ठुतु ॥ ४ ॥ यदि । स्य । क्षेत्रियाणीम् । यदि । वा । पुरुपऽइषिताः । यदि । स्य । दस्येऽभ्यः । जाताः । नश्येत । इतः । सदान्त्राः ॥ ५ ॥ यदि । स्य । दस्येऽभ्यः । जाताः । नश्येत । इतः । सदान्त्राः ॥ ५ ॥

Agni

II.13.5 May all the bounties of Nature protect you for whom we have brought this garment to wear for the first time. May many prospering brothers be born after you, who is one of good birth and always prospering.

Agni-Bhutapāḥ-Indra

- II.14.1 The expeller (from house), the frightener, the overwhelmer, the harsh-voiced and the devourer, all these ever-bewailers, the grand daughters of wrathful one (candal), we hereby destroy.
- II.14.2 We drive you out of cow-stalls, out of the game-hall, out of the grain-store, O daughters of malignance, we drive you out of our homes.
- II.14.3 In the house, that is there down below, let these harbingers of poverty take shelter. Let the distress settle there as well as all the inflicters of pain.
- II.14.4 May the Lord of beings and resplendent Lord turn these everbewailers out of this place. May Indra, the resplendent Lord with his adamantine bolt destroy those, who wrongfully have taken the possession of the floor of this house.
- II.14.5 O infectious diseases (Sadānvāḥ) whether you are hereditary, or you have been conveyed by men (contagious) or you are sprung from back and vital strength, please vanish from here.

अथर्ववेदः

परि धामीन्यासामाञ्जर्गाष्ठीमिवासरन् अजैषं सर्वीनाजीन्वो नश्येतेतः सदान्वीः

286

। ॥६॥

परि । धामानि । आसाम् । आञ्चः । गाष्ट्रीम् ५इव । असरन् । अजैषम् । सवीन् । आर्जीन् । वुः । नश्येत । इतः । सदान्वाः ॥ ६ ॥

(१५) पश्चदशं सूक्तम्

(१-६) बहुबस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः। प्राणापानायूंपि देवताः। त्रिपाद्गायुत्री छन्दः॥

यथा धौश्रे पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥१॥
यथाहश्च रात्री च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥२॥
यथा स्यैश्व चन्द्रश्च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥३॥
यथा नहां च क्षत्रं च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥४॥
यथा सत्यं चार्तं च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥४॥
यथा मृतं च भव्यं च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥६॥
यथा मृतं च भव्यं च न बिभीतो न रिष्यंतः । पुवा में प्राणु मा बिभेः ॥६॥

यथा । द्योः । चा । पृथिवी । चा । ना विभीतः । ना रिष्यतः । एवा । मे । प्राणा । मा । विभेः ॥ १॥

यथा । अहैः । चा। रात्रीं । चा। ना बिर्मातः । ना रिष्यंतः । पुत्र । मे । प्राणा। मा। विभेः ॥ २ ॥

यथा । स्र्यः । चु । चुन्द्रः । चु । न ब्रिभीतः । न । रिष्यंतः । एव । मे । श्राणु । मा । बिभेः ॥ ३ ॥

यथा। ब्रह्मा चु। क्षुत्रम् । चु। न । ब्रिभीतः । न । रिष्यंतः । एव । मे । घ्राण् । मा । ब्रिभेः ॥ ४ ॥

यथो । सुत्यम् । चृ । अर्रृतम् । चृ । न । विभीतः । न । रिष्यंतः । एव । मे । प्राण् । मा । विभेः ॥ ५ ॥

यथा। भूतम्। चृ। भव्यम्। चृ। न। बिर्मीतः। न। रिष्यतः। एव। मेु। प्राणु। मा। बिर्मेः॥ ६॥ Kāṇḍa-II 287

II.14.6 As a swift courser reaches its post, so I have gone over all their dwelling places. I have won all the battles against you, O infectious diseases, the Sadānvāḥ) vanish from here.

Prāṇas: Vital breathings

- II.15.1 As both the heaven and the earth do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, Prāṇas, may you have no fear.
- II.15.2 As both day and night do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.
- II.15.3 As both Sun and Moon do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.
- II.15.4 As both the intellectual power (brahma) and the ruling power (ksatra do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath, may you have no fear.
- II.15.5 As both the true and the non True do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.
- II.15.6 As both the past and the future do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.

अथर्ववेदः

288

(१६) वोडशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्यस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः। प्राणापानायूंषि देवताः। (१, ३) प्रथमातृतीययोर्क्रपोरेकपदासुरी विष्टुप्, (२) द्वितीयाया एकपदासुर्युष्णिक्, (४-५) चतुर्थीपश्चम्योश्च द्विपदासुरी गायत्री छन्दांसि ॥

प्राणापानी मृत्योमी पातं स्वाहा ॥१॥ चार्वापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥२॥ सूर्य चक्षुंषा मा पाहि स्वाहा ॥३॥ अमे वैश्वानर् विश्वेमां देवेः पाहि स्वाहा ॥४॥ विश्वम्भर् विश्वेन मा भरेसा पाहि स्वाहा ॥५॥

प्राणिपानौ । मृत्योः । मा । पातुम् । स्वाही ॥ १ ॥

बाविष्टृथिवी इति । उपेऽश्रुत्या । मा । पातुम् । स्वाही ॥ २ ॥

सूर्य । चक्षुषा । मा । पाहि । स्वाही ॥ ३ ॥

अग्ने । वैश्वानुर । विश्वैः । मा । देवैः । पाहि । स्वाही ॥ ४ ॥

विश्वम्ऽभर । विश्वेन । मा । भरिसा । पाहि । स्वाही ॥ ५ ॥

(१७) सप्तवशं सूक्तग्

(१-७) सप्तर्वस्यास्य स्कास्य ब्रह्मा ऋषिः। प्राणापानार्यूषि देवताः। (१-६) प्रथमादि-पङ्गामेकपदासुरी पिङ्गप्, (৩) सप्तस्याश्वासुर्युष्णिक् छन्दसी॥

ओजो्स्योजों में दाः स्वाहां ॥१॥ सहोसि सहों में दाः स्वाहां ॥२॥ बलंमित बलं में दाः स्वाहां ॥३॥ आयुर्स्यायुर्में दाः स्वाहां ॥४॥ श्रोत्रमिस श्रोत्रं में दाः स्वाहां ॥५॥ वक्षुरिस वक्षुर्में दाः स्वाहां ॥६॥ परिपाणमिस परिपाणं में दाः स्वाहां ॥७॥

ओर्जः। असि । ओर्जः । मे । दाः । स्वाही ॥ १ ॥
सहैः । असि । सहैः । मे । दाः । स्वाही ॥ २ ॥
बलैम् । असि । बलैम् । मे । दाः । स्वाही ॥ ३ ॥
आर्थुः । असि । आर्थुः । मे । दाः । स्वाही ॥ ४ ॥
ओर्त्रम् । असि । ओर्त्रम् । मे । दाः । स्वाही ॥ ५ ॥
चर्धुः । असि । चर्धुः । मे । दाः । स्वाही ॥ ६ ॥
परिऽपानैम् । असि । परिऽपानैम् । मे । दाः । स्वाही ॥ ७ ॥

Prāṇa-apāna, Dyāvā-pṛthvī, Sūrya-Agni-Viśvambhara

- II.16.1 O in-breath and out-breath, may both of you protect me from death. Svāhā. (hail)
- II.16.2 O heaven and earth, may both of you protect me with good hearing. Svāhā.
- II.16.3 O Sun, may you protect me with good vision. Svāhā.
- **II.16.4** O fire-divine, leader of every one, may you protect me with all the bounties of Nature. Svāhā.
- II.16.5 O Lord, sustainer of all, may you protect me with all sorts of sustenance. Svāhā.

Ojas

- II.17.1 You are endeavour (ojas). May you bestow endeavour on me. Svāhā.
- II.17.2 You are endurance (sahas). May you bestow endurance on me. Svāhā.
- II.17.3 You are strength (balam). May you bestow strength on me. Svāhā.
- II.17.4 You are longevity (āyuḥ). May you bestow longevity on me. Svāhā.
- II.17.5 You are power of hearing (śrostra). May you bestow power of hearing on me. Svāhā.
- II.17.6 You are vision (cakṣuḥ). May you bestow vision on me. Svāhā.
- II.17.7 You are all-round protection (paripāņam) bestow all-round protection on me. Svāhā.

अथर्ववेदः

(१८) अष्टादशं स्कम्

290

(१-५) पश्चन्यास्य स्कस्य वातन क्रिया अभिरेवता । द्विपदा साम्री इहती छन्दः ॥ भूगतृब्यक्षयंणमसि भ्रातृब्यचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥१॥ सप्रवृक्षयंणमसि सप्रवृचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥२॥ अरायक्षयंणमस्यरायचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥३॥ प्रिशाचक्षयंणमसि पिशाचचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥४॥ सद्गन्वाक्षयंणमसि सदान्वाचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥५॥

भ्रातृब्युऽक्षयेणम् । असि । भ्रातृब्युऽचार्तनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ १ ॥ सपुत्नुऽक्षयेणम् । असि । सपुत्नुऽचार्तनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ २ ॥ अरायुऽक्षयेणम् । असि । अरायुऽचार्तनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ३ ॥ पिशाचुऽभ्रयेणम् । असि । पिशाचुऽचार्तनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ४ ॥ सद्यान्वाऽक्षयेणम् । असि । सद्यान्वाऽचार्तनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ५ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-५) पश्चर्यस्यास्य स्कृत्यायर्वा ऋषिः । अभिर्देवता । (१-४) श्रयमादिचतसृणामेकावसाना निचृद्विपमा त्रिपदा गायत्री, (५) पश्चम्याश्चैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

अमे यते तपस्तेन तं प्रति तप् योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥१॥ अमे यते हरस्तेन तं प्रति हर् योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ अमे यते हिष्मः तं प्रति हर् योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ अमे यते शोचिस्तेन तं प्रतिशोच योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ अमे यते शोचिस्तेन तं प्रतिशोच योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ अमे यते तेज्रस्तेन तमतेजसं कृणु योईसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥५॥

अप्नै । यत् । ते । तर्म । तर्म । प्रति । तपु । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ॥ १ ॥

अग्ने । यत् । तें । हरंः । तेने । तम् । प्रति । हर् । यः ००॥ २॥ अग्ने । यत् । ते । अर्चिः । तेने । तम् । प्रति । अर्चे । यः ००॥ ३॥ अग्ने । यत् । ते । शोचिः । तेने । तम् । प्रति । शोच् । यः ००॥ ४॥ अग्ने । यत् । ते । तेने । तम् । प्रति । शोच् । यः ००॥ ४॥ अग्ने । यत्। ते । तेने । तम् । अते जसम् । कृणु । यः ००॥ ५॥

Agni

- II.18.1 You are the destroyer of the cousinly enemy (bhrātṛvya). Grant me that I may drive away the cousinly enemy. Svāhā.
- II.18.2 You are rival (sapatna) destroying. Grant me that I may drive away my rivals. Svāhā.
- II.18.3 You are the destroyer of such enemies as do not pay their due. Grant me that I may drive away the enemies who do not pay their due. Svāhā.
- II.18.4 You are the destroyer of blood-suckers. Grant me that I may drive away the blood-suckers. Svāhā.
- II.18.5 You are the destroyer of perpetual wailers. Grant me that I may drive away the perpetual wailers. Svāhā.

Agni

- II.19.1 O fire-divine, whatever heat you have, with that may you burn hot towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.2 O fire-divine, whatever rage (haras) you have, with that rage may you oppose him who hates us and whom we hate.
- II.19.3 O fire-divine, whatever glare (areih), you have, with that may you glare towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.4 O fire-divine, whatever burning (Socih) you have, with that may you burn towards him who hates us and whom we hate.
- II.19.5 O fire-divine, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless (atejas), who hates us and whom we hate.

अथर्ववेदः

292

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-४) पञ्चर्यस्यास्य स्कल्यायर्वा ऋषिः । वायुर्वेवता । (१-४) प्रयमादिचतसृणासृचामेकावसाना निषृद्विषेता विषदा गायत्री, (५) पञ्चस्याभैकावसाना भुरिग्वियमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

वायो यते तपुस्तेन तं प्रति तप् यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥१॥ वायो यते हर्स्तेन तं प्रति हर् यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ वायो यते किस्तेन तं प्रति शोच यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥३॥ वायो यते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ वायो यते शोचस्तेन तमितेजसं हृणु यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ वायो यते तेजस्तेन तमितेजसं हृणु यो इस्मान्द्रेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥

वायो इति । यत् । ते । तर्पः । तेने । तम् । प्रति । तपः । यः ०० ॥ १ ॥ वायो इति । यत् । ते । हरः । तेने । तम् । प्रति । हरः । यः ०० ॥ २ ॥ वायो इति । यत् । ते । अर्चिः । तेने । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥ वायो इति । यत् । ते । शोचिः । तेने । तम् । प्रति । शोचः । यः ०० ॥ ४ ॥ वायो इति । यत् । ते । तेर्जः । तेने । तम् । प्रति । शोचः । यः ०० ॥ ४ ॥ वायो इति । यत् । ते । तेर्जः । तेने । तम् । अते जर्मम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-५) पश्चर्षस्यास्य सूक्तस्यायवी ऋषिः । सूर्यो देवता । (१-४) प्रथमादिचतसृणासृचामेकावसाना निषृद्विषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पश्चस्याश्चेकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

सूर्य यते तप्स्तेन तं प्रति तप् यो्र्ड्सान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मः ॥१॥ सूर्य यते हर्स्तेन तं प्रति हर् यो्र्ड्सान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मः ॥२॥ सूर्य यते विस्तेन तं प्रत्येच यो्र्ड्सान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मः ॥३॥ सूर्य यते द्वोचिस्तेन तं प्रति शोच यो्र्ड्सान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मः ॥४॥ सूर्य यते तेज्रस्तेन तमतेजसं कृणु यो्र्ड्सान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मः ॥४॥

सूर्यं। यत्। ते । तर्पः। तेनं । तम्। प्रति । तुप्। यः ००॥ १॥
सूर्यं। यत्। ते । हर्षः। तेनं । तम्। प्रति । हुर्। यः ००॥ २॥
सूर्यं। यत्। ते । अर्विः। तेनं । तम्। प्रति । अर्च। यः ००॥ ३॥
सूर्यं। यत्। ते । श्रोचिः। तेनं । तम्। प्रति । श्रोच्।। यः ००॥ ४॥
सूर्यं। यत्। ते । तेर्जः। तेनं । तम्। प्रति । श्रोच्।। यः ००॥ ४॥
सूर्यं। यत्। ते । तेर्जः। तेनं । तम्। अते जसीम्। कृणु। यः ००॥ ५॥

Vāyu -Wind

- II.20.1 O wind, whatever heat you have, with that heat may blow hot towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.2 O wind, whatever compelling force you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.20.3 O wind, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.4 O wind, whatever drying power you have, with that may you blow dry towards him, who hates us and whom we hate.
- II.20.5 O wind, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Sūrya-the Sun

- II.21.1 O Sun, whatever heat you have, with that may you shine hot towards him, who hates us and whom we hate.
- II.21.2 O Sun, whatever compelling force (haras) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.21.3 O Sun, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.21.4 O Sun, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.21.5 O Sun, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

अथर्ववेदः

294

(२२) दाविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्यस्यास्य स्कस्यायर्व ऋषिः । चन्द्रमा देवता । (१-४) प्रयमादिचतसृणामृचामेकावसाना निषृद्वियमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याभैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

चन्द्र यत्ते तप्रस्तेन तं प्रति तप् योर्ड्समान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥१॥ चन्द्र यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर् योर्ड्समान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ चन्द्र यत्तेचिंस्तेन तं प्रत्येच् योर्ड्समान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥३॥ चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच् योर्ड्समान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ चन्द्र यत्ते तेज्रस्तेन तमितेजसं कृणु योर्ड्समान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥

चन्द्रं। यत्। ते । तर्पः । तेनं । तम् । प्रतिं । तुप् । यः ००॥ १॥ चन्द्रं। यत् । ते । हर्षः । तेनं । तम् । प्रतिं । हुर् । यः ००॥ २॥ चन्द्रं। यत् । ते । अर्चिः । तेनं । तम् । प्रतिं । अर्चे । यः ००॥ ३॥ चन्द्रं। यत् । ते । शोचिः । तेनं । तम् । प्रतिं । शोच् । यः ००॥ ४॥ चन्द्रं। यत् । ते । तेर्जः । तेनं । तम् । प्रतिं । शोच् । यः ००॥ ४॥ चन्द्रं। यत् । ते । तेर्जः । तेनं । तम् । अते जसम् । कृणु । यः ००॥ ५॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-५) पत्रविस्यास्य सूक्तस्यायर्ग क्रविः । भागो देवताः । (१-४) प्रयमादिचतसृणासृचामेकावसाना समविषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पत्रमथाश्च स्वराद्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

आणो यहुस्तपुस्तेन तं प्रति तपत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥१॥ आणो यहो हरस्तेन तं प्रति हरत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥२॥ आणो यहोर्चिस्तेन तं प्रति हरत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥३॥ आणो यहोर्चिस्तेन तं प्रति शोचत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ आणो यहेरशोचिस्तेन तंप्रति शोचत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥ आणो यहस्तेजस्तेन तमतेजसै कृणुत् यो देसान्हेष्टि यं वयं हिष्मः ॥४॥

आपः । यत् । वः । तपः । तेने । तम् । प्रति । तप्ता । यः ००॥ १॥ आपः । यत् । वः । हरः । तेने । तम् । प्रति । हरत । यः ००॥ २॥ आपः । यत् । वः । अर्चिः । तेने । तम् । प्रति । अर्चेत् । यः ००॥ ३॥ आपः । यत् । वः । शोचिः । तेने । तम् । प्रति । शोचत । यः ००॥ ३॥ आपः । यत् । वः । शोचिः । तेने । तम् । प्रति । शोचत । यः ००॥ ४॥ आपः । यत् । वः । तेजेः । तेने । तम् । अतेजसम् । कृणुत । यः ००॥ ५॥

Candra-Moon

- II.22.1 O moon, whatever tormenting force (tapas) you have, with that may you torment him who hates us and whom we hate.
- II.22.2 O moon, whatever compelling force (haras) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.22.3 O moon, whatever glare (arcis) you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.22.4 O moon, whatever afflicting power (Socis) you have, with that you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.22.5 O moon, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Āpaḥ-Waters

- II.23.1 O waters, whatever tormenting force you have, with that may you torment him, who hates us and whom we hate.
- II.23.2 O waters, whatever compelling force you have with that may you compel him, who hates us and whom we hate.
- II.23.3 O waters, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.
- II.23.4 O waters, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.
- II.23.5 O waters, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

(२४) चतुर्विशं सूक्तम्

अथर्ववेदः

(१-८) अष्टर्चस्यास्य स्कूतस्य ब्रह्मा ऋषिः । आयुर्देवता । (१-४) प्रयमादिचतसृणामृचां वैरावपरा पञ्चपदा पथ्या-पङ्किः (तत्रापि (१-२) प्रयमाद्वितीययोः भुरिक् पुर उष्णिक्, (३-४) तृतीयाचतुथ्योः निमृत् पुरोदेवत्या पङ्किः), (५) पञ्चम्याश्रतुष्यदा धृहती, (१-८) षष्ठमादितृचस्य च चतुष्यदा भुरिग्बृहती छन्दांसि ॥

शेरभक शेरभ पुनर्वी यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः। यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहेत्तमत्त स्वा मांसान्यंत्त ॥१॥ शेवृधक शेवृध पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः। यस्य स्थ तमन् यो वः प्राहुत्तमन् स्वा मांसान्यत्त ॥२॥ म्रोकानुम्रोक पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः। स्वा मांसान्यत्त ॥३॥ यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहुत्तमत् सर्पानुसर्प पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः। स्वा मांसान्यत्त ॥४॥ यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहेत्तमत्त जूर्णि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः। यस्य स्थ तमन यो वः प्राहुत्तमन स्वा मांसान्यत ॥५॥ उपब्दे पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः। यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहेत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥६॥ अर्जुनि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः। यस्य स्थ तमत्त् यो वः प्राहुत्तमत्त् स्वा मांसान्यत्त ॥७॥ भरूजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः। यस्य स्थ तर्मत्त यो वः प्राहुत्तर्मत्त स्वा मांसान्यत्त ॥८॥

शेरिभक । शेरिम । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । पुनीः । हेतिः । किमीदिनः । यस्य । स्थ । तम् । अन् । यः । वः । पुठअहैत् । तम् । अन् । स्वा । मांसानि । अन् ॥१॥ शेर्ष्टिभक । शेर्ष्टिघ । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ २ ॥ म्रोक । अनुऽम्रोक । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ३ ॥ स्पी । अनुऽमि । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ४ ॥ ज्याणि । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । पुनीः । हितः । किमीदिनीः । ०० ॥ ५ ॥ उपन्दे । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ६ ॥ अर्जीन । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ७ ॥ मह्यजि । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ७ ॥ मह्यजि । पुनीः । वः । यन्तु । यातर्यः । ०० ॥ ७ ॥

Brahmā

- II.24.1 O killer, O murderer Serabhaka may your follower (śerabhaḥ) go back. May the missiles of the plunderer (kimidinaḥ) goback. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.2 O slayer in hiding, O slaughterer in hiding (śevṛdhaka), may your followers go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh (svā mānsān).
- II.24.3 O thief (mroka), may you and your followers (anumroka) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.4 O reptile (sarpa), O crawler, may your follower (anusarpa) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.5 O heat of fever (jūrni), may your after-effects go back. May the pain-giving weapon go back. May you eat him, whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.6 O delirium of fever, may your after-effects go back. May the delirium causing weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.
- II.24.7 O pallidness of fever (arjuni), may your after effects go back. May the offensive weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.
- II.24.8 O burning heat of fever (bharūji), may your after effects go back. May the weakening weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.

अथर्ववेदः

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य स्कस्य चातन ऋषिः । पृश्चिपण्यौविधिर्देवता । (१-३, ५) प्रथमादितृबस्य पञ्चम्या ऋवश्वानुषुप् , (४) चतुर्ध्याश्च भुरिगनुषुप् छन्दसी ॥

शं नो देवी पृश्चिप्पर्यशं निर्म्नत्या अकः।
उम्रा हि केष्वजम्मेनी तामेमिश्च सहस्वतीम् ॥१॥
सहमानेयं प्रथमा पृश्चिप्पर्य∫जायत ।
तयाहं दुर्णाम्नां शिर्मे वृश्चामि शुकुनेरिव ॥२॥
अरायमसृक्पावनं यश्चे स्फातिं जिहीर्षति।
गुर्भादं कण्वं नाशय पृश्चिपर्णि सहस्व च ॥३॥
गिरिमेनाँ आ वेशय कण्वं जीवित्योपेनान्।
तांस्त्वं देवि पृश्चिपपर्यमिरिवानुदहिन्निहि ॥४॥
परीच एनान्त्र णुदं कण्वं जीवित्योपेनान् ।
तमांसि यत्र गच्छन्ति तत्कृव्यादो अजीगमम् ॥५॥

शम् । नः । देवी । पृश्चिऽपूर्णी । अशंम् । निःऽऋत्यै । अकः ।
उष्रा । हि । कृष्वऽजम्भेनी । ताम् । अभिक्ष । सहस्वतीम् ॥ १ ॥
सहमाना । इयम् । प्रथमा । प्रश्चिऽपूर्णी । अजायत ।
तयो । अहम् । दुःऽनाम्नोम् । शिरः । वृक्षामि । शुक्कनेःऽइव ॥ २ ॥
अरायम् । अस्कृऽपावानम् । यः । च । स्फातिम् । जिहीर्षति ।
गुर्भेऽअदम् । कर्ष्वम् । नाश्य । पृश्चिऽपणि । सहस्व । च ॥ ३ ॥
गिरिम् । पृनान् । आ । वेशय । कर्ष्वान् । जीवित्ऽयोपनान् ।
तान् । त्वम् । देवि । पृश्चिऽपणि । अग्निःऽईव । अनुऽदहन् । इहि ॥ ४ ॥
परीचः । पृनान् । प्र । नृद् । कष्यान् । जीवित्ऽयोपनान् ।
तमांसि । यत्रे । गच्छन्ति । तत् । कृष्यऽअदेः । अजीग्नम् ॥ ५ ॥

Kāṇḍa-II 299

Pṛśniparṇī

- II.25.1 The pṛśniparṇī (a plant with spotted leaves) with its divine qualities (devī) has done good (śam) to us and bad (aśam) to wretchedness (nirṛti). She is a terrible destroyer of the roots of diseases, (kaṇva-jambhanī). That tonic herb I have used.
- II.25.2 This potent herb pṛśniparṇī was born in ancient times. With her I cut off the heads of notorious diseases as if the head of a bird.
- II.25.3 O pṛśniparṇī may you destroy the evil germ that sucks blood, and that wants to impede development, and the one that eats the embryo up, and may you be victorious.

II.25.4 May you chase these life-destroying germs away to the mountains and then, O pṛśniparṇī with divine qualities, may you come here burning them like fire.

II.25.5 May you drive away these life-destroying germs. Where the darknesses go, there I send the flesh eating germs.

300 अथर्ववेदः

(२६) विद्वां स्तम्

(१-५) पश्चर्यस्यास्य स्कस्य सविता ऋषः। यशवो देवता : (१-२) प्रथमाद्वितीयघोश्चिष्ठुप् , (१) वृतीयाया उपरिष्ठादिराषुद्रती, (४) चतुर्थ्या भुरिगतुष्टुप् , (५) पश्चम्याश्चातुष्टुप् छन्दांसि ॥

एह येन्तु प्रावो ये परेयुर्वायुर्वेषां सहचारं जुजीषं ।
त्वष्टा येषां रूप्धेयानि वेदास्मिन्तान्गोष्ठे सिवता नि येच्छतु ॥१॥
इमं गोष्ठं प्रावः सं स्रवन्तु बृहस्पित्रा नेयतु प्रजानन् ।
सिनीवाली नेयत्वायमेषामाज्ञग्मुषो अनुमते नि येच्छ ॥२॥
सं सं स्रवन्तु प्रावः समश्चाः समु पूरुषाः ।
सं धान्यस्य या स्फातिः संस्राव्येणि हृविषां जुहोमि॥३॥
सं सिश्चामि गवां शीरं समाज्येन बलं रसम् ।
संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मिय गोपतो ॥४॥
आ हरामि गवां शीरमाहाषं धान्यं रसम् ।
आहता अस्माकं वीरा आ पन्नीरिद्मस्तकम् ॥५॥

श्रा । इह । युन्तु । पुशर्वः । ये । पुरार्ऽह्यः । बायः । येषीम् । सुइ ऽचारम् । जुजोषे । त्वष्टा । येषीम् । रूपुऽधेयीनि । वेदे । अस्मिन् । तान् । गोऽस्ये । सुविता । नि । युच्छुतु ॥ १ ॥

ड्रमम् । गोऽस्थम् । प्रावः । सम् । स्रवन्तु । बृह्स्पतिः । आ । न्यतु । ग्रऽजानन् । सिनीवाली । न्यतु । आ । अप्रेम् । एषाम् । आऽज्ञग्मुषः । अनुऽम्ते । नि । यच्छ ॥ सम् । सम् । मृवन्तु । प्रावः । सम् । अश्वाः । सम् । ऊं इति । पुरुषाः । सम् । धान्य स्य । या । स्फातिः । सम् ऽष्ट्राव्ये ण । हृविषा । जुहोमि ॥ ३ ॥ सम् । सिञ्चामि । गर्वाम् । श्वीरम् । सम् । आज्येन । बर्लम् । रसम् । सग् । सग् सग् । सग् । सग् । गार्वः । मिये । गोऽपतौ ॥ ४ ॥ सग् ऽसिकाः । अस्माक्तम् । वीराः । ध्रुवाः । गार्वः । मिये । गोऽपतौ ॥ ४ ॥ आ । हृरामि । गर्वाम् । धारम् । आ । अहार्षम् । धान्य म् । रस्ते । अस्ते कम् ॥ ५ ॥ आऽद्वेताः । अस्माकर्म् । वीराः । आ । पत्नीः । इदम् । अस्ते कम् ॥ ५ ॥

Kāṇḍa-II 301

Paśus - Animals

- II.26.1 May those cattle, that have wandered away and whose company the wind enjoys, come back here. The supreme moulder (tvaṣṭṛ) knows their forms and figures (descriptions). May the creator God guide them to this cow stall.
- II.26.2 May those cattle, come in streams together to the cow-stall. May the Lord Supreme knowing well guide them to this place. May the night of new moon (sinīvālī) lead their foremost homeward (agra). O night of full moon (anumati), may you secure them fast (in their cow-pen) that have come here.
- II.26.3 May the horses stream together, together the cattle and together the men also to this place. May the abundance of the grain stream to this place. I hereby offer the oblation that brings all together.
- II.26.4 I pour the abundant cow-milk, and together the strength-giving soup with melted butter. Our attendants, i.e., men who look after them, have equally been well-fed; and as such, are dependable, may the cows remain here with full trust in me accepting me (alone) as the Lord of cows (go-patau).
- II.26.5 I bring the milk of cows. I have brought already the corn and the sap. Our young men have been brought and so are the wives to this house.

अथर्ववेदः

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य कपिअल ऋषिः। (१-५) प्रथमादिपश्चर्यामोपिषः, (६) पष्टमा स्त्रः, (७) सप्तम्याभेन्द्रो देवताः। अनुष्टुप् छन्दः॥

नेच्छत्रुः प्रारं जयाति सहमानाभिभ्रंति। प्रारं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥१॥
सुप्णस्त्वान्वविन्दत्सूक्ररस्वां वनक्ष्मा । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥२॥
इन्द्रो ह चके त्वा बाहावसुरेभ्य स्तरीतवे। प्राशं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥३॥
पाटामिन्द्रो व्या शादसुरेभ्य स्तरीतवे। प्राशं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥४॥
तयाहं शत्रून्ताक्ष इन्द्रं सालावृकाँ ईव। प्राशं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥५॥
कृद्र जलाषभेषज्ञ नीलशिखण्ड कर्मकृत्। प्राशं प्रतिप्राशो जह्यर्सान्कृष्वोषधे ॥६॥

तस्य प्राशुं त्वं जिहु यो न इन्द्राभिदासित । अधि नो बृहु शिक्तिभः प्राशि मामुत्तरं कृषि ॥७॥

 Kāṇḍa-II 303

Oşadhi - Herbs

- II.27.1 Let not the enemy win at any cost in his missile-throw, because you are resister and overwhelmer. May send a counter missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.2 The eagle (suprṇa) mighty wings has found you out and the wild boar (sūkara) has dug you out with his muzzle (nasā). May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.3 The resplendent one has put you on his arm for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.4 The resplendent one has consumed the pāṭā herb for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.
- II.27.5 With that herb I shall defeat the enemies just as the resplendent one defeats the wild wolves. May you send a counter speech against the speech (of my adversary). O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

Rudra

II.27.6 O adult physician, Lord of healing balm, prescriber, black-haired, and expert and experienced in your work, may you send a counter-speech against the speech. O herb, make my rivals sapless, dull and flat. (Prāśa=speech, pratiprāśa=counter-speech, as in debates).

Indra

II.27.7 O resplendent Lord, may you turn away, the speech (slogans) of the person, my rival, to defeat us. May you encourage us with your might and make me superior in public debates. (Prāśī=debate)

अथर्ववेदः

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य स्कस्य शम्भुर्क्तिः। (१) प्रथमचीं जरिमा आयुश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुगी, (३) क्तीयाया जरिमा, (४-५) चतुर्यीपञ्चम्योर्धावाष्ट्रियन्याद्य आयुश्च देवताः। (१) प्रथमाया

बगती, (२-४) दितीयादिर पर निरुप, (५) प्रवास्य श्वरिवित्र पुष्प हन्तां ति ॥
तुभ्यमेव जरिमन्वर्धताम् यं मेममन्ये मृत्यवी हिंसिषुः शृतं ये ।
मृत्ये पुत्रं प्रमेना उपस्थे मृत्र एनं मित्रियीत्पात्वंहिसः ॥१॥
मृत्रे एनं वर्रूणो वा रिशादी जरामृत्युं कृणुतां संविदानो ।
तद्गिहोंता वयुनीन विद्वान्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥२॥
त्वमीशिषे पशुनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनित्राः ।
मेमं प्राणो होसीन्मो अपानो मेमं मित्रा विधिषुमीं अमित्राः ॥३॥
योष्ट्री पिता पृथिवी माता जरामृत्युं कृणुतां संविदाने ।
यथा जीवा अदितेकृपस्थे प्राणापानाभ्या गुपितः शृतं हिमाः ॥४॥
इममम आयुषे वर्षसे नय प्रियं रेती वरुण मित्र राजन् ।

मातेबास्मा अदिते दामी यच्छ विश्वे देवा जुरद्षिर्यथासेत् ॥५॥

तुम्येम्। पृव। जिर्मुन्। वर्धताम्। अयम्। मा। इमम्। अन्ये। मृत्यवः। हिंसिषुः। शतम्। ये।
माताऽईव। पुत्रम्। प्रऽमेनाः। उपऽस्थे। मित्रः। पृनुम्। मित्रियात्। पृातु । अहंसः॥ १॥
मित्रः। पृनुम्। वर्रणः। वा। रिशादाः। ज्राऽपृत्युम्। कृणुताम्। सम्ऽविदानः।
तत्। अग्निः। होतां। वयुनानि। विद्वान्। विश्वां। देवानाम्। जिनिम। विविकति॥ २॥
त्वम्। ईशिष्टे। पृश्चनाम्। पार्थिवानाम्। ये। जाताः। उत। वा। ये। जिनित्राः।
मा। इमम्। मृाणः। हासीत्। मो इतिं। अपानः। मा। इमम्। मित्राः। विधिषुः।
मो इतिं। अमित्राः॥ ३॥
द्यौः। त्वा। पिता। पृथिवी। माता। ज्राऽपृत्युम्। कृणुताम्। संविदाने इतिं सुम् ऽविदाने।
यथा। जीवाः। अदितेः। उपऽस्थे। ग्राणापानाभ्याम्। ग्रुपितः। शतम्। हिमाः॥ १॥
इमम्। अग्ने। आर्यवे। वर्चसे। नृयु। प्रियम्। रेतः। वृष्णु। मित्रऽराजन्। १।
मृताऽईव। अस्मै। अदिते। शर्मे। युच्छ। विस्वे। देवाः। ज्रत्ऽअष्टिः। यथा। असेत्॥ ५॥।

Jarimā-Āyu

II.28.1 Old age, may this child grow for you only. May deaths, for which there are hundreds, not harm him. May the friendly Lord (Mitra) protect him from the vicious designs of friends, just as and affectionate mother guards her son in her lap.

Mitrā-Varuņau

II.28.2 May both the friendly Lord (Mitra) and the venerable Lord (Varuna) the destroyer of evil, fully accordant with each other, enable (this child to live long and then) die at a natural old age. Thus the adorable Lord, the donor, knowing all our actions, mobilizes the life-giving power of all the bounties of Nature.

Jarimā-Āyu

II.28.3 You are the sovereign of earthly creatures, which have been born or are yet to be born. May not the in-breath leave him, nor the out-breath. May not the friends and nor the enemies murder him.

Dyāvā-Pṛthvī

- II.28.4 May heaven, your father and the earth, your the mother accordant with each other, enable you to die of old age only, so that you may live in the lap of the earth, well protected by inbreath (prāṇa) and out-breath (apāna) for a hundred winters. (śatam himāḥ).
- II.28.5 O fire-divine, may you lead this man to long life and splendour. O venerable and friendly Lord, may you equip him with coveted power of virility. O earth, like a mother may you provide him shelter. O all the bounties of Nature, may you arrange so that he reaches the good old age (jaradaşti).

अथर्ववेदः

(२९) एकोनित्रंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य स्कस्यायर्च ऋषिः । बहुघो देवताः । (१) प्रयमाया अनुष्टुप् , (২-३, ५-७) द्वितीयाकृतीययोः पञ्चम्यादिकृषस्य च त्रिष्टुप् , (४) चतुर्ध्याश्च पराष्ट्रहती निष्टृत्रस्तारपङ्किरग्रन्दांसि ॥

पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वोई आयुष्य मिस्मा अप्तिः सूर्यो धाद्दहस्पतिः ॥१॥ वर्च आ आयुरस्मे धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेह्यसौ । सवितरा सुवासे शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥२॥ आशीर्ण ऊर्जमुत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविणं सचेतसो। जयं क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृष्वानो अन्यानधरान्त्सपत्नान् ॥३॥ इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्धिरुगः प्रहितो न आगेन । द्यावापृथिवी उपस्थे मा क्षुधन्मा ऊर्जस्वती धत्तं पयो असी पयस्वती कर्जमुसी चार्वापृथिवी अधातां विश्वे देवा मरुत कर्जमापः ॥५॥ शिवाभिष्टे हृदयं तर्पयाम्यनमीवो मोदिषीष्टाः सुवर्चीः । सुवासिनौ पिबतां मुन्थमेतमुश्विनो रूपं परिधार्य मायाम् ॥६॥

पार्थिवस्य । रसे । देवाः । भगेस्य । तुन्त्रुः । बले ।

थायुष्यम् । अस्मै । अग्निः । स्यैः । वर्चः । आ । धात् । बृह्स्पार्तः ॥ १ ॥

थायुः । अस्मै । धेहि । जातुऽवेदः । प्रजाम् । त्वृष्टः । अधिऽनिधेहि । अस्मै ।

रायः । पोषेम् । स्वितः । आ । सुत्रु । अस्मै । शतम् । जीवाति । शरदेः । तर्व । अयम् ॥२॥

थाऽशीः । नः । ऊर्जम् । उत् । सौप्रजाःऽत्वम् । दक्षेम् । धृत्तम् । द्राविणम् । सऽचेतसौ ।

जयम् । क्षेत्राणि । सहसा । अयम् । हृन्द्रु । कृष्वानः । अन्यान् । अधेरान् । सऽपत्नीन् ॥ ३ ॥

इन्द्रेण । दुत्तः । वर्रणेन । शिष्टः । मुस्त् ऽभिः । उपः । प्रऽहितः । नः । आ । अगुन् ।

एषः । वाम् । द्यावापृथिवी इति । उपऽस्थे । मा । । क्षुधत् । मा । तृष्वत् ॥ ४ ॥

ऊर्जम् । अस्मै । कुर्ज्स्वती इति । अधाताम् । विश्वे । प्यस्वती इति । धृत्तम् ।

ऊर्जम् । अस्मै । वार्वापृथिवी इति । अधाताम् । विश्वे । देवाः । मुस्तेः । ऊर्जम् । आपेः ॥ ५ ॥

शिवाभिः । ते । हृद्यम् । तुर्पृयामि । अनुमीवः । मोदिष्णिष्टाः । सुऽवचीः ।

सुऽवासिनौ । पृवताम् । मृन्थम् । एतम् । अश्विनौः । स्रुपम् । पृरिऽधार्य । मायाम् ॥ ६ ॥

Kānda-II 307

Agni-Surya and Other Devatās

- II.29.1 O bounties of Nature, may Agni, the adorable Lord, Sūrya, the Sun, Brahaspati, the Lord supreme, bestow on the sacrificer a long life, eminence and lustre, that he is always available on this earth with physical fitness, and past deeds.
- II.29.2 O knower of all that is born (jātaveda) grant long life to this man. O supreme architect (tvaṣṭṭ) bless this man with progeny. O creator Lord, (savitr) bestow on this man riches and nourishment (rāyas-poṣa). May this devotee of yours live through a hundred autumns.
- II.29.3 May our Lord, pleased with our prayer, bestow on us vigour and good progeny, dexterity as well as riches. O resplendent one, may this sacrificer win the fields (kşetra) and victory, with his might, putting other rivals under his feet (i.e., under his subjugation).
- II.29.4 Granted by the resplendent Lord (Indra), guided by the venerable Lord (Varuna) and urged by the vital forces, this fierce one (ugra) has come to us. O heaven and earth, may this man never suffer from the hunger and thirst in your bosom (in your shelter).
- II.29.5 O both of you, rich in grains (food, ūrja) give him grains. O both of you, rich in milk (payasvati), give him milk (payas). May heaven and earth give him vigour (ūrja, energy) and may the vital forces (maruts) and the waters (āpaḥ) give strength to him.
- II.29.6 With beneficial preparations (śivābhiḥ). I shall satiate your heart. Let you live in joy, free from disease and full of lustre (suvarcas). Let both of you, living together, drink this churned up beverage and assume the form and the knowledge of twin divines (aśvins).

इन्द्रं पुतां संस्रजे विद्धो अर्घ ऊर्जा खुधामुजरां सा ते पुषा। तया त्वं जीव श्ररदंः सुवर्चा मा तु आ सुस्रोद्भिषजस्ते अऋन् ॥७॥

इन्द्रेः। पृताम्। सुस्कुे । विद्धः। अप्रै । ऊर्जाम् । स्वधाम् । अजराम् । सा । ते । पृषा । तयो । त्वम् । जीव् । शरदेः । सुऽवर्चाः । मा । ते । आ । सुस्रोत् । भिषजेः । ते । अकृन् ॥ ७ ॥

(३०) त्रिंशं सृक्तम्

(१-५) पश्चर्षस्यास्य सृक्तस्य प्रजापतिर्क्रिषः । अश्विनौ देवते । (१) प्रथमायाः पथ्यापङ्किः, (२, ४-५) द्वितीयाचतुर्थीपश्चमीनामनुष्टुप्, (३) तृनीयायाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यथेदं भूम्या अधि तृणं वाती मथायति । एवा मंश्रामि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापेगा असेः ॥१॥

सं चेन्नयाथो अश्विना कामिना सं च वक्षयः।
सं वां भगासो अग्मत सं चित्तानि सम्रं वृता ॥२॥
यत्सुपूर्णा विवक्षवो अनमीवा विवक्षवः।
तत्रं मे गच्छताद्धवं शुल्य ईव कुल्मेलं यथा ॥३॥
यदन्तरं तद्धाद्यं यद्धाद्यं तदन्तरम् ।
कुन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायोषधे ॥४॥
एयमगुन्पतिकामा जनिकामोऽहमार्गमम्।
अश्वः कनिकद्द्यथा भगेनाहं सहार्गमम्॥५॥

यथा । इदम् । भूस्याः । अधि । तृणम् । वातः । मृथायति । एव । मृथ्नामि । ते ।

मनः । यथा । माम् । कामिनी । असः । यथा । मत् । न । अपेऽगाः । असः ॥ १ ॥

सम् । च । इत् । नयायः । अश्विना । कामिनी । सम् । च । वक्षयः ।

सम् । वाम् । भगीसः । अग्मत् । सम् । चित्तानि । सम् । कं इति । वृता ॥ २ ॥

यत्। सुऽपूणीः । विवक्षवेः । अनुमीवाः । विवक्षवेः ।

तत्रे । मे । गुच्छुतात् । हवम् । शुल्यः ऽईव । कुल्मेलम् । यथां ॥ ३ ॥

यत् । अन्तरम् । तत् । बाह्यम् । यत् । बाह्यम् । तत् । अन्तरम् ।

कन्या नाम् । विश्व ऽर्रूपाणाम् । मनेः । गृभाय । ओष् धे ॥ ४ ॥

आ। इयम्। अगन् । पति ऽकामा । जिनै ऽकामः । अहम् । आ । अगमम् ।

अश्वेः । किनैकदत् । यथां । भगेन । अहम् । सह । आ । अगमम् ॥ ५ ॥

Kāṇḍa-II

II.29.7 Yielding to your devotional prayers, the resplendent one (Indra) prepared this beverage, invigorating, nourishing and age giving. Now it is yours. Enjoying this may you live long through autumns full of lustre. Let there be no leakage of your vital fluids. The physicians have the curative and life giving recipes furnished from you.

Manas

II.30.1 As the wind agitates this grass on the ground, so I inspire your heart, that you may be affectionate and loving to me and may never go away from me.

Aśvinau

II.30.2 O Aśvins, the twins divine, may you both lead together and unite her with him, with love and affection. O couple, the future target of both of you has become one and so are your plans, paths and intents also now one.

Oşadhi

- II.30.3 Where the birds of charming wings chirp and sing, free from disease and sickness, there let my call reach her ears, as an arrow reaches the target.
- II.30.4 Whatever is inside, let the same be outside, and whatever is outside, let the same be inside (the internal thinking in unison with external expressions). O medicinal herb, may you capture the hearts of all the beautiful maidens.

Dampatī (Couples)

II.30.5 Here she has come longing for a husband and in the way, desiring a wife have I come, like a loud-neighing horse, full of passion (towards a mare).

अथर्ववेदः

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पश्चर्यस्यास्य सूक्तस्य काण्व ऋषिः। मही चन्द्रमा वा देवता। (१) प्रथमाया अनुष्टृप् , (२,४) द्वितीयाचतुश्र्योरूपरिष्टादिराडुहती, (३,५) तृतीयापश्चम्योश्चार्पी त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥ इन्द्रस्य या मही द्रषित्रिभेर्विश्वस्य तहणी। तया पिनष्मि सं किमीन्द्रषदा खल्वाँ इव ॥१॥ दृष्टम्दृष्ट्रमतृहुमथी कुरूरमतृहम् अल्गण्डून्त्सवीन्छ्छनानिकमीन्वचेसा जम्भयामसि ॥२॥ अल्गण्डून्हन्मि महुता वधेने दूना अदूना अरुसा अभूवन् । शिष्टानशिष्टान्नि तिरामि वाचा यथा किमीणां निकरिच्छषाते ॥३॥ शीर्षण्य मधो पाष्ट्रियं अन्वान्ध्यं किमीन । अवस्कवं व्यध्वरं क्रिभीन्वचेसा जम्भयामसि ॥४॥ ये **क्रिमयः** पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्स्वर्गन्तः। ये अस्माकै तुन्व माविविद्युः सर्वे तर्द्धिनम् जिनम् किमीणाम् ॥५॥

इन्द्रस्य । या । मही । दणत् । क्रिमें: । विश्वस्य । तहीणी । तयो । पिनुष्मि । सम् । क्रिभीन् । इषदो । खल्योन् ऽइव ॥ १ ॥ दृष्टम् । अदर्थम् । अतृहुम् । अथो इति । कुरूर्हम् । अतृहुम् । अलार्ण्डून् । सर्वीन् । शुलुनीन् । किमीन् । वर्चसा । जुम्भयामुसि ॥ २ ॥ अलाण्डून् । हन्मि । महता । वधेने । दूनाः । अदूनाः । अरुसाः । अभूवन् । शिष्टान् । अशिष्टान् । नि । तिरामि । वाचा । यथा । किमीणाम् । निकः । उत्ऽशिषात ॥३॥ अनुं डआन्त्र्यम् । शिर्षुण्यम् । अथो इति । पार्धेयम् । क्रिमीन् । अवस्कवम् । विऽअध्वरम् । क्रिभीन् । वर्चसा । जुम्भयामसि ॥ ४ ॥ ये । क्रिमेयः । पर्वतेषु । वनेषु । ओर्षधीषु । पुराषु । अप्डसु । अन्तः । ये । अस्मार्कम् । तुन्व म् । आऽविविशुः । सर्वम् । तत् । हुन्मि । जनिम । किमीणाम् ॥ ५ ॥

Kända-II 311

Mahī (Earth)

II.31.1 With the resplendent Lord's great grinding stone which is a sure crusher of all the worms, I crush the worms to bits, as they grind and pound vetches and entails with mill-stone.

Against Worms (Krimī-jambhanam)

- II.31.2 I have crushed the visible as well as the invisible worm, I have crushed the kururu worms that crawl on earth. With the vaca herb, I hereby kill all the insects (alganda) that cause itching and the salunas that move very fast. (unidentified worms: Kururu, algandu "alandu", saluna)
- II.31.3 I strike the insects, causing itching, with the great destructive weapon. All those insects, struck and burnt have now become lifeless. With the vaca herb, I destroy the lame one, fast moving and sluggish, so that none of the insects remain alive.
- II.31.4 With the vaca herb, I destroy the worms that reside in bowels and intestines, in the head, or in the lungs, and the avaskavas and Borers worms that bounce and cause severe pain.
- II.31.5 The worms, that are found in the hilly regions, in the forests, inside the animals and in waters, and that have entered our bodies, I hereby destroy their entire generation.

अथर्ववेदः

(३२) दात्रिशं सूक्तम्

(१-६) पदुषस्यास्य स्कास्य काष्व ऋषिः। आदित्यो देवता। (१) प्रथमवैक्षिपाद्धरिग्गायत्री, (२-५) द्वितीयादिकतसृपामनुदूर्, (६) वष्ट्याश्च चतुष्पाश्चित्रदृष्णिक् छन्दांसि ॥ उद्यन्नीदित्यः किमीन्हन्तु निम्नोचन्हन्तु रुश्मिभिः। ये अन्तः क्रिमयो गवि 11911 विश्वरूपं चत्रक्षं िकिमि सारङ्गज्नम् । यच्छिरः ॥२॥ पृष्टीरपि श्रणाम्यस्य वृश्वामि अत्रिवद्यः किमयो हन्मि कञ्चवसमद्भिवत्। अगस्त्यस्य बहाणा सं पिनष्म्यहं किमीन ॥३॥ हतो किमीणामुतेषा स्थपतिर्हतः । राजा हतो **किमिईतभ्राता** हतमाता हतस्वसा ॥४॥ परिवेशसः । अस्य वेशसो हतासः अथो ये भूलका इव सर्वे ते किमयो हताः ॥५॥ प्र ते शृणामि शृहे याभ्यौ वितुदायसि । कुषुम्भं यस्ते विषधानः ॥६॥

उत्ऽयन्। आदित्यः । क्रिभीन्। हुन्तु । निऽम्रोचेन् । हुन्तु । रिश्मिऽभिः ।
ये। अन्तः । क्रिमीयः । गिर्वे ॥ १ ॥
विश्वऽर्रूष्णम् । चृतुः ऽअक्षम् । क्रिमीम् । सारङ्गीम् । अर्जुनम् ।
शृणािमें । अस्य । पृष्टीः । अपि । वृश्चािम् । यत् । शिरः ॥ २ ॥
अत्रिऽवत् । वः । क्रिमयः । हुन्म् । कृष्वऽवत् । जुमुद्गिऽवत् ।
अगस्त्येस्य । ब्रह्मणा । सम् । पिनुष्म् । अहम् । क्रिमीन् ॥ ३ ॥
हृतः । राजा । क्रिमीणाम् । जृत । पृषाम् । स्थपितैः । हृतः ।
हृतः । हृतऽमीता । क्रिमीः । हृतऽभीता । हृतऽस्वेसा ॥ ४ ॥
हृतासेः । अस्य । वेशसेः । हृतासेः । पिरेऽवेशसः ।
अथो इति । ये । क्षुल्व्काःऽर्दव । सेवै । ते । क्रिमीयः । हृताः ॥ ५ ॥
प्र । ते । शृणािम् । शृक्के इति । याभ्याम् । विऽतुदायिते ।
भिनािषी । ते । कुषुम्मीम् । यः । ते । विष्वऽधानेः ॥ ६ ॥

Ādityaḥ-the Sun

- II.32.1 May the Sun as He rises up, kill the worms with his rays, and also while setting let him kill the worms, let these rays destroy the worms that live within the cow.
- II.32.2 Of the worm, having all forms, having four eyes, and the speckled one and the whitish one, I break the ribs and I chop its head off.
- II.32.3 O worm, like Atri, like Kanva and like Jamadagni, I will crush you, like a good grinder and like blazing fire, I crush the worms thoroughly with the knowledge of cleanliness. (Atri=sanitation incharge; Kanva=health officer and Jamadagni=area inspector to keep his circle clean)
- II.32.4 The king of the worms has been killed, and their architect (chieftain) also is killed. The worm is killed, with its mother killed, brothers killed and sisters killed.
 - II.32.5 Neighbours of this worm are killed, and killed are its acquaintances (further neighbours). Whosoever was a smaller fry, the kṣullakās, all of them have been killed.
 - II.32.6 I crush your both the antennas with which you torment others; and I pierce your vicious pouch, which is the store of your poison.

314

(३३) त्रवस्त्रिशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य स्त्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । यक्ष्मविषर्दणं देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्क्रचोर-नृष्टुप् , (३) तृतीयाया क्ष्म्मत्यनुषुप् , (४) चतुर्ध्याक्षतुष्याङ्गुरिगुण्णिक् , (५) पञ्चम्या उपरिष्टाद्विराञ्च्यती, (६) षष्ट्या उष्णिग्गर्मा निच्वनुष्टुप् , (७) सत्तम्याक्ष पञ्चापङ्गिश्चन्दांसि ॥

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णीभ्यां छुर्बुकाद्धि।
यक्ष्मं शीर्ष्ण्यं मुस्तिष्कां जिक्काया वि वृहामि ते ॥१॥
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहां भ्याः कीकंसाभ्या अनुक्या ति।
यक्ष्मं दोष्ण्यं मसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते॥२॥
हृदयाते परि क्ष्रोक्षो हर्लीक्ष्णात्पार्श्वाभ्याम् ।
यक्ष्मं मतिकाभ्यां ष्ठीको यकस्ते वि वृहामिस ॥३॥
आष्ट्रेभ्यस्ते गुद्दाभ्यो विनृष्ठोक्द्दगृद्धि ।
यक्ष्मं कुक्षभ्यां छुर्ग्वोक्ष्यां पार्ष्णिभ्यां प्रपद्मभ्याम् ।
ज्रुक्भ्यां ते अष्टीवच्यां पार्ष्णिभ्यां प्रपद्मभ्याम् ।
यक्ष्मं मस्त्रवां श्रीणिभ्यां भारतद्वं भंतस्ते वि वृहामि ते॥५॥
व्यक्षमं भस्तवां श्रीणिभ्यां भारतद्वं भंतस्तो वि वृहामि ते॥५॥

अस्थिभ्यस्ते मुजभ्यः स्नावभ्यो धुमिनभ्यः । यक्ष्मै पाणिभ्यामुङ्गिलभ्यो नुखेभ्यो वि वृहामि ते ॥६॥

अक्षीभ्याम् । ते । नासिकाभ्याम् । कणीभ्याम् । छुर्चुकात् । अधि । यक्ष्मम् । र्शार्ष्ण्य म् । मस्तिष्कात् । जिह्वायाः । वि । वृह्याम् । ते ॥ १ ॥ ग्रीवाभ्यः । ते । उष्णिहाभ्यः । कीर्कसाभ्यः । अनुक्याति । यक्ष्मम् । दोष्ण्य म् । असीभ्याम् । बाहुऽभ्याम् । वि । वृह्यामि । ते ॥ २ ॥ हृदेयात् । ते । परि । क्लोम्नः । हलीक्षणात् । पार्श्वाभ्याम् । यक्ष्मम् । मतिकाभ्याम् । प्लीहः । यक्तः । ते । वि । वृह्यमसि ॥ ३ ॥ आन्त्रेभ्यः । ते । गर्दाभ्यः । वनिष्ठोः । उदर्गत् । अधि । यक्ष्मम् । कुक्षिऽभ्याम् । प्लारोः । नाभ्याः । वि । वृह्यमि । ते ॥ १ ॥ ज्रह्रेऽभ्याम् । ते । अष्ठीवत्ऽभ्याम् । पार्षिणऽभ्याम् । प्रऽपदाभ्याम् । यक्षमम् । मस्त्रवि । श्रीणिऽभ्याम् । भार्सदम् । भसेसः । वि । वृह्यमि । ते ॥ ५ ॥ अस्थिऽभ्यः । ते । मुज्जऽभ्यः । स्नावेऽभ्यः । धुमिनिऽभ्यः । यक्षमम् । पाणिऽभ्याम् अङ्गुलिऽभ्यः । नुखेभ्यः । वि । वृह्यमि । ते ॥ ६ ॥ अस्थिऽभ्यः । ते । मुज्जऽभ्यः । नुखेभ्यः । वि । वृह्यामि । ते ॥ ६ ॥

Expulsion of Yaksmā - from all parts of the body

- II.33.1 Out of your two eyes, out of your two nostrils, out of your two ears, out of your mouth, out of your brain, and out of your tongue, I pluck off your wasting disease of head.
- II.33.2 Out of your two muscles of the neck (grīvā), out of your vains of the nape (uṣṇiha), out of the cartiledges of the ribs (ninasa), out of the spine (anūkya), out of the two shoulders (amsa) and joint of your two arms (bāhu), I pluck off your wasting disease of upper limbs (extremities).
- II.33.3 Out of your heart (hṛdaya),out of your right lungs, (kloma) out of your intestine (halīkṣṇā),out of your two sides (pārśva), out of your two kidneys (matasnā),out of your spleen (pithā) and out of your liver (yakna),I pluck off your wasting disease.
- II.33.4 Out of your intestines (antra), out of your guts (gudā), out of your bowels (vaniṣṭha), out of your abdomen (udara), out of your two flanks (kukṣi), out of your mesentery (plāśa), and out of your naval (nābhi), I pluck off your wasting disease.
- II.33.5 Out of your two thighs (uru), out of your two knees (aṣṭhī), out of your two heals, (pārsṇi) out of your fore-parts of the feet (prapadā), out of your hips (bhasadya), and out of you loins (śroṇi), I pluck away your wasting disease of the rump loins rooted in the loins (also Rg. X.163.4).
- II.33.6 Out of your bones (asthi), out of your marrows (majjā), out of your sinews (snāvu), out of your blood-vessels (dhamanī), out of your two hands (pāṇi), out of your fingers (anguli) and out of your nails (nakha), I pluck off your wasting disease.

316

अथर्ववेदः

अङ्गेअङ्गे लोमिलोम् यस्ते पर्वणिपर्वणि । यक्ष्मं त्वचुर्स्यु ते व्यं कुर्यपस्य वीबुर्हेणु विष्वेश्वं वि वृहामसि ॥७॥

अङ्गेठअङ्गे । लोम्निंऽलोम्नि । यः । ते । पर्वणिऽपर्वणि । यक्ष्मम् । त्वचस्युम् । ते । वयम् । कुश्यपस्य । विऽबुर्हेणे । विष्वेश्वम् । वि । वृहामसि॥ ७॥

(१-५) श्वर्वस्वास्य स्कर्तस्यावर्ष क्रिनः। (१) प्रथमर्थः प्रशुपतिः, (२) दितीयाया देवाः, (३) वृतीयाया वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्तिः । वर्तिः वर्तिः वर्तिः वर्ति

यः । ईशे । प्शुऽपतिः । प्रात्नाम् । चतुः ऽपदाम् । उत । यः । द्विऽपदोम् । निःऽक्षीतः । सः । यित्रियेम् । भागम् । एतु । रायः । पोषीः । यर्जमानम् । सचन्ताम् ॥ १ ॥ प्रऽमुञ्चन्तेः । भुवेनस्य । रेतेः । गातुम् । धन्तु । यर्जमानाय । देवाः । उपुऽआकृंतम् । शर्यमानम् । यत् । अस्थति । प्रियम् । देवानीम् । अपि । एतु । पार्थः ॥ २ ॥ ये । व्ययमीनम् । अतुं । दीव्यीनाः । अनुऽऐक्षेन्त । मनेसा । चक्षीषा । च । अनिः । तान् । अपे । प्र । मुमोक्तु । देवः । विश्वऽक्षमी । प्रऽजयी । सम्ऽर्गणः ॥ ३ ॥ ये । प्राम्याः । प्रावैः । विश्वऽक्षपाः । विऽक्षपाः । सन्तेः । बहुऽधा । एकऽक्षपाः । वायुः । तान् । अपे । प्र । मुमोक्तु । देवः । प्रजाऽपितिः । प्रऽजयी । सम्ऽर्गणः ॥ ४ ॥ प्रऽजानन्तेः । प्रति । गृह्वन्तु । प्रेपे । प्राणम् । अङ्गेभ्यः । परि । आऽचरेन्तम् । दिवेम् । गच्छ । प्रति । तिष्ठ । रारीरैः । स्वःऽगम् । याहि । प्रथिऽभिः । देवऽयानैः ॥५॥ दिवेम् । गच्छ । प्रति । तिष्ठ । रारीरैः । स्वःऽगम् । याहि । प्रथिऽभिः । देवऽयानैः ॥५॥

Kāṇḍa-II 317

II.33.7 Whatever all-pervading wasting disease has penetrated in your each and every limb (anga), each and every hair (loma), and each and every joint, (parva) that wasting disease of the skin (tvak), we hereby pluck off with the scattering rays of the Sun. (kasyapa treatment).

Lord of Cattle

II.34.1 May the Lord of cattle and creatures (Pasupati), who rules over quadrupeds as well as bipeds, won over by our prayers, come to this part of the sacrifice. May rayaspoşa (riches and nourishment) in plenty favour the sacrificer.

Divinities

II.34.2 Every creature has been provided with reproductive potentiality. O bounties of Nature, may you grant success to the sacrificer (in procreation). Duly brought, righteously earned, good and pleasing, may all these offerings pass on to the enlightened ones.

Agni-Visvakarman

II.34.3 Among us, there are worshippers, who engrossed in deep meditation, could realize with their mental eye (manasā cakṣuṣā), that the victim, (the culprit) is seated in their own interior. May our foremost adorable (Agni), always happy and pleased with the creation, the Supreme Architect (Viśvakarman)- first of all (agniḥ tān agre), bless them with complete freedom (mumoktu).

Vāyu-Prajāpatih

II.34.4 The tame cattle of all forms, though varied in appearance and colour, are, verily, one, and are of one common nature. May our Vitality-Personified Lord (Vāyu), Lord of Progeny (Prajāpati), happy and pleased with His creation, first of all (Vāyuh tān agre), bless them with complete freedom.

Blessings

II.34.5 May the realized ones, first of all, take the vital breath under their control from the limbs in which it has been circulating. Go to heaven, Stay firm with all the parts of your body. Attain the world of light and emancipation, following the path of the enlightened ones, (your predecessors).

318

(३५) पञ्चित्रं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्यस्यास्य स्करवाङ्गिरा ऋषिः। विश्वकर्मा देवता। (१) प्रयमवों इहतीगर्मा त्रिष्टुप्, (२-३) द्वितीया-तृतीवयोस्तिष्टुप्, (४-५) वतुर्यीपञ्चम्योश्च शुरिकित्रष्टुप् छन्दांसि॥

ये भुक्षयंन्तो न वर्स्न्यानृधुर्यानुमयो अन्वतंप्यन्त धिष्ण्याः ।
या तेषामव्या दुरिष्टिः स्विष्टि नस्तान्कृणविद्धश्वकर्मा ॥१॥
यृद्गपेतिमृषय एनसाहुर्निभेक्तं प्रजा अनुतृप्यमानम् ।
मुण्य्यान्त्रतोकानप् यात्रराध् सं नुष्टेभिः सजतु विश्वकर्मा ॥२॥
अद्गन्यान्त्रतोमापान्मन्यमानो यृद्गस्य विद्वान्त्रसम्ये न धीरः ।
यदेनश्वकृवान्ब्द एष तं विश्वकर्मन्त्र स्रवा स्वस्तये ॥३॥
योरा ऋषयो नमी अस्त्वेभ्यश्वधुर्यदेषां मनस्य सत्यम् ।
बृद्धस्पतये महिष युम्ब्रमो विश्वकर्म्ब्रमस्ते पाद्यप्रसमान् ॥४॥
यद्गस्य चक्षुः प्रश्रेतिस्रुत्वं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
इमं युद्धां विततं विश्वकर्म्णा देवा यन्तु सुमन्स्यमानाः ॥५॥

ये। मुक्षयन्तः । न । वस् नि । आनुधः । यान् । अप्तयः । अनुऽअतिप्यन्त । धिष्ण्याः ।
या। तेषाम् । अवऽयाः । दुःऽईष्टिः । सुऽईष्टिम् । नः । ताम् । कृण्वत् । विश्वऽक्षमां ॥ १ ॥
यज्ञऽपितम् । ऋषयः । एनेसा । आहुः । निःऽभक्तम् । प्रऽजाः । अनुऽत्प्यमीनम् ।
मुथ्वया नि । स्तोकान् । अपे । यान् । र्राधं । सम् । नः । तिभिः । सृज्तु । विश्वऽक्षमां ॥ २ ॥
अदान्यान् । सोम्ऽपान् । मन्यमानः । यज्ञस्यं । विद्वान् । सम्ऽअये । न । धीरः ।
यत् । एनः । चकृऽवान् । बुद्धः । एषः । तम् । विश्वऽक्षमिन् । प्र । मुख्य । स्वस्तये ॥ ३ ॥
धोराः । ऋष्यः । नमः । अस्तु । एभ्यः । चक्षुः । यत् । एषाम् । मनसः । च । सत्यम् ।
बृद्धस्पत्तये । मृद्धिष् । बुऽमत् । नमः । विश्वऽक्षमिन् । नमः । ते । पाद्धि । अस्मान् ॥ ४ ॥
यज्ञस्यं । चक्षुः । प्रऽमृतिः । मुर्खम् । च । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुद्दोम् ।
इमम् । युज्ञम् । विऽतितम् । विश्वऽक्षमिणा । आ । देवाः । यन्तु । सुऽमन्स्यमानाः ॥ ५ ॥

√iśvakarman

- II.35.1 Of course, we have been enjoying (wordly pleasures) but this has not contributed anything to our (real or spritual) prosperity. Theses ecclesiastical ritual ridden performances, held by us so sacred (dhiṣṇyaḥ) have expressed their regrets and distress (anu-atapyanta). We have been so far compounding with what was actually deficient or of low grade (duristih). May Viśvakarman, Lord of all actions, take us away from all ill performances and direct us to right track (su-iṣṭi).
- II.35.2 The Seers (Rsis, persons of penetrating insight) have publicly pronounced against the sacrificer, a person engrossed in sin. They have expressed their regret and are distressed about the future of (this sacrificer's) off-springs. What honeyed drops the sacrificer was deprived of, may the Lord of all-actions unite us now with them.
- II.35.3 Whosoever considers the drinkers of divine bliss (Somapān) unworthy of gifts is neither wise nor correct, though he may be skilled in the trade of sacrificial performances. Whatever sin this man has committed (under pressure) in bondage, release him from that O Supreme Architect for his wellbeing.
- II.35.4 The Seers in exterior appear to be awful (ghora). Homage to them, because their vision and the mind penetrates into the depths of truth. Our homage be to you, O Supreme Architect. May you protect us.
- II.35.5 To Him who is the eye of the sacrifice (yajñasyacakṣuḥ), and the mouth of the sacrifice and its sustenance (prabhrtir mukham ca), I offer oblations with my speech (vācā), by hearing (śrotreṇa) and by my thinking (manasā). May the enlightened ones, with friendly inclinations, come to this sacrifice, which has been spread wide by the Supreme Architect (Viśvakramnā).

अथर्ववेदः

(३६) पट्टिंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्षस्यास्य स्तस्य पतिवेदन ऋषिः। (१) प्रयमचाँऽग्निः, (२) द्वितीयाया सोमादयः, (३) तृतीयाया अग्नीवोमी, (४) चतुर्थ्या इन्त्रः, (५) पञ्चम्याः सूर्यः, (६) पष्ठमा धनपतिः, (७) सप्तम्या हिरण्यं भगश्च, (८) अष्टम्याश्चीविविदेवताः। (१) प्रयमाया अरिगतुष्टुप्, (२, ५-७) द्विती-यायाः पश्चम्यादित्यस्य चातुष्टुप्, (१-४) तृतीयाचतुर्थ्योसिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च निकृत्युरउष्णिक् छन्दांसि ॥

आ नो अमे सुमृति संभुलो गमिदिमां कुंमारीं सुह नो भगेन।
जुष्टा वरेषु समनेषु वृत्गुरोषं पत्या सौभगमस्त्वस्ये ॥१॥
सोमंजुष्टं ब्रह्मजुष्टमर्थम्णा संश्तृं भगम् ।
धातुर्देवस्य सुत्येन कृणोमि पतिवेदेनम् ॥२॥
दूयममे नारी पति विदेष्ट सोमो हि राजा सुभगौ कृणोति।
सुवाना पुत्रान्महिषी भवाति गृत्वा पति सुभगा वि राजतु ॥३॥
यथाखरो मेघवंश्वास्त्रेष प्रियो मृगाणौ सुषदौ बुभूवे ।
पुवा भगस्य जुष्टेयमस्तु नारी संप्रिया पत्याविराधयन्ती॥४॥
भगस्य नावमा रोह पूर्णामनुपदस्वतीम्।
तयोपप्रतारय यो वरः प्रतिकाम्याः ॥४॥

आ। नः। अग्ने। सुऽमृतिम्। सुम्ऽभृतः। गुमेत्। इमाम्। कुमारीम्। सह। नः। भगेन। जुष्टा। बरेष्ठे। समेनेषु। बृत्युः। ओषम्। पत्यां। सौभगम्। अस्तु। अस्ये॥ १॥ सोभऽजुष्टम्। ब्रह्मंऽजुष्टम्। अर्थमणा। सम्ऽभृतम्। भगम्। अस्तु। अस्ये॥ १॥ धातुः। देवस्यं। सुत्येनं। कृणोमिं। पृतिऽवेदेनम्॥ २॥ इयम्। अग्ने। नारीं। पितिम्। विदेष्ट्। सोमः। हि। राजां। सुऽभगाम्। कृणोतिं। सुवाना। पुत्रान्। मिष्टिषी। भवाति। गत्वा। पितेम्। सुऽभगां। वि। गजुतु॥ ३॥ यथां। आऽख्रुरः। मृष्ठत्रुन्। चारुः। एषः। प्रियः। मृगाणांम्। सुऽसदाः। बुभूवं। एव। भगस्य। जुष्टा। इयम्। अस्तु। नारीं। सम्ऽप्रिया। पत्यां। अविऽराधयन्ती।।।। भगस्य। नार्वम्। आ। रोह्। पूर्णाम्। अन्तेपऽदस्वतीम्। तयां। उपुऽप्रतारय। यः। बुरः। प्रतिऽकाम्युः॥ ५॥।

Agnih

II.36.1 O adorable Lord, may a good youngman, sweet of tongue (sam-bhala) come to us (in the svayamvara) seeking this sweet-hearted maiden, and may he accept her along with gifts and riches (bhagena). May this girl, pleasing to the wooers and attractive and accomplished at the assemblies, be blessed with marital happiness in the company of this young man as her husband.

Somah, Aryaman and Dhātṛ

II.36.2 The emotionally supported (somajuşţa), scripture-supported (brahmajusta) and legally strengthened (aryamnā sambhṛtam), further blessed by moral and social code, fully satisfied from all sides, request for marriage (pativedanam) has been accepted.

Agni-Soma pair

II.36.3 O foremost adorable Lord, may this woman select out a nice husband (in this svayamvara). May Soma Rajan, our Lord of Bliss, make her happy. May she be blessed with sons, may she be the Chief Lady of the household. May she have the privilege of leading peaceful and prosperous life in her husband's company.

Indra

II.36.4 O bounteous Lord, as this beautiful cave or lair has become a comfortable resting place for animals, so may this woman enjoy marital bliss, always dear to and never disagreeing with her husband.

Sūrya

II.36.5 May you embark upon the boat of marital bliss, which is full and faultless. With it let you get across to the husband (of your choice), who is worthy of you.

अथर्ववेदः

322

आ केन्द्रय धनपते व्रमामेनसं कृणु । सर्वे प्रदक्षिणं कृणु यो व्रः प्रतिकाम्याः ॥६॥ इदं हिरेण्यं गुल्गुल्व्यमोक्षो अथो भगः । पुते पतिम्युस्त्वामेदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ॥७॥ आ ते नयतु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिकाम्याः । त्वमस्य धेद्योषधे ॥८॥

आ । कृन्द्रय । धनुऽपृते । वरम् । आऽर्मनसम् । कृणु । स्वैम् । प्रुऽदृक्षिणम् । कृणु । यः । वरः । प्रितिऽकाम्यिः ॥ ६ ॥ इदम् । हिर्रण्यम् । प्रुल्गेष्ठ । अयम् । अधिः । अधो इति । भर्गः । पृते । पितिऽभ्यः । त्वाम् । अदुः । प्रतिऽकामार्य । वेत्तेवे ॥ ७ ॥ आ । ते । न्यतु । सुविता । न्यतु । पितिः । यः । प्रतिऽकाम्यिः । त्वम् । अस्यै । धेहि । ओष्धे ॥ ८ ॥

॥ इति द्वितीयं काण्डम् ॥

Dhanapati

II.36.6 O Lord of wealth, may you call out to my beloved wooer. May you make him well inclined towards me. Offer all that you can to the husband of my choice (who is nice and worthy).

Hiranyam Bhagah

II.36.7 This high quality gold, this fragrant bdellium, this cart drawn by bullocks and this wealth, we offer to husbands so that you may get a husband of your choice.

Osadhī-herb

II.36.8 May the inspirer Lord bring him here for you. May the husband, who is of your choice desirable, take you with him. O herb, give nourishment to her.

Here ends Kānda-II

Hymns 36 - Verses 207

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Kānda III तृतीयं काण्डम्

326

अथर्ववेदः

अथ तृतीयं काण्डम् ॥

(१) प्रयमं सूक्तम्

(१-६) बहुबस्यास्य स्कल्यायर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्वोऽग्निः, (२) द्वितीयाया मरुतः, (३-६) तृतीयादि-बतस्यणाञ्चेन्द्रो देवताः । (१, ४) प्रथमाचतुथ्योक्षिष्ठुप् , (२) द्वितीयाया विराद्गर्भा भुरिकित्रष्टुप् , (३, ६) तृतीयाषष्ठयोरतुष्टुप् , (५) पश्चम्याश्च विराद पुरउष्णिक् छन्दांसि ॥

अभिनंः शत्रून्प्रतेतु विद्वान्प्रतिदहेन्निभशेस्तिमरितम् ।
स सेनौ मोहयतु परेषां निर्हेस्तांश्र्व कृणवजातवेदाः ॥१॥
यूयमुगा मस्त ईदशे स्थाभि प्रेतं मृणत् सहेष्वम् ।
अमीमृणन्वसेवो नाथिता इमे अभिद्धें पिं दूतः प्रत्येतु विद्वान् ॥२॥
अमित्रसेनौ मघवनस्माञ्छेत्र्यतीम्भि ।
युवं तानिन्द्र वृत्रहम्भिश्चं दहतं प्रति ॥३॥
प्रस्त इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्रते वर्षः प्रमृणनेतु शत्रून् ।
जुहि प्रतीचौ अनूचः परीचो विष्वंक्सत्यं कृणहि चित्तमेषाम् ॥४॥

अप्रिः । नः । रार्त्रन् । प्रति । एतु । विद्वान् । प्रतिऽदर्हन् । अभिऽर्रास्तिम् । अरांतिम् । सः । सेनाम् । मोह्यतु । परेषाम् । निःऽर्हस्तान् । च । कृणवत् । जातऽवेदाः ॥ १ ॥ युयम् । उप्राः । मृहतः । ईदरो । स्थ । अभि । प्र । इत् । मृणते । सर्हष्वम् । अभीमृणन् । वस्त्रः । नाथिताः । इमे । अप्रिः । हि । एषाम् । दूतः । प्रतिऽएते । विद्वान् ॥ २ ॥ अभित्रऽसेनाम् । मृष्टऽवन् । अस्मान् । रात्रुऽयतीम् । अभि । युवम् । ताम् । इन्द्र । वृत्रऽहुन् । अग्निः । च । दहतम् । प्रति ॥ ३ ॥ प्रऽस्तः । इन्द्र । प्रऽवतौ । हरिऽप्याम् । प्र । ते । वर्षः । प्रऽमृणन् । एतु । रार्त्रन् । जृहि । प्रतीचैः । अनुचैः । पराचः । विष्यंक् । सत्यम् । कृणुहि । चित्तम् । एषाम् ॥ ।।।

Kāṇḍa-III

Agni

III.1.1 Let our army chief move against enemies knowing well their stratagems, burning against wide-spread violence and misery. May he confuse the hordes of enemy and knowing all, may he disarm them.(Agni=army chief)

Marut

III.1.2 O fierce storm-troopers (The Maruts), stand by us in such a terrible battle. Move forward, attack and over-whelm (the enemy). These Vasus (home guards) have attacked. Now the enemies are suppliant (and imploring for mercy). May the Army Chief, knowing each and every thing go forward to meet them as an envoy. (Maruts = Storm-troopers, rain-bringing clouds; man)

Indra

- III.1.3 O bounteous king, against the army of enemies, which is moving like foes around us, may you, the resplendent, the destroyer of evil and the Army Chief, both burn up fiercely.
- III.1.4 O resplendent king, may your chariot drawn by two bay steeds move smooth and fast. May your bolt go forth slaying the enemies. Smite the on-coming, the following ones, that is coming from behind, and the fleeing far. Make their minds utterly confused. (Indra = resplendent king)

अथर्ववेदः

328

इन्द्र सेनौ मोहयामित्रीणाम् । अभेर्वातस्य धाज्या तान्विषूचो वि नौराय ॥५॥ इन्द्रः सेनौ मोहयतु मुरुतौ घन्त्वोजैसा । चक्षुष्यभिरा देत्तां पुनरेतु परीजिता ॥६॥

इन्द्रं । सेनीम् । मोह्या । अमित्रीणाम् । अग्नेः । वार्तस्य । ध्राज्यो । तान् । विष्चः । वि । नाश्या ॥ ५ ॥ इन्द्रेः । सेनीम् । मोह्यतु । मुरुतेः । धनुन्तु । ओजेसा । चक्ष्रंषि । अग्निः । आ । दन्ताम् । पुनेः । पुतु । परोऽजिता ॥ ६ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-६) बहुवस्यास्य सूक्तस्यायर्वा क्रविः । (१-२) प्रयमाद्वितीययोर्कचोरिमः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योरिन्द्रः, (५) पश्चम्या द्यौः, (६) षष्ठवाश्च मरुतो देवताः । (१, ५-६) प्रयमापश्चमीपष्ठीनां त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादितृवस्य चातुष्टुप् छन्दांसि ॥

अभिनी दृतः श्रुत्येतुं विद्वान्त्रितिद्वहं स्विभित्ते सित्तमरितिम् ।
स चित्तानि मोहयतु परेषां निर्हेस्तांश्च कृणवजातवेदाः ॥१॥
अयम्भिर्मम्मुह्यानि चित्तानि वो हृदि ।
वि वो धमुत्वोकेसः प्र वो धमतु सर्वतः ॥२॥
इन्द्रं चित्तानि मोहयं सर्वाङ्गेत्या चर ।
अभेर्वातेस्य ध्राज्या तान्विषूचो वि नादाय ॥३॥
व्याकृतय एषामिताथो चित्तानि मुह्यत ।
अथो यद्योषां हृदि तदेषां परि निजेहि ॥४॥

अभि । नः । दूतः । प्रतिऽएते । विद्वान् । प्रतिऽदर्हन । अभिऽशस्तिम् । अरातिम् । सः । चित्तानि । मोह्यतु । परेषाम् । निःऽहस्तान् । च । कृणवत् । जातऽवेदाः ॥ १ ॥ अयम् । अग्निः । अमूमृहृत् । यानि । चित्तानि । वः । हृदि । वि । वः । धुमृतु । ओकेसः । प्र । वः । धुमृतु । स्वेतेः ॥ २ ॥ इन्द्रे । चित्तानि । मोहयेन् । अर्वाङ् । आऽक्त्या । चर् । अग्ने । वातस्य । ध्राज्यां । तान् । विर्यूचः । वि । नाश्य ॥ ३ ॥ वि । आऽक्त्यः । एषाम् । इत् । अथो इति । चित्तानि । मुह्यत् । अथो इति । चित्तानि । मुह्यत् । अथो इति । वि । नाश्य ॥ वि । जिहे ॥ ४ ॥ अथो इति । यत् । अथ । एषाम् । हिदि । तत् । एषाम् । परि । निः । जिहे ॥ ४ ॥

Kāṇḍa-III 329

III.1.5 O resplendent king, throw the army of enemies into disorder. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.

III.1.6 Let the resplendent king confound the army (of the enemies) and let the storm-troopers strike hard with vigour. Let the army Chief deprive it of vision. Let it go back completely defeated.

Agni

- III.2.1 Let our army Chief moving forward as an envoy, knowing well, go forth burning, against wide-spread violence and misery. Let him, (confound minds of the enemies), the one who knows all, disarm them.
- III.2.2 The army Chief has confounded the thinking power whatever you have in your mind. Let him now drive you away out of your homes. Let him drive you away in all the directions.

Indra

- III.2.3 O resplendent king, confounding the minds (of our enemies) let you move towards them with determination to destroy. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.
- III.2.4 O determinations (of our enemies), go away. O minds (of our enemies), be confounded. Also whatever plan they have in their mind today, let you foil that completely.

अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यप्वे परेहि। अभि प्रेहि निर्देह हुत्सु शोकेर्प्राद्यामित्रांस्तमेसा विध्य शत्रून ॥५॥ असौ या सेनां मस्तः परेषामुस्मानैत्यभ्योजसा स्पर्धमाना। तां विध्यत तमुसापेत्रतेन यथैषामुन्यो अन्यं न जानात्॥६॥

अमीपीम् । चित्तानिं । प्रतिऽमोहयन्तो । गृहाण । अङ्गीनि । अप्वे । पर्रा । हृद्धि । अभि । प्रा । हृद्धि । स्वा । दृद्ध । हृत्ऽसु । शोकैः । प्राह्या अभित्रान् । तमसा । विध्य । शत्रून् ।। असौ । या। सेना । मुरुतः । परेषाम् । अस्मान् । आऽएति । अभि । ओर्जसा । स्पर्धमाना । ताम् । विध्यत् । तमसा । अपेऽत्रतेन । यथा । एषाम् । अन्यः । अन्यम् । न । जानात ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-६) बहुबस्यास्य स्कस्याथर्वा ऋषिः। अग्निर्मन्त्रोक्ता वा देवताः। (१-२, ४) प्रथमादितीयाचतुर्थीनाम्चां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्रतुष्यदा भृत्विपक्किः, (५-६) पश्चमीपष्टवोश्रानुष्टुप् छन्दांसि॥
अचिकदत्स्वपा इह भृवद्भे च्याचिस्त्व रोदंसी उरूची।
युज्जन्तुं त्वा मुरुतो विश्ववेदस् आमुं नय नर्मसा रातहं व्यम् ॥१॥
दूरे चित्सन्तमरुषास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम्।
यद्गायत्रीं बृहुतीमुर्कमस्मे सौत्रामण्या दर्धृषन्त देवाः ॥२॥
अद्यस्त्वा राजा वरुणो क्षयतु सोमस्त्वा क्षयतु पर्वतेभ्यः।
इन्द्रस्त्वा क्षयतु विद्भय आभ्यः रथेनो भूत्वा विश्व आ पेतेमाः॥३॥
रथेनो हुव्यं नयत्वा परस्मादन्यक्षेत्रे अपरुद्धं चरन्तम्।
अश्विना पन्थां रुणुतां सुगं ते इमं संजाता अभिसंविद्याध्यम्॥४॥

अचिकदत् । स्वऽपाः। इह । भुवत् । अग्ने । वि । अचस्व । रोर्दस् इति । वुरूची इति । युज्जन्तुं । त्वा । मुरुतः । विश्वऽवेदसः । आ । असुम् । नय् । नर्मसा । रात-ऽहेव्यम् ॥ १ ॥ दूरे । चित् । सन्तम् । अरुषासंः । इन्द्रम् । आ । च्यवयन्तु । सुख्यायं । विप्रम् । यत् । गायत्रीम् । बृहृतीम् । अर्कम् । अस्मे । सौत्रामण्या । दर्धपन्त । देवाः ॥ २ ॥ अत्ऽभ्यः । त्वा । राजो । वर्रणः । हृयतु । सोमः । त्वा । हृयतु । पवितेभ्यः । इन्द्रेः । त्वा । हृयतु । विद्ऽभ्यः । आभ्यः । रयेनः । भूत्वा । विर्शः । आ। पृत् । इमाः ॥२॥ इयेनः । हृव्यम् । न्यतु । आ । परस्मात् । अन्यऽक्षेत्रे । अपंऽरुद्धम् । चर्रन्तम् । अश्विनां । पन्थाम् । कृणुताम् । सुऽगम् । ते । इमम् । सुऽजाताः । अभिऽसंविद्राध्वम् ॥ १॥ अश्विनां । पन्थाम् । कृणुताम् । सुऽगम् । ते । इमम् । सुऽजाताः । अभिऽसंविद्राध्वम् ॥ १॥

Dyauh

III.2.5 O epidemic (or fear), Apvā confounding the minds of our enemies, seize their bodies and go away. Visit them again. Burn their hearts with sorrows. Pierce our enemies with gripping darkness. (Cf. Rg. X.103.12), (Also Yu. XVII.1, 4 (with variation). Apvā = Sickness; fear; one who presides over).

Marutah

III.2.6 There comes the army of enemies challenging our might.

May you pierce it with confounding darkness so that none of them may recognize the other.

Agni

- III.3.1 O Army Chief, he (the exiled king) calls on you. May he be of good conduct. Fill the specious heaven and earth (with your forces). Let the all-winning storm-troopers the Maruts, join you. With homage here may you bring him, who is worthy of tributes.
- III.3.2 Though he be far away, may the unwounded (arusasah) soldiers bring the wise resplendent king for friendship. For, the enlightened ones have arranged to receive him with Gāyatrī and Bṛahatī praise-songs under full security measures.
- III.3.3 May the venerable Lord, the sovereign, call you here from across the oceans; may the blissful Lord call you here from the mountains; may the resplendent Lord call you here to these people (to receive help from you). May you fly to these people (as if) becoming a hawk. (Varuna = Venerable Lord; Soma = Blissful Lord; Indra = Resplendent Lord)
- III.3.4 From far away, here may the Lord of excellent speed bring him, who is worthy of being invited, but at present is moving on alien land as an exile. May the divine twin-riders make your path easy. O kinsmen, let you join and group around him.

अथर्ववेदः

ह्मयन्तु त्वा प्रतिज्ञनाः प्रति मित्रा अंष्ट्रषत इन्द्रामी विश्वे देवास्ते विश्वि क्षेममदीधरन् यस्ते हवं विवद्तसजातो यश्च निष्ट्यः अपश्चिमन्द्र तं कृत्वाथेममिहावं गमय

। ।

॥६॥

ह्वयन्तु । त्वा । प्रतिऽजनाः । प्रति । मित्राः । अवृष्तु । इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । विश्वे । क्षेत्रमम् । अ<u>दीधर</u>न् ॥ ५ ॥ यः । ते । हर्वम् । विऽवदेत् । सुऽजातः । यः । च । निष्टर्यः । अपश्चिम् । इन्द्र । तम् । कृत्वा । अर्थ । इमम् । इह । अर्व । गुमुय ॥ ६ ॥

(४) चतुर्यं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्क्यास्य स्कर्यायर्था ऋषिः। इन्द्रो देवता। (१) प्रथमर्थे अगती, (२-३, ६-७) दितीयातृतीयापद्यीस्त्रमीनां त्रिष्ठुप्, (४-५) चतुर्यीपञ्चम्योश्च भुरिक्तिष्ठुप् इन्द्रांसि॥ आ त्वो गन्नाष्ट्रं सह वर्च्सोदिहि प्राङ्किद्राां पतिरेक्तराट् त्वं वि राज। सवीस्त्वा राजन्य्रदिशों क्कयन्त्रप्रसयों नम्प्रस्यों भेवेह ॥१॥ त्वां विशों वृणतां राज्या य त्वामिमाः प्रदिशः पञ्चे देवीः । वप्मिन्नाष्ट्रस्यं कुकुदि श्रयस्व ततों न उद्यो वि भेजा वस्ति॥२॥ अच्छे त्वा यन्तु हुविनः सजाता अभिर्दूतो अजिरः सं चराते। जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु बहुं बुिं प्रति पश्यासा उपः॥३॥ अश्विना त्वाग्रे मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुत्तरत्वा क्कयन्तु। अधा मनौ वसुदेयाय कृणुष्य ततो न उपो वि भेजा वस्ति॥॥॥

आ । त्वा । गुन् । गुष्ट्म् । सुद्द । वर्चसा । उत् । इद्दि । प्राङ् । विशाम् । पतिः । एकऽराट् । त्वम् । वि । गुज् । सवीः । त्वा । गुज्न् । प्रऽदिशेः । ह्युन्तु । उप्ऽसर्यः । वृमुस्यिः । भुव । इद्द ॥ १ ॥

त्वाम् । विश्वीः । वृण्ताम् । राज्यायि । त्वाम् । द्वाः । प्रश्विद्धश्चीः । पर्श्व । देवीः । वर्ष्मन् । राष्ट्रस्य । कुकिदि । श्र्यस्य । ततः । नः । उग्रः । वि । भुज् । वस्नि ॥ २ ॥ अच्छी । त्वा । यन्तु । हृतिनैः । सुऽजाताः । अग्निः । दूतः । अजिरः । सम् । चराते । जायाः । पुत्राः । सुऽमनेसः । भवन्तु । बृहुम् । बृहिम् । प्रति । पृश्यासे । उग्रः ॥ ३ ॥ अश्विनां । त्वा । अप्रे। मित्रावरुणा । उभा । विश्वे । देवाः । मुरुतः । त्वा । हृयन्तु । अर्थ । मनैः । वसुऽदेयाय । कृणुष्व । ततः । नः । उप्रः । वि । भुज् । वस्नि ॥ ४ ॥

CC-0. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

332

Kāṇḍa-III 333

- III.3.5 May people invite you to come back. May your friends strengthen you. May the lord resplendent and adorable, and all the bounties of Nature keep you safe and secure amidst your people. (Indragni = Lord resplendent and adorable viśvedevah = All the bounties of Nature).
- III.3.6 Whose disputes your being called back, May he be a kinsman or an outsider, O resplendent one, after driving him away, may you reinstate this man here.

Indrah

- III.4.1 To you has come the kingdom. Rise up with lusture. First become the lord of people. There-after may you shine as the only sovereign. O prince, may all the quarters (all regions, accept you (as their lord), (and none else). May you be approachable as well as revered here.
- III.4.2 May people select you for kingship and so may these five celestial regions. Stay at the apex in the body politic of the kingdom. Thereafter, becoming formidable (unchallengable), may you distribute riches among us.
- III.4.3 May your kinsmen come forward to you with offerings. May the army Chief go with you as your herald at your command. May your wives and sons be friendly-minded. May you, the formidable, see plenty of tributes being brought.
- III.4.4 May the Aśvīnau (twin-riders) first of all call upon you, so may both the Mitra (Lord of measures); and the Varuṇa (venerable); may all the enlightened ones and the storm-troopers accept you as king. Then, O prince, make up your mind to give wealth (to the needy). Thereafter, becoming formidable, may you distribute riches among us. (Aśvins = twin riders).

आ प्र द्रंव पर्मस्याः प्रावतः शिवे ते द्याविष्टि धिवी उमे स्तम् ।
तद्यं राजा वर्रणस्तर्थाहु स त्वायमिद्धत्स उपेदमेहि ॥५॥
इन्द्रेन्द्र मनुष्यार्थः परेहि सं ह्यज्ञारिशा वर्रणेः संविद्गनः ।
स त्वायमिद्धत्स्त्रे स्थरशे स देवान्येश्वत्स उ कल्पयादिद्राः ॥६॥
पृथ्या रेवतीर्बहुधा विरूपाः सर्वाः संगत्य वरीयस्ते अकन् ।
तास्त्वा सर्वाः संविद्गना ह्वयन्तु दश्मीमुग्नः सुमना वशेह ॥७॥

आ। प्र। द्वा । प्रमस्याः । प्राऽवतः । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उमे इति । स्ताम् । तत्। अयम् । राजा । वर्रणः । तथा । आहु । सः । त्वा । अयम् । अहुत् । सः । उपे । इदम् । आ। इहि ॥ ५ ॥

इन्द्रेऽइन्द्र । मृनुष्या ि। पर्रा । इहि । सम् । हि । अज्ञास्थाः । वर्रणैः । सम् ऽविदानः । सः । त्वा । अयम् । अह्वत् । स्वे । स्वऽस्थे । सः । देवान् । यक्षत् । सः । कं इति । कुल्पयात् । विर्दाः ॥ ६ ॥

पृथ्याः । रेवतीः । बहुऽधा । विऽर्रूषाः । सर्वीः । सम्ऽगत्ये । वरीयः । ते । अऋन् । ताः । त्वा । सर्वीः । सम्ऽविदानाः । हृयन्तु । दशुमीम् । उप्रः । सुऽमनीः । वशु । इह ॥७॥

(५) पश्चमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य स्कस्यायर्वा ऋषिः । सोमः प्रणमणिर्वा देवता । (१) प्रथमर्चः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२-३, ५-७) दितीयातृतीययोः पश्चम्यादितृचस्य चातुष्टुप्, (४) चतुःर्यासिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च विराहुरोहृहती छन्दांसि ॥

आयमगन्पर्णमुणिर्बुळी बळेन प्रमृणन्त्सुपन्नीन् । ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चेसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ॥१॥ मिय क्षत्रं पर्णमणे मिय धारयताद्वियम् । अहं गुष्ट्रस्योभीवर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥२॥

आ । अयम् । अगृन् । पूर्ण्ऽमृणिः । बुली । बलैन । प्रुऽमृणन् । सुऽपत्नीन् । ओर्जः । देवानीम् । पर्यः । ओर्षधीनाम् । वर्चसा । मा । जिन्चतु । अप्रेऽयावन् ॥ १ ॥ भिर्मि । सूत्रम् । पूर्ण्ऽमृणे । मिर्ये । धार्यतात् । रियम् । अहम् । राष्ट्रस्य । अभिऽवर्गे । निऽजः । भूयासम् । उत्ऽत्मः ॥ २ ॥

- III.4.5 Rush on this place from farther even than the farthest distance. May both heaven and earth be gracious to you. So this illustrious Varuna (the Police-Chief) has said. As such, he has invited you. Do come to this place (at once).
- III.4.6 O king of kings, may you come to all the ranks of your men. Having full concord with the Varuna (Police-Chief and Police officers), you are aware of this invitation. As such he has invited you to his own office, his own residence. He has adored the enlighted ones. He will also manoeuvre and guide the people.
- III.4.7 People law-abiding, wealthy and of widely different opinions, all have joined hands for doing great good to you. May all of them, in full concord with each other accept you. may you stay here friendly, strong and kind, up to the tenth decade (of your life).

Somah - Parna-Manih

- III.5.1 This parna jewel (ampoule or capsule), full of power has come to me, ruining my rivals with its power. Vigour of the bounties of Nature, and essence of the medicinal plants, may this fill me with lustre constantly. (Parṇa-maṇiḥ = a medicinal tablet prepared from the extract of the parna leaf. These maṇis are to be used by patients in the form of a tablet or capsule.)
- III.5.2 O parṇa-ampoule, tablet (or capsule), may you lay ruling power as well as riches in me. In domination of my country, may I be alone (unrivalled) and supreme. (Maṇi = Capsule or a gelatine type of case for a dose of medicine or drug.)

यं निद्धुर्वन्स्पतो गुह्यं देवाः प्रियं मृणिम् ।
तम्सभ्यं सहायुषा देवा दंदतु भतेवे ॥३॥
सोमस्य पूर्णः सहं उग्रमागृज्ञिन्द्रेण दृत्तो वर्रुणेन शिष्टः ।
तं प्रियासं बहु रोचमानो दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ॥४॥
आ मारक्षत्पर्णमृणिर्मृद्धा अरिष्टतातये ।
यथाहम्रुत्तरोसान्यर्यम्ण उत संविदः ॥५॥
ये धीवानो रथकाराः कुर्मारा ये मनीषिणः ।
उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वीन्कुण्वभित्तो जनान् ॥६॥
ये राजानो राजकतः सृता प्रामण्य् श्र्व ये ।
उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वीन्कुण्वभित्तो जनान् ॥७॥
पुणों सि तन्यानः सयोनिर्वीरो वीरेण मया ।
संवतसरस्य तेजसा तेनं बन्नामि त्वा मणे ॥८॥

यम् । निऽद्धः । वनस्पतौ । गुह्यम् । देवाः । श्रियम् । मणिम् । तम् । अस्मम्यम् । सह । आर्थुषा । देवाः । ददतु । भतिवे ॥ ३ ॥ सोमस्य । पूर्णः । सहः । उप्रम् । आ । अगृन् । इन्द्रेण । दत्तः । वर्रणेन । शिष्टः । तम् । श्रियासम् । बृहु । रोर्चमानः । दीर्घायुऽत्वाये । श्रतऽशीरदाय ॥ ४ ॥ आ । मा । अस्क्षत् । पूर्णऽमृणिः । मृह्यौ । अरिष्टऽतातये । यथा । अहम् । उत्तरः । असानि । अर्युम्णः । उत्त । सम्ऽविदः ॥ ५ ॥ ये । धीर्वानः । र्थुऽकाराः । कर्माराः । ये । मृन्तिषिणः । उपुऽस्तीन् । पूर्णे । मह्यम् । त्वम् । सर्वीन् । कृणु । अभितः । जनीन् ॥ ६ ॥ ये । राजानः । राज्जऽकृतः । सूताः । प्रामुऽन्य ः । च । ये । उपुऽस्तीन् । पूर्णे । मह्यम् । त्वम् । सर्वीन् । कृणु । अभितः । जनीन् ॥ ७ ॥ पूर्णः । असि । तन्रुऽपानः । सुऽयोनिः । वीरः । वीरेणे । मयो । सम्अत्तस्ररस्यं । तेजसा । तेने । बुध्नामि । त्वा । मुणे ॥ ८ ॥

Kāṇḍa-III 337

- III.5.3 That secret and pleasing ampoule or tablet which the bounties of Nature have hidden in the forest vegetation, may the bounties of Nature grant to us with the intake of it, a long life for our good sustenance.
- III.5.4 The Parna capsule (holding the drug) is a blessing, the most efficacious as cure, has come to me granted by the resplendent Lord (Indra), and approved by the venerable Lord(Varuna). Full of splendour, I shall accept and take it orally in order to enjoy a long life through a hundred autumns.
- III.5.5 This Parna ampoule-drug has ascended to save me from great ill, so that I acquire superiority to the rich people and to the highly learned ones.
- III.5.6 Whosoare skilled chariot makers, and whosoare gifted smiths, O Parna tablet, may you gather all of them around me willing to serve.
- III.5.7 Those who are Chieftains, the king-makers, and those who are village-leaders, full of initiative, O Parṇa drug-tablet, may you gather all of them around me willing to serve.
- III.5.8 O capsule containing the Parna drug, you are protector of body, brave and kin to me, (you are) also a brave since birth with the brilliance of the year, thereby I accept you as a drug to be taken orally, i.e., to be swallowed, as a physician I prescribe it to patients (i.e. badhnāmi).

अथर्ववेदः

(६) पष्ठं स्क्रम्

(१-८) अहर्बस्यास्य प्रक्रस्य जगदीनं पुरुष क्रावितः। अवत्येवनस्पतिवेवता। अवहुष् क्रवतः ॥
प्रमान्पुंसः परिजातोश्वत्थः स्विद्रिराद्धि ।
स हेन्तु रात्रून्मामुकान्यान्हं हेष्मि ये च माम्र ॥१॥
तानश्वत्थ निः श्रृणीहि रात्रून्वेबाधदोधेतः।
हन्द्रेण वृत्रक्षा मेदी मित्रेण वर्रुणेन च ॥२॥
यथाश्वत्थ निर्मनोन्तर्मेहृत्य र्णेव ।
प्रवा तान्त्सर्वान्तिभिक्षि यान्हं हेष्मि ये च माम्र ॥३॥
यः सहमानुश्चरिस सासहान इव ऋष्मः।
तेनश्वत्थ त्वर्या व्यं सपन्नान्त्सहिषीमिह ॥४॥
सिनात्वेनानिन्निर्तिर्तुत्योः पार्शेरमोक्येः ।
अश्वत्थ रात्रून्मामुकान्यान्हं हेष्मि ये च माम्र ॥५॥
यथाश्वत्थ वानस्पत्यानारोहन्कृणुषेधरान् ।
प्रवा मे रात्रीर्मूर्धानं विष्विग्निन्द्ध सहस्व च ॥६॥

पुर्मान् । पुंसः । परिंऽजातः । अञ्चत्थः । खृदिरात् । अधि ।
सः । हृन्तु । रार्त्रन् । माम्कान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ १ ॥
तान् । अस्वत्य । निः । शृण्षि । रात्र्न् । वैवाध्रद्भोधेतः ।
सन्देण । वृत्रद्भा । मेदी । मित्रेणे । वर्रणेन । च ॥ २ ॥
यथी । अस्वत्य । निःऽअर्थनः । अन्तः । मृहति । अर्णेवे ।
एव । तान् । सवीन् । निः । मृद्धिय । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ३ ॥
यः । सहिमानः । चरिसे । सुसहानःऽईव । ऋष्मः ।
तेने । अस्वत्य । त्वयौ । व्यम् । सुऽपत्नीन् । सुहिष्पीमहि ॥ ४ ॥
सिनात्रं । एनान् । निःऽऋतिः । मृत्योः । पार्शैः । अमोक्यैः ।
अश्वत्य । रार्त्रन् । माम्कान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ५ ॥
यथौ । अस्वत्य । वान्स्पत्यान् । आऽरोहन् । कृणुषे । अर्थरान् ।
एव । मे । रात्रीः । मूर्थानम् । विष्वेक् । भिन्दि । सहस्व । च ॥ ६ ॥

Aśvatthah

- III.6.1 Like a manly person born out of a manly father, Aśvattha /(Ficus religiosa -holy fig tree) grows upon khadira (Acacia catechu). May it slay my enemies, whom I hate and who hate me.
- III.6.2 With the help of the resplendent Lord (Indra), the destroyer of evil, in alliance with the Lord Friendly (Mitra) and venerable (Varuna), O Aśvattha, may you crush completely those enemies, who put up all sorts of obstacles and try to terrorize (us).
- III.6.3 O Aśvattha, as you have torn apart (khadira) in the vast midspace, so may you tear off completely all of them whom I hate and who hate me. (Kha = midspace; dira = torn apart).
- III.6.4 As you go subduing like a victorious bull, as such with you, O Aśvattha, may we subdue our rivals.
- III.6.5 O Asvattha, may the wretchedness with the fetters of death, which may never be loosened, bind them down fast those enemies of mine, whom I hate and who hate me.
- III.6.6 O Aśvattha, as you mount upon other trees and thus put them under you, so may you shatter the head of my enemy to pieces and subdue him.

अथर्ववेदः

340

ते धिराञ्चः प्र प्रवन्तां छिन्ना नीरिव बन्धनात्। न वैबाधप्रेणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥७॥ प्रेणान्नुदे मनसा प्र चित्तेनोत ब्रह्मणा । प्रेणान्नुक्षस्य शाख्याश्वत्थस्य नुदामहे ॥८॥

ते । अधरार्श्वः । प्र । प्<u>त्र्वन्ताम् । छिना । नौः</u>ऽईव । बन्धनात् । न । <u>वैबाधऽप्रेनुत्तानाम् । पुनेः । अस्ति । नि</u>ऽवर्तनम् ॥ ७ ॥ प्र । एनान् । तु<u>दे</u> । मनेसा । प्र । चित्तेने । उत । ब्रह्मणा । प्र । एनान् । वृक्षस्ये । शार्खया । अस्वत्थस्ये । नुदाम्<u>हे</u> ॥ ८ ॥

(७) सप्तमं स्कम्

(१-७) सप्तर्यस्यास्य स्तस्य भृग्विद्धरा ऋषिः। (१-३) प्रयमादितृषस्य हरिणः, (४) चतुर्ध्या ऋषस्तारके,
(५) पश्चम्या आपः, (१-७) पष्टीसप्तम्योश्च यक्ष्मनाशानं देवताः। (१-५, ७) प्रयमादिपश्चानां सप्तम्याश्चानुष्टुप्, (६) पष्टपाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

हृरिणस्य रघुष्यदोधि शीर्षणि भेषुजम् । स क्षेत्रियं विषाणया विष्रुचीनेमनीनशत् ॥१॥ अनुं त्वा हरिणो वृषा पद्भिश्चतुर्भिरक्रमीत् । विषाणे वि ष्यं गुष्प्तिं यदस्य क्षेत्रियं हृदि ॥२॥ अदो यदंवरोचेते चतुष्पक्षमिव च्छुदिः । तेनां ते सर्वे क्षेत्रियमङ्गेभ्यो नाशयामसि ॥३॥ अम् ये दिवि सुभगे विचृतौ नाम तारके । वि क्षेत्रियस्यं सुश्चतामधुमं पार्शसृत्तमम् ॥४॥

हृिएणस्य । र्घुऽस्यदेः । अधि । शार्षाणि । भृष्यजम् ।
सः । क्षेत्रियम् । विऽसानया । विष्वानेम् । अनीनशत् ॥ १ ॥
अते । त्वा । हृिएणः । वृषां । पृत्ऽभिः । चृतुःऽभिः । अक्षमीत् ।
विऽसाने । वि । स्य । गुष्पितम् । यत् । अस्य । क्षेत्रियम् । हृिदे ॥ २ ॥
अदः । यत् । अवऽरोत्ति । चतुष्पक्षम्ऽइव । छृदिः ।
तेने । ते । सर्वम् । क्षेत्रियम् । अङ्गेभ्यः । नाश्यामिस् ॥ ३ ॥
अम् इति । ये इति । दिवि । सुभगे इति सुऽभगे । विऽचृतौ । नामे । तारेके इति ।
वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अध्मम् । पार्शम् । उत्ऽत्मम् ॥ ४ ॥

- III.6.7 May they drift down-wards like a boat cut off from its mooring. There is no come-back for those who have been thrown out by the splitter.
- III.6.8 I drive them farther with my mind, with my thinking, and with my prayer. We hereby drive them farther with a branch of Asyattha tree.

Harinah

- III.7.1 On the head of the fast running deer, there lies a remedy. With his horn, may he drive away the hereditary disease in different directions. (Horn of a deer contains ammonium salts of medicinal virtue.) (Kşettriyam = inherited from parents)
- III.7.2 The impassioned bull-gazelle (vṛṣā-hariṇaḥ) has bounded after you with his four feet. O Horn, may you destroy the hereditary disease that is interwoven in the heart of this man.
- HI.7.3 What shines there (spread on the floor) like a rectangular bed-cover (chadi) (i.e. dear-skin), with that we drive out of your limbs all the chronic disease.

Vidyut-Tarak

III.7.4 There in the sky are the two auspicious stars, vicrta (lit.releasers) by name. May they loosen the noose of the hereditary disease set in the lower limbs as well as in the upper limbs.(vicrtau nāma tārake, a cluster of two stars called vicrta)

342

आप् इहा उं भेषुजीरापों अमीव्चातेनीः । आपो विश्वेस्य भेषुजीस्तास्त्वी मुञ्चन्तु क्षेत्रियात् ॥५॥ यदासुतेः ऋियमाणायाः क्षेत्रियं त्वां व्यान्द्रो । वेदाहं तस्य भेषुजं क्षेत्रियं नाशयामि त्वत् ॥६॥ अपवासे नक्षत्राणामपवास उपसामुत । अपास्मत्सवै दुर्भृतमपं क्षेत्रियम्रीच्छतु ॥९॥

आपः । इत् । वै। कुं ईति । भेषजीः । आपः । अमीव्ऽचातिनीः । आपः । विश्वस्य । भेषजीः । ताः । त्वा । मुञ्चन्तु । क्षेत्रियात् ॥ ५ ॥ यत् । आऽसुतेः । क्रियमीणायाः । क्षेत्रियम् । त्वा । विऽआन्ते । वेद । अहम् । तस्य । भेषजम् । क्षेत्रियम् । नाश्यामि । त्वत् ॥ ६ ॥ अपुऽवासे । नक्षेत्राणाम् । अपुऽवासे । उषसीम् । उत् । अपं । अस्मत् । सर्वम् । दुःऽभूतम् । अपं । क्षेत्रियम् । उच्छुतु ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं स्तम्

(१-६) पहुनस्यास्य स्कर्त्यार्था क्रिकाः। (१-६) प्रथमादिक्तुर्कवां मित्रादयो विश्वे देवाः, (५-६) प्रथमिष्ठयोश्य मनो देवताः। (१,६) प्रथमाद्वतीययोखिष्ठुप्, (२,६) द्वितीयापठयोर्जगती, (४) बतुर्ध्वाश्वल्यवा विरादृहतीगर्भा त्रिष्ठुप्, (५) पश्चम्याश्वातुष्ठुप् छन्दांसि॥
आ योतु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेद्दायन्पृथिवीमुस्त्रियोभिः।
अथास्मभ्यं वरुणो वायुर्मिर्वृहद्वाष्ट्रं संवेद्दयं द्धातु ॥१॥
धाता रातिः संवितेदं जुषन्ताभिन्द्रस्त्वद्य प्रति हर्यन्तु मे वर्चः।
हुवे देवीमदिति शूर्पपत्रां सजातानां मध्यमेष्ठा यथासानि॥२॥
हुवे सोमं सवितारं नमोभिविश्वानादित्यां अहस्रत्तरत्वे।
अयमुमिदीदायदीर्घमेव संजातेरिन्दोप्रतिब्रुवद्धिः ॥३॥

आ । यातु । मित्रः । ऋतुऽभिः । कल्पमानः । सुम्ऽवेशयन् । पृथिवीम् । उन्नियाभिः । अर्थ । अस्मभ्यम् । वर्रणः । वायुः । अग्निः । बृहत् । राष्ट्रम् । सुम्ऽवेश्यम् । दुधातु ॥१॥ धाता । रातिः । सुविता । इदम् । जुषुन्ताम् । इन्द्रेः । त्वष्टा । प्रति । हुर्युन्तु । मे । वर्चः । दुवे । देवीम् । अदितिम् । श्रूरेऽपुत्राम् । सुऽजातानीम् । मृथ्यमेऽस्थाः । यथी । असीनि ॥२॥ हुवे । सोमम् । सुवितारम् । नर्मःऽभिः । विश्वीन् । आदित्यान् । अहम् । उत्तर्ऽत्वे । अयम् । अग्निः । दीद्यत् । दीर्घम् । एव । सुऽजातैः । इद्धः । अप्रतिव्वत्रिऽभिः ॥ ३ ॥

343

Āpaḥ

III.7.5 Waters are verily the remedies, waters are dispeller of diseases. Waters are cure of all, may they make you free from the hereditary disease. (Āpaḥ = waters, always in feminine and in plural)

Against Yaksma - Chronic disease

- III.7.6 While preparing decoction, the distilled caustic liquor has caused this injury to you. I know the remedy for that and I hereby drive away your chronic and inveterate disease. (Kṣettriya = hereditary and hence chronic and inveterate or deep-rooted)
- III.7.7 In the fading of asterisms, in the fading out of the dawns also, from us, may you allow to fade out all that of evil nature, fade out (apavas) the ksetriya.

Mitra and other Divinities

- III.8.1 May the Sun come enabling us to live long with (changing) seasons and pervading the earth with ruddy rays. Thereafter, may the venerable (Varuna) Lord, the omnipresent (Vāyu) Lord and the adorable (Agni) Lord grant us a land large enough to live amicably in. (Rāṣṭra = country; empire, land)
- III.8.2 May the creator (Dhatr) Lord, the bounteous (Ratih) Lord, and the inspirer (Savitr) Lord hear this call of mine. May the resplendent (Indra) Lord and supreme architect (Tvaṣtr) listen to my words favourable inclined. I pray to the earth divine, the mother of brave sons, that I may occupy the central-most position among my kinsfolk.
- III.8.3 With my homages, I invoke the blissful (soma) Lord, the inspirer (savitr) (impeller) and all the suns (the ādityāḥ) (i.e. all the twelve months) for attaining superiority. May this fire (agni), lighted by my kinsmen without uttering a word of opposition, go on burning bright for long.

अथर्ववेदः

344

इहेदेसाथ न परो गमाथेयी गोपाः पुष्टपतिर्व आर्जत्। अस्मे कामायोपं कामिनीविश्वे वो देवा उपसंयन्तु॥४॥ सं वो मनौसि सं वता समाकृतीर्नमामसि । अमी ये विवेता स्थन तान्वः सं नेमयामसि ॥५॥ अहं गृम्णामि मनसा मनौसि ममं चित्तमनुं चित्तेभिरेतं। मम् वरोषु हदयानि वः कृणोमि ममं यातमनुंवर्त्मान् एतं॥६॥

इह । इत् । असाथ । न । परः । गुमाथ । इथैः । गोपाः । पुष्ट ऽपतिः । वः । आ । अजुत् । अस्मै । कामीय । उपे । कामिनीः । विश्वे । वः । देवाः । उपु ऽसंयेन्तु ॥ ४ ॥ सम् । वः । मनीसि । सम् । बृता । सम् । आऽर्कृतीः । नुमामृसि । अमी इति । ये । विऽव्रतीः । स्थने । तान् । वः । सम् । नुमुयामृसि ॥ ५ ॥ अहम् । गृभ्णामि । मनीसा । मनीसि । ममे । चित्तम् । अनी । चित्तोभैः । आ । इत् । ममे । वरीषु । हृदयानि । वः । कृणोमि । ममे । यातम् । अनीऽवर्त्मानः । आ । इत् ॥ ६ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-६) पडुषस्यास्य स्कस्य वामदेव क्रिषः। धावाष्ट्रियेन्यौ विश्वे देवा वा देवताः। (१-६, ५) प्रथमादि-तृषस्य पश्चम्या क्रवश्चानुष्टुप्, (४) श्तुध्याश्चनुष्टवा निष्टृदृ्दती, (६) पष्ट्रपाश्च श्रुरिगनुष्टुप् छन्यांसि ॥

क्र्जिस्य विश्वाकत्य चौष्प्ता पृथिवी माता।
यथाभिच्क देवास्तथापं कृणुता पुनः॥१॥
अश्वेष्माणी अधारयन्तथा तन्मनेना कृतम्।
कृणोमि विधि विष्केन्धं सुष्काबहीं गर्वामिव॥२॥
पिराक्रे सूत्रे खृगेलं तदा बंधन्ति वेधसः।
श्रवस्यं शुष्मं काबवं विधि कृष्यन्तु बन्धुरः॥३॥

क्रश्मिस्य । विऽश्मिस्य । द्योः । पिता । पृथिवी । माता ।
यथा । अभिऽचक । देवाः । तथा । अपं । कृणुत । पुनेः ॥ १ ॥
अश्रेष्माणेः । अधारयन् । तथा । तत् । मर्नुना । कृतम् ।
कृणोमि । विधि । विऽस्केन्धम् । मुष्कुऽआबर्हः । गर्वायऽइव ॥ २ ॥
पिशक्ते । स्त्रे । खृगेलम् । तत् । आ । ब्रध्नित् । वेधसेः ।
श्रवस्युम् । शुष्मम् । काबवम् । विधिम् । कृष्वृन्तु । बन्धुरेः ॥ ३ ॥

III.8.4 O cows, may you stay just here. Please do not go away. May the quick-running cowherd, the nourisher Lord, urge you (to this place). May all the enlightened ones approach you, the desirable, for satisfaction of desires of this sacrificer. (Kāminīḥ = Cows; gopa = cowherd; puṣṭapatih = nourisher Lord)

Mind or Manas

- III.8.5 To unity we bend your minds, your actions (vrata), and your resolves. You, who, at present, are of discordant actions, we hereby bend to complete unity.
- III.8.6 With my mind, I take hold of your minds. Follow my thought with your thinking. I take your hearts under my control. Tread the path on which I lead you.

Dyāvā-Pṛthivi Pair - All-Bounties.

- III.9.1 Of the emaciating (karśapha) and of the penetrating (viśaphahoofless or with distorted hoofs), (gout), heaven is the father and earth the mother. O bounties of Nature, as you have brought it, so may you remove it also.
- III.9.2 Those free from phlegm have kept it (the gout) under control. So it is done by a well-thinking man (Manu). I hereby make the gout impotent, as a castrater emasculates bulls.
- III.9.3 Then the wise ones bind a stick with a reddish coloured string (to the affected part). May that bandage make the strong and dehydrating snake-bite (Kābavam) impotent or non-effective.

येना श्रवस्यवृश्चरंथ देवा ईवासुरमायया ।

शुनौ कृपिरिव दूषणो वन्धुरा काब्वस्य च ॥४॥
दुष्टेये हि त्वा भृत्स्यामि दूषियण्यामि काब्वम् ।
उदाशवो रथा इव शुपथेभिः सरिष्यथ ॥५॥
एकेशतं विष्कन्धानि विष्ठिता पृथिवीमन् ।
तेषां त्वामम् उर्जहरुर्मणि विष्कन्धदूषणम् ॥६॥

येने । श्रवस्यवः । चरेथ । देवाःऽईव । असुरऽमाययो । शुनीम् । कृपिःऽईव । दूर्षणः । बन्धुरा । कृाब्वस्ये । च ॥ ४ ॥ दुष्ट्ये । हि । त्या । भृत्स्यामि । दूष्यिष्यामि । कृाब्वम् । उत् । आश्रावेः । रथाःऽइव । श्रापथिभिः । सरिष्युथ् ॥ ५ ॥ एकंऽशतम् । विऽस्केन्धानि । विऽस्थिता । पृथिवीम् । अनु । तेषाम् । त्वाम् । अप्रे । उत् । जुहुकः । मृणिम् । विस्कुन्धुऽदूष्णम् ॥ ६ ॥

(१०) दशमं सुक्तम्

(१-१३) त्रयोदशर्बस्यास्य स्कस्यायर्व ऋषिः । अष्टका देवता । (१-३, ८-११, १३) प्रथमादि-त्वस्याष्टम्यादिचतस्णासृचां त्रयोदश्याभातुष्टुष् , (४-६, १२) चतुर्ध्यादितृचस्य द्वादश्याभ त्रिष्टुष् , (७) सप्तम्याभ ज्यवसाना वर्षदा विराङ्गभातिजगती छन्दांसि ॥

प्रथमा हु व्युवास सा धेनुरंभवद्यमे। सा नः पर्यस्वती दुहासुत्तरासुन्तरां समीम्॥१॥ यां देवाः प्रतिनन्दन्ति रात्रिं धेनुस्रपायतीम्। संवत्सरस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमङ्ग्ली॥२॥ संवत्सरस्य प्रतिमां यां त्वा राज्युपास्मेहे। सा न आयुष्मतीं प्रजां स्यस्पोषेणु सं स्रेज॥३॥

प्रथमा। हु । वि । <u>उ</u>त्रास् । सा । <u>धे</u>नुः । <u>अभवत् । यमे ।</u>
सा । नुः । पर्यस्वती । दु<u>हा</u>म् । उत्तराम्ऽउत्तराम् । सर्माम् ॥ १ ॥
याम् । देवाः । प्रतिऽनन्दन्ति । रात्रिम् । <u>धे</u>नुम् । <u>उ</u>पुऽआयतीम् ।
सम्ऽवृत्सरस्य । या । पत्नीं । सा । नुः । अस्तु । सुऽमुङ्गली ॥ २ ॥
सम्ऽवृत्सरस्य । प्रतिऽमाम् । याम् । त्वा । रात्रि । उपुऽआस्मेहे ।
सा । नुः । आर्युष्मतीम् । प्रऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज् ॥ ३ ॥

- III.9.4 You, who are active in your strength, like gods fighting incessantly with evils, evil forces(the demons). Even as monkey scorns dogs, O bandage, bandhurah, scorn the kābava. (Kabava = cloth-bandages round the wound or ailing limb of the patient.)
- III.9.5 Surely I shall bind you for (removing) the ill-effect. Thus I shall remove the ill-effect of the snake-bite. Then you will be able to move about like chariots drawn by vigorous horses with scoldings (of the charioteer).
- III.9.6 A hundred and one are hindrances spread all over the earth.

 With them they have confronted you, the drug-tablet, remover of all hindrances.

Ekāstakā

- III.10.1 She was the first dawn (Ekāṣṭaka) to shine (in the firmament). In this world (Yama), she became a milch cow. May she, rich in milk, go on feeding us year after year. (Prathamā = the first dawn in the present creation)
- III.10.2 Whom the enlightened ones welcome with joy, the (Ekāṣṭakā) night as she approaches as a cow, who is the consort of the year; may she be propitious to us.
- III.10.3 O (Ekāṣṭakā) night, whom we worship as the measure of the cycle of the year, as such may you unite our long-living progeny with riches and nourishment.

इयमेव सा या प्रथमा व्योच्छेदास्वितरासु चरित प्रविष्टा । महान्तो अस्यां मिहुमानो अन्तर्वधूर्जिगाय नवग्रजनित्री ॥४॥ वानुस्पत्या प्राविणो घोषंमकत हविष्कृष्वन्तेः परिवत्सरीणम् । एकष्टिके सुप्रजसेः सुवीरो व्यं स्थीम पत्रयो रयीणाम् ॥५॥ इडीयास्पदं घृतवेत्सरीसृपं जातेवेदः प्रति ह्व्या ग्रेभाय । ये ग्राम्याः प्रावी विश्वरूपास्तेषा सप्तानां मिष्य रन्तिरस्तु ॥६॥

आ मा पुष्टे च पोषे च रात्रि देवाना सुमृतो स्थाम ।
पूर्णा देवें पर्रा पत् सुपूर्णा पुन्रा पत् ।
सवीन्यज्ञान्त्संभुञ्जतीष्मपूर्ण न आ भर ॥७॥
आयमंगन्त्संवत्सरः पितरेकाष्टके तर्व ।
सा न आयुष्मतीं प्रजां रायरूपोषेण सं स्रेज ॥८॥
ऋतून्येज ऋतुपतींनार्त्वानुत होयनान ।
समाः संवत्सरान्मासोनभृतस्य पत्ये यजे ॥९॥
ऋतुभ्येष्टार्त्वेभ्यो माद्भयः सैवत्सरेभ्यः ।
धात्रे विधात्रे समधे भृतस्य पत्ये यजे ॥१०॥

हुयम् । एव । सा । या । प्रथमा । विऽ शेच्छेत् । आसु । इतरासु । चर्ति । प्रविद्या महान्तः । अस्याम् । मृहिमानः । अन्तः । वृद्धः । जिगाय । नवऽगत् । जिनित्री ॥ ४ ॥ वानुस्पत्याः । प्रावाणः । घोषेम् । अकृत् । हृविः । कृष्यन्तः । परिवृत्सरीणम् । एक्रेऽअष्टके । सुऽप्रुजसेः । सुऽवीराः । वयम् । स्याम् । पत्यः । र्योणाम् ॥ ५ ॥ इडायाः । पृदम् । घृतऽवेत् । स्प्रीमृपम् । जातऽवेदः । प्रति । हृव्या । गृुमाय । ये । प्राग्याः । पृद्धाः । विश्वऽर्रूपाः । तेषाम् । सुप्तानाम् । मिर्ये । रितः । अस्तु ॥ ६ ॥ आ । मृ । पृष्टे । च । पोषे । च । रात्रि । देवानाम् । सुऽमृतौ । स्याम् । पूर्णा । देवे । पर्य । पृत् । सुऽपूर्णा । पृतेः । आ । पृत् । सर्वीन् । युज्ञान् । सुम्ऽभुञ्जतो । इषेम् । कर्जम् । नः । आ । भूर् ॥ आ । अयम् । अगृन् । सुम्ऽवृत्सरः । पतिः । एक्ऽअप्यके । तवे । सा । नः । आर्युष्मतीम् । प्रुऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज् ॥ ८ ॥ ऋतुऽपतीन् । आर्ववान् । जृत । हृयुनान् । समाः । सुम्ऽवृत्सरान् । मासान् । भूतस्य । पतिये । युजे ॥ ९ ॥ ऋतुऽभ्यः । त्वा । आर्ववेभ्यः । मात्ऽभ्यः । सुम्इवृत्सरेभ्यः । धात्रे । विऽधात्रे । सुम्इक्छे । भृतस्य । पतिये । युजे ॥ ९ ॥ भ्रते । सुम्इक्रेषे । भूतस्य । पतिये । युजे ॥

- III.10.4 This is verily she, who in the very beginning dispelled the darkness. She moves about having entered in these other (dawns). Great glories are within her. She is a newly wed bride about to bear a child.
- III.10.5 Wooden grinders have started making noise while preparing the oblation meant for the completion of the year. O Ekāṣṭaka, may we, having good progeny and good soldiers, become masters of riches.
- III.10.6 The shrine of Idā (idāyāspadam) flows with ghrta and butter. O Jataveda (knower of all that is born, an epithet of Agni), please accept our oblations. Cattle and our other animals, of seven kinds and of numerous forms, abide with me fully contented. (Seven animals are = Cow, Horse, Goat, Sheep, Men, Donkey, and Camel).
- III.10.7 O (Ekāstakā) night, may you set me in prosperity and nourishment. May we be in good books of the enlightened ones. A spoon, go thither full of oblations and come back filled up to brim. Consuming all the oblations at the sacrifice, may you bring food and vigour to us.
- III.10.8 O Ekāṣṭakā (eighth night of the moonless fort-night of Maghā month), here has come the year, your husband. As such, may you unite for our long-living progeny with riches and nourishment.
- III.10.9 I offer oblations to seasons, to lords of seasons, to couples of seasons, to winters, to summers, to years and to months. I offer oblations to the Lord of all existence.
- III.10.10 O Ekāstakā, I adore you for the sake of seasons, for couple of seasons, for months, for the year, for the creator, for the sustainer and for the bounteous Lord of existence.

इडेया जुक्कतो वयं देवान्युतवता यजे।
गृहानलेभ्यतो वयं सं विशेमोप गोमेतः॥११॥
पुकाष्ट्रका तपेसा तप्यमीना जजान गभे महिमानमिन्द्रम्।
तेने देवा व्याषहन्त शत्रृंन्हन्ता दस्यूंनामभवच्छचीपतिः॥१२॥
इन्द्रपुत्रे सोमेपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः।
कामीनस्माकै पूर्य प्रति गृह्णाहि नो हुविः॥१३॥

इडेया । जुह्नैतः । व्यम् । देवान् । घृतऽवंता । युजे ।
गृहान् । अर्छभ्यतः । व्यम् । सम् । विशेष्म । उप । गोऽमेतः ॥ ११ ॥
एकुऽअ्ष्ट्रका । तपेसा । तप्यमाना । जुजाने । गभैम् । मृद्धिमानेम् । इन्द्रेम् ।
तेने । देवाः । वि । असहन्तु । शर्तून्। हन्ता । दस्यूनाम् । अभवत् । शचीऽपितः ॥१२॥
इन्द्रेऽपुत्रे । सोमेऽपुत्रे । दुद्धिता । असि । प्रजाऽपेतेः ।
कामन् । अस्माकेम् । पूर्य । प्रिते । गृह्याद्धि । नः । हृविः ॥ १३ ॥

(११) एकादशं स्कम्

(१-८) अष्टर्बस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा, भृग्विङ्गराश्चोमी वा ऋषी । इन्द्राग्नी आयुः यक्ष्मनाशनश्च देवताः ।
(१-३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप् , (४) चतुर्थ्याः शक्करीगर्भा जगती, (५-६) पश्चमीवष्ठधोरनुष्टुप् , (७) सप्तम्या उष्णिग्वृहतीगर्भा पथ्यापक्किः, (८) अष्टम्याश्च
त्र्यवसाना पट्पदा बृहतीगर्भा जगती छन्दांसि ॥

मुश्चामि त्वा हुविषा जीवेनाय कर्मज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् । माहिर्जुमाहु ययेतदेनं तस्या इन्द्रामी प्र मुमुक्तमेनम् ॥१॥ यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरिन्तकं नीत एव । तमा हरामि निर्ऋतेहपस्थादस्पार्शमेनं शतशारदाय ॥२॥ सहुस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हुविषाहाषिमेनम् । इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥३॥

मुद्धार्मि । त्वा । हिविषो । जीवेनाय । कम् । अज्ञात् ऽय्क्ष्मात् । उत । राज् ऽय्क्ष्मात् । प्राहिः । जप्राहे । यदि । रतत् । एन्म् । तस्योः । इन्द्राग्नी इति । प्र । मुमुक्तम् । एन्म् ॥१॥ यदि । क्षितऽअयः । यदि । वा । पर्राऽइतः । यदि । मृत्योः । अन्तिकम् । निऽईतः । एव । तम् । आ । हृरामि । निः उन्हतेः । उपस्थति । अस्पोर्शम् । एन्म् । रातऽशीरदाय ॥२॥ सह विऽअक्षेणे । रातऽवीर्यण । रातऽअयिषा । हिविषो । आ । अहार्षम् । एन्म् । स्न्देः । यथी । एन्म् । रातऽवीर्यण । रातऽअीयुषा । हिविषो । आ । अहार्षम् । एन्म् ।

Kāṇḍa-III

- III.10.11 We entertain the enlightened ones with words of praise and with preparations made of clarified butter. Free from greed, may we enter houses rich with cows.
- III.10.12 Ekāṣṭakā practising austerity, has given birth to her embryo, the majestic Sun. With him the enlightened ones have overpowered their enemies and the master of action has become the slayer of robbers.
- III.10.13 O Ekāstakā, whose son is the Sun, and whose son is the Moon, you are the daughter of the Lord of all creatures. May you fulfil our desires and accept our offerings.

Indrāgnī (Paīr)-Ayu and against Yakşma

- III.11.1 I release you from the unknown wasting disease as well as from tuberculosis by use of proper diet (haviṣā) for a long life. If the grip has siezed him, may you, O Lord resplendent and adorable (indrāgnī) set him free from it. (cf.Rv. X.161.1)
- III.11.2 Even if his days of life have come to an end, even if he is to depart from this world, and even if he has been carried very close to death, I hereby bring him back from the very lap of perdition, I have strengthened him to live through a hundred autumns. (cf. Rv. X.161.2)
- III.11.3 I have brought him back with the use of proper diet giving a thousand times power of sense organs, hundred times of strength and a long life of a hundred years, so that may the resplendent Lord lead him through the (hundred) autumns across all the troubles.(cf.Rv. X.161.3 with variation)

शृतं जीव श्ररदो वर्धमानः शृतं हेम्न्तान्छ्तस्र वस्त्तान् ।
शृतं त इन्द्रो अग्निः संविता बृह्स्पतिः श्रतास्रेषा हृविषाहार्षमेनम् ॥४॥
प्र विशतं प्राणापानावनुङ्गाहाविव ब्रजम् ।
व्यर्शन्ये येन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छ्तम् ॥५॥
इहेव स्तं प्राणापानो मापं गातमितो युवम् ।
श्रीरमुस्याङ्गानि ज्ररसे वहतं पुनः ॥६॥
ज्राये त्वा परि ददामि ज्राये नि ध्रेवामि त्वा ।
ज्रा त्वा भद्रा नेष्ट्र व्यर्शन्ये येन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छ्तम् ॥७॥
अमि त्वा जरिमाहित गामुक्षणिमव रङ्या ।
यस्त्वा मृत्युर्भ्यर्थन् जायमानं सुपाश्चा ।
तं ते सुत्यस्य हस्ताभ्यासुदंसुश्चहुहुस्पतिः ॥८॥

श्रुतम् । जीव । श्रुत्देः । वर्धमानः । श्रुतम् । हेमुन्तान् । श्रुतम् । जं इति । वसन्तान् । श्रुतम् । ते । इन्द्रेः । अप्रिः । सिवता । बृह्स्पतिः । श्रुतऽश्रीयुषा । ह्विषो । आ । अहार्षम् । एनम् ॥ प्र । विश्वतम् । प्राणापानौ । अनु इवाहौऽइव । वुजम् । वि । अन्ये । यन्तु । मृत्यवेः । यान् । आहः । इतरान् । श्रुतम् ॥ श्रुह् । एव । स्तुम् । प्राणापानौ । मा । अपे । गातम् । इतः । युवम् । श्रित्रम् । अस्य । अङ्गोनि । ज्रुरसे । वृहतम् । पुनेः ॥ ६ ॥ ज्रुरायै । त्वा । परि । द्वामि । ज्रुरसे । वृहतम् । पुनेः ॥ ६ ॥ ज्रुरसे । वृहतम् । यान् । आहः । इतरान् । ज्रुरा । त्वा । मृद्रा । नेष्ट् । वि । अन्ये । यन्तु । मृत्यवेः । यान् । आहः । इतरान् । श्रुतम् ॥ ७ ॥ अभि । त्वा । जृरिमा । अहित् । गाम् । उक्षणम्ऽइव । रज्ज्वो । यः । त्वा । मृत्युः । अभिऽअर्थत्त । जार्यमानम् । सुऽपाश्यो । तम् । वे । सुत्यस्य । हस्तौम्याम् । उत् । अमुञ्चत् । वृह्रपतिः ॥ ८ ॥ तम् । ते । सुत्यस्य । हस्तौम्याम् । उत् । अमुञ्चत् । वृह्ररपतिः ॥ ८ ॥

Kāṇḍa-III 353

- III.11.4 Growing always strong, may live through a hundred autumns, through a hundred winters and through a hundred springs also. May the resplendent Lord, the adorable Lord, the inspirer Lord and the Lord supreme provide you with a hundred years. I have brought him back by a dietary for hundred years. (cf.Rv. X.16.4-with variation) (Indra,Agni, Savitr and Brhaspati have been invoked one Lord with numerous names)
- III.11.5 May you, in-breath and out-breath, go on entering in him as two bullocks in a cow-pen. May other deaths, of which there are hundreds yet to come they say, "keep away".
- III.11.6 O in-breath and out-breath, may both of you stay here. May you not depart from here. Again may you carry his body and members up to his ripe old age (jarase) again.
- III.11.7 I hereby entrust you to ripe old age (jarāyai). I urge you to reach old age. May the old age lead you benignly. May the other deaths go away, which they call the remaining hundred.
- III.11.8 May the ripe old age take hold of you as a steer is tied with a rope. From the death, which had caught you in its fine noose as soon as you were born, the Lord supreme has released you with the hands of your truth.(satyasya).

अथर्ववेदः

354

(१२) दादशं स्तर्

(१-९) नवर्षस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः। शाला वास्तोव्यतिश्च देवते। (१, ४-५) प्रथमाचतुर्यीपञ्चमी-नामृचां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया विराङ्गगती, (३) तृतीयाया वृहती, (६) पष्टघाः शकरीगर्भा जगती, (७) सप्तम्या आर्थ्यनुष्टुप्, (८) अष्टम्या भुरिकित्रष्टुप्, (९) नवम्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

इष्टेव ध्रुवां नि मिनोमि शालां क्षेमें तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा। तां त्वां शाले सर्वेवीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चेरेम ॥१॥ इद्देव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेश्वावती गोर्मती घृतवती पर्यस्वत्युच्छ्रयस्व महुते सीर्भगाय ॥२॥ धरुष्य सि शाले बृहच्छन्दाः प्रतिधान्या आ त्वी बत्सो गेमेदा कुमार आ धेनवेः सायमास्पन्दमानाः ॥३॥ इमां शाली सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि मिनोत् प्रजानन् । उक्षन्तूद्रा मुस्तौ घृतेन भगौ नो राजा नि कृषि तेनोतु ॥४॥ मानस्य शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमितास्यभे। तृणुं वसीना सुमनी असुस्त्वमथासम्यं सहवीरं रूपिं दोः ॥५॥ ऋतेन स्थुणामधि रोह वंशोग्रो विराजन्नपे वृङ्क्ष्व शत्रुन् । मा तै रिषञ्जपसूत्तारो गृहाणौ शाले शतं जीवेम शुरदः सर्ववीराः ॥६॥

House-śātā-Vāstospatih

- III.12.1 At this very place, I construct my permanent house. May this residence stand safe and secure overflowing with clarified butter. O house, may we dwell here with all our sons, with excellent sons and with sons never harmed (ever unharmed) (Virāḥ=sons; also brave persons.)
- III.12.2 O house, may you stand at this very place permanently, rich with horses (aśvāvatī), with cows,(gomatī) and with truthful as well as pleasing speech (sūnṛtāvatī). May you flourish full of vigour, full of clarified butter, full of milk for our great good fortune (prosperity).
- III.12.3 O house, supported on pillars you are, having a big roof. You are full of cleaned food grains. May calves, and steers come to you and in the evening may the cows come streaming (with good milk).
- III.12.4 May the impeller Lord, the omnipresent Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, knowing well bless us in the construction of this house. May the cloud-bearing winds sprinkle it with water and clarified butter. May the sovereign Lord of all round prosperity make our cultivation flourish.
- III.12.5 O mistress of measures and construction (mānasya patni), from the very beginning you have been built by the enlightend ones as a good shelter, comfortable and shining. Covered with grass(thatch), may you be benign to us and may bring to us riches along with brave sons.(Patni = O lovely dwelling).
- III.12.6 O flag-pole, mount upon the central pillar with righteousness. Formidable and glorious, keep our enemies away. O house, may those, who live in you, never be harmed. May we live through a hundred autumns with all our sons (and grand sons).

एमां कुमारस्तरुण आ वृत्सो जर्गता सह ।
एमां परिस्नृतः कुम्भ आ दुधः कुल्शौरेगुः ॥७॥
पूर्णं नरि प्र भेर कुम्भमेतं घृतस्य धारामम्मतेन संस्ताम् ।
इमां पातृनम्तेना समेकीष्टापूर्तम्भि रक्षात्येनाम् ॥८॥
इमा आपः प्र भेराम्ययक्षमा यक्ष्मनाश्चीः ।
गृहानुप् प्र सीदाम्यमृतेन सहाभिनां ॥९॥

आ। इमाम् । कुमारः । तर्रणः । आ । वृत्सः । जर्गता । सह ।
आ। इमाम् । प्रिट्रस्नुतेः । कुम्भः । आ । द्रधः । कुलशैः । अगुः ॥ ७ ॥
पूर्णम् । निरि । प्र । भर् । कुम्भम् । प्तम् । घृतस्य । धाराम् । अमृतेन । सम् ऽर्मृताम् ।
इमाम् । पातृन् । अमृतेन । सम् । अङ्गिधः । इष्टापूर्तम् । अभि । रक्षाति । प्नाम् ॥ ८ ॥
इमाः । आपः । प्र । भरामि । अयक्ष्माः । यक्ष्मुऽनाशेनीः ।
गृहान् । उपं । प्र । सीदामि । अमृतेन । सह । अग्निनां ॥ ९ ॥

(१६) त्रयोदशं स्कम्

(१-७) सप्तर्यस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्क्रविः। वरुणः सिन्ध्वापो वा देवताः। (१) प्रथमची निष्दृशुषुप्, (২-४, ७) द्वितीयादि-दृषस्य सप्तम्याश्चानुदुप्, (५) पश्चम्या विराङ्कगती, (६) पष्टयाश्च निष्टृत्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यदुदः सैप्रयुतीरहुावनेदता हुते ।
तस्मादा नुद्योर्ट्य नार्म स्थ्र ता वो नार्मान सिन्धवः ॥१॥
यत्प्रेषिता वर्रुणेनाच्छीभै समर्वल्गत ।
तद्यिप्नोदिन्द्रौ वो युतीस्तस्मीदापो अर्नु छन ॥२॥
अपुकामं स्यन्देमाना अवीवरत वो हि कम् ।
इन्द्रौ वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्नामं वो हितम् ॥३॥

यत्। श्रदः । सम्ऽप्रयताः । अहौं । अनंदत । हृते ।
तस्मात् । आ । नृद्युः । नामं । स्य । ता । वः । नामानि । सिन्ध्रवः ॥ १ ॥
यत् । प्रऽईिषताः । वर्रणेन । आत् । शीर्भम् । सम्ऽअवलात ।
तत् । श्राप्नोत् । इन्द्रेः । वः । यतीः । तस्मति । आपेः । अनु । स्थन् ॥ २ ॥
अपुऽकामम् । स्यन्देमानाः । अवीवरत । वः । हि । कुम् ।
इन्द्रेः । वः । शिक्षंऽभिः । देवीः । तस्मति । वाः । नामं । वः । हितम् ॥ ३ ॥

- III.12.7 May a grown up youth, a lad, and a baby son come to this house along with moving cattle. May the jars of pressed out juice along with the pitchers of curd be stored here.
- III.12.8 O woman, to this house of ours bring the full jar pouring out a stream of clarified butter (as if) imbued with immortality. Serve the drinkers with a draught of this ambrosia. May the supplies of all the desired things keep this house fully equipped in every respect.
- III.12.9 I bring here these waters, free from wasteful disease (consumption) and destroyers of the wasteful disease. I enter these houses with the never-dying fire (the ever-glowing one).(ayaksmā = free from disease; yaksmā-nāśanīh= destroyer of disease).

Rivers - Varunah

- III.13.1 Term "nāḍī" Since you roar while this charged cloud (ahi) is burst, clearly for that reason your name is nadī or nadyaḥ (one that roars). O sindhus, (flowing ones, the rivers) your other names also are similar(i.e.conveying their meaning).
- III.13.2 Term "āpaḥ" As you, urged by the venerable Lord (varuna), surround all swiftly, as if dancing in a group, and the resplendent one enters you when you are going away, so you get your name āpah (those that enter, or are entered into). (āpnot leads to the name āpah. śībham = ksīpra nāma; swift)
- III.13.3 Term "vāri" For happiness, the resplendent Lord restrains you, the divine ones, who use to flow (loiter) with your forces against his desire. Therefore, your name comes to be the vār (the restrained ones; the chosen ones).

एको वो देवोप्यतिष्ठ्त्स्यन्देमाना यथाव्दाम् । उदानिषुर्म्हीरिति तस्मीदुद्कर्मुच्यते ॥४॥ आपो मुद्रा घृतमिदापं आसक्त्रमीषोमौ विश्वत्याप इत्ताः । तीक्रो रसो मधुप्रचीमरंगम आ मी प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥५॥ आदित्यश्याम्युत वो शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाष्प्रीसाम् । मन्ये भेजानो अमृतस्य तिर्हे हिरेण्यवर्णा अतृपं यदा वेः ॥६॥ इदं वे आपो हृदयम्यं वृत्स ऋतावरीः । इहेत्थमेते दाकरीर्यत्रेदं वेदायमि वः ॥७॥

एकः । वः । देवः । अपि । अतिष्ठत् । स्यन्देमानाः । यथाऽवशम् । उत् । आनिषुः । महीः । इति । तस्मति । उद्कम् । उच्यते ॥ ४ ॥ आपः । मद्राः । घृतम् । इत् । आपः । आसन् । अग्नीषोमौ । बिम्नति । आपः । इत् । ताः । तीवः । रसः । मधुऽप्रचीम् । अरम्ऽगमः । आ । मा । प्राणेने । सह । वर्चसा । गुमेत् ॥५॥ आत् । इत् । पुश्यामि । उत । वा । शृणोमि । आ । मा । घोषः । गुच्छति । वाक् । मा । आसाम् । मन्ये । मेजानः । अमृतस्य । ति । हिर्रण्यऽवर्णाः । अतृपम् । यदा । वः ॥ ६ ॥ इदम् । वः । आपः । हृद्यम् । अयम् । वत्सः । ऋतुऽव्रीः । इदम् । वा । इत् । श्रामः । स्रि । इदम् । वेशयिम । वः ॥ ७ ॥

(१५) चतुर्वशं स्कम् (१-६) बहुचस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः।गोडो मन्त्रोक्ता वा देवताः। (१-५) प्रयमादिः पञ्चर्यामनुहुप्, (६) षष्ठयाश्चार्षी त्रिष्टुप् छन्दसी॥

> सं वो गोष्ठेने सुषदा सं र्य्या सं सुर्भूत्या। अर्हर्जातस्य यन्नाम् तेनां वः सं स्रेजामिस ॥१॥ सं वेः स्जल्वर्यमा सं पूषा सं बृह्रस्पतिः। समिन्द्रो यो धेनंजयो मिय पुष्यत् यद्वस्रुं॥२॥

सम् । वः । गोऽस्थेने । सुऽसदो । सम् । र्य्या । सम् । सुऽर्भ्त्या । अर्हःऽजातस्य । यत् । नामे । तेने । वः । सम् । सृजामृति ॥ १॥ सम् । वः । सृजुतु । अर्थमा । सम् । पूषा । सम् । बृह्स्पर्तिः । सम् । इन्द्रेः । यः । धनुम्ऽज्यः । मिर्ये । पुष्यत् । यत् । वस्रे ॥ २ ॥

- III.13.4 Term "udaka" The Lord alone superintend you (O udaka) who flow according to your will. Due to this, they the mighty ones, heave up having acquired greatness (They breathed upward fast). So they are called udaka (that goes upwards).
- III.13.5 Term "ghṛtā" The waters are excellent. The waters are verily the purified butter, and those waters sustain the fire and the herbal sap. May the potent essence of honey-sweet waters, never diminishing in effect, unite (conjoin) me with vital breath as well as with lustre.
- III.13.6 I see them here and there, and I hear them. Their sound comes to me, as if it is their speech. O bright coloured waters, when I take you to my full satisfaction, I feel, as if I have tasted the nectar.
- III.13.7 O waters, this is your heart. O supporters of eternal truth, this sacrifice is your dear child. O mighty bestowers, may you come here, this way, where now I place you.

Cow-stall - Gosthah-Aryaman

- III.14.1 O cows, we provide you with a cow-stall pleasing to live in, with nourishing food, and with comforts, we confer names on you when you are one day old.
- III.14.2 May the ordainer Lord make you procreate, may the nourisher Lord, may the Lord supreme, and may the resplendent one, winner of wealth, make you procreate. May you, O cows, nourish me with your richness of milk.

संज्ञग्माना अविभ्युषीर्रास्मन्गोष्ठे केरीषिणीः ।
बिभ्रेतीः सोम्यं मध्वेनमीवा उपेतेन ॥३॥
इहेव गांव एतेनेहो शकेव पुष्यत ।
इहेवोत प्र जायध्वं मियं संज्ञानेमस्तु वः ॥४॥
शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकेव पुष्यत ।
इहेवोत प्र जायध्वं मया वः सं संजामिस ॥५॥
मया गावो गोपितना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पोषियण्णुः ।
ग्रयस्पोषेण बहुठा भवन्तीर्जीवा जीवन्तीरुपं वः सदेम ॥६॥

सम्ऽज्यमानाः । अबिभ्युषीः । अस्मिन् । गोऽस्थे । क्र्राषिणीः ।

बस्नेतीः । सोम्यम् । मर्घु । अनुमीवाः । उप्उएतेन ॥ ३ ॥

इह । एव । गावः । आ । इतन् । इहो इति । शक्ताऽइव । पुष्यतः ।

इह । एव । उत । प्र । जायध्वम् । मर्यि । सम्ऽज्ञानम् । अस्तु । वः ॥ ४ ॥

श्रिवः । वः । गोऽस्थः । भवतु । शारिशाकाऽइव । पुष्यतः ।

इह । एव । उत । प्र । जायध्वम् । मर्या । वः । सम् । सृजामसि ॥ ५ ॥

मर्या । गावः । गोऽपितना । सचध्वम् । अयम् । वः । गोऽस्थः । इह । पोष्यिष्णुः ।

रायः । पोषेण । बहुलाः । भवन्तीः । जीवाः । जीवन्तीः । उपे । वः । सदेम् ॥ ६ ॥

(१५) पश्रवशं स्कर्

(१-८) अष्टर्षस्यास्य स्कस्यायर्वा ऋषिः। विश्वे देवा इन्द्राग्नी वा देवते। (१) प्रथमर्वो भुरिक्तिष्ठपुर्, (२-३, ६) द्वितीयाद्वतीययोः पष्टघाश्च त्रिष्टुर्, (४) चतुर्श्योरुव्यवसाना पट्पदा इहतीगर्भा विराडत्यष्टिः, (५) पश्चम्या विराङ्कगती, (७) सप्तम्या अनुष्टुर्, (८) अष्टम्याश्च निचृत्त्रिष्टुर् छन्दांसि॥

इन्द्रेम्हं वृणिजं चोदयामि स न ऐतुं पुरएता नो अस्तु । नुदन्नरातिं परिपृन्थिनं मृगं स ईशानो धनदा अस्तु मह्यम् ॥१॥ ये पन्थानो बृहवो देवयाना अन्तरा धावीपृथिवी संचरित । ते मा जुषन्तां पर्यसा घृतेन यथा कीत्वा धनमाहराणि ॥२॥

इन्द्रम्। अहम्। बृणिर्जम् । चोद्रयामि । सः । नः । आ । एतु । पुरःऽएता । नः । अस्तु । नुदन् । अर्रातिम्। पृरिऽपृन्थिनम् । मृगम् । सः । ईश्लोनः । धन्ऽदाः । अस्तु । महीम् ॥ १ ॥ य । पन्थानः । बृहवैः । देवऽयानाः । अन्त्रा । बावापृथिवी इति । सम्ऽचरन्ति । ते । मा। जुषुन्ताम् । पर्यसा । धृतेने । यथो । क्रीत्वा । धनेम् । आऽहराणि ॥ २ ॥

- III.14.3 O cows of plentiful droppings, may you come to this cowstall moving together, fearless, free from disease, bearing sweet and pleasing milk.
- III.14.4 O cows, come only to this place. Let you grow up here like flies. May you procreate and multiply here. May there be complete understanding between you and me.
- III.14.5 May this cow-stall be auspicious for you. Let you flourish like cultivated rice. May you procreate and multiply here. We provide you with happiness. (śāriśākā = an animal unidentified (Sāyaṇa);, since śāli means rice also it may be cultivated rice Griffith)
- III.14.6 O cows, may you be attached to me, your master. This is your cow-stall. Here I am your nourisher. May we attend on you multiplying in richness and nourishment and living long.

Indra

III.15.1 I urge the resplendent one (Indra), the trader. May he come to us and be our leader. Slaying the defaulter (who does not pay our dues), the highway man and the wild beast, may he become the master as well as bestower of riches for me.(Paripanthinam- highway man; the thief or robber)

Pathways - Panthānaḥ

III.15.2 May those many pathways, which extend in the midst of heaven and earth and along which the enlightened ones travel, delight me with milk and butter, may I make rich profits by sale and purchase.

इध्मेनाम इच्छमानो घृतेने जुहोमि हुव्यं तरेसे बलाय।
याव्दिशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतस्याय देवीम् ॥३॥
इमामंभे शर्णि मीमृषो नो यमध्वीनमगीम दूरम् ।
शुनं नो अस्तु प्रपणो विक्रयश्चे प्रतिपणः फुलिने मा कृणोतु ।
इदं हुव्यं संविदानौ जुषेथां शुनं नो अस्तु चित्तस्रिथतं च ॥४॥
येन धनेन प्रपणं चरीमि धनेन देवा धनिमच्छमानः।
तन्मे भूयो भवतु मा कनीयोमें सातृम्मो देवान्हुविषा नि षेध ॥५॥
येन धनेन प्रपणं चरीमि धनेन देवा धनिमच्छमानः।
तिस्मन्म इन्द्रो सचिमा देधातु प्रजापितः सिवता सोमो अमिः॥६॥
उप त्वा नर्मसा वृयं होतेवैंश्वासर स्तुमः ।
स नः प्रजास्वात्मसु गोर्षु प्राणेषु जागृहि ॥७॥
विश्वाहो ते सद्मिद्धरेमाश्वयिव तिष्ठते जातवेदः ।
गुयस्पोषेणु सिमुषा मदन्तो मा ते अमे प्रतिवेशा रिषाम॥८॥

इष्मेन । अन् । इच्छमीनः । घृतेन । जुहोमिं । हुव्यम् । तरेसे । बलीय । यार्वत् । ईशे । ब्रक्षणा । वन्देमानः । इमाम् । धिर्यम् । शृतुऽसेयोय । देवीम् ॥ ३ ॥ इमाम् । अग्ने । श्रारिणीम् । मीमृषः । नः । यम् । अध्योनम् । अगीम । दूरम् । श्रुनम् । नः । अस्तु । प्रुऽपृणः । विऽक्रयः । च । प्रतिऽपृणः । फिलिनेम् । मा । कृणोतु । इदम् । हुव्यम् । सम्ऽविद्वानौ । जुष्याम् । श्रुनम् । नः । अस्तु । चरितम् । उत्थितम् । च ।। येने । धनेन । ग्रुऽपृणम् । चर्रामि । धनेन । देवाः । धनेम् । इच्छमीनः । तत् । मे । भूयः । भृवतु । मा । कर्नीयः । अग्ने । सातऽन्नः । देवान् । हविषो । नि । सेध् ॥ ५॥ येने । धनेन । प्रुऽपृणम् । चर्रामि । धनेन । देवाः । धनेम् । इच्छमीनः । तरिमन् । मे । इन्द्रः । स्चिम् । आ । दुधातु । प्रजाऽपितः । सिविता । सोमेः । अग्निः ॥६॥ उपे । त्वा । नर्मसा । व्यम् । होतः । वैश्वान् । स्तुमः । सः । नः । ग्रुऽजासे । आत्मऽसे । गोर्षु । ग्राणेषु । जागृ्हि ॥ ७ ॥ विश्वाहो । ते । सर्दम् । इत् । भरेम् । अश्वीयऽइव । तिष्ठेते । जातुऽवेदः । स्याः । पोषेण । सम् । इषा । मर्दन्तः । मा । ते । अग्ने । प्रतिऽवेशाः । रिषाम् ॥८॥ स्याः । पोषेण । सम् । इषा । मर्दन्तः । मा । ते । अग्ने । प्रतिऽवेशाः । रिषाम् ॥८॥

Agnih

III.15.3 Desirous of wealth and overwhelming might, I offer you, O adorable Lord, my dedicated actions, further enlivened by devotion, and supported by knowledge. Praising you with sacred hymns, as much as I can, I propitiate you that you may render this praise resplendent with infinite treasure. (Cf.Rv. III.18.3)

Purchase and sale

- III.15.4 O adorable Lord, may you pardon this offence of ours that we have taken to such a distant path. May delightful be the deal and the sale. May the counter-deal also make me fruitful. May both of you enjoy this offering in friendly accord. May the turn-over as well as the profit be delightful to me.
- III.15.5 O enlightened ones, may this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, go on increasing for me; may it never decrease. O adorable leader, may you appease with offerings those enlightened ones who want to kill the profit.
- III.15.6 O enlightened ones, may in this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, the resplendent Lord (indra) give me pleasure, and so may do the Lord of creatures (prajapati), the inspirer Lord (savitr), the blissful Lord (soma) and the adorable Lord (agni).
- III.15.7 O fire divine, invoker of enlightened ones and benefactor of all men, we approach you with praise and homage. May you keep awake in our progeny (prajāsu), in ourselves, in our sense organs (goşu and in our vital breaths (prāṇeṣu).
- III.15.8 O knower of all (jātaveda) to you, staying at home, we bring offering as to a horse. Rejoicing in riches and nourishment as well as plenty of food, O adorable leader, may we, your neighbours, suffer no harm.

354

(१६) पोडशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्वस्यास्य स्तुक्तस्यायर्वा ऋषिः । अम्रीन्द्रादयो मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्च भाषीं जगती, (२-३, ५-७) द्वितीयाक्तीययोः पश्चम्यादितृवस्य च त्रिष्टुप् , (४) चतुर्थ्याश्च भुरिक्पक्किण्डन्दांसि ॥

प्रातर्भि प्रातिन्द्रं हवामहे प्रातिम्त्रावरुणा प्रातर्श्वना ।
प्रात्मेगं पूषणं ब्रह्मण्रूपितं प्रातः सोममुत कृद्रं हेवामहे ॥१॥
प्रात्मितं भगेमुमं हेवामहे वृयं पुत्रमित्तेवो विध्ता ।
आधिश्वयं मन्यमानस्तुरिश्वद्राजा चियं भगं मुक्षीत्याहे ॥२॥
भग् प्रणेत्मिग् सत्यराधो भगेमां धियमुदेवा ददेशः ।
भग् प्रणेत्मिग् सत्यराधो भगेमां धियमुदेवा ददेशः ।
भग् प्रणो जनय गोभिरश्वेभिग् प्र नृभिनृवन्तः स्याम ॥३॥
उतेदानीं भगेवन्तः स्यामोत प्रिपत्व उत मध्ये अह्मम् ।
उतोदितो मघवन्त्स्ययस्य व्यं देवाना सुमतो स्याम ॥४॥
भगं प्रव भगेवा अस्तु देवस्तेना व्यं भगेवन्तः स्याम ।
तं त्वा भग् सर्व इस्रोहवीमि स नो भग पुरप्ता भवेह ॥५॥
समध्वरायोषसो नमन्त दिध्नकावेव श्रुचेय पृदाय ।
अर्वाचीनं वस्रुविदं भगं मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥६॥

प्रातः । अग्निम् । प्रातः । इन्द्रम् । हुवामहे । प्रातः । मित्रावरुणा । प्रातः । अश्वनी । प्रातः । भर्गम् । पूषणेम् । ब्रह्मणः । पतिम् । प्रातः । सोर्मम् । उत । रुद्रम् । हुवामहे ॥ १ ॥ प्रातः । भर्गम् । पूषणेम् । ब्रह्मणः हुवामहे । वयम् । प्रुत्रम् । अदितेः । यः । विऽधता । अग्रधः । चित् । यम् । मन्यमानः । तुरः । चित् । राजौ । चित् । यम् । भर्गम् । मक्षि । इति । आहे । भर्ग । प्रऽनेतः । भर्ग । सत्येऽराधः । भर्ग । इमाम् । धियम् । उत् । अत्र । द्वामा ॥ ३ ॥ यत्र । जुन्य । गोभिः । अश्वैः । भर्ग । प्र । नृऽभिः । नृऽवन्तेः । स्याम् ॥ ३ ॥ उत् । इदानीम् । भर्गऽवन्तः । स्याम् । उत् । प्र ऽपित्वे । उत् । मध्ये । अह्यम् । उत् । प्र । जुत । उत् । प्र प्रम् ॥ १ ॥ अह्यम् । यव् । भर्गः । व् । सर्वेः । स्याम् । व्यम् । देवानाम् । सुऽमतौ । स्याम् ॥ १ ॥ भर्गः । प्व । भर्गः । सर्वेः । इत् । जोह्वीमि । सः । नः । भ्रा । पुरःऽप्ता । भ्व । इह ॥५॥ सम् । अध्वराये । उपसेः । नुमन्त । दुधिकावोऽइव । शुचेये । प्राये । अव्वर्त्त । स्याम् । वहन्तु ॥६॥ सम् । वस्तु । वसुऽविदेम् । भर्गम् । मे । र्यम् । द्वाजिनेः । आ । वहन्तु ॥६॥

Agni - Indra Pair

- III.16.1 We invoke at the morning the fire divine; at dawn, the Lord of Light and Plasma; at dawn, the pair of twin divines; at dawn, the Lord of riches and nourishment; and universal priest at the morning, the Lord of Bliss and Vitality. (Cf.Rv. VII.41.1) (A morning invocation to divine Lord and Nature's bounties; agni, indra, mitra, varuna, aśvinau, bhaga, pūṣan, brahmanaspati, soma and rudra)
- III.16.2 We invoke at dawn the powerful gracious bounty, āditya, the son of Mother Infinity, who is the sustainer of the universe, to whom the common man, even the opulent one praise and say: " give me (wealth) for my enjoyment". (Cf. Rv VII.41.2)
- III.16.3 O Lord gracious, the foremost guide to our sacred work and faithful promisor of wealth, may you, granting our wishes, make our ceremony effective, and enrich us with wisdom and vitality. May we, O gracious Lord, be rich in leaders and followers. (Gobhih = with wisdom; aśvaih = with vitality.) (Cf. Rv VII.41.3)
- III.16.4 May we, at this hour be fortunate, also in the forenoon or at midday, or at sun-rise; may we, O bounteous Lord, be happy in the loving kindness of all divine powers. (Cf. Rv VII.41.4)
- III.16.5 O gracious Lord, possessor of graces as you are, through you, may we obtain the graces. Every one, verily, repeatedly invokes you. O gracious Lord, may you be our champion at this solemnity. (Cf. Rv. VII.41.5)
- III.16.6 May the dawns come to bless our worship with the speed of cyclone (dadhikrau) moving to its target. As strong steeds draw a chariot, may they (these dawns) bring me hitherward grace, the bestower of prosperity. (Cf. Rv. VII.41.6)

अश्ववितार्गोमेतीर्न उषासी वीरविताः सर्दमुच्छन्तु भद्राः । घृतं दुर्हाना विश्वतः प्रपीता यूयं पति खुस्तिभिः सदी नः ॥७॥

अश्वेऽवर्ताः । गोऽर्मताः । नः। उषसेः । वीरऽवेतीः । सर्दम् । उच्छन्तु । भुद्राः । धृतम् । दुर्हानाः । विश्वतेः । प्रऽपीताः । यूयम् । पातु । स्वस्तिऽभिः । सर्दा । नः ॥७॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । सीता देवता । (१) प्रथमर्च आर्थी गायत्री, (२, ५, ९) द्वितीया-पञ्चमीनवमीनां त्रिष्टुप् , (३) तृतीयायाः पथ्यापङ्किः, (४, ६) चतुर्यीषष्ठधोरनुष्टुप् , (७) सप्तम्या विराह् पुर उष्णिक् , (८) अष्टम्याश्च निच्दनुष्टुप् छन्दांसि ॥

सीरा युजनित क्वयो युगा वि तेन्वते पृथेक् । धीरा देवेषु सुम्नयो ॥१॥
युनक् सीरा वि युगा तेनोत कृते योनौ वपतेह बीर्जम् ।
विराजः श्रुष्टिः समेरा असन्नो नेदीय इत्सृण्युः प्रक्रमा येवन् ॥२॥
ठाईलं पवीरवेत्सुशीम सोमसत्तरेक ।
उदिह्रपतु गामविं प्रस्थावेद्रथ्वाहेनं पीबेरीं च प्रफुर्व्युम् ॥३॥
इन्द्रः सीतां नि ग्रह्मातु तां पूषाभि रक्षतु । सा नः पर्यस्वती दुह्मस्त्रेरास्तरां समाम्र् ॥४॥
थुनं सुफाला वि तुदन्तु भूमि थुनं कीनाशा अनु यन्तु वाहान् ।

शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु ठाङ्गेलम् । शुनं वर्त्रा बध्यन्तां शुनमष्ट्रासुदिङ्गय ॥६॥

सीरो । युञ्जन्ति । क्वयः । युगा । वि । तुन्वते । पृथंक् । धीरोः । देवेषु । सुम्नुऽयौ ॥ १ ॥ युनक्तं । सीरो । वि । युगा । तुने।त् । कृते । योनौं । वृपत् । इह । बीजम् । विऽराजः । इति । सऽभराः । असृत् । नः । नेदीयः । इत् । सृण्यृः । पृकम् । आ । यवन् ॥२॥

लाईलम् । पुवीरऽवेत् । सुऽशीमम् । सोमुसत्ऽसरु ।

उत्। इत्। वृप्तु। गाम्। अविम्। प्रस्थाऽवेत्। रथ्ऽवाहेनम्। पीबरीम्। च। प्रठफुर्व्य म्।।३॥

इन्द्रेः । सीर्ताम् । नि । गृुह्धातु । ताम् । पूषा । अभि । रक्षतु । सा । नुः । पर्यस्वती । दुहुाम् । उत्तराम्ऽउत्तराम् । समीम् ॥ ४ ॥

शुनम् । सुडफालाः । वि । तुद्नुतु । भूमिम् । शुनम् । क्रीनाशाः । अर्तु । युन्तु । वाहान् । शुनीसीरा । हुविषी । तोशीमाना । 'सुडपुप्पलाः । ओषिधीः । क्र्तम् । अस्मै ॥ ५ ॥

शुनम् । वाहाः । शुनम् । नरः । शुनम् । कृष्तु । लाङ्गलम् । शुनम् । वरत्राः । बृध्यन्ताम् । शुनम् । अष्ट्रीम् । उत् । इङ्गय ॥ ६ ॥ III.16.7 May the auspicious mornings dawn on us ever, with wealth of vitality (aśvavatī), with the wealth of wisdom (gomatī) and valiant prosperity (vīravatī). May she come streaming with all abundance and affection. May you along with the divine forces ever cherish us with blessings.

Sītā - Furrow

- III.17.1 The wise farmers (kavayaḥ) harness the ploughs (sīra); they extend severally the yokes (yuga)- they the wise ones (dhīra), with a longing for favour (sumnayau) towards the enlightened experts (devesu). (also Rv. X. 101.4)
- III.17.2 Harness the ploughs, O people, and extend the yokes, scatter (vapata) the seed (bījam) here in the prepared womb (yonau). May the bunch (śnuṣṭiḥ) of virāj (either prayer or an anna, grain) be burdened (sabharā) for us. May the sickles draw in (ā-yavan) the ripe grain (pakvama yavan) yet closer (asannah) (Virāj = prayer, or anna, grain; Srnyah = near the hook or sickle) (Also Rv. X.101.3; Yv. XII.68)
- III.17.3 Let the plough (lāngala), lance-pointed (pavītra-vat) welllying, with nicely smoothed handle, turn up (ud-vap) cow, sheep (gām, avim) an on-going chariot-frame (rathavāhanam) and a plump (pīvarī) which (prapharvyam, working girl). (Also Yv.XII.71-Variation).
- III.17.4 May the resplendent Lord, Indra, hold down the furrow (sītā), let Pusan, the lord of protection defend it. Let it rich in milk, furnish us more and more every summer. (Also Rg. IV.47.7)
- III.17.5 Successfully (śunam), may the good ploughsharer (suphālā) insert or thrust apart the soil (earth, bhūmi); successfully,let the plough men(kīnāśaḥ) follow the beasts of draft (vāhān), O śunāsira, do you both, furnishing the oblation (or giving the ceremonial āhuti) make the herbs (oṣadhi) rich in berries. (suphala) for this person. (also Rv. IV.47.8)
- III.17.6 With full success (śunam), let the draft-animals (vāhāḥ) with all success, the men, also successfully, let the plough (lāṇgalm) plough the field; successfully, let the straps (varatrā) be bound, and with all success may you brandish the goad (aṣṭrām). (Also Rv. IV.57.4)

शुनिसिरेह स्मे मे जुषेथाम् । यहिवि चुक्रथुः प्यस्तेनेमासुपे सिश्वतम् ॥७॥ सीते वन्द्रांमहे त्वार्वाची सुभगे भव । यथा नः सुमना असो यथा नः सुफुला सुवेः ॥८॥ घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वेदेवरेनुमता मुरुद्धिः । सा नेः सीते पर्यसाभ्याववृत्स्वोजस्वती घृतव्दिपन्वमाना ॥९॥

शुनिसीरा । इह । स्म । में । जुषेथाम् ।

यत् । दिवि । चक्रथुः । पर्यः । तेने । इमाम् । उपे । सिञ्चतम् ॥ ७ ॥

सीते । वन्द्रिमहे । त्वा । अर्वाची । सुऽभुगे । भव ।

यथा । नः । सुऽमनोः । असेः । यथा । नः । सुऽफुला । सुवेः ॥८ ॥

धृतेने । सीतो । मर्थुना । सम्ऽअक्ता । विश्वैः । देवैः । अर्नुऽमता । मुरुत्ऽभिः ।

सा । नः । सीते । पर्यसा । अभिऽआवेष्टत्स्व । ऊर्जस्वती । धृतऽवेत् । पिन्वेमाना ॥ ९ ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-६) बहुषस्यास्य स्कस्यायर्वा ऋषिः । वनस्यतिः (वाणपण्योंवधिः) देवता । (१-६, ५) प्रथमादिवृषस्य पश्चम्या ऋषशातुहुप् , (४) चतुर्थ्या अतुहुमार्भा चतुष्यादुष्णिक् , (६) वष्ठयाश्चोष्णिगगर्भा पथ्यापङ्किष्कम्बांसि ॥

> इमां खेनाम्योषिधं वीरुधां बलेवत्तमाम्। ययो सपत्रीं बाधेते ययो संविन्दते पतिम् ॥१॥ उत्तानपर्णे सुभेगे देवेजूते सहस्वति। सपत्रीं मे पर्रा णुद् पति मे केवेलं कृषि॥२॥ नृष्टि ते नामं जुमाहु नो अस्मिन्नमसे पतौं। परमिव परावतं सपत्रीं गमयामसि ॥३॥

ड्माम् । खुनामि । ओषिधम् । वीरुधीम् । बलेवत्ऽतमाम् । ययो । सुऽपत्नीम् । बाधते । ययो । सुम्ऽविन्दते । पतिम् ॥ १ ॥ उत्तानऽपर्णे । सुऽभेगे । देवेऽज्ते । सहस्वति । सुऽपत्नीम् । मे । पर्त । नुद् । पतिम् । मे । केवेलम् । कृषि ॥ २ ॥ नृहि । ते । नामे । जुप्राहे । नो इति । अस्मिन् । रमसे । पतौ । परीम् । एव । पुराऽवर्तम् । सुऽपत्नीम् । गुमुयामुसि ॥ ३ ॥

- III.17.7 O sunāsīra, may both of you enjoy me here whatsoever milk, you have produced in heaven (divi cakrathuḥ) may you pour all that on this furrow. (Also Rv. IV.57.5)
- III.17.8 O sīte (furrow), we pay our best homage to you, may you kindly turn on this side, O you bring fortune to us, we have full support from you. May you bring good fruits for us. (Also Rv. IV.57.6)
- III.17.9 Let the furrow (sītā) be irrigated with sweet waters. May it be favoured by all the bounties of Nature (viśvedevaih) and the cloud-bearing winds (marudbhih). As such O furrow, may you turn towards us full of milk, invigorating and swelling with ghee (clarified butter).

Vanaspati - Vāņaparņī

- III.18.1 I hereby dig up this herb, most potent among creepers, with which one repells the rival wife (sapatnī) and with which one wins the husband for herself alone. (oṣadhi = drug; vīrudha = drug in the form of a creeper) (Cf.Rv. X.145.1)
- III.18.2 O uttānaparņi (having leaves with face upwards), bringer of sexual bliss, suggested by the learned ones, O vanquisher, may you drive away my rival and make my husband mine only.(Cf. Rv. X.145.2)
- III.18.3 I would not even utter your name, who dally(ramase) with this husband of ours. Far, remote and even further, I drive away my rival wife.(Cf. Rv. X.145.4)

370

उत्तराहम्रेत्तर् उत्तरेदुत्तराभ्यः । अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥४॥ अहमेस्मि सहमानाथो त्वमेसि सासिहः । उमे सहस्वती भूत्वा सपत्नी मे सहावहे ॥५॥ अभि तेधां सहमानासुप तेधां सहीयसीम् । मामनु प्र ते मनो वृत्सं गौरिव धावतु पृथा वारिव धावतु ॥६॥

उत्ऽतिरा । अहम् । उत्ऽतिरे । उत्ऽतिरा । इत् । उत्ऽतिराभ्यः ।
अधः । स्ऽपत्नी । या । मर्म । अधेरा । सा । अधेराभ्यः ॥ ४ ॥
अहम् । अस्मि । सहमाना । अथो इति । त्वम् । असि । ससिहः ।
उमे इति । सहस्वती इति । भूत्वा । सऽपत्नीम् । मे । सहावहै ॥ ५ ॥
अभि । ते । अधाम् । सहमानाम् । उपे । ते । अधाम् । सहीयसीम् ।
माम् । अर्च । प्र । ते । मर्नः । वृत्सम् । गौःऽईव । धावतु । पृथा । वाःऽईव । धावतु ॥६॥
(१९) एकोनविशं सुक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । विश्वे देवाः, चन्द्रमा इन्द्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्याष्ट्रती,

(२, ४) द्वितीयाचतुथ्योरनुष्टुप् , (३) तृतीयाया भुरिग्बृहती, (५) पश्चम्यासिष्टुप् ,

(६) पष्ठवास्त्र्यवसाना पट्पदा त्रिष्टुप्ककुम्मतीगर्भातिज्ञगती, (७) सप्तम्या विराडास्तारपङ्किः, (८) अष्टम्याश्च पथ्यापङ्कित्रुख्न्दांसि ।:

संशितं संशितं बलम् । इदं ब्रह्म वीर्यं संशितं क्षत्रमुजरमस्तु जिष्णुर्येषामस्मि पुरोहितः ॥१॥ वीर्यर्भ समृहमेषां राष्ट्रं स्योमि समोजो बलम् । वृश्वामि रात्रृणां बाहूननेन हुविषाहम् 11711 नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नेः सूरिं मुघवनं पृतुन्यान् । श्चिणामि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि स्वानहम् 11311

सम्ऽिरीतम् । मे । इदम् । ब्रह्मं । सम्ऽिरीतम् । वीर्य मि । बर्लम् । सम्ऽिरीतम् । क्षित्रम् । अत्रम् । अस्तु । जिण्णुः । येषाम् । अस्मि । पुरःऽिहतः ॥ १ ॥ सम् । अहम् । पृषा । गृष्ट्म् । स्यामि । सम् । ओर्जः । वीर्य मि । बर्लम् । वृश्वामि । रात्र्णाम् । बाहून् । अनेने । हिविषां । अहम् ॥ २ ॥ वीचैः । पृष्टुन्ताम् । अधरे । भवन्तु । ये । नः । सुिरम् । मुघऽवीनम् । पृतन्यान् । श्विणामि । ब्रह्मं ॥ ३ ॥ अमित्रीन् । उत् । न्यामि । स्वान् । अहम् ॥ ३ ॥

- III.18.4 O supreme one, may I become superior, superior even to the superiors. May my rival wife go down, lower than the lowest. (Cf.Rv. X.145.3)
- III.18.5 I am conquering by nature. You also are vanquisher of enemies. Let both of us, full of conquering power, vanquish my rival (wife). (Cf.Rv. X.145.5) (sahamānā; sāsahi; sahasvatī and sahāvahai-abhibhavitri = conquering one, vanquisher and so on.)
- III.18.6 I have girt you, the conquering plant all around. I have put you, even more conquering, near me. May your mind speed towards me, as a cow runs after her calf, as the water runs along its channel. (Cf.Rv. X.145.6) (sahamānā, sāsahi, sahasvatīand sahīyasī).

Viśvedevah

- III.19.1 Sharpened (samsitam) is this knowledge of mine, and sharpened is my vigour (vīrya) and power (bala). May sharpened be the victorous and never diminishing ruling power of those whom do I lead.
- III.19.2 I hereby quicken the princely sway of these people. I quicken their strength, vigour and power. With this offering, I slash off the arms of the enemies. (syāmi = śyāmi, rend away, slash lash, cut, from.
- III.19.3 May they, who attack our bounteous and learned leader, fall with faces downwards; may they be subdued. With my knowledge, I destroy the enemies and lead our own men up to glory.

तीक्ष्णीयांसः पर्शोरभेस्तीक्ष्णतरा उत येषामस्म पुरोहितः ॥४॥ वज्रात्तीक्ष्णीयांसो सुवीरं वर्धयामि। एषामहमायुधा सं स्योम्येषां राष्ट्रं एषां क्षत्रमुजरमस्तु जिष्ण्वेईषां चित्तं विश्वेवन्तु देवाः ॥५॥ उद्दर्षन्तां मघवन्वाजिनान्युद्वीराणां जयतामेतु उलुलयः केतुमन्त उदीरताम् पृथग्घोषा देवा इन्द्रज्येष्ठा मुरुती यन्तु सेनेया ॥६॥ जयंता उग्रा वः सन्तु बाहवः। तीक्ष्णेषेवोब्लधेन्वनो हतोुप्रायुधा अबुलानुप्रबहिवः ॥७॥ पत शरव्ये ब्रह्मसंशित परा जयामित्रान्त्र पंचस्व जुह्ये षां वरैवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥८॥

तीक्ष्णीयांसः । पुरशोः । अग्नेः । तीक्ष्णाऽतिराः । उत । इन्द्रस्य । वन्नीत् । तीक्ष्णीयांसः । येषीम् । अस्मि । पुरःऽहितः ॥ ४ ॥ एषाम् । अहम् । आर्युधा । सम् । स्यामि । एषाम् । राष्ट्रम् । सुऽवीरेम् । वर्धयामि । एषाम् । क्षाम् । क्षाम् । अवन्तु । देवाः ॥५॥ उत् । हर्षन्ताम् । मुघुऽवृत् । वाजिनानि । उत् । वीराणीम् । जयेताम् । एतु । घोषेः । पृथेक् । घोषोः । उलुल्येः । केतुऽमन्तेः । उत् । ईर्ताम् । देवाः । इन्द्रेऽज्येष्ठाः । मुरुतेः । यन्तु । सेनेया ॥ प्र । इत् । जयेत । नरः । उप्राः । वः । सन्तु । बाहवेः । तीक्ष्णऽदेषवः । अबल्ऽधेन्वनः । हृत् । उप्रऽजीयधाः । अबल्लान् । उप्रऽबीहवः ॥ ७ ॥ अवेऽसृष्टा । परो । पृत् । शरिल्ये । ब्रह्मेऽसंशिते । जये । अमित्रीन् । प्र । पृष्टस्य । जिहे । एषाम् । वरेम्ऽवरम् । मा । अमीषीम् । मोचि । कः । चन ॥ ८ ॥ (२०) विश्वं सुक्तम्

(१-१०) दशर्षस्यास्य स्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । (१-२,.५) प्रथमाद्वितीययोर्ऋषोः पञ्चम्याश्वाद्विः, (१-४, ६-१०) दृतीयाषतृथ्योः पष्ठपादिपञ्चानाञ्च भगादयो देवताः । (१-५, ७, ९-१०) प्रथमादिपञ्चानां सप्तमीनवमीदशमीनाञ्चातुष्ठुप्, (६) पष्ठपाः पथ्यापङ्किः, (८) अष्टम्याश्च विराङ्कुगती छन्दांसि ॥

> अयं ते योनिर्ऋत्वियो यती जातो अरीचथाः। तं जानन्नम् आ रोहाधां नो वर्धया र्यिम् ॥१॥

अयम् । ते । योनिः । ऋत्वियः । यतः । जातः । अरोचयाः । तम् । जानन् । अग्ने । आ । रोह् । अर्थ । नः । वर्धयः । रियम् ॥ १ ॥

- III.19.4 Sharper than an axe, sharper even than the fire and sharper than the thunder-bolt of the resplendent Lord, are they whom I lead (in the battle).
- III.19.5 I sharpen their weapons. I make their nation prosper with brave young men. May their victorious ruling power remain undiminished. May all the enlightened ones keep their morale high.
- III.19.6 O bounteous Lord, may our weapons cheer up. May the shout of winning heroes go up. May the soldiers bearing their standards raise the ullullu cry of joy severally. May the storm-troopers led by the king himself, accompany our army.
- III.19.7 Move forward O men, and win the victory Let your arms be fierce. Let you with sharpened arrows kill the enemies having weak bows. Let you having formidable weapons and powerful arms finish the powerless enemies. (Cf. Rv. X.103.13)
- HI.19.8 O killer arrow, sharpened with the scientific knowledge, having been shot, let you go far and fall. Let you enter the enemies and conquer them. Kill each and every prominent among them. Let none of them escape.(Cf.Rv. VI.75.16)

Agni

III.20.1 O fire divine, this is your regular abode, born out of which you shine forth. Knowing that, may you ascend to it. Thereafter may you increase our riches.

374

अमे अच्छी बदेह नेः प्रत्यक्नेः सुमनी भव।
प्रणी यच्छ विशां पते धनुदा असि नस्त्वम् ॥२॥
प्रणी यच्छत्वर्यमा प्रभगः प्र बृह्रस्पतिः।
प्र देवीः प्रोत सूनृता रियं देवी देधातु मे ॥३॥
सोमं राजानमवसेकिं गीभिईवामहे ।
आदित्यं विष्णुं सूर्य बृह्माणं च बृह्स्पतिम् ॥४॥
त्वं नो अमे अमिभिर्वह्म युद्धं च वर्धय।
त्वं नो देव दार्तवे रियं दानाय चोद्य ॥५॥

इन्द्रवाय उभाविह सुहवेह हैवामहे । यथा नः सर्व इजनः संगीत्यां सुमना असदानेकामभ्य नो अवंत् ॥६॥ अर्यमणं बृहुस्पतिमिन्द्रं दानीय चोदय । वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनेम् ॥७॥

अप्नै । अच्छे । बृद् । इह । नः । प्रत्यङ् । नः । सुइमनाः । भृव ।
प्र । नः । युच्छु । विशाम् । पृते । धुनुऽदाः । असि । नः । त्वम् ॥ २ ॥
प्र । नः । युच्छुतु । अर्थमा । प्र । भगः । प्र । बृहुस्पितः ।
प्र । देवाः । प्र । उत्त । सून्दतां । र्यिम् । देवां । दुधातु । मे ॥ ३ ॥
सोमम् । राजीनम् । अवसे । अग्निम् । गृाःऽभिः । हुवामहे ।
आदित्यम् । विष्णुम् । सूर्यम् । ब्रह्माणम् । च् । बृहुस्पितम् ॥ ४ ॥
त्वम् । नः । अग्ने । अग्निऽभिः । ब्रह्मं । युज्ञम् । च । वर्धय ।
त्वम् । नः । देव । दार्तवे । र्यिम् । दानाय । चोद्य ॥ ५ ॥
इन्द्रवाय इति । उभौ । इह । सुऽहवां । इह । हुवामहे । यथां । नः । सर्वः । इत् । जनः । सम्ऽगित्याम् । सुऽमनाः । असेत् । दानीय । चोद्य ।
थर्यमणीम् । बृहुस्पितिम् । इन्द्रेम् । दानीय । चोद्य ।
वार्तम् । विष्णुम् । सरस्वर्ताम् । सुवितार्यम् । च । वार्जिनम् ॥०॥

III.20.2 O adorable Lord (agne), may you speak fovourably to us. May you be friendly inclined towards us. O Lord of the people, give to us liberally. For us you are the bestower of wealth. (Cf. Rv. X.141.1)

Aryaman - Bhagah Brhaspatih Devih

- III.20.3 May the ordainer Lord (aryamā) give liberally to us, may the Lord of all-round prosperity (bhaga) and the lord supreme (bṛhaspati) give; may the divinities and the truthful speech divine bestow riches on me.(Cf. Rv. X.141.2)
- III.20.4 With our prayers, for protection we invoke the blissful Lord (soma), the sovereign (rājānam), also the adorable Lord (agni), the Lord of eternity (āditya), the omnipresent (viṣṇu), the impeller (sūrya), the Lord of knowledge (brahmāṇam) and the Lord supreme (bṛhaspati). (Cf.Rv. X.141.3)

Agni

III.20.5 O adorable Lord, may you increase our knowledge and sacrifice with fires divine. O Lord, may you urge the donor to give riches to us. (Cf.Rv. X.141.6)

Indra - Vāyu Pair

III.20.6 O lord resplendent and omnipresent, here we invoke you, easy to invoke, so that all the people who come in our contact, may be favorably inclined towards and become willing to give gifts to us. (Rv. X.141.4)

Aryaman

III.20.7 (With your prayers) urge the ordainer Lord (aryaman) the Lord supreme (bṛhaspati) the resplendent Lord (indra), Lord of motion (vātam), the omnipresent Lord (Viṣṇu), the speech divine (sarasvatī) and the quick inspirer Lord (savitṛ vājinam) to favour us with bountiful donations. (Cf. Rv. X.141.5)

वार्जस्य नु प्रस्वे सं बेभूविमेमा च् विश्वा भुवनान्यन्तः। उतादित्सन्तं दापयतु प्रजानब्रियं चं नः सर्वेवीरं नि येच्छ॥८॥ दुहां मे पत्रं प्रदिशो दुहामुर्वीयेथाब्छम्। प्रापेयं सर्वा आकूर्तीर्मनेसा हृदेयेन च॥९॥ गोसिन् वाचेस्रदेयं वर्चेसा माभ्युदिहि। आ रूधां सुर्वती बायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥९०॥

वार्जस्य । नु । प्र<u>ऽ</u>स्वे । सम् । बुभू विमु । इमा । चु । विश्वो । भुवेनानि । अन्तः । उत । अदित्सन्तम् । दाप्यतु । प्रऽजानन् । र्यिम् । चु । नः । सर्वेऽवीरम् । नि । युच्छ ॥८॥ दुहाम् । मे । पश्चे । प्रऽदिशेः । दुहाम् । उवीः । यथाऽबलम् । प्र । आप्रेयम् । सवीः । आऽक्तीः । मनेसा । हृदेयेन । च ॥ ९ ॥ गोऽसिनिम् । वार्चम् । उदेयम् । वर्चसा । मा । अभिऽउदिहि । आ । रुन्धाम् । सर्वतेः । वायुः । त्वष्टो । पोषम् । दुधातु । मे ॥ १० ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्षस्यास्य स्कस्य वसिष्ठ अविः। (१-७) प्रथमादिसप्तर्षामग्नयः, (८-१०) अष्टम्यादितृषस्य व मन्त्रोक्ता देवताः। (१) प्रथमायाः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप् , (२-१, ८) द्वितीयातृतीयाद्यमीनां अुरिक् त्रिष्टुप् , (४) चतुर्ध्यातिस्रुप् , (५) पञ्चम्या जगती, (६) वद्या उपरिद्यद्विराष्ट्वदती, (७) सप्तम्या विराद्वभी त्रिष्टुप् , (९) नवम्या निचृदतुष्टुप् , (१०) दशम्याश्चानुष्टुप् अन्दांसि ॥

ये अभयो अप्स्वर्नन्तर्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अक्ष्मसु।
य अविवेशीर्षधीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥१॥
यः सोमे अन्तर्यो गोष्वन्तर्य आविष्टे वयःसु यो मृगेर्षु।
य अविवेश हिपदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥२॥
य इन्द्रेण सुरथं याति देवो वैश्वानुर उत विश्वदाञ्याः।
यं जोहेवीमि पृतेनासु सास्रिहं तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥३॥

ये। अग्नर्यः। अप्ऽसु। अन्तः। ये। वृत्ते। ये। पुर्तवे। ये। अर्झ्नऽसु।
यः। आऽविवेशी। ओषधीः। यः। वनुस्पतीन्। तेभ्येः। अग्निऽभ्येः। हुतम्। अस्तु। एतत्॥ १॥
यः। सोमे। अन्तः। यः। गोष्ठे। अन्तः। यः। आऽविष्टः। वर्यःऽसु। यः। मृगेष्ठे।
यः। आऽविवेशी। द्विऽपर्यः। यः। चर्तुःऽपदः। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अस्तु। एतत्॥ २॥
यः। इन्द्रेण। सुऽर्थम्। याति। देवः। वैश्वानुरः। जत्। विश्वऽद्यात्यि।
यम्। जोहेवीमि। पृतेनासु। सुसुहिम्। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अस्तु। एतत्॥ २॥
यम्। जोहेवीमि। पृतेनासु। सुसुहिम्। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अस्तु। एतत्॥ २॥

All Bhuvana

III.20.8 By the growth of food, we have come into existence and all these beings are within (dependent on) it. May the Lord, knowing our heart's desires, make the unwilling donor willing to give, and bestow on us riches along with all the brave sons for ever.

Five Regions

III.20.9 May the five regions of heaven pour their milk for me; may the spacious earths pour milk according to their capacity. May I obtain fulfillment of all desires of my mind and heart. (pañca diśaḥ = five regions-east, south, west,north and middle or central one, madhya.)

Vāyu and Tvastr

III.20.10 May I speak words winning cows for me. May the vital wind surround me on all sides. May the supreme architect provide nourishment for me.

Agnih

- III.21.1 The fires, that exist within waters, that exist in clouds, that in man, that in rocks, and that have entered the plants and the trees, to those fires let this oblation be offered.
- III.21.2 The fire, that exist in the medicinal herb, that exists within cattle, that has entered into the birds, that into the wild animals, that has entered into bipeds and that into quadrupeds to those fires let this oblation be offered.
- III.21.3 To the fire-divine that rides with the resplendent one in the same chariot, to the fire beneficial for all men, to the fire that consumes all, and to the fire, whom, the conqueror one, invoke while fighting battles to all those fires let this oblation be offered.

378

यो देवो विश्वायमु कार्ममाहुर्य दातारं प्रतिगृह्णन्तेमाहुः।
यो धीरः शुक्तः पेरिभूरद्रिभ्यस्तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥४॥
यं त्वा होतारं मनसाभि संविद्धस्तयोदश भोवनाः पश्च मानवाः।
वर्चोधसे यशसे सृत्तावते तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥५॥
उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे।
वेश्वान्रज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥६॥
दिवं पृथिवीमन्वन्तरिष्टं ये विद्युत्तमनुसंचरित ।
ये दिक्ष्वप्रन्तर्ये वाते अन्तस्तेभ्यो अभिभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥७॥
हिर्ण्यपाणि सवितारमिन्दं बृहस्पतिं वर्रणं मित्रमुभिम् ।
विश्वन्दिवानद्गिरसो हवामह इमं कृव्यादं शमयन्त्वभिम् ॥८॥
शान्तो अभिः कृव्याच्छान्तः पुरुष्रेषणः।
अथो यो विश्वद्राव्यप्रसं कृव्यादमशीशमम्॥९॥

यः। देवः। विश्वऽअत्। यम्। ऊं इति । कामम्। आहुः। यम्। दातारम्। प्रितिऽगृह्णन्तम्। आहुः। यः। धीरः। श्राकः। प्रिरिऽभूः। अदीभ्यः। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अस्तु। पतत् ॥ ॥ यम्। त्वा। होतारम्। मनेसा। अभि। सम्इविदुः। त्रयःऽदशः। भौवनाः। पत्र्वे। मानवाः। वर्चःऽधसे। यशसे। स्नृत्तोऽवते। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अस्तु। पतत् ॥ ५ ॥ उक्षऽअत्राय। व्याऽअत्रीय। सोमेऽपृष्ठाय। वेधसे। विश्वः पतत् ॥ ६ ॥ दिवम्। पृथिवीम्। अने। अन्तारिक्षम्। ये। विऽद्यतम्। अनुऽसंचरितः। ये। दिक्षः। अन्तः। ये। वाते। अन्तः। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। अनुऽसंचरितः। वे। दिक्षः। अन्तः। ये। वाते। अन्तः। तेभ्यः। अग्निऽभ्यः। हुतम्। असुतः। पतत्॥ ७ ॥ हिर्रण्यऽपाणिम्। सवितारम्। इन्द्रम्। बृह्दप्पतिम्। वर्रणम्। मित्रम्। अग्निम्। विश्वान्। विश्वान्। अग्निरसः। हुवामहे। इमम्। कृत्यऽअदेम्। श्रम्यन्तु। अग्निम्॥ ८ ॥ श्रान्तः। अग्निः। कृत्यऽअत्। श्रान्तः। पुरुष्ऽरेपंणः। अथो इति। यः। विद्वऽद्याव्यः। तम्। कृत्व्यऽअदंम्। अशीश्रम्॥ ९ ॥

- III.21.4 Who the divine one is all-consuming, who is called Kāma (desire), who is called giver as well as the receiver, who is courageous, capable, over-whelming and invincible to all those fires let this oblation be offered.
- III.21.5 To you, whom thirteen kinds of beings and five categories of men consider as the sacrifice in their minds, to the bestower of lusture, to the glory incarnate, and to one of truthful and pleasing speech to all those fires let this oblation be offered. (trayodaśa bhauvanāh = 12 months + 1 extra- month or adhimāsa; pañca mānavāh = 5 seasons = vasanta + grīṣma + varṣā + śarad + winter (hemanta and śiśira combined)
- III.21.6 To giver of food-grains to bulls, to giver of food-grains to barren cows (vaśā), to the sage on whose back lies the devotional bliss (soma-pṛṣṭha), to the creator of the world and to those, whose elder is vaiśvānara, benefactor of all men, to all those fires let this oblation be offered.
- III.21.7 To those fires, that move in the sky, on the earth, in the midspace, that follow the lightning; that are within the quarters; that are within the storm, to all those fire, let this oblation be offered.

Savitr

- III.21.8 We, the radiant, hereby invoke the golden-handed (hiranyapāṇi) inspirer Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, the Lord friendly, venerable and adorable, and all the bounties of Nature may they appeare this flesh-devouring (kravyādam) fire.
- III.21.9 The fire has calmed down, calmed down is the flesh-devourer, the killer of men. Also I have calmed down the one, that is consumer of all (viśvadāvya, the dāvāgni, the forest-fire), the flesh-devourer.

ये पर्वताः सोमेपृष्टा आपे उत्तान्द्रीविरीः। वार्तः पुर्जन्य आदुमिस्ते कृव्याद्मद्दीदामन् ॥१०॥

ये । पर्वताः । सोर्मऽपृष्ठाः । आपेः । उत्तान्ऽशीर्वरीः । वार्तः । पूर्जन्यः । आत् । अग्निः । ते । कृब्युऽअदेष् । अशीशुम्न् ॥ १०॥ (२२) **शर्विशं म्क**म्

(१-६) बहुबस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । बृहस्पतिर्विश्वे देवा वा देवताः । (१) प्रथमचें विराद् त्रिष्टुप् , (२, ५-६) द्वितीयापश्चमीवडीनामनुष्टुप् , (३) कृतीयायाः पञ्चपदा परानुष्टुन्विराडतिज्ञगती, (४) बतुर्थ्याधा त्र्यवसाना वट्टपदा जगती छन्दांसि ॥

हृस्तिवर्चसं प्रथतां बृहद्यशो अदित्या यत्तन्विः संबुभूवं।
तत्सर्वे समेदुर्मह्मेनितिहश्चे देवा अदितिः सुजोषाः॥१॥
मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्धश्चे चेततुः।
देवासो विश्वधायसस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥२॥
येने हुस्ती वर्चसा संबुभूव येन राजा मनुष्ये प्विप्स्वर्थन्तः।
येने देवा देवतामग्रं आयन्तेन मामुद्य वर्चसाग्ने वर्चस्विनं कृणु ॥३॥
यत्ते वर्ची जातवेदो बृहद्भवत्याहृतेः।

यते वची जातवेदी बृहद्भेवत्याहुतेः। यावृत्स्येस्य वर्च आसुरस्य च हृस्तिनेः। तावन्मे अश्विना वर्च आ धत्तां पुष्करस्रजा ॥४॥ यावृच्चतेस्रः प्रदिशुश्रवधुर्यावेत्समश्चते। तावेत्सुमैत्विन्द्रियं मियु तद्धेस्तिवर्चसम्॥५॥

हस्तिऽत्रर्च्सम् । प्रथताम् । बृहत् । यशः । अदित्याः । यत् । तन्त्रिः । सम्ऽब्ध्यूयं । तत् । सेवै । सम् । अदुः । मह्यम् । एतत् । विश्वे । देवाः । अदितिः । सऽजोषाः ॥ १ ॥ मित्रः । च । वर्षणः । च । इन्द्रः । हदः । च । चेतृतु । देवासः । विश्वऽधायसः । ते । मा । अञ्जन्तु । वर्चसा ॥ २ ॥ येने । हस्ती । वर्चसा । सम्ऽब्ध्यूयं । येने । राजां । मृनुष्ये प्रष्ठ । अप्रस् । अन्तः । येने । देवाः । देवताम् । अम्रे । आयेन् । तेने । माम् । अद्य । वर्चसा । अम्रे । वृच्चित्त्वनं ए । वृण्या । यत् । ते । वर्चः । जातुऽवेदः । बृहत् । भवित । आऽहितः । यावत् । स्थिस्य । वर्चः । अग्रसूरस्यं । च । हस्तिनेः । तावत् । मे । अश्विनां । वर्चः । आ । ध्रुत्ताम् । पुष्करऽस्रजा ॥ ॥ यावत् । चतसः । प्रऽदिशेः । चक्षुः । यावत् । सम्ऽअश्वते ।

तार्वत् । सम्ऽऐतुं । इन्द्रियम् । मिये । तत् । हृस्तिऽवर्चसम् ॥ ५ ॥

III.21.10 The mountains, on whose back the Soma (medicinal herb) grows, and the waters, that sleep calm and quiet, the storm, the rain-cloud, and the fire itself - these have stilled the flesh-devouring fire.

Viśvedevāh, Brhaspatih; Varcah

- III.22.1 May the elephantine vigour of great renown, that is born out of Aditi's (earth's) body, be famed far and wide. May all of them, all the bounties of Nature and the accordant Aditi, bestow that vigour on me.
- III.22.2 May the friendly Lord, the venerable Lord, the resplendent Lord, and the terrible punisher recognize me. May those bounties of Nature, that sustain all, infuse me with vigour.
- III.22.3 The vigour, with which the elephant is imbued; with which the king among men is infused; which lies within the waters; and with which,in the beginning, the enlightened ones gained their enlightenment, O adorable Lord, with that vigour, may you make me vigorous.
- III.22.4 O fire, your vigour, that becomes tremendous with the offerings (at the sacrifice), the vigour, that the Sun and the mighty elephant possess, with that vigour may the twin divine healers, adorned with lotus garlands (puṣkara-srajā), infuse me.
- III.22.5 As much as the four regions of heaven extend; as much as the eye does reach, so much may that elephantine vigour be infused in me toning up my sense-organs.

हुस्ती मृगाणां सुषद्मितिष्ठावोन्बुभूव हि। तस्य भगेन वर्चसाभि षिञ्चामि मामुहस् ॥६॥

हस्ती । मृगाणीम् । सुऽसदीम् । अतिस्थाऽवान् । बभूवं । हि । तस्यं । भगेन । वर्चसा । अभि । सिञ्चामि । माम् । अहम् ॥ ६ ॥

(२३) त्रयोविंशं स्कम् (१-३) बहुबस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः । बन्द्रमा योनिर्वा देवता । (१-४) प्रथमादिवतसृणासृचामनुष्टुप् । (५) पञ्चम्या उपरिष्टाह्मरिग्हृहती, (६) षष्ट्याश्च स्कन्धोत्रीवी बृहती छन्दांसि ॥

> येनं वेहद्भभृविथ नाः श्रायामसि तत्त्वत् । इदं तदन्यत्र त्वदपं दूरे नि देध्मसि ॥१॥ आ ते योनि गर्भ एतु पुमान्बाणं इवेषुधिम् । आ वीरोत्रं जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः ॥२॥

पुमांसं पुत्रं जेनय तं पुमाननं जायताम् ।
भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयांश्च यान् ॥३॥
यानि भृद्राणि बीजान्यृष्मा जनयन्ति च ।
तेस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रमूर्धेनंका भव ॥४॥
कृणोमि ते प्राजापुत्यमा योनि गभ एतु ते ।
विन्दस्व त्वं पुत्रं नारि यस्तुभ्यं शमसच्छमु तस्मै त्वं भवं ॥५॥

येने । वेहत् । बुभूविथ । नारायांमिस । तत् । त्वत् ।

इदम् । तत् । अन्यत्रं । त्वत् । अपं । दूरे । नि । द्धमृसि ॥ १ ॥

आ । ते । योनिम् । गभैः । एतु । पुमान् । बाणःऽइव । इषुऽधिम् ।

आ । वारः । अत्रं । जायताम् । पुत्रः । ते । दर्शऽमास्यः ॥ २ ॥

पुमांसम् । पुत्रम् । जन्य । तम् । पुमान् । अन्तं । जायताम् ।

पवासि । पुत्राणाम् । माता । जातानाम् । जनयाः । च । यान् ॥ ३ ॥

यानि । भुद्राणि । बीजानि । ऋषुभाः । जनयन्ति । च ।

तैः । त्वम् । पुत्रम् । विन्दस्व । सा । प्रऽस्ः । धेनुका । भव ॥ ४ ॥

कृणोमि । ते । प्राजाऽपत्यम् । आ । योनिम् । गभैः । एतु । ते । विन्दस्वं । त्वम् ।

पुत्रम् । नारि । यः । तुभ्यम् । शम् । अस्त् । राम् । कुँ इति । तस्मै । त्वम् । भवं ॥ ५ ॥

III.22.6 Surely the elephant has become prominent among the animals pleasant to ride upon. with his splendour and vigour, I hereby grace myself. (This refers to the taming of wild elephant)

Yonih - Womb

- III.23.1 Wherewith you have become sterile, that fault we remove from you. Hereby we confine that to another place far away from you.
- III.23.2 May a male embryo come to your womb, just as an arrow comes to the quiver. Thereafter, may a hero be born here, your son, a ten-month babe.
- III.23.3 May you give birth to a manly son. May he be followed by (the birth of) another male. So may you become mother of the sons born as well as those whom you will bear.
- III.23.4 Whatever are the propitious sperms and wherewith the bulls procreate, with those may you beget a son and as such may you become a breeding milch-cow.
- III.23.5 I perform an operation on you facilitating child-birth. May an embryo come to your womb. O woman, may you get a son, who will be a bliss to you. Let you also be a bliss to him.

अथर्ववेदः

384

यासां द्योष्पिता पृथिवी माता संमुद्रो मूर्ठं वीरुधां बुभूवं । तास्त्वी पुत्रविद्यीय देवीः प्रावन्त्वोषधयः ॥६॥

यासीम् । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता । समुद्रः । मूर्लम् । वीरुधीम् । बुभूवी । ताः । त्वा । पुत्रुऽविद्यीय । दैवीः । प्र । अवन्तु । ओषीधयः ॥ ६ ॥

(२४) चतुर्विशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य स्कास्य अगुर्क्तिषः। वनस्पतिः प्रजापतिर्वा देवता। (१, ३-७) प्रयमर्च-स्कृतीयादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप् , (२) द्वितीयायाश्च निचृत्पथ्यापङ्कित्रछन्दसी॥

पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं अथो पर्यस्वतीनामा भरेहं सहस्रदाः 11911 वेदाहं पयस्वन्तं चकार धान्यं बह संभृत्वा नाम यो देवस्तं व्यंहवामहे योयो अयञ्चनो गृहे ॥२॥ **इमा याः पञ्च प्रदिशो मानुवीः पञ्च कृष्टयः** । शाप नदीरिवेह स्फातिं समावहान् ॥३॥ शुतधरि सहस्रधारमक्षितम् एवास्माकेदं धान्यं सहस्रधारमितम् 11811 शतहस्त समाहर सहस्रहस्त सं किर कृतस्य कार्ये स्य चेह स्फाति समावह ॥५॥

पर्यस्वतीः। ओर्पधयः। पर्यस्वत्। माम्कम्। वर्चः।
अयो इति । पर्यस्वतीनाम्। आ । भरे । अहम् । सहस्वऽशः॥ १॥
वेदं । अहम् । पर्यस्वत्तम् । चकारं । धान्यिम् । बहु ।
सम्ऽभ्रत्वां । नामं । यः । देवः । तम् । वयम् । ह्वाम्हे । यःऽर्यः। अर्यज्वनः। गृहे॥२॥
इमाः। याः। पश्चं । प्रुऽदिशः। मान्वाः। पश्चं । कृष्ट्यः।
वृष्टे।शार्षम् । नदीःऽईव । इह । स्फातिम् । सम्ऽआर्वहान् ॥ ३॥
उत् । उत्सम् । श्वतऽधीरम् । सहस्रंऽधारम् । अक्षितम् ।
एव । अस्माकं । इदम् । धान्यिम् । सहस्रंऽधारम् । अक्षितम् ॥ १॥
शतंऽहस्त । सम्ऽआर्हर । सर्हस्रऽहस्त । सम् । किर् ।
वृत्तस्यं । कार्यस्य । च । इह । स्फातिम् । सम्ऽआर्वह ॥ ५॥

Kända-III

III.23.6 The creeping herbs, whose father is the sky, mother the earth, and origin the ocean, may those medicinal plants, with divine properties, assist you in obtaining a son.

Vanaspah

- III.24.1 May the plants (osadhayah) be full of substantial sap (payasvatī). May my words be full of substance. May I procure thousand times of grain of the plants full of substance.
- III.24.2 I know the Lord of substance who has created plenty of grains. Whoso is called the bestower divine, him we hereby invoke. May he grant to us whatever is in the house of him who worships not.
- III.24.3 May the five regions of earth and all the five categories of men bring prosperity to this place just as after a heavy rain a roaring river brings the drift in its current.
- III.24.4 The spring of water comes out in a hundred streams and in a thousand streams ever unexhausted, so may our this store of grains increase in a thousand streams ever unexhausted.
- III.24.5 O hundred handed, may you gather. O thousand-handed, may you distribute. And may you bring about growth of what is accomplished and what is yet to be accomplished here.

तिस्रो मात्री गन्धवींणां चतस्रो गृहपेल्याः । तासां या स्फातिमत्तेमा तयो त्वाभि सेशामिस ॥६॥ उपोहश्र्वे समुहश्र्वे क्षतारौ ते प्रजापते । ताबिहा वहतां स्फातिं बहुं भूमानमक्षितम् ॥७॥

तिसः। मात्रीः। गुन्धुर्वाणीम्। चर्तसः। गृहऽपेत्न्याः। तासीम्। या। स्फातिमत्ऽर्तमा। तयो। त्वा। अभि। मृशामृसि ॥ ६॥ उपुऽक्तहः। च । सुम्ऽक्तहः। च । क्षत्तारौ । ते। प्रजाऽपते। तौ। इह। आ। बहुताम्। स्फातिम्। बहुम्। भूमानेम्। अक्षितम्॥ ७॥

(२५) पश्चित्तं स्कम्

(१-६) पृत्वस्यास्य स्कस्य भगुर्कतिः। मिनावरुणौ कामेपवश्च देवताः। अतृष्टुप् छन्दः॥

उनुदुदस्त्वोत्तुंदुतु मा ष्टृंथाः शर्यने स्वे ।

इ्षुः कामस्य या भीमा तया विध्यामि त्वा हृदि ॥१॥

आधीर्पणौ कामशल्यामिषुं संकल्पकुल्मलाम् ।

तां सुसैनतां कृत्वा कामो विध्यतु त्वा हृदि ॥२॥

या स्रीहानं शोषयेति कामस्येषुः सुसैनता।

प्राचीनपश्च व्योष्या तया विध्यामि त्वा हृदि॥३॥

शुचा विद्या व्योषिया शुष्कांस्याभि सेर्प मा।

मृदुर्निमन्युः केवेली प्रियवादिन्यनुवता ॥४॥

वृत्ऽतुदः । त्वा । उत् । तुद्तु । मा । धृथाः । शयेने । स्वे । इष्टेः । कार्मस्य । या । भीमा । तयो । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ १ ॥ आधीऽपीणीम् । कार्मेऽशल्याम् । इष्टेम् । संकल्पऽकुल्मलाम् । ताम् । सुऽसेनताम् । कृत्वा । कार्मः । विध्यतु । त्वा । हृदि ॥ २ ॥ या । प्लीहानेम् । शोषयिति । कार्मस्य । इष्टेः । सुऽसेनता । प्राचीनेऽपक्षा । विऽओषा । तयो । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ ३ ॥ शुच्चा । विद्वा । विऽओषा । तयो । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ ३ ॥ शुच्चा । विद्वा । विऽओषा । शुष्केऽआस्या । अभि । सूर्प । मा । मृदुः । निऽमेन्युः । केवेली । प्रियुऽवादिनी । अर्नुऽवता ॥ ४ ॥

Kānda-III

- III.24.6 Three units (tisro-matrā), or three measures of the agriculturists (gandharva) and four units of their womenfolk are there for acquiring prosperity. Out of them, O food grain, I treat you with the one, which is most fattening for you.
- III.24.7 O Lord of creatures, the acquisition (of wealth) (upoha) and (its) accumulation (Samūha) are your two attendants. May both of them bring here prosperity of all sorts, abundant and never diminishing.

Kameşu - Sex

- III.25.1 May the exciter, excite you. May you rest in your bed. With the sexual passioned arrow, which is terrible, I pierce you in the heart.
- III.25.2 With his arrow, which is winged with mental pains, has sexual desire as into point, and desperate determination as a joint of the shaft and the point, may the sexual passion, aiming it well, pierce you in the heart.
- III.25.3 The Kama's (sexual passion) arrow, which fixed with straight wings, burning fiercely and well aimed withers out the spleen, therewith I pierce you in the heart.
- III.25.4 Pierced with that burning and sex-stimulating arrow, may you come stealthily to me dry-mouthed, softened, free from anger, solely mine, sweet-tongued and devoted to me.

आजिम् त्वाजेन्या परि मातुरथी पितुः। यथा मम् कतावसो ममे चित्तमुपायेसि॥५॥ व्युस्यि मित्रावरुणी हृदश्चित्तान्यस्यतम् । अथैनामकृतुं कृत्वा ममेव कृणुतुं वदी ॥६॥

आ । अजामि । त्वा । आऽअर्जन्या । परि । मातुः । अथो इति । पितुः । यथो । मर्म । क्रतौ । असेः । मर्म । चित्तम् । उपऽआर्यसि ॥५॥ वि । अस्यै । मित्रावरुणौ । हृदः । चित्तानि । अस्यतम् । अथे । प्नाम् । अकृतुम् । कृत्वा । मर्म । एव । कृणुतम् । वशे ॥ ६ ॥

(२६) पिंद्रंगं सूक्तम्

(१-६) बहुचस्यास्य स्कस्याधर्वा ऋषिः। (१) प्रथमर्चः साग्नयो हेतयः, (२) द्वितीयायाः सकामा अविष्यवः, (३) तृतीयाया अन्युक्ता वैराजाः, (४) चतुर्ध्याः सवाताः प्रविध्यन्तः, (५) पश्चम्याः सौषिषका निल्लिम्पाः, (६) षष्ठपाश्च इहस्यतियुक्ता अवस्वन्तो देवताः। (१) प्रथमाया- सिष्टुप्, (२, ५-६) द्वितीयापश्चमीषष्ठीनां जगती, (३-४) तृतीयाचतुर्ध्योश्च भुरिकित्रष्टुप् छन्दांसि। प्रत्येकं पश्चपदा विपरीतपादलक्ष्मा ॥

येर्द्रस्यां स्थ प्राच्यां दिशि हेतयो नामं देवास्तेषां वो अभिरिषेवः ।
ते नो मृडत् ते नोधि बूत् तेभ्यो वो नमुस्तेभ्यो वः स्वाहां ॥१॥
येद्रस्यां स्थ दक्षिणायां दिश्य विष्यवो नामं देवास्तेषां वः काम इषेवः ।
ते नो मृडत् ते नोधि बूत् तेभ्यो वो नमुस्तेभ्यो वः स्वाहां ॥२॥
येद्रस्यां स्थ प्रतीच्यां दिशि वैराजा नामं देवास्तेषां व आप इषेवः ।
ते नो मृडत् ते नोधि बूत् तेभ्यो वो नमुस्तेभ्यो वः स्वाहां ॥३॥
येद्रस्यां स्थोदीच्यां दिशि प्रविध्यन्तो नामं देवास्तेषां वो वात इषेवः ।
ते नो मृडत् ते नोधि बूत् तेभ्यो वो नमुस्तेभ्यो वः स्वाहां ॥३॥
ते नो मृडत् ते नोधि बूत् तेभ्यो वो नमुस्तेभ्यो वः स्वाहां ॥४॥

ये। अस्याम्। प्राच्यीम् । दिशि । हेतर्यः । नामं । देवाः । तेषीम् । वः । अग्निः । इषेवः । ते । नः । मृङ्त् । ते । नः । अधि । ब्रूत् । ते भ्येः । वः । नर्मः । तेभ्येः । वः । स्वाहां ॥ १ ॥ ये। अस्याम् । स्थ । दाक्षिणायाम् । दिशि । अविष्यवः । नामं । देवाः । तेषाम् । वः । कामः । इषेवः । ये। अस्याम् । स्थ । प्रतीच्याम् । दिशि । वैराजाः । नामं । देवाः । तेषाम् । वः । आपः । इषेवः ।० ॥ ये । अस्याम् । स्थ । उदीच्याम् । दिशि । प्रऽविष्यंन्तः । नामं । देवाः । तेषाम् । वः । वातः । इषेवः ।०॥॥।

- III.25.5 Towards me I urge you, who have not given birth to any baby yet, away from your mother and away from your father, so that you may share my work and please my heart (be nearer to my heart).
- III.25.6 O Lord friendly and venerable, may you bless her with fine qualities of head and heart. Then suggesting her not to act independently, may you make her subject only to me (may you put her under my sole control).

Weapons and Missiles - Işavah

- III.26.1 O enlightened ones, slayers (heti) by name are devas, who are posted in the eastern region (प्राची), fire (সানি) divine is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.
- III.26.2 O enlightened ones, willing to protect, protectors by name, who are posted in the southern region, desire is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.
- III.26.3 O enlightened ones, food-giver, vairāja (Viraja) by name, who are posted in the western region, waters are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.
- III.26.4 O enlightened ones, piercers (Pravidhyantah) by name, who are posted in the northern region, strong winds are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

येर्ड्स्यां स्थ ध्रुवायां दिशि नििल्धिम्पा नामं देवास्तेषां व ओषधीरिषवः । ते नो मृदत् ते नोधि बृत् तेभ्यों वो नमुस्तेभ्यों वः स्वाहां ॥५॥ येर्ड्स्यां स्थोर्ध्वायां दिश्यवस्वन्तो नामं देवास्तेषां वो बृह्स्पितिरिषवः । ते नो मृदत् ते नोधि बृत् तेभ्यों वो नमुस्तेभ्यों वः स्वाहां ॥६॥

ये । अस्याम् । स्थ । ध्रुवायीम् । दिशि । निऽलिम्पाः । नामे । देवाः । तेषीम् । वः । ओषधीः । इषेवः । ० ॥ ५ ॥ ये । अस्याम् । स्थ । कुर्ध्वायीम् । दिशि । अवस्वन्तः । नामे । देवाः । तेषीम् । वः । बृहस्पतिः । इषेवः । ० ॥ ६ ॥

(२७) समर्विशं स्कम

(१-६) बहुबस्यास्य स्क्रस्यायवां ऋषिः। (१) प्रयमर्वः प्राची दिगग्निरसित आदित्याः, (२) द्वितीयाया दक्षिणा दिगिन्द्रस्तिरिक्षराजिः पितरः, (३) तृतीयायाः प्रतीची दिग्वरुणः पृदाकुरस्नम्, (४) चतुर्थ्या उदीची दिक्सोमः स्वजोऽशनिः, (५) पश्चम्या धृवा दिग्विण्णुः कल्मापग्नीवो वीरुधः, (६) पष्ठपाश्चोर्थ्या दिग्बृहस्पतिः श्वित्रं वर्षश्च देवताः। (१, ३-४, ६) प्रथमा- तृतीयाचतुर्थीपष्ठीनां पश्चपदा ककुम्मतीगर्भाष्टिः, (२) द्वितीयाया पश्चपदा ककुम्मती- गर्भात्यष्टिः, (५) पश्चम्याश्च पश्चपदा ककुम्मतीगर्भा शुरिगष्टिश्कन्दांसि ॥

प्राची दिग्निरिधिपतिरस्ति रिक्षितादित्या इषेवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रिक्षित्भयो नम् इष्म्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
योर्ड्स्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे द्ध्मः ॥१॥
दक्षिणा दिगिन्द्रोधिपतिस्तिरिश्चराजी रिक्षिता पितर् इषेवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमोरिक्षित्भ्यो नम् इष्म्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
योर्ड्स्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे द्ध्मः ॥२॥
प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः पृद्यक् रिक्षितान्निमर्थवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमोरिक्षित्भ्यो नम् इष्ट्रभ्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
योर्ड्स्मान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे द्ध्मः ॥३॥
योर्ड्स्मान्द्रेष्टि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे द्ध्मः ॥३॥

प्राची । दिक् । अग्निः । अधिऽपितः । असितः । रिक्षिता । आदित्याः । इषेवः । तेम्येः । नर्मः । अधिपितिऽभ्यः । नर्मः । रिक्षित्ऽभ्यः । नर्मः । इषेऽभ्यः । नर्मः । एभ्यः । अस्तु । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । व्यम् । द्विष्मः । तम् । वः । जम्भे । द्व्याः ॥ १॥ दिक्षिणा । दिक् । इन्द्रेः । अधिऽपितः । तिरिश्विऽराजिः । रिक्षिता । पितरेः । इषेवः । ००॥२॥ प्रतीची । दिक् । वर्रणः । अधिऽपितः । पृद्येकुः । रिक्षिता । अर्त्रम् । इषेवः । ००॥ ३॥

391

- III.26.5 O enlightened ones, deeply attached (Nilimpā) by name, posted in the region under-neath, plants are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.
- III.26.6 O enlightened ones, defenders (Avasvantaḥ) by name, who are posted in the zenith region (ūrdhava) the Lord supreme (bṛhaspati) is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

ПІ.26.	Quarter	Divinity	Arrow
	East	Heti(missile)	Agni
	South	Vairāja	Kāma
	West	Pravidhyantā	Vāta
	Nadir	Vilimpāh	Oşadhi
	Zenith	Avasvantah	Brhaspati

Regions: lords, defenders and arrows

- III.27.1 Northern region Agni(fire) is its Lord, Asitah is its defender, Adityāḥ the arrows, our homage to them; homage to the Lords, homage to defenders, homage to the arrows, homage to all of them. Him who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.
- III.27.2 Southern region; Lightening is its lord. Tiraścirājī (snake with transverse streaks) is its defender. Pitaraḥ (six seasons) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.
- III.27.3 Western region; Ocean is its Lord. Pradaku (viper snake) is its defender. Food grains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

उदीची दिक्सोमोधिपतिः खुजो रिक्षताशिनिरिषवः ।
तेम्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रिक्षतृभ्यो नम् इषुभ्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
यो देस्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥४॥
ध्रुवा दिग्विष्णुरिधपतिः कुल्माष्य्रीवो रिक्षता वीरुध् इषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रिक्षतृभ्यो नम् इषुभ्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
यो देस्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥५॥
कुर्घा दिग्बृहस्पतिरिधपतिः श्रित्रो रिक्षता वृष्मिषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमोरिक्तिभ्यो नम् इषुभ्यो नमं एभ्यो अस्तु ।
यो देस्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥६॥
यो दस्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥६॥
यो दस्मान्द्रेष्ट्रि यं व्यं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥६॥

उदींची । दिक् । सोर्मः । अधिंऽपितः । स्वृजः । रृक्षिता । अशानिः । इषेवः । ०० ॥ ४ ॥ ध्रुवा । दिक् । विष्णुः । अधिंऽपितः । कुल्मार्षऽग्रीवः । रृक्षिता । वृद्धिः । इषेवः । ००॥५॥ कुर्वा । दिक् । बृह्स्पितिः । अधिंऽपितः । रिवृत्रः । रृक्षिता । वृषम् । इषेवः । ००॥६॥

(२८) अष्टाविशं स्कम्

(१-६) बहुचस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः । यमिनी देवता । (१) प्रथमचोंऽतिशक्तरीगर्भा चतुष्पदाति-जगती, (२-६) द्वितीयातृतीययोरनुष्टुप् , (४) चतुर्ध्या यवमध्या विराद्रुकुप् , (५) पञ्चम्यास्त्रिष्टुप् , (६) पष्टधाश्च विराद्रभी प्रस्तारपङ्कित्रछन्दांसि ॥

एकैक्येषा सष्ट्या सं बेभूव यत्र गा असेजन्त भूत्कृती विश्वरूपाः । यत्रे विजायते युमिन्यपूर्तुः सा पुरास्थिणाति रिफ्ती रुराती ॥१॥

पुषा पुश्चन्त्रं क्षिणाति कृव्याकृत्वा व्यद्वेरी । उत्तेनां ब्रह्मणे दद्मात्तथां स्योना शिवा स्यात् ॥२॥ शिवा भेव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा । शिवास्मे सर्वस्मे क्षेत्रीय शिवा न इहेथि ॥३॥

एकंऽएकया! एषा । सृष्ट्यां। सम् । वृभूव । यत्रं। गाः। असीजन्त। भूत्ऽकृतः। विश्वऽरूपाः। यत्रं । विऽजायते । यमिनी । अपुऽऋतः । सा । पुरान् । क्षिणाति । रुराती ॥१॥ एषा । पुरान् । सम् । क्षिणाति । ऋव्यऽअत् । भूत्वा । विऽअद्वरी । इत । एनाम् । बृह्यणे । दृष्टात् । तथा । स्योना । शिवा । स्यात्॥ २ ॥ शिवा । भव । पुरेषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वभ्यः । शिवा ।

श्चिता । अस्मै । सर्वस्मै । क्षेत्रीय । श्चिता । नुः । इह । एप्चि ॥ ३ ॥

Kānda-III

- III.27.4 Northern region; The moon is its lord. Svaja (self-born snake) is its defender. Thunder (asani) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.
- III.27.5 Nadir region; Visnu (the sun) is its lord. Kalmasagriva (spotty-necked snake) is its defender. Creeper plants are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to the defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.
- III.27.6 Zenith region; Bṛhaspati (Jupiter) is its lord. Śvitra (white snake) is its defender. Rains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

Hymn III.27

Regions	Adhipati(Regent)	Warder	Arrow
East	Agni	Asit	Aditya
South	Indra	Tiraścirājī	Pitr
West	Varuņa	Prdākū	Anna
North	Soma	Svajah	Aśani
Nadir	Vişņu	Kalmāşagrīv	a Vīrudha
Zenith	Brhaspati	Savitr	Varşa

Yaminī

- III.28.1 This cow herself has been born in a single baby manner (eka ekayā) where the breeders breed cows of all descriptions. Where a cow bears twins (Yaminī) against the natural order, charging (riphatī) and attacking (ruśati) she ruins the cattle.
- III.28.2 Such a cow, turning into a flesh-eater (kravyād) and devourer (vi-advarī), ruins the cattle completely. Better, one should give her to some wise and learned person; thereby she will become delightful as well as beneficial.
- III.28.3 May you be beneficial to men and beneficial to kine as well as to horses. May you be beneficial to all (sarvasmai) this field (kṣetrāya). May you prosper here being beneficial to us.

इह पुष्टिरिह रसे इह सहस्रेसातमा भव । पुशून्यमिनि पोषय ॥४॥ यत्री सुहादैः सुकृतो मदेन्ति विहाय रोगं तुन्वर्षः स्वायोः । तं लोकं युमिन्यभिसंबेभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पुश्रंश्चे ॥५॥ यत्री सुहादी सुकृतीमिष्ठोत्रहुतां यत्रे लोकः । तं लोकं युमिन्यभिसंबेभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पुश्रंश्चे ॥६॥

इह । पुष्टिः । इह । रसिः । इह । सहस्र ऽसातमा । भव । पुरान् । युमिनि । पोष्य ॥ ४ ॥ यत्रं । सुऽहादीः । सुऽहतेः । मदीन्त । विऽहार्य । रोगम् । तुन्व ः । स्वायाः । तम् । लोकम् । युमिनी । अभिऽसंबेभूव । सा। नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पुरान् । च ॥ ५ ॥ यत्रं । सुऽहादीम् । सुऽहतीम् । अगिनहोत्र ऽहतीम् । यत्रं । लोकः । तम् । लोकम् । युमिनी । अभिऽसंबेभूव । सा। नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पुरान् । च ॥ ६ ॥

(२९) एकोनत्रिशं स्कम्

(१-८) अष्टर्वस्वास्य स्कल्योदासक क्रविः । (१-६) प्रथमादिपड्ड्यां शितिपादविः, (७) सप्तम्याः कामः, (८) अष्टम्याश्च भूमिर्देवताः । (१, ६) प्रथमातृतीययोक्षेचोः पथ्यापक्किः, (२, ४-६) द्वितीयायाश्चतुर्ध्यादितृत्वस्य चानुपुप् , (७) सप्तम्यास्म्यवसाना पट्पदा उपरिष्टादैवी इदती ककुम्मतीगर्भा विराद्वगती, (८) अष्टम्याश्चोपरिष्टाहृदती छन्दांसि ॥

यद्राजीनो विभजन्त इष्टापूर्तस्य षोड्दां यमस्यामी सेमासदेः ।
अविस्तस्मात्र संवति दृत्तः दितिपात्स्वधा ॥१॥
सर्वान्कामान्पूरयत्याभवेन्प्रभवन्भवेन ।
आकृतिप्रोविर्द्तः दितिपान्नोपे दस्यति ॥२॥
यो दद्ति दितिपाद्मवि छोकेन संमितम् ।
स नाकेम्भ्यारोहित यत्रं शुल्को न कियते अब्छेन बळीयसे ॥३॥

यत्। राजानः। विठभजेन्ते । इष्टापूर्तस्य । षोड्रान् । यमस्य । अमी इति । सुभाऽसदेः । अविः । तस्मति । प्र । मुञ्चिति । दत्तः । शितिऽपात् । स्वधा ॥ १ ॥ सर्वीन् । कार्मान् । पूरयिते । आऽभवेन् । प्रऽभवेन् । भवेन् । अक्ट्राति । वतः । शितिऽपात् । न । उपे । दस्यिति ॥ २ ॥ यः । दद्यिति । शितिऽपादेम् । अविम् । लोकेने । सम्ऽमितम् । सः । नार्कम् । अभिऽआरोहिति । यत्रे । शुल्कः । न । क्रियते । अबुलेने । बलीयसे ॥ ३ ॥ सः । नार्कम् । अभिऽआरोहिति । यत्रे । शुल्कः । न । क्रियते । अबुलेने । बलीयसे ॥ ३ ॥

- III.28.4 Here be the prosperity. Here be the joy. May you become bestower of thousands here. O mother of twins (yamini), make our herd prosper.
- III.28.5 Where good-hearted and good-acting ones live in happiness having been freed from diseases of their body, to that world the bearer of twins (yaminī) has come. May she not harm our men and cattle.
- III.28.6 Where lies the world of good-hearted and good-acting people, who perform sacrifices duly, to that world the bearer of twins (yaminī) has come. May she not harm our men and cattle.

Śitipāda and Avih

- What the princes, the members of the controller's court, divide as sixteenth part of income as tax for civic amenities, from that Avi (3百 protection tax) makes, one exempt if paid white footed (honestly), in one's own interest (svadha).
- III.29.2 The protection tax, paid white-footed, arising from all sides, capable of producing results, growing in itself, and fulfiller of desires, fulfills all the desires. It is never wasted.
- III.29.3 Who-so pays the protection tax white-footed as approved by the people, he ascends to the world of happiness, where the strong cannot charge any fee from the weak.

पश्चीपूपं शितिपादमिवं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोपं जीवित पितृणां लोकेक्षितम् ॥४॥
पश्चीपूपं शितिपादमिवं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोपं जीवित सूर्यामासयोरिक्षितम् ॥५॥
इरेव नोपं दस्यित समुद्र ईव पयो मृहत् ।
देवो संवासिनाविव शितिपान्नोपं दस्यित ॥६॥
क इदं कस्मा अदात्कामः कामायादात् ।
कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा विवेश ॥
कामेन त्वा प्रति गृह्यामि कामेतत्ते ॥९॥

भूमिद्य प्रति गृह्यात्वन्तरिक्षमिदं महत् । माहं प्राणेन मात्मना मा प्रजयी प्रतिगृह्य वि रोधिषि ॥८॥

पद्मेऽअपूपम्। शितिऽपार्दम् । अविम् । लोकेने । सम्ऽभितम् ।
प्रप्ठद्वाता । उपे । जीविति । पितृणम् । लोके । अक्षितम् ॥४ ॥
पद्मेऽअपूपम् । शितिऽपार्दम् । अविम् । लोकेने । सम्ऽभितम् ।
प्रद्वाता । उपे । जीविति । सूर्यामासयोः । अक्षितम् ॥ ५ ॥
इराऽइव । न । उपे । दृस्यति । सुमुद्धःऽईव । पर्यः । मृहत् ।
देवौ । सुवासिनौऽइव । शितिऽपात् । न । उपे । दृस्यति ॥६॥
कः । इदम् । कस्मै । अदात् । कार्मः । कार्माय । अदात् । कार्मः । दाता । कार्मः । पृतिऽप्रद्वीता । कार्मः । सुमुद्रम् । आ । विवेश । कार्मेन । त्वा । प्रति । गृह्वामि । कार्म । एतत् । ते ॥
भूमिः । त्वा । प्रति । गृह्वातु । अन्तरिक्षम् । इदम् । मृहत् ।
मा । अहम् । प्राणेने । मा । आत्मनी । मा । ग्रुऽजयी । प्रतिऽगृह्वी । वि । राधिषि ॥ ८॥

(३०) त्रिशं स्कम्

(१-७) सप्तर्वस्थास्य स्कर्त्यायर्वं क्रकिः। बन्द्रमा सांमनस्यक्ष देवते। (१-४) प्रथमादिबतुर्क्रवामनुदुष् (५) प्रक्रम्या विराद्भगती, (६) पष्ठवाः प्रस्तारपक्किः, (७) सप्तम्याश्च विदुष् छन्दांसि । सहैद्यं सांमनस्यमविदेषं कृणोमि वः। अन्यो अन्यम्भि हर्यत वृत्सं जातमिवाद्या ॥१॥

सर्इदयम् । साम्ऽमनस्यम् । अविऽद्वेषम् । कृणोमि । वः । अन्यः । अन्यम् । अभि । हुर्युत् । वृत्सम् । जातम्ऽईव । अघ्या ॥ १ ॥

- III.29.4 Whoso pays the protection tax white-footed as approved by the people, along with five cakes, he, the payer, stays in the world of the elders ever undiminished.
- III.29.5 One who pays the protection tax, white-footed as approved by the people, along with five cakes, enjoys its benefit ever undiminished as long as the Sun and the moon last.
- III.29.6 The white-footed (protection tax) never exhausts, like the earth, like the immense water of the ocean and like the twin bounties of Nature living in a common house.

Kāmah - Passion and Sex

- III.29.7 Who gives it and to whom? Kāma (desire) gives it to Kāma. The desire is the giver. The desire is the receiver. The desire enters into the Ocean. I accept you with desire. O desire, let yours be this.
- III.29.8 May earth receive you and may this vast midspace. Accepting you exclusively, may I not be deprived of my life, of my self, and of my progeny.

Sam-manasyam - Harmony

III.30.1 I hereby bring about unity of your hearts and unity of minds, free from malice. May each one of you love the other as a cow loves its new-born calf.

अनुष्ठतः पृतुः पुत्रो मात्रा भवतु संमेनाः ।

जाया पत्ये मधुमतीं वार्चं वदतु शन्तिवान् ॥२॥

मा भ्राता भ्रातेरं हिश्चन्मा स्वसारमुत स्वसा ।

सम्यञ्चः सर्वता भूत्वा वार्चं वदत भूद्रया ॥३॥

येन देवा न वियन्ति नो च विहिषते मिथः ।

तत्कृण्मो ब्रह्मं वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥४॥

ज्यायस्वन्तिश्चित्तिनो मा वि यौष्ट संग्रधयन्तः सधुगुश्चरन्तः ।

अन्यो अन्यसौ वल्गु वदन्त एतं सधीचीनान्वः संमेनसस्कृणोमि ॥५॥

समानी प्रपा सह वोन्नभागः समाने योक्त्रे सह वो ग्रनिम ।

सम्यञ्चोमि संपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥६॥

सुधीचीनान्वः संमेनसस्कृणोम्येकश्चष्टीन्त्संवननेन सर्वीव ।

देवा इवास्तं रक्षमाणाः सायंत्रातः सौमनसो वो अस्तु ॥९॥

अर्चुड्वतः । पितुः । पुत्रः । मात्रा । मृबतु । सम्ऽमंनाः ।
जाया । पत्ये । मधुंडमतीम् । वार्चम् । वृद्तु । श्रान्तिऽवाम् ॥ २ ॥
मा । भ्राता । भ्रातेरम् । द्विक्षत् । मा । स्वसीरम् । वृद्ता । स्वसी ।
सम्यद्धः । सऽवताः । भूत्वा । वार्चम् । वृद्द्ता । भृद्रयो ॥ ३ ॥
येनं । देवाः । न । वृऽपन्ति । नो इति । च । वृऽद्विषते । मिथः ।
तत् । कृण्मः । ब्रह्मं । वः । गृहे । सुम्ऽज्ञानम् । पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥
ज्यायस्वन्तः । चित्तिनेः । मा । वि । योष्ट् । सुम्ऽराधयन्तः । सऽधुराः । चरन्तः ।
अन्यः । अन्यस्मे । वृत्यः । वर्दन्तः । आ । इत् । सुर्धाचीनान् । वः । सम्ऽमनसः । कृणोमि ॥ ५ ॥
समानी । प्रुऽपा । सुह । वः । अन्तुऽभागः । सुमाने । योक्त्रे । सुह । वः । युनुजिम् ।
सम्यद्धः । अग्निम् । सुपर्यत् । अराः । नाभिम्ऽइव । अभितेः ॥ ६ ॥
सुध्रीचीनान् । वः । सम्ऽमनसः । कृणोमि । एक्रेऽरुनुष्टीन् । सुम्ऽवननेन । सर्वीन् ।
देवाःऽईव । अमृतेम् । रक्षमाणाः । सायम्ऽप्रातः । सौमनसः । वः । अस्तु ॥ ७ ॥

- III.30.2 May the son act in accordance with the father's wishes; may he be of one mind with the mother as well. May the wife talk to her husband in words sweet as honey, and soothing.
- III.30.3 Let no brother cherish malice against a brother, nor a sister against her sister. Becoming accordant to each other in thoughts and intents, speak your speech in friendly way.
- III.30.4 With which the enlightened ones are not alienated, nor there is hatred against each other, such a unifying prayer we make in your home for members of the house-hold.
- III.30.5 Behaving properly towards the elders and the yonders, considerate, pleasing each other and working for common good, may you never part company. Come here each talking affectionately to the other. I hereby make you straightforward and (one-minded); unanimous (one-aimed).
- III.30.6 Let common be your drinking place, and common your sharing of food. I hereby yoke you together under a common yoke. With one intent let you gather around the adorable leader, like the spokes around the nave of a wheel.
- III.30.7 With this harmonization, I make all of you one-aimed, one-minded and one-fooded (sharing a common meal). Like the guarding immortality, enlightened ones, let you be friendly to each other in the morning as well as in the evening.

अथर्ववेदः

400

(३१) एकत्रिशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्यस्यास्य स्कस्य ब्रह्मा ऋषिः । पाप्महा मन्त्रोक्ताश्च देवताः । (१-३, ६-११) प्रथमादितृषस्य वहवादिवण्याञ्चातुष्टुप् , (४) चतुर्ध्या भुरिगनुष्टुप् , (५) पञ्चम्याश्च विराट् प्रस्तारपङ्कित्रधन्दांसि ॥

वि देवा जरसावृत्वि त्वमं अरात्या।

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥१॥

व्यार्श्वां पर्वमानो वि शक्तः पापकृत्यया।

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥२॥

वि शाम्याः प्रावं आर्ण्येर्व्या प्रस्तृष्णं यासरन्।

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥३॥

वार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥४॥

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥४॥

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥४॥

व्यार्श्वं संवैण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥४॥

अक्षाः प्राणान्त्सं देधाति चन्द्रः प्राणेन संहितः।

व्यार्श्वं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥६॥

अक्षाः प्राणान्त्सं देधाति चन्द्रः प्राणेन संहितः।

व्यार्श्वं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा॥६॥

वि । देवाः । जुरसी । अवृत् । वि । त्वम् । अग्ने । अर्रात्या । वि । अहम् । सेवैण । पापमा । वि । यक्ष्मेण । सम् । आर्युषा ॥ १ ॥ वि । आत्यी । पर्वमानः । वि । श्वाकः । पापुऽकृत्ययो । वि । अहम् । ०० ॥ २ ॥ वि । ग्राम्याः । पुरार्वः । आरुण्यैः । वि । आर्यः । तृष्णिया । असुर्न् । वि । ०० ॥ ३ ॥ वि । इमे इति । द्वावीपृथिवी इति । इतः । वि । पन्योनः । दिशेम् ऽदिशम् । वि । ०० ॥ ४ ॥ त्वष्टां । दुहिन्ने । वहुतुम् । युन्वित् । इति । इदम् । विश्वेम् । भुवेनम् । वि । याति । वि । अहम् । ०० ॥ ३ ॥ अमिः । प्राणान् । सम् । दृधाति । चन्दः । प्राणेने । सम् ऽहितः । वि । अहम् । ०० ॥ ६ ॥

Freedom from Evils

- MI.31.1 May the bounties of Nature, keep this away from old age. May, O you adorable Lord, keep him away from misery. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.2 May the purifier Lord keep this man away from physical pain and the almighty away from sinful actions. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.3 Domestic cattle keep away from the wild beasts and the waters keep away from the thirst. I free this man form all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.
- III.31.4 These heaven and earth are parted from each other, and parted are the ways going in different directions. So I free this man from all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.
- III.31.5 Knowing that the supreme architect (of destinies) prepares bridal-gifts for her daughter, all this creation parts off (to make way for him). I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.6 The bio-fire makes the vital breaths capable of performing their respective actions, and the moon is closely connected with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with a long life.

अथर्ववेदः

402

प्राणेने विश्वतीवीर्य देवाः सूर्यं समेरयन् ।

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥७॥

आयुष्मतामायुष्कृती प्राणेने जीव मा मृथाः ।

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥८॥

प्राणेने प्राणतां प्राणेहेव भेव मा मृथाः ।

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥९॥

उदायुषा समायुषोदोषधीनां रसेन ।

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१०॥

आ पर्जन्यस्य वृष्ट्योदस्थामामृतां व्ययम् ।

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१०॥

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१०॥

व्यर्ष्ट्रं संवेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१०॥

प्राणेन । विश्वतः ऽवीर्यम् । देवाः । सूर्यम् । सम् । पेर्यन् । वि । अहम् ।००॥ ७॥ आर्युष्मताम् । आयुः ऽकृताम् । प्राणेन । जीव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ००॥ ८॥ प्राणेन । प्राणताम् । प्र । अन् । इह । एव । भव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ००॥ ९॥ उत् । आर्युषा । सम् । आर्युषा । उत् । ओषधीनाम् । रसेन । वि । अहम् ॥००॥१०॥ आ । पुर्जन्यस्य । वृष्ट्या । उत् । अस्थाम् । अमृताः । वयम् । वि । अहम् । ००॥११॥

॥ इति वृतीयं काण्डम् ॥

- III.31.7 The bounties of Nature make the Sun, mighty in all respects, move up with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with a long life.
- III.31.8 May you live on with the vital breath of those, that have long lives and that give long life. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite him with long life.
- III.31.9 May you live on with the vital breath of the vigorously living. Let you stay here. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite you with a long life.
- III.31.10 May we rise up full of life. May we be conjoined with life. May we rise up with the sap of plants. May I be free from all evil and from wasting disease. May I be conjoined with a long life.
- III.31.11 Hither with seasonal rains (Parjanya). We have stood up so far immortal, away from the niggard, away from all evil, away from wasting disease. May I be enjoined with a long life.

Here ends Kända III

137365

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

GU		
Access \$ 22	2.4.2	
	3-0.5	
Cat on \$ 111.	Kall	
Tag etc.	1/	
Filing 5 11	ylex	
E.A.R. 11	Yles	
Any others		
Checked	ADD Works in Catalogue Car	ds
	Ву	• • •

Becommended By. और स्थिय जन्म शास्त्री

Entered in Database

Signature With Date

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri